شريمد ڀڳود گيتا

يٿارٿ گيتا

٥٢٠٠

سالن جي گهٽي
عرصي کانپوءِ
شريمد ڀڳوت گيتا جي
شڀ بيان

مانو ڌرم شاستر

شري سوامي اڙگڙانند جي مهاراج

يٿارٿ گيتا

مانو ڌرم شاستر

شريمد ڀڳود گيتا

SINDHI

ليڪ جي لاءِ......

يٿارٿ ڳيتا جو ليک هو سنت آهي ڄنهن کي شڪشا جون ڏگريون نه هوندي به شري ستگرو ڪرپا هڻ جي ڦل سروپ ايشوري آڳيا سان ڀرپور آهي. هو لکڻ جي ساڌنا-ڀڄن کي آڌار مڃين ٿا، پر ڳيتا جي هن ڀاشڻ ۾ سيکارڻ، سمجهائڻ ئي نمت ڪارڻ پٽيو. ڀڳوان هنن کي انيوءَ ۾ پڌايو ته توهان جون سڀ ورتيون شانت ٿي ويڀون آهن فقط هَڪ ننڍي ساڌارڻ ورتي باقي آهي-ڳيتا لکڻ ۾ پهرين ته سَوَامي جن ان کي ڀڄن ۾ ئي ڳذارڻ جي ڪوشش ڪئي ليڪن ڀڳوان جي آڳيا جي مورتي سروپ آهي يٿارٿ ڳيتا ڀاشڻ لکڻ ۾ ڪڏهن به جتي ڪا گهٽتائي هوندي هئي ته اُها ڀڳوان پاڻ سڌاري ڇڏيندا هئا جيئن سوامي جيءَ جي هيءَ ڪوشش پاٽيهي سيني لاءِ سکدايڪ بڻجي، اهڙي شڀ ڪامنا سان.

اوم نمہ ستگرودیوایہ

شریمد بھگود گیتا

یتھارت گیتا

'مانو دھرم شاستر'

ویاکھیاکار:

پرم پوجیہ شري پرمهنس مهاراج کا کرپا پرساد

سوامي شري اڑگڑانند جي

شري پرم هنس آشرم

گرام-پترالیہ-شَکتش گڑھہ، ضلعا مرزاپور

اُتر پردیش، بھارت

فون 238040 (05443)

پرکاشک:

Shri Paramhans Swami Adgadanand Ji Ashram Trust

5, New Apollo Estate, Mogra Lane, Opp. Nagardas Road, Andheri (East), Mumbai – 400069 India

Telephone : (022) 2825300 • Email : contact@yatharthgeeta.com • Website : www.yatharthgeeta.com

شري ڪرشڻ جنهن سَميہ گيتا جو اُپديش ڏنو هو، اُن وڪت اُنهن جا منو گت ڀاوَ ڇا هئا؟ منوگت سڀ ڀاوَ ڇوڻ ۾ نٿا اچن. ڪجهہ تہ ڇوڻ ۾ اچي سگهن ٿا، ڪجهہ ڀاوَ ڀڏائڻ جي ڍنگہ مان ظاهر ٿين ٿا ۽ باڪي ٻيا ڪرياتمڪ آهن- جن کي ڪوئي پٿڪ اُن تي هلي ئي ڄاڻي ٿو سگهي. جنهن سطح تي شري ڪرشڻ هئا، سلسليوار هلي اُن اوسٿا کي پراپت مهاپرش ئي ڄاڻي ٿو تہ گيتا ڇا ٿي چوي؟ هو گيتا جون سٽون ئي سلوڪ ئي نٿو دهرائي بلڪ اُنهن جي ڀاوَن کي بہ ڏيکاري ٿو؛ ڇاڪاڻ جيڪو درشيہ شري ڪرشڻ جي سامهون هو، اُهو ئي ورتمان مهاپرش جي سامهون بہ هو. تنهنڪري هو ڏسي ٿو، ڏيکاري ٿو، ڀاڻ ۾ جاڳرت بہ ڪري ڇڏيندو ۽ اُن پٿ تي هلائي بہ ڇڏيندو.

”پوجيہ شري پرمهنس جي مهاراج بہ اُن ليول جو مهاپرش هو. هنن جي واڻي توڙي اندرين پريرڻا سان گيتا جو جيڪو ارٿ، اُن جو سنگرهہ يٿارت گيتا آهي.

- سوامي اڙگڙانند

اسانجا نکتک گرنٹ (کتاب)

کتاب	پوليون
يٿارٿ گيتا	**ڀارتيہ پوليون:** هندي، مراٺي، پنجابي، گجراتي،اُردو، سنسڪرت، اڙيا،بنگلا، تامک، تيلگو ملايلم، ڪنڙ، آسامي، سنڌي.
	وديشي پوليون: انگريزي، جرمن، فرينچ، نيپالي، سپئنش، فارسي، نارويجين، چائنيز، ڊچ، اٽلاين، روسي
شنڪا سماڌان:	هندي، مراٺي، گجراتي، انگريزي
جيونادرش ۽ آتمانوڀوتي	هندي، مراٺي، گجراتي، انگريزي
انگ ڪيون ڦڙڪتي هئن؟ڪياڪهتي هئن؟	هندي، گجراتي، انگريزي، جرمن.
انڇهي ڀرشن	هندي، مراٺي، گجراتي
ايڪلويہ ڪا اڱوٺا:	هندي، مراٺي،گجراتي
ڀجن ڪسڪا ڪرين	هندي، مراٺي،گجراتي،جرمن،انگريزي
يوگشاستريہ ڀرٽايام	هندي، مراٺي، گجراتي
شوڊشوپچار پوجن پدتي	هندي، مراٺي، گجراتي
يوگدرشن-پرتيڪشنوڀوت وياکيا	هندي، مراٺي، سنسڪرت
گلوريس آف يوگا	انگريزي
پرشن سماج ڪي اُتر گيتا سي	هندي
بارهماسي	هندي
اهنسا ڪا سوروپ	هندي، مراٺي
آڊيو ڪئسيٽس	
يٿارٿ گيتا	هندي، مراٺي،گجراتي،انگريزي
امرتوا ڻي	هندي
شري سوامي جي ڪي مکاروند سي نسرت امرتواڻيون ڪا سنڪلن واليوم ۱ سي ۵۵ تڪ)	
گروووندنا (آرتي)	
آڊيو سي ڊي (ايم پي ۳)	
يٿارٿ گيتا	هندي، گجراتي، مراٺي، انگريزي، جرمن، بنگلا
امرت واڻي	هندي

اننت شري پوجيہ

يوگيراج، يُگہَ پتامھہ

پرم پوجيہ شري سوامي پرمانند جيِ

شري پرمھنس آشرم انوسُئيا

(چترکوٹ)

جي پوتر چرنن ۾

سادر سمرپت

اننت پريرٽا

گرو وندنا

١١اوم شري ستگرو ديو ڀڳوان جي جئہ١١

جئہ سَدِگُرَ ديَوِ، پرمانند اَمَرَ شَريِرَم آوکاري ١١
نِرِگُڻ نِرِمُولَمِ، ڌَرِستولَمِ، کاڎَنَ شوُلَمِ ڀَوَڀارِي ١١

نِرِگُڻ نِرِمُولَمِ، ڌَرِ سِتولَمِ، کاڎَنَ شوُلَمِ ڀَوَڀارِي ١١
صوُرَت نِڄ سوهَمِ، کَلِمَکَ کوهَمِ جَنَمَنَ موهن ڇَوِڀارِي ١١

آمراپورَ واسي، سَبَ سُکہَ راشِي سدا ايک رَسَ نِرِوِکارِي١١
اِنڀَوَ گنڀيرا، مَتِ کو ڌِيرا، اَمَکہَ فکيرا اَوَتاري١١

يوگِي اِدِوَئيِشتا، تِرِکال دِرِشتا، کيول پَدَ آنندکاري ١١
چِتَرَکو ٹَنهِن آيو، اَدِوَئيِتَ لکايو، اَنُسُئيا آسَنَ مارِي١١

شري پَرَمَهَنِسَ سوامي، انترِيامي، هَئِن بَڙنامي سنساري١١
هَنِسَنَ هِتَکاري، جَگہَ پَگُڌارِي، گَرِوَ پِرَهارِي اُپَکارِي١١

سَتِ پَنِتَ چَلايو، پَرَمَ مِٹايو، روُپ لَکايو کرتاري ١١
يهہ شِشيہَ هَهَئہِ تيرا، کَرَتَ نِهارو، موپَرَ هيرو پِرَڱُڌارِي١١
جَيہ سَدِ گُرُو- ڀاري ١١

"आत्मने मोक्षार्थं जगत् हिताय च"

شري شري ۱۰۰۸ شري سوامي پرمانندجي مهاراج (پرمهنس جي)

جنم: شپ سنبت وڪرم ۱۹۶۹ (۱۹۱۱ ع)

مهاپرياڻ جيئشٽ شڪک ۷، ۲۰۲۶، تاريخ ۲۳ ميءِ ۱۹۶۹ ع

پرمهنس آشرم انسئيا، چترڪوٽ
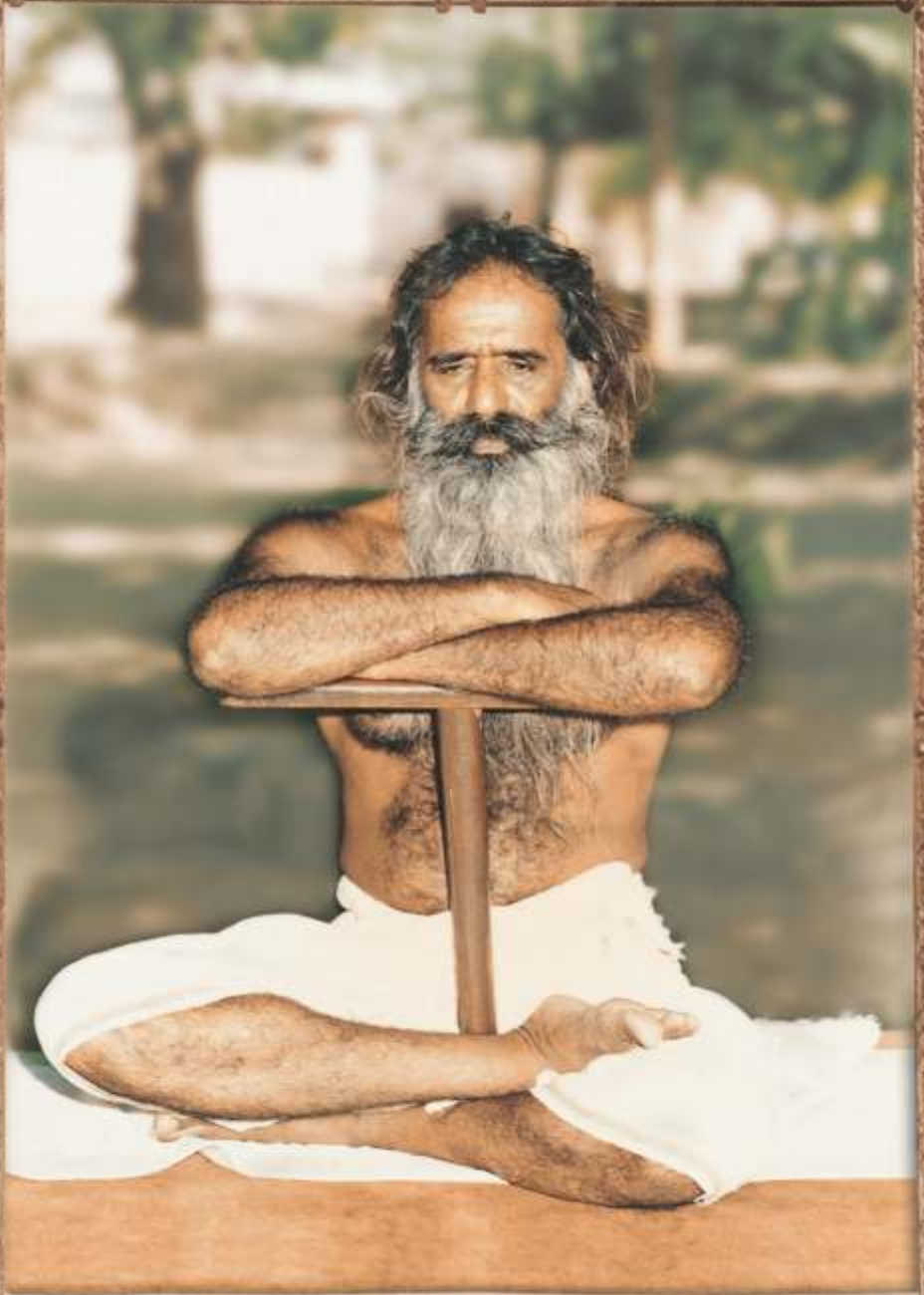
شري سوامي اڙگڙانند جي مهاراج

श्री हरि की वाणी
वीतराग परमहंसों का आधार
आदिशास्त्र गीता- संत मत

१०-२-२००७- तृतीय विश्वहिन्दू सम्मेलन दिनांक १०-११-१२-१३ फरवरी २००७ के अवसर पर अर्धकुम्भ २००७ प्रयाग भारत में प्रवासी एवं अप्रवासी भारतीयों के विश्व सम्मेलन के उद्घाटन के अवसर पर विश्व हिन्दु परिषद ने ग्यारहवी धर्मसंसद में पारीत गीता हमारा धर्मशास्त्र है प्रस्ताव के परिप्रेक्ष्य में गीता को सदैव से विद्यमान भारत का गुरुग्रन्थ कहते हुए यथार्थ गीता को इसका शाश्वत भाष्य उद्घोषित किया तथा इसके अन्तर्राष्ट्रीय मानव धर्मशास्त्र की उपयोगिता रखने वाला शास्त्र कहा।

अशोक सिंहल
(अशोक सिंहल)
अन्तर्राष्ट्रीय अध्यक्ष-विश्व हिन्दू परिषद

॥ श्री काशीविश्वनाथो विजयते ॥
सर्वतन्त्रस्वतन्त्र-शास्त्रार्थविद्यावतार-विश्वविश्रुत-महामहोपाध्यायादिविरुदविभूषक
पण्डितसम्राट-प्रातःस्मरणीय श्री शिवकुमारशास्त्रिमिश्रप्रतिष्ठापिता
वाराणसेयसर्वविधविद्वत्समाज-प्रतिनिधिभूता-

श्री काशीविद्वत्परिषद्

टे.नं. : २४५२११३
मो. : ९४१५२८५८५६

पत्राचार कार्यालय :
डी.१७/५८, दशाश्वमेध,
वाराणसी, उत्तर प्रदेश,
भारत

दिनांक 1.3.04

१-३-२००५- भारत की सर्वोच्च श्री काशी विद्वतपरिषद ने दिनांक १-३-२००४ को "श्रीमद् भगवद् गीता" को आदि मनुस्मृति तथा वेदों को इसी का विस्तार मानते हुए विश्वमानव का धर्मशास्त्र और यथार्थ गीता को परिभाषा के रूप में स्वीकार किया और यह उद्घोषित किया कि धर्म और धर्मशास्त्र अपरिवर्तनशील होने से आदिकाल से धर्मशास्त्र "श्रीमद् भगवद् गीता" ही रही है।

गणेशदत्त शास्त्री
मंत्री
श्री काशीविद्वत्परिषद
भारत

आचार्य केदारनाथ त्रिपाठी दर्शनरत्नम वाचस्पति
अध्यक्ष
श्री काशीविद्वत्परिषद
भारत

विश्व धर्म संसद
WORLD RELIGIOUS PARLIAMENT

३-१-२००१- विश्वधर्म संसद में विश्व मानव धर्मशास्त्र "श्रीमद् भगवद् गीता" के भाष्य यथार्थ गीता पर परम पूज्य परमहंस स्वामी श्री अड़गड़ानन्द जी महाराज जी को प्रयाग के परमपावन पर्व महाकुम्भ के अवसर पर विश्वगुरु की उपाधि से विभूषित किया।

२-४-१९९८- मानवमात्र का धर्मशास्त्र "श्रीमद् भगवद् गीता" की विशुद्ध व्याख्या यथार्थ गीता के लिए धर्मसंसद द्वारा हरिद्वार में महाकुम्भ के अवसर पर अन्तर्राष्ट्रीय अधिवेशन में परमपूज्य स्वामी श्री अड़गड़ानन्द जी महाराज को भारत गौरव के सम्मान से विभूषित किया गया।

१-४-१९९८- बीसवी शताब्दी के अन्तिम महाकुम्भ के अवसर पर हरिद्वार के समस्त शंकराचार्यो महामण्डलेश्वरो ब्राह्मण महासभा और ४४ देशों के धर्मशील विद्वानों की उपस्थिति में विश्व धर्म संसद द्वारा अन्तर्राष्ट्रीय अधिवेशन में पूज्य स्वामी जी को "श्रीमद् भगवद् गीता" धर्मशास्त्र (भाष्य यथार्थ गीता) के द्वारा विश्व के विकास में अद्वितीय योगदान हेतु "विश्वगौरव" सम्मान प्रदान किया गया।

26-1-2001

Chairman
Presentation Committee
or
Presiding Authority

महाकुम्भ मेला प्रयाग
WRP

Acharya Prabhakar Mishra
Chairman (Indian Region)
World Religious Parliament

माननीय उच्च न्यायालय इलाहाबाद का ऐतिहासिक निर्णय

माननीय उच्चन्यायालय इलाहाबाद ने रिट याचिका संख्या ५६४४७ सन २००३ श्यामलरंजन मुखर्जी वनाम निर्मलरंजन मुखर्जी एवं अन्य के प्रकरण में अपने निर्णय दिनांक ३० अगस्त २००७ को "श्रीमद् भगवद् गीता" को समस्त विश्व का धर्मशास्त्र मानते हुए राष्ट्रीय धर्मशास्त्र की मान्यता देने की संस्तुति की है । अपने निर्णय के प्रस्तर ११५ से १२३ में माननीय न्यायालय ने विभिन्न गीता भाष्यों पर विचार करते हुए यथार्थ गीता को इसके सम्यक एवं युगानुकुल भाष्य के रुप में मान्य करते हुए धर्म, कर्म, यज्ञ, योग आदि को परिभाषा के आधार पर इसे जाति पाति मजहब सम्प्रदाय देश व काल से परे मानवमात्र का धर्मशास्त्र माना जिसके माध्यम से लौकिक व पारलौकिक दोनों समृद्धि का मार्ग प्रशस्त किया जा सकता है।

नोट - उपरोक्त निर्णय माननीय उच्च न्यायालय ईलाहाबाद की बेवसाईट पर उपलब्ध है।

Extract from Historical Judgment of Hon'ble High Court, Allahabad

Hon'ble Mr. Justice S.N. Srivastava, (in his judgment dated 30.8.2007 passed in writ petition No. 56447 of 2003 Shyamal Ranjan Mukherjee Vs. Nirmal Ranjan Mukherjee & others) has been pleased to hold that:

"Shrimadbhagwad Gita is a Dharmshastra not only for Hindu but for all human beings. Message of Gita is relevant for all Religions of the world and is not limited for any particular Religion".

"Yatharth Geeta" by Swami Adgadanandji Maharaj, a great saint of India,is Dharm and Dharmshastra for all, irrespective of their caste, creed, race, religion, Dharm & community and is for all times and space.

N.B.:- The aforesaid decision is available on the Website:

http://www.allahabadhighcourt.in

گيتا مانَوَ ماتر جو ڌرم شاستر آهي.
مهرشي ويد وياس

شري ڪرشڻ جي ڏينهن ۾ ويد وياس کان پهرين ڪوئي ٻه شاستر پستڪ جي روپ ۾ ظاهر ڪونه هو. ٻڌڻ جي گيان جي هن پرمپرا کي ٽوڙي هنن چار ويدم، برهم سوتر، مهاڀارت، ڀاڳوت ۽ گيتا جهڙن گرنٿن ۾ اڳيِ گڏ ڪيل پوِتڪ ۽ اڌياتمڪ گيان راشي ڪني ڪري پچاڙيءَ ۾ پاڻ ئي نرنئه ڏنو ته سَرووپَنَشدو گاوو دوگِڌا گوپالَ نَنَد نَهه''

سيني ويدن جا پراڻ، اپنشدن جو سار ٻه آهي گيتا، جنهن کي گوپال شري ڪرشڻ ڏُڌوءِ اشانت جيو کي پرماتما جي درشن ۽ ساڌن جي استتي، پوتر شانتيءَ جي استتيءَ جي استتيءَ تائين پهچايو. اُنهن مهاپرشن پنهنجي ڪِرتِين مان گيتا کي شاستر جو نالو ڏيئي اُستتي ڪئي ۽ چيو،

''گيتا سُگيتا ڪَرِتَويا ڪِمِنيئيوَهَه شاستر وِ سِتريئَه
ياسويم پدمناڀَسِيه مُکَپَدِمادِوِ نِپهه سِرِتا
مهاڀارت، ڀيشمپَرِوَ (۱-۱۴۳-اي)

گيتا چڱيءَ طرح منن ڪري هردي ۾ ڌارڻ ڪرڻ يوگيه آهي، جو پدمناڀ ڀڳوان جي شري مک مان نڪتل واڻي آهي پوءِ ٻين شاسترن جي گڏ ڪرڻ جي ڪهڙي ضرورت؟

گيتا جو تُت هن شلوڪ مان پرگهٽ ٿئي ٿو.

ايڪمِ شاسترمِ ديوڪي پُتر گِيتَمِ،
ايڪو ديوو ديوڪي پترايو ا
ايڪو مَنترَ تَسيهَ نامانِي يانِي،
ڪَرما پِييڪمِ تَسيهَ ديوَ سِيه سيوا اا
-(گيتا مهاتِميهَ)

ارٿات هڪ ئي شاستر آهي جو ديوڪيءَ جي پٽ ڀڳوان جي پوتر مکہ سان ڳايو ويو- گيتا ! هڪ ئي پراپت ڪرڻ يوگيہ ديو آهي. اُنهي ڳائڻ ۾ جو سچ ٻڌايو - آتما ! بنا آتما جي ڪجھہ بہ پوتر نہ آهي. اُن ڳائڻ ۾ انهن مهايوگيشور ڇا چيڻ لاءِ چيو- اوم ! ارجن ! اوم اکر پرماتما جو نالو آهي، اُنجو جپ ڪر ۽ ڌيان منهنجو ڌر. هڪ ئي ڌرم آهي گيتا ۾ ورنن ٿيل پرم ديو، هڪ پرماتما جي شيوا ! اُنهن کي شرڌا سان پنهنجي هرديہ ۾ ڌارڻ ڪر. آهي، شروع ڪان ئي گيتا توهانجو شاستر رهيو آهي. ڀڳوان شري ڪرشڻ ڪان هزارين ورهيہ پوءِ جن مهاپرشن هڪ ايشور کي ستيہ ٻڌايو، اهي گيتا جا ئي سنديش ڏيندڙ آهن. ايشور ڪان ئي لوڪڪ، پرلوڪ سکن جي ڪامنا، ايشور ڪان ڊڃڻ، ٻئي ڪنهن ايشور کي نہ مڃڻ ايستائين تہ سيني مهاپرشن ٻڌايو؛ پر ايشوريہ ساڌنا، ايشور تائين دوري طئہ ڪرڻ اهو فقط گيتا ۾ ئي اُپديشن سان گڏ سلسليوار سرڪشت آهي. گيتا مان سکہ شانتي تہ ملي ٿي، پر هي آکشيہ پرم پد بہ ڏئي ٿو. ڏسو گيتا جي گؤرو پراپت ٽيڪا''يٿارٿ گيتا.''

جيتوٽيڪ سنسار ۾ هر هنڌ گيتا جو هڪجھڙو آدر آهي پوءِ هيءَ ڪنهن مذهب يا سمپرداءِ جو ساهتيہ نہ بڻجي سگهيو. ڇاڪاڻ تہ سمپرداءِ ڪنهن نہ ڪنهن ڀرم ۾ جڪڙيل آهن. ڀارت ۾ پرگهٽ گيتا سنسار جي سَمِجھو ماڻهن جي ڌراوت آهي، هاڻي هن راشتريہ شاستر کي مانُ ڏيئي اوچ-نيچ، ڀيد ڀاوَ ۽ جڳھڙن جي پرمپرا ۾ ڀيڙت سنسار جي سمپورڻ جنتا کي شانتي ڏيڻ جو اُدم ڪري، ڪوشش ڪري.

ڌرم ۔ سڌانت۔هڪ

(۱) سڀيئي پرڀو جا پٽر:-

شلوڪ

”مَمَئي وانِشو جيوَ لوڪي جيو ڀوتَه سَناتَنَه ا
مَنَه شَشِٺاني نِدَرَياڻي پِرَڪِرتيِستاني ڪَرِنشتي اا

اڌياءُ ۱۵، شلوڪ ۷

(۲) مانَوَ تن جي سارٿڪتا:-

اڌياءُ ۹، شلوڪ ۳۳ ٻين سٽ

”آنِتيَمُڪَمِ لوڪمِمَمِ پراپِيه ڀَجَسوَ مامِ ا

سک رهت، ڪٺينڱُر پر درلڀ مانَوَ - تن کي پائي منهنجو ڀڄن ڪر منعيِ ڀڄن ڪرڻ جو اڏڪار منش ديهه ڏاريءَ کي آهي.

(۳) منشن جون فقط ٻه جاتيون-

”دِوَئوُ ڀوُ سَرِ گَئو لوڪي سِمِنِدَ ئيوَ آسُرَايوَ چه ا
دَئيِوو وِ سِتَرَ شَه پِروهِتَ آسُرَمِ پارٿ مي شِرِڻوُ اا

اڌياءُ شلوڪ ٦

منش فقط ٻن پرڪارن جا آهن- ديوتا ۽ آسُرَ.

جنهن جي هردي ۾ دِئوِي سمپتي ڪاريه ڪري ٿي اُهو ديوتا آهي ۽ جنهن جي هردي ۾ آسُري سمپتي ڪاريه ڪري ٿي اُهو آسُر آهي. ٽين ڪائي ٻي جاتي سرشٽيءَ ۾ نه آهي.

(۴) هر ڪامنا کي ايشور سُلڀ ڪري ٿو

”تِرَ ئيِوديا مامِ سومَپاه پوتپاپا،
يگيئيرِ شِٽوا سِوَرِ گَتِمِ پرارِ ٿَيَنِتي ا
تي پُڻِيَما سادِيه سُريندِرَلوڪ،

مَشِنَنِتَ دِوِيانِدِوِي ديوَگانِ ।।

(اڌياءُ ٩ شلوڪ ٢٠)

منهنجو ڀڳت ڪري لوڳ سرڳ ملڻ تائين ڪامنا ڪن ٿا، مان اُنهن کي ڏيان ٿو. منهنجي سڀ ڪجهه هڪ پرماتما سان ئي ملڻ سَولو آهي.

(۵) ڀڳوان جي شرڻ ۾ پاپن جو ناس.

”آپي چيدَسي پاپيڀِيَهه سَرِويِڀِيَهه پاپَڪِرِ تَمَهه ।

سَرِوَمِ گِيانَپِلَو يِنَئِيوَ وِرِجِنِمِ سَنِتَرِ شِيَسي ।।

(اڌياءُ چوٿون، شلوڪ ٣٦)

سڀني پاپين کان وڌيڪ پاپ ڪرڻ وارو به گيان روپي ٻيڙيءَ سان بنا شڪ پار ٿي ويندو.

(٦) گيان

”آڏياتِمَگِيا نَنِتيِمِ تَتِوَ گِيانارِتَ درشِنَمِ ।

اِيتَجگِيانَمِتي پروڪتمَگِيا نَمِ يَدَ تونِيَٿا ।।

(اڌياءُ ١٣، شلوڪ ١١)

آتما جي پرم اُتم ۾ آچرڻ، تَتِوَ جي ارٿ روپ مون پرماتما جو ظاهر درشن گيان آهي ۽ ان کانسواءِ جيڪو به ٻيو ڪجهه آهي اُهو اگيان کيان آهي. تنهنڪري ايشور جي ظاهري ڄاڻ گيان آهي.

(٧) ڀڳتن جو اڌڪار سڀ ڪنهن کي-

”اَپي چيتسُدُراچارو ڀڄتي مامَنِنِيَڀاڪِ ।

ساڌوريوَ سَ مَنِتَويَهه سَمِيَگويَوِسِتو هِي سَهه ।। (٣٠)

”کِشِپرَمِ ڀَوَتي ڌَرِماتِما شَشِوَچانِتِي نِگڇتي ।

ڪؤنتيِيه پِرَتيِجانيِهي نه مي ڀَڪِتَهه پِرَڻَشيَتي ।। (٣١)

(اڌياءُ ٩، شلوڪ ٣٠ ۽ ٣١)

اتينت ڌُراچاري ٻہ منهنجو ڀڄن ڪري جلدي ئي ڌرماتما ٿي ويندو آهي ۽ سدا رهڻ واري پرم شانتيءَ کي پراپت ڪري ٿو وٺي. تنهنڪري پرماتما اهو ئي آهي جو هڪ پرماتما جي لاءِ سمرپت آهي ۽ ڀڄن ڪرڻ جو اڌڪار ڌُراچاريءَ کي ٻہ آهي.

(٨) ڀڳوت ڀڳت ۾ ڀڄ ناس نٿو ٿئي.

’نيها ڀي ڪِرمَ ناشوسِتي پرَتِيَوايو نہ وِدِيَتي ا
سِوَلِ پمپيَسِيَہ ڌَرمَسِيَہ تِرايَتي مَهتو ڀَيات اا (۴٠)

(اڌياءُ ٢، شلوڪ ۴٠)

هن آتم درشن جي ڪِريا جو ٿورو آچرڻ ٻہ جنم مرڻ جي مهان ڀَيہَ کان اُڌار ڪرڻ وارو آهي.

(٩) ايشور جو نواس-

’’ايشورهَہ سَرِوَ ڀوُتانامِ هِرديشيرِجَنَ تِشَٽتي ١
ڀراميِنِسَرِوَ ڀوُتاني ينترارووُڙهاني مايَيا ١١’’ (٦١)

(اڌياءُ ١٨، شلوڪ ٦١)

ايشور سڀني ڀوت پراڻين جي هردي ۾ رهي ٿو

(اڌياءُ ١٨، شلوڪ ٦٢)

سمپورڻ ڀاوَ سان اُن هڪ پرماتما جي شرڻ ۾ وڃ.

جنهن جي ڪرپا سان تون پرم شانتي، پوتر پرم ڌام کي پراپت ٿيندين.

(١٠) يگيہ:-

’’سُرووا ٿِيندر يَڪرماڻي پراڻڪرماڻي چاپَري١
آتِمنسنيَمَيو گگَناجو جُهوتِي گيانديپتي١١ (٢٧)

(اڌياءُ ۴، شلوڪ ٢٧)

سمپورڻ اندرين جي واپار کي، من جي ڪامنائن کي گيان

سان پرڪاشت آتما ۾ سنجم روپي يوگہ اگنيءَ ۾ هَوَنُ ڪن ٿا.

’آپاني جُهوَتِي پراڻم پِراڻيپانَم تٿاپَري ا
پراڻاپانگتِي رُڌروا پِراڻايامپرايَڻاهہ اا (٢٩)

(اڌياءُ ۴، شلوڪ ٢٩)

گهڻا يوگي سواس کي پساهہ ۾ هَوَنُ ڪندا آهن ۽ پساهہ کي سواس ۾. ان کان مٿيين اوسٿا هئڻ تي سواس - پساهہ جي گَتيِ روڪي پراياڻم ۾ چاهہ رکندا آهن. ان طرح يوگہ-ساڌنا جي خاص وِڌيءَ جو نالو يگيہ آهي. ان يگيہ کي ڪاريہ جو روپ ڏيڻ ڪرم آهي.

(١١) يگيہ ڪرڻ جو اڌڪار-

’’يَگيَشِشٽا مِرتَپُجو برَهمَ سَناتَنَم ١
نايَم لوڪو سيتِيَيَگيَسِيَ ڪُتونِيَهہ ڪُروُ سَتَم ١١ (٣١)

(اڌياءُ ۴، شلوڪ ٣١)

يگيہ نہ ڪرڻ وارن کي وري منش جنم بہ نٿو ملي معنيٰ يگيہ ڪرڻ جو اڌڪار اُنهن سيني کي آهي جِنکي منش شرير ملي ٿو.

(١٢) ايشور ڏسي سگهجي ٿو-

يِڪِنيا تُوَ نَنِيَيا شَڪيہَ اَهميوَمِوڌورِ جُنَ ا
گِياتُمِ دِرِشتُمِ چہ تَتِوينَ پِرَويِشتُمِ پَرِنتَپ اا (۵۴)

(اڌياءُ اا، شلوڪ ۵۴)

آنَيِنِيہَ پِيُگتيءَ دواران مان ظاهر ڏسڻ ۾ اچان ٿو، ڄاڻڻ چاهي پرويش ڪرڻ لاءِ تمام سولو آهيان.

’’آشاچريوَ تپَشيَتي ڪَشِاچِدينَ-
ماشِاچَرِيَوَ دِوَ دَتي تَتئيوَ چانِيَهہ !
آشِاچَريوَچاچِئي نَمَنِيہَ شِرِٽوتي

شِرو تواپيينَمِ ويد نہ تَچِئِيوَ کَشِڄِتِ !! (٢٩)

(اڌياءُ ٢ شلوڪ ٢٩)

هن اوناشي آتما کي ڪو ورلو آشچريہ وانگر ڏسي ٿو منعي هيءُ ظاهر ڪُليو درشن آهي

(١۴) وِڌاتا ۽ اُن مان اُتپت ٿيل سرشٽي ناسونت آهي.

'' آبِرَهَمَڀُوَ نالِلوڪاهہ پنراوَرتِنورجُنَ١

مامُپيتِيَہ توُ ڪؤنتييَہ پُنرِ جَنمَ نہً وِديَتي ١١'' (١٦)

(اڌياءُ ٨، شلوڪ ١٦)

برهما ۽ اُن مان نرماڻ ٿيل سرشٽي، ديوتا ۽ دانوَ دکن جي ڪاڻ، ڪِڻ ينگر ۽ ناسونت آهي.

(١۵) ديوَ - پوڄا-

''ڪامِيئِي سَتئيرهِرتگياناهہ پرَپَدِيَنِتِ نِييديوتاهہ ١

تَمِ تَمِ نِيَمَماسِتايہَ پرِڪِرتِيا نيتاهہ سِوَيا ١١'' (٢٠)

(اڌياءُ ستون، شلوڪ ٢٠)

ڪامنائن سان جِن جي ٻُڌي آڪارن واري آهي اهڙا موُڙهہ ٻُڌِي ئي پرماتما ڪانسواءِ ٻين ديوتائن جي پوڄا ڪن ٿا.

''ييپِيَنِيَديوتا يَڪتا يَجَنتِي ڌَيانوتاهہ ١

تي پي ماميوَ ڪؤنِتييَہ يَجَنِتيَوِڌِيپوُروِڪمِ١١ (٢٣)

(اڌياءُ ٩، شلوڪ ٢٣)

ديوتائن کي پوڄڻ وارو منهنجي ئي پوڄا ڪري ٿو، پر اُهو پوڄن وِڌِي پوُروڪ نہ آهي، تنهنڪري نشٽ ٿي وڃي ٿو.

شاستر وِڌِيءَ جو تياڳہ-

ارجن، شاستر وِڌيءَ کي ڇڏي يڄن ڪرڻ وارن ساتوڪ شرڌا وارن ديوتائن کي، راجس پرش يکش ۽ راڪشسن کي ۽

تامس پرش پوتن پريتن کي پوڄين ٿا.

’’ڪرشَيَنتَهہ شَريہسِٿَمِ پوُتگزامَماچيتَسَهہ ۱

مامِ چِئيوانِتهشَرير، سِٿَمِ تانِوَدياسَرَنِشِاَچيان‘‘۱۱ (٦)

(اڌياءُ ١٧، شلوڪ ٦)

هو شرير ۾ استت پوُت سمودايہ ۽ انتريامي روپ ۾ استت مون پرماتما کي ڪِرِش ڪرڻ وارا آهن. اُنهنکي تون آسُرَ سمجهہ ارٿات ديوتائن کي پوڄڻ وارا بہ آسُري وِرتيءَ جي اندر ٿا اچن.

(١٦) آڌَمَ-

تانَهمِ دِوِشَتَهہ ڪِروُرانِسَنِسا ريشوُ نَراڌَمانِ ۱

لِشِپا مِيَجِسرَ مَشوُ پاناسُريشِويوَ يونيشوُ ۱۱ (١٩)

(اڌياءُ ١٦، شلوڪ ١٩)

جيڪي يگيہ جي مقرر وِڌِي ڇڏي ڪلپت وِڌِيُن سان پوڄا ۽ قرباني ڪن ٿا، اُهيئي ڪُڪرمي، پاپي ۽ منشن ۾ اڌم (برا آدمي) آهن. ٻيو ڪوئي اڌم ڪونهي.

(١٧) (نِيَتِ) مقرر وِڌِي ڇا آهي؟

’’اومِتِيي ڪاڪيشَرَمِ بِرَهَمَ وِياهَرَنمامنُسِمِرَنِ۱

يَهہ پرياتي تِيَاَجِندِيهَمِ سَ ياتي پرمامِ گَتَمِ ۱۱ (١٣)

(اڌياءُ ٨، شلوڪ ١٣)

اوم، جو اکشيہ برهم جي سڃاڻپ آهي اُنجو جپ ۽ مون هڪ پرماتما جو سمرڻ، تُتِوَ درشي مهاپرش جي ٻڌاءَ ۾ ڏيان.

(١٨) شاستر-

’’اِتي گُهيَتَمَمِ شاستر مِدَمُڪتَمِ ميانگهہ ۱

ايتَدِبُڌوا بڌيمانَسياتِڪرِ تِڪرِ تِيَشِڇہ پارت ‘‘۱۱ (٢٠)

(اڌياءُ ١٥ شلوڪ ٢٠)

ان طرح هيءُ تمام ڳجهوِ شاستر منهنجي دواران چيو ويو آهي. ظاهر آهي تہ اُهو شاستر گيتا آهي.

''تَسِماچِچاسِتِرَمِ پرَماڻَمِ تي ڪاريِاڪاريويَوَسِتِتئوُ ۱
ڳِياتِوا شاسِترَ وِڌانوڪِتَمِ ڪَرِمَ ڪَرِ توُمِهارِهَسي ''۱۱ (۲۴)

(اڌياءُ ۱٦، شلوڪ ۲۴)

ڪرتويہ، اڪَرِتويہ جي فيصلي ڪرڻ ۾ شاستر ڪي پرماڻ آهي. تنهنڪري گيتا ۾ نرڌارت وِڌيءَ سان آچرڻ ڪريون.

(۱۹) ڌرم-

''سَرِوَڌَرِمانِپَرِيتِجِہَ ماميڪَمِ شَرَڻَمِ وِرج ۱

(اڌياءُ ۱۸ شلوڪ، ٦٦ (پهرين سِٽَ)

ڌارمڪ اُتِل پتِل کي ڇڏي هڪ منهنجي ئي شرن ۾ اچ ارتات هڪ پڳوان لاءِ پورڻ سمرپڻ ئي ڌرم جو بنياد آهي، اُن پريوءَ کي پائڻ جي مقرر وِڌي جو آچرڻ ئي ڌرم آچرڻ آهي (اڌياءُ ۲ شلوڪ ۴۰) ۽ جو اُن کي ڪري ٿو اُهو اگهور پاپي بہ جلد ئي ڌرماتما ٿي وڃي ٿو. (اڌياءُ ۹، شلوڪ ۳۰)

(۲۰) ڌرم ڪٿان پراپت ڪريون؟

''بِرَهَمَٿو هي پرَتِشِٺاهَمِرتَسِياوِيِيَسِيہَ چَہ ۱
شاشِوَتَسِيہَ چَہ ڌرِمَسِيہَ سُکَسِيَئيڪا نِتِيَڪَسِيہَ چَہ ۱۱'' (۲۷)

(اڌياءُ ۱۴ شلوڪ ۲۷)

ان اوناشي برهم جو، امرت جو، پوتر ڌرم جو ۽ اکنڊ آنند هڪ رس جو مان ئي آڌار آهيان. ارتات پرماتما، استت ستگزو ئي ان سڀ جو آڌار آهي سهارو آهي.

نوٽ: وِشِوَ جي سيني ڌرمن جي سَتيہ ڌارا گيت جو ئي ڦهلاءُ آهي.

فهرست

وشيہ		صفحو
پهريون اڌياءَ	ارجن جي دکہ يا نراسائيءَ وارو	1-34
ٻيون اڌياءُ	ڪرم جڳياسا	35-92
ٽيون اڌياءُ	ڪرم يوگ شترو وناش پريرٽا	93-130
چوٿون اڌياءُ	يگيہ ڪرم اسپٽيڪرڻ	131-176
پنجون اڌياءُ	يگيہ يوڳتا مها پرش مهيشور	177-198
ڇهون اڌياءُ	اڀياس يوگہ	199-228
ستون اڌياءُ	سمگرجانڪاري	229-248
اٺون اڌياءُ	اڪشر برهم يوگہ	249-274
نائون اڌياءُ	راج وديا جاڳرتي	275-302
ڏهون اڌياءُ	ويڀوتي ورنن	303-326
يارهون اڌياءُ	وِشوَ روپ درشن يوگ	327-364
ٻارهون اڌياءُ	ڀڳتي يوگہ	365-378
تيرهون اڌياءُ	ڪيتر، ڪيتريگہ وڀاگہ يوگ	379-396
چوڏهون اڌياءُ	تِريہ گڻ وڀاڳہ يوگہ	397-412
پنڌرهون اڌياءُ	پُرشوتم يوگہ	413-430
سورهون اڌياءُ	دئيوَآسُر سمپد يوگہ	431-446
سترهون اڌياءُ	اوم تَتِ سَتِ ۽ شرڌاتِريِ وَڀاڳہ يوگ	447-464
ارڙهون اڌياءُ	سنياس يوگہ	465-512
اُپشم		513-547

پراڪڪٿَن

حقئقيت ۾ گيتا تي ٽيڪا لکڻ جي هاڻي ڪابہ ضرورت محسوس نٿي ٿئي، ڇاڪاڻ هن تي سوين ٽيڪائون لکيون ويون آهن، جن ۾ پنجاهہ تہ فقط سنسڪرت ۾ ئي آهن. گيتا جي باري پنجاهہ ڪان مٿي مَت آهن، جڏهن تہ سيني جو آڌار هڪ ماتر گيتا آهي. يوگيشور ڪرشڻ تہ ڪا هڪ ڳالهہ چئي هوندي، پوءِ هي متڀيد ڇو؟ سچ تہ اهو آهي تہ وڪتا (ٻڌائيندڙ) تہ هڪ ئي ڳالهہ چوندو آهي؛ پر جي ٻڌندڙ جيڪڏهن ڏهہ وينل آهن تہ ڏهن پرڪارن جا ويچار گرهڻ ڪن ٿا. منش جي ٻُڌيءَ تي تامسي ، راجسي ۽ ساتوڪ گڻن جو جيترو پرڀاءُ آهي، اُنهي سطح تي اُن وارتا کي پڪڙي ٿو. ان ڪان وڌيڪ هو سمجهي نٿو سگهي. تنهنڪري متڀيد سڀاويڪ آهي.

جدا جدا مت وارن کي ۽ ڪڏهن ڪڏهن هڪ ئي سڌانت کي الڳ الڳ وقت ۾ ڀاشائن ۾ ظاهر ڪرڻ سان ساڌارڻ منش سنسي ۾ پئجي ٿو وڃي. گهڻن ئي ٽيڪائن جي وچ ۾ هيءَ ستيہ ڌارا بہ پراوهت آهي؛ ليڪن شڌ ارٿاولي هڪ پستڪ هزارين ٽيڪائن جي وچ ۾ رکيو وڃي تہ اُن ۾ اهو سڃاڻڻ ڪٺن تي پوي ٿو تہ يٿارٿ ڪير آهي. هلندڙ وقت ۾ گيتا جون گهڻيون ئي ٽيڪائون ٿي وييون آهن، سڀئي پنهنجي ستيتا کي ظاهر ڪن ٿيون، پر گيتا جي شڌ ارٿ ڪان تمام پري آهن. ان ۾ شڪ ڪونهي تہ ڪن مهاپرشن ستيہ کي ڇهيو بہ آهي. پر ڪن سببن

جي ڪري سماج جي سامهون ظاهر نہ ڪري سگهيا. شري ڪرشڻ جي مقصد کي هردي ۾ نہ پائڻ جو مول ڪارڻ آهي تہ هو يوگي هئا. شري ڪرشڻ جنهن ليول جي ڳالهہ ڪن ٿا، سلسليوار هلي اُن سطح تي پهتل ڪوئي مهاپرش ئي اکشرشهہ ٻڌائي سگهندو تہ شري ڪرشڻ جنهن وقت گيتا جو اُپديش ڏنو هو، اَن وقت هننجا من ۾ هلندڙ ڀاوَ ڇا هئا؟ کهڙا هئا؟؟ من ۾ هلندڙ ويچار سڀ چوڻ ۾ نٿا اچن. ڪجهہ تہ چوڻ ۾ اچن ٿا، ڪجهہ ڀاو جي ويچار سان پرگهٽ ٿين ٿا ۽ باقي ٻيا سڀ پرياپت ڪِرياتمڪ آهن جن کي ڪوئي پٿڪ اُن تي هلي ئي ڄاڻي سگهي ٿو. جنهن سطح تي شري ڪرشڻ هو، سلسليوار هلي ان اوسٿا کي پراپت مهاپرش ئي ڄاڻي ٿو تہ گيتا ڇا ٿي چوي. هو صرف گيتا جا شلوڪ نٿو دهرائي، بلڪ اَنهن ڀاوَن کي بہ ڏيکاري ٿو؛ ڇاڪاڻ تہ درشيہ شري ڪرشڻ جي سامهون هو، اُهوئي اُن هلندڙ مهاپرش جي بہ سامهون هو. تنهنڪري هو ڏسي ٿو، ڏيکاريندو ۽ توهان ۾ جاڳرت بہ ڪري ڇڏيندو ۽ اُن پٿ تي هلائي بہ ڇڏيندو.

”پوجيہ شري پرمهنس جي مهاراج“ بہ اُن ليول جا مهاپرش هئا. اُنهنجي واڻي ۽ اندرين پريرڻا مان مونکي گيتا جو ارٿ مليو، اُن کي گڏ ڪري ”يٿارٿ گيتا“ آهي. ان ۾ منهنجو پنهنجو ڪجهہ بہ ڪونهي. هيءُ ڪرياتمڪ آهي. ساڏن اپنائڻ واري هرهڪ پرش کي هن گهيري مان گذرڻو پوندو. جيستائين هو اُن کان الڳ آهي، تيستائين ظاهر آهي تہ هو ساڌن نٿو ڪري، ڪنهن نہ ڪنهن پرڪار جي لڪير ضرور ڪڍي ٿو. تنهنڪري هاڻي ڪنهن مهاپرش جي شرڻ وڃي. شري ڪرشڻ کو ٻيو ستيہ نہ ٻڌايو بلڪ چيو ”رِشِڀِرِبَهُڌاگيتَمِ “ رشين انيڪ ڀيرا جنهن کي ڳايو آهي، ۽ اُهو ئي چئي رهيو آهيان. هنن

ائين ڪونہ چيو تہ هن گيان کي فقط مان ئي ڄاڻان ٿو يا مان ئي ٻڌائيندس پر چيائون ”ڪنهن تَتوِ درشي وٽ وڃو. نشڪپٽ ڀَاوَ سان شيوا ڪري اُن گيان کي پراپت ڪريو“ شري ڪرشڻ مهاپرشن دواران ڪوجيل ستيہ کي ئي پرگهٽ ڪيو آهي، ظاهر ڪيو آهي.

گيتا سولي سنسڪرت ۾ آهي. جيڪڏهن ٿورو اُدم ڪريون گيتا جو گهڻو ارٿ توهين پاڻ هردي ۾ ڌارڻ ڪري سگهندا؛ پر توهين جيئن جو تيئن ارٿ نٿا ڪڍو. مثال طور؛ شري ڪرشڻ صاف چيو آهي تہ ” يگيہ جي پرڪريا ئي ڪرم آهي.“ پوءِ بہ توهين چئو ٿا تہ کيتي ڪرڻ ڪرم آهي. يگيہ کي صاف ڪندي اُنهن ٻڌايو تہ يگيہ ۾ گهڻن ئي يوگين پراڻ کي اپان ۾ هَوَن ڪن ٿا، گهڻا وري اَپان کي پراڻ ۾ هَوَنُ ڪن ٿا، گهڻا يوگي پراڻ-اپان ٻنهي کي روڪي پراڻايام پرايڻ ٿي وڃن ٿا. گهڻا يوگي اندرين جي سيني پرورتين کي سنيم جي اگنيءَ ۾ هَوَنُ ڪن ٿا. ان طرح سواس ڪڍڻ ۽ سواس ٻاهر ڪڍڻ جو چنتن يگيہ آهي. من سان گڏ اندرين جو سنجم يگيہ آهي. شاسترڪار خود يگيہ چيو آهي، تڏهن بہ توهين چئو ٿا تہ وشڻوءَ جي نمت سواها چئجو، اگنيءَ ۾ جَوَ، تِرَ ۽ گيهہ جو يگيہ ڪرڻ هَوَنُ آهي. اُن يوگ ٻيشور اهڙو هڪڙو شبد بہ ڪونہ چيو آهي.

ڪارڻ ڪهڙو آهي جو توهين سمجهي نٿا سگهو، وار جي ڪل ڪڍي رکڻ تي بہ چو اکر جملا توهانجي هٿ لڳن ٿا؟ توهين پاڻ کي ڀارت ڄاڻ ڪان خالي ڇو ٿا سمجهو؟ حقيقت ۾ منش جنم وٺي سلسليوار وڏو ٿئي ٿو، تہ پتاجي سمپتي (گهر، دڪان، زمين، جائداد، پد-پرتشٺتا، ڳانءِ، مينهن هٿيار-اُپڪرڻ وغيره) اُن وراثت ۾ ملن ٿا. نيڪ اهڙي طرح هن کي ڪجهہ ريتيون رسمون، پرمپرائون، پوڄا-پڌتيون بہ وراثت ۾ ملي وڃن ٿا. ٽيٽيهہ ڪروڙ

ديويون -ديوتائون تہ ڀارت ۾ گھڻو ڀھرين ڳڻيا ويندا ھئا. وِشوَ ۾ اُنھنجا اڻڳڻت روپ آھن. ٻار جيئن جيئن وڏو ٿئي ٿو، ماتا پتا، ڀاءُ - ڀيڻ، اوري پاڙي ۾ اُنھن جي پوڄا ڏسي ٿو. پروار ۾ ٿيندڙ پوڄا پڌتين جي امٽ ڇاپ ھنجي دماغ تي پئجي وڃن ٿيون. ديوي جي پوڄا ملي تہ جيون ڀر ديوي-ديوي رٽيندو آھي، پروار ۾ ڀوت پوڄا ھلي تہ ڀوت ڀوت رٽيندو آھي. ڪوئي شِوَ تہ ڪوئي ڪرشڻ، تہ ڪوئي ڪجھہ پڪڙي ئي رھي ٿو. اُنھن کي ھو ڇڏي نٿو سگھي.

اھڙي ڀرمن ۾ گھيريل پرش کي گيتا جھڙو ڪلياڻڪاري شاستر ملي بہ وڃي، تہ اُن کي سمجھي نٿو سگھي. پيءُ ڏاڏي جي سمپتي کي ھو ڪڏھن ڇڏي بہ سگھي ٿو؛ پر انھن روايتن ۽ مذھبي پچرن کي نٿو مٽائي سگھي. پيءُ ڏاڏي جي سمپتي کي ھٽائي توھين ھزارين ميل دور وڃي سگھو ٿا؛ پر دل-دماغ ۾ چپيل اھي روايتي ويچار اُتي بہ توھانجي جند نٿو ڇڏي. توھين سر ڪٽي الڳ تہ رکي نٿا سگھو. ھاڻي توھين ڀڳارت شاستر کي بہ روايتون، ريتي رواج مڃتائون ۽ پوڄا پڌتين جي انوسار ڳالھہ ڍلجي ٿي، وارتا جو ڪِرمَ بيھي ٿو تہ توھين اُنکي صحيح مڃيو ٿا ۽ نٿي ڍلجي تہ غلط مڃيو ٿا. تنھنڪري توھين گيتا جو رھسيہ نٿا ڏسي سگھو. گيتا جو رھسيہ، رھسيہ بڻجي ئي رھجي ٿو وڃي. ان جا سچا پارکو سنت ۽ ستگرو آھن. اُھي ئي ٻڌائي سگھن ٿا تہ گيتا ڇا ٿي چوي؟ سڀ نٿا ڄاڻي سگھن. سيني جي لاءِ سولو اُپاءُ اھوئي آھي تہ ھن کي ڪنھن مھاپرش جي سنگت ۾ سمجھن، جنھن تي شري ڪرشڻ زور ڏنو آھي.

گيتا ڪنھن خاص ويڪتي، ڄاتي، ورگہ، پنٿ، ديش ڪال يا ڪنھن ڀرمن ۾ گتل سمپردايہ جو گرنٿ نہ آھي بلڪ ھي سيني

لوڪن لاءِ هر وقت لاءِ ڏرم گرنٿ آهي. هيءُ هرهڪ ديش، هرهڪ جاتي ۽ هرهڪ سطح جي هرهڪ استري پرش جي لاءِ سيني لاءِ آهي. فقط ٻين ڪان ٻُڌي يا ڪنهن جي اثر هيٺ منش ڪي اهڙو نرنئہ نہ وٺڻ گهرجي، جنهنجو اثر سڏو هنجي پنهنجي وجود تي پوي ٿو.

پهرين آيل پاونا ڪان مڪت ٿي سَتيہ جي جاڻن لاءِ هيءُ خاص گرنٿ مضبوط ٿنيو آهي. هندن جي دعواي آهي تہ ويد ئي پرماڻ آهن. ويد جو ارٿ آهي گيان، پرماتما جي جاڻ. پرماتما نہ سنسڪرت ۾ آهي نہ ٻين شاسترن ۾. پسنڪ تہ اُنجو اشارو ڏين ٿا. حقيقت هو هرديہ ۾ جاڳرت ٿئي ٿو.

وشوامتر چنتن ڪري رهيو هو. هن جي ڀڳتي ڏسي برهما آيو، چيائون ”اچ ڪان تون رشي آهين.“ وشوامتر ڪي سنتوش ڪونہ ٿيو. چنتن ۾ لڳو رهيو. ڪجهہ وقت ڪان پوءِ ديوتائن سان گڏ برهما وري آيو ۽ چيائون ”اچ ڪان تون راجرشي آهين.“ پر وشوامتر جو سماڌان نہ ٿيو. هو وري لڳاتار چنتن ۾ لڳو رهيو. برهما دئوي سمپدائن سان وري آيو ۽ ٻڌايو تہ اچ ڪان توهان مهرشي ٿيا. وشوامتر چيو، ”نہ مونکي جيتيندر برهم رشي چئو“ برهما چيو، ” اجا تائين تون جيتيندر نہ ٿيو آهين.“ وشوامتر وري تپسيا ۾ لڳي ويو. هنجي مٿي مان تپسيا جو دونهون نڪرڻ لڳو تڏهن ديوتائن برهما کي وينتي ڪئي. برهما اهڙي طرح وشوامتر کي چيو، ” هاڻي تون برهم رشي آهين.“ وشوامتر چيو، ” جيڪڏهن مان برهم رشي آهيان تہ ويد مونکي چوندين.“ ويد وشوامتر جي هردي ۾ لهي آيا. جيڪو تَتوَ ظاهر نہ هو، پڌرو ٿي پيو. هيءُ ويد آهي، نہ ڪا پوٿي. جتي وشوامتر رهندو هو اُتي ويد رهندو هو.

اهو ئي سري ڪرشن بہ چون ٿا تہ، ” سنسار اوناسي پپر جو

وڻ آهي. مٿن پرماتما جنهنجو مول آهي ۽ هيٺ پرڪرتي روپي شاخائون آهن. جيڪو هن پرڪرتي جو انت ڪري پرماتما کي ظاهر ڪري ٿو، اُهو ويد جو ڄاڻو آهي. ارجن ! ”مان به ويد جو ڄاڻو آهيان.“ ۽ پرڪرتيءَ جو پسارو ۽ انت سان گڏ پرماتما جي انڀوتيءَ جو نالو ”ويد“ آهي. اها انڀوتي ايشور عطا ڪري ٿو، تنهنڪري ويد اَپئورُشيه چيا وڃن ٿا. مهاپرش اپئورُشيه ٿيندا آهن. اُنهن جي ذريعي پرماتما ئي ٻوليندو آهي. هو پرماتما کي نياپو موڪليندڙ (ٽرنس ميٽر) ٿي ويندو آهي. فقط شبد گيان جي آڌار تي اُنهن کي واڻيءَ ۾ چيل ڀڳوت کي پرکي نٿو سگهجي. اُنهن کي اُهوئي ڄاڻي سگهي ٿو، جنهن ڪرياتمڪ پٿ تي هلي اُن اپئورُوُ شيه (non-Person) استٿتي کي پاتو هجي، جنهنجو پرش (ازس) پرماتما ۾ لين ٿي چڪو آهي.

حقيقت ۾ ويد اپئورُوُ شيه آهن، پر چوڻ وارا سؤ ڏيڍ سوءُ مهاپرش ئي هئا. اُنهن جي واڻيءَ جو سنگرهه ”ويد“ چوائيندا آهن. پر جڏهن شاستر لکڻ ۾ اچي ويندو آهي، ته سماجڪ ويوسٿا جا نيم به اُن سان گڏ لکيا وڃن ٿا.مهاپرش جي نالي تي جنتا اُنجو به پالن ڪرڻ ۾ لڳي ويندا آهن. جيتوڻيڪ ڌرم سان اُنجو دور جو به سنبنڌ نٿو رهي، آڌونڪ يگه ۾ منترين جي اڳيان پنيان گهمي ساڌارڻ نيتا به اڌڪارين کان پنهنجو ڪم ڪرائي ٿا وٺن، جڏهن ته منتري اهڙن نيتائن کي سڃاڻن به نٿا. انهيءَ طرح سس۽جڪ ويوسٿا به گرنٿن ۾ لپيٽجي ڪري ڇڏين ٿا. اُنهنجو سماجڪ اُپيوگه تَتوَ جي انوسار ئي ٿئي ٿو. ويدن جو سنبنڌ به اهو ئي آهي. اُنهجا سدائين هلندڙ ستيه اُپنشدن ۾ گڏ ڪيل آهن اُپنشدن جو تَتُ يوگيشور شري ڪرشڻ جي واڻي گيتا آهي. تَتوَ درشٽي گيتا آپَئوُرُشيه ”ويد“ رس ۾ پرپور اُپنشد -

سدا جو سار سَرِوَسيہ آهي.

ان طرح هر هڪ مهاپرش، جيڪو پرم تَتِوَ کي پراپت ڪري ٿو وٺي، خود ئي ڌرم گرنٿ آهي. اُن جي واڻيءَ جو سنگرهہ وِشوَ ۾ ڪٿي بہ هجي، شاستر چوائي ٿو؛ پر ڪيترن ڌرمي ماڻهن جو اهو ئي ڪٿن آهي تہ ”جيترو قران ۾ لکيل آهي اوترو ئي سچ آهي. هاڻي قران نہ لهي ايندو. ”يسوع مسيع تي وشواس ڪرڻ کانسواءِ سرڳہ نہ ملي سگهندو.“ اُنهن جي ريتين رواجن جي هوڏ آهي. جيڪڏهن انهي تَتِوَ کي ساکيات ڪيو وڃي، ظاهر ڪيو وڃي، تہ اها ئي ڳالهہ وري ٿيندي.

گيتا سچي دنيا لاءِ آهي. ڌرم جي نالي وِشوَ ۾ هلندڙ سيني ڌرم گرنٿن ۾ گيتا جو استان سيني کان مٿي آهي. ٻيو ڪو گرنٿ اُن جهڙو ڪونهي. هيءُ خود ڌرم شاستر ئي نہ، پر ٻين گرنٿن ۾ خاص ستيہ جو ماڻ بہ آهي. گيتا اُها ڪسوٽيءَ آهي جنهن تي هر هڪ ڌرم گرنٿ ۾ آيل ستيہ ظاهر ٿي ٿو پوي - هڪ ٻئي ۾ وروڌي چئہُ چاهُ جو نيبرو ٿي وڃي ٿو. هر هڪ گ رنٿ ۾، سنسار ۾ جيئڻ ۽ کائڻ جي ڪلا ۽ ڪرم ڪانڊ گهڻو آهي. جيون کي آڪرشڪ بڻائڻ لاءِ اُنهن کي ڪرڻ ۽ نہ ڪرڻجي روچڪ - پيانڪ ورنن سان گرنٿ پريا پيا آهن. ڪرم ڪانڊ جي ان پرمپرا کي جنتا ڌرم سمجهڻ ٿي لڳي. جيون جو گذر ڪرڻ ڪلا جي لاءِ مقرر ٿيل پوڄا پدّتين ۾ ديش - ڪال ۽ حالتن مطابق بد سدل سياويڪ آهي. ڌرم جي نالي تي سماج ۾ جهيڙي جو ڪارڻ اهو ئي هڪ آهي. گيتا انهن کن پل جي ويوستائن کان مٿي چڙهي آتمڪ پورڻتا ۾ عزت ڏيڻ جو ڪرياتمڪ ڪرم آهي. جنهنجو هڪ بہ شلوڪ سنساري چيزن کي حاصل ڪرڻ لاءِ ڪونهي. هنجو هر هڪ شلوڪ آنترڪ يُڌ ”آرڌنا“ جي گُهرَ ڪري ٿو. جيئن ٻين ڌرم گرنٿن وانگر هيءَ توهانکي سرڳہ يا

نرڪ جي جهڳڙي ۾ ڦاسائي نٿي، بلڪ اُن امر تَٽِوَ جي کوجنا ڪرائي ٿي، جنهن جي پڻيان جنم مرتيو جو ٻنڌن نٿو رهي.

هر هڪ مهاپرش جو پنهنجو طريقو آهي، پنهنجي شئلي ۾ ڪجھہ پنهنجا خاص شبد ٿيندا آهن. يوگيشور شري ڪرشڻ بہ ڳيتا ۾ ڪَرم، ”يگيہ“ ’ورڻ‘ ”ورڻ سنڪر“يُڌ، ”کيتر“ گيان وغيره شبدن تي وري ورڻي زور ڏنو آهي. انهن شبدن جو پنهنجو متو آهي ۽ پُنرِاورتيءَ ۾ اُنهن جي پنهنجي سونهن آهي. هندي روپانترن ۾ انهن شبدن کي انهي نموني ورتو وڃي ٿو ۽ ضروري استان جي وياکيان بہ ڪئي ويئي آهي گيتا جا آڪرشڻ هيٺان سوال آهن، جنجا ويچار آڏونڪ سماج ۾ گم ٿي ويا آهن. اُهي هن پرڪار آهن، جن کي ڀڳارت گيتا ۾ توهان کي ڏسڻ ۾ ايندا، پڙهڻ ۾ ايندا.

۰۱. **شري ڪرشڻ** - هڪ يوگيشور هو.

۰۲. **سَتيِہ** - آتما ئي سَتِيہَ آهي.

۰۳. **سناتن** - آتما سناتن آهي، پرماتما سناتن آهي.

(۴) **سناتن ڌرم** - پرماتما سان ملائڻ واري ڪِريا آهي.

(۵) **يُڌ** - دَئوِي ۽ آسُري سمپدائڻ جو سنگهرش ”يڌ“ آهي هيءُ انتهڪرڻ جون بہ پروتيون آهن. انهن ٻنهي جو مٽجي وڃڻ ڦل آهي.

يُڌ - استان:- هيءُ مانَوَ شرير ۽ من سان اندرين جو گڏجڻ ”يڌ - استان“ آهي.

گيان :- پرماتما جي ظاهر جاڻ ”گيان“ آهي.

يوگہ:- سنسار جي ملڻ - وڇڙڻ کان رهت اويڪت برهم جي ملڻ جو نالو يوگہ آهي.

گيان يوگہ :- آراڌنا ئي ڪرم آهي. پنهنجي ئي پروسي تي

ڪرم ۾ پرورت ٿيڻ ”گيان يوگہ“ آهي.

نشڪام ڪرم يوگہ:- اشت تي آڌار رکي سمرپڻ سان گڏ ڪرم ۾ پرورت ٿيڻ ”نشڪام ڪرم يوگہ“ آهي.

شري ڪرشڻ کھڙي سچ جي باري ۾ ٻڌايو؟

شري ڪرشڻ انهي ستيہ کي ٻڌايو، جنهن کي تَتِوَ درشين پهرين ئي ڏٺو هو ۽ اڳيان بہ ڏسندا.

يگيہ:- ساڌنا جي خاص وِڌِيءَ جو نالو ”يگيہ“ آهي.

ڪرم :- يگيہ کي ڪاريہ جو روپ ڏيڻ ئي ڪرم آهي.

ورڻ :- آرڌنا جي هڪ وِڌِي، جنهنجو نالو ڪرم آهي. جنهن کي چئن ڀاڱن ۾ ورهايو آهي، اُهيئي چار ورڻ آهن. هيءُ هڪ ئي ساڌڪ جو اوچو نيچو سطح آهي، نہ ڪا ذات.

ورڻ سنڪر:- پرماتما پٿ کان الڳہ ٿيڻ، ساڌن ڪرڻ ۾ ڀرم اُتپن ٿيڻ ”ورڻ سنڪر“ آهي.

منش جي شريڻي (نمبر) :- انتهڪرڻ جي سڀاءُ انوسار منش ٻن پرڪارن جا ٿيندا آهن - هڪڙو ديوتائن جهڙو، ٻيو آسُرن جهڙو. اهيئي منش جون ٻہ جاتيون آهن، جي سڀاءُ دواران مقرر ٿين ٿيون ۽ اهو سڀاءُ گهٽجندو وڌندو رهي ٿو.

ديوتا :- هرديہ ديش ۾ پرم ديو جو ديوتاپڻو ظاهر ڪرڻ وارن گڻن جو سَموهہ آهي. ٻاهرين ديوتائن جي پوڄا موڙهہ ٻُڌي جي دين آهي.

اوتار :- ويڪتيءَ جي هردي ۾ ٿيندو آهي، ٻاهر نہ.

وراٽ درشن :- يوگيءَ جي هردي ۾ ايشور دواران ڏنل انوڀوتي آهي.

پوڄنيہ ديو ”اشٽ“ هڪ ماتر پراتپر برهم ئي ”پوڄنيہ ديو“ آهي. هن کي ڳولهڻ جي استان ”هرديہ - ديش“ آهي.

اُنجي پراپتي جو سروت (طريقو) انهي اويڪت سِروپ ۾ اسٿت پراپتي وارن مهاپرشن جي دواران آهي.

هاڻي هن شري يوگيشور شري ڪرشڻ جو سروپ سمجهڻ لاءِ اڌياءُ ٽئين تائين توهان کي پڙهڻو پوندو ۽ اڌياءُ تيرهين تائين توهين صاف سمجهڻ لڳندا تہ شري ڪرشڻ يوگي هو. اڌياءَ ٻئين کان ئي ستيہ ظاهر ٿي ويندو. سناتن ۽ ستيہ هڪ ٻئي جا پورڪ آهن، اهو ٻئين اڌياءَ مان ئي ظاهر ٿيندو، ائين تہ پورتي پرينت هلندو. يڏ اڌياءَ چوٿين تائين صاف ٿيڻ لڳندي، يارهين اڌياءَ تائين ڏسڻ گهرجي. ”يڏ اسٿان“ لاءِ اڌياءَ سورهين تائين ڏسڻ گهرجي. يڏ اسٿان“ لاءِ تيرهون اڌياءَ وري وري ڏسو.

گيان اڌياءَ چوٿين کان صاف ٿيندو ۽ اڌياءَ تيرهين ۾ چڱي طرح سمجهہ ۾ ايندو تہ ظاهر درشن جو نالو گيان آهي. ”يوگہ“ اڌياءَ ڇهين تائين سمجهي سگهندا، ائين پوري يوگہ جي جدا جدا انگن جي پريڀاشا آهي. ”گيان يوگہ“ اڌياءَ ٽئين کان ڇهين تائين صاف ٿي ويندو. اڳيان ڏسڻ جي ڪائي ضرورت نہ آهي. ”نشڪام ڪرم يوگہ“ اڌياءَ ٻئين کان شروع ٿي پڇاريءَ تائين آهي. ”يڳيہ“ توهين اڌياءَ ٽئين کان چوٿين تائين پڙهو، ظاهر ٿي پوندو.

”ڪرم“ جو نالو اڌياءَ ٢-٣٩ ۾ پهريون ڀيرو ڏنو ويو آهي، انهي شلوڪ کان چوٿين اڌياءِ تائين پڙهي وٺو، تہ صاف ٿي ويندو تہ ڪرم جو ارٿ آراڌنا -پوڄا چو آهي؟ اڌياءُ سورهون ۽ سترهون اهو خيال پڪو ڪري ٿا ڇڏين تہ اهو ئي سَتِيہَ آهي. ورڻ سنڪر اڌياءَ ٽئين ۾، ۽ اوتار اڌياءُ چوٿين ۾ ظاهر ٿي ويندو.

”ورڻ - اوستا جي لاءِ اڌياءَ اڙهون ڏسڻو پوندو. ائين تہ

اشارو ٿئين چوٿين ۾ بہ آهي. منش جي ديو - آسُر جاتين لاءِ
اڌياءُ سورهون سامهون آهي. ’’ورات درشن‘‘ اڌياءَ ڏهين
کان يارهين تائين ظاهر ٿي ويو. اڌياءَ ستين، نائين ۽ پندرهن
۾ بہ انهن تي روشني وڌي ويئي آهي. اڌياءُ ستين ، نائين،
۽ سترهين ۾ ٻاهرين ديوتائن جي وجود جي هيٺائي ظاهر ٿي
وڃي ٿي. پرماتما جي پوڄڻ جي جاءِ هرديہ ديش ئي آهي،
جنهن ۾ ڌيان، سواس -پساهہ جي چنتن وغيره جون ڪريائون،
جو ايڪانت ۾ ويهي مندر مورتيءَ جي سامهون نہ) ڪيون
وينديون آهن - اڌياءَ ڇهون چوٿون ڇهون ۽ ارڙهون ۾ صاف
ڪيو ويو آهي. وڌيڪ سوچڻ-ويچارڻ سان ڪهڙو پريوجن آهي،
جيڪڏهن اڌياءَ ڇهين تائين ئي اڀياس ڪريون، تڏهن بہ
’’يٿارٿ گيتا‘‘ جو مول مقصد توهانجي سمجهہ ۾ اچي
ويندو.

گيتا آجيوڪا سنگرام جو ساڌن نہ آهي بيگاني، پٽڪندڙ
جيون ۾ پوتر وجيہ جو ڪرياتمڪ سکيا آهي، تنهنڪري يڌ
گرنٿ آهي، جو سچي پچي سوپ ڏياري ٿو؛ پر گيتا ۾ چيل
يُڌ، تلوار، ڌنش، ٻاڻ، گدا ۽ ڪهاڙن سان لڙڻ واري سنساري يڌ
نہ آهي ۽ نہ انهن لڙاين مان پوتر وجيہ ملي ٿي. هيءَ سدائين
ست پريورتن جو سنگهرش آهي، جن جي روپڪاتمڪ ورنن جي
پرمپرا رهي آهي، ويد ۾ اندر ۽ وِرِترَ، وديا ۽ اوديا، پُراڻن ۾ ديوَ
آسُر سنگرام، مها ڪويتائن ۾ رام ۽ راوڻ ، ڪؤروَ ۽ پاندوَ جي
سنگهرش ڪي ئي گيتا ۾ ڌرم کيتر ۽ ڪُروُ کيتر ۽ ڪُروُ کيتر،
دَئوي سمپد ۽ آسُري سمپد، سڄاتي ۽ وڄاتي، ست گڻ ۽ دُرِ گڻن
جو سنگهرش چيو ويو آهي.

هيءُ سنگهرش جتي ٿئي ٿو، اُهو آسٿان ڪٿي آهي؟ گيتا

جو ڌرم کيتر ۽ ڪروکيتر ڀارت جو کو ڌرتي جو ڪونهي، بلڪ خود گيتا ڪار شبدن ۾ ''اِدَمِ شَرير ئي ڪؤنتيه کيترِ مِتِيَبِيڌ ڀِيَتي'' ڪوئَنتيه هيءُ شرير ئي هڪ کيتر آهي، جنهن ۾ پوکيل ڀلا يا بُرا ٻج، سنسڪار جي روپ ۾ سدائين پيدا ٿين ٿا. ڏهه اندريون، مَنُ ٻَڌي، چِتُ، اهنڪار، پنج وڪار ۽ ٽن گڻن جا وڪار هن کيتر جو وستار آهي. پرڪرتيءَ کان اُتپن انهن ٽن گڻن کان مجبور ٿي منشن کي ڪرم ڪرڻو پوي ٿو. کن ماتر به ڪرم بنا نٿو رهي سگهي.

''پُنر ڀِي جَنَمِ پُنرِ ڀي مرڻِ، پُنرڀي جنَني جنري شَيَنَمِ''، جنم جنمانترن کان ڪندي ئي ته گذري رهيو آهي. اهو ئي کُروکيتر آهي. ستگروءَ جي معرفت ساڌنا جي صحيح ڏوري پڪڙي ساڌڪ جڏهن پرم ڌرم پرماتما طرف وک وڌائي ٿو، تڏهن هي کيتر ڌرم کيتر بڻجي وڃي ٿو. هيءُ شرير ئي کيتر آهي.

هن شرير جي اندر ۾ انتهڪرڻ جون ٻه پرورتيون پُراتن آهن. دَئوِي سمپد ۽ آسُري سمپد. دئوي سمپد ۾ آهن پُڻِيَروپي پانڊوَ ۽ ڪَرِتويه روپي ڪنتي. پُڃ جاڳرت ٿيڻ سان پهرين منشن جيڪو ڪجهه به ڪَرِ تَويه سمجهي ڪري ٿو؛ پر اُن سان ڪَرِتويه ٿئي نٿو- ڇاڪاڻ ته پڇ ڪانسواءِ فرض کي سمجهي ئي نٿا سگهون. ڪنتيءَ پانڊو سان سنبنڌ ٿيڻ کان اڳ جو ڪجهه به ارجِت ڪيو سو هو ڪَرَڻُ. سڄي جيون ڪنتيءَ جي پٽن سان وڙهندو رهيو. پانڊون جو وڏي ۾ وڏو شترو جيڪڏهن ڪو هو ته اُهو هو 'ڪرڻ'. وجاتييَ ڪرم ئي ڪرڻ آهي جو ٻنڌن وارو آهي، جن مان پرمپراگت ريتين رواجن جو چترڻ ٿئي ٿو. پوڃا جون پَڌِتيون جند نٿيون ڇڏين. پڇ جاڳرت ٿيڻ تي ڌرم روپي يڌشٽر، انوراگ روپي ارجن، ڀاوَ روپي ''ڀيم''، نيم روپي نَڪل، ستسنگ روپي سهديو، ساتوڪتا

روپي''ساتيڪ'' ڪايا ۾ سمرتي روپي ڪاشي راج، ڪَرِتَوِيہ جي دواران پَيَوَ روپي وجيہ ''ڪنتي پوج'' وغيره اٺن مکن وارو مانسڪ پرويرتن جو اوج ٿيندو آهي، جنهن جي ڳُٽپ سَت اڪشئوهڻي آهي. ''اڪش'' درشٽيءَ کي چوندا آهن. ستيہ مَئي نظريي سان جنهنجو ميلاپ آهي، اُها آهي دِيوِي سمپد. پرم ڌرم پرماتما تائين دوري طئہ ڪرڻ لاءِ بہ سَت ڏاڪڻيون، سَت پومڪائون آهن، نہ ڪا خاص ڳُٽپ. حقيقت ۾ هيءُ پروتيون اننت آهن.ٻئي پاسي آهي ''ڪرو کيتر'' جنهن ۾ ڏهہ اندريون ۽ هڪ من يارهون اڪشئوهڻي سينا آهي. هن سان گڏ اندرين مَئي درشٽي ڪوڻ سان جنهنجو گ ڻن (ميلاپ) آهي اُها آهي آسُري سمپدا، جنهن ۾ آهي اگ يان روپي ڌرتراشٽر جو ستيہ چاڻندي بہ انڌو بڻجي رهيو آهي. اُنجي ساٿڻ آهي گانڌاري-اندرين جي آڌار واري پرورتي. اُن سان گڏ آهي- موهہ روپي 'دريوڌن'' ڏُربُڌي روپي دشاسن، وجاتييہ ڪرم روپي ''ڪرڻ'' پرم روپي پيشڻ، ٻيائيءَ جو آچرڻ ڪرڻ وارو ''ڏُراڻاچاريہ'' آسڪتي روپي اشوٿاما، وڪلپ روپي ''وڪرڻ'' اڌوري ساڌنا ۾ ڪرپا جي آچرڻ روپي ''ڪرپاچاريہ'' ۽ انهن سڀني جي وچ ۾ جيوَ روپي وِدُرِ آهي، جيڪو رهي اگيان ۾ ٿو پر درشٽي سدائين پانڊون تي آهي، پچ جي ڌارا واري پرورتي تي آهي؛ چو جو آتما پرماتما جو شڌ انش آهي. ان طرح آسُري سمپد بہ اننت آهي. کيتر هڪ ئي آهي- هيءُ شرير، ان ۾ لڙڻ واريون بہ پرورتيون آهن. هڪ پرڪرتيءَ ۾ وشواس ڏياري ٿي، نيچ -اڌم جوڻين جو ڪارڻ بڻجي ٿي ۽ ٻي پرم پرش پرماتما ۾ وشواس ۽ پرويش ڏياري ٿي. تُنِوَ درشٽي مهاپرش جي سنگت ۽ رکشا ۾ سلسليوار ساڌن ڪَرڻ تي دَئوي سمپد جو اوُج ۽ آسُري سمپد جو هر طرح شمن ٿي وڃي ٿو، ناس

ٿي وڃي ٿو. جڏهن ڪوئي وڪار ئي نہ رهيو. من جو سيني
پاسي روڪڻ ۽ روڪيل من جو بہ وليہ ٿي وڃي ٿو تہ ڏئِوي
سمپدا جي ضرورت بہ سماپت ٿي وڃي ٿي. ارجن ڏنو تہ ڪَ
ورَو پڪش جي اننتر پانڊوَ پڪش جا يوڌا بہ يوگيشور ۾ ملي
رهيا آهن. پوُرتيِ ٿيڻ ڪانپوءِ ڏئِوي سمپد بہ لين ٿي وڃي
ٿي، آخر شيِ ڦل نڪري اچي ٿو. ان ڪانپوءِ مهاپرش جيڪڏهن
ڪجهہ ڪري ٿو. تہ فقط شِشَنِ جي مارگہ درشن جي لاءِ ڪري
ٿو.

لوڪ سنگرهہ جي انهيءَ ڀاونا سان مهاپرشن سوڪيہ من جي
ڀاوَن جو ورنن اُنهن کي پڪو استول روپ وٺي ڪيو آهي، گيتا
”چندو بڌ“ آهي وياڪرڻ سان گڏ آهي، پر هن جا پاتر نشانيءَ
طور آهن، امورت يوگيتائن جا مورتي روپ ماتر آهن. گيتا جي
شروعات ۾ ٺيهہ-چاليهہ پاترن جو نالو ورتو ويو آهي جن مان اڌ
سڄاتي آهن، اڌ وڃاتي. ڪجهہ پانڊوَ پڪش جا آهن، ڪجهہ ڪَ
ورَو پڪش جا آهن. ”وِشوَ روپ درشن“ جي وقت انهن ۾ چار-
ڇهہ نالا وري آيا آهن؛ نہ تہ تہ سڄي گيتا ۾ انهن نالن جي
چرچا بہ نہ آهي. هڪ ئي پاتر ارجن اهڙو پاتر آهي، جو شروع
کان پڇاريءَ تائين يوگيشور جي سامهون آهي. اهو ارجن بہ فقط
يوگيتا جو نشان آهي، نہ ڪو خاص ويڪتي، گيتا جي شروعات ۾
ارجن سناتن ڪُل ڌرم جي لاءِ وياڪل آهي؛ پر يوگيشور ڪرشڻ
اُنکي اگيان چيو ۽ نرديش ڪيائين تہ آتما ئي سناتن آهي،
شرير ناسونت آهي، ان ڪري يُڌ ڪر. ان حڪم مان اهو صاف
نٿو ٿئي تہ ارجن ڪوروَن کي ئي ماري. پانڊوَ-پڪش جا بہ شرير
ڌاري ئي تہ هئا، ٻنهي پاسي سنبنڌي تہ هئا. سنسڪارن تي
آڌارت شرير ڇا تلوار سان ڪٽڻ تي سماپت ٿي سگهندو؟ جڏهن
شرير ئي ناسونت آهي، جنهنجو ڪو وجود ئي نہ آهي، تہ ارجن

ڪير هو؟ شري ڪرشن ڪنهنجي بچاءُ لاءِ بيٺو هو؟ ڇا ڪنهن شرير ڌاري جي رڪشا ۾ ڪڙو هو؟ شري ڪرشن چيو، ”ڇو شرير جي لاءِ محنت ڪري ٿو اُهو پاپ سان ڀريل، موڙهه ٻُڌِي پرش بيڪار ٿي وڃي ٿو. جيڪڏهن شري ڪرشن ڪنهن شرير ڌاري جي رڪشا ۾ بيٺو آهي، تڏهن به موڙهه ٻُڌي آهن، اجايو ئي وڃڻ وارو آهي. حقيقت ۾ انوراگ ئي ارجن آهي.

انوراگيءَ لاءِ مهاپرش سدائين حاضر بيٺا آهن. ارجن شِشُ هو ۽ شري ڪرشڻ هڪ ستگرو هو، نمرتا پر ئي آواز ۾ هن چيو هو ته ڌرم جي مارگ ۾ موهه وس ٿي مان توهان ڪان پڇيان ٿو، جيڪو پرم ڪلياڻڪاري هجي اُهو اُپديش منهنجي لاءِ چئو. ارجن پرم ڪلياڻ ٿي چاهيو، پريه (سنساري پدارٿ) نه. فقط ٻڌايو نه پر مونکي سمجهائي سنڀاليو. مان توهان جو شش آهيان، توهان جي شرڻ ۾ آهيان. اهڙي طرح گيتا ۾ جڳهه-جڳهه تي ظاهر آهي ته ارجن پورڻ اڌڪاري آهي ۽ يوگ يشور شري ڪرشڻ هڪ ستگرو آهي. اُهي ستگرو انوراگيءَ سان سدائين گڏ رهن ٿا، اُنهن جو مارگ درشن ڪن ٿا.

جڏهن پاونائن جي وس ٿي ڪو شخص ”پوجيه مهاراج جي“ وٽ رهڻ جي لاءِ سوال ڪندو هو، تڏهن هو چوندا هئا- ”وڃو، شرير سان ڪٿي به رهو، من سان مون وٽ ايندا رهو. صبح-شام رام، شِوَ، اوم ڪنهن هڪ ٻن اڍائي اکر جي نام جي جپ ڪريو ۽ منهنجي سروپ جو هردي ۾ ڌيان ڌر. هڪ منٽ به سروپ ڪي پڪڙيندين، ته جنهنجو نام پچن آهي، اُهو ئي توکي ڏيندس. ان ڪان وڌيڪ پڪڙڻ لڳندين، ته هردي ۾ رٿي بڻجي سدائين تو سان گڏ رهندس“ جڏهن صورت پڪڙ ۾ اچي ٿي وڃي، ته اُن ڪانپوءِ مهاپرش ايترو

ئي اسان وٽ رهن ٿا جيئن هٿ پير، نڪ-ڪَنَ وغيره توهان وٽ آهن. توهين هزارين ڪلوميٽر پري ڇو نہ هجو، هو سدائين اسانجي ويجھو آهي. من ۾ ويچارن جي اُٿڻ کان پهرين ئي مارگہ درشن ڪرڻ ۾ لڳي ٿا وڃن. انوراگيءَ جي هردي ۾ اُهو مهاپرش سدائين آتما ۾ ساکيات ٿي جاڳرت رهي ٿو. ارجن انراڳہ جو مجسم آهي.

گيتا جي يارهين اڌياءَ ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ جو ائشيوريہ ڏسڻ سان ارجن پنهنجي سوراٿي ۽ ظالم گهٽتاين جي لاءِ معافي گهرڻ لڳو. شري ڪرشڻ معاف ڪيو ۽ ارجن جي چوڻ تي پنهنجي ساڳئي سروپ ۾ اچي چيو”منهنجي هن سروپ کي نہ پهرين ڪنهن ڏٺو آهي ۽ نہ آئينده ۾ ڪو ڏسي سگهندو.“ پوءِ تہ گيتا اسان ماڻهن لاءِ وئرٿ آهي، ڇو جو اُنهي درشن جون يوگيتائون ارجن تائين ئي هيون. جڏهن تہ اُن وقت سنجيہ بہ ڏسي رهيو هو.

پهرين بہ هنن چيوهو ”گهٽيئي يوگي جن گيان روپي تپسيا سان پوتر ٿي منهنجي ساکيات سروپ کي پراپت ٿي چڪا آهن“ آخر ۾ هي مهاپرش چوڻ چا ٿا چاهين؟ حقيقت ۾ انوراگہ ئي ”ارجن“ آهي، جو توهانجي هردي جي ڀاونا خاص آهي. انوراگہ کان رهت پرش نہ ڪڏهن اڳہ ۾ ڏسي سگهيو آهي ۽ انوراگہ کانسواءِ پرش پوشيہ ۾ ڪڏهن ڏسي سگهندو. ”مِلَهين نہ رگهوپتي بِنُ انوراگا ”ا ڪيئي جوگہ تپ، گيان وراگا ا“ هاڻي ارجن هڪ نشاني آهي جيڪڏهن نشاني نہ آهي تہ گيتا جي پنيان پوڻ ڇڏي ڏي، گيتا توهانجي لاءِ نہ آهي، تڏهن تہ اُن درشن جي يوگيتا ارجن تائين ئي محدود هئي.

اڌياءَ جي انت ۾ يوگيشور نِرنئہ ڏين ٿا-”ارجن ! انِيَنِيہَ

پڳتي ۾ شرڌا دواران مان ان پرڪار ظاهر ڏسڻ لاءِ (جيئن تو ڏٺو)، تَتِوَ سان ڪُليو جاڻڻ لاءِ ۽ پرويش ڪرڻ لاءِ بہ سُلڀ آهيان`` انيَنيہ پڳتي انوراگہ جو ئي بيو روپ آهي ۽ اهو ئي ارجن جو سروپ بہ آهي. ارجن پٽڪ جو نشان آهي. ان پرڪار گيتا جا پاتر پورڻ نشانيون آهن. هر استان تي اُنجا اشارا آهن.

رهيو هجي ڪوئي اتهاسڪ شري ڪرشڻ ۽ ارجن، پڪ ئي ٿي هجي ڪا وِشَوَ يُڌ``؛ پر گيتا ۾ پوئٽڪ (سنساري) يڌ جو چترڻ بلڪل ڪونہ آهي. اُن اتهاسڪ يُڌ جي ٿيڻ تي گهبرايو تہ هو ارجن، نہ سئنا، سئنا تہ لڙڻ لاءِ تيار بيني هئي.

چا گيتا جو اُپديش ڏيئي شري ڪرشڻ منجهيل ارجن کي سئنا جي يوگيتا کي ٺاهيو؟ حقيقت ۾ ساڏن لکڻ ۾ نٿو اچي. سڀ ڪجهہ پڙهڻ ڪانپوءِ بہ اُن تي هلڻ باقي رهي ٿو. اها ئي پريرڻا ’’يٿارٿ گيتا`` آهي.

(ستگرو ڪرپاشِرَ يِي، جڳتنبنڌو سوامي اڙگڙانند)

(شري گرو پورڻما ۲۴ جولاءِ ۱۹۸۳)

سنڌيڪار پاران

هيءَ گيتا جڏهن مونکيءَ ملي سنڌيءَ ۾ ترجمو ڪرڻ لاءِ، مون هڪ پيرو هنديءَ ۾ لکيل گيتا پڙهي-ڏاڍي سٺي لڳي، هن گيتا ۾ هر هڪ شلوڪ جي سمجهاڻي تمام سٺي نموني ڏنل آهي- پڙهڻ سان جڻ اندر جي ڪَلِي کُلندي پيئي وڃي. ائين ڪونهي تہ اڳ ۾ گيتا ڪونہ پڙهي آهي .ڪي ئي ڀيرا پڙهي اٿم پر هن گيتا جي خاص اها ڳالهہ آهي تہ پڙهڻ سان ائين ٿي لڳو تہ شري ڪرشڻ ۽ ارجن ٻيئي منهنجي سامهون ويهي سوال جواب ڪري رهيا آهن.

پهرئين اڌياءَ ۾ شري ارجن جي موهہ جو ورنن آهي. جيتوڻيڪ ارجن کي شري ڪرشڻ لاءِ اَتي پيار ۽ شرڌا آهي. ٻئين اڌياءَ کان وٺي گيان جي وارتا هلي ٿي ۽ شري ڪرشڻ ارجن جي سڀني شنڪائن جو سماڌان ڪندو ٿو وڃي- ڀُڏ اسانجي من جي آهي. اُن کي منهن ڏيئي اسين گيان يگيہ جي ساڌنا ۽ ڀڄن طرف وڌي سگهنداسين پوڄيہ سوامي اڙگڙانند پنهنجي ستگرو پرمهنس پرماَنند جي سنگت ۾ گيتا جي گيان کي پاتو آهي.

پنهنجي پراڪڪٿن (مهاڳ) ۾ تہ صاف ٻڌايائون تہ اسانجو شرير پنهنجي ڪم ۾ مشغول هجي. من سان مون وٽ اچو صبح شام رام، شِوَ هري اوم ٻن نندن اڪرن جو جاپ ڪيو، انهي ساڌنا ۾ لڳا رهو ۽ شرڌا سان هنجي سؤروپ کي پڪڙڻ جو ڪوشش ڪنداسين تہ ستگرو هر وقت اسان وٽ رهن ٿا پريم ۽ شرڌا سان اُن کي ڏسي سگهبو.

(شريمتي پارو ٺاڪر چاولا)

||اوم شري پرماتمني نَمَهہ||

يٿارٿ گيتا
(شريمد ڀڳود گيتا)

پهريون اڌيائ

धृतराष्ट्र उवाच
धर्मक्षेत्रे कुरूक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः।
मामकाः पाण्डवाश्चैव किमकुर्वत सञ्जय।।१।।

ڌرتراشٽر اُواچ
”ڌَرمَ کيتر ڪُروُ کيتر سَمَويتا يُيُتِسَوَ:
مامڪاهہ پاَنڊوا شِچَيِوَ ڪِمَڪُروَت سَنجيَہ “ (۱)

ڌرتراشٽر پڇيو- ”هي سنجيہ! ڌرم کيتر، ڪُروُ کيتر ۾ گڏ ٿي يُڌ جي اڇا رکڻ وارا منهنجا پُٽر ۽ پانڊو پُٽرِن ڇا ڪيو؟

اگيان روپي ڌرتراشٽر ۽ سنيم روپي سنجيہ اگيان سان ڍڪيل من وارو ڌرتراشٽر جنم کان انڌو آهي، پر سنجمي روپي سنجيہ دواران هو ڏسي ٿو، ٻڌي ٿو. هو سمجهي ٿو تہ پرماتما ئي ستيہ آهي، تڏهن بہ جيستائين هُنجو ئي پيدا ٿيل موهہ روپي دريوڌن جيئرو آهي، هنجي درشٽي سدائين ڪورون تي ئي ٽڪيل آهي، وڪارن تي ئي رهي ٿي.

شرير هڪ کيتر آهي. جڏهن هرديہ روپي ديش ۾ آتمڪ سمپتي ملهائتي ٿيندي آهي، تہ هيءُ شرير ڌرم کيتر بڻجي

ويندو آهي. ڪُروُ جو ارٿ آهي ڪَريو. اهو اکر حڪم ڏيندڙ آهي. شري ڪرشن چون ٿا: پرڪرتي مان پيدا ٿن گڻن جي دوارا پروس تي منش ڪرم ڪري ٿو. هو هڪ ڪن به ڪرم ڪرڻ بند نٿا ٿين. اُهي به تندرست شرير لاءِ چڻ خوراڪ آهن. ٽيئي گڻ (ستو گڻ، رجو گڻ ۽ تمو گڻ) منش کي ديوتا مان ڪيڙي تائين شرير ۾ ٻڌن ٿا. جيستائين پرڪرتي مان اُتپن ٿيل گڻ زنده آهن، تيستائين ڪُروُ لڳو رهي ٿو. جنم مرتيو جو کيتر، وڪارن وارو کيتر ڪُروُ کيتر آهي ۽ پرم ڌرم پرماتما ۾ رُچي ڏيارڻ واريون پڇ واريون پرورتيون (پانڊون) جو کيتر ڌرم کيتر آهي.

تتَوِدِينِ جي پنجاب ۾ ڪاشي، پرياگ ۾ ۽ ٻين اهڙن انيڪ استانن تي ڪروُ کيتر جي ڳولها ۾ لڳل آهن ، پر گيتاڪار پاڻ ٻڌايو آهي ته جنهن کيتر ۾ يڌ ٿي هئي، اُهو ڪٿي آهي.”اِدمِ شَرِير ڪوئنتييہَ کيتر مِتيا يِي ڌيَتي.“ (اڌياءُ ١٣ پهريون شلوڪ) ”ارجن! هيءُ شرير ئي کيتر آهي ۽ جو هن کي ڄاڻي ٿو،اُهو هنجو انت پائي ٿو وني، اُهو کيتر گِيہَ آهي.“ اڳيان هن کيتر جو وستار ٻڌايو، جنهن ۾ ڏهه اندريون، مَنُ ٻڌي، اهنڪار، پنجن وڪارن ۽ ٽنهي گڻن جو ورنن آهي. شرير ئي کيتر آهي، هڪ ميدان آهي. هن ۾ وڙهڻ واريون پرورتيون ٻه آهن، ”ديوتائن جا گڻ“ ۽ ”راڪسي گڻ“ پانڊون جو سنتان ۽ ڌرتراشٽر جو سنتان ”ديوجاتي ۽ وجاتي پرورتيون“ .

انيوي مهاپرش جي شرن ۾ وڃڻ سان ٻنهي پرورتين ۾ سنگهرش جو نرنئہ ٿيندو آهي. هيءُ کيتر ۽ کيتر گيہ جو ٽڪراءُ ۽ اهائي حقيقي يڌ آهي. وِشوِ يُڌِيُنِ سان اتهاس ڀريو پيو آهي، پر اُنهن ۾ کٽڻ وارن کي به اندرين جيت نٿي ملي هيءَ ته

هڪ ٻئي کان بدلي جي پاونا آهي. پرڪرتيءَ جي ڪُل من کي روڪي، پرڪرتيءَ کان پري جي شڪتيءَ کي اجاگر ڪري ۽ اُن ۾ پنهنجو پاڻ سمائڻ ئي انسان جي سچي سوپ آهي. اهائي فقط سوپ آهي جنهن جي پنيان هار ڪونهي. اها ئي مڪتي آهي، جنهن جي پنيان جنم مرڻ جو ٻنڌن ڪونهي.

انهي پرڪار اگيان کان چتل من سنيم دواران جاڳي ٿو ۽ جاڻي ٿو تہ ڪيتر-ڪيترگيہ ۾ ڇا ٿيو؟ جيئن‌جيئن سنيم سان، ڪنٽرول سان من جو جاڳڻ ٿو ٿئي، تيئن هن کي آتمڪ درشٽي ايندي ويندي.

संजय उवाच

दृष्ट्वा तु पाण्डवानीकं व्यूढं दुर्योधनस्तदा।
आचार्यमुपसङ्गम्य राजा वचनमब्रवीत्।।२।।

سنجيہ اُواچ

دِرِشٽوا تُرُ پانڊو انيڪم ويوُڙهم دِرِيو ڌَنِسِتَدا
آچاريَہ مُپ سَنگَيہ راجا وچَنَمبِرُوِيت (٢)

اُن وقت راجا دريوڌن پانڊون جي سينا کي سنجت ۾ بيٺل ڏسي دروڻاچاريہ وٽ وڃي هي وچن چيا:-

ٻيائيءَ جو وهنوار ئي دروڻاچاريہ آهي. جڏهن اسانکي چاڻ ٿي ٿي وڃي تہ اسين پرماتما کان جدا ٿي ويا آهيون (اهو ٻيائيءَ جو نشو آهي)، اُتي اُن کي پراپت ڪرڻ لاءِ تڙف ٿي پئدا ٿئي، تڏهن اسين گزوءَ جي ڳولها تا ڪريون. ٻنهي پريورتن جي وچ ۾ اهوئي پهريون گرو آهي؛ جيتوڻيڪ ان کان پوءِ ستگرو يوگيشور شري ڪرشن ٿيندا، جو يوگہ ۾ استتي ڪرڻ وارو هوندو.

راجا دريوڌن آچاريہ وٽ وڃي ٿو. موهہ سان پريل دريوڌن موهہ روپي دريوڌن. موهہ سڀني دکن ۽ تڪليفن جي جَڙَ آهي،

راجا آهي. دُريوَڌن-دُرِ معنيٰ ڏوهي ۽ ٻين کي ستائيندڙ، يوڌن-اهو ڌن. آتمڪ سمپتي ئي ٽِڪندڙ، سچي سمپتي آهي. اُن ۾ جو ڏوهہ، خامي پيدا ڪري ٿو، اُهو آهي موهہ. اُهو پرڪرتي ڏانهن ڇڪي ٿو ۽ گهربل چاڻ لاءِ پريرڻا بہ ڏئي ٿو. موهہ آهي، تيستائين پڇڻ جو سوال بہ آهي، نہ تہ سڀ ڪجهہ پورڻ آهي.

تنهنڪري پانڊون جي گڏ ڪيل سينا کي ڏسي معنيٰ پڇ سان پريل سڄاتي وِرتين کي ڪنو ٿيل ڏسي موهہ روپي دريوڌن پهرين ئي گرو دروڻ وٽ وڃي هن طرح چيو:

पश्यैतां पाण्डुपुत्रामाचार्य महतीं चमूम्।
व्यूढां द्रुपदपुत्रेण तव शिष्येण धीमता।।३।।

پشئيتامِ پانڊوُ پُٽرا ٽاماچارِيہ مَهتِيمِ چموُمِ،
وِيوڙاهم دُروُپَدَپُٽريڻَ تَوَ شِشيڻ ڌيِمَتا (٣)

هي آچاريہ ! پنهنجي ٻُڌيمان شِش دورپد-پٽ ڌرششدِيومن دواران گڏ ڪيل، کڙي ڪيل پانڊوُ پُٽرن جي هيءَ وڏي ڀاري سينا کي ڏسو.

اچل پد ۽ آتمڪ پد ۾ وشواس رکڻ وارو، درڍمن وارو ئي ”ڌرشٽدِيُمِ“ آهي. هيءَ ئي پڇ پريل پريورتن جو نائڪ آهي. ”ساڌن ڪنن نہ مَنَ کَرَ ٽيڪا.“ ساڌن ڪنن نہ هجي، من جي درڍتا ڪنن ٿيڻ گهرجي.

هاڻي ڏسو سينا جو وستار:

अत्र शूरा महेष्वासा भीमार्जुनसमा युधि।
युयुधानो विराटश्च द्रुपदश्च महारथ।।४।।

”اَتِرَ شورا مهيِشواسا ڀيمارِ جُنَ سَما يُڌِ
يُيُڌانو وِراٽِشچہَ دِروُ پدشچہَ مَهارَٿَهہ (۴)

هن سينا ۾ ’مهيشواسا‘-مهان ايشور جو پاس ڏيارڻ وارو،

ياوَ روپي ييم، انوراڳي روپي ارجن سمان وڏو سوروير، جيئن ساتوڪ روپ سچو، 'وراٽ' - هر طرح ايشوري ڌارا کي ڌارڻ وارو، مهارٿي راجا دروپد معنيٰ اچل استٿي وارو جيئن

धृष्टकेतुश्चेकितनाः काशिराजश्च वीर्यवान।
पुरूजित्कुन्तिभोजश्च शैब्यश्च नरपुङ्गवः ।।५।।

ڌِرشٽڪيتوُ شچيڪِتانهہ ڪاشِرا جَشَچ ويرِيَوان،
پُرُجِتڪُ تِتي يوجشِچ شَئِيبيشچ نَرَپُنگوَهہ (۵)

'ڌِرشٽڪيتوُ' دردِ ڪرتويہ، ''چيڪتانَهہ'' جتي بہ وڃي اُتان چِٽَ کينچي پنهنجي اِشَٽ ۾ اِستٿ ڪَرڻُ، ''ڪاشي راج هَہ'' ڪايا روپي ڪاشيءَ ۾ هو سمراٽ آهي، ''پُرُجِتَ'' استول، سوکيم ۽ ڪارڻ شرير کي جيت ڏيارڻ، وارو پُرُجِتِ ''هنتي يوج هہ'' فرضن تي پرپور وجيہ، منشن ۾ سريشٽ ''شَئِيدِيہ'' ارٿ آهي سچو وهنوار.

युधामन्यु विक्रान्त उत्तमौजाश्च वीर्यवान।
सौभद्रो द्रौपदेयाश्च सर्व एव महारथाः ।।६।।

يُڌا منِيوُ وِڪرانَت اُتمئوُجا شِچ وِيريوان
سَوُ يَدِرو دروُ پديِيا شِچ سَرِوَ ايوَ مهارٿا: (٦)

۽ پراڪرمي ''يُڌامَنيوُ'' يُڌ جي لاءِ من ۾ تمام ڪشل ڌارٺا ''اُتمَئوُجا'' سنائيءَ جو مجسم، سيدرا پٽر ايمنيوُ جڌهن شبِ آڌار اچي ويندو آهي، تہ من بي ڊپو ٿي ويندو آهي. اهڙو شبِ آڌار سان اتپن ٿيل نِرِيئہ مَنُ ، ڌيان روپي دروپديءَ جا پنج پٽ وٽندڙ، پيار وارا، ڪومل هرديہ، ديا وارا ۽ پنهنجي ارادي جا پڪا، سڀ جا سڀ مهارٿي آهن. ساڌنا جي راهہ تي يوگيتا سان هلڻ جو هرڪو گڻ هنن ۾ آهي.

اهڙي طرح دريوڌن پانڊون جي پکش جا پندرهن ويهہ نالا ڳنهيا، جو ديوي سمپتي جا خاص انگہ آهن. وجاتي پرورتيءَ

جو راجا هوندي بہ اهو ’موهہ‘ ئي آهي جو سڄاتييہ پرورتن
کي سمجھڻ لاءِ مجبور ٿو ڪري، ٻڌي ٿو.

دريوڌن پنهنجو پاسو تمام مختصر نموني ٿو ٻڌائي.
جيڪڏهن ڪا ٻاهرين يڌ هجي ها تہ پنهنجي فوج جو وستار
وڌائي وڌو ڪري ڳڻي ها. وڪار گهٽ ڳڻايا ويا جو اُنهن تي
سوپ پائڻي آهي، اُهي ناسونت آهن، فقط پنج ست وڪار
ٻڌايا ويا، جن ۾ اندر لڪل سڀ ٻاهريون پرورتيون ظاهر آهي
جيئن تہ:

अस्माकं तु विशिष्टा ये तान्निबोध द्विजोत्तम ।
नायका मम सैन्यस्य सञ्ज्ञार्थं तान्ब्रवीमि ते ।।७।।

اَسِمامَہِ توُ وِشِشٽا يي تانِي بوڌَ دِوَجوتَہِ
نايڪا مَہَ سَئِنَيَسيہَ سَڃِگيارِ ٿَہِ تانِبرَ وِيہِ تي (٧)

ٻنهي سينائن ۾ اُتم! اسانجي پکش ۾ جيڪي جيڪي
خاص آهن، اُنهن کي بہ سمجهي وٺ، ڏسي ڇڏ. توهانکي
ڄاڻڻ لاءِ منهنجي سينا جا جيڪي نائڪ سوروير آهن، اُنهن
کي چوي ٿو:

ٻاهرين يڌ ۾ سيناپتي لاءِ ٻنهي سينائن ۾ اُتم چئي
پڪارڻ- بنا موقعي جي بي وقتائتو آهي. سچ تہ گيتا ۾
انتهڪرڻ جون بہ پرورتين جو پاڻ ۾ سنگهرش آهي ٻيائيءَ
جو آچرڻ آهي ’’دروڻ‘‘ جيستائين اسين ٿورو بہ ايشور آراڌنا
کان الڳ آهيون، تيستائين پرڪرتي اسان تي ڇانيل آهي،
ٻيائي ٻڻي آهي. ان ٻيائيءَ تي وجيہ پائڻ جي پريرڻا پهرين
گرو دُرڻاچاريہ مان ملي ٿي. اڌوگابري سکيا ئي پوري ڄاڻ
جيلاءِ پريرڻا ڏئي ٿي. اُتي پوجيہ ورتيءَ وارو تہ سورويرتا جو
سنبوڌن ٿيڻ گهرجي.

وجاتييہ پرورتيءَ جا نائڪ، سوروير ڪير ڪير آهن؟

भवान्भीष्मश्च कर्णश्च कृपश्च समितिञ्जय: ।
अश्वत्थामा विकर्णश्च सौमदेत्तस्तथैव च ।।८।।

ڀَوانِڀِيشمَشِچہ ڪَرَڻَشِچہ ڪِرِپَشِچہ سَمِتِنِجَيَھہ
اشوتٿاما وڪششچہ سؤمدتِستٿئوَ (٨)

هڪ تہ پاڻ (ڀيائيءَ جو وهنوار ڪرڻ وارو دروڻاچاريہ) آهي، ٻِرِمَ روپي پتامھہ ''ڀِيشمَ'' آهي. ٻرَمُ انهن وڪارن ۾ منجهيل. ڊگهو سوروير پر ضدي آهي. انت تائين جيئرو رهي ٿو. تيرن جي سيجا تي ليٽيل هو. پوءِ بہ زندهہ هو. اهو آهي ٻرَمَ روپي 'ڀيشم' ڀرم پڇاڙيءَ تائين رهي ٿو. ان پرڪار سان وجاتي ڪَرَمَ روپي ''ڪَرَڻُ'' ۽ سنگرام ۾ جيتڻ وارو ''ڪرپاچاريہ '' آهي. ساڌنا اوسٿا ۾ ساڌڪ جيان ڪرپا جو آچرڻ، وهنوار ڪرڻ ئي ''ڪرپاچاريہ'' آهي. ڀڳوان ڪرپا جو ڌام آهي ۽ ڀڳوان کي پائڻ کان پوءِ سنت بہ اهوئي سروپ آهي. ساڌنا جي وقت جيسين اسين الڳہ آهيون، پرماتما الڳ آهي، وجاتي پرورتي جيئري آهي-ڀيائيءَ جي ورتي زندهہ آهي، موهہ روپي جو گهيرو آهي. ان حالت ۾ جي ساڌڪ ڪرپا جو وهنوار، آچرڻ ڪري ٿو تہ هو نشٽ ٿي ويندو آهي. سيتا ديا ڪئي تہ ڪجهہ وقت لنڪا ۾ پراشچت ڪرڻو پيس. وشوامتر ديالو ڪومل ٿيو ڪيس پَتِتِ ٿيڻو پيو. يوگہ سوترڪار مهرشي پتنجلي بہ ائين ئي چيو آهي،'' تي سماڌاوَپ سَرِگا وِيُتِٿاني سِڌَيہ'' (٣٧-٣)

تڪليف وقت، دکہ جي سمي ۾ سڌيون پرگهٽ ٿينديون آهن. هو سچ پچ سڌيون آهن، پر هڪ پرماتما کي پائڻ جي راهہ ۾ اوتريون وڏا وگهن آهن، جيترا بہ ڪام، ڪروڌ، لوڀ،

موهه وغيره. گوسوامي تلسيداس جو به اهوئي نرنيه آهي

छोरत ग्रन्थि जानि खगराया। विघ्न अनेक करइ तब माया।।
रिद्धि सिद्धि प्रेरइ बहु भाई। बुद्धिहिं लोभ दिखावहिं आई।।
(रामचरितमानस, ७/११७/६-७)

”ڇو رت گرنٿ جان ڪگرايا! وگهن انيڪ ڪَرئه تَبَ
مايا رِڌيِ سِڌيِ پَريئه بهو ڀائي ! ٻڌهين لوڀ دکا ونهِه آئي“
رام چَرتمانس (۷، ۱۱۷ ،۶-۷)

مايا انيڪ وگهن ڪندي آهي، درڌيون پرڌان ڪري ٿي. ايتري قدر جو سِڌُ ٻٽائي ڇڏي ٿي. اهڙي اوسٿا وارو ساڌڪ اڻ هوند ۾ به پرجي پوي، مرٽينگه حالت وارو بيمار به اُتي ڪڙو ٿيندو. هو پلي نيڪ ٿي وڃي پر ساڌڪ جي اُن ڏيڻ جي مان جي آسري وينو ته ختم ٿي ويندو. هڪ روڳيءَ جي جاءِ تي ڪيس هزارين روڳه گهيري ڇڏيندا، پڇن چنتن جو سلسلو ابتو ٿي ويندو ۽ هوڏانهن ڀهڪندي ڀهڪندي ٿرندي ٿاٻرندي پرڪرتيءَ ڪان پري ٿي ويندو، جيڪڏهن ساڌڪ لڪش ڪان پري آهي ۽ ساڌڪ پاڻ تي ڪرپا ڪري ٿو ته ڪرپا جو هڪ منو وهنوار ئي ”سَمِتجيه“ سڄي سينا کي جيتي وٺي ٿو. تنهنڪري ساڌڪ کي پوري تياريءَ سان ساوڌان رهڻ گهرجي. ”دَيا ٻِنُ سنت سائي، ديا ڪري تو آفت آئي“پر اڌوري اوسٿا ۾ هيءُ وجاتي پرورتي جو منجهيل، جنهن کي سمجهي نه سگهجي، اهڙو سوروير آهي. ان طرح موهه روپي اَشوَٿاما، شڪ ۾ گرفتار ٿيل وڪرڻ ۽ ڀرم ۾ ساهه ڪٽندڙ ڀورشروا آهي. هيءَ سڀ ٻاهرين ورتي جي قطار جا نائڪ هئا، سوروير هئا.

अन्ये च बहवः शूरा मदर्थे त्यक्तजीरिताः।
नानाशस्त्रप्रहरणाः सर्वे युद्धविशारदाः।।९।।

”اَنيهَ چ بَهَيَهه مدرٿي تِيَڪِت جيوِتاهه،

نانا شَسِترَ پرَهَرَڻاهہ، سَروي يُڌَ وِشارداهہ`` (٩)

۽ ٻيا بہ ڪيترائي سوروير، گهڻائي شستر ڪٺي منهنجي لاءِ پنهنجي جيون تان آهو ڪٺي، اڻ ڳڻيا سوروير آهن، جن کي ڳڻي نٿو سگهجي. هاڻي ڪهڙي سينا ڪهڙن ڀاوَن سان سرڪشت آهي؟ ان تي چون ٿا-

अपर्याप्तं तदस्माकं बलं भीष्माभिरक्षितम्।
पर्याप्तं त्विदमेतेषां बलं भीमाभिरक्षितम्।।१०।।

''اَپَرِياپِتَمِ تَدَسِماڪَمِ بَلَمَ ڀيشماڀِي رَڪِشِتَمِ``
پَرِياپِتَمِ تِوَ دَ ميتيشامِ بَلَمَ ڀيماڀِي رَڪِشِتَمِ (١٠)

ڀيشم دواران رَڪشت اسانجي سينا هر پرڪار سان جيتڻ سولو آهي.''پرَياپَت`` ۽ ''اپِرِياپِت`` جهڙا پڪتا ۽ منجهائيندڙ دريوڌن جي سنسي ۽ شڪ کي ظاهر ٿا ڪن. هاڻي ڏسڻو آهي تہ ڀيم ڪهڙي طاقت-ٻل آهي، جنهن تي دئوي سمپتيءَ وارا شيءِ پانڊو آسرو رکن ٿا، پاڙين ٿا.

دريوڌن هاڻي پنهنجو بندوبست، طريقو ٻڌائي ٿو تہ:-

अयनेषु च सर्वेषु यथाभागमवस्थिता।
भीष्ममेवाभिरक्षन्तु भवन्तः सर्व एव हि।।११।।

'' اَيَنيشوُ چَ سَرِويشنتوُ ڀَوَنِتَهہ سَرِوَ ايوَ هِي
ڀيشميو ڀي ڀرشنتوُ ڀونتهہ سرو ايو هي`` (١١)

تنهنڪري سڀ مورچن تي پنهنجي جڳهہ تي ويهندي سڀ لوڪ سڀ جا سڀ ڀيشم جي هرطرف کان بچاءُ ڪريو. جيڪڏهن ڀيشم جيئرو آهي تہ اسين نہ هارائينداسين. تنهنڪري توهين پانڊون سان نہ لڙي فقط ڀيشم جو ئي بچاءُ ڪيو.

ڪهڙو ڀوڌو آهي ڀيشم، جو پاڻ پنهنجي رڪشا نٿو ڪري سگهي. ڪورون کي هنجي رڪشا جو بندوبست ٿو ڪرڻو پوي؟

هيءُ ڪو ٻاهريون يوڌو ڪونهي، پَرَم ئي پيشم آهي. جيستائين پَرَم جيئرو آهي، تيستائين وجاتي پرورتيون (ڪؤرو) اڻ جيتيل آهن. اڻ جيتيل جو اهو ارٿ ڪونهي تہ جنهن کي جيتي ئي نہ سگهجي، بلڪ اڻ جيتيل جو ارٿ دُرجيہ (هار مڃڻ) آهي، جنهن کي مشڪلات يا ڪٺنائيءَ سان جيتي سگهجي ٿو.

महा अजय संसार रिपु, जीति सकई सो बीर।।

(रामचरितमानस, ६/८० क)

مها اجيہ سنسار رِپُ، جيتي سڪئہ سو وير ।।

(رام چرت مانس ، ٨٠-٦ ڪ)

جيڪڏهن پِرَم پورو ٿي وڃي تہ اوديا وجود وڃائي هيٺي ٿي وڃي. موهہ وغيره جي شڪ ۾ سنسي ڪري بچيل آهن، جلدي ئي ختم ٿي ويندا. پيشم جي اڇا مرتيو هئي. اِڇا ئي پرم آهي. اڇا جي پورتي ٿيڻ ۾ پرم جو مٽجي وڃڻ ڳالهہ ساڳي آهي، هڪ ئي ڳالهہ آهي.

इच्छा काया इच्छा माया, इच्छा जग उपजाया।

कह कबीर जे इच्छा विवर्जित, ताका पार न पाया।।

اِڇا ڪايا اِڇا مايا، اِڇا جڳ اُپجايا

ڪهہ ڪبير جي اِڇا وِوِرجِت، تاڪا پار نہ پايا

جتي پرم نٿو ٿئي اهم اپار ۾ ڏسڻ ڪان پري آهي اهو آتما، پرم آتما آهي. هن شرير جو ڪارڻ اڇا آهي. اڇا ئي مايا آهي ۾ اڇا ئي جڳت جي جي اُتپتيءَ جو ڪارڻ آهي.(”سو ڪامَ يَتِ“ تَدَئيشت بَهوسيام پرجاييہَ اِتِي“(چندوگيہ ٦-٢-٣) ڪبير چوي ٿو جيڪو اڇائن ڪان سدائين رهت آهي ”تنهنجو پار نہ پاتو“ اُهي اپار، اننت، اسيم تَتو ۾ پرويش پائين ٿا.

(يوڪامو نشڪام، آپتِڪام آتِم ڪامو نہ تَسِيہَ پراڻا اُتڪِرا مَنِتي بِرَهمَئي سَنہ بِرهما پييتي“ بِرَهہ دارڻيڪ ٤-٤-١٦)جيڪو

ڪامنائن ڪان رهت آتما ۾ پوريءَ طرح استر آهي، اُنجي ڪڏهن به ڳراوٽ نہ ٿيندي. هو برهم سان هڪ ٿي ٿو وڃي. شروع ۾ اڇائون گهٽيون ٿينديون آهن ۽ انت ڏانهن جيئن وڌندو آهي. پرماتما پراپتي جي اِڇا ئي باقي رهندي آهي. جڏهن اها اڇا به پوري ٿي ويندي آهي تڏهن اڇا ئي مٽجي وڃي ٿي. جيڪڏهن ان ڪان به وڏي ڪا وستو هجي ها تہ توهين اُن جي اڇا ضرور ڪيو ها. جڏهن اُن ڪان وڏيڪ ڪا وستو ئي ڪونهي تہ اڇا ڪنهنجي ٿيندي. جڏهن پراپت ٿيڻ يوڳيہ ڪا وستو اڻمليل نہ رهجي وڃي، تہ اڇا مرتيو آهي. انهي طريقي سان پيشم دواران بچاءُ پائيندڙ اسان لوڪن جي سينا هر طرف ڪان اجيہ (اڻجيتيل) آهي. جيستائين پِرم آهي، تيستائين اوديا جو بہ وجود آهي پِرم شانت ٿيو، تہ اوديا بہ سماپت ٿي ويندي آهي.

ڀيم دوارن بچاءُ ڏيندڙ هنن لوڪن جي سينا جيتڻ سولي آهي. ڀاو روپي ڀيم ”ڀاوي وِديتي ديوَهہ“ڀاوَ ۾ اها شڪتي آهي، طاقت آهي جو اڻ ڏٺل، اڻ ڄاتل پرماتما بہ ظاهر ٿي پوندو آهي، ڄاتل ٿي پوندو آهي. ”ڀاوَ بَسِيَہ ڀڳوان، سکہ نڌان ڪروڻا ڀِوَنَ“ (رام چرت مانس ۷-۹۲ کَہ) شري ڪرشن ان کي شرڌا ڪري ڪوٺيو آهي. ڀاوَ ۾ اهو ٻل آهي جو ڀڳوان کي وس ۾ ڪري ڇڏيندو آهي. ڀاوَ سان ئي سيني پُڇ مَئي پرورتين جو وڪاس آهي. هو ڀڇ جو سنڀاليندڙ آهي. اهڙو ٻلوان آهي جو پرم ديو پرماتما کي ممڪن بڻائيندو آهي، پر اُن جو سات اهڙو ڪومل بہ آهي تہ اڄ ڀاوَ آهي. سڀاڻي ابڀاوَ ۾ بدلجڻ ۾ دير نٿي لڳي. اڄ توهين چئو ٿا تہ مهاراج ڏاڍو سنو آهي. سڀاڻي چئي سگهو ٿا آهي.

ڀَرم روپي ڀيشم جيڪڏهن سوڀارو ٿئي ٿو، تہ پرڪرتيءَ جي

جنهن ڏيپ ۾ توهين آهيو ان کان به وڏيڪ ڏيپ جي گهيري ۾ توهان کي ٻڌي ڇڏيندو. ڏيپ جو هڪڙو ٿڪُه ٻيو وڏي ويندو، ڏيپ جو گهيرو گهاٽو ٿيندو ويندو. هيءُ پَرَمَ ان کان سواءِ ٻيو ڪجهه نه ڏيئي سگهندو. هاڻي پرڪرتي کان نِورتي ئي ڇوٽڪاري جو مارگ آهي. سنسار ۾ پرورتي جو ڀيانڪ گهور انڌڪار جي ڇايا آهي. ان جي اڳيان ڪورون جي ڪابه گ هوشٽا ڪونهي. ڪورون طرفان ڪيترائي باجا هڪ ساٿ وڳا، پر ڏسجي ته سڀ ملائي اُهي به ڏيپ ئي ڏئي ٿو، ان کان وڏيڪ ڪجهه به نه. هرڪو وڪار ڪو نه ڪو اُلڪو، ڏيپ ڏئي ئي ٿو، تنهنڪري هن به گهوشٽا ڪئي، اعلان ڪيو ته:

ततः शुङ्खाश्च भेर्यश्च पणवानकगोमुखाः।

सहसैवाभ्यहन्यन्त स शब्दस्तुमुलोऽभवत्॥१३॥

تَتَهَه شَنکا شِڇ ڀيرِيشِڇ پاڻوانِڪَ گومُکاهه

سَهِسَئِيِ وابِيَهَنِيَنِتَ سَ شَبِدَسِتوُمُلو يَوَتِ (١٣)

تنهن کان پوءِ انيڪ شنکه، نغارا، ڍول ۽ نَرِسنهَنادِ باجا هڪ ئي وقت وڳا. اُنهن جو آواز به ڏاڍو ڀيانڪ ٿيو. ڏيپ جي جنبش ڦهلائڻ کان سواءِ ڪورون جي ڪا گهوشَٽا ڪونه آهي. ٻاهرين وجاتي پرورتي سڦل ٿيڻ تي موهه جو ٻنڌن اڃا به گهرو ڪري ٿي ڇڏي.

هاڻي پٽيمَئي پرورتين طرفان اعلان ٿيا جنهن ۾ پهرين پڌرائي يوگيشور شري ڪرشن جي هئي:

ततः श्वेतैर्हयैर्युक्ते महति स्वन्दने स्थितौ।

माधवः पाण्डवश्चैव दिव्यौ शङ्खौ प्रदध्मतुः॥१४॥

تُتُهَه شويتئيِر هيئي پِرِيَڪتي مَهتي سِوَنِدني اِسِتِتئوُ

ماڌَوَهه پانڊوشڇئيوَ دِوِيئوُ شِنِڪئوُ پِرَدَڌِمَتَهه (١٤)

تنهن کان پوءِ اڇن گهوڙن سان گڏ (جنهن ۾ ذرو به ڪاراڻ جو دوش ڪونهي-اڇا ساتوڪ، نرماتا جو لڇڻ آهي، نشان آهي)

”مَهَتيِ سِوَندني“ مهان رٿ تي ويٺل يوگيشور شري ڪرشڻ ۽ ارجن به الوڪڪ شنکَ وڄايا. الوڪڪ جو اَرٿ آهي، عام لوڪن کان پري مرتيو لوڪ، ديو لوڪ، برهم لوڪ جيستائين جنم مرڻ جو پؤ آهي، انهن سڀني لوڪن کان پري پرلوڪڪ پرمارٿڪ استٿي ڏارڻ ڪرڻ جي پڏرائي يوگيشور شري ڪرشڻ ڪئي آهي. سون، چاندي يا ڪاٺ جو رَٿُ نه، رَٿُ الوڪڪ، ته پڏرائي به الوڪڪ ئي آهي. لوڪن کان پري صرف برهم ئي آهي، سڌو ان ۾ سمرپڻ استاپت ڪرڻ جي پڏرائي آهي. هو ڪيئن اهڙي استٿي حاصل ڪندا؟

पाञ्चजन्यं हृषीकेशो देवदत्तं धनन्जय: ।
पौड्रं दध्मौ महाशङ्खं भीमकर्मा वृकोदर: ।।१५।।

پانَڇَجَنِيَمِ هريشي ڪيشو ديوَ دَتَمِ ڌَنَنِجَيهَ
پؤنڊِرَمِ دَڌِمَئوُ مهاشَنِکَمِ ڀيمَڪَرِما وِرِڪوڌَرَهَ (١٥)

”هِرِشيِڪيِشِ“ جو هردي جو سڀ ڪجهه ڄاڻندڙ آهي، اُن شري ڪرشن پانڇَجَنِيهَ شنکُ وڄايو. پنڃ گيان اندرين کي پنڃ تَنَ ماتِرائون (شبد، سپرش، روپ، رس، گنڌ) جي رسن کي گڏ ڪري پنهنجي جَنَ (ڀڳت) جي قطار ۾ ڍلڻ، وجهڻ جي گهوشڻا ڪئي. چنچل روپ ۾ ڀٽڪڻ وارين اندرين کي گڏ ڪري اُنهن کي پنهنجي داس جي قطار ۾ بيهارڻ هرديه سان سچي ستگروءَ جي ڪرپا آهي، مهر آهي. شري ڪرشن هي يوگيشور ستگرو هو. شِشَيَستو هَمِ - ڀڳوان ! مان توهانجو شِشُ آهيان. ٻاهرين وشين کي ڇڏي ڏيان ۾ اِشٽ کان سواءِ نه ٻيو ڏسون، نه ٻيو ڪجهه ٻڌون، نه ٻئي کي ڇُهون، اهو ستگروءَ جي اشاري ڪرڻ تي مدار ٿو رکي.

”ديوَدَتَمِ ڌَنَنِجَيهَ“ دَئِوي سمپتي کي اڏين ڪرڻ وارو

انوراڳ ئي ارجن آهي. اِشٽ (پورن پرماتما) سان چاهه جنهن ۾ وڇوڙو، ويراڳ، ڀوڙها ڀاڙڻ هجي ” ڳدِ ڳدِ ڳرانَيَنَ بهه نيرا“ رومانچ هجي، امنگ هجي. اِشٽ ڪانسواءِ ڪنهن به ٻي وشيه جو ٽڪراءُ نه ٿئي، ان کي ”انوراڳ“ پريم ۽ شرڌا چئجي ٿو. جڏهن اهو سڦل ٿئي ٿو، ته پرم ديو پرماتما ۾ پرويش ڏيارڻ واري دئوي سمپتيءَ تي اڌڪار پراپت ڪري وٺندو آهي. ان جو ٻيو نالو ڌَننجيه به آهي. هڪڙو ڌن ته ٻاهرين سمپتي آهي، جنهن سان سرير کي پالڻ جي ويوسٿا ٿيندي آهي. آتما سان ان جو ڪوئي سنبنڌ ڪونهي. ان کان پري هميشه رهڻ واري آتمڪ سمپتي ئي نج سمپتي آهي. برهدارڻيڪو اُپنشد ۾ ياگيوَلڪ مئتريءَ کي اهو سمجهايو ته ڌن سان سمپن پرٿويءَ کي سواميتيوَ سان به اَمرتَتوَ جي پراپتي نٿي ٿي سگهي.اُن جو اُپاءُ فقط آتمڪ سمپتي آهي.

پيانڪ ڪرم واري ڀيمسين ”پؤنڊر“ معنيٰ پريت نالي وارو مهاشنکه وڄايو. ڀاوَ ۾ ئي پريت رکي آهي هن، تنهنڪري ڀيم ”پؤنڊر“ پريت نالي شنک وڄايو. ڀاوُ ڏاڍو ٻلوان آهي؛ پر پريت جي جنبش ۽ اُتساهه جي ذريعي.

हरि व्यापक सर्वत्र समाना। प्रेम ते प्रगट होहिं मैं जाना।।

(रामिचरितमानस, १/१८४/५)

अनन्तविजयं राजा कुन्तीपुत्रो युधिष्ठिरः।
नकुलः सहदेवश्च सुघोषमणिपुष्पकौ।।१६।।

”هَرِ وياپڪ سَروَتَرِ سمانا پريم تي پرگٽ هو هين مئن جانا۔“
(رام چرت مانس، ۵-۱۸۴-۱)

”اَنَنِتَ وِجَيَمِ راجا ڪُنتي پُترو يُڌِشِٽِرهُه
نَڪُلَ سَهديوَ شِچ سُگهوشِمَڻِپُشتڪئوُ (۱٦)

ڪنتي پُتر راجا يڌشِٽِرَ اَنَنِتَ وڃيہ شنکہ وڄايو. ڪرتويہ روپي ڪُنتي ۽ ڌَرمِ روپي يڌشٽر. ڌرمِ تي پڪي وِرِتي رهندي تہ ’’اَنَنت وڃيمِ‘‘ -اَننت پرماتما ۾ استٿي ڪرائيندو ’’يڌي اِسٿر سَهَہ يڌشٽرهہ‘‘ پرڪرتي پرش کيترکيتريگہ جي سنگهرش ۾ پڪو رهندو آهي، مهان دکہ کان بہ پَرمِ ۾ نٿو اچي تہ هڪ ڏينهن جو اَننت آهي. جنهنجو انت ڪونہ آهي، اُهو آهي پرمِ تَتوَ پرماتما، اُهو ان تي اسانکي سوپ ڏياري ٿو.

نِيمَ روپي نَڪُل ’’سنگهرش‘‘ نالي شنکہ وڄايو. جيئن جيئن نيمِ وڌندو، اشپ جو ناش ٿي ويندو، شپ ظاهر ٿيندو ويندو، پڌرو ٿيندو ويندو. ستسنگہ روپي سهديو ’’مٽي پشپڪ‘‘ نالي شنکہُ وڄايو .مهرشين هڪ هڪ سواس کي ڏاڍي املهہ جي سنکيا ڏني آهي. ’’ هيرا جئسي سواسان باتون ۾ بيتي جايہ‘‘ (’بندو‘) هڪ ستسنگہ تہ اُهو آهي، جو توهين ستپرشن جي واٽيءَ دواران ٻڌو ٿا؛ پر سچو يٿارٿ ستسنگہ اندريون آهي. شري ڪرشن انوسار آتما ئي ستيہ آهي، سناتن آهي. چِتَ کي سڀني طرفنن کان چڪي آتما جي سنگت ڪرڻ لڳي، اهو ئي سچو ستسنگ آهي. هيءُ ستسنگہ چنتن، ڌيان ۽ سماڌي جي اڀياس سان پرپور هوندو آهي. جيئن جيئن ستيہ جي ميلاپ ۾ صورت ٽڪندي ويندي، تيئن تيئن هڪ هڪ سواس تي ظابطو ملندو ويندو، من سوڌو اندريون کيڻ ٿينديون وينديون. جنهن ڏينهن پورو قبضو اچي ويندو، وَستوُ پراپت ٿي ويندي. سنگيت سازن وانگر چِتَ جو آتما جي سُرَ سان سُرُ ملائي سنگت ڪرڻ ئي ستسنگہ آهي. براهمڻ ڪنور آهي پر شواس مٽي (سواس روپي موتي) گل کان بہ ڪومل آهي. گل تہ ڦُٽڻ تي يا پچڻ تي ڪومائجي ويندو آهي، پر توهين ٻئي سواس تائين جيئري

رهڻ جي گنرنتي نٿا ڏيئي سگهو. ليڪن ستسنگ سڦل ٿيڻ سان هرهڪ سواس جي روڪڻ سان پرم لڪشيہ جي پراپتي ٿئي ٿي. ان ڪان پوءِ پاندون جي ڪابہ پڏرائي ڪونہ هئي، پر هرهڪ ساڌن -ڪجهہ نہ ڪجهہ نرملتا جي راهہ جي دوري طئہ ڪرائي ٿو. اڳيان چوي ٿو:

काश्यश्च परमेष्वास: शिखण्डी च महारथ: ।

धृष्टद्युम्रो विराटश्च सात्यकिश्चापराजित: ।।१७।।

ڪاشِيَشِچ پَرَميشواس شکنڊي چہ مَهارَٿَہ

ڌِرِشٽَڌِيمنو وراٽشِچ ساتِيڪِشچا پَراجِتَہ (١٧)

ڪايا روپي ڪاشي پرش جڏهن سيني طرفن کان من سان گڏ اندرين کي سميٽي ڪايا ۾ ئي گڏ ڪري ٿو، تہ ”پرميشواس“ پرم ايشور ۾ واس ڪرڻ جو اڌڪاري ٿئي ٿو. پرم ايش ۾ مگن رهڻ ئي پوتر ڪايا ئي ڪاشي آهي. ڪايا، سرير ۾ ئي پرم ايشور جو نواس آهي. ”پرميشواس“ جو ارٿ سريشٽ ڌنش وارو بہ آهي. بلڪ پرم - ايش -واس آهي. شکا، سوتر (مٿين ڳنڍ) چوٽيءَ کي ڇڏڻ ئي شکنڊي آهي. اڄ ڪلهہ ماڻهو مٿي جا وار ڪٽائي، لهرائي ٿا ڇڏين ۽ چوٽيءَ جي نالي تي گ لي جو جٽيو لاهي ٿا ڇڏين. باهہ ٻارڻ ڇڏي ٿا ڏين، ٿي ويو سنياس هن جو. نہ حقيقت ۾ چوٽي ئي لڪشيہ جو نشان آهي، جنهن کي توهانکي پائڻو آهي ۽ سوتر ۽ سنسڪارن جو جيستائين اڳيان پرميشور کي پائڻ باقي آهي، پوءِ سنسڪارن جو سلسلو لڳو ٿو رهي، تيستائين تياڳ ڪهڙو؟ سنياس ڪهڙو؟ اڃا تہ هن راهہ تي هلڻ وارو راهگير آهي. جڏهن جيڪي پراپت ڪرڻو آهي سو پراپت ٿي وڃي، پوءِ پنيان لڳل سنسڪارن جي تند، ڌور ڪٽجي وڃي، اهڙيءَ اوسٿا ۾ ڀَرَم بلڪل شانت ٿي ٿو وڃي. تنهنڪري

شڪنديِ ئي پَرَم روپي پيشم جو وناش ڪري ٿو. شڪنديِ چنتن جي راهہ خاص قابليت آهي، مهارتي آهي.

”ڌِرِشٽِدِيوُمِنَ“ درد ۽ اچل من ان طرح ”ورات“ ڪُل ورات ايشور جي ليلا ڏسڻ جي قابليت وغيرهہ ڏَئِوي سَمِپتي جا خاص گڻ آهن. ساتِوڪتا ئي سچي آهي. سَتيہ جو چنتن جي پرورتي معنيٰ ساتِوڪتا جيڪڏهن بڻي رهي تہ ڪڏهن بہ گراوٽ اچي نہ سگهندي. هن لڙائيءَ ۾ هارائڻ نہ ڏيندي.

द्रुपदो द्रौपदेयाश्च: सर्वश: पृथिवीपते।
सौभद्रश्च महाबाहु: शङ्खान्दध्मु: पृथक्पृथक्।।१८।।

”دروُپَدو دِرَئوُپدَيياشچ سَرِوَسنَهہ پِرِٿِوِيپَتي
سَئوُبَدِرَشِچ مَهاباهوُهہ ، شَنِڪانِدَ دِمَهہ پِرِٿَڪپِرِٿَڪ (١٨)

وڏي اچل پد وارو دروپد ۽ ڏيان روپي دِروپدي جا پنج پٽ ڪومل، موهيندڙ، نئڙت وارا ۽ پڪي ارادي وغيره ساڌن ۾ مهان سهايڪ مهارتي آهن ۽ وري وڏين ٻانهن وارو ايمنيو - انهن سيني الڳ الڳ شنکہ وڄايا-ٻانهن جو ٻل ڪاريہ کيتر جو نشان آهي. جڏهن من ڌپ ڪان آجو هوندو آهي تہ اُنجي پهچ تمام پري تائين هوندي آهي. هي راجن، انهن سيني الڳ الڳ شنکہ وڄايا. ڪجهہ نہ ڪجهہ دوري سپ طئہ ڪرائين ٿا، انجو پالن ڪرڻ ضروري آهي، ان ڪري انهن جا نالا ڳڻايا ويا. ان ڪان سواءِ ڪجهہ دوري اهڙي بہ آهي، جا من ٻڌي ڪان پري آهي. ڀڳوان پاڻ ئي اسانجي انتهڪرڻ ۾ ڪرائيندو آهي. هتي اسانجي درشٽي بڻجي آتما سان ڪڙو ٿي ويندو آهي ۽ سامهون پاڻ ساڪيات بيهي پنهنجي سڄاٽپ ڪرائي ڇڏيندو آهي.

स घोषो धार्तराष्ट्राणां हृदयानि व्यदारयत्।
नभश्च पृथिवीं चैव तुमुलो व्यनुनादयन्।।१९।।

سَ گهوشوڌارِتَراشِٽراڻام سِرِدَياني وِنياداَرَيَتِ
نڀَشچَ پرِٿويِمِ چَئيِوَ ٽمُلو وِيَنوُناديَن (١٩)

ان گهور شبد، آواز آڪاش ۽ پرٿوي کي آواز سان ڀرپور ڪندي ڌرتراشٽر-جي پٽن جي هردي کي ڏاري ڦاڙي ڇڏيو. سينا تہ پانڊون جي طرف ڪان بہ هئي پر هردا ڏريا ڌرتراشٽر جي پٽن جا. حقيقت ۾ پانچجنيہ ، دَئوي شڪتي مهان، اننت تي سوپ ۽ اشپ جو وناش ۽ شپ جي پڌرائي نمبروار ٿيڻ لڳي تہ ڪروُکيتر، راڪسي سمپتي، ٻاهر مکي پرورتين وارن جا هردا ڦٽجي پوندا. اُنهن جو ٻل آهستي آهستي ڪيڻ ٿيڻ لڳي ٿو. هرهنڌ سشلتا ملڻ تي موهہ مَئي پرورتيون هر طرح شانت ٿي وينديون آهن.

अथ व्यवस्थितान्दृष्ट्वा धार्तराष्ट्रान्कपिध्वजः।
प्रवृत्ते शस्त्रसम्पाते धनुरुद्यम्य पाण्डवः ।।२०।।
अर्जुन उवाच
हृषीकेशं तदा वाक्यमिदमाह महीपते।
सेनयोरु भयोर्मध्ये रथं स्थापय मेऽच्युत ।।२१।।

”اَٿ وِيَوَسٿانِدرِيٽوا ڌارتراشِٽرا نِڪپِيڌوَجَ
پرَورِتي شَسِترَ سَمپاتي ڌَنرُدِيَمَيہَ پاندوَهہ (٢٠)
ارجن اُواچ
هريشيڪيشم تَدا واڪيَمِدَماهہ مَهيپَتي
سينيورُيَيورِ مَڌِيي رَٿَمِ سِٿاپَيَہ مي چيُتَ (٢١)

سنيم روپي سنجيہ اگيان سان ڍڪيل من کي سمجهايو، هي راجن! تنهن کان پوءِ ”ڪپيڌوَچ“ ويراڳہ روپي هنومان. ويراڳہ ئي جنهنجو نشان آهي، جهنڊو آهي جنهنجو (جهنڊو راشٽر جو نشان مڃيو ويندو آهي). کي ماٺهو چوندا آهن -

ڊِوَجا (نشان) چنچل هئي، تنهن ڪري اُن کي ڪَپِيڌِوَجَ چيو ويو. پر نہ، هتي ڪَپِي ساڌارڻ باندر نہ پاڻ هنومان هو، جنهن مانَ اپمان کي ماري ڇڏيو هو ”سَمَ مانَ نِرادر آدرمين“ (مانس ١٧ ١٣ -٨) قدرت جي ڏِنل ٻُڌل شيئُن کان، وشين مان راڳہ جو تياڳہ ئي ويراڳہ آهي. (هاڻي ويراڳہ ئي جنهنجو جهنڊو آهي) ان ارجن ويوسٿا روپ سان ڌرتراشٽر پٽن کي بيٺل ڏسي شستر هلائڻ جي تياري ڪرڻ وقت ڏنش کڻي ”هِرشيڪيشِ“ هرهڪ هردي کي ڄاڻندڙ آهي، اُن يوگيشور ڪرشن کي هيءُ وچن چيا ”هي اَچيتِ! (جو ڪڏهن بہ ڄاڻي نٿو سگهجي) منهنجي رَٿ کي ٻنهي سينائن جي وچ ۾ بيهار“ هتي سارٿي، رٿ هلائيندڙ کي ڏنل حڪم ڪونہ هو، ستگرو (اشٽ) کي ڪيل پرارٿنا آهي - ڇا جي لاءِ بيهاريان؟

यावदेतान्निरीक्षेऽहं योद्धुकामानवस्थितान् ।
कैर्मया सह योद्धव्यमस्मिन्रणसमुद्यमे ।।२२।।

”ياوِديتانِنريڪشي هَمِ يوڌُڪامانوَسِٿِتانِ
ڪَرِمَئييا سَهَہ يويمَسِمِنرَڻَ سَمُدِ يمي (٢٢)

جيستائين مان هنن اِسٿت ٿيل يڌ جي ڪامناوارن کي چڱيءَ طرح ڏسي نہ وٺان تہ هن يڌ جي ميدان ۾ مونکي ڪنهن ڪنهن سان يڌ ڪرڻي آهي؟

योत्स्यमानानवेक्षेऽहं य एतेऽत्र समागताः ।
धार्तराष्ट्रस्य दुर्बुद्धेर्युद्धे प्रियचिकीर्षवः ।।२३।।

”يوتِسيمانا نَويڪشي هَمِ يہَ ايتي تِرَ سَماگَتاهَ
ڌارِتَراشِٽرَسِيہَ دُر ٻُڌيرِ يُڌي پِرِيَچِڪيرِ شَوَهَ“ (٢٣)

دُرِ ٻُڌي دريوڌن جو يڌ ۾ ڪلياڻ چاهڻ وارا جي جي راجا لوڪہ هن سينا ۾ آيا آهن. اُنهن يُڌ ڪرڻ وارن کي مان

ڏسندس، ان لاءِ بيهاريو. موهه روپي دريوڌن. موهه سان ڀريل پريورتن جو ڪلياڻ چاهڻ وارا جيڪي راجائون هن يُڌ ۾ آيا آهن، اُنهن کي مان ڏسان.

संञ्जय उवाच
एवमुक्तो हृषीकेशो गुडाकेशेन भारत।
सेनयोरुभयोर्मध्ये स्थापयित्वा रथोत्तमम् ।।२४।।

سنجيه اُواچ
” ايومڪتو هِرشيڪيشو گڊاڪيشينَ ڀارت
سينيورُ ڀيورِ مڌي سٿا ڀِيتِوا رٿوتِتَمَ (۲۴)

भीष्मद्रोणप्रमुखतः सर्वेषां च महीक्षिताम्।
उवाच पार्थ पश्यैतान्समवेतान्कुरूनिति ।।२५।।

” ڀيشمَدِروڻپرَمُکَتَهه سَرِويشامِ چَ مهيڪشِرَتامِ
اُواچ پارٿ پَشِئيتانِسَمَويتا نِڪُرُونيتي“ (۲۵)

سنجيه چيو ننڊ کي جيتڻ واري ارجن دواران هن پرڪار چئي چڏڻ تي هرديه جي ڄاڻڻ واري شري ڪرشن ٻنهي سينائن جي وچ ۾ ڀيشم، دِروڻ ۽ ”مهيڪشِتامِ“ شرير روپي پرٿوي تي اڌڪار جمائيندي سيني راجائن جي وچ ۾ اُتم رَٿ کي بيهاري چيو تہ-پارٿَ هنن گڏ ٿيل ڪورون کي ڏِسو. هتي اُتم رَٿُ سون چانديءَ جو رَٿُ ڪونہ آهي. سنسار ۾ اُتم جو ارٿ سون چانديءَ جو رَٿُ ڪونہ آهي. سنسار ۾ اُتم جو ارٿ، ويچار ناسونت آهي. جو اسانجي آتما، اسانجي سوروپ جو سدائين سات ڏئي، اُهوئي اُتم آهي؟ جنهن جي ڀنيان ”انُتَمَ“ اشڌتا نہ هجي.

तत्रापश्यत्स्थितान्पार्थः पितृनथपितामहान्।
आचार्यान्मातुलान्भ्रातृन्पुत्रान्पौत्रान्सखींस्तथा ।।२६।।
श्वशुरान्सुहृदश्चैव सेनयोरुभयोरपि।

”تترا پَشيَتسٿتانپارٿهہ پترينَٿپتا مَهانِ
آچاريا نما تُلا نيرا پؤترانسکينِساٿَتا (٢٦)
شوَشُرانِسُهردیِشَڇئيوَ سينَيورُيَيورَپي“

ان ڪان پوءِ جنهنجو نشان اچوُڪ، مئل شرير کي رٿ ٻڻائڻ وارو پارٿ ٻنهي سينائن ۾ بيٺل پيءُ جي ڀائرن کي، ڏاڏن کي، آچارين کي، مامن کي، ڀائرن کي، پٽن کي پوٽن کي، دوستن کي، سُهرن کي، گهٽگهرن کي ڏٺوٻنهي سينائن ۾ ارجن کي فقط پنهنجو پروار، ماما جو پروار، ساهرن جو پروار، گهٽگهرا ۽ گروجن ڏسڻ ۾ آيا. مهاڀارت ڪال جي ڳڻپ مطابق ارڙهن اکشوهڻي لڳ ڀڳ چاليهہ لکن جي آس پاس ٿيندا آهن؛ پر هاڻوڪي ڳڻپ انوسار ارڙهن اکشوهڻي ساڍا ڇهہ ارب جي لڳ ڀڳ آهي، جو اڄوڪي سنسار جي جَن سنکيا جي برابر آهي. ايتري وڏي ڪٽڪ لاءِ جڏهن تڏهن سنساري طريقي رهڻ، کائڻ جو وڏو مسئلو ٻڻجي ٿو پوي. هيترن گهڻن ماڻهن جو ميڙ ارجن جي ٽن چئن پروارن جيترو هو. ڇا ايڏو وڏو پروار بہ ڪنهنجو ٿيندو آهي ڇا؟ ڪڏهن بہ نہ هيءَ دل جي ديش جو چترڻ آهي - درشيہ آهي.

तान्समीक्ष्य स कौन्तेयः सर्वान्बन्धूनवस्थितान् ।।२७।।
कृपया परयाविष्टो विषीदन्निदमब्रवीत् ।

”تانِسَمِکشيہَ سَ ڪؤنتييَهہ سَرِ وانبنڌوُ نَوَسِٿتانِ (٢٧)
ڪرِپَيا پرياوِشٽو وِشيڪنندمَبرَوِيت“

اهڙي طرح سيني بيٺل ڀائرن کي ڏسي ڏاڍي ديا سان ڀريل هو ڪُنتيءَ جو پُٽ ارجن دکي ٿي چيو. ارجن کي ڏاڍو شوڪ ٿيو ڇو جو هن ڏٺو تہ هي سڀ تہ منهنجو پنهنجو پروار ئي آهي - هاڻي چيائين

अर्जुन उवाच

दृष्टवेमं स्वजनं कृष्ण युयुत्सं समुपस्थितम् ।।२८।।
सीदन्ति मम गात्राणि मुखं च परिशुष्यति ।
वेपथुश्च शरीरे मे रोमहर्षश्च जायते ।।२९।।

ارجن اُواچ

درِشٽويمَ سِوَجنَمِ ڪرشڻ يُيُتِسوُن سَمُپَسِٿِتَمِ ۔۔ (٢٨)
سيِدَنتِي مَمَ گاتِراڻِ مُکَمَ چ پرَيشُشِيتي ۔
ويپَٿُشچہ شَريري مي روَمَهرِشچہَ جايَتي`` ۔۔ (٢٩)

هي ڪرشن! يڌ جي چاهڻ واري‌بيٺل هنن سڄڻن جي سڄي ميڙ کي ڏسي منهنجا انگہ ڪانڌارجي رهيا آهن، زبان سڪندي ٿي وڃي، منهن بہ سُڪندو ٿو وڃي ۽ منهنجي شرير ۾ ڏڪٽي ۽ آنڌمانڌ ٿي رهي آهي. ايترو ئي نہ -

गाण्डीवं स्रंसते हस्तात्त्वक्चैव परिदह्यते ।
न च शक्नोम्यवस्थातुं भ्रमतीव च मे मनः ।।३०।।

''گانڊِيوَمِ سرَنِسَتي هَستاتِتوَ ڪڇئيوَ پريِدَهيَتي
نہَ چَ شَڪِنو مِيَوَسِتاتَمِ ڀِرَمَتِيوَ چَ مي مَنَهہَ (٣٠)

هٿ مان گانڊيوَ ڌَنش ٿو ڪِري، چمڙي بہ سڙي رهي آهي. ارجن کي جڻ بخار اچي ويو، گرم ٿي ويو تہ هيءَ کهڙي يڌ آهي، جنهن ۾ پنهنجا سڄڻ ئي بيٺا آهن. ارجن کي ڀَرَمِ ٿي ويو. هو چوي ٿو - مون ۾ هاڻي بيهڻ جي طاقت نہ رهي آهي، هاڻي اڳيان ڏسڻ جو مون ۾ ٻل ڪونهي.

निमित्तानि च पश्यामि विपरीतानि केशव ।
न च श्रेयोऽनुपश्यामि हत्वा स्वजनमाहवे ।।३१।।

''نِمِتانِ چ پِشيامي وِپَريتانِي ڪيشوَ
نَہ چَ شِريِيوُن پشيامِي هَتِوا سِوَجنماهوِ`` (٣١)

هي ڪيشوَ! هن يڌ جا آثار بہ اُبتا ئي ڏسان ٿو. يڌ ۾ پنهنجي ڪُل کي مارڻ ۾ پنهنجو ڀلو بہ نٿو ڏسان، پرم ڪلياڻ بہ نٿو ڏسان. ڪُل کي مارڻ سان ڪهڙو ڪلياڻ ٿيندو؟

न काङ्क्षे विजयं कृष्ण न च राज्यं सुखानि च।
किं नो राज्येन गोविन्द किं भोगैर्जीवितेन वा।।३२।।

”نہ ڪانگڪشي وِجيَم ڪرشڻ نہ چَ راجِيَم سُکاني چَ
ڪِم نو راجِيئہُ گووند ڪِم ڀوگئيرِجيوِتيئَ وا(٣٢)

سڄو پروار يڌ جي لاءِ موت جي مُنهُن ۾ آهي. انهن کي يڌ ۾ جيت، سوپ. سوپ کان ملڻ وارو راڄ ۽ راڄ کان ملڻ وارو سُک ارجن کي نہ کپي. هو چوي ٿو - ڪرشڻ! مان پنهنجي جيت نٿو چاهيان گووند! اسانکي راڄ يا جيون سان ڪهڙو پريوجن آهي؟ چو؟ اِن تي چوي ٿو

येषामर्थे काङ्क्षितं नो राज्यं भोगाः सुखनि च।
न इमेऽवस्थिता युद्धे प्राणांस्त्यक्तत्वा धनानि च।।३३।।

”يشامَرِٿي ڪانگڪشِتَم نو راجِيَم ڀوگاها سُکانِي چَ
تہ اِمي وَسِٿِتا يُڌي پراڻانِستَيَڪتوا ڌنانِي چَ (٣٣)

اسانکي جِنِ لاءِ راڄ، ڀوڳہ ۽ سُکہ وغيره جي چاهنا آهي. اُهوئي پروار جيئڻ جي آشا تياڳي يڌ جي ميدان ۾ بيٺا آهن. اسان کي راڄ جي اڇا هئي تہ پروار سان گڏ، ڀوڳہ، سکہ ۽ ڌن جي لالچ هئي، تہ سڄڻن ۽ پروار سان گڏ اُنهن کي ڀوڳڻ جي هئي، پر جڏهن سڀ جا سڀ پراڻن جي آشا تياڳي بيٺا آهن، تہ مونکي سکہ، راڄ يا ڀوڳہ نہ کپن.اهي سڀ هنن جي ڪري پيارا هئا. هنن کان جدا ٿيڻ تي اسانکي انهن جي گهرج ڪونهي. جيستائين پروار رهندو، تيستائين اهي واسنائون بہ آهن. جهوپڙيءَ ۾ رهڻ وارا بہ پنهنجي پروار، مِتر ۽ سڄڻن

کي ماري سڄي سنسار جو راڄ به سويڪار ڪونه ڪندا. ارجن به ائين ئي ٿو چوي ته اسان کي ڀوڳ پيارا هئا، سوپ پياري هئي، پر جن لاءِ هئي، جڏهن اُهي ئي نه رهندا ته ڀوڳن سان ڪهڙو واسطو؟ هن يڌ ۾ مارڻو ڪنهن کي آهي؟

आचार्या: पितर: पुत्रास्तथैव च पितामह: ।

मातुला: श्वशुरा: पौत्रा: श्याला: सम्बन्धिनस्तथा ।।३४।।

”آچارياها، پِتَرَهه پُتراستٿئيوَچ پِتامَهاهه

ماتُلا شوَشُراهه، پَئوُتراهه شيالاهه سَمبنڌينستٿا“ (٣۴)

هن يڌ ۾ آچاريه، تائوُ، چاچا، پُٽ ۽ اهڙي پرڪار ڏاڏا، ماما، سُهرا، پوٽا، سالا ۽ ٻيا سڀ سنٻنڌي ئي آهن.

एतान्न हन्तुमिच्छामि घ्नोऽपि मधुसूदन ।

अपि त्रैलोक्यराज्यस्य हेतो: शिं नु महीकृते ।।३५।।

”ايتاننه تُمڇامي گهنو پِي مڌسودن

اَپي تِرَلوڪيراجَيَسيهَ هيتوهه ڪِم نوُ مَهيڪِرتي (٣۵)

هي مڌسودن! مونکي مارڻ تي به يا ٽنهي لوڪن جي راڄ جي لاءِ به مان هنن سڀني کي مارڻ نٿو چاهيان، پوءِ پرٿويءَ لاءِ چوڻو ئي ڇا آهي؟

ارڙهن اڪوهڻيي سينا ۾ ارجن کي پنهنجو پروار ئي ڏسڻ ۾ آيو. ايترا گهڻا سڄڻ ۽ مائٽ حقيقت ۾ ڇا آهي؟ سچ ته موهه ئي ارجن آهي. ڀڄن جي شروعات ۾ هرهڪ انوراگ ي (موهه وارو) جي سامهون اهائي مشڪلات رهي آهي. سڀ چاهين ٿا اسين ڀڄن ڪريون اُن پرم ستيه کي پايون، پر ڪنهن انيوي ستگرو جي شرن ۾ ڪوئي انوراگي (موهه وارو) جڏهن ڪيتر، ڪيتر گيه جي سنگهرش کي سمجهي ٿو ته اسانکي ڪنهن سان لڙڻو آهي، ته هو نااُميد ٿي ٿو وڃي. هو چاهي ٿو ته اسان جي پتا جو پروار، ساهرن جو پروار، ماما جو پروار، سڄڻ،

دوست ۽ گرو گڏ ئي هجن مونسان، سڀ سکي رهن ۽ انهن سيني جي ويوسٿا (بندوبست) ڪندي اسين پرماتما َسوروپ کي پراپت ڪريون. پر جڏهن هو سمجهي ٿو تہ آراڏنا ۾ ڏيان لڳائڻ لاءِ پروار کي ڇڏڻو پوندو، انهن رشتن ناتن جو موهہ سماپت ڪرڻو پوندو، تہ هو بي چئن، بي آرام ٿو ٿئي، ڌيرج وڃائي ٿو وهي.

پوجيہ مهاراج جي چوندا هئا، ”مرڻ ۽ ساڌو ٿيڻ برابر آهي.“ ساڌوءَ لاءِ سرشٽيءَ ۾ ڪو جيئرو بہ آهي، پر گهر پريوار جي نالي ڪوبہ. جيڪڏهن ڪير آهي، تہ اُن سان لڳاءُ آهي، موهہ سماپت ڪٿي ٿيو آهي؟ جيستائين سنبنڌ آهي، اُن سنبنڌ جي هستيءَ سوڌو مٽجڻ تي بہ اُن جي سوڀ آهي. انهن سنبنڌن جو ڦهلاءُ ئي تہ جڳت آهي، نہ تہ ان ڪانسواءِ جڳت ۾ اجايو ڇا آهي؟

”تلسيداس ڪَهہ چِدِ ولاس جگہ، بوُجهت بوُجهت بوُجَهئي
ونيہ پترڪا ، ١٢٤

‘तुलसी कह चिद्‌विलास जग. बूझत बूझत बूझ।
(विनय पत्रिका १२४)

هن جو ڦهلاءُ ئي جڳت آهي. يوگيشور ڪرشن بہ من جي ڦهلاءِ کي ئي جڳت چئي اسان کي ٻڌايو آهي. جنهن هن جي اثر کي روڪيو آهي، تنهن سڄي چرنڌڙ اڻ چرنڌڙ جڳت کي جيتيو آهي.

इहैव तैर्जित: सर्गो येषां साम्ये स्थित मन: । (गीता,५ –१९)

فقط ارجن ئي اڏير هو، اهڙي ڳالهہ ڪونهي. پيار ۽ موهہ سيني جو آهي. هرڪو پيار ۽ موهہ وارو اڏير ٿيندو آهي، ڌيرج وڃائي وهندو آهي، هن کي سنبنڌيِ ياد اچڻ لڳندا آهن. پهرين

هو سوچيندو هو تہ ڀڄن ڪرڻ سان ڪجهہ لاڀ حاصل ٿيندو، تہ هي سڀ سکي ٿيندا. اُنهن سان رهي انهن کي ماٽيندس. جڏهن هو گڏ ئي نہ رهندا، تہ سکہ وٺي ڇا ڪندس؟ ارجن جي درشٽي راڄ جو سکہ، منزل ٿي سمجهيو. هن ڪان وڌيڪ بہ ڪو سَتيہ آهي. ان جي ڄاڻ ارجن کي اڃا ڪانہ آهي.

निहत्य धार्तराष्ट्रान्नः का प्रीतिः स्वाज्जनार्दन।
पापमेवाश्रयेदस्मान्हत्वैतानाततायिनः ॥३६॥

”نِهَتِيہَ ڌارتِراشٽرانَهہ ڪا پريتهہ سواڄَجناردَنَ
پاپيميواشِرَيي دِسمان هَتِيئي تانا تَتايِنَهِہ “ (٣٦)

هي جناردن! ڌرتراشٽر جي پٽن کي ماري اسانکي کهڙي خوشي ٿيندي؟ جتي ڌِرتراشٽر معنيٰ ڌِرشٽتا جو راڄ آهي، جتي همت واري ڪڙي تڙي جو راشٽر آهي، هن مان پيدا ٿيل موهہ روپي دريوڌن وغيره کي ماري بہ اسانکي کهڙي پرسنتا ٿيندي. هنن ظالمن هڇارن کي ماري اسان کي پاپ ئي تہ لڳندو. جيڪي پنهنجي جيئڻ جي تڇ لاڀ لاءِ انيتي ٿا اپنائين، اهي ظالم ئي چوائيندا آهن، پر حقيقت انهن کان وڌو هڇارو، ظالم اُهو آهي، جو آتمڪ راهہ لاءِ رڪاوت ٿو پيدا ڪري. آتم درشن جو وروڌي ڪام ڪروڌ، لوڀ موهہ وغيره سڀني وڪارن سان پريل ظالم آهي.

तस्मान्नार्हा वयं हन्तुं धार्तराष्ट्रान्स्वबान्धवान्।
स्वजनं हि कथं हत्या सुखिनः स्याम माधव॥३७॥

”تَسمانِنارِها وَيَم هنتوُ ڌارتِرراشٽرانِسوَ بانڌِوانِ
سِوَجَنَمِ هي ڪُٿَمِ هَتِوا سُکينهہ سِيام ماڌوَ (٣٧)

ان سان هي ماڌوَ! اپني رشتيدارن ڌستراشٽر جي پٽن مارڻ جي لاءِ اسين لائق نہ آهيون، اسان کي اهو نٿو ٺهي، نٿو وڻي،

پنهنجا سنيئڌي ڪهڙا؟ هو تہ شترو هئا نہ! سچ تہ شرير جا رشتا اگيان مان پيدا ٿين ٿا، هي ماما آهن، سسرال ۽ سڄڻ ساٿي آهن، اهو سڄو اگيان ئي تہ آهي. جڏهن شرير ئي ناسونت آهي، تڏهن اُن جا رشتا ئي ڪٿي رهندا؟ موهہ آهي تيستائين سڀ پيارا آهن، اسانجو ڪٽنب آهي، اسانجي دنيا آهي موهہ ناهي تہ ڪجهہ پڻ ناهي. تنهنڪري ارجن کي دشمن بہ ڏيکاري ڏيڻ لڳا. هو چوي ٿو پنهنجي ڪٽنب کي ماري اسين ڪيئن سکي ٿينداسين. جي اگيان ۽ موهہ نہ هجي تہ ڪٽنب جي ڪا هستي نہ هجي، ڪو وجود نہ هجي. هيءُ اگيان گيان جي راهہ ڏيکاريندڙ بہ آهي، ڀرتري، تلسي وغيره انيڪ مها انيوين ويراڳہ جي رُچي، جوش پتنيءَ مان مليو، تہ ڪو ماٽيجي ماءُ جي وهنوار کان بيزار ٿي ويراڳہ جي راهہ ڏانهن مائل ٿيندو ڏسڻ ۾ آيو.

यद्यप्येते न पश्यन्ति लोभोपहतचेतसः।
कुलक्षयकृतं दोषं मित्रद्रोहे च पातकम्।।३८।।

”يَدِيَپييتي نَہ پشِيَنتِي لوڀو پَهَتچيتَسَهَ
ڪُلَڪشيہَڪرِتَمَ دوشِم مِترَدِروهہ چَ پاتَڪَمِ (٣٨)

جيڪڏهن لوڀ ۾ ڀرشٽ چت ٿيڻ سبب هي لوڪ ڪل جو ناس ٿيڻ جي دوش ۽ مترن سان ڌوهہ ڪرڻ جي پاپ کي نٿا ڏسن، اها اُنهن جي گهٽتائي آهي پوءِ بہ -

कथं न ज्ञेयमस्माभिः पापादस्मान्निवर्तितुम्।
कुलक्षयकृतं दोषं प्रपश्यद्भिर्जनार्दन।।३९।।

”ڪَٿَمِ نہ گِييَسمابِيَهَہ پاپا دَسِمانِنِورتتُم
ڪُلَشِيَڪرِتَمِ دوشِم پِرَپشِيدِ يِدرِجنارِدَنَ (٣٩)

هي جناردن ! ڪُل ناس ٿيڻ وارن دوشن کي ڄاڻڻ وارا اسين ماڻهو هن پاپ کي هٽائڻ لاءِ ڇو نه ٿا ويچار ڪرڻ چاهيون؟ مان ئي پاپ ٿو ڪريان، اها ڳالهه ڪونه آهي - توهين به چوڪ ڪرڻ وڃي رهيا آهيو. شري ڪرشن تي به ڏوهه مڙهيائين هينئر هو پاڻ کي شري ڪرشن کان گهٽ ڪونه ٿو سمجهي. هرهڪ نئون ساڌڪ ستگروءَ جي شرن وٺڻ تي ان پرڪار تَرِڪَڪُترڪ ڪندو آهي ۽ پاڻ کي ڇاڻ ۾، گيان ۾ گهٽ نٿو سمجهي. ارجن به اهوئي چئي رهيو آهي. ارجن به ائين ٿو چوي ته هو پلي نه سمجهن پر اسين ۽ توهين ته سمجهدار آهيون. ڪل ناش جي دوشن تي اسان کي ويچار ڪرڻ گهرجي. ڪُم ناس ٿيڻ ۾ ڪهڙا دوش آهن؟

कुलक्षये प्रणश्यन्ति कुलधर्माः सनातनाः ।
धर्मे नष्टे कुलं कृत्स्नमधर्मोऽभिभवत्युत ।।४०।।

”ڪُلشيي پِرڻشيَنتِي ڪُل ڌرماها سناتناها
ڌَرمي نَشتي ڪُلمِ ڪِرتِسنَمَڌَرمو ڀِيَوَتيُت (۴۰)

ڪُل جي ناس ٿيڻ سان سناتن ڪُل ڌرم ناس ٿي ويندو آهي. ارجن ڪُل ڌرم، ڪُل جي آچار وهنوار کي ئي سناتن سمجهي رهيو آهي. ڌرم جي ناس ٿيڻ تي سڄي ڪُل کي پاپ به ڏاڍو دٻائي ٿو ڇڏي.

अधर्माभिभवात्कृष्णा प्रदुष्यन्ति कुलस्त्रियः ।
स्त्रीषु दुष्टासु वार्ष्णेय जायते वर्णसङ्करः ।।४१।।

”اَڌَرماڀِي ڀواتڪِرشڻَ پرَ دُشِينتي ڪُلستِرِيَهه
سِترِيشوُ دُشٽاسوُ واشِٽيي جايَتي وَرِڻسنڪَرَهه (۴۱)

هي ڪرشن! پاپ جي گهٽي وڌڻ تي ڪُل جون استريون پليت،

اپوتر ٿين ٿيون. هي واشريڻيه ! استرين جي اپوتر ٿيڻ سان ڳاڏڙ ۽ ڪريل ٻار پئدا ٿين ٿا. ارجن جو خيال هو، هن ائين ٿي مڃيو تہ استرين جي پليت ۽ اپوتر ٿيڻ سان ڪريل ۽ ڳاڏڙ ٻار پيدا ٿيندا، پر شري ڪرشن ان ڳالهہ کي ننو مڃي، انڪار ڪندي وڏيڪ چيو تہ مان يا سوروپ ۾ لين ٿيل مهاپرشن جي آراڌنا ڪرم ۾ پرم اتپن ڪري ٿو تڏهن ورڻسنڪر ٿيندو آهي، ورڻشنڪر جي دوشن تي ارجن پرڪاش ٿو وجهي ۽ ٻڌائي ٿو.

सङ्करो नरकायैव कुलघ्नानां कुलस्य च।
पतन्ति पितरो ह्येषां लुप्तपिण्डोदकक्रिया॥४२॥

"سَنِڪرو نَرڪايَئيو ڪُلگهنانام ڪُلسِيہَ چَ ا
پَتَنِتي پِترو هِييشام لُپُتَپِندوڌَڪ ڪِرِياهہ ا ا (۴۲)

ورڻ سنڪر ڪريل ٻار ڪُل جي ناس ڪرڻ وارن ۽ ڪُل کي نرڪ ۾ وٺي وڃڻ لاءِ ٿين ٿا. گم ٿيل پنڊڪريا وارا انهن جا پِتَرَ لوگہ بہ ڪِري پون ٿا. ورتمان اڄ نشٽ ٿي ويندو آهي، ماضيءَ جا پِتَرَ ڪِري پوندا آهن ۽ پويشيہ، مستقبل وارا بہ ڪرندا . ايترو ئي نہ.

दोषैरेतैः कुलघ्नानां वर्णसङ्करकारकैः।
उत्साद्यन्ते जातिधर्माः कुलधर्माश्च शाश्वताः॥४३॥

"دوشئيريتَڪيهہ ڪُلَگهِنا نام وَرڻَسَنِڪَرَڪارَڪئيهہ
اُتساڌِيَنِتي جاتيڌرماهہ ڪُلڌَرماشِچہَ شاشِوَتتاها " (۴۳)

ان ورڻسنڪرڪارڪ دوشن سان ڪُل ۽ ڪُل گهاتين جو سناتن ڪل ڌرم ۽ جاتي ڌرم بہ ناس ٿي ويندا آهن. ارجن مڃي ٿو تہ ڪُل ڌرم سناتن آهي، ڪلْ ڌرم ئي نِتُ سدا قائم آهي. پر شري ڪرشن انجو وروڌ ڪيو ۽ وڌيڪ ٻڌايو تہ آتما ئي سناتن آهي، نِتُ ، سدا رهڻ وارو ڌرم آهي، حقيقت ۾ سناتن ڌرم

کي ڄاڻڻ کان اول منش ڌرم جي نالي ۾ ڪنهن نہ ڪنهن پرمپرا اوچائي، شان کي ڄاڻي ٿو. نيڪ اهڙي طرح ارجن بہ ڄاڻي ٿو، جيڪو شري ڪرشن جي شبدن ۾ هڪ پرمپرا آهي.

उत्सन्नकुलधर्माणां मनुष्याणां जनार्दन।
नरकेऽनियतं वासो भवतीत्यनुशुश्रुम ।।४४।।

''اُتسَننَ ڪُلڌرماڻامِ مَنُشياڻامِ جَناردَنَ
نرڪي نِيَتَمِ واسو ڀَوَتيتِيَنُشُشِرومَ (۴۴)

هي جناردن! ناس ٿيل ڪُل ڌرم وارن منشن جو اننت ڪال تائين نرڪ ۾ واس ٿيندو آهي، ائين مون ٻڌو آهي. فقط ڪُل ڌرم ئي نٿو ناس ٿئي. بلڪ دائم قائم نِتُ سنتان ڌرم بہ نشٽ ٿي ويندو آهي. جڏهن ڌرم ئي ناس ٿي ويو تہ اهڙا پرش تہ اننت ڪال تائين نرڪ ۾ نواس ڪندا آهن، ائين مون ٻڌو آهي. ڏٺو ڪونهي، ٻڌو آهي.

अहो बत महत्पापं कर्तुं व्यवसिता वयम्।
यद्राज्यसुखलोभेन हन्तुं स्वजनमुद्यताः ।।४५।।

''اَهو بَتَ مَهَتپاپَمِ ڪَرتُمِ ويوَستا وَيَمِ
يَدِراجيَسُکہَ لوڀِنَ هَنتُمِ سِوَجنمُدِيَتاھ '' (۴۵)

اڙي! ڏکہ آهي تہ اسين سياڻا ٿي بہ هي گهور پاپ ڪرڻ لاءِ تيار ٿيا آهيون. راڄ ۽ سک جي لوڀ ۾ پنهنجي ڪُلَ کي مارڻ لاءِ اُتسڪ ٿيون ٿا.

هاڻي ارجن پاڻ کي گهٽ سياڻو نٿو سمجهي. شروع ۾ هرڪو ساڌڪ ائين ئي چوندو آهي. مهاتما ٻُڌ جو چوڻ آهي تہ منش جڏهن اڌوري ڄاڻ رکندو آهي، تہ پاڻ کي مهان گياني سمجهندو آهي ۽ جڏهن اڌ کان اڳيان جي ڄاڻ حاصل ڪرڻ لڳندو آهي تہ پاڻ کي گياني ٿو سمجهي. هو شري ڪرشن کي ئي سمجهائي ٿو تہ هن پاپ مان مها ڪلياڻ

ٿئي. اهڙي ڳالهہ بہ ڪونهي، فقط راڄ ۽ سک جي لوڀ ڪي پڪڙي اسين ڪُل ناس ڪرڻ لاءِ اُتسڪ ٿيا آهيون. خطرناڪ پُلَ تا ڪريون. اسين ئي پُل ڪري رهيا آهيون اهڙي ڳالهہ ڪونهي توهين بہ پُل ڪري رهيا آهيو. هڪ جهٽڪو شري ڪرشن ڪي بہ ڏنائين-پڇاڙيءَ ۾ پنهنجو فيصلو ٿو ڏئي

यदि मामप्रतीकारमशस्त्रं शस्त्रपाणयः।
धार्तराष्ट्रा रणे हन्युस्तन्मे क्षेमतरं भवेत्।।४६।।

”يَدي مامَپرتيِڪارَمَشَسِترَمِ شَسِترَپاڻيَهَہ
ڌارِترَشِٽرا رَڻي هَنيَسِتَنمي ڪيمتَرَمِ ڀويت (۴٦)

جيڪڏهن مونکي بنا هٿيار مقابلو نہ ڪرڻ واري شستر ڌاري ڌرتراشٽر جا پٽ رڻ ڀوميءَ ۾ مارين، تہ اُنهن جو اُهو مارڻ منهنجي لاءِ ڪلياڻڪاري ٿيندو. اتهاس تہ چوندو تہ ارجن سمجهدار هو، جنهن پنهنجي قرباني ڏيئي يڌ جو بچاءُ ڪيو. لوڪ پنهنجي پراڻن جي آهوتي ڏيئي ڇڏيندا آهن تہ ٻالا ڀولا معصوم ٻار سکي رهن، ڪُل تہ بچيل رهي. ماڻهو پرديس ويو، عيش عشرت ۾ رهيا، محلاتن ۾ رهيا، پر ٻن ڏينهن کان پوءِ ڪيس پنهنجي ڇڏيل جهوپڙي ياد اچڻ ٿي لڳي. موهہ ايترو پربل آهي. ان ڪري ارجن چوي ٿو تہ هٿيارن واري ڌرتراشٽر جا پٽ مونکي، جيڪر ڪنهن وار نہ ڪرڻ واري کي رڻ ڀوميءَ ۾ ماري ڇڏين، تڏهن بہ اهو منهنجي لاءِ ڏاڍو ڪلياڻڪاري، سکدائڪ ٿيندو جيئن ڇوڪرا تہ سکي رهن.

सञ्जय उवाच
एवमुक्त्वा–वार्जुनः सङ्ख्ये रथोपस्थ उपाविशत्।
विसृज्य सशरं चापं शोकसंविग्नमानसः।।४७।।

سنجيہ اُواچ
”ايوَ مُڪتوا ارجن سَنکِيي رَٿوپَسِٿَ اَپاوَشِتِ

وِسِرِجيہ سَشَرَمِ چاپَمِ شوڪَسَمِوِگنَمانَسَهَہ (۴۷)

سنجيہ چيو تہ رڻ ڀومي ۾ شوڪ ۾ ٻڏل من واري ارجن ان طرح چئي، ٻاڻ ساڻ ڌنش کي ڇڏي رٿ جي پنئين پاسي ويهي رهيو مطلب تہ کيتر، کيترگيہ جي لڙائيءَ ۾ ڀاڳہ وٺڻ کان پنيان هٽي ويو.

تاتپرج

گيتا کيتر-کيترگيہ جي يُڌ جو فيصلو آهي، تَتُ آهي. هيءُ ايشوري مهما سان پورن ڀڳوت سروپ ڏيکارڻ وارو گيت آهي. هيءُ گيت جنهن کيتر ۾ تئي ٿو، هيءُ يڌ کيتر شرير آهي. جنهن ۾ ٻہ پرورتيون آهن. ڌرم کيتر، ڪُروُ کيتر. هنن سئنائن جو سروپ ۽ اُنهن جو ٻل سروپ ۽ انهن جي ٻل جو آڌار ٻڌايو، شنکہ ڌنيءَ سان اُنهن جي پراڪرم جي چاڻ ملي. تنهن کان پوءِ جنهن سينا سان لڙڻو آهي، انجي جاچ پڙتال ٿي. جنهن جي ڳڻپ ارڙهن اکشؤهڻي (لڳ ڀڳ ڇهہ ارب) چئي وڃي ٿي، پر حقيقت ۾ هو اننت آهن. قدرت جا نظريا ٻہ آهن. هڪ اشٽونمڪي پرورتي ”دئوي سمپتي“. ٻي ٻاهرمکي پرورتي ”آسوري سمپد“ ٻہ ئي قدرتي آهن. هڪ پنهنجي اشٽ ديو ڏانهن رخ ٿي رکي، پرم ڌرم پرماتما جي طرف ڏانهن ٿي وٺي وڃي ۽ ٻي پرڪرتي ۾ وشواس ٿي ڏياري. پهرين دئويءَ سمپد کي ساڌي، سنواري ”آسوري سمپد“ جو انت ڪيو ويندو آهي، پوءِ پوتر سناتن پر برهم جي جاچ پڙتال ۽ اُن ۾ استتي سان گڏ دئوي سمپد جي ضرورت باقي رهي ٿي، يڌ جي قل جي اچا نکري ٿي وڃي.

ارجن کي سينا جي جاچ ڪندي پنهنجو پريوار ئي

ڏسڻ ۾ آيو آهي، جنهن کي مرڻو آهي. جيترو جيستائين سنبنڌ آهي، اوترو ئي جڳت آهي. موهه ۽ پيار جي پهرئين ڏاڪي تي ڪٽنب جو موهه ئي رڪاوٽ بڻجي ٿو. ساڌڪ جڏهن ڏسي ٿو ته مڌر سنبنڌن ۾ اهڙي ڪڙواهٽ ٿي ويندي، جيئن هو هئا ئي ڪونه، ته اُن کي گهٻراهٽ ٿيڻ ٿي لڳي. مٿن مائٽن ۽ سڄڻن کي مارڻ ۾ اُنکي اشڀ ٿو لڳي اڪلياڻڪاري ٿو ڀاسي. هو هاڻوڪين هلندڙ رسمن ۾ پرمپرائن ۾ پنهنجو بچاءُ ٿو ڳولڻ لڳي، جيئن ارجن ڪيو. هن چيو، ”ڪُل ڌرم ئي سناتن ڌرم آهي. هن يڌ ۾ سناتن ڌرم ناس ٿي ويندو، ڪُل جون استريون اپوتر ٿينديون، ورڻسنڪر پيدا ٿيندو، جيڪو ڪُل گهاتين کي اننت ڪال تائين نرڪ ۾ وٺي وڃڻ لاءِ ئي ٿيندو آهي.“ ارجن پنهنجي سمجهه مطابق ”سناتن ڌرم“ جو بچاءُ جي لاءِ اُتاولو آهي. هن شري ڪرشن کي منٿ ڪندي چيو ته اسين سمجهدار ٿي به هيءُ گهور پاپ ڇو ڪيون؟ مطلب ته شري ڪرشن پاپ ڪرڻ ٿو وڃي. اوگٿئي پاپ کان بچڻ لاءِ ”مان يڌ نه ڪندس“ ائين چوندي نراس ۽ مايوس ارجن رٿ جي پٺئين پاسي ۾ ويهي رهيو. ڪيتر ۽ ڪيتر گيه جي سنگهرش کان پنيان هٽي ويو.

ٽيڪاڪارن هن اڌياءَ کي ”ارجن وشاد يوگه“ چيو آهي. ارجن موهه جو نشان آهي. سناتن ڌرم جي لاءِ اُتاولي ٿيڻ واري انوراگي، موهه واري ارجن سبب وشاد يوگه بڻيو آهي. اهوئي وشاد من کي ٿيو هو.

हृदय बहुत दु:ख लागा, जनम गयउ हरि भगति बिनु राम

चरितमानस १/१४२

''هرديہ ٻَڌُت دکہ لاگا، جنم گيئَوُ هري ڀڳتي ٻِنِ''
(رام چرت مانس ١۴٢١)

سنسي ۾ پئجي منش دکہ (وشاد) کري ٿو. هن کي شڪ هو تہ ورڻ سنڪر پيدا ٿيندو، جو نرڪ ۾ وٺي ويندو. سناتن ڌرم جو ناس ٿيڻ جو ئي اُنکي ڏکہ هو. هاڻي ''سَنِشيہ وشاد يوگ'' جو سولو نرنئہ هن اڌياءَ جي لاءِ ضروري آهي هاڻي :-

''اوم تَتِسَدِتي شريمد ڀَڳودِ گيتا سوُ اُپنِشَتِسوُ برهم ودياياں
يوگ شاستري شري ڪرشن ارجن سنوادي سَنِشَيوِ شاد يوگ نام پرٿموڌيايہ''

پهرين اڌياءُ پورو ٿيو (١)

هري اوم تت ست

اوم شري پرماتمي نمھ

ٻيون اڌياءُ

پھرين اڌياءُ گيتا جو دروازو آھي، اندر داخلا آھي. جنھن ۾ شروع ۾ راھگير کي محسوس ٿيڻ واري اُلجھن جو چتر آھي. لڙائي ڪرڻ وارا سڀ ڪوروَ ۽ پانڊوَ ھئا، پر سنسي جو شڪار ٿيل ڪردار ارجن آھي. موھ ئي ارجن آھي. اِشٽ جي لائق ئي راھگير کي ڪيتر ۔ڪيتر گيہ کي سنگھرش لاءِ پريرڻا ڏئي ٿو. موھ ۽ پيار شروعاتي تھ آھن. پوجيہ مھاراج جي چوڻ ٿا، ”سدگرھست آشرم ۾ رھندي ٻُچان اچڻ لڳي، اڪين مان پاڻي ڳڙي، گلو سڪي وڃي، تہ سمجھي تہ ھتان ئي پڇڻ شروع ٿي ويو.“ انوراگہ موھ ۾ اِھو سڀ ڪجھہ اچي ٿو وَڃي. اُن ۾ ڌرم، نيم، ستسنگہ ، ڀاوُ سڀ ظاھر ٿيندا.

موھ جي پھرئين ڏاڪي پروار جو موھ رڪاوٽ بڻجندو آھي. پھرين منش چاھي ٿو تہ اُن پرم ستيہ کي پراپت ڪريان، پر اڳيان وڌندي ڏسي ٿو تہ اُنھن متن سنبنڌنن کي جدا ڪرڻو پوندو، تڏھن نراس ٿي ٿو وڃي. ھو پھرين کان جيڪي ڌرم ڪرم مڃي ڪندو ھوندو، اُن ۾ راضي رھڻ لڳو آھي، سنتوش ڪرڻ لڳو آھي. پنھنجي موھ کي زور وٺائڻ لاءِ ھو ھلندڙ پرمپرائن جو مثال بہ پيش ڪري ٿو، جيئن ارجن ڪيو تہ ڪُل ڌرم سناتن آھي. يڌ سان سناتن ڌرم گم ٿي ويندءِ، ڇڙواڳي ڦھلجي ويندي. ھيءُ ارجن جو جواب ڪونہ ھو بلڪ ستگروءَ جي ويجھو رھڻ کان اڳہ اپنايل ڪُ ريتي، ڪُرسم وانگر ھئي. انھن خراب نيتين ۾ ڦاسي منش آھستي ڌرم، انيڪ پنٿ،

श्री भगवानुवाच
कुतस्त्वा कश्मलमिदं विषमे समुपस्थितम्।
अनार्य जुष्टम स्वर्ग्य मकीर्ति करमर्जुन ।।२।।
شري ڀڳوان اواچ
ڪُتَسِتوا ڪَشِمَلَمِدَمِ وِشمي سَمُپستِتَمِ
اَناريہ جُشٽِمَ سُوِرگيہ مَڪيرتِي ڪَرَمَرِجُنَ (٢)

ارجن ! هن ڏڪئي هنڌ تي توکي اهو اگيان ڪٿان آيو آهي؟ ڏکيو معنيٰ اٽانگي جاءِ جنهنجي سمتا جي سرشٽي ۾ ڪابہ جڳهہ آهي ئي ڪونہ، پرلوڪ آهي منزل جنهنجي، اهڙي بحث نہ ڪرڻ واري جڳهہ تي توکي اگيان ڪٿان ٿيو؟ ارجن تہ سناتن ڌرم جي رکشا لاءِ تيار آهي. ڇا سناتن ڌرم جي رکشا لاءِ پراڻ ارپڻ جي لاءِ خواهشمند ٿيڻ اگيان آهي؟ شري ڪرشن چوي ٿو- ها! ها! اهو اگيان آهي. نہ ياوڪ پرشن دواران وهنوار ڪيو ويو آهي، نہ اهو سرڳہ ئي ڏيڻ وارو آهي ۽ هيءُ ساراهہ ڪرڻ وارو آهي - هن ست مارگہ جو پڪو رسمن ڪان پري آهي، اُن کي آريہ چوندا آهن. گيتا آريہ سنوارڻ واري آهي. پريوار جي لاءِ مرڻ مٽجڻ جيڪڏهن اگيان نہ هجي ها تہ مهاپرش ان تي ضرور هلن ها. جيڪڏهن ڪُل ڌرم ئي ستيہ هجي ها، تہ سرڳہ ۽ ڪلياڻ جي پوئواري ضرور ڪري ها. هيءُ ڪيرتي ڏيڻ وارو بہ ڪونهي. ميرا ڀڄن ڪرڻ لڳي تہ **”لوڳہ ڪهي ميرا ڀئي بانوري، ساس ڪهي ڪلناشي ري...“** جنهن پريوار ڪُل ۽ مريادا جي ميرا جي سَسُ ڪاوڙجي رهي هئي، اڄ اُن ڪُلونتي سَسُ کي ڪير نٿو سڃاڻي، ميرا کي سڄو سنسار ٿو ڄاڻي. نيڪ اهڙي طرح پريوار جي لاءِ جي پريشان آهن، اُنهن جي ساراهہ بہ ڪيستائين رهندي. جنهن ۾ ڪيرتي ڪونهي، ڪلياڻ ڪونهي، سريشٽ پرش ڀُلجي بہ اهو آچرڻ نہ ڪيو، تہ ان مان اهو سِڌ ٿيو

چوٿا موٽا ميڙ ۾ اڻ ڳڻت جاتين جي رچنا ڪري ڇڏيندو آهي. ڪو نڪ کي ٿو دٻائي، ڪو ڪَن ٿو ڇيرائي. ڪنهن جي ڇهڻ سان ڌرم ناس ٿو ٿئي، تہ ڪٿي ڪاڏي پاڇيءَ سان ڌرم نشٽ ٿو ٿئي.تہ ڇا اهو ڇهڻ واري يا اڇوت جو ڏوهہ آهي؟ اصل نہ. ڏوهہ اسانجي ڀَرَم داتائن جو آهي. ڌرم جي نانوَ تي اسين ڪُرسمن جا شڪار آهيون تنهنڪا اسين ڏوهي آهيون.

مهاتما ٻڌ جي ڏينهن ۾ ڪيش (وار) - ڪمبل (مگہ) هڪ پنٿ هو، جنهن ۾ وارن کي وڌائي مگہ وانگر ڪم آڻيندا هئا ۽ اُن کي پورڻ رهڻ جو شان مڃيو ويندو هو. ڪير ڳانءِ جي ڇيڻي وانگر رهندو هو، تہ وري ڪتي وانگر ڪائڻ پيئڻ ۾ وارو هو. برهم وديا جو ان سان ڪو بہ لاڳاپو ڪونهي. پنٿ ۾ ڪُرسمون ڀرين بہ هيون. انهن مان هڪ اڌ ڪُريت، خراب ريتيءَ جو شڪار ارجن بہ هو، هن چار تَرِڪَ، چار سبب ڏنا (۱) اهڙيءَ يڌ سان سناتن ڌرم نشٽ ٿيندو (۲) ورڻ سنڪر پيدا ٿيندو (۳) پندن جي ڪِريا ڪِرِتِ گم ٿي ويندي. (۴) اسين ڪُلڪشيہ دواران پاپ ڪرڻ لاءِ تيار ٿي ويا آهيون. اُن تي شري ڪرشن چيو:-

सञ्जय उवाच

तं तथा कृपयाविष्टमश्रुपूर्णाकुलेक्षणम् ।
विषीदन्तमिदं वाक्यमुवाच मधुसूदनः ॥१॥

سناجيہ اُواچ

تَمِ تَٿا ڪِرِپَيا وِشِٽَمِ اَشروُ پوُرِڻا ڪُليڪشَڻمِ
وِشِيدَنِتَمِدَمِ اُواچ مڌوُ سوُدَنَ (۱)

ڪروٽا سان وڀاپت، اکيون ڀريل وياڪل نيترن واري اُن ارجن جي لاءِ ”مڌو سودن“ موهہ جو وناش ڪرڻ وارا وچن چيا

تہ اُهو اگيان آهي هاڻي...

क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ नैतत्त्वय्युपपद्यते।
क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्त्वोत्तिष्ठ परन्तप ।।३।।

ڪَلئيبيِہ ما سِمَ گَمَہ پارٿ نئيتَتوَيُپپديتي
ڪشو درمِ هرديدو رِبليمِ تيڪتووتِشٺ پَرِنتَپ (٣)

ارجن نامرديءَ کي نہ حاصل ڪر. ڇا ارجن نامرد هو. نامرد اهو آهي جيڪو مردانگي کان هيٺو هجي، وانجهيل هجي. سڀ پنهنجي سمجهہ سان پرشارٿ ئي ڪري رهيا آهن. ڪسان ڏينهن رات خون پسينو هڪ ڪري کيت ۾ پرشارٿ ئي تہ ڪري ٿو. ڪو واپار ۾ پرشارٿ سمجهي ٿو، تہ ڪو وري پنهنجي پد جو ڌُرِ اُپيوگہ ڪرڻ کي پرشارٿ ٿو سمجهي. سڀي جيون پرشارٿ ڪري بہ هٿين خالي وڃڻو پوندو آهي، ظاهر آهي تہ اهو پرشارٿ نہ آهي. شڌ پرشارٿ آهي ''آتم درشن'' گارگيءَ ياگيولڪ کي چيو:-

नपुंसकः पुमान् ज्ञेयो यो न वेत्ति हृदि स्थितम्।
पुरूषं स्वप्रकाशं तस्मानन्दात्मानमव्ययम्।। (आत्म-पुराण)

''نِپوُسَنڪَہ پُمانِ گِيييو يو نہ ويتي هِردِ اِستِتَنمِ
پُروُشِمِ سِوَپرڪاشَمِ تَسمانَندا تِمانُمَويَيَمِ (آتم پراڻ)

هو پرش هوندي بہ نپوسنڪ آهي، جو هردي ۾ استٿ ٿيل آتم کي نٿو سڃاڻي. اُها آتما ئي پرش سِوروپ سويم پرڪاش، اُتم ، آنند يُڪت ۽ اويڪت آهي. اُن کي پائڻ جو پرشارٿ ئي مردانگي (پؤرش) آهي. ارجن ! تون نپونسڪتا نہ ڏيکار، اهو توکي واجب ڪونهي. هي پرنتپ ! هردي جي بيڪار دربلتا کي تياڳي يڌ ڪرڻ لاءِ ڪڙو ٿي وڃ. آسڪتي، موهہ کي تياڳہ ڪر. اها پنهنجي هردي جي دربلتا ئي آهي. ان تي ارجن ٿيون سوال ڪيو.

अर्जुन उवाच
कथं भीष्ममहं सङ्ख्ये द्रोणं च मधुसूदन।
इषुभिः प्रति योत्स्यामि पूजार्हावरिसूदन।।४।।

ارجن اُواچ
ڪَٿَمِ ڀيِشِمَمَهَمِ دِروڻَمِ چَ مڌوسودن
اِشوُڀِهہ پرَتِي يوتِسيامي پوجارِهاوَ رِسوُدَنَ (۴)

اهنڪار جو ناس ڪرڻ وارا مڌوسودن! مان رڻ ڀومي ۾ ڀيشِمَ ۽ دِروڻاچاريہ سان مان ڪهڙي طرح ٻاڻن سان يُڌ ڪندس، هي اري سودن! اُهي ٻئي پوُڄنييہَ آهن. ٻيائي دِروڻ آهي. پريو الڳہ آهي، اسين الڳہ آهيون. اهو نشو ، خيال ئي ڪجهہ پراپت ڪرڻ لاءِ پريرڻا ڏيڻ لاءِ شروعاتي ڏاڪو آهي. اهوئي دروڻاچاريہ جو گ روپڻو آهي. پَرم ئي ڀيشم آهي. جيستائين پَرم آهي تيستائين ٻار، پريوار، رشتيدار سڀ پنهنجا لڳندا آهن. پنهنجي لڳڻ لاءِ پرم ئي ذريعو آهي، وسيلو آهي. آتما اُنهن کي پوجنييہ مڃي انهن سان گڏ رهي ٿو تہ هيءَ پتا آهي، ڏاڏو آهي، ڪُل گُرو آهي وغيرهہ. ساڌنا جي وقت ۾ ”گروُ نہ چيلا، پرش اڪيلا.“

न बन्धुनं मित्रं गुरूर्दैव शिष्यः।
चिदानन्दरूपः शिवोऽहम् शिवोऽहम् ।। (आत्मषट्क, ५)

”نہ بنڌوُرِوَ، نہَ مِترَمِ گُروُ دئيو شِشيہَ،
چِدانَند روُپَهہ شِوو هَمِ شِوو هَمِ“ (آتم شٽڪ (۵)

جڏهن چِٽ ان پرم آنند ۾ لين ٿي ويندو آهي، تڏهن نہ گرو گياندا تا ۽ نہ شِشُ گرهڻ ڪرڻ وارو رهي ٿو. اها ئي پرم جي اوستا آهي. گروُءَ جي پدوي پائڻ ڪانپوءِ گروتِوَ هڪ جهڙو ٿي ويندو آهي. شري ڪرشن فرمائي ٿو ”هي ارجن! تون مون ۾ نواس ڪندين.“ جيئن شري ڪرشن تيئن ئي ارجن، ۽ نيڪ اهڙو ئي گيان پراپت ڪرڻ وارو مهاپرش ٿي

ويندو آهي. اهڙي اوسٿا ۾ گروءَ جو بہ گروپڻو چمڪي پوندو آهي ۽ گروپڻو هرديہ ۾ برسندو رهي ٿو. ارجن گرو-پد جي ڍال بڻائي هن لڙائيءَ ۾ پرورت ٿيڻ کان ڪيبائي رهيو آهي هو چوي ٿو.

गुरूनहत्वा हि महानुभावान् श्रेयो भोक्तुं भैक्ष्यमपीह लोके। हत्वार्थकामांस्तु गुरूनिहैव भुञ्जीय भोगान्रुधिरप्रदिग्धान्।।५।।

گُرُوُنَهِتوا هي مَهانُياوانِ، شِريِيو يوڪتُمِ يَئِيڪشَمَپِيهَہ لوڪي هَتوارِٿَ ڪامانِستوُ گُروُ نِهئيوَ، يِنُجِيِيہَ يوگانِ رُڌِر پِرَدِگَياڻِ (۵)

انهن مهان ياوَ گُرن کي نہ ماري مان هن لوڪ ۾ بکيا جي اَن کي بهتر ٿو سمجهان. هتي بکيا جو ارٿ پيٽ يرڻ لاءِ بيکہ مڱڻ ڪونهي بلڪ ستپرشن جي جهڙي تهڙي شيوا دواران انهن کي ڪلياڻ پائڻ جي بکيا آهي.

‘अन्नं ब्रहमेति यजानात् (तैत्तिरीय उप २/१)’

اَننَمِ برهميتي وِيَجاناتِ (تَئِترِيہَ اُپنشد ۹-۲)

اَن ئي رڳو هڪ پرماتما آهي، جنهن کي حاصل ڪرڻ سان آتما هميشه جي لاءِ ترپت ٿي ويندو آهي، ڪڏهن بہ اترپت نٿو رهي. اسين مهاپرشن جي شيوا ۽ ليلائڻ سان آهستي آهستي برهم روپي امرت پراپت ڪريون، پر هيءُ ڪٽنب اسان کان نہ ڇٽي، اهائي ارجن جي بکيا اُن جي ڪامنا آهي. سنسار ۾ گهڻا ماڻهو ائين ئي ڪندا آهن. هو چاهيندا آهن تہ پريوارڪ سنيهہ، سنبنڌ نہ مارڻو پوي ۽ آهستي آهستي مڪتي بہ ملندي وڃي. پر ان راهہ تي هلڻ واري ساڌڪ لاءِ، جنهنجا سنسڪار ان کان مٿي آهن، جنهن ۾ لڙائي ڪرڻ جو بل آهي، طاقت آهي، سياءُ ڪتري ڌرم ڏانهن هلندڙ آهي، ان لاءِ انهي بکيا جي اَن جو نمونو نہ آهي. پاڻ نہ ڪري يکشا جي اَنَ لاءِ ڪوشش ڪرڻ بکيا وٺڻ برابر آهي. گوتم بُڌ بہ مجهم نڪايہ جي ڌمداياد سُت

(۳-۱-۱) ۾ انهي پکشا اَن کي لوپ ، پنهنجي ماڻڻ جي اڃا چئي بيواجب سمجهيو آهي، جڏهن ڪِ شرير ڪري سڀ پکشو هئا.

انهن گروجن کي مارڻ سان ملندو ڇا؟ هن لوڪ ۾ خون سان رڱيل هٿ (ارٿ) ۽ ڪام جي پوڳ تہ پوڳڻ لاءِ ملندا، ارجن تہ ائين پيو سوچي تہ پڄن سان سنساري سکن جي ماترا ۾ گهٽي واڌ ٿيندي. ايتري لڙائيءَ ڪرڻ کان پوءِ بہ هن شرير جي ٻريس وڳن جو واڌارو ٿيندو ۽ ڪام جا پوڳ ئي ملندا. هو وري ترڪ (سبب) ڏئي ٿو

न चैतद्विद्मः कतरन्नो गरीयो
यद्वा जयेम यदि वा नो जयेयुः।
यानेव हत्वा न जिजीविषाम-
स्तेऽवस्थिताः प्रमुखे धार्तराष्ट्राः ।।६।।

”نَ چَئيدِوَهِيَهِ ڪتَرِنو گَرِييو
يڌا جييمَ يَدي وا نو جَييِيهِ
يانيوَ هَتِوا نَ ججي وِشامَ
سِتي وَسِتِتاهِ پِرَمُکي ڌارتراشتراهِ “ (٦)

اها بہ پڪ ڪونهي تہ اهي پوڳ ملندا ئي. اها بہ اسانکي خبر ڪونهي تہ اسانجي لاءِ ڇا ڪرڻ فائدي وارو آهي، بهتر آهي؛ ڇاڪاڻ تہ ڪجهہ اسان چيو، اهو اگيان جي پکي تصديق ٿي ويئي. اها بہ ڄاڻ ڪونہ آهي تہ اسين جنگہ جيتينداسين يا هو جنگہ کٽندا. جن کي ماري اسين جيئڻ نٿا چاهيون، اُهي ئي ڌرتراشٽر جا پٽ اسانجي سامهون کڙا آهن. اگيان روپي ڌرتراشٽر مان اُتپن ٿيل موهہ وغيره مت مائٿ، سنبنڌي ۽ ٻيو جيڪي بہ هوندا سي ناس ئي ٿي ويندا، پوءِ اسين جيئرو رهي ڇا ڪنداسين؟ ارجن وري سوچي ٿو تہ جو ڪجهہ اسان چيو، شايد اهو بہ اگيان

ٿي هجي، هاڻي پرارٿنا ٿو ڪري-

कार्पण्यदोषो पहतस्व स्वभाव:
पृच्छामि त्वां धर्मसम्मूढचेता: ।
यच्छ्रेय: स्वान्निश्चितं ब्रूहि तन्मा
शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम् ।।७।।

”ڪارِپَڻِيَدوشو پَهتسِوَ سِوَڀاوَهہ،
پِرَڇامي تِوامِ ڌَرمَ سَموُڙهَچيتاهہ
يَڇريَهہ سِوانِينشچِتَمِ بِروُهي تَنِما
شِشَيَسِتر هَمِ مامِ تِوامِ پِرَپَننمِ “ (٧)

ڪائرتا جي دوش ڪان نشٽ ٿيل سڀاوَ وارو، ڌرم جي باري ۾ پورو موهت چت ٿيل وارو مان توهان ڪان پڇيان ٿو. جو ڪجهہ نشچي وارو پرم ڪلياڻڪاري هجي، اُهي ساڏن منهنجي لاءِ چئي ٻڌايو. مان توهانجو شِشُ آهيان، توهان جي شرن ۾ آهيان - مونکي سيکاريو، راهہ ڏيکاريو. فقط سکيا نہ ڏيو، بلڪ جتي لڙکڙايان اُتي سنڀالي وٺو- لڏ ڏي، لڏاڻي ڏي ۽ بار ڪڻڻ وارو گڏ هلي - شايد ڳنري ڪري پوي - تڏهن ڪير بار ڪڻندو ۽ سنڀاليندو. ارجن جي ارپڻتا اهڙي آهي.

هيڏانهن ارجن پورڻ سمرپڻ ڪيو. اجا تائين شري ڪرشن کي پاڻ جهڙو پئي سمجهيائين، ڪيترين وديائن ۾ پاڻ کي هن کان ڪجهہ اڳتي سمجهندو هو. هن پنهنجي واڳہ ڏور سچ پچ سونپي ڇڏي. ستگرو خوش هردي سان ساڌڪ سان گڏ هلندو رهيو. جيڪڏهن هو ويجهو نہ رهي تہ ساڌڪ سان گڏ هلندو رهيو. جيڪڏهن هو ويجهو نہ رهي تہ ساڌڪ پار نہ ٿيندو. جوان ڪنيا جي پريوار وارا جيئن شادي وواهہ تائين اُنکي سنيم سان هلڻ جي سکيا ڏيندي سنڀالي وٺي ويندا آهن، نيڪ اهڙي طرح ستگرو پنهنجي شِشَ جي انتر آتما جو رٿوان ٿي، رهبر ٿي هن کي

پرڪرتيءَ جي گهاٽين مان ڪڍي پار ڪري ڇڏيندو آهي. ارجن وينتي ٿو ڪري تہ هي پڳوان هڪ بات ٻي بہ آهي -

न हि प्रपश्यामि ममापनुद्याद्
यच्छोकमुच्छोषणमिन्द्रियाणाम् ।
अवाप्य भूमावसपत्नमृद्धं
राज्यं सुराणामपि चाधिपत्यम् ।।८।।

''نَہَ هِي پرَپَشِيامِي مَماپَنوُدِياد
يَڇوڪمُڇُپڇيوشَڻي اِندِرِياڻامِ
اَواپيہ ڀوُماوَسپَتَنِمرڌِمِ
راجِيَمِ سُراڻامَپِي چا ڌِيپَتِيَمِ (٨)

ڌرتيءَ تي اڻ ميو ڌن - ڌانيہ سان ڀرپور راڄ کي ۽ ديوتائن جي سواميپڻو اِندر پد کي پائي بہ مان اُن اُپاوَ کي نٿو ڏسان، جيڪو منهنجي اندرين کي سڪائڻ واري دکہ کي دور ڪري سگهي. جڏهن دکہ لڳو ئي رهي ٿو، تہ هي سڀ حاصل ڪري مان ڇا ڪندس؟ جڏهن ايترو ئي ملڻو آهي، تہ معاف ڪريو. ارجن سوچيو، هاڻي هن کان وڌيڪ ٻڌائيندو بہ ڇا؟

सञ्जय उवाच

एवमुक्तवा हृषीकेशं गुडाकेशः परन्तप ।
न योत्स्य इति गोविन्दमुक्त्वा तूष्णीं बभूव ह ।।९।।

سنجيہ اُواچ
ايوَمُڪتِوا هِرشيڪيشَمِ گُڊاڪيشَهَ پرنتپ
نہ يوتِسيہَ اِتي گووِندَ مُڪِتوا توُشڻيِمِ ٻَڀوُوَ هَہ (٩)

سنجيہ چيو-هي راجن موهہ جي نشي واري ارجن جي هرديہ جو سڀ ڪجهہ شري ڪرشن کي هينئن چيو، 'تہ گووند ! مان يڌ نہ ڪندس' چپ ٿي ويو. اجا تائين ارجن جي درشٽي پوُراڻڪ آهي، جنهن ۾ ڪرم ڪانڊن سان گڏ پوڄن جي ملڻ جي ريت

رسم آهي، جتي سُرڳ کي ئي سڀ ڪجهہ مڃيو ويندو آهي - جنهن تي شري ڪرشن پرڪاش وجهندو تہ اها ويچار ڏارا بہ غلط آهي.

तमुवाच हृषीकेशः प्रहसन्निव भारत।
सेनयोरुभयोर्मध्ये विषीदन्तमिदं वचः ।।१०।।

”تَمُواچ هِرشِيڪيشَهہ پِرَهَسَنِنوَ ڀارت
سينَيورُ ڀَيور مَڌِيي وشيدنتَم اِدَم وَچَهہ (١٠)

اُن ڪان پوءِ هي راجن! انترِيامي يوگيشوَرَ شري ڪرشن ٻنهي سينائن جي وچ ۾ اُن دکہ ۾ پريل ارجن کي کلندي هيءُ وچن چيا...

श्रीभगवानुवाच
अशोच्यानन्वशोचस्त्वं प्रज्ञावादांश्च भाषसे ।
गतासूनगतासूंश्च नानुशोचन्ति पण्डिताः।।११।।

شري ڀڳوانواچ
”اشوچيانَنوَ شوچِستوُم پِرَگيا وادنِشچہ ڀاشَسي
گَتا سوُنَگَتانِسوُنِشچ نانوُ شوچَنتي پَنڊِتاهہ“ (١١)

ارجن! تون نہ شوڪ ڪرڻ وارن يوگين جي لاءِ شوڪ ڪرين ۽ پنڊتن جهڙا ٻول پيو ٻولين، پر ٻڌيمان پنڊتن جن جا پراڻ پريو ڪي پيارا ٿي ويا آهن، اُنهن جي لاءِ ۽ جن جا پراڻ نہ ويا آهن، اُنهن جي لاءِ بہ شوڪ نٿو ڪرين؛ ڇاڪاڻ اُهي بہ مري ويندا. تون پنڊتن جهڙيون ڳالهيون ڏاڍيون ٿو ڪرين، حقيقت ڇاڻندڙ آهين ئي ڪونہ، ڇو تہ:-

न त्वेवाहं जातु नासं न त्वं नेमे जनाधिपाः।
न चैव न भविष्यामः सर्वे वयमतः परम्।।१२।।

”نَہ تويواهَم جاتوُناسَم نہ تُوَم نيمي جناڌِپاهہ
نَہ چَئيوَ نہ ڀَوِشِيامَهہ سَروي وَيَمَتَهہ پَرَم (١٢)

نہ تہ ائين ئي آهي مطلب ستگرو ڪنهن وقت ۾ ڪونہ هو يا
تون پيارو اڌڪاري يا ''جَنا ڏِيا'' راجائون مطلب راجسي ورتيءَ
۾ ملڻ وارو اهنڪار ڪونہ هو ۽ نہ اهڙو ۽ ائين ئي آهي تہ هن
کان پوءِ اسين نہ رهنداسين. ستگرو امر رهندو آهي، هميشهہ
رهندو آهي، پيارا سدائين رهندا آهن. هتي يوگيشور يوگہ جي
ناس نہ ٿيڻ تي روشني وجهندي آئينده ۾ اُنجي سکيائن تي
زور ڏنو. مرڻ واري لاءِ شوڪ نہ ڪرڻ جي لاءِ سبب ٻڌائيندي
ھُنن چيو:-

देहिनोऽस्मिन्यथा देहे कौमारं यौवनं जरा।
तथा देहान्तरप्राप्तिर्धीरस्तत्र न मुह्यति ।।१३।।

''ديهِنواِسمَنِيتا ديهي ڪؤمارَمِ يؤوَنَمِجَرا
تَٿا ديهانِتَرَ پراپتِيرِ ڌيرَسِتِتَرِ نہَ مُهِيَتِي '' (١٣)

جيئن هوُ جيو آتما جي هن ديهہ ۾، ڪمار، يوُا (جوان) ۽
ٻڍاپو تي اوسٿائون ٿينديون آهن، تيئن ئي ٻين ٻين شريرن جي
پراپتي ۾ ڌيرجوان پرش موهت نہ ٿيندا آهن، ڪڏهن توهين
ٻالڪ هئا، آهستي آهستي جوان ٿيا، تڏهن توهين مري تہ نہ
ويا؟ وري ٻڍا ٿيا ! پرش هڪڙو ئي آهي، اهڙي طرح ذري بہ
ڌار نئين ديهہ جي پراپتيءَ تي نٿي پوي. شرير جو اهو پرورتن
تيستائين هلندو، جيستائين بدلاءَ کان پري ڪا وَستوُ نٿي ملي.

मात्रास्पर्शास्तु कौन्तेय शोतोष्णसुखदु:खदा: ।
आगमापायिनोऽनित्यास्तांस्तितिक्षस्व भारत ।।१४।।

''ماتِراسِپَرشارِسوُ ڪؤنتييہ شيتوشِڻسُکَدُکُهدااهہ
آگَماپايَنو نِتِياسِتانِستي تِتِڪشِسوَ ڀارت '' (١٤)

هي ڪنتي پتر ! سکہ دکہ، سردي ۽ گرمي ڏيڻ وارا تہ اندرين
۽ وشين جو ميلاپ تہ اَنِتِيہ آهي، کڻ ينگر آهي.هاڻي پرتونشي
ارجن! تون اُنهن جو تياڳہ ڪر، ارجن اندرين ۽ وشين جي

سنجوڳہ مان ملندڙ سکہ کي ياد ڪري وياڪل ٿي رهيو هو. ڪُل ڌرم ، ڪُل گرن جي پوڄا وغيره اندرين جي لڳاءَ جي اندر آهن. اُهي ڪٽينگر آهن، ڪوڙيون آهن، ناسونت آهن. وشين جو سنجوڳ ۽ نہ سدا ملندو ۽ نہ وري سدائين اندرين ۾ ڀل ٿي رهندو هاڻي ارجن ! تون انهن جو تياڳہ ڪر، اُنهنکي سَهُہ. ڇو؟ ڇا هماليہ جي لڙائي هئي ڇا جا ارجن سردي سَهن ڪري؟ يا ڇا هيءَ ريگستان جي لڙائي آهي، جتي ارجن گرمي سهي؟ ”ڪروڪيتر“ جيئن ماڻهوٻاهر ٻڌائيندا آهن، سڌي سنواتي ڌرتي آهي. ڪل اڙرهان ڏينهن تہ لڙائي ٿي هئي، ايتري ۾ ڪهڙو سيءُ -گرمي گذري ويا؟ حقيقت ۾ سردي گرمي، دکہ سکہ، مان اپمان کي سهڻ هڪ يوگي تي مدار ٿو رکي. هي هرديہ ديش جي لڙائيءَ جو چتر آهي، هيءَ ٻاهرين يڌ لاءِ گيتا نٿي چوي. هيءُ کيتر-کيترگيہ جي لڙائي آهي، جنهن ۾ آسري، راڪسي پرورتين جو، جنهن ۾ آسُري سمپتي جو بلڪل تياڳہ ڪري، ناس ڪري پرماتما ۾ استتي ڏياري دئوي سمپتي بہ شانت ٿي ويندي آهي. جڏهن ڪو وڪار ئي ڪونهي تہ سڄاتي پرورتيون ڪنهن تي حملو ڪن! هاڻي پورڻ طرح اُهي بہ شانت ٿي ٿيون وڃن، ان کان پهرين نہ. گيتا اندرئين ديش جي لڙائيءَ جو چترڻ آهي. هن تياڳہ مان ملندو ڇا؟ هن مان ڪهڙو لاڀ ٿيندو؟ ان تي شري ڪرشن چوي ٿو:

यं हि न व्यथयन्त्येते पुरुषं पुरुषर्षभ।
समदुःखसुखं धीरं सोऽमृतत्वाय कल्पते।।१५।।

”يَمِ هيِ نہَ وِيَٿَيَنيِي تي پُرشَمِ پَروشَرِشَيَهہ
سَمَ دُکہ سُکَمِ ڌيرَمِ سومِرِتَنِوايہ ڪَلِپَتِي (١٥)

ڇو تہ هي پرش سريشت ! دکہ - سکہ کي هڪ جهڙو سمجهڻ واري ڌيرجوان پرش کي اندريون ۽ وشين جو سنجوڳہ دکي

نٺا ڪن، هو مرتيو ڪان پري امرت تتوَ کي پراپت ڪرڻ لاءِ يوگيہ ٿئي ٿو. هتي شري ڪرشن هڪ ڪوجنا ”امرت“ جي چرچا ڪئي. ارجن سوچي ٿو تہ يڌ جي نتيجي مان سرڳ ملندو يا پرٿوي، پر شري ڪرشن چون ٿا تہ نہ سرڳ ملندو ۽ نہ پرٿوي، پر امرت ملندو. امرت ڇا آهي؟

नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सतः।
उभयोरपि दृष्टोऽन्तस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः॥१६॥

”ناسَتو وِديَتي ڀاوو ناڀاوو وِديَتي سَتَهہ
اُڀيورَپِي درشِٽو نِتَسِتُوَ نَيو سِتَتَتِوَ دَرِشِيِهہ:“ (١٦)

ارجن! اَست وستوءَ جي هستي ڪونہ آهي، اُهو آهي ئي ڪونہ، اُن کي روڪي نٿو سگهجي ۽ ستيہ جو ٽنهي ڪالن ۾ اَڀاءُ ڪونهي، اُن کي مٽائي نٿو سگهجي. ارجن پڇيو- ڇا ڀڳوان هئڻ جي ناتي ٿا چئو ڇا؟ شري ڪرشن ٻڌايو-مان تہ چوندو ئي رهيو آهيان، انهن ٻنهي جو اهو فرق اسان سان گڏوگڏ تَتِوَ گ يانين ۾ ڪڏهن ڏٺو ويو هو. شري ڪرشن بہ هڪ تَتِوَ درشي مهاپرش هو. پرم تَتِوَ پرماتما جو ظاهر ظهور درشن ڪري اُن ۾ اسٿت رهڻ وارا تَتِوَ درشي چوائين ٿا. ستيہ ۽ استيہ آهي ڇا؟
ان تي چون ٿا:-

अविनाशि तु तद्विद्धि येन सर्वमिदं ततम्।
विनाशमव्ययस्यास्य न कश्चित्कर्तुमर्हति॥१७॥

”اوناشي توُ تَدِوِدّي ييِنَ سَروَمِدَم تَتَم
وناشمو يَيَسِياسِيہ نَہ ڪَشِچِتڪَرتوُ مَرهَتي (١٧)

ناس ڪان رهت تہ اُهو آهي، جنهن سان هي سمپورڻ جڳت وياپڪ آهي. هن کي امر-اوناشي جو ناس ڪرڻ ۾ ڪوئي سمرٿ نہ آهي؛ پر هن ”اوناشي“ امرت جو نالو ڇا آهي؟ هو آهي

ڪير؟

अन्तवन्त इमे देहा नित्यस्योक्ता: शरीरिण: ।
अनाशिनोऽप्रमेयस्य तस्माद्युध्यस्व भारत।।१८।।

”اَنِتَوَنَت اِمي ديها نِتِيَسيوڪتاھ شَرِيرِڻَھ
اَنَاشونو پِرَميِيَسِيَہ تَسِمادِيُڌِسِوَ ڀارت “ (١٨)

اوناشي جنهنجو ڪو انت ڪونهي، نِتِيہ سَروپ آتما جا هي سڀ سرير ناسونت چيا ويا آهن، ان ڪري ڀرت ونشي ارجن! تون يُڌ ڪَرِ. آتما ئي امرت آهي. آتما ئي اوناشي آهي، جنهنجو ٽنهي ڪالن (ورتمان، ماضي، مستقبل) ۾ ناس نٿو ٿئي آتما ئي ستيہ آهي. شرير ناسونت آهي، اهوئي است آهي، جنهنجو ٽنهي ڪالن ۾ ڪو وجود ڪونهي، هستي ڪونهي.

”شرير ناسونت آهي ان ڪري تون يڌ ڪر“ ان آديش مان اهو ظاهر نٿي ٿيو تہ ارجن فقط ڪورون کي ماري. پاندون جي پاسي بہ تہ شرير ئي بيٺا هئا، ڇا پاندون جا شرير ناس ٿيڻ وارا نہ هئا، اوناشي هئا؟ جيڪڏهن شرير ناسونت آهي تہ، شري ڪرشن ڪنهنجي بچاءَ لاءِ بيٺو هو؟ ڇا ارجن ڪوئي شريرڌاري هو؟ شرير جيڪو است آهي.جنهن جي ڪا هستي ڪونهي، وجود ڪونهي، جنهن کي روڪي نٿو سگهجي، ڇا شري ڪرشن ان شرير جي رکشا لاءِ بيٺو هو؟ جيڪڏهن ائين آهي تہ هو بہ اوويڪي ۽ موڙهل آهي؛ ڇو جو اڳيان شري ڪرشن پاڻ چيو آهي تہ جيڪو صرف شرير جي لاءِ ڪم ڪري ٿو، محنت ڪري ٿو (٣-١٣) اُهو اوويڪي ۽ موڙهہ بڌيءَ وارو آهي. اُهو پاپي پرش اجايو ٿو جيئي. آخر ۾ ارجن ڪير هو؟

حقيقت ۾ موهہ ئي ارجن آهي. موهہ واري لاءِ اشٽ سدائين رٿ هلائيندڙ بڻجي ساٿ رهي ٿو. دوست، متر وانگر کيس راهہ ڏيکارين ٿا. شرير تہ پردو آهي، رهڻ جو مڪان آهي. ان ۾ رهڻ

وارو موهہ ۾ جڪڙيل آتما آهي، دنيوي پدارٿن جي يڌ، مارڻ يا ڪٽڻ سان شرير جو انت نٿو ٿئي. هيءَ سرير ڇٽندو، تہ آتما ٻيو شرير ڌارڻ ڪندي، انهي باري ۾ شري ڪرشڻ چئي چڪا آهن تہ جيئن ٻالڪ اوسٿا مان جوان ۽ ٻڍي اوسٿا اچي ٿي، اهڙي نموني ديهون بہ پراپت ٿين ٿيون. شرير ڪٽيندا تہ جيوَ آتما نئون وستر پائيندي. شرير روپي نئون وستر پائيندي.شرير سنسڪار تي آڌارت آهي ۽ سنسڪار من جي آڌارت آهن. ”من ايوَ منشياڻام ڪارڻمِ بنڌو موڪشيو“ پنچ دشي، ٦٠-٥ . من جو بلڪل صاف ٿيڻ، دڪہ سکہ کان پري ٿيڻ، اچل، استر رهڻ ۽ انتم سنسڪار جو ناس ٿيڻ هڪ ئي ڪرم آهي. سنسڪارن جي تهن جو ٽٽڻ ئي شريرن جو انت آهي. انهي کي ٽوڙڻ لاءِ توهانکي آراڌنا ڪرڻي پوندي، جنهن کي شري ڪرشن ڪرم يا نشڪام ڪرڻ جو نالو ڏنو آهي. شري ڪرشن هرهنڌ جڳهہ جڳهہ تي ارجن کي يڌ لاءِ پريرڻا ڏني، پر هڪ بہ سلوڪ اهڙو ڪونهي جو دنيوي پدارٿن جي يڌ سڄاتي-وڄاتي پرورتين جي يڌ آهي اندرئين ديش يعني هردي ۾ آهي.

य एनं वेत्ति हन्तारं यश्चैनं मन्यते हतम्।
उभौ तौ न विजानेतो नायं हन्ति न हन्यते।।१९।।

”يہَ اينَمِ ويتي هَنِتارَمِ يشڇئينَمِ مَنِيَتي هَتَمِ
اُڀئوُ تَئوُ نہ وِجانِيتو نايَمِ هَنِتي نہَ هَنِيَتي (١٩)

جيڪو هن آتما کي مارڻ واري مڃين ٿا يا هن آتما کي مئل سمجهي ٿو، اُهي ٻئي آتما کي نٿا ڄاڻن، ڇو جو هيءَ آتما نہ مري ٿي ۽ نہ ماري وڃي ٿي. وري هن ڳالهہ تي زور ڏيندي چون ٿا:-

न जायते म्रियते वा कदाचि–न्नायं भूत्वा भविता वा न भूय:।
अजो नित्य: शाश्वतोऽयं पुराणोन हन्यते हन्यमाने शरीरे।।२०।।

”نہ جايَتي مِرِيَتي واڪداچِننايَم ڀوُتِوا ڀوتاوا نَ ڀوُيهہ
اَجو نِتِيَهہ شاشِوَتو يَمِ پُراڻو، نہ هَنِيَتي هَنِيماني شَريري (٢٠)

هيءَ آتما ڪنهن ڪال ۾ نہ جمي ٿو نہ مري ٿو، ڇو جو هيءَ وستر ئي تہ بدلجي ٿو. نہ هن آتما تي ٻيو ڪجهہ ٿيڻ وارو آهي؛ ڇو تہ هي اجنما آهي، نِتِيَہ آهي، سدا قائم ۽ پُراتن آهي. شرير جي ناس ٿيڻ سان اُن جو ناس نٿو ٿئي. آتما ئي ستِيہ آهي، آتما ئي جهوني اصلي آهي. توهين ڪير آهيو؟ سناتن ڌرم جو پوڄاري شرڌالو، سناتن ڪير آهي؟ آتما. توهين آتما جا پوڄاري آهيو. آتما پرماتما ۽ برهم هڪ ٻئي جي معنيٰ وارا آهن. سڀ هڪ آهن. توهين ڪير آهيو؟ قائم پُراتن ڌرم جا اُپاسڪ آهيو. جيڪڏهن توهين آتمڪ راهہ کي نٿا ڇاڏو تہ توهان وٽ قائم دائم سناتن نام جي ڪا وستو ڪونهي. ان لاءِ توهين آهون پريندا آهيو تہ هرڪنهن لاءِ ضروري آهي، پر اها سناتن ڌرمي نہ آهي، سناتن ڌرم جي نانوَ تي خراب ريتين جو شڪار آهن.

ديش وديش ۾ سيني منشن ۾ آتما هڪجهڙي آهي. ان ڪري سڄي سنسار ۾ ڪير بہ، ڪٿي بہ آتما جي اسٿتي ڏيڻ واري ڪار ڇاڻي ٿو ۽ اُن تي هلڻ لاءِ تتپر آهي، تہ اُهو سناتن ڌرمي آهي، ڇاهي هو پاڻ کي عيسائي، مسلمان، يهودي يا ڪجهہ ٻيو ڇو نہ چوندو هجي.

वेदाविनाशिनं नित्यं य एनमजमव्ययम्।
कथं स पुरुषः पार्थ कं घातयति हन्ति कम्॥२१॥

”ويداوِناشِنم نِتِيَميہَ اينَمجَمَويَيَم
ڪَٿَمِسَ پُرُشَهہ پارِٿ ڪَمِ گهاتَيَتي هَنِتِي ڪَمِ “ (٢١)

مرتڪ سرير کي رَٿَ بڻائي برهم روپي لڪشيہ تي اٽڙ نشانو لڳائڻ وارا پرِٿا پُٽر ارجن! جو پرش هن آتما کي اوناشي،

ناس نہ ٿيڻ وارا، نِتيہَ، اجنما ۽ اڻ ظاهر ٿيل ڄاڻي ٿو، اُهو پرش ڪيئن ڪنهن کي مارائيندو آهي ۽ ڪيئن ڪنهن کي ماريندو آهي؟ اوناشيءَ جو ناس ٿيڻ ناممڪن آهي. اجنما جنم نہ وٺندو آهي. تنهنڪري شرير لاءِ شوڪ يا دکہ نہ ڪرڻ گهرجي. ان کي درشٽانت دوارا بيان ٿو ڪريان، صاف ٿا ڪن:َ

वासांसि जीर्णानि यथा विहाय
नवानि गृह्णाति नरोऽपराणि।
तथा शरीराणि विहाय जीर्णा–
न्यन्यानि संयाति नवानि देही।।२२।।

''واسانِسي جيرِڻاني يَٿا وهايہ،
نَواني گرهڻّاتي نَروپَراڻي
تُٿا شَريريراڻي وِهايہ جيرِڻا
نِيَنِياڻي سَنَياتي نَواني دَيهي (٢٢)

جيئن منش ''جيرڻاني واسانِسي'' ڦاٽل ٽٽل ڪپڙن کي تياڳي نوان ڪپڙا پائيندو آهي، نيڪ اهڙي طرح هيءَ جيو آتما پراڻن شريرن کي تياڳي ٻيا نوان شرير ڌارڻ ڪري ٿو. پراڻي ٿيڻ تي ئي نوان شرير ڌارڻ ڪرڻا آهن تہ ٻار ڇو مري ويندا آهن؟ هيءُ وستر تہ وڏو هئڻ گهرجي. حقيقت ۾ هيءُ شرير سنسڪار تي آڌار ٿو رکي. جڏهن سنسڪار پراڻا ٿين ٿا تہ شرير ڇٽي ٿو وڃي. جي سنسڪار ٻن ڏينهن جا آهن تہ ٻئي ڏينهن ئي شرير پراڻو ٿي ويو. ان ڪان پوءِ منش هڪ سواس بہ وڌيڪ ڪٽي نٿو سگهي. سنسڪار ئي شرير آهي. آتما سنسڪارن جي انوسار نئون شرير ڌارڻ ڪري ٿو. **''اَت کَلُ ڪِرتُمَيَہ: پُرُش ! يٿا اهئو، تَٿئي پرتيہ يوت ڪِرتَ لوڪم پُرُشو ڀجايتي (ڇانداگيو اُپنشِد ١٤ - ٣)**

پرش پڪ ئي سنڪلپ ڪرڻ وارو آهي. هن لوڪ ۾ پُرش

جهڙو ڀڪي ارادي وارو ٿيندو آهي، تيئن هتان مري وڃڻ کان پوءِ ٿيندو آهي. پنهنجي سنڪلپ سان بڻايل سريرن مان پرش اُتپن ٿئي ٿو. ان طرح مرتيو شرير جي پريورتن وانگر آهي. آتما نٿو مري. وري هنجي اجرتا امرتا تي زور ڏين ٿا:-

नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावक:।
न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुत: ।।२३।।

”نَئِنَمِ چِندَنتي شَستراڻي نَئِنَمِ دَهَتي پاوڪَه
نہ چَئِينَمِ ڪِليدَيَنتِياپو نہ شوشَيَتي ماروتيه (٢٣)

ارجن! هن آتما کي سستر (هٿيار) وغيره نٿا وڍين باهه نٿي ساڙي، جل ڀوڙي نٿو سگهي ۽ هوا سڪائي نٿي سگهي.

अच्छेद्योऽयमदाह्योऽयमक्लेद्योऽशोष्य एव च।
नित्य: सर्वगत: स्थाणुरचलोऽयं सनातन: ।।२४।।

”اڇيديو يَمَداهيو يَمِ اَڪليديو سو شِيہ ايوَ چِ
نِتِيَه سَرِ وَگَتَهاِستاڻُرَ چلَو يَمِ سَناتَنَه “ (٢٤)

هي آتما بنا ڇيد آهي، هن کي ڇيدي، ڀڃي ٽڪرا نٿو ڪري سگهجي. هن کي جلائي، ساڙي نٿو سگهجي. هي اڪليديہ آهي. هن کي آلو نٿو ڪري سگهجي. آڪاش هن کي پاڻ ۾ سمائي نٿو سگهي. هي آتما صاف، سروياپڪ، اچل هميشه قائم رهڻ وارو ۽ سناتن آهي.

ارجن چيو هو تہ ڪُل ڌرم سناتن آهي. اهڙي يڌ ڪرڻ سان سناتن ڌرم نشٽ ٿي ويندو. پر شري ڪرشن اُن کي اگ يان مڃيو ۽ آتما کي ئي سناتن ٻڌايو. توهين ڪير آهيو؟ سناتن ڌرم جا پوڄاري ۽ شرڌالو آهيون. سناتن ڪير آهي؟ جيڪڏهن توهين پورن آتما جي دوري طئہ ڪرڻ واري خاص وڏيءَ کان اڻڄاڻ آهيو تہ توهين سناتن ڌرم نٿا ڄاڻو. ان جو خراب نتيجو سنپردايہ ۾ قاتل ڌرم وارن ماڻهن کي ڀوڳ

ٿو پوي ٿو. وچين ڀارت ۾ ٻاهران آيل مسلمان لوڳ ٻارهن هزار هئا ۽ اڄ اڻاويهہ ڪڙور آهن. ٻارهن هزارن مان وڌي لکہ ٿي ويندا. وڌ ۾ وڌ ڪروڙ جي لڳ ڀڳ ٿي ويندا ۽ ٻيا ڪيترا ٿيندا؟ اهي اڻاويهن ڪروڙن ڪان بہ وڌي رهيا آهن. سڀ هندو ئي تہ آهن. اوهانجا سڳا ڀائر آهن. اُهي نشٽ ڪونہ ٿيا بلڪ اُنهنجو سناتن، نہ بدلجندڙ ڌرم نشٽ ٿي ويو. جڏهن ڪيتر ۾ پيدا ٿيڻ واري ڪابہ وستو ناس سناتن ڪي ڇهي نٿي سگهي، تہ ڇهڻ ۽ ڪاٽڻ سان سناتن ڌرم ڪيئن ناس ٿيندو؟ هيءُ ڌرم ناهي، هڪ بدزيت حالت ٿي، جنهن سان ڀارت ۾ سمپراڊئن جو ڏؤر وڌيو، ديش جو ورهاڱو ٿيو ۽ راشٽريہ ايڪتا جي اڄ بہ سمسيا، تڪليف آهي.

انهن ڪُريتين جا ڪٿا ڪندڙ اتهاس ۾ پريا پيا آهن. هميرپور ضعلي ۾ پنجاهہ سٺ پريوار شاندار ڪتري هئا. اڄ اُهي سڀ سلمان آهن. نہ اُنهن تي توب جو حملو ٿيو نہ تلوار جو ڇا ٿيو؟ اڌ رات جي وقت هڪ بہ مولوي اُن ڳوٽ ۾ هڪ ئي کوهہ جي ڇوڌاري لڪ يويا تہ ڪرم ڪانڊي برهمڻ هتي پهرين سنان ڪرڻ ايندا. جڏهن هو آيا، اُنهن کي پڪڙيو ويو، اُنهن جو منهن بند ڪيو ويو. اُنهن جي سامهون هنن کوهہ مان پاڻي ڪڍيو، منهن لڳائي پيتائون ۽ بچيل پاڻي کوهہ ۾ وجهي ڇڏيائون، روٽيءَ جو هڪڙو ٽڪرو بہ وجهي ڇڏيائون. پنڊت ڏسندا ئي رهجي ويا، مجبور هئا. تنهن ڪان پوءِ پنڊت کي گڏ وٺي هليا ويا. پنهنجي گهر ۾ اُنهن کي بند ڪري ڇڏيائون.

ٻئي ڏينهن اُنهن پنڊتن کي يوڇن ڪاٽڻ لاءِ عرض ڪيو تہ هو بگڙي ويا-” توهين مسلمان آهيو ۽ مان برهمڻ، پلا ڪيئن ٿو ڪائي سگهان؟“ هنن چيو -”مهراج اسان کي توهان جهڙن ويچاروان ماڻهن جي ڏاڍي ضرورت آهي. معاف ڪريو.“ پنڊت

کي ڇڏيو ويو.

پنڊتجي پنهنجي ڳوٺ ۾ آيو. ڏٺائون ته ماڻهو ڪوهه جو پوريءَ طرح پريوگه ڪري رهيا آهن. هنن اَڻ نه ڪائڻ جو فيصلو ڪيو ۽ ورت ۾ رهيا. ماڻهن اُن جو سبب پڇيو - مسلمان هن ڪوهه تي چڙهي ويا هئا. منهنجي سامهون هنن هن ڪوهه کي جوٺو ڪيو ۽ هن ۾ روٽيءَ جا ٽڪرا ٽڪرا به وجهي ڇڏيا. ڳوٺ جا ماڻهو خاموش ٿي ويا. پڇيو”هاڻي ڇا ٿيندو؟“ پنڊتجيءَ چيو، ” هاڻ ڇا؟ ڌرم ته نشٽ ٿي ويو.“

اُن وقت ماڻهو پڙهيل ڪونه هئا. استرين ۽ شودرن کان پڙهڻ جو اڌڪار خبر ناهي ڪڏهن کان ڇنو ويو هو. وئشيه ڌن ڪمائڻ ئي پنهنجو ڌرم سمجهي ويٺا هئا. ڪتري چارڻن جي سنگت ۾ ڳائڻ ۾ ڪوهجي ويا هئا ته اَن داتا جي تلوار چمڪي ته بجلي ڪڙڪڻ لڳي. دهليءَ جو تخت ڊگمگائڻ لڳو. ماڻ سنماڻ مِليُن پئي پوءِ پڙهن ڇو؟ ڌرم سان اُنهن جو ڪهڙو واسطو. ڌرم فقط برهمڻن جو ڪم بڻجي رهجي ويو. اُهيئي ڌرم سوترن جا رچيندڙ، اُهيئي اُنجي وياکيا ڪندڙ ۽ اُهيئي اُن جي سچ ڪوڙ جو نِرنَئِہ ڪرڻ وارا. جڏهن ته پراچين ڪال ۾ استرين، شودرن، وئشن، ڪترين ۽ برهمڻن کي، سڀني کي ويدن پڙهڻ جو اڌڪار هو. هرهڪ ماڻهوءَ لاءِ رشين ويد منترين جي رچنا ڪئي هئي. شاستر ارٿ نرنيه ڪرڻ ۾ ڀاڳه ورتو هو. پراچين راجائن ڌرم جي نالي تي اڊمبر ڦهلائڻ وارن کي سزا ڏني. ڌرم ڄاڻڻ وارن جو آدر ڪيو هو.

ليڪن وچين ڪال واري ڀارت ۾ سناتن ڌرم جي سچي ڄاڻ نه رکڻ سان اُن ڳوٺ جا رهاڪو رڍن وانگر هڪ کنڊ ۾ ڀهاريا ويا ته ڌرم نشٽ ٿي ويو. ڪيترن اُنهن اڻ وڻندڙ اکرن کي ٻڌي آپگهات ڪري ڇڏيو؛ پر سڀ کٿان پنهنجي پراڻن

جي آهوتي ڏيندا. اڻوٽ شرڌا هئڻ جي باوجود مجبور ٿي پيا جل ڳولهڻ لڳا. اڄ به هو بانس جو وڻ لڳائي، ڏنڊو ڪوڙي هندن وانگر شاديون ڪندا آهن، ان ڪانپوءِ مولوي نڪاح پڙهي هليو ويندو آهي. اُهي سڀ شڌ هندو آهن، سڀ جا سڀ مسلمان بڻجي ويا.

ٿيو ڇا هو؟ پاڻي پيتو هئائون، اڻ ڄاڻائي ۾ مسلمانن جي هٿ جو ڇهيل ڪاڏو ڪائي ڇڏيائون. ان ڪري ڌرم نشٽ ٿي ويو. ڌرم ته ٿي ويو شرم جي ٻوٽي. هيءُ (لاجونتي) هڪ ٻوٽو بڻجي ويو آهي. توهين ڇهي وٺو، ته اُنجون پتيون سُسي وينديون آهن ۽ هٿ هٽائڻ سان وري ٽڙي پونديون آهن؛ پر ڌرم ته ائين مرجهايو جو ڪڏهن ٽڙي نه سگهندو، ڪِڙِي نه سگهندو. هو مري ويا هميشه لاءِ هننجا رام ڪرشن ۽ پرماتما مري ويا. جو حقيقت ۾ هيءُ پوترتا جي نالي تي ڪا ڪُريتِ هئي، جنهن کي ماڻهو ڌرم سمجهي وينا هئا.

ڌرم جي شرڻ ۾ ڇوٽا وڃون؟ ڇوته اسين مرڻ ۽ جيئڻ وارا آهيون ۽ ڌرم ڪا حقيقي شيءِ آهي، جنهن جي شرن ۾ وڃي اسين به اَمر ٿي وڃون. اسين ته مارڻ سان مرنداسين ۽ هيءُ ڌرم ڇهڻ ۽ ڪائڻ سان مري ويندو، ته اسانجي ڪهڙي رکشا ڪندو؟ ڌرم ته اَسانجي رکشا ڪندو آهي، توهان ڪان شڪتي وارو آهي. توهين تلوار سان مرندا ۽ ڌرم؟ خراب ريتيون نشٽ ٿي وينديون، نه سناتن.

سناتن ته اهڙي حقيقي ۽ گهري وَستو آهي جنهن کي هٿيار نٿو ڪٽي، اگني جلائي نٿي سگهي، جل اُنکي آلو نٿو ڪري سگهي. ڪاڏو پيتو ته پري، پرڪرتي ۾ پيدا ٿيل ڪابه وستوُ اُنکي ڇهي به نٿي سگهي، ته پوءِ اُهو سناتن نشٽ ڪيئن ٿي ويو؟

اهڙيون ئي ٿوريون خراب رسمون ارجن جي سمي ۾ به هيون. ارجن به اُنهنجو شڪار بڻيو هو. هن ورلاپ ڪندي ليلائيندي ٻاڏائيندي چيو ته ڪُل ڌرم سناتن آهي. يڌ ڪرڻ سان سناتن ڌرم نشٽ ٿي ويندو. ڪُل ڌرم ناس ٿيڻ سان اسين اننت ڪال تائين نرڪ ۾ هلي ويندا سين. پر شري ڪرشن چيو 'توکي هيءُ اگيان ڪٿان اُتپن ٿيو؟' سِڌِ آهي ته اُها ڪا خراب رسم هئي تڏهن ته شري ڪرشن اُنکي الڳه ڪيو ۽ ٻڌايو ته آتما ئي سناتن آهي، جيڪڏهن توهين آتمڪ راهه نٿا ڄاڻو، ته سناتن ڌرم ۾ توهانجو سناتن ڌرم ۾ پرويش ڪونه ٿيو آهي.

جڏهن هيءُ سناتن- پوتر آتما سڀني ۾ وياپڪ آهي، ته ڪنهن کي ڳوليو وڃي؟ ان تي شري ڪرشن چون ٿا:-

अव्यक्तोऽयमचिन्त्योऽयमविकार्योऽयमुच्यते।
तस्मादेवं विदितैनं नानुशोचितुमर्हसि ।।२५।।

''اَوِيَڪتوريَمَ چِنتِيويَمَ وِڪاريور يَمُڇِيَتي
تَسِماديوَمِ وِدِتوئِينَمِ نانوُ شوچِتُمَرِ هَسِي (۲۵)

هِيءَ آتما اَويِڪتِ مطلب اندرين جو وشيه نه آهي. اندرين ذريعي هن کي سمجهي نٿو سگهجي. جيستائين اندرين ۽ پدارٿن (وشين) جو ميلاپ آهي، تيستائين آتما ته آهي، پر اُنکي سمجهي نٿو سگهجي. هو اَچِنتِيَه آهي. جيستائين چِتُ ۽ چِتَ جي لهر آهي، هوءَ پوتر ۽ صاف آهي؛ پر اسانجي درشن، ماڻڻ ۽ داخلا جي لاءِ نه آهي. هاڻي چت کي قبضي ۾ رکو.

پهرين شري ڪرشن ٻڌائي آيو آهي ته اَسَتِ وستوءَ جو ڪوبه وجود ڪونهي، هستي ڪونهي ۽ سَتيه جو ٽنهي ڪالن ۾ کوٽ ڪونهي. اَياوَ ڪونهي. اُهو سَتِيه آهي آتما. آتما ئي اڻ بدلجندڙ. دائم قائم آهي، پوتر آهي، سناتن ۽ اويڪت آهي تَتِوَ درشين آتما کي انهن خاص گڻن سان پريل ڏٺو. ڏهه

پاشائون جاٽندڙ هن کي ڪونہ ڏٺو، نہ وري ڪنهن ٻڌ واري ڏٺو، ليڪن تَتوَ درشڪن ڏٺو. شري ڪرشن وڏيڪ ٻڌايو تہ تَتوَ آهي پرماتما. من کي وس ڪرڻ وقت ساڌڪ اُنجو درشن بہ ڪري ٿو تہ اُن ۾ پرويش بہ پائي ٿو. پراپت ڪال ۾ ڀڳوان ملي ٿو ۽ ٻئي ئي پل ۾ پنهنجي آتما کي ايشوري گڻن سان سينگاريل ڏسي ٿو. هو ڏسي ٿو تہ آتما ئي ستيہ، سناتن ۽ پريپورڻ آهي. هيءُ آتما اچنتيہ آهي. هيءُ وڪارن کان رهت نہ بدلجندڙ چيو ويو آهي. هاڻي ارجن! آتما کي تون شوڪ ڪرڻ جي لائق نہ آهين. شوڪ نہ ڪر. هاڻي شري ڪرشن ارجن کي ويچارن ۾ وروڌ ڏيکاري ٿو، رواجي اٽڪل آهي.

अथ चैनं नित्यजातं नित्यं वा मन्यसे मृतम्।
तथापि त्वं महाबाहो नैवं शोचितुमर्हसि ।।२६।।

”اَٿ چَئِينَمِ نِتيَجاتَمِ نِتيَمِ وامَنِيَسي مِرِتَمِ
تَٿاپِي تُوَمِ مَهاباهو نَئِيوَمِ شوچِتوُ مَرِهَسِي (٢٦)

جيڪڏهن تون هن کي سدا جنم وٺڻ وارو ۽ سدا مرڻ وارو مڃين تہ بہ توکي شوڪ نہ ڪرڻ گهرجي، ڇوتہ

जातस्य हि ध्रवो मृत्तुर्ध्रवं जन्म मृतस्य च।
तस्मादपरिहार्येऽर्थे न त्वं शोचितुमर्हसि ।।२७।।

”جاتَسيَہ هِي ڌُرِوو مِرتِيوُ ڌُرِوَمِ جَنِمَ مِرِتَسِيَہ چَ
تَسِماد پَر يهارِيي ر رِٿي نَہ تُوَمِ شوچِتوُ مَرِ هسِي (٢٧)

ائين مڃڻ تي بہ جنم وٺڻ واري جي پڪ مرتيو ۽ مرڻ واري جو ضرور جنم سِڌِ ٿيندو آهي. تنهن ڪري بہ تون بنا سبب واري هن باري ۾ شوڪ ڪرڻ لائق ڪونہ آهين. جنهنجو ڪو علاج ڪونهي. اُن جي لاءِ شوڪ ڪرڻ ٻئي دکہ کي نوتو ڏيڻو آهي.

अव्यक्तादीनि भूतानि व्यक्तमध्यानि भारत।
अव्यक्तनिधनान्येव तत्र का परिदेवना ।।२८।।

''اَوِيَڪتاديِ نيِ ڀوُتانيِ وِيَڪتِمَڌِيانيِ ڀارت
اَوِيڪتَنِڌنا نِييوَ تَتِرَ ڪا پَرِديوَنا (٢٨)

ارجن! سڀ پراڻي جنم کان پهرين بنا شرير وارا ۽ مرڻ کانپوءِ بہ بنا شرير وارا آهن. جنم کان پهرين ۽ پوءِ بہ ڏسڻ ۾ نٿو اَچي. فقط جنم مرتيو جي وچ ۾ ئي شرير ڌارڻ ڪيل ڏسڻ ۾ اچن ٿا. هاڻي انهي بدلجڻ جي لاءِ اجائي چنتا ڇو ٿو ڪرين؟ انهي آتما کي ڏسي ڪير ٿو؟ ان تي چون ٿا-

आश्चर्यवत्पश्यति कश्चिदेन-
भाश्चर्यवद्वदति तथैव चान्यः।
आश्चर्यवच्चैनमन्यः श्रृणोति
श्रुत्वाप्येनं वेद न चैव कश्चित् ।।२९।।

''آشچرِيوَتپَشيَتيِ ڪَشِچديَن-
ماشِچرِيَوَ دِوَ دَتيِ تَٿئيوَ چانِيَهہ
آشِچرِيوَچَچَئيِ نَمَنِيَہ شرِڻوتيِ
شِرو تواپِيينمِ ويد نہ چَئيوَ ڪَشِچت (٢٩)

پهرين شري ڪرشن چيو هو تہ آتما کي تَتوَ درشين ڏٺو، هاڻي تَتوَ درشن جي درلڀ ٿيڻ تي روشني وجهن ٿا تہ ڪوئي ورلو مهاپرش ئي هن آتما کي آشچريہ عجيب سمجهي ڏسي ٿو. ٻڌي نٿو. حاضران حضور ڏسي ٿو ۽ ائين ئي ٻيو ڪوئي مهاپرش ئي آشچريہ سان اُن جو تَتَو ٻڌائي ٿو. جنهن ڏٺو آهي، اُهوئي حقيقت ٻڌائي سگهي ٿو. ٻيو ڪوئي ورلو ساڌڪ هن کي آشچريہ وانگر ٻڌي ٿو. سڀ ٻڌن بہ نٿا ڇو جو هيءُ هن آتما کي نٿو پائي؛ ڇو جو ساڌن پار نٿو لڳي. توهين لکين گيان جون ڳالهيون ٻڌو، سمجهو، چڱيءَ طرح ڏيان سان

سمجهو، خوش ٿيا؛ پر موهه ڏاڍو پربل آهي، ٿوري دير ڪانپوءِ توهين پنهنجي سنساري وهنوارن ۾ لپٽ ڏسڻ ۾ ايندا.
پڇاڙيءَ ۾ شري ڪرشن نِرنَيہ ڏين ٿا-

देही नित्यमवध्योयं देहे सर्वस्य भारत ।
तस्मात्सर्वाणि भूतानि न त्वं शोचितुमर्हसि ।।३०।।

”ديهي نِتيَمَوَڌِيوَيِم ديهي سَروَسِيہ ڀارت
تَسِما تِسَرواڻي ڀوتاني نَہ تُوَم شوچِتوُمَرِهَسِي (٣٠)

ارجن! هي آتما سڀني جي شريرن ۾ سدائين اوڌيہ جنهن کي ماري نہ سگهجي، اڪاٽيہ، جنهن کي ڪٽي نہ سگهجي تنهن ڪري سڀني ڀوت پِراڻين لاءِ شوڪ ڪرڻ توکي واجب ناهي.

آتما ئي سناتن آهي. ان سچ کي ڄاڻي سمجهي هن جي پوري مهما ورنن ڪرڻ سان هيءُ سوال پورو نٿو ٿئي. هاڻي سوال ٿو اُٿي تہ هنجي پراپتي ڪيئن ٿئي؟ سچي گيتا ۾ هن جي لاءِ ٻہ مارگہ آهن پهريون نشڪام ڪرم ۽ ٻيو گيان يوگہ. ٻنهي راهن ۾ ڪرڻ وارو ڪرم هڪڙو ئي آهي. اُن ڪرم جي ضرورت جي ٻل تي زور ڏيندي يوگيشور شري ڪرشن گيان يوگہ جي باري ۾ چون ٿا.

स्वधर्ममपि चावेक्ष्य न विकम्पितुमर्हसि।
धर्म्याद्धि युद्धाच्छ्रेयोऽन्यत्क्षत्रियस्व व विद्यते।।३१।।

’سِوَڌَرِمَمَپِي چاويِڪشِيَہ نہ وِڪَمِپِتوُ مَرِهَسِي
ڌَرِميا ڌي يُڌاڇِڇريو نِيتِڪشتِرِيَہ سِيہ نَہ وِدِيَتي (٣١)

سِوَڌرم پنهنجو ڌرم ڏسي ٻہ تون ڏپ ڪرڻ جي يوگيہ نہ آهين چاڪاڻ تہ ڌرم سان گڏيل يڌ کان وڌيڪ ٻيو ڪوئي پرم ڪلياڻڪاري مارگہ ڪتري لاءِ آهيئي ڪونہ. اڄ تائين ’آتما پوتر آهي‘ آتما سناتن آهي‘ فقط اِهوئي هڪڙو ڌرم آهي، چيو ويو

آهي. هاڻي هيءُ سِوَ ڌرم ڪهڙو؟ ڌرم ته صرف آتما ئي آهي. اُهو ته اچل، استر آهي، ته ڌرم جو آچرڻ ڇا؟ حقيقت ۾ هن آتم راهه ۾ پروورت ٿيڻ جي ريت هر ويڪتي جي الڳ الڳ ٿيندي آهي. سڀاوَ مان پيدا ٿيل اُن لياقت کي سِوَڌرم چيو ويو آهي.

هن هڪ سناتن آتمڪ راهه تي هلڻ وارن ساڌڪن کي مهاپرشن سوڀاوَ سان، اُنجي سگهه انوسار چئن قطارن ۾ ورهايو آهي. شودر، وئشيه، کتري ۽ برهمڻ. ساڌنا جي شروعاتي اوسٿا ۾ هرهڪ ساڌڪ شودر معنيٰ بي سمجهه، اياڻو ۽ گهٽ گيان وارو ٿيندو آهي. ڪلاڪن تائين ڀڄن ۾ وهندي به هو ڏهه منٽ به پنهنجي پاسي نٿو پائي، نٿو سمجهي. هو پرڪرتي جي مهاچار کي ڪٽي نٿو سگهي. ان اوسٿا ۾ مهاپرش جي شيوا سان هن جي سڀاوَ ۾ شڀ گڻ ايندا آهن. هو وئشيه جي قطار جو ساڌڪ بڻجي ٿو وڃي. آتمڪ سمپتي جي استر سمپتي آهي. هنجو هو آهستي آهستي سنگرهه، ۽ گوپالن معنيٰ اندرين جي بچاءَ ڪرڻ ۾ قابل ٿي وڃي ٿو. ڪام، ڪروڌ وغيره اندرين جي هنسا ٿئي ٿي ۽ وويڪ ويراڳ سان هنجو بچاءُ ٿئي ٿو، پر قدرت کي صفا ختم ڪرڻ، ڀڃ کي کيڏڻ جو هن ۾ ٻل ڪونهي. ڏاڪو ڏاڪو چڙهي اُنتي ڪري ڪري ساڌڪ جي انتهڪرڻ ۾ ٽن گڻن کي ڪاٽڻ، ڪپڻ جو ٻل معنيٰ کتري پڻو اچي وڃي ٿو. ان اوسٿا ۾ پرڪرتي ۽ اُنجي وڪارن کي ناس ڪرڻ جي شڪتي اچي ٿي وڃي. ان ڪري يڌ هتان تي شروع ٿئي. نمبروار ساڌن ڪري ساڌڪ برهمتوَ جي درجي ۾ بدلجي وڃي ٿو. ان وقت من جو شمن، اندرين جو دمن (روڪڻ) سلسلي سان چنتن، سرلتا، انڀو، گيان وغيره نشانيون ساڌڪ ۾ سڀاويڪ ايندڍيون آهن. ان ۾ سدگڻن جي آسري هلي ڪري نمبر سان هي برهم ۾ پرويش پائي ٿو وٺي.

وديھہ راجا جنڪ جي سڀا ۾ مھرشي ياڳيولڪ چڪرائڻ، اُشسِت، ڪھول، آروڻي اُدالڪ ۽ گارگيءَ جي سوالن کي حل ڪندي ٻڌايو تہ آتم ساکياڪار جو پوريءَ طرح اڀياس ڪرڻ وارو، کوج ڪرڻ وارو ئي برھمڻ ٿيندو آھي. ھيءَ آتما ئي آھي. سورج، چندرما، پرٿوي، جل، وايو، اگني، تاراگڻ مٿئين آڪاش جي وايومنڊل کي ۽ ھرھڪ ڪن ھن آتما جي راڄ ۾ آھن. ھيءُ تنھنجو آتما انترياميِ امرت آھي. آتما اکشر آھي، ھن کان جدا سڀ ناسونت آھن. جي ڪير ھن لوڪ ۾ ھن اکشر کي نہ ڄاڻي يڳيہ ڪندا آھن، تپ ڪري ٿو، ھزارين سالن تائين يڳيہ ڪري ٿو، اُنجا اُھي سڀ ڪرم ناشوان آھن. ڪير بہ ھن اکشر کي ڄاڻڻ بنا ھن لوڪ ۾ مري وڃي ٿو اُھو دياھيڻ آھي ڪرپڻ ڪنجوس آھي ۽ جو اُن اکشر کي ڄاڻي ھن لوڪ مان مري وڃي ٿو اُھو برھمڻ آھي.

(برھدارِڻيڪو اُپنشد 8/ 7/ 5/ 4/ 3)

ارجن کتري ڪلاس جو ساڌڪ آھي. شري ڪرشن چوي ٿو تہ کتريءَ ورگہ جي ساڌڪ لاءِ يڌ ڪانسواءِ ڪوئي ڪلياڻڪاري رستو آھي ئي ڪونہ. سوال ٿو اُٿي تہ کتري آھي ڪير؟ ڳ ھٺو ڪري ماڻھو ھنجو مقصد سماج ۾ جمڻ، اُتپن ٿيڻ برھمڻ، کتري، وئشيہ، شودر جاتين ۾ جنم ونڻ کي ٿا چون. انھن ئي چئن ورڻن کي مڃيو ويو آھي. پر نہ شاسترڪار پاڻ ٻڌايو آھي تہ کتري ڇا آھي؟ ورڻ ڇا آھي؟ ھتي ھنن صرف کتري جو نالو ورتو آھي ۽ اڳيان ارڙھين اڏياءَ تائين ھن سوال جو نرنيہ ڏنو آھي تہ حقيقت ۾ اھو ورڻ آھي ڇا؟ ۽ ڪيئن اُن ۾ بدلاءُ ٿئي ٿو.

شري ڪرشن چيو ”چاتوُرِ وَرِڻّيِم مَيا سِرِشِٽِم“ (گيتا، ۴- ۱۳) چئن ورڻن جي سرشٽي مون ڪئي. تہ ڇا منشن کي ورھايان؟

شري ڪرشن چون ٿا تہ نہ، ”ڳُڏڪَرِمَ وياڳَشمَ“. ڳڻن جي ذريعي ڪرم ڪي چئن ڀاڱن ۾ ورهايو. هاڻي اهو ڏسڻو آهي تہ اُهو ڪرم ڇا آهي، جنهن کي ورهايو ويو؟ ڳڻ بدلجندڙ آهن. ساڌنا جي اوچي ڪرڻيءَ دواران تامسي مان راجسي ۽ راجسي مان ساتوڪ ڳڻن ۾ داخلا ملي وڃي ٿي. آخر برهمڻ سڀاءُ بڻجي وڃي ٿو. ان وقت برهم ۾ داخلا ڏيڻ واريون سڀ يوڳيتائون اُن ساڌڪ ۾ رهنديون آهن. ورڻ- سنبنڌي سوال هتان شروع ٿي ارڙهين اڌياءَ ۾ وڃي پورو ٿئي ٿو.

شري ڪرشن جي مڃتا آهي ’شِريياٰنِسوَ ڌرمو وِڳُڏهہ پَرَ ڌرماتِسوَ نوُشِنِتاتِ“ (گيتا ١٨-٤٧) سڀاءَ کان اُتپن ٿيل هن ڌرم ۾ بدلجي وڃڻ جي سمرٿي جنهن بہ حد جي هجي، ڀلي هو ڳڻن کان رهت شودر جاتي جو هجي تڏهن بہ پرم ڪلياڻ ڪري ٿي، ڇاڪاڻ تہ توهين نمبروار هلندي اُتان مٿي چڙهو ٿا. هن کان مٿي چڙهڻ وارن جو نقل ڪري ساڌڪ نشٽ ٿي وڃي ٿو. ارجن ڪتري شِريڻيءَ جو ساڌڪ هو، ان ڪري شري ڪرشن چون ٿا تہ- ارجن! پنهنجي سڀاءَ مان اُتپن ٿيل هن يڏ ۾ بدلجڻ جي پنهنجي سمرٿيءَ ڏسي بہ تون ڊپ ڪرڻ جي لائق نہ آهين. هن کان وڌيڪ ڪتري لاءِ ٻيو ڪوبہ ڪاريہ ڪلياڻڪاري نہ آهي. ان تي روشني وجهندي وري يوگيشور چون ٿا-

यदृच्छया चोपपन्नं स्वर्गद्वारमपावृतम्।
सुखिनः क्षत्रियाः पार्थ लभन्ते युद्धमीदृशम् ।।३२।।

”يَدِرِڇِيا چوُپَپَننَمِ سِوَرڳدُوارَ مَپاوِرتَمِ
سُکينَهہ کِشتر ياهہ پارِٿَ لَڀَنتي يُڌُميدِرِشَمِ (٣٢)

مِرتِ شَرير جو ئي رٿ بڻائي اڇوڪ نشانو هڻڻ وارا ارجن! پنهنجو پاڻ پراپت، سُرڳہ جي دوار روپي هن يڏ کي ڪي ڀاڳ ڀوان ڪتري ئي پراپت ڪندا آهن. ڪتري جي قطار جي ساڌڪ ۾

ٿنهي گڻن کي ڪٽي ڇڏڻ جي شڪتي ٿيندي آهي. هن جي لاءِ سرڳ جو دوار کليل آهي؛ ڇاڪاڻ ته اُن ۾ دئوي سمپتي پوري طرح پريل آهي، سُرڳ ۾ گهمڻ جي اُن ۾ سمرٿي آهي. اهوئي سرڳ جو کليل دروازو آهي. ڪيتر ڪيترگيه جي هن يڌ کي نصيب وارا ڪتري ئي پائيندا آهن ڇوجو ان ۾ ئي اُن سنگهرش جو ٻل آهي.

دنيا ۾ لڙايون ٿينديون آهن. سڄو سنسار گڏجي لڙندو آهي، هرهڪ جاتي لڙندي آهي، پر ازلي قائم يڌ جيتڻ واري کي ٻه نٿي ملي. اِهو ته بدلا ونڻا آهن. جو ڪنهن کي جيترو دٻائي ٿو، وقت گذرندي هن کي ٻه ايترو ئي دٻائڻو ٿو پوي. هيءَ ڪهڙي سوڀ آهي، جنهن ۾ اندرين کي سُڪائڻ وارو شوڪ ٻڻيو ٿو رهي. انت ۾ شرير ٻه نشٽ ٿو ٿي وڃي؟ سچو سنگهرش ته ڪيتر ۽ ڪيترگيه جو آهي، جنهن تي هڪ ڀيرو سوڀ ٿيڻ سان پرڪرتي کي سدا جي لاءِ ٻنڄو اڇي ٿو ۽ پرم پرش پرماتما جي پراپتي ٿي وڃي ٿي. هيءَ اهڙي ڪاميابي آهي، جنهن جي پنيان هار جو نالو ڪونهي.

अथ चेत्त्वमिमं धर्म्यं सङ्ग्रामं न करिष्यसि।
ततः स्वधर्मकीर्तिं च हित्वा पापमवाप्स्यसि।।३३।।

”اَٿ چيتِوَمِمَمِ ڌَرِمِيَه سَنگِرامَ نه ڪَرِيشِيَسي
تَتَه سِوَ ڌَرِمَمِ ڪيرتيِ چَ هِتِوا پاپَمَوُاپِسِيَسيِ (٣٣)

۽ جيڪڏهن تون هن ’ڌرم يُڪتِ سنگرام‘ معنيٰ قائم دائم سناتن پرم ڌرم پرماتما ۾ داخلا ڏيڻ واري ڌرم يُڌ نه ڪندين ته ’سِوَڌرم‘ معنيٰ سڀاءَ ڪان اُتپن سنگهرش ڪرڻ جي سمرٿي، ڪِريا ۾ پرورت ٿيڻ جي ٻل کي کوهي، وڃائي پاپ معنيٰ آواگمن ۽ اپڪيرتيءَ کي پراپت ٿيندين. اپڪيرتي (بدنامي) تي روشني وجهندي.

अकीर्तिं चापि भूतानि कथयिष्यन्ति तेऽव्ययाम्।
सम्भावितस्य चाकीर्तिर्मरणादतिरिच्यते।।३४।।

’اَڪيِرتيِ چاپيِ ڀوُتانيِ ڪَٿَيِشيَنِتي تي وِيَيامِ
سَمڀاوِتَسيَہ چاڪيِرتيِر مَرِڻا دَتِرِچيَتي ‘‘ (٣٤)

سڀ ماڻهو گهٽي ڪال تائين تنهنجي بدنامي ڪندا رهندا. اڄ بہ اوچي پد تي پهتل مهاتمائن ۾ وشوامتر، پَراشر، نيمي، شرنگي وغيره جي ڳُڻپ ٿئي ٿي. گهٽيئي ساڌڪ پنهنجي ڌرم جو ويچار ڪن ٿا، سوچين ٿا تہ لوڪ ڇا چوندا؟ اهڙو ڀاوُ بہ ساڌنا ۾ مددگار ٿيندو آهي. ان مان ساڌنا ۾ لڳي رهڻ جي پريرڻا ملي ٿي. ڪنهن حد تائين اها ڀاونا ساٿ ڏيندي آهي. عزتدار ماڻهن لاءِ اَپڪيِرتيِ مرڻ ڪان بہ وڌيڪ آهي.

भयाद्रणादुपरतं मंस्यन्ते त्वां महारथाः।
येषां त्वं बहुमतो भूत्वा यास्यसि लाघवम्।।३५।।

’’ڀيادِرڻا دُ پَرَتَمِ مَنِسيَنتي تُوامِ مهارٿاه
ييشامِ ڇَ تُوَمِ بَهوُمَتو ڀوُتِوا ياسِيَسِي لاگهَوَمِ ‘‘ (٣٥)

جن مهارٿين جي نگاهہ ۾ تون ڏاڍو مانَ وارو تي هاٿي گ هٽتائي، هلڪڙائي کي پراپت ٿيندين، اُهي مهارٿي لوڪ توکي ڊپ سبب يڌ ڪان ڀڄي ويل سمجهندا. مهارٿي ڪير؟ هن راهہ تي ڏاڍي محنت سان اڳيان وڌڻ وارا ساڌڪ مهارٿي آهن. اهڙي طرح ايتري ئي جفاڪشيءَ سان اوديا ڏانهن کينچڻ وارا ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهہ وغيره بہ مهارٿي آهن. جيڪي توکي ڏاڍو سنمان ڏيندا هئا تہ هيءُ ساڌڪ ساراهہ جوڳو آهي، تون اُنهن جي نگاهن ۾ ڪِري پوندين. ايترو ئي نہ بلڪ-

अवाच्यवादांश्च बहून्वदिष्यन्ति तवाहिताः।
निन्दन्तस्तव ततो दुःखतरं नु किम्।।३६।।

''اَواچيوادانِشچ بهوُنوَدِشيَنتي تواهِتاها
نِندنِتَسِتَوَ سامَرتِيَم تَتو دُکتَرَم نوُکِم (٣٦)

ويري لوڳ تنهنجي پراڪرم جي نندا ڪندي گهٽيئي نہ چوڻ جهڙا وچن چوندا. هڪ دوش ايندو آهي، تہ چوطرف نندا ۽ براين جي قطار لڳي ويندي آهي. نہ چوڻ جهڙا وچن بہ چيا ويندا آهن. ان کان وڌيڪ ڏکہ کهڙو ٿيندو- هاڻي.

हतो या प्राप्स्यसि स्वर्गं जित्वा वा भोक्ष्यसे महीम्।
तस्मादुत्तिष्ठ कौन्तेय युद्धाय कृतनिश्चयः ।।३७।।

'هَتووا پراپِيَسي سِوَرگم جِتوا وا يوکشيَسي مَهيِم
تَسمادُ تِشٿَ ڪؤنتيَہ يُدّہ کِرتنِشچيَہ (٣٧)

هن يڌ ۾ مرندين تہ سرڳ پراپت ڪندين. پنهنجي نشان پد تي زور تي هلڻ جي سمرٿي رهندي. سواس کان ٻاهر پرڪرتي ۾ ڦرڻ جون ڌارائون روڪجي وينديون. پرم ديو پرماتما ۾ داخل ٿيڻ واري دئوي سمپتي هردي ۾ پوري طرح لهرائيندي رهندي. يا هن سنگهرش جي وڏندڙ اسٿتي کي پراپت ڪندين. تنهنڪري ارجن! يڌ لاءِ پڪو نشچو رکي اُٿي کڙو ٿيءُ. گهڻو ڪري لوڪ هن شلوڪ جي ارٿ ۾ سمجهندا آهن تہ هن يڌ ۾ مرندين تہ سرڳ ۾ ويندين ۽ جيتيندين تہ پرٿوي جا عيش آرام ڀوڳيندين، پر توهان کي ياد هوندو تہ ارجن چئي چڪو آهي- 'ڀڳوان پرٿوي ئي نہ، ڪٿي تنهي لوڪن جو راڄ ۽ ديوتائن جو سوامي پد معنيٰ اندر پد پراپت ڪندي بہ مان اُن اُپاءَ کي نٿو ڏسان، جو اندرين کي سڪائڻ وارا منهنجا شوڪ دور ڪري سگهن. جيڪڏهن ايترو ئي ملڻو آهي تہ گووند! مان يڌ اصل نہ ڪندس'' جيڪڏهن اُن تي بہ شري ڪرشن چوي تہ ''ارجن! لڙائي ڪر. جيتيندين تہ پرٿوي حاصل ڪندين، هارائيندين تہ سرڳ جو ناگرڪ بڻجي ويندين، تہ شري ڪرشن ڏين ئي چا

ٿا؟ ارجن هن ڪان اڳ جو ستيہ، پرم ڪلياڻ جي ڪامنا ڪرڻ وارو شِشُ هو، جنهن کي ستگرو شري ڪرشن ٻڌايو تہ ڪيتر، ڪيترگيہ جي هن سنگهرش ۾ جيڪڏهن سرير جو سمو پورو ٿي ويو ۽ منزل تي نہ پهچي سگهئين، تہ سرڳہ پراپت ڪندين مطلب نشان تي هلڻ سان ئي ٻل پراپت ڪري وٺندين، دئوي سمپتي هرديہ ۾ ٺهڪي ويندي ۽ هن شرير جي رهندي رهندي سنگهرش ۾، يڌ ۾ سڦل ٿي ٿو وڃين تہ 'مهيم' سڀ کان مهان برهم جي مهما جو مزو ماڻيندين، مهاپرش جي پدوي حاصل ڪندين. جيتيندين تہ سڀ ڪجهہ، ڇاڪاڻ تہ مهاتماتوَ کي پائيندين ۽ هارائيندين تہ ديوتاپڻو. ٻنهي هٿن ۾ لڏون رهندا. لاڀ ۾ بہ لاڀ ۽ نقصان ۾ بہ لاڀ ئي آهي. ورِي ان تي زور ٿا ڏين.

सुख दु:खे समेकृत्वा लाभालाभौ जयाजयौ।
ततो युद्धाय युज्यस्व नैवं पापमवाप्स्यसि।।३८।।

''سُکہ دُکي سميڪرِتوا لاڀالاڀئوُ جيا جيئوُ
تتو يُڌايَہ يُڄيَسِوَ نَئيِوَمِ پاپوَ واپِيَسيِ (۳۸)

ان طرح سکہ دکہ، لاڀ نقصان، کٽڻ هارائڻ کي هڪ جهڙو سمجهي تون يڌ جي لاءِ تيار ٿيءُ. يڌ ڪرڻ سان توکي پاپ نہ لڳندو. مطلب سکہ ۾ سڀ ڪجهہ ۽ دکہ ۾ بہ ديوتاپڻو آهي. لاڀ ۾ مهانتا جو پد مطلب سڀ ڪجهہ ۽ هاڃي ۾ ديوتاپڻو آهي. وڃيہ ۾ مهامهان پد ۽ هارائڻ ۾ دئوي سمپتي تي اڌڪار آهي. ان طرح پنهنجي لاڀ، هاڃي کي چڱيءَ طرح پنهنجو پاڻ سمجهي تون يڌ لاءِ تيار ٿيءُ. وڙهڻ ۾ بہ ٻيئي وستو آهن. لڙندين تہ پاپ معنيٰ آواگمن کي حاصل ڪونہ ڪندين. هاڻي تون يڌ لاءِ تيار ٿيءُ.

एषा तेऽभिहिता साङ्ख्ये बुद्धिर्योगेत्विमां श्रृणु।
बुद्धया युक्तो यया पार्थ कर्मबन्धं प्रहास्यसि।।३९।।

’ايشا تيڀهتا سانکيي ٻُڌيرِ يوگي تِوام شِرڻُوُ
ٻُڌَيا يُڪتو يَيا پارِٿ ڪَرِمَبَنڌَمِ پِرَهاسِيَسي (٣٩)

پارٿ! هيءَ ٻُڌي تنهنجي لاءِ گيان يوگ جي وِشيہ ۾ چئي ويئي آهي ڪهڙي ٻُڌي؟ اهائي تہ يڌ ڪر. گيان يوگ ۾ ايترو ئي آهي تہ پنهنجي هستيءَ کي ڏسي، لاڀ هاڃيءَ تي چڱي طرح ويچار ڪري تہ جيتيندس تہ مهانپڻي جو پد ۽ هارائيندس تہ ديوتاپڻو، سوڀ ۾ سڀ ڪجهہ ۽ هار ۾ بہ ديوتو. ٻنهي پاسي لاڀ آهي. يڌ نہ ڪندين تہ سڀ اسانکي ٻُرو چوندا. ڊپ کان پڇي ويا ائين مڃيندا، بدنامي ٿيندي. ان طرح پنهنجو پاڻ کي، هستيءَ کي سامهون رکي پاڻ ويچار ڪر يڌ ۾ اڳيان اچي پاڇہ وٺڻ ئي گيان يوگ آهي. گهڻو ڪري لوگن ۾ وهم آهي تہ گ يان مارگ ۾ يڌ (ڪرم) نٿي ڪرڻي پوي. هو چوندا آهن تہ گيان مارگ ۾ ڪرم ڪونہ آهي. مان تہ ’شڌ آهيان‘ چيتنيہ آهيان اَهم برهماسمي.‘ ’گُڻ ئي گڻن ۾ ورتن ٿا‘ اهو مڃي هٿ ٻڌي، هٿ تي هٿ رکي ويهي ٿا رهن. يوگيشور ڪرشن انوسار اهو گيان يوگيہ ڪونہ آهي. گيان يوگ ۾ پڻ اُهي ئي ’ڪرم‘ ڪرڻا آهن، جيڪي نشڪام ڪرم يوگ ۾ ڪيا ويندا آهن. ٻنهي ۾ فقط ٻڌيءَ جي نظريي جو فرق آهي. گيان مارگ وارا پنهنجي حالت سمجهي، پاڻ تي ڀروسو رکي ڪرم ڪري ٿو پر نشڪام ڪرم يوگي پنهنجي اشٽ جي آسري تي ڪرم ڪري ٿو. ڪرڻو ٻنهي راهن ۾ آهي ۽ اهو ڪرم بہ هڪڙوئي آهي، جنهنکي ٻنهي رستن دوارا ڪيو وڃي ٿو صرف ڪرم ڪرڻ جي درشٽي ڪوڻ بہ آهن، طريقا بہ آهن.

ارجن! انهي ٻُڌيءَ کي هاڻي تون نشڪام ڪرم يوگ جي

باري ۾ ٻڌُ، جنهن سان ملي هڪ تي تون ڪرم جي ٻنڌنن کي چڱيءَ طرح ناس ڪندين. هتي سري ڪرشن ’ڪرم‘ جو نالو پهريون ڀيرو ورتو آهي، پر اهو نہ ٻڌايائين تہ ڪرم آهي ڇا؟ هاڻي ڪرم نہ ٻڌائي پهرين ڪرم جي خاصيتن تي روشني ٿا وجهن.

नेहाभिक्रमनाशोऽस्ति प्रत्यवायो न विद्यते।
स्वल्पमप्यस्य धर्मस्य त्रायते महतो भयात्॥४०॥

’نيها ڀِي ڪِرمَ ناشوسِتي پرَتِيَوايو نہ وِدِيَتي
سِوَلپَمپِيَسِيَہ ڌَرمَسِيَہ ترايَتي مَهتو ڀَياتِ (۴۰)

هن نشڪام ڪرم يوگہ ۾ شروع جي ٻج جو ناس نٿو ٿئي. ڪوبہ ڦل ملڻ وارو دوش ڪونہ آهي، انڪري هن نشڪام ڪرم جو، هِن ڪرم سان پڪي، گڏن واري، نپڻ ڌرم جو ٿورو بہ ساڌن- جنم مرتيو روپي مهان ڀَيَہ کان اُڌار ڪري ڇڏي ٿو. توهين هن ڪرم کي سمجهو ۽ اُن تي بہ قدم هلي ڏسو (جو سدگ رهست آشرم ۾ رهي ئي هلائي سگهون ٿا، ساڌڪ تہ هلندا ئي آهن) ٻج ڀري ڀري وجهو، تہ ارجن! ٻج جو ناس نٿو ٿئي. پرڪرتي ۾ ڪوئي ٻل، ڪا سمرٿي ڪونهي، اهڙو ڪو استر، وارنش ڪونهي جو اُن ستيہ کي مٽائي سگهي. پرڪرتي صرف پردو وجهي سگهندي آهي، ڪجهہ دير ڪري سگهندي آهي. پر ساڌن جي شروعات کي مٽائي نٿي سگهي.

اڳيان هلي شري ڪرشن ٻڌايو تہ سيني پاپين کان بہ وڌو پاپي چونہ هجي، گيان روپي ٻيڙيءَ دواران بنا شڪ جي پار ٿي ويندو. ٺيڪ ان ڳالهہ کي هتي چون ٿا تہ ارجن! نشڪام ڪرم يوگہ جو ٻج وجهڻ جو ڪم بنا دير جي ڪري ڇڏيو، تہ اُن ٻج جو ڪڏهن ناس ڪونہ ٿيندو. ابتا ڦل روپي دوش هن ۾ نہ آهن تہ توهانکي سرڳ، رڌين يا سڌين تائين پهچائي ڇڏي ڏئي.

توهين هي ساڌن پلي چڙهي ڏيو؛ پر هيءُ ساڌن تنهنجو اُڌار ڪري ئي رهندو. هن نشڪام ڪرم يوڳ جو ٿورو به ساڌن جنم مرتيو جي وڏي ڀؤ کان اُڌار ڪري ڇڏي ٿو.

’انيڪ جنم سنسدستنو ياتِ پرامِ گتام (گيتا ۴۵-۱)

ڪرم جو هيءُ ٻج وجهڻ گهڻن جنمن کانپوءِ به اُتي ئي بيٺو هوندو، جتي پرم ڌام آهي، پرم گت آهي. انهي ئي سلسلي ۾ اڳيان چون ٿا-

व्यवसायात्मिका बुद्धिरेकेह कुरुनन्दन।
बहुशाखा ह्यनन्ताश्च बुद्धयोऽव्यवसायिनाम्।।४१।।

’وِيَوَ ساياتمَ ڪا بُڌِي ريڪيھ ڪُرُنندن
بَهو شاکا هِيَنَنتا شچ بُڌَيو وِيَوَ سايِنامِ‘ (۴۱)

ارجن! هن نشڪام ڪرم يوڳ ۾ ڪم ڪرڻ واري بُڌِي هڪ ئي آهي. ڪم به هڪڙو آهي ۽ نتيجو به هڪ آهي. آتمڪ سمپتي ئي سچي سمپتي آهي، هميشه لاءِ رهڻ واري سمپتي آهي. هن سمپتيءَ کي پرڪرتي جي ٻن جي جهڳڙي ۾ آهستي آهستي ڪري حاصل ڪرڻ ضروري يا پڪي اِرادي وارو ڪرم به هڪ ئي آهي. تڏهن ته جي لوڪ گهڻيون ڪريائون ٻڌائين ٿا، ڇا اُهي يڄن نٿا ڪن؟ شري ڪرشن چون ٿا ’ها، اُهي يڄن نٿا ڪن. اُنهن پرشن جي بُڌِي اڻ ڳڻين شاخائن واري ٿيندي آهي، تنهنڪري انيڪ ڪمن جو وستار ڪندا آهن.‘

यामिमां पुष्पितां वाचं प्रवदन्त्यविपश्चितः।
वेदवादरताः पार्थ नान्यदस्तीति वादिनः।।४२।।

’يا مِمامِ پُشپِتامِ واچِم پرَوَدَنتيو پَشچِتَھ
ويد وادَرتاھ پارِٿ نانيَد سِتيِتي وادِنَھ (۴۲)

कामात्मानः स्वर्गपरा जन्मकर्मफलप्रदाम्।
क्रियाविशेषबहुलां भोगैश्वर्यगतिं प्रति।।४३।।

’ڪاما تِمانَهه سِوَرگَپَرا جَنِمَڪرِمڦَلَ پرَدامِ
ڪِرِيا وشيشَبَهوُلامِ ڀوگئيشِچرِ يَگَتِمِ پرَتي (۴۳)

پارٿ اُهي ’ڪاماتمانَهه‘ ڪامنائن سان ڀريل ’ويد وادَرَ تاهه‘ ويدن جي جملن ۾ چيل ’سِوَرِگَپَراهه‘ سرڳ کي پرم لکش مڃين ٿا ۽ ان کان اڳيان وڌيڪ ڪجهه به ڪونه آهي. ائين چوڻ وارا اوويڪي ماڻهو، جنم مرتيو جو ڦل ڏيڻ واري ڀوڳ ۽ پدارٿن جي پراپتي لاءِ گهڻائي ڪم وستار سان ڪن ٿا ۽ ڏيکاءَ واري مني، سني واڻيءَ جا ظاهر به ڪن ٿا. مطلب ته اوويڪي پرشن جي بُڌِي ڏاڍي ڀيد واري ٿئي ٿي. هو ڦل ڏيڻ وارن اکرن ، جملن ۾ مگن رهن ٿا، ويدن جي واڻيءَ کي ئي ثبوت مڃين ٿا، سُرڳ ئي سڀ کان سريشٽ ٿا مڃين. هنن جي بُڌِي ڏاڍي ڀيد واري آهي تنهنڪري اننت ڪمن جي رچنا ڪري ٿا وٺن. هو به نالو ته پرم تَتِوَ پرماتما جو ئي وٺن ٿا، پر اُن جي اوٽ ۾ گهڻن ئي ڪمن جو وستار ڪن ٿا. ته ڇا اننت ڪريائون ڪرم نه آهن؟ شري ڪرشن چون ٿا- نه- اڻ ڳڻٽيون ڪريائون ڪرم نه آهن. ته اُها نشچت ڪم يا ڪريا آهي ڇا؟ شري ڪرشن هينئر اهو نٿو ٻڌائي. هاڻي ته فقط ايترو چون ٿا ته اوويڪي پرشن جي ٻڌي گهڻن پاسن واري ٿيندي آهي ۽ تنهنڪري هو انيڪ ڪمن جو وستار ڪري ٿا وٺن. هو صرف وستار نٿا ڪن پر سهڻي، سينگاريل نموني سان اُن کي چئي به ٿا ٻڌائين. ان جو اثر ڪهڙو ٿو ٿئي؟

भोगैश्वर्यप्रसक्तानां तयापहृतचेतसाम्।
व्यवसायात्मिका बुद्धि: समाधौ न विधीयते।।४४।।

’ڀوگئيشِچرِيَپرَ سَڪتنا نامِ تيا پَهتَچيتَسامِ ا
ويَوَ سايا تِمَڪا بُڌِي سَماڌَئُوُ نه وِڌِيَتي اا (۴۴)

اُنهن جي واڻيءَ جي ڇاپ جن جن جي چت تي پئجي

ٿي وچي ارجن! اُنهن جي به ٻڌي نشت ٿي وڃي، نه ئي هو ڪجهه پائين ٿا. اُن ٻاڻيءَ دواران هارايل چت وارن کي ٻيا يوڳه پدارٿن ۾ ڦاٿل پُرشن جي انتهڪرڻ ۾ ڪم ڪرڻ واري ٻُڌي نٿي رهي، اشت، پرماتما ۾ سماڌي ۾ اسٿت ڪرڻ واري نشچي واري ڪِريا اُنهن ۾ نه ٿيندي.

اهڙن اوويڪي جي واٽي ٻُڌي ڪير ٿو؟ يوڳه پدارٿن ۾ موهه رکڻ وارا ئي ٻُڌن ٿا، اڌڪاري ڪونه ٻُڌندو آهي. اهڙن پرشن ۾ سَمانتا ۽ آدي تَتوَ ۾ داخلا ڏيارڻ واري نشچي واري ڪِريا ۾ مليل ٻُڌي نٿي رهي.

سوال ٿو اُٿي ته 'ويد وادرتا' جو ويد جي وچنن ۾ چيل آهي، ڇا اُهي به ڀُل ڪن ٿا؟ ان تي شري ڪرشن چون ٿا-

त्रैगुण्यविषया वेदा निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन।
निर्द्वन्द्वो नित्यसत्त्वस्थो निर्योगक्षेम आत्मवान् ।।४५।।

'ترئيگُڻيَوِ شَيا ويدا نِسترِيئِي گُڻَيو ڀوارِجُنَ
نِردِوَنِدو نِتيَسَتوَسِتو نريوگَڪشيمَ آتَمِوانِ (۴۵)

ارجن! 'ترِئيگُڻيوشَيا ويدا' ويد ٽنهي گڻن تائين ئي روشني ڪن ٿا. ان کان اڳه جو حال هو نٿا ڄاڻن. تنهنڪري 'نِسترِئي گُڻَيو ڀوارِجُن' ارجن! تون ٽنهي گڻن کان مٿي چڙهه مطلب ته ويدن جي ڪاريه کيتر کان اڳيان وَڌُ ڪيئن وَڌجي؟ ان تي شري ڪرشن چون ٿا 'نِردُونِدوَ' سکه دکه جي جهڳڙن کان رهت، نِتيَه سَت وَستو ۾ اسٿت ٿيڻ ۽ يوگه ڪشيم کي نه چاهيندي آتم پرايڻ ٿيءُ. ائين مٿي چڙهه. سوال ٿو اُٿي ته اسين به اُٿون يا ڪوئي ويدن کان مٿي به چڙهيو آهي؟ شري ڪرشن ٻڌائين ٿا. اڳيان جو به وڌي ٿو سو برهم کي ڄاڻي ٿو، جو برهم کي ڄاڻي ٿو سو برهمڻ آهي.

यावानर्थ उदपाने सर्वतः सम्प्लुतोदके।
तावान्सर्वेषु वेदेषु ब्राह्मणस्य विजानतः ।।४६।।

’يا وانَرِٿ اُدپاني سَرِوَتَھہ سَمِپلوُ تودڪ
تاوانسَرِويشوُ ويديشوُ بِرَھمَڻِسيَہ وجانَتَھہ (۴٦)

سيني طرفن کان پورڻ درياھہ کي پائيندي منش جو نندي درياھہ سان پريوجن رهي ٿو، چڱيءَ طرح برهم کي ڄاڻڻ وارا برهمڻ جو ويدن سان ايترو ئي پريوجن آهي. تاتپرج اِهو آهي جو ويدن کان مٿي چڙهي ٿو اُهو برهم کي ڄاڻي ٿو، اُهوئي برهمڻ آهي. مطلب تہ ويدن کان مٿي چڙهہ- برهمڻ ٿيءُ.

ارجن کتري هو. شري ڪرشن چون ٿا تہ برهمڻ ٿيءُ، کتري وغيره ورڻ سڀاءَ جي شڪتين جو نالو آهي. هيءُ ڪرم پرڌان آهي، نہ رڳو جنم سان نرڌارت هئڻ واري ڪا رسم. جنهن کي گنگا جي ڌارا ملي آهي، اُن کي نندي درياھہ سان ڪهڙو واسطو؟ ڪوئي اُن ۾ سنان ڪري ٿو، تہ ڪير جانورن کي سنان ٿو ڪرائي. هن کان وڌيڪ ٻيو ڪوئي هنجو اُپيوگہ ڪونهي. اهڙي طرح برهم کي ساڪيات ڄاڻڻ واري اُن برهمڻ مهاپرش جو، اُنهن ويدن سان ايترو ئي پريوجن رهجي ٿو وڃي. واسطو رهي ضرور ٿو، ويد رهن ٿا، ڇو جو پٺيان رهندڙن جي لاءِ اُنجو اُپيوگہ آهي. اُتان ئي چرچا شروع ٿيندي. تنهن کانپوءِ يوگيشور ڪرشن ڪرم ڪرڻ وقت وڌندڙ ساوڌانين جو ورڻن ڪن ٿا-

कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन।
मा कर्मफलहेतुर्भूमा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि ।।४७।।

’ڪَرمَڻِييوا ڌِڪارَستي ما ڦَليشوُ ڪداچَنَ
ما ڪَرِمَڦَلَ هيتُرِ ڀوُرِما تي سَنگوسِتِوَ ڪرماڻِي (۴۷)

ڪرم ڪرڻ تي ئي تنهنجو اڌڪار هجي، ڦل تي ڪڏهن بہ نہ. ائين سمجهہ تہ ڦل آهيئي ڪونہ. ڦل جي واسنا وارو بہ نہ

ٿيءُ ۽ ڪرم ڪرڻ ۾ تنهنجي شرڌا به نه هجي.

هيل تائين يوگيشور ڪرشن اوڻيتاليهين سلوڪ ۾ ڦريون ڦيرو ڪرم جو نالو ڪنيو؛ پر اهو نه ٻڌايائين ته اهو ڪرم آهي ڇا ۽ اُنکي ڪريون ڪيئن؟ اُن ڪرم جي خاصيتن تي روشني وڌي ته-

١. ارجن! هن ڪرم دواران تون ڪرمن جي ٻنڌنن کان سنيءَ طرح ڇٽي ويندين.

٢. ارجن! هن ۾ شروعات ۾ پيل ٻج ناس نٿو ٿئي. شروعات ڪري ڇڏ، ته پرڪرتي وٽ هن کي نشٽ ڪرڻ جو ڪوبه اُپاءُ ڪوونهي.

٣. ارجن! هن ۾ ذري به ڦل سروپ دوش آهيئي ڪونه ته سرڳ ۽ رِڌين سِڌِيُنِ ۾ ڦاسائي بيهاري ڇڏي.

۴. هن ڪرم جو ٿورو به ساڌن جنم مرڻ جي ڊپ کان اُڌار ڪرڻ وارو ٿيندو آهي.

پر اجا تائين هنن اهو ڪونه ٻڌايو ته اُهو ڪرم آهي ڇا؟ ڪيئن ڪيو وڃي؟ هن اڌياءَ جي ايڪيتاليهين شلوڪ ۾ هنن ٻڌايو-

٥. ارجن! هن ۾ نشچيه واري ٻُڌي هڪ ئي آهي، ڪم به هڪ ئي آهي. ته ڇا گهڻن ڪمن وارا پڇن نٿا ڪن؟ شري ڪرشن چون ٿا- هو ڪرم نٿا ڪن. ان جو سبب ٻڌائيندي هو چون ٿا ته اوويڪي پرشن جي ٻُڌِي گهڻين شاخائڻ واري آهي، ان ڪري هو گهڻن ڪمن جو وستار ڪري ٿا ونن. هو ڏيکاءَ وارا مني سني واٽيءَ ۾ انهن ڪمن کي ظاهر ڪن ٿا. اُنهن جي واٽيءَ جي ڇاپ جن جي چت تي پئجي ٿي وڃي، اُنهن جي ٻُڌي به نشٽ ٿي وڃي ٿي. هاڻي نشچي واري ڪِريا هڪ ئي آهي، پر اهو ڪونه ٻڌايو ته اُها ڪِريا ڪهڙي

آهي ؟

ستيتاليهين سلوڪ ۾ هنن چيو- ارجن! ڪرم ڪرڻ تي ئي تنهنجو اڌڪار آهي، ڦل تي اصل نہ. ڦل جي واسنا وارو بہ اصل نہ ٿيءُ ۽ ڪرم ڪرڻ ۾ بہ تنهنجي شرڌا نہ هجي مطلب هميشه ڪرڻ جي لاءِ اُن ۾ مگن ٿي ڪريو؛ پر اهو ڪونہ ٻڌايو تہ اُهو ڪرم آهي ڇا؟ هميشه هن شلوڪ جو حوالو ڏيئي ماڻهو چوندا آهن تہ ڪجهہ بہ ڪريو، پر ڦل جي ڪامنا نہ ڪريو، ٿي ويو نشڪام ڪرم يوگہ؛ پر اڃا تائين شري ڪرشن ٻُڌايو ئي ڪونهي تہ ڪرم آهي ڪهڙو، جنهن کي ڪيون؟ هتي صرف ڪرم جي خاصيتن تي روشني وڌي تہ ڪرم ڏيندو ڇا آهي ۽ ڪرم ڪرڻ وقت ورتل ساوڌانيون ڇا آهن؟ اُنهن کي پڌرو ڪيو. سوال جيئن جو تيئن بڻيو رهيو آهي، جنهنکي يوگيشور اڳيان اڌياءَ تئين چوٿين ۾ ظاهر ڪندو. وري هن تي زور ڏين ٿا-

योगस्थ: कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनञ्जय।
सिद्ध्यसिद्ध्यो: समो भूत्वा समत्वं योग उच्यते ।।४८।।

’يوگَسِٿَهہ ڪُروُڪَرماڻِي سَنگَمِ تِيَڪِتوا ڌَنَنِجَيَہ
سِڌِيسِڌِيوهہ سَمو ڀوُتوا سَمَتُوَمِ يوگہ اُچِيَتي (۴۸)

ڌننجيہ ! موهہ ۽ اٽڪڻ کي تياڳي، سِڌيءَ ۽ اَسِڌيءَ ۾ سمان ڀاوُ رکي، يوگہ ۾ پڪو ٿي ڪرم ڪَر. ڪهڙو ڪرم؟ نشڪام ڪرم ڪر ’سَمَتُوِم يوگہ اُچِيَتي‘ اِهو سمان ڀاوُ ئي يوگہ چوائيندو آهي. جنهن ۾ نفرت نہ هجي، دشمني نہ هجي. اهڙو ڀاوَ هڪجهڙو چوائيندو آهي. رڌيون سڌيون دکي ڪن ٿيون، آسڪتي اسان کي دکي ڪري ٿي، ڦل جي اڇا دشمني پيدا ڪري ٿي، ان ڪري ڦل جي واسنا نہ هجي، پوءِ بہ ڪرم ڪرڻ ۾ اشرڌا نہ هجي، ڪرم ڪرڻ کان ڪيٻايون نہ. ڌنل ٻڌل سيني شين جي

آسڪتي تياڳ ڪري، پراپت يا اڻ پراپت جي باري ۾ نہ سوچي رڳو يوڳ ۾ استٿ رهي ڪرم ڪر. يوڳ ڪان چت چلائمان نہ ٿئي.

يوڳ هڪ بيحد وڏي درجي جي اوستا آهي ۽ هڪ شروعاتي اوستا بہ ٿيندي آهي. شروع ۾ ئي اسانجي درشٽي پنهنجي مقصد تي ئي رهڻ گهرجي. هاڻي يوڳ تي نظر رکندي ڪرم جو وهنوار ڪرڻ گهرجي. سمان ڀاو معنيٰ ڪاميابي ۽ ناڪاميابي ۾ هڪجهڙو رهڻ ئي يوڳ چوائيندو آهي. جنهن کي هار يا جيت بي آرام نٿي ڪري، منجهائي نٿي، دکہ شوڪ جنهن ۾ پيدا نٿو ٿئي، اهڙي ڀاونا هئڻ سبب هيءُ سَمِتوَ يوڳ چوائيندو آهي.

هيءُ اِشٽ پرماتما سان ميلاپ ڪرائي ٿو، ان ڪري هن کي ملائڻ جو يوڳ چون ٿا. سڀني ڪامنائن جو هر نموني تياڳ آهي، ان ڪري هن کي نشڪام ڪرم يوڳ چون ٿا. ڪرم ڪرڻو آهي، ان ڪري ان کي ڪرم يوڳ چون ٿا. پرماتما سان ميلاپ ڪرائي ٿو، ان ڪري هنجو نالو يوڳ معنيٰ ميلاپ آهي. هن ۾ پنهنجي ٻُڌيءَ جي ٻل جو ڌيان رکڻو پوندو آهي تہ سڌي ۽ اسڌيءَ ۾، هار يا جيت ۾ سمان ڀاوَ ۾ رهي، آسڪتي نہ هجي، موهہ نہ هجي، ڦل جي واسنا نہ اچي ان ڪري اهو ئي نشڪام يوڳ، ٻُڌي يوڳ بہ چيو ويندو آهي.

दूरेण ह्यवरं कर्म बुद्धियोगाद्धनञ्जय।
बुद्धौ शरणमन्विच्छ कृपणाः फलहेतवः ।।४९।।

”دوُرڻي هِيَوَرَمِ ڪَرِ مَبڌييوڳاڌِ نَہ جَيَہ
ٻُڌَئوُ شَرَڻَمَنوِڇ ڪِر پَڻاهہ ڦَلَهيتَوَهہ “ (۴۹)

ڌنَنجَيَہ! ”اَوَرَمِ ڪَرمَ“- نِڪرِشِٽ ڪرم، ڪامنا وارا ڪرم ٻُڌي يوڳ ڪان ڪوسون دور آهن. ڦل جي ڪامنا وارو ڪِرپن، غريب، ڪنجوس آهي. هو آتما سان اُدارتا جو ورتاءُ

نٿا ڪن، هاڻي سم ڀاوَ ٻُڌيءَ جو آسرو وٺ. جهڙي ڪامنا آهي، اهڙو ملي به وڃي، ته اُن کي ڀوڳڻ لاءِ شرير ڌارڻ ڪرڻو پوندو. جنم مرڻ جو چڪر ٻڌيو رهندو ته ڪلياڻ ڪيئن ٿيندو؟ ساڌڪ کي ته موڪش جي به واسنا نه رکڻ کپي، ڇوته واسنائن کان مڪت ٿيڻ ئي ته موڪش آهي. ڦل جي پراپتي جو چنتن ڪرڻ سان ساڌڪ جو وقت اجايو برباد ٿو ٿئي ۽ ڦل ملڻ تي به اُنهي ڦل ۾ اُلجهي ٿو وڃي. هنجي ساڌنا پوري ٿي وڃي ٿي. پوءِ هو ڀڄن ڇو ڪري؟ اُتان هو ڀٽڪي ٿو وڃي. تنهنڪري سريشٽ ٻُڌِيءَ جي يوگ جو وهنوار ڪر. گيان مارگ ۾ کي به شري ڪرشن ٻُڌي يوگ چيو هو ته ارجن! هيءَ ٻُڌي تنهنجي لاءِ گيان يوگ جي وشيه ۾ چئي ويئي ۽ نشڪام ڪرم يوگ کي به ٻُڌي يوگ چيو ويو. حقيقت ۾ ٻنهي ۾ ٻڌيءَ جي نظريي جو ئي فرق آهي. اُن ۾ لاڀ هاڃي جو رڪاوٽ رکي اُنکي جاچي هلڻو پوندو آهي. هن ۾ ٻُڌيءَ جو درجو وڌائي سمڀاوَ ٻڻائي رکڻو پوندو آهي. تنهنڪري هن کي سمانتا وارو ٻُڌي يوگ به چوندا آهن. تنهنڪري ڌننجيه! تون سمانتا واري ٻڌيءَ جو آڌار گرهڻ ڪر ڇو جو ڦل جي واسنائن وارا بيحد غريب، ڪرپن آهن.

बुद्धियुक्तो जहातीह उभे सुकृतदुष्कृते।
तस्माद्योगाय युज्यस्व योगः कर्मसु कौशलम् ।।५०।।

”ٻُڌِي يُڪتو جهاتيِهَه اُڀئي سُڪِرتَدُ شڪِرتي
تَسِمادِ يوگايَه يُڄيَسِوَ يوگَهَه ڪَرِمَسوُ ڪَئوُشَلَم (٥٠)

سَمَ ڀاوَ ٻُڌي يُڪِت پرش- پيچ- پاپ ٻنهي کي ئي هن لوڪ ۾ تياڳي ڇڏيندو آهي، اُنهن ۾ ڦاسندو نه آهي، چنبڙندو نه آهي ان ڪري سَمَتوَ ٻُڌي يوگ لاءِ ڪوشش ڪر. ”يوگ ڪَرِمَسوُ ڪؤشَلَم“ سَدِ ٻُڌي سان گڏ ڪرمن جو سَدِ وهنوار ئي يوگ آهي.

سنسار ۾ ڪرم ڪرڻ جا ٻہ ويچار مشهور آهن. لوڪ ڪرم ڪن ٿا تہ ان جو ڦل بہ ضرور چاهين ٿا يا جي ڦل نہ ملي تہ ڪرم ڪرڻ ئي نٿا چاهين؛ پر يوگيشور شري ڪرشن انهن ڪرمن کي ٻنڌن روپ ٻڌائيندي ''آرڌنا'' کي بہ رڳو ڪرم مڃين ٿا. هن اڌياءَ ۾ هنن ڪرم جو نالو ماتر (فقط) ورتو. اڌياءَ جي ٣ کان ٩ تائين سلوڪن ۾ اُنهن جي وياکيا ڏني ۽ چوٿين اڌياءَ ۾ ڪرم جو سروپ تي وستار سان روشني وڌائون. هن سلوڪ ۾ شري ڪرشن سنساري پرمپرا کان هٽي ڪرم ڪرڻ جي ڪلا ٻڌائي تہ ڪرم تہ ڪريو، شرڌا سان ڪيو، پر ڦل جي اڇا کي، انهي اڌڪار کي ڇڏي ڏيو. ڦل ويندو ڪيڏانهن؟ اهائي ڪرمن جي ڪرڻ جي ڪشلتا آهي. نشڪام ساڌڪ جي سڄي شڪتي انهي طريقي ڪرم ۾ لڳي رهي ٿي. آرڌنا لاءِ ئي تہ شرير آهي. پوءِ بہ اڻ تڻ سياويڪ آهي تہ ڇا هميشه ڪرم ئي ڪندو رهڻو آهي يا ان جو ڪجهہ نتيجو بہ نڪرندو؟ هن کي ڏسو-

कर्मजं बुद्धियुक्ता हि फलं त्यक्त्वा मनीषिणः।
जन्मबन्धविनिर्मुक्ताः पदं गच्छन्त्यनामयम् ।।५१।।

'ڪَرمَجَمِ ٻُڌي يُڪتاهِہ ڦلَمِ تيَڪِتوا مَنيِشڻهہ
جَنمَ بنڌ وِنِر مُڪتاها پَدَمِ گڇنِتيَنامَيَمِ '' (٥١)

ٻُڌِي يوگہ ۾ گڏيل گيانيجَن ڪرمن مان اُتپن ٿيڻ واري ڦل کي تياڳي جنم ۽ مرتيو جي ٻنڌن کان ڇٽي ٿا وڃن. هو نردوش امرتميہ پرم پد کي پراپت ڪن ٿا.

هتي ڏن ٻُڌِيُن جو چترڻ ڪيل آهي. (شلوڪ ٣٩) سانکيہ ٻُڌيءَ ۾ بہ ڦل آهن- جنم مرتيو کان مڪتي، نرمل اوناشي پد جي پراپتي. بس اهي بہ ئي يوگہ ڪريائون آهن. انهن کانسواءِ ٻُڌِي اوويڪي آهي. اڻ ڳڻت شاخائن واري آهي، جنهنجو ڦل

ڪرم يوڳ جي لاءِ وري وري جمڻ- مرڻ آهي.

ارجن جي درشٽي ٽن لوڪن جي سامراجيہ ۽ ديوتائن جي سواميپڻي تائين محدود هئي. ايتري هوندي بہ هو يڌ ۾ پرورت نہ ٿي ٿيو. هتي شري ڪرشن هنکي نئون سچ ظاهر ٿا ڪن تہ آسکتي رهت، موهہ بنا ڪرم دواران تندرست، بنا ڪنهن زخم جي پد پراپت ٿئي ٿو. نشڪام ڪرم يوگہ پرم پد ڏياري ٿو. جتي موت جو پرويش ڪونہ آهي. هن ڪرم ۾ پرورتي ڪڏهن ٿيندي؟

यदा ते मोहकलिलं बुद्धिर्व्यतितरिष्यति।
तदा गन्तासि निर्वेदं श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च।।५२।।

”يَدا تي موهڪلِلِ بڌيرِ وِيَتيتَ رِشيَتي
تَدا گَنتانسي نِرويدَمِ شِروتويَسِيَہ شُرتَسِيَہ چَ (٥٢)

جنهن وقت ۾ تنهنجي هر ساڌڪ جي) بُڌِي موهہ روپي چِڪڻ کي پوريءَ طرح پار ڪندي، ذري ماتر موهہ نہ رهجي وڃي. نہ پُٽ ۾، نہ ڌن ۾، نہ مانَ سنَمان ۾. انهن سيني سان لڳاءُ ٽٽي پوندو، ان وقت جو ٻڌڻ لائق آهي، ان کي تون ٻڌي سگهندين. هينئر تہ جيڪو ٻڌڻ لائق آهي، اُن کي نہ تون ٺي ٻڌي سگهيو آهين ۽ آچرڻ، هلڻ جو تہ سوال ئي نٿو اُٿي. انهي قابليت تي وري پرڪاش وجهندي:

श्रुतिविप्रतिपन्ना ते यदा स्थास्यति निश्चला।
समाधावचला बुद्धिस्तदा योगमवाप्स्यसि।।५३।।

”شِروتيِ وِپرَتيِ پَنا تي يَدا سِٿاسِيتي نشچلا
سماڌا وَچلا بُڌيِمِتنَدا يوگموا پِسيَسيِ “ (٥٣)

انيڪ پرڪار جي ويد وچنن کي ٻڌي منجهيل، اُلجهيل تنهنجي بُڌِي جڏهن پرماتم سِوَروپ ۾ شانت ٿي اچل، استٿ ٿِري ويندي، تڏهن تون سمانتا واري يوگہ کي حاصل

ڪندين. پورڻ سَمَ استتي کي پراپت ڪندي، جنهن کي ’بنا دوش‘ پرم پد چئجي ٿو. اهائي يوگ جي وصف آهي، وياکيا آهي ۽ اهائي اڻ پراپت ٿيل جي پراپتي آهي. ويدن مان تہ سکيا ئي ملي ٿي، پر شري ڪرشن چون ٿا ’شُرتيِ وِپِرَتي پَنا‘‘ شُرتين جا انيڪ سڌانتن کي ٻڌڻ سان ٻڌي اُلجهي ٿي وڃي. سڌانت تہ گهڻيئي ٻڌاسين، ليڪن جو ٻڌڻ لائق آهي، لوڪ اُن کان دور ئي رهن ٿا.

هيءَ اُلجهيل ٻُڌي جنهن وقت سماڌيءَ ۾ استت ٿي ويندي، تڏهن تون يوگ جي معنيٰ کي سمجهندين، ۽ امر پد کي پراپت ڪندين. ان تي ارجن جو اُتساهہ سڀاويڪ هو تہ هو مهاپرش ڪيئن ٿيندا آهن جي بنا دوش پرم پد ۾ استت آهن. سماڌيءَ ۾ جن جي ٻُڌي استت آهي؟ هن سوال ڪيو.

ارجن اُواچ

’’اِستِتپَرگيہ ڪا ڀاشا سَماڌِيستَسيہ ڪيشو
اِستَتَڌِي هَہ ڪِمِ پِرَ ڀاشيت ڪِماسيِتَ وِرَجيتِ ڪِمِ (۵۴)

अर्जुन उवाच
स्थितप्रज्ञस्य का भाषा समाधिस्थस्य केशव।
स्थितधी: किं प्रभाषेत किमासीत व्रजेत किम्।।५४।।

’’سماڌيينتي چِتَمِ يَسِمِنِ سَ آتما ايوَ سماڌهہ‘‘

جنهن ۾ چت جو سماڌان، (سڀ شڪ دور ڪرڻ) ڪيو وڃي، اُها آتما ئي سماڌي آهي. انادي تَتِوَ ۾ جو سمان ڀاوَ کي پراپت ڪري وٺي، اُن کي سماڌي ۾ استت ٿيل چوندا آهن. ارجن پڇيو- ڪيشوَ! سماڌي ۾ استت ٿيل استر ٻُڌيءَ وارن مهان پرشن جا ڪهڙا لڪشڻ (نشانيون) آهن. استت پرگيہ پرش ڪيئن ڳالهائيندو آهي؟ هو ڪيئن وهندو آهي؟ ڪيئن هلندو آهي؟ چار سوال ارجن ڪيا. ان تي ڀڳوان شري ڪرشن

اسٿت پرگيہ جا لڪشڻ ٻڌائيندي چيو-

श्रीभगवानुवाच
प्रजहाति यदा कामान्सर्वान्पार्थ मनोगतान्।
आत्मन्येवात्मना तुष्टः स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ।।५५।।

شري ڀڳوان اُواچ

”پرَجَهاتيِ يدا ڪامانِسَرِ وانِپارِٿ مَنوگَتانِ
آتَمَنِييواتِمَنا تُشِٽَهہ اِسٿِتَپِرَ گيَسِتَدو چيَتي (٥٥)

پارٿ! جڏهن من ۾ اسٿت سيني ڪامنائن کي تياڳي ٿو، تڏهن هو آتما سان ئي آتما ۾ سنتشٽ ٿيل استر ٻُڌيءَ وارو چيو ويندو آهي. ڪامنائن جي تياڳ سان ئي آتما جو درشن، جاچ ٿيندي آهي. اهڙو آتمارام آتم ترپت مهاپرش ئي اِسٿِتپرَگيہ آهي.

दु:खेष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु विगतस्पृहः।
वीतरागभयक्रोधः स्थितधीर्मुनिरुच्यते ।।५६।।

”دُکيِشوَنوُ دِوَگِنَمَنا سُکيشوُ وِگَتَسپِرِهَہ
ويِتراگَيَڪِروڌَهہ اِسِتتڌيِرِ مُنيرُ چيِتي “ (٥٦)

ديهہ، ديو ۽ سنساري دکن ۾ جنهنجو من پڪي نٿو، منجهي نٿو، سکن جي پراپتيءَ ۾ جنهنجي رُچي دور ٿي ويئي آهي ۽ جنهن جو راڳ، ڀئہ ۽ ڪروڌ نشٽ ٿي ويو آهي، منن، ويچار جي مٿئين درجي تي پهتل مُني اِسٿِتَپرَگيَہ چيو وڃي ٿو. هن جون ٻيون خاصيتون ٻڌائي ٿو.

यः सर्वत्रानभिस्नेहस्तत्तत्प्राप्य शुभाशुभम्।
नाभिनन्दति न द्वेषि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ।।५७।।

”يَهہ سَروَتِرانيِيِسنيهَسِتَتَتِپراپِيہ شُيا شيَمِ
نايِيِ نَنِدَتيِ نہ دِويشِتي تَسِيہ پِرَگيا پِرَتِشِٽتا (٥٧)

جو پرش سيني پاسي بنا سنيهہ تي شڀ يا اشڀ کي حاصل

ڪري ٻه پرسن رهي ٿو ۽ نه ڪنهن سان وير رکي ٿو. اُنجي ٻُڌي اِستر شيِ اُهو آهي جيڪا پرماتم سروپ ۾ لڳائي ٿو. اشيِ اُها آهي، جا پرڪرتي طرف گهيلي وڃي وڃي. پر اِستتَيرَگيه نه وٺندڙ حالتن ۾ خوش ٿئي ٿو ۽ نه َاڻ وٺندڙ حالتن سان وير رکي ٿو، ڇاڪاڻ ته پراپت ٿيڻ لائق وستو نه هن کان الڳه آهي ۽ نه خراب ڪرڻ وارا وڪار ئي هن جي لاءِ آهن مطلب هاڻي ساڏن سان هنجو ڪوئي واسطو ئي نه رهيو. اهڙو اِنسان اِستَتپرگيه چيو ويندو آهي.

यदा संहरते जायं कूर्मोऽङ्गानीव सर्वशः।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता।।५८।।

’يدا سَنهَرَتي چايَم ڪوُرِ مو ڱانيوَ سَروِشَهه
اِندرِ ياڻي اِندِريارٿي يَيَسِتَسِيَه پرَگيا پرَتِشٺِتا (٥٨)

جهڙي طرح ڪڇئون پنهنجي انگن کي سميٽي وٺندو آهي. ٺيڪ اهڙي طرح هيءُ پرش جڏهن سيني پاسي کان پنهنجي اندرين کي سميٽي ڇڏيندو آهي، تڏهن هنجي ٻُڌي پڪي ٿيندي آهي. خطرو ڏسي ئي ڪڇئون جهڙي طرح پنهنجو سِرَ ۽ پيرن کي سميٽي وٺندو آهي، ٺيڪ اهڙي طرح جو پرش وشين ۾ گهمندڙ اندرين کي سڀ پاسي کان سميٽي هرديه- ديش ۾ پڪو جهليندو آهي، ان وقت ۾ ان پرش جي ٻُڌي پڪي هوندي آهي، پر هيءُ ته هڪ درشٽانت ماتر آهي. خطري جو احساس متجندي ئي ڪڇئون ته پنهنجي انگن کي وري ڦهلائي ڇڏيندو آهي، ڇا ان پرڪار استتپرگيه مهاپرش ٻه وشين پدارٿن ۾ رس وٺڻ لڳندو آهي؟ ان تي چون ٿا-

विषया विनिवर्तन्ते निरायारस्य देहिनः।
रसवर्जं रसोऽप्यस्य परं दृष्ट्वा निवर्तते।।५९।।

”وِشيا وِنيِورتنتي نِراهارَسِيه ديهِنَهه

رَسَوَرجَمِ رسوپيَسيَہ پَرَمِ دِرِشِٽوا نِوَرِتَتي (٥٩)

اندرين دواران سنساري وشين کي نہ گرهڻ ڪرڻ وارا پرشن جا وشيہ نِورِتِ ٿي ويندا آهن ڇوتہ هو گرهڻ ئي نٿا ڪن پر اُنهنجو موهہ نٿو نورت ٿئي، آسڪتي لڳي رهندي آهي. سيني وشين ڪان سميٽڻ وارا نشڪامي جو راگہ موهہ پيار بہ 'پَرَمِ دِرِشٽوا' پرم تتوَ پرماتما جو ساڪياتڪار ڪري نورت ٿي ويندو آهي.

مهاپرش ڪڇئوءَ وانگر پنهنجي اندرين کي وشين ۾ نٿا ڦهلائين. هڪ ڀيري جڏهن اندريون سميٽجي ويون تہ سنسڪار ئي مٽجي ٿا وڃن، وري هو نٿا نڪرن، ظاهر ٿين. نشڪام ڪرم يوگہ جي وهنوار دواران پرماتما جو ساڪيات درشن سان گڏ ان پرش جو وشيہ پدارٿن سان چاهہ بہ نورت ٿي وڃي ٿو. گهڻو ڪري چنتن جي راهہ ۾ هٺ ڪن ٿا. هٺ سان اندرين کي روڪي هو وشيہ پدارٿن ڪان تہ آجا ٿي وڃن ٿا. پر من ۾ اُنهنجو چنتن، چاهہ لڳو ٿو رهي. هيءَ آسڪتي 'پَرَمَ دِرِشٽوا' پرماتما جو ساڪياتڪار ڪرڻ ڪانپوءِ نورت ٿئي ٿي، ان ۾ دير ڪونهي.

پوجيہ مهاراج جي هن سنبنڌ ۾ پنهنجي هڪ گهٽنا ٻڌائيندا هئا. گهر ڇڏڻ ڪانپوءِ اُنهن کي ٽي ڀيرا آڪاشوائيون ٿيون هيون. اسان پڇيو 'مهاراج جِي! توهان کي آڪاشوائي ڇو ٿي؟ اسان ماڻهن کي تہ ڪونہ ٿي.' تڏهن ان تي مهاراج جي چيو- 'هوا ئِي شنڪا موهوُمِ ڪي يَئِي رهِي' مطلب اها شنڪا مونکي بہ ٿي هئي. تڏهن انيوَ ۾ آيو تہ مان ستن جنمن ڪان لڳاتار ساڌو آهيان. چار جنم تہ صرف ساڌُن جهڙو ويسُ ٻڌايو، تلڪ لڳايو، ڪٿي ڀڀوتي لڳائي، ڪٿي ڪرمنڊل کڻي گهمي رهيو هوس. يوگہ ڪِريا جي ڄاڻ ڪانہ هئي. ليڪن گذريل، ٽن جنمن ڪان سنو پوتر ساڌو آهيان جهڙو ٿيڻ کپي.

مون ۾ يوگ ڪِريا جاڳرت ٿي. اڳئين جنم ۾ پار ٿيڻ لڳو هوس، نورتي ٿي چڪي هئي؛ پر ٻہ اِڇائون رهجي ويون هيون. هڪ استري ۽ ٻي گانجو. انترمن ۾ اڇائون هيون، پر ٻاهران اسان شرير کي درڊ رکيو. من ۾ واسنا لڳل هئي انڪري جنم وٺڻو پيو. جنم وٺندي ئي ڀڳوان ٿوري وقت ۾ ئي سڀ ڏيکاريو. ٻڌايو، نورتي ڏيئي ڇڏيائين چوٽڪارو ڏيئي ڇڏيائين. ٻہ ٿي جهٽڪا ڏنائين ۽ ساڌو بڻائي ڇڏيو.

نيڪ اهڙي ڳالهہ شري ڪرشن چون ٿا تہ اندرين دواران وشين کي نہ گرهڻ ڪرڻ واري پرش جا بہ وشيہ نورت ٿي وڃن ٿا، پر ساڌنا دواران پرم پرش پرماتما جو ساڪياتڪار ڪرڻ سان هو وشين جي راگ چاهہ ڪان بہ نورت ٿي وڃي ٿو. هاڻي جيستائين ساڪياتڪار نہ ٿئي، ڪرم ڪرڻو آهي.

उर कछु प्रथम बासना रही। प्रभु पद प्रीति सरित सो बही।।
(रामचरितमानस, ५/४८/६)

اندرين کي وشين ڪان سميٽڻ ڏکيو آهي. ان تي روشني وجهن ٿا.

यततो ह्यपि कौन्तेय पुरुषस्य विपश्चितः।
इन्द्रियाणि प्रमाथीनि हरन्ति प्रसभं मनः।।६०।।

’يَتَتو هِيَپي ڪؤنتييَہ پُروشَسِيَہ وِپِشِچِتَہ
اِندِرِياڻي پرماٿِيني هَرَنتِي پرَ سَڀَمِ مَنَہ (٦٠)

ڪؤنتييہ! ڪوشش ڪرڻ واري سياڻي سمجهو پرش جون ملبل اندريون هن جي من کي يڪدم گهيري وڃن ٿيون، منجهائي ٿيون ڇڏين! تنهنڪري

तानि सर्वाणि संयम्य युक्त आसीत् मत्परः।
वशे हि यस्येन्द्रियाणी तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता।।६१।।

’’تاني سَرِ واڻي سَنيَمِيَہ يُڪِتَ آسِيَت مَتِپَرَہ

وَشي هِي يسيينِدِرَياڻِي تَسِيَہ پرَگِيا پرَ تِشٿا (٦١)

انهن سڀني اندرين تي ظابطو رکي يوگہ ۾ لڳل ۽ سمپورڻ، پوري طرح منهنجو آسرو هجي، چاڪاڻ تہ جنهن پرش جون اندريون وس ۾ هونديون آهن، اُنجي بُڌي اسٿت آهي، هتي يوگ ڀشور شري ڪرشن ساڌن سان روڪيل شرير سان گڏ هنجي گ هربل، جيڪي ڪرڻ لائق هجي اُن پهلوءَ تي زور ڏين ٿا. صرف ظابطي ڪرڻ ۽ روڪڻ سان اندريون وس ۾ نٿيون اچن. اهو سڀ ڪرڻ سان گڏ اشٽ، پرماتما چنتن ضروري آهي. پرماتما جو چنتن نہ هوندو تہ وشين جو چنتن ٿيندو، جنهنجو نتيجو شري ڪرشن جي شبدن ۾ ڏسون.

ध्यायतो विषयान्पुंसः सङ्गस्तेषूपजायते।
सङ्गात्सञ्जायते कामः कामात्क्रोधोऽभिजायते।।६२।।

’ڌِيايَتو وشَيَنپُنسَهَ سَنگَستيشوُ پجايَتي
سنگاتِسَنجايَتي ڪامَہَ ڪاماتِڪروڌو ڀِي جايَتي (٦٢)

وشين جو چنتن ڪرڻ واري پرش جي اُنهن وشين ۾ آسڪتي، موهہ ٿي ويندو آهي. آسڪتي مان ڪامنا اُتپن ٿئي ٿي. ڪامنا پوري ڪرڻ ۾ رڪاوٽ اچڻ سان ڪروڌ اتپن ٿئي ٿو. ڪروڌ ڪنهنکي جنم ٿو ڏئي؟

क्रोधाद्भवति सम्मोहः सम्मोहात्स्मृतिविभ्रमः।
स्मृतिभ्रंशाद् बुद्धिनाशो बुद्धिनाशात्प्रणश्यति।।६३।।

’ڪروڌادِ ڀَوَتِي سَمِموهَہ سَمِهوهاتِسمرِتِي وِڀِرَمَہَ
سِمرِ تيڀِرَنِشادِ بڌِيناشو، بڌِينا شاتِپرَڻَشيَتِي (٦٣)

ڪروڌ سان گهٽي موڙهتا مطلب اوويڪ اُتپن ٿيندو آهيءَ نِتِيہ اَنِتِيَہ وستوءَ جو ويچار نٿو رهي. اوويڪ سان سمرڻ شڪتي (يادگيري) ناس ٿي وڃي ٿي (جيئن ارجن کي ٿيو آهي- ’پِرَ مَتيِوَ چَ مي مَنَہَ‘ (١-٣٠) گيتا پوري ٿيڻ تي هن چيو نِشٽوموهَہ:

سِمِر تيرِ لَبِڌا (٣-٧٣-١٨) ڇا ڪريان، ڇا نہ ڪريان. ان جو نِرنئہ نٿي ٿيو) سمرتي ڀرم ۾ اچڻ سان يوگہ سان ڀريل ٻُڌي ناس ٿي وڃي ٿي ۽ ٻڌي ناس ٿيڻ سان هي پرش پنهنجي پوتر ساڌن کان پري ٿي ٿو وڃي.

هتي شري ڪرشن زور ڏنو آهي تہ وشين جو چنتن نہ ڪرڻ گهرجي. ساڌڪ کي نالي، روپ، ليلا ۽ ڌام ۾ ئي ڪتي لڳو رهڻ گهرجي. ٻچن کي ڍرو ڇڏڻ سان من وشين ۾ ويندو. وشين جي چنتن سان آسڪتي، موهہ ٿي ويندو آهي. آسڪتي، موهہ سان ان وشيہ جي ڪامنا ساڌڪ جي اندرئين من ۾ ٿيڻ لڳي ٿي. ڪامنا جي پورتيءَ ۾ رڪاوٽ اچڻ سان ڪروڌ، ڪروڌ کان اوويڪ، اوويڪ سان سمرتي ڀرم ۽ سمرتي جي ڀرم سان ٻڌي نشٽ ٿي وڃي ٿي. نشڪام ڪرم کي ئي ٻُڌي يوگہ چيو ويو آهي، سريشٽ ٻُڌيءَ جي تهہ ۾ ويچار رکڻ گهرجي تہ ڪامنائون نہ اچن، ڦل آهيئي ڪونہ، ڪامنا اچڻ سان ٻُڌي يوگہ جي سريشٽتا ناس ٿئي ٿي. ’ساڌن ڪَريِيہ وچارهيِن من شڌ هوءِ تهين تئسي‘ (ونيہ پتريڪا، پد سنکيا) (٣-١١٥) ويچار ضروري آهي. ويچار کان سچو پرش- آتم ساڌن کان ڪِري پوي ٿو. ساڌنا جي مالها ٽٽي پوي ٿي، سڀ نشٽ ٿيو ٿئي. يوڳڻ کانپوءِ ساڌنا اُتان ئي وري شروع ٿئي ٿي، جتي ڇڏي آهي، جتي ٽُٽي آهي.

هيءَ تہ وشين ۾ ڦاٿل ساڌڪ جي حالت آهي. سواڌين انتهڪرڻ وارو ساڌڪ ڪنهن طرح پرمگتي کي پراپت ڪري ٿو؟ ان تي شري ڪرشن چون ٿا:-

रागद्वेषवियुक्तैस्तु विषयानिन्द्रियैश्चरन्।
आत्मवश्यैर्विधेयात्मा प्रसादमधिगच्छति ।।६४।।

’راگہدويشوِ يُڪتئيسِتوُ وِشَيانِندِرِيَئيشڇَرَنِ

آتِمَوَ شَبيرِ وِڌيياتما پِرَساد مَڌيگڇتي (٦۴)

آتما جي وِڌيءَ کي پراپت جن پرماتما جو ساکيات ڪيل مهاپرش راڳ- دويش کان رهت وس ۾ ڪيل پنهنجي اندرين دواران ’وِشَيانِ چَرَ نِہ‘ وشين ۾ گهمندي بہ ’پِرساد مَڌيگڇتي‘ انتهڪرڻ جي نرملتا کي حاصل ڪري ٿو. هو پنهنجي ڀاوَ درشٽي ۾ رهندو آهي. مهاپرش لاءِ وڌيءَ سان ڪرڻ يا نہ ڪرڻ نٿو رهي. ان جي لاءِ ڪٿي بہ اپوتر، اشڀ نٿو رهي، جنهن کان هو بچاءُ ڪري يا ان جي لاءِ ڪوئي شيِ باقي نٿو رهي، جنهنجي هو ڪامنا ڪري.

प्रसादे सर्वदु:खानां हानिरस्योपजायते।
प्रसन्नचेतसो ह्याशु बुद्धि: पर्यवतिष्ठते।।६५।।

’پرَسادي سَروَ دُکانامِ هانيرَسيو پَجايتي
پِرَسَنَ چيتَسو هِياشوُ بُڌي هَہ پَريوَتِشٽتي (٦٥)

ڀڳوان جو پورڻ ڪرپا پرساد ’ڀڳوتا‘ سان مليل هئڻ تي هنجي سمپورڻ دکن جو اڀاوَ ٿي ويندو آهي، ’دُکالَيَمِ اَشاشِوتَمِ‘ گيتا ٨- ١٥) سنسار جو بہ اڀاءُ (نہ هئڻ) ٿي ويندو آهي ۽ ان پرسن چت واري پرش جي بڌي جلد ئي تمام سٺي طرح اسٿر ٿي ويندي آهي. پر جيڪو يوگہ سان مليل ڪونهي. ان جي حالت تي ٿا پرڪاش وجهن.

नास्ति बुद्धिरयुक्तस्य न चायुक्तस्य भावना।
न चाभावयत: शान्तिरशान्तस्य कुत: सुखम्।।६६।।

’ناسِتي بڌيرَ يُڪتَسيَہ نَہ چايُڪتَسيَہ ڀاونا
نہ چاڀاوَيَتَهَہ شانِتيرَ شانِتسيہ ڪُتَهہ سُکَمِ (٦٦)

يوگہ ساڌنا کان رهت پرش جي انتهڪرڻ ۾ نشڪام ڪرم واري بُڌي نٿي ٿئي. اُن يوگہ سان نہ مليل هئڻ جي ڪري انتهڪرڻ ۾ ڀاءُ بہ نہ هوندو آهي. ڀاونا بنا پرش کي شانتي ڪٿي

آهي ۽ اشانت پرش کي سک ڪٿي؟ يوگہ ڪِريا ڪرڻ سان ڪجهہ ڏسڻ ۾ اچڻ سان بہ پاو ٻڌجندو آهي. ’جاني ٻِنِ نہ هوءِ پَرِتيتي‘ (مانس ٧-٨٨ کہ ٧) پاونا بنا شانتي نٿي ملي ۽ شانتي رهت پرش کي سک معنيٰ اوچو، سناتن نٿو ٿئي.

इन्द्रियाणां हि चरतां यन्मनोऽनुविधीयते।
तसदस्य हरति प्रज्ञां वायुर्नावमिवाम्भसि।।६७।।

’اِندرِ ياڻامِ هي چَرَتامِ يَنمنو نُوڌييتي
تَدَسِيہ هَرَتي پِرَگيام وايوُرِنا وَمِوامِيَسي (٦٧)

پاڻيءَ ۾ ٻيڙيءَ کي جنهن طرح هوا اُڏائي ڪناري کان پري ڪري ڇڏيندي آهي، ٺيڪ ائين ئي وشين ۾ وچرڻ ڪندڙ اندرين ۾ جهڙي طرح اندريءَ سان من رهي ٿو، اها هڪ ئي اندري ان بنا يوگہ واري پرش جي ٻُڌيءَ کي کسي وٺندي آهي. هاڻي يوگہ جو آچرڻ ڪرڻ ضروري آهي. ڪرياتمڪ آچرڻ تي شري ڪرشن زور ڏئي ٿو.

तस्माद्यस्य महाबाहो निगृहीतानि सर्वशः।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता।।६८।।

’تَسمادِيَسِيَہ مهاباهو نِگِرهيتاني سَروَشَہ
اندرياڻيِندرِ يارٿي ڀِيَستَسِيَہ پِرَگيا پِرَتِشٺتا (٦٨)

ان سان هي مهاباهو! جنهن پرش جون اندريون اندِرِين جي وشين سان سدائين وس ۾ ڪيل هونديون آهن، اُنجي ٻُڌي استر معنيٰ پڪي ٿيندي آهي، ’باهوُ‘ ڪاريہ کيتر جي نشاني آهي. ڀڳوان مهاباهو ايوَمِ آجانوباهوُ چيا وڃن ٿا. هو بنا هٿن پيرن جي سڀ ڪم ڪندا آهن. اُن ۾ جو داخل ٿئي ٿو يا جو اُن ڀڳوتا طرف لاڙو رکي ٿو اُهو بہ مهاباهو آهي. شري ڪرشن ۽ ارجن ٻنهي کي مهاباهو چيو ويو آهي.

या निशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी।
यस्यां जाग्रति भूतानि सा निशा पश्यतो मुनेः ।।६९।।

يا نِشا سَرِوَ ڀوُتانام تَسِيام جاگرتِي سَنيَمِي
يَسِيامِ جاگرتِي ڀوُتانِي سانِشا پَشِيَتو مُنيهَه (٦٩)

سڀني لوڪن جي لاءِ هو پرماتما رات وانگر آهي ڇاڪاڻ تہ ڏسڻ ۾ نٿو اچي، نہ ويچار جو ڪم ٿو ڪري ان ڪري رات صاف درشتمان آهي. اُن رات ۾ پرماتما سان پريم ڪندڙ پرش چڱيءَ طرح ڏسن ٿا، هلن ٿا، جاڳن ٿا ڇو جو اهوئي هنن جو قعلو آهي. يوگي اندرين دواران ان ۾ پرويش ڪن ٿا، اُنهنکي داخلا ملي ٿي وڃي. جن ناسوان سنساري سکن- ڀوڳن جي لاءِ سڀ پراڻي رات ڏينهن محنت ڪن ٿا، يوگيءَ لاءِ اهائي رات آهي.

रमा विलासु राम अनुरागी। तजत बमन जिमि जन बड़भागी।।
(रामचतितमानस, २/३२३/८)

”رما ولاسُ رام انوراگي اتجَت بَمَن جِمِ جَنَ وڏڀاڳي“
(رام چرتمانس ٢، ٣٢٣، ٨)

جيڪي يوگي پرمارٿي- پٿ ۾ هميشه سڄاڳ ۽ سنساري ڀوڳن کان هميشه اڻ ڇهيا رهندا آهن. اُهيئي اُن پرماتما ۾ داخلا پائين ٿا. هو رهي تہ سنسار ۾ ئي ٿو، پر سنسار جو اُن تي ڪوبہ اثر نٿو پوي. مهاپرش جي ان رهڻيءَ جو چٽر ڏسو-

आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठं
समुद्रमापः प्रविशन्ति यद्वत्।
तद्वत्कामा यं प्रविशन्ति सर्वे
स शान्तिमाप्रोति न कामकामी ।।७०।।

’آپوُرِيماڻمَچل پرَتِشٺَمِ،
سَمُدرَماپَهه پِرَوِشنِتِي يَدِوَت ।

تَدِوِتِڪاما يَمِ پرَوِشَنِتِي سَرِوي،
سَ شانتِيماپنوتِي نَ ڪام ڪامِي ا (٧٠)

جيئن سڀ پاسي کان پريپورڻ اچل پرتشٺاواري سمندر ۾ ندين جو جل اُن کي چلائمان نہ ڪندي بہ وڏي رفتار سان اُن ۾ سمائجي ويندو آهي.

نيڪ اهڙي طرح پرماتما ۾ استت، استت پرگيہ پرش ۾ سمپورڻ ڀوڳہ وڪار اُتپن ڪرڻ بنا سمائجي ويندا آهن. اهڙو پرش پرم شانتيءَ کي پراپت ڪري ٿو، نہ ڪِ ڀوڳن جي چاهنا رکڻ وارو.

ڀينڪر رفتار سان وهڻ واريون هزارين ندين جي قطار فصل کي نشٽ ڪندي، هٽياڻون ڪنديون، نگرن کي ٻوڙيندي، هاهاڪار مچائيندي تکي رفتار سان سمنڊ ۾ ڪرن ٿيون، پر سمنڊ کي نہ هڪ انچ مٿي اُٿيل ڏسون ٿا ۽ نہ ڪريل ئي ڏسون ٿا بلڪ اُن ۾ ئي سمائجي وڃي ٿو. نيڪ اهڙي پرڪار استتپرگيہ مهاپرش ڏانهن سمپورڻ ڀوڳہ ايتري ئي رفتار سان اچن ٿا، پر سمائجي وڃن ٿا. اُنهن مهاپرشن ۾ نہ شڀ سنسڪار وجهي سگهن ٿا ۽ نہ اشڀ. يوگيءَ جا ڪرم اَشڪل ۽ اڪرشڻ ٿيندا آهن. چاڪاڻ تہ جنهن چت تي سنسڪار پوندا آهن، اهو جهلجي ويو ۽ ملي ويو. ان سان گڏ ئي ڀڳوتا جي استتي اچي ويئي. هاڻي سنسڪار پون بہ تہ ڪٿي؟ هن هڪ ئي سلوڪ ۾ شري ڪرشن ارجن جي ڪيترن سوالن جو سماڌان ڪري ڇڏيو. هنجي اچا هئي تہ استتپرگيہ مهاپرش جا لڪشڻ، نشانيون ڪهڙيون آهن؟ هو ڪيئن ٿو ڳالهائي، ڪيئن ٿو وهي، ڪيئن ٿو هلي؟ شري ڪرشن هڪ اکر ۾ جواب ڏنو تہ هو سمنڊ وانگر ٿيندا آهن. اُنهن جي لاءِ وِڏِي يا نشيڌ نہ ٿيندو آهي، اُنهن لاءِ ڪوبہ بنڌن نہ ٿيندو آهي تہ هيئن وهي، هيئن

هلي. اُهيئي پرم شانتي پائين ٿا، ڇاڪاڻ تہ هو سنيمي آهن. يوڳہ جي ڪامنا وارا شانتي نٿا پائين. ان تي وري چون ٿا.

विहाय कामान्यः सर्वान्पुमांश्चरति निःस्पृहः।
निर्ममो निरहङ्कारः स शान्तिमधिगच्छति।।७१।।

’وِهايہ ڪامانِيَہ سَروانِپما مِشِچرتِي نِسِپرِهَہَ
نِرمَمو نِرهنڪارهہ سَ شانتِمَڌِي گَڇِتِي (٧١)

جيڪو پرش سيني ڪامنائن جو سمپورڻ موهہ کي تياڳي ’نِرمَمَہ‘ مان ۽ منهنجي جي ڀاوَ ۽ اهنڪار ۽ تمنا کان رهت ورتاءُ ڪري ٿو، هو اُن پرم شانتيءَ کي پراپت ڪري ٿو، جنهن کانپوءِ ڪجهہ بہ وڌيڪ پائڻ لاءِ باقي نٿو رهي.

एषा ब्राह्मी स्थितिः पार्थ नैनां प्राप्य विमुह्यति।
स्थित्वास्यामन्तकालेऽपि ब्रह्मनिर्वाणमृच्छति।।७२।।

’ايشا بِراهَمِي اِسِٿِتي پارِٿ نئِينام پراپيہ وِمُهِيَتي
اِسِٿِتواسِيا مَنِتَڪالي- پِي بِرَهَمَنِوارَڏَمرِڇَتِي (٧٢)

پارِٿ ! مٿي ٻڌايل اسٿتي برهم پراپت ڪيل پرش جي اِسٿتي آهي. سمنڊ وانگر مهاپرشن ۾ وشيہ ندين وانگر سمائجي ويندا آهن. هو پورڻ سنيمي ۽ پرماتما جو ساڪيات درشن ڪرڻ وارا آهن. رڳو اَهِم برهماسِمِي‘ پڙهڻ ۽ رٽڻ سان هيءَ اسٿتي نٿي ملي. ساڌنا ڪري ئي هن برهم اسٿتيءَ کي پايو ويندو آهي. اهڙا مهاپرش برهم نشٺتا ۾ اسٿت رهندي شرير جي انتڪال ۾ بہ برهمانند کي پراپت ٿين ٿا.

تاتپرج:- گهڻو ڪري گهڻا ماڻهو چوندا آهن تہ ٻئين اڌياءَ ۾ گيتا پوري ٿي ويئي، پر فقط ڪرم جو نالو وٺڻ سان ڪرم پورو ٿي ويندو هجي، تڏهن تہ گيتا جو پورو ٿيڻ مڃي سگهجي ٿو. هن اڌياءَ ۾ يوگيشور ڪرشن اِهوئي ٻڌايو آهي تہ- ارجن! نشڪام ڪرم جي باري ۾ ٻُڌ، جنهن کي ٻُڌي تون سنسار-

ٻنڌن کان ڇٽي ويندين. ڪرم ڪرڻ تي تنهنجو اڌڪار آهي، ڦل تي اصل نہ. ڪرم ڪرڻ ۾ تنهنجي اشرڌا بہ نہ هجي. هميشه ڪرڻ جي لاءِ تيار ٿي وڃ. هن جي نتيجي ۾ تون 'پَرَمَ دِرِشٽِوا' (۲-۵۹) پرم پرش جو درشن ڪري استٿپرَگيہ بڻجندين، پرم شانتي پائيندين، پر اِهو بہ ٻڌايو آهي تہ 'ڪرم' آهي ڇا؟

هيءُ سانکيہ يوگہ نالي اڌياءُ ڪونهي. هيءَ شاستر ڪار جي نالي تي نہ آهي، اڻ پڙهيل ٽيڪاڪارن جي ڏين آهي. هو پنهنجي ٻُڌيءَ انوسار ٿي گرهڻ ڪن تہ اُن ۾ عجب ڪهڙو آهي؟

هن اڌياءَ ۾ ڪرم جو ڪرڻ، ان جي ڪرڻ ۾ ورتل ساوڌاني ۽ استٿپرگيہ جا لڪشڻ ٻڌائي شري ڪرشن ارجن جي من ۾ ڪرم جي لاءِ اُتڪنٺا جاڳرت ڪئي آهي، هن ڪي سوال ڏنا آهن.

آتما پوتر آهي، سناتن آهي. ان کي ڄاڻي تتوَ درشي بڻجو. هنجي پراپتي جا بہ ساڌن آهن. گيان يوگہ ۽ نشڪام ڪرم يوگہ. پنهنجي شڪتي کي سمجهي، هاڃي لاڀ جو پاڻيهي نرنئہِ وٺي ڪرم ۾ پرورت ٿيڻ نشڪام ڪرم يوگہ يا ڀڳتي مارگہ آهي. گوسوامي تلسيداس ٻنهي جو چترڻ هن پرڪار ڪيو آهي.

मोरे प्रौढ़ तनय सम ग्यानी।
बालक सुत सम दास अमानी।।
जनहि मोर बल निजबल ताही।
दुहु कहँ काम क्रोध रिपु आही।।
(रामचरितमानस, ३/४२/८–९)

'موري پرَئوڙهہ تَنَيَہ سَمَ گياني ।
بالڪ سُتَ سَمَ داس اَماني ।।

جَنَهِ موربَلَ نِجَبَلَ تاهي ।
دُهہ کَهَنہ کام ڪِروڌ رِپُ آهِي ।।
(رام چَرِتمانس، 3/42/8-9)

منهنجا ٻن پرڪارن جا ڀڄن ڪرڻ وارا آهن. هڪ گيان مارگي- ٻيون ڀڳتي مارگہ. نشڪام ڪرم مارگي يا ڀڳتي مارگ ي شرناگت تي منهنجو سهارو وٺي هلي ٿو، گيان يوگي پنهنجي شڪتي سامهون رکي پنهنجي هاڃي لاڀ جو ويچار ڪري پنهنجي پروسي هلندو آهي، جڏهن تہ ٻنهي جا دشمن هڪ ئي آهي. گيان مارگيءَ کي ڪام ڪروڌ وغيره تي جيت پاڻڻي آهي ۽ نشڪام ڪرم يوگيءَ کي بہ انهن سان يڌ ڪرڻي آهي. ڪامنائن جو تياڳہ ٻنهي کي ڪرڻو آهي ۽ ٻنهي مارگ ن ۾ ڪرڻ وارو ڪرم بہ هڪ ئي آهي. 'هن ڪرم جي ڪرڻ سان پرم پراپتيءَ کي پراپت ٿي ويندو.' پر اهو ڪونہ ٻڌايو تہ ڪرم آهي ڇا؟ هاڻي توهان جي سامهون 'ڪرم' هڪ سوال آهي. ارجن جي من ۾ بہ ڪرم لاءِ جڳياسا ٿي. ٿئين اڌياءَ جي شروع ۾ ئي هن ڪرم جي باري ۾ سوال ظاهر ڪيو آهي، ورڻن ڪيو آهي. هاڻي

اوم تَتِسَدِتيِ شريمد يَڳودي تاسوُپَنِشَتِسوُ برهم وِديايام يوگہ شاستري شري ڪرشنارجن سَموادي 'ڪَرِمَ جِڳياسا' نامَ دِوَتييوڌيايَهہ

ان پرڪار شريمَدِ يڳوَدِ گيتا روپي اُپَنِشَدِ ايوَمِ بِرَهَمِ وديا تٿا يوگہ شاسِترَ اڌياءُ پورو ٿيو.

اِتي شِريمَتپَرِمَهَنِسَ پَرمانندسِيہ شِشِيَسوامي اَڙِگَڙانَندَ ڪِرتي شِريمدِ يَڳودَ دِوَتييا 'يٿارٿ گيتا' ڀاشيي 'ڪَرِم جِگَياسا' نام دِوَتيتو ڌيايَهہ (٢)

।। هري اوم تَتِ سَتِ ।।

।। شري پَرِماتِمني نَمَهه ।।

اَٿ ترِتييو ڌِيايَهه

اڏياءَ ٻئين ۾ ڀڳوان شري ڪرشن ٻڌايو ته هيءَ ٻُڌي تنهنجي لاءِ گيان مارگ جي باري ۾ چئي ويئي آهي. ڪهڙي ٻُڌي؟ اِهائي ته يڌ ڪر. جيتيندين ته اُتم پد ۾ استٿي پراپت ڪندين ۽ هارائيندين ته ديوتاپڻو آهي، ڪجهه ملندو ئي آهي. هاڻي اُنهي درشٽيءَ سان لاڀ ۽ هاڃي ٻنهي ۾ ڪجهه نه ڪجهه ملندو ئي آهي، ڪڏهن به نقصان ڪونه آهي. وري چيائون- هاڻي تون اُنکي نشڪام ڪرم يوگ جي باري ۾ ٻُڌ، جنهن ٻُڌيءَ ۾ تون پربل ٿي تون ڪرمن جي ٻنڌن کان چڱيءَ طرح ڇٽي ويندين. پوءِ انهن جي خاصيتن تي روشني وڌي. ڪرم ڪرڻ وقت ضروري ساوڌانين تي زور ڏنو ته ڦل جي واسنا وارو نه هجي، ڪامنائن کان رهت ٿي ڪرم ۾ پرورت ٿيءُ ۽ ڪرم ڪرڻ ۾ تنهنجي اشرڌا به نه هجي، ائين ڪرڻ سان تون ڪرم ٻنڌن کان مڪت ٿي ويندين. مڪت ته ٿيندين پر رستي ۾ پنهنجي استٿي نه ڏسڻ ۾ آئي.

هاڻي ارجن کي نشڪام ڪرم يوگ جي ڀيٽ ۾ گيان يوگ سولو ۽ پراپتي ڪرائڻ وارو ڄاڻجي ٿو. هن سوال ڪيو- جناردن! نشڪام ڪرم جي ڀيٽ ۾ گيان مارگ توهانجي درشٽيءَ ۾ سريشٽ آهي ته مونکي ڀينڪر ڪرم ۾ ڇوٿا لڳايو؟ سياويڪ سوال هو سَمِجهُه هڪ ئي استان تي وڃڻ جا ٻه رستا آهن. جيڪڏهن توهانکي سچ پچ وڃڻو آهي، ته توهين ضرور سوال ڪندا ته انهن ۾ سولو ڪهڙو آهي؟ جي نٿا ڪريو ته توهين راهگير نه آهيو. ٺيڪ اهڙي طرح ارجن به سوال ڪيو.

अर्जुन उवाच

ज्यायसी चेत्कर्मणस्ते मता बुद्धिर्जनार्दन।
तत्किं कर्मणि घोरे मां नियोजयसि केशव॥१॥

ارجن اُواچ

’جيايَسي چيتِڪرِمَڻَسِتي متابُڌِيرِ جناردن
تَتِڪِمِ ڪَرِمَڻي گهوري مامِ نِيوجَيَسِي ڪيشَوَ ‘(١)

ماڌهن تي ديا ڪرڻ وارا جناردن! جيڪڏهن نشڪام ڪرم يوگ جي ڀيٽ ۾ گيان يوگ توهانکي سريشٽ ٿو لڳي، ته هي ڪيشوَ! توهين مونکي ڀينڪر ڪرم يوگ ۾ ڇو ٿا لڳايو؟

نشڪام ڪرم ۾ ارجن کي ڀيانڪتا نظر آئي، ڇاڪاڻ ته ان ۾ ڪرم ڪرڻ جو ئي اڌڪار آهي، ڦل جو اصل نه. ڪرم ڪرڻ ۾ اشرڌا به نه هجي ۽ هميشه سمرپڻ سان گڏ يوگ تي درشٽي رکندي ڪرم ۾ لڳو رهه. جڏهن ته گيان مارگ ۾ هارائيندين ته ديوتو آهي، جيتڻ تي اوچ استٿي آهي. پنهنجو لاڀ هاڃي پاڻ ڏسندي ئي اڳيان وڌڻو آهي. ان طرح ارجن کي نشڪام ڪرم يوگ جي ڀيٽ ۾ گيان مارگ سرل لڳو. تنهنڪري هن التجا ڪئي-

व्यामिश्रेणेव वाक्येन बुद्धिं मोहयसीव मे।
तदेकं वद निश्चित्य येन श्रेयोऽहमाप्नुयाम्॥२॥

’وِيامِي شِريڻيوَ واڪِيين بُڌِيِمِ موهَيَسيِوَ مي
تَديڪَمِ وَدَنِشِچِتِيَه ييِنَ شريِيو هماپِرُيامِ (٢)

توهان مليل جليل وچنن سان منهنجي بُڌي موهت ٿا ڪريو. توهين ته منهنجي بُڌيءَ جو موهه دور ڪرڻ ۾ پرورت ٿيا آهيو. هاڻي انهن مان هڪ نشچت ڪري ٻڌايو، جنهن سان پرم ڪلياڻ موکش کي پراپت ٿي وڃان ان تي شري ڪرشن چيو:-

श्रीगवानुवाच

लोकेऽस्मिन्द्विविधा निष्ठा पुरा प्रोक्ता मयानघ।
ज्ञानयोगेन साङ्ख्यानां कर्मयोगेन योगिनाम् ।।३।।

شري ڀڳوان اُواچ

’لوڪيسِمَندِوَ وِڌا نِشٺا پُرا پِروڪتا ميانگهہ
گيانَيوگيڻَ سانکِيانامِ ڪَرمَ يوگيڻَ يوگينامِ (۳)

نشپاپ ارجن! هن سنسار ۾ ستيہ جي کوجنا جون ٻہ ڌارائون منهنجي دواران پهرين چيون ويون آهن. پهرئين جو تاتپرج ڪڏهن سَتِيُگہ يا تريتا ۾ نہ، بلڪ هينئر جنهنکي ٻئي اڌياءَ ۾ چيو ويو آهي. گيانين لاءِ گيان مارگہ ۽ يوگين لاءِ نشڪام ڪرم مارگہ ٻڌايو ويو. ٻنهي ئي مارگن جي انوسار ڪرم تہ ڪرڻو ئي پوندو. ڪرم ضروري آهي.

न कर्मणामनारम्भान्नैष्कर्म्यं पुरुषोऽश्नुते।
न च सन्न्यसनादेव सिद्धिं समधिगच्छति।।४।।

’نَہ ڪَرِمَڻا مَنارَمِيانِئَيشِڪَرِمِيَمِ پُرُشو شُرُتي
نَہ چَ سَنِنيسَنا ديوَ سِڌِيمِ سماڌِيگَڇتي (۴)

ارجن! منش نہ تہ ڪرمن کي نہ شروع ڪرڻ سان نشڪرمتا جي انتم استتيءَ کي پراپت ٿئي ٿو ۽ نہ شروع ٿيل ڪِريا کي تياڳڻ ماتر سان ڀڳوت پراپتي روپي پرم سِڌيءَ کي بہ پراپت ڪري ٿو. هاڻي توکي گيان مارگہ سٺو لڳي يا نشڪام ڪرم مارگہ. ٻنهي ۾ ڪرم تہ ڪرڻو ئي پوندو.

گهڻو ڪري ان جڳهہ تي، انهي حالت ۾ ماڻهو ڀڳوت جي راهہ ۾ مختصر مارگہ ۽ بچاءُ ڳولڻ لڳن ٿا. ’ڪرم شروع ئي نہ ڪن، ٿي ويا نشڪامي‘ متان اهڙي ڀُل نہ رهجي وڃي، اهڙي چوڪ نہ ٿي وڃي، تنهنڪري شري ڪرشن چئي ٿا ڏين تہ ڪرم شروع نہ ڪرڻ سان ڪير نشڪرم ڀاوَ کي نٿو

پراپت ٿئي. شڀ اشڀ ڪرمن جو جتي اَنتُ آهي، پرم نشڪرمتا جي اُن استتي کي ڪرم ڪري ئي پائي ٿو سگهجي. ان طرح گهٽيئي ماڻهو چوندا آهن 'اسين ته گيان مارگي آهيون، گيان مارگ ۾ ڪرم آهيئي ڪونه.' ائين مڃي ڪرمن کي تياڳ ڪرڻ وارو گياني نٿو ٿئي. شروع ٿيل ڪِريا کي تياڳڻ سان ڪوئي ڀڳوت ساکيات روپي پرم سِڌي کي نٿو پراپت ٿئي. چاڪاڻ ته:-

न हि कश्चित्क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत्।
कार्यते ह्यवशः कर्म सर्वः प्रकृतिजैर्गुणैः।।५।।

'نَه هِي ڪَشِچِتڪشڻ مَپِي جاتوُ تِشٿَتيڪَرمَ ڪرِتِ
ڪارِيَتي هِيوشَهَ ڪَرمَ سَرِوَهَ پرِڪرتيرِ جَئيرِ گُڻَئِيهه' (۵)

ڪوبه پرش ڪنهن وقت ۾ ڪن پر لاءِ بنا ڪرم نٿو رهي، چاڪاڻ ته پرش پرڪرتي مان پيدا ٿيل گڻن دوارا مجبور ٿي ڪرم ڪن ٿا. پرڪرتي ۽ پرڪرتي مان اُتپن ٿيل گڻ جيسين جيئرا آهن، تيستائين ڪوبه پرش ڪرم ڪرڻ بنا رهي نٿو سگهي.

اڌياءَ چوٿين جي ٽيٽيهين سلوڪ ۾ شري ڪرشن چون ٿا ته پاون ماتر ڪرم گيان ۾ سماپت ٿي وڃن ٿا، گيان روپي اگني سمپورڻ ڪرمن کي ڀسم ڪري ڇڏيندي آهي. هتي هوُ چون ٿا ته ڪرم ڪرڻ بنا ڪوئي رهيئي نٿو. آخر ۾ اُهي مهاپرش چون ڇا ٿا؟ هننجو اِهو خيال آهي ته ڀگيه ڪندي ڪندي ٽنهي گڻن کان جدا ٿيڻ سان من جي لين ٿيڻ ۽ ساکياتڪار سان گڏ ڀگيه جو نتيجو نڪرڻ تي ڪرم خلاص ٿي وڃن ٿا. انهي نرڌارتا ڪريا جي پورڻتا کان پهرين ڪرم مٽجن نٿا، پرڪرتي پيڇو نٿي ڇڏي.

कर्मेन्द्रियाणि संयम्य य आस्ते मनसा स्मरन्।
इन्द्रियार्थान्विमूढात्मा मिथ्याचार: स उच्यते ।।६।।

'ڪرميندِرياڻِي سنَيَمِيَہ يَہ آسِتي مَنَسا سِمرنِ
اندِريار ٿانِومُوُ ڍاتما مِٿِيا چارَهہ سَ اُچيَتي (٦)

ايتري هونديءَ بہ مها موڙهل ماڻهو، جيڪي ڪرم اندرين کي هٺ سان روڪي اندرين جي ڀوڳن جو من سان سمرن ڪن ٿا اُهي پاکنڊي آهن، ڪوڙا آهن، نہ گياني. ان مان سِڌ ٿيو تہ ڪرشن جي وقت ۾ بہ اهڙيون روڙهيون ۽ رسمون هيون. لوڪ ڪرڻ جهڙن ڪمن کي ڇڏي اندرين کي هٺ سان روڪي ويهي رهندا هئا ۽ چوندا هئا تہ مان گياني آهيان، پورڻ آهيان. پر شري ڪرشن چون ٿا تہ هو ظالم آهن. گيان مارگ ۾ سنو لڳي يا نشڪام ڪرم يوگ، ٻنهي مارگن، راهن تي ڪرم تہ ڪرڻو ئي پوندو.

यस्त्विन्द्रियाणि मनसा नियम्यारभतेऽर्जुन।
कर्मेन्द्रियै: कर्मयोगमसक्त: स विशिष्यते ।।७।।

'يَسِتوَندِرِياڻِي مَنَسا نِيَمِياريتي رِجُنَ
ڪرميندِرِيَيهہ ڪَرِميوگَمَسَڪِتَهہ سَ وِشِشِيتي (٧)

ارجن! جو پرش من سان اندرين کي وس ۾ ڪري، جڏهن من ۾ بہ واسنائن جي ڏڪ ڏڪ، ڇُرڻ ڏکڻ نہ هجي، سيني پاسي اناسڪت، بنا موهہ ڪرم اندرين سان ڪرم يوگہ جو وهنوار ڪندو آهي، اُهو سريشٽ آهي. ٺيڪ آهي سمجهہ ۾ آيو تہ ڪرم جو آچرڻ ڪن، پر هي سوال ڪڙو ٿي ٿو وچي تہ ڪهڙا ڪرم ڪن؟ ان تي چون ٿا:-

नियतं कुरु कर्म त्वं ज्यायो ह्यकर्मण:।
शरीरयात्रापि च ते न प्रसिद्धयेदकर्मण: ।।८।।

'نِيَتَمِ ڪُرو ڪَرِمِ تُوَمِ جِيايو هِيَڪَرِمَڻَهہ

شَرِير ياتِراپِي ڇَ تي نَہ پِرَ سِڌَيند ڪَرِمَڻَھ (٨)

ارجن! تون جيڪي مڇيل ڪرم آهن سي ڪر مطلب تہ ڪرم تہ گهٽائي آهن، اُنهن مان ڪوئي هڪ چونڊيل، اُهو نيڪ ڪرم ڪر. ڪرم نہ ڪرڻ جي ڀيٽ ۾ ڪرم ڪرڻ ئي سريشٽ آهي، ان لاءِ تہ جي ڪندو رهندين، ٿورو اڳيان وڌي سگهندين، تہ جيئن اڳ ۾ ٻڌايو اٿم. مهان جنم مرڻ جي ڊپ کان اُڌار ڪرڻ وارو آهي، ان ڪري سريشٽ آهن. ڪرم نہ ڪرڻ سان تنهنجي شرير ياترا مانش جنم جي بہ سِڌي نہ ٿيندي. شرير ياترا جو مطلب لوڪ چوندا آهن. 'شرير جو گ ذران! ڪهڙو شرير جو گذران؟ ڇا توهين شرير آهيو؟ هيءُ پرش جنم جنمانترن کان، يگہ يگانترن کان شريرن جي ياترا ئي تہ ڪندو آيو آهي. جيئن وستر پراڻو ٿيو تہ ٻيو ٿيون ڌارڻ ڪيو، ان پرڪار ڪينئي پتنگہ کان ماڻهوءَ تائين، برهما کان وٺي اڄ تائين جڳت بدلجندڙ آهي. اوچ نيچ جوڻين ۾ برابر هيءُ جيوُ شريرن جي ياترا ڪري رهيو آهي. ڪرم ڪا اهڙي وستو آهي جو هن ياترا کي سڦل ڪري ڇڏيندي آهي، پورڻ ڪري ڇڏيندي آهي. سمجهہ کٽي، هڪ ئي جنم ونڻو پوي تہ ياترا جاري آهي، هاڻي تہ راهگير هلي ئي رهيو آهي. هو ٻين شريرن جي ياترا ڪري رهيو آهي. ياترا پوري تڏهن ٿيندي آهي جڏهن واسنائن جي پوري ٿيڻ جو وقت اچي. پرماتما ۾ استتي پائڻ کانپوءِ هن آتما کي شريرن جي ياترا نٿي ڪرڻي پوي مطلب سرير تياڳڻ ۽ ڌارڻ جو سلسلو ختم ٿي ٿو وڃي. هاڻي ڪرم ڪا اهڙي وستو آهي جو هن پرش کي وري شريرن جي ياترا نٿي ڪرڻي پوي. 'موڪشيسي شُڀاتِ' (گيتا ٤-١٦) ارجن! هن ڪرم کي ڪري تون سنسار بنڌن 'اشڀ' کان ڇٽي ويندين. ڪرم ڪا اهڙي چيز آهي جو سنسار- بنڌن کان مڪتي ٿو

ڏياري. هاڻي سوال ٿو اُٿي ته هيءُ مڇيل ڪرم آهي ڇا؟ ان تي چون ٿا-

यज्ञार्थात्कर्मणोऽन्यत्र लोकोऽयं कर्मबन्धनः।
तदर्थं कर्म कौन्तेय मुक्तसङ्गः समाचर।।९।।

'يگيارِتا تِڪرِمَڻونِيَترَ لوڪو يَم ڪرِمَبَنڌنَھ
تَدَرِٿَم ڪَرِمَ ڪؤنتييه مُڪتَسَنگھ سماچار (٩)

ارجن! يگيه جي ڪم ۾ رَتو رهڻ ئي ڪرم آهي. اها حرڪت ڪرم آهي، جنهن سان يگيه پورو ٿئي. صاف آهي، ظاهر آهي ته ڪرم هڪ مڇيل پرَڪريا آهي. ان ڪانسواءِ جي بيا ڪرم ٿين ٿا ڇا اُهي ڪرم ڪونهن؟ شري ڪرشن چون ٿا- نه اُهي ڪرم نه آهن 'اَنيترَ لوڪو يَم ڪَرِمَ بَنڌَنَھ' هن يگيه جي ڪرم ڪرڻ ڪانسواءِ دنيا ۾ جيڪو ڪجهه ڪيو ٿو وڃي، سڄو جڳت جنهن ۾ رات ڏينهن رُڌل آهي، اهو هن لوڪ جو هڪ ٻنڌن آهي، نه ڪو ڪرم. ڪرم ته 'موڪِشيَسي شُڀاتِ' اشڀ معنيٰ سنسار ٻنڌن کان ڇوٽڪارو ڏيارڻ وارو آهي. صرف يگيه جي پرَڪِريا ئي ڪرم آهي. اها حرڪت ڪرم آهي. جنهن سان يگيه پورو ٿئي ٿو. هاڻي ارجن! ان يگيه جي پورتيءَ لاءِ سنگه دوش- لڳاءَ جي دوش کان الڳ رهي چڱيءَ طرح ڪرم جو آچرڻ ڪر. سنگه- دوش کان الڳ ٿيڻ بنا هيءُ ڪرم ٿيندو ئي ڪونه.

اسين هاڻي سمجهي وياسين ته يگيه جي پرَڪريائي ڪرم آهي، پر هتي وري هڪ نئون سوال اُٿي ٿي ويو ته هيءُ يگيه ڇا آهي ۽ ڪيئن ڪيو وڃي؟ ان ڪري پهرين يگيه جي باري ۾ نه ٻڌائي شري ڪرشن ٻڌائين ٿا ته يگيه آيو ڪٿان؟ هو ڏئي ڇاٿو؟ اُنجون خاصيتن تي روشني وڌي ۽ چوٿين

اڏياءَ ۾ وچي صاف ظاهر ڪيو ته يگيه ڇا آهي، جنهن ڪي اسين ڪاريه جو روپ ڏيون ۽ اَسان ڪان ڪرم ٿيڻ لڳي. يوگ يشور شري ڪرشن جي پڌائڻ جي ڍنگه مان ظاهر آهي ته جنهن وستو جو چترڻ ڪرٿو آهي، هو پهرين اُنجي خاص ڳالهين جو چترڻ ڪن ٿا جيئن شرڌا جاڳرت ٿئي. تنهن ڪانپوءِ اُنهن ۾ ورتل ساوڌانين تي روشني وجهن ٿا ۽ انت ۾ مکيه سڌانت صاف ظاهر ڪري پڌائين ٿا.

ياد رهي ته هتي شري ڪرشن ڪرم جي ٻئي پهلو تي روشني وڌي آهي ته ڪرم هڪ مچيل ڪِريا آهي. جو ڪجهه ڪيو وڃي ٿو، اُهو ڪرم نه آهي.

اڏياءَ ٻئين ۾ پهريون دفعو ڪرم جو نالو ورتائين، اُنجي خاصيتن تي زور ڏنو، هن ۾ وننڌڙ ساوڌانين تي پرڪاش وڌو، پر اهو نه پڌايو ڪرم ڇا آهي؟ هتي اڏياءَ ٽئين ۾ پڌايو ته ڪير به ڪرم ڪرڻ ڪانسواءِ رهي نٿو سگهي. پرڪرتي جي آسرو وٺي منش ڪرم ڪري ٿو. اُنجي باوجود به جي لوڪ اندرين کي هٺ سان روڪي من سان وشين جو چنتن ڪن ٿا، اُهي ڪپٽي، پاکنڊي ۽ ضدي آهن. ڪپٽ جو آچرڻ ڪرڻ وارا آهن. ان ڪري ارجن! من مان اندرين کي سميٽي تون ڪرم ڪر پر سوال جيئن جو تيئن آهي ته ڪهڙو ڪرم ڪيون؟ ان تي يوگيشور شري ڪرشن چيو- ارجن! تون نرڌارت معنيٰ مچيل ڪرم ڪر. هاڻي سوال ٿو اُٿي ته نرڌارت ڪرم ڇا آهن؟ جنکي اَسين ڪريون. تڏهن پڌايائون ته يگيه کي ڪاريه جو روپ ڏيڻ ڪرم آهي. هاڻي سوال اُٿي ٿو ته اِهو يگيه ڇا آهي؟ هتي يگيه جي اُتپتي، خاصيت پڌائي شانت ٿي ويندا ۽ اڏياءَ چوٿين ۾ يگيه جو نکريل روپ ملندو، جيڪو ڪرڻ ڪرم آهي.

ڪرم جي هيءَ پريڀاشا گيتا کي سمجهڻ جي ڪنجي آهي. يگيه ڪانسواءِ دنيا ۾ لوڪ ڪجهه نه ڪندا ئي رهن ٿا. ڪير ڪيتي ٿو ڪري، ته ڪوئي واپار. ڪير مٿي وينو آهي ته ڪوئي شيوڪ. ڪوئي پنهنجي ٻُڌي جي باري ۾ ٿو چوي ته ڪوئي محنت جي واکاڻ ٿو ڪري. ڪوئي سماج شيوا کي ڪرم ٿو مڃي ته دير ديش شيوا کي ۽ انهن ڪرمن ۾ لڳي لوڪ سڪام ۽ نشڪام ڪرم جي ڀومڪا به ٺاهي وٺندا آهن. پر شري ڪرشن چون ٿا، ته اهي ڪرم ڪونه آهن. ’انيَترَ لوڪويَمِ ڪرمبنڌَنَه‘ يگيه جي پرڪريا ڪانسواءِ جو ڪجهه ٻيو ڪيو وڃي ٿو، اُها هن لوڪ جا بنڌن وارا ڪرم آهن، نه ڪِ موڪش ڏيڻ وارا ڪرم. حقيقت ۾ يگيه جي چاڻ ئي ڪرم آهي. هاڻي يگيه نه ٻڌائي ڀرين اهو ٿا ٻڌائين ته يگيه آيو ڪٿان؟

सहयज्ञाः प्रजाः सृष्ट्वा पुरोवाच प्रजापतिः।
अनेन प्रसविष्यध्वमेष वोऽस्त्विष्टकामधुक्।।१०।।

سَهَيَگيَاهَه پِرجاهه سِرشٽوا پُروواچ پِرجاپتيهَ
اَنينَ پِرَ سَوشيه ڌِوَميش وو اِستِوَ شٽڪامَڌُڪِ (١٠)

پرجاپتي برهما ڪلپ جي شروعات ۾ يگيه سان گڏ پرجا کي رچي چيو ته هن دواران واڌاري کي پراپت ٿيو. هيءُ يگيه توهان ماڻهن جي ’اِشَت ڪامَ ڌُڪِ‘ جنهن ۾ توهانجي اڇا نه هجي، وناش رهت اشت- سنبنڌي ڪامنا جي پورتي ڪندو. يگيه سان گڏ پرجا کي ڪنهن رچيو؟ پرجاپتي برهما. برهما ڪير؟ ڇا چئن مُکن وارو ۽ انن اکين وارو ديوتا، جيئن ته مشهور آهي؟ نه، شري ڪرشن انوسار ديوتا نالي جي ڪا الڳه شڪتي ئي ڪونهي، پوءِ پرجاپتي ڪير آهي؟ حقيقت ۾ پرجا جو بنيادي پيدا ڪندڙ پرماتما ۾ پرويش پاتو آهي، اُهو مهاپرش پرجاپتِي آهي. ٻُڌي ئي برهما آهي. ’اَهنڪار

شِوَ ٻُڌِي اَج، مَنَ شَشِي چِتَ مهان.' رام چرت مانس ٦-١٥-ڪ. اُن وقت ٻُڌِي هٿيار وانگر ٿيندي هئي. اُن پرش جي واٽيءَ ۾پرماتما ئي ٻوليندو هو.

يڳن جي حقيقي ڪِرِيا شروع ٿيڻ تي ٻُڌيءَ جو ڏينهون ڏينهن واڌارو ٿيندو ويو شروعات ۾ اها ٻُڌِي برهم وديا سان مليل هئڻ ڪري 'بِرَهَمِ وِت' چئي ويندي هئي. گهٽن وڪارن کي ظابطو هئڻ تي برهم وديا ۾ سريشٽ هئڻ تي 'برهم وِدِور' چئي ويندي هئي. اوچي ۽ سوکيم هئڻ تي ٻُڌيءَ جي اوسٿا ٿڙيل ٿي ويندي آهي. اُها 'برهم وِڌريِيان' چوائيندي آهي. اُن اوسٿا ۾ برهم وِدويتا پرش ٻين کي به اوچي مارگ تي آڻڻ جو اڌڪار پراپت ڪري وٺندو آهي. ٻُڌيءَ جي اوچائي آهي. 'برهم وِدِوَرِشت' معنيٰ برهم وِت جي هيءَ اوسٿا جنهن ۾ اشت ڌارا آهي. اهڙي اسٿتي وارا مهاپرش پرجا جي مول شڪتي پرماتما ۾ سمايل ۽ اسٿت رهن ٿا. اهڙن مهاپرشن جي ٻُڌي هڪ هٿيار آهي. اُهي ئي پرجاپتي چوائين ٿا. اهي پرڪرتي جي جهڳڙي جو ڇيد ڪري 'آرڌنا ڪِرِيا' جي رچنا ڪن ٿا. يگيه جي شڌ سنسڪارن جو ڏيڻ ئي پرجا جي رچنا آهي. ان ۾ سچو سماج اچيت بنا بندوبست رهي ٿو. سرشٽي انادي آهي. سنسڪار پهرين ئي آهن پر بگڙيل منجهيل يگيه جي شڌتا سان ڏاهڻ ئي رچنا يا سينگارڻ آهي.اهڙا مهاپرش ڪلپ جي شروعات ۾ يگيه سان گڏ پرجا جي رچنا ڪئي-ڪلپ نروگي بڻائي ٿو. سياڻا حڪيم به ڪلپ ڏيندو آهي، ڪوئي ڪايا ڪلپ ڪندو آهي. هيءُ ڪڻ پينگر شريرن جو ڪلپ آهي. حقيقت ۾ ڪلپ تڏهن آهي جڏهن ڀوساگر جي ترڻ کان مڪتي ملي وڃي. آرڌنا جو آرنڀ هن ڪلپ جي شروعات ۾ يگيه سان گڏ سنسڪارن کي ڪنو ڪيو ۽ چيو تہ هن يگيه سان

تون ٻڌي حاصل ڪر. ڪهڙي ٻڌي؟ ڇا مڪان ڪچي مان پڪو ٿي وڃي؟ ڪمائي وڌيڪ ٿئي؟ نه يگيه ''اشٽ ڪام ڌُڪِ'' اشٽ سنبڌي ڪامنا جي پورتي ڪندو. اشٽ آهي پرماتما. اُن پرماتما سنبنڌي ڪاماجي پورتي ڪندو. اشٽ آهي پرماتما. اُن پرماتما سنبنڌي ڪامنا جي پورتيءَ وارو آهي. سوال سڀاويڪ آهي ته يگيه سڌو اُن پرماتما جي پراپتي ڪرائيندو يا ڏاڪو ڏاڪو چڙهي؟

देवान्भावयतानेन ते देवा भावयन्तु वः।
परस्परं भावयन्तः श्रेयः परमवाप्स्यथ ॥११॥

''ديوانڀايتانينَ تي ديوا ڀاوَينتو وَهه
پَرِسپَرَمِ ڀاوَيَنِتَهه شِريَيَهه پرمَواپِسيَٿ ' (١١)

هن يگيه دواران ديوتائن جي اُنتي ڪيو معنيٰ دَئِوي سمپد جي واڌارو ڪيو. هو ديوتا لوڪ توهانجي اُنتي ڪندا. ان طرح پاڻ ۾ واڌارو ڪندي پرم شِرييَه، جنهن ڪان پوءِ ڪجهه پائڻ لاءِ باقي نٿو رهي، اهڙي پرم ڪلياڻ کي پراپت ٿي وڃو. جيئن جيئن اسين يگيه ۾ پرويش ڪنداسين (اڳيان يگيه جو ارٿ ٿيندو، آرڌنا جي وِڌي (طريقو) تيئن تيئن هردي ديش ۾ دئوي سمپد پيدا ٿيندي ويندي. پرم ديو هڪ ئي پرماتما آهي، ان پرم ديو ۾ داخلا ڏيڻ واري جا سمپتي آهي، انتهڪرڻ جي جو سجاتييَه پرورتي آهي اُن کي ئي دَئوي سمپد چوندا آهن. اها پرم ديو کي ممڪن ڪري ٿي، ملائي ٿي ان ڪري دَئوي سمپد چئي ويندي آهي، نه وري باهرين ديوتا-پٿر-پاڻي جيئن لوڪ ڪلپنا ڪن ٿا. يوگيشور شري ڪرشن چون ٿا.

इष्टान्भोगान्हि वो देवा दास्यन्ते यज्ञभाविताः।
तैर्दत्तानप्रदायैभ्यो यो भुङ्क्ते स्तेन एक सः॥१२॥

”اِشٽانڀوگانِهہ ديوا داسِيَنتي يگيڀاوِتاهہ
تَدَتَئيرِتانپرَدايئيڀيو يو ڀُنڪتي سِتيڻَ ايوَ سَهہ (١٢)
يگيہ دواران سنڀاليندڙ ديوتا (دَئوي سمپد) توهانکي ”اِشٽانِ ڀوگانِ هي داسينتي “ اشٽ معيل آرڏنا سنبنڌي سامگري ڏيندو، ٻيو ڪجھہ بہ نہ ”تَئيهہ دَتانِ“ هو ئي هڪ ڏيڻ وارو آهي. اشٽ کي پائڻ جو ٻيو ڪوئي اُپاءُ ڪونهي. انهن دَئوي گڻن کي وڌائڻ بنا جو هن اسٿتي جو ڀوڳہ ڪريٿو اُهو پڪ ئي چور آهي. جڏهن هن پاتو ئي ڪونهي تہ ڀوڳيندو ڇا؟ پر ڇوي ضرور ٿو تہ مان پورڻ آهيان، تَتوَ درشي آهيان. اهڙي ڀينگہ مارڻ وارو هن راهہ تي منهن لڪائڻ وارو آهي. هو پڪ ئي چور آهي، نہ پراپت ڪرڻ وارو. پر پائڻ وارا ڇا پائين ٿا؟

यज्ञशिष्टाशिन: सन्तो मुच्यन्ते सर्वकिल्बिषै: ।
भुञ्जते त्वघं पापा ये पचन्त्यात्मकारणात् ।।१३।।

”يَگيَشِشٽاشِنَهہ سَنتو مُچينِتي سَروَڪِلبشئيهہ
ڀُنجِنتي تي تِوَگهم پاپايي پچنتِياتِمَڪارَڻاتِ “ (١٣)
يگيہ مان بچيل ان کي کائڻ وارا سنت جَنَ سڀني پاپن کان مڪت ٿي ويندا آهن. دَئوي سَمپد وڌائيندي وڌائيندي ٿل ۾ پراپتي ڪال ئي پورتي ڪال آهي. جڏهن گيان پورڻ ٿي ويو، تہ باقي بچيل اَنُ ئي برهما آهي. ان کي شري ڪرشن ٻين لفظن ۾ چيو ”يگيَشِشٽامِرت ڀُنجو يانِتي بِرَهمَ سناتَنمِ“ يگيہ جنهنجي سرشٽي ڪري ٿو اُن پرساد کاڌي کي کائڻ وارو برهم ۾ نواس ڪري ٿو. هتي هو چون ٿا تہ يگيہ جي بچيل، پرساد کاڌي کي (برهم امرت کي) پيئڻ وارو سڀني پاپن کان ڇوٽڪارو پائي ٿو. سنت جَنَ تہ ڇٽي

وچن ٿا. پر پاپي ماڻهو موهه کان اُتپن ٿيل شريرن جي لاءِ پچن ٿا. هو پاپ ٿا کائين. اُنهن يڳن به کيو، آراڌنا کي سمجهيو، وڏا مدبر به ٿيا، پر موت ۾ هڪ مني چاهه پيدا ٿي ويئي ته ''آتم ڪارِڻاتِ'' شرير جي لاءِ ۽ شرير جي سنبنڌين لاءِ ڪجهه ملي. هن کي ملي ته ويندو، ايترن يوڳ ن کان پوءِ هو پاڻکي اُتي ئي بينل ڏسندو، جتان هلڻ شروع کيو هئائين. ان کان وڌيڪ ٻيو نقصان ڪهڙو ٿيندو؟ جڏهن شرير ئي ناسونت آهي، ته اُنجي سک - يوڳه کيستائين سات ڏيندا. هو آراڌنا ته ڪن ٿا، موت ۾ پاپ ئي کائين ٿا. 'پَلت سڌا تي سَنَ وِش ليهه' هي نشت ته ڪونه ٿيندو پر اڳيان نه وڌندو. ان کري شري ڪرشن نشڪام ڀاوَ سان ڪرم (يڳن) ڪرڻ تي زور ڏئي ٿو. هيل تائين شري ڪرشن ٻڌايو ته يڳيه پرم پد ڏئي ٿو ۽ اُنجي رچنا مهاپرشن دواران ٿئي ٿي، پر اُهي مهاپرش پرجا جي رچنا ۾ چو پرورت ٿين ٿا؟ ان تي چون ٿا -

अन्नाद्भवन्ति भूतानि पर्जन्यादन्नसम्भवः।
यज्ञाद्भवन्ति पर्जन्यो यज्ञः कर्मसमुद्भवः ।।१४ ।।
कर्मद्भवति विद्धि ब्रह्माक्षरसमुद्भवम्।
तस्मात्सर्वगतं ब्रह्म नित्यं यज्ञे प्रतिष्ठितम् ।।१५।।

''اَنادِ ڀَوَنتي ڀوُتاني پَرِجنيادَنِنسمڀَوَهه
يَڳيادِ ڀَوَتي پَسرِجَنيو يَڳيَهه ڪَرِمَ سَمُدِ ڀَوَهه '' (١۴)
''ڪَرِمَ بِرَهمودِ ڀَوَمِ وِڌِ بِرِهَماڪشر سَمُدِ ڀَوَمِ
تَسِماتِسَرِوَ گَتَمِ بِرهَمَ نِتيَمِ يَڳيي پِرَتيِشِٿِتَمِ (١۵)

سڀ پراڻي اَنَ مان اتپن ٿين ٿا. ''اننمِ برهميتي وِيَجاناتِ ا (تَئي اُپ ٢-١)اَنُ پرماتما ئي آهي. اُن برهم امرت کي ئي اُديش ٻڌائي پراڻي يڳيه ڏانهن اگرسر ٿيندو

آهي. اَن جي اُتپتي برسات مان ٿئي ٿي. بادلن مان ٿيڻ واري برسات ناهي. بنا پتا جي برسات اڳيان ڪنا ٿيل يگيہ ڪرم ئي هن جنم ۾ جتان ساڌن چٽو هو، اُتان ئي پرماتما جي روپ ۾ وسي پوندو آهي. اچ جي آراڌنا سپاٽي ڪرپا جي روپ ۾ ملندي. ان ڪري برسات يگيہ سان ٿئي ٿي، سواها چوڻ سان تِرَجو جلائڻ سان ئي برسات پوي ٿي تہ سنسار جا گھڻو ڪري مَروُيومي سڪل چو ٿيون رهن؟ پلي زمين بڻجي پوي هتي ڪرپا ورشٽي يگيہ جي دين آهي. هي يگيہ ڪرمن مان ئي اُتپن ٿيڻ وارا آهن. ڪَرم سان يگيہ پورڻ ٿيندو آهي. اُنهي ڪرم کي ويد مان پيدا ٿيل ڄاڻ. ويد برهم ۾ اسٿت ٿيل مهاپرشن جي واڻي آهي. جيڪي تَتِوَ وِدِت ڪونہ آهن اُنجي ظاهر انيوتي جو نالو ويد آهي، نہ ڪِ ڪجھہ شلوڪ سنگرهہ ويد اوناشي پرماتما مان اُتپن ٿيل سمجھہ. چيا تہ مهاتما ئن آهن، پر اُهي پرماتما سان هڪ روپ ٿي چڪا آهن، اُنهن جي ذريعي اوناشي پرماتما ئي ٻولي ٿو تنهنڪري اوناشي پرماتما مان اُتپن ٿيا تنهنڪري ويد اپئورشيہ چيا ويندا آهن. مهاپرشن ويد ڪٿان پاتا؟ تہ ويد اوناشي پرماتما مان اُتپن ٿيا. هو مهاپرش هن سان ملي هڪ ٿي ويا آهن، هو صرف هٿيار آهن ان ڪري اُنهن جي دوارن هو ئي ٻولين ٿا. چو تہ يگيہ جي دواران من جي نہ هئڻ وقت ۾ هو ظاهر ٿين ٿا. ان ۾ سروَياپي پرم اڪشر پرماتما سدائين يگيہ ۾ ئي سنمانت آهي. يگيہ ئي اُن کي پائڻ جو هڪ ماتر اُپاءُ آهي. ان تي زور ڏين ٿا.

एवं प्रवर्तितं चक्रं नानुवर्तयतीह यः।
अघायुरिन्द्रियारामो मोघं पार्थ स जीवति।।१६।।

”ايوَ پِرَورتِتِمَ چَڪرَمِ نانوُ وَرِتَيَتيِهَہ يَهَہ

اَگهايَرِندِرِيا رامو موگهِہ پارِٿَ سَ جيوتِ (١٦)

هي پارٿ! جو پرش هن لوڪ ۾ منش شرير پراپت ڪري هن طرح جي هلايل ساڌن چڪر جي انوسار نٿو هلت ڪري مطلب دَئِوي سَمپدِ جو اُتساهي، ديوتائن جي واڌ ۽ هڪ ٻئي ۾ واڌاري جي دئاران اڪشيہ ڌام ڪي پراپت ڪرڻ، هن سلسلي جي انوسار جيڪو نٿو هلي، اندرين جو آرام چاهڻ وارو اَهو ”پاپايوُ پرش“ جو جيئڻ اجايو آهي.

ڀائرو! يوگيشور شري ڪرشن ٻئين اڌياءَ ۾ ٻن ڪرمن جو نالو کنيو آهي ۽ هن اڌياءَ ۾ ٻڌايو تہ نيم سان ٻڌل ڪرم جو آچرڻ ڪر. يگيہ جي پِرَڪريا ئي ڪرم آهي. ان کان سواءِ جيڪو ڪجهہ ڪيو ٿو وڃي اُهو هن لوڪ جو ٻنڌن آهي. ان ڪري سنگہ دوش کان الڳہ رهي اُن يگيہ جي پورتيءَ لاءِ ڪرم جو وهنوار ڪر. هن يگيہ جي خاص آدرشن تي روشني وڌي ۽ ٻڌايو تہ يگيہ جي اُتپتي برهما مان آهي. پرجا اَنَ ڪي اُديش ٻڌائي ان يگيہ ۾ پرورت ٿيندي آهي، يگيہ ڪرم مان ۽ ڪرم اپئورشِيہَ ويد مان اُتپن ٿين ٿا، جڏهن تہ ويد منترن جي ڏسڻ وارا مهاپرش ئي هئا. اُنهن جو پرش لکي چڪو هو. پراپتيءَ سان گڏ اوناشي پرماتما ئي فقط بچيو هو تنهنڪري ويد پرماتما مان اُتپن ٿيل آهن. سَروَ وياپي پرماتما يگيہ ۾ سدا پوڄيل آهي. ان ساڌن چڪرجي انوسار جيڪو نٿو ورتاءُ ڪري اُهو پاپي پرش اندرين جو سکہ چاهڻ وارو آهي، اجايو پيو جيئي. مطلب تہ يگيہ اهڙي خاص وڌي آهي، جنهن ۾ اندرين کي آرام ڪونهي. اڻ پڇو اڪشيہ سکہ آهي اندرين جي روڪڻ سان گڏ ، اُن ۾ لڳائڻ جي بہ ريت آهي، وڌان آهي. اندرين جو آرام چاهڻ وارو پاپ جو ڀاڱي آهي. هاڻي تائين شري ڪرشن ڪونہ ٻڌايو آهي تہ يگيہ آهي ڇا؟

پر ڇا يڳيہ ڪندا ئي رهون يا ڪڏهن اُنجو انت بہ ٿيندو؟ ان تي يوگيشور چون ٿا:-

यस्त्वात्मरतिरेय स्यादात्मतृप्तश्च मानव: ।
आत्मन्येव च सन्तुष्टस्तस्य कार्यं न विद्यते ।।१७।।

”يَستِواتِمَ رَتيرِيَيہَ سِيادا تِمترَ پَترِشچ مانَوَهہ
آتِمَنِييوَ چَ سَنتُشِٽَستَسِيَہ ڪارِيَم نہَ وِدِيَتي (١٧)

پر جو منش آتما ۾ ئي رتل آتما ۾ ترپت ۽ آتما ۾ ئي سنتُشت آهي، اُن لاءِ ڪوبہ ڪَرتويہ نٿو رهي. اهوئي تہ لڪشيہ هو. جڏهن اڻ جاتل سناتن، اوناشي آتم تَتِوَ پراپت ٿي ويو تہ اڳيان ڳولهيون ڪنهن کي ؟ اهڙي پرش لاءِ نہ ڪرم جي ضرورت آهي، نہ ڪنهن آرڌنا جي. ”آتما ۽ پرماتما ساڳيا آهن. ان جو وري چترڻ ڪن ٿا.“

नैव तस्य कृतेनार्थो नाकृतेनेह कश्चन ।
न चास्य सर्वभूतेषु कश्चिदर्थव्यपाश्रय: ।।१८।।

”نئِيوَ تَسِيہَ ڪِرتينارِٿو ناڪِرِ تينيهہ ڪَشچِنِ
نہ چاسِيہ سَرِوَيِوتيشنوُ ڪَشَچِدرِٿوِيَپاشِرِيَهہ (١٨)

هن سنسار ۾ اُن پرش جو ڪرم ڪندي ڪو لاڀ نہ آهي نہ ڇڏڻ سان ڪو نقصان آهي، جڏهن تہ پهرين ضروري هو. هنجو سيني پراڻين ۾ ڪو بہ سوارٿ سنبنڌ نٿو رهي. آتما ئي تہ پوتر، سناتن، اويڪت، اپرورتنشيل، نہ بدلجندڙ ۽ اڪشيہ آهي. جڏهن اُنکي پائي ورتو، اُن سان سنتشت، ان سان ئي ترپت، اُن سان مليل ۽ استت آهي. اڳيان ڪجهہ شڪتي ئي ڪونهي، تہ ڪنهن کي ڳوليون؟ ملندو ڇا؟ ان پرش جي لاءِ ڪرم ڇڏڻ تي ڪابہ هاڃي نہ ٿيندي، ڇو جو وڪار جنهن تي جميل ٿيندا آهن، اُهو چِٽ ئي نہ رهيو. اُن جو سيني پدارٿن

۾ ٻاهريون جڳت ۽ اندرين سنڪلپن جو ذري ماتر بہ ارٿ نٿو رهي. سڀ کان وڏو ارٿ تہ هو پرماتما. جڏهن اُهوئي ملي ويو ظاهر ٿي ويو، تہ ٻين سان اُنجو ڪهڙو پريوجن رهندو.

तस्मादसक्त: सततं कार्यं कर्म समाचार।
असक्तो ह्याचरन्कर्म परमाप्नोति पुरुष: ।।१९।।

”تسماَدَسَڪتَہ سَتَتَہ ڪارِيَہ ڪَرمَ سماچَرَ
اسَڪتو هِيا چرنِڪَرمَ پرماپنوتي پُرُشَھ (١٩)

ان استٿي کي پراپت ڪرڻ لاءِ تو بنا موهہ هميشهہ ”ڪاريہ ڪرم“ جو ڪرڻ يوڳہ آهي، ان ڪرم کي چڱيءَ طرح ڪر. ڇو تہ نرموهي پرش ڪرم جي آچرڻ سان پرماتما کي پراپت ٿيندو آهي. مقرر ڪرم ”ڪاريہ ڪرم“. هڪڙي ڳالهہ آهي ڪرم جي پريرڻا ڏيندي هو وري چون ٿا.

कर्मणैव हि संसिद्धिमास्थिता जनकादय:।
लोकसङ्ग्रहमेवापि सम्पश्यन्कर्तुमर्हसि ।।२०।।

”ڪَرِ مڻيوَ هي سنسڌِيماسِٿتا جنڪدايَھ
لوڪَ سنگِرِهمي واپي سَمپِشِيَنِڪَرِتوُ مَرِهَسي“ (٢٠)

جنڪ معنيٰ راجا جنڪ نہ آهي. جنڪ جنم داتا کي چوندا آهن. يوڳہ ئي جنڪ آهي جو توهانجي سروپ کي جنم ڏئي ٿو، ظاهر ڪري ٿو. يوڳہ سان گڏيل هرهڪ مهاپرش جنڪ آهي. اهڙا يوڳہ سنيڪت گهڻن ئي رشين ”جَنِڪا دَيَهہ“ جنڪ وغيره گياني مهاپرش بہ ”ڪَرِمڻا ايوَهي سَنِسِڌِہ“ ڪرمن جي دواران ئي پرم سڌي کي پراپت ڪيائون. پرم سڌي معنيٰ پرم تَتِوَ پرماتما جي پراپتي، جنڪ وغيره جيترا بہ اڳ ۾ ٿيڻ وارا مهرشي ٿيا آهن، هن ’ڪاريہ ڪرم‘ جي دواران، جا يگيہ جي پرڪريا آهي، هن ڪرم کي ڪري ئي ’سنسِڌِہ‘ پرم سڌي پاتائون. پر پراپتيءَ

ڪان پوءِ اُهي بہ لوڪن جي ميڙ ڪي ڏسي ڪرم ڪندا آهن، ماڻهن جي ڀلائيءَ لاءِ ڪرم ڪندا آهن. هاڻي تون بہ پراپتيءَ لاءِ ۽ پراپتيءَ ڪان پوءِ لوڪ نائڪ بڻجڻ لاءِ ڪاريہ ڪرم ڪرڻ جي ئي يوڳيہ آهين. ڇو؟

هاڻي شري ڪرشن چيو هو تہ پراپتي ڪان پوءِ مهاپرش جو ڪرم ڪرڻ سان ڪوئي لاڀ نہ آهي ۽ نہ ڇڏڻ سان ڪا هاڃي آهي، پوءِ بہ لوڪن جو ميڙ لوڪن جي ڀلي جي ويوسٿا جي لاءِ هو چڱيءَ طرح مقرر ٿيل ڪرڻ جو ئي آچرڻ ڪن ٿا.

यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जनः।
स यत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते।।२१।।

” يدا تَدا چَرَتي شريشٽَسِتَتَديويترو جَنَهہ
سَ يَتپِرَماڻَمِ ڪُروُتي لوڪ سِتَدَنوُ وَرِتَتي (٢١)

سريشٽ پرش جو جو آچرڻ، وهنوار ڪن ٿا، ٻيا پرش بہ اُنجي انوسار ئي ڪن ٿا. اَهو مهاپرش جو ڪجهہ پرماڻ ڪري ڏئي ٿو، سنسار اُن موجب ئي ڪري ٿو. پهرين شري ڪرشن سُروپ ۾ استٿ، آتم تِرپت مهاپرش جي رهڻيءَ تي پرڪاش وڌو آهي تہ هن جي لاءِ ڪرم ڪرڻ سان ڪوئي لاڀ نہ ۽ ڇڏڻ سان ڪا هاڃي ٿئي ٿي، پوءِ بہ جنڪ وغيره ڪرم ۾ چڱي طرح ورتندا هئا. هتي اُنهن مهاپرشن سان شري ڪرشن آهستي سان پنهنجي ڀيٽ ڪندو آهي تہ مان بہ هڪ مهاپرش آهيان.

न मे पार्थास्ति कर्तव्यं त्रिषु लोकेषु किञ्चन।
नानवाप्तमवाप्तव्यं वर्त एव च कर्मणि।।२२।।

نہَ مي پارِٿاسِتي ڪَرِتَوِيَم تِرِشوُلوڪيشوُڪِنچَنَ
نانا واپِتَمَواپِتَوِيَمِ وَرِتَ ايوَ چَ ڪَرِمَڻي (٢٢)

هي پارٿ! مونکي ٽنهي لوڪن ۾ ڪو ڪرتويہ ڪونہ

آهي. پوءِ ڇوي ٿو، اُن مهاپرش جو سيني پدارٿن ۾ پراڻين لاءِ ڪو ڪرتويہ نہ آهي. هتي ڇون ٿا ٿنهي لوڪن ۾ مونکي ڪجهہ بہ ڪرتويہ باقي نہ آهي. جيتوڻيڪ ذري ماتر پراپت ٿيڻ يوگيہ وستو اپراپيَہ نہ آهي، تڏهن بہ مان ڪرم ۾ چڱيءَ طرح ورتندو آهيان ڇو؟

यदि ह्यहं न वर्तेयं जातु कर्मण्यतन्द्रित:।
मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्या: पार्थ सर्वश:।।२३।।

”يَدي هِيَهَمِ نہ وَرتيِيَمِ جاتوُ ڪَرمَڻيَتَنِدرَ تَهہ
مَمَ ورتمانوُوَرتَنتي مَنُشياهہ پارِٿ سَروَشَهہ (٢٣)

ڇو تہ جي مان ساوڌان ٿي جيڪڏهن ڪَرَمَ ۾ نہ ورتندس تہ منش منهنجي ورتاءُ جي انوسار ورتڻ لڳي ويندا. تہ توهانجو نالو بہ خراب ٿئي؟ شري ڪرشن ڇون ٿا- ها!

उत्सीदेयुरिमे लोका न कुर्यां कर्म चेदहम्।
सङ्करस्य च कर्ता स्यामुपहन्यामिमा: प्रजा:।।२४।।

”اُتسيديُرِمي لوڪا نہ ڪُرِيامِ ڪَرِمَ چيدَهَمِ
سَنَڪَرَسِيہَ چَ ڪَرِتا سِيامُپهَنِيامِماهہ پرَجاهہ (٢٤)

جيڪڏهن مان ساوڌان ٿي ڪرم نہ ڪريان تہ سڀ لوڪ پرشٽ ٿي ويندا ۽ مان ”سنِڪَرَسِيہَ“ورڻ سنڪر جو ڪرڻ وارو ٿيندس ۽ هن ساري پرجا جو مارڻ وارو ٿيندس، مارڻ وارو بڻجان.

سوروپ ۾ استٿ مهاپرش هوشيار، سجاڳہ رهي جيڪڏهن آرڌنا جي سلسلي ۾ نہ لڳا رهن، تہ سماج اُن جو نقل ڪري برباد ٿي ويندي. مهاپرشن تہ آرڌنا پورڻ ڪرِي پرم نشڪرم جي استٿي ڪي پاتو آهي. هو نہ ڪن تہ انهن لاءِ ڪابہ هاڃي ڪونهي، پر سماج تہ هاڻي آرڌنا شروع نہ ڪئي آهي. پنيان رهندڙ ماڻهن لاءِ مهاپرش ڪرم ڪن ٿا. مان بہ ڪريان ٿو

مطلب تہ شري ڪرشن هڪ مهاپرش هو، نہ وئڪنٺ مان آيل خاص ڀڳوان. هنن چيو تہ مهاپرش لوڪ سنگرهہ لاءِ ڪرم ڪن ٿا، مان بہ ڪريان ٿو. جيڪڏهن سروپ اسٿت مهاپرش ڪرم نہ ڪن تہ ڏسندي ڏسندي پنيان لوگہ بہ جلد ئي ڪرم ڇڏي ڏيندا. هنن کي بهانو ملي ويندو تہ هيءُ ڀڄن نٿا ڪن، پان کائين ٿا، معمولي ڳالهيون ڪن ٿا پوءِ بہ مهاپرش ٿا چوائين، ائين سوچي هو بہ آرڏنا کان هٽي ويندا آهن ، پتت ٿي ويندا آهن. شري ڪرشن چون ٿا تہ جيڪڏهن مان ڪرم نہ ڪريان، تہ سڀ پرشٽ ٿي وڃن ۽ مان ورڻ سنڪر جو ڪرتا بڻجان.

استرين جي خراب ٿيڻ سان ورڻ سنڪر تہ ڏنو ۾ڏو ويندو آهي. ارجن بہ انهي ڊپ کان وياڪل هو تہ استريون پتت ٿينديون تہ ورڻ سنڪر پيدا ٿيندا، پر شري ڪرشن چون ٿا جيڪڏهن مان ساوڌان ٿي آرڌنا ۾ لڳو نہ رهان تہ ورڻ سنڪر جو ڪرتا بڻجان؟ حقيقت ۾ آتما جو شڌ ورڻ پرماتما آهي. پنهنجي شڌ ۽ پوتر راهہ تان ڀٽڪي وڃڻ ورڻ سنڪرتا آهي. جيڪڏهن سروپ ۾ اسٿت ٿيل مهاپرش ڪِريا، ڪرم ۾ نٿا ورتن تہ لوڪ اُنهنجو نقل ڪري ڪِريا رهت ٿي ويندا، آتم راهہ تان ڀٽڪي ويندا، ورڻ سنڪر ٿي ويندا. اُهي پرڪرتي ۾ گم ٿي ويندا.

استرين جي سَتيتِوَ ۽ ۽ نسل جي شڌتا هڪ سماجڪ ويوسٿا آهي. اڌڪارن جو سوال آهي، سماج جي لاءِ اُنجي ضرورت بہ آهي، پرماتا پتا جي ڀلن جو سنتان جي ساڌنا تي ڪوئي اثر نٿو پوي. ”آپَنِ ڪَرِني پارِ اُترني“ هنومان، وياس، وششٽ، نارد، شڪديو، ڪبير، ايسا وغيره مهان مهاپرش ٿيا، جيتوڻيڪ سماجڪ خرابين سان اُنجو ڪوبہ واسطو ڪونهي. آتما پنهنجي اڳئين جنم جي گڻ ڌرم وٺي ايندو آهي.

شري ڪرشن چون ٿا ”مَنَهہ شِشِناني اِندرياڻي پرڪتييہ ٿاني ڪرشتي“ (۷-۱۱۵) من سان گڏ اندرين سان جو ڪاريہ هن جنم ۾ ٿئي ٿو، اُن جا سنسڪار ڪٽي جيو آتما پراڻي شرير کي تياڳي نئين شرير ۾ پرويش ڪري ٿي. ان ۾ جنم داتائن جو ڇا لڳو؟ اُنهنجي وڪاس ۾ ڪو فرق نٿو پوي هاڻي استرين جي خراب ٿيڻ سان ورڻ سنڪر نٿو ٿئي. استرين جو پتت ٿيڻ ۽ ورڻ سنڪر سان ڪوئي سنبنڌ ڪونہ آهي. شڌ سوروپ طرفان اتساهہ نہ پائي پرڪرتيءَ ۾ بکڙي وڃڻ ئي ورَڻ سنڪر آهي.

جيڪڏهن مهاپرش ساوڌان ٿي ڪريا (نيَت ڪرم) ۾ وَرتَنِ ڪرڻ وارن لوڪن ۾ ڪِريا نہ ڪرائين تہ اُهي ساري پرجا جو ناس ڪرڻ وارا، مارڻ وارا ليکبا ساڌنا ڪِرمَ ۾ هلي اُن مول اوناشي جي پراپتي ئي جيون آهي. پرڪرتي بکيڙي رهڻ، ڀٽڪي وڃڻ مرتيو آهي. پر اُهو مهاپرش هن ساري پرجا کي جيڪڏهن ڪِريا پَٽ تي نٿو هلائي، اُن ساري پرجا کي بکيڙڻ کان روڪي ستيہ پَٿ تي نٿو هلائي تہ هو سڄي پرجا جو ناس ڪرڻ وارو هتيارو آهي. هِنسڪ آهي ۽ سلسليوار هلندي جو هلائي ٿو وڃي هو شڌ اهنسڪ آهي. گيتا جي انوسار شرير جو موت، ناس ٿيڻ وارا شريرن جو موت پريورتن ماتر آهي. هِنسا ناهي.

सक्ता: कर्मण्यविद्वांसो यथा कुर्यन्ति भारत ।
कुर्याद्विद्वांस्तथासक्तश्चिकीर्षुर्लोकसङ्ग्रहम् ।।२५।।

”سَڪتاهہ ڪَرمَڻيودِ وانسو يٿا ڪُروَنتي ڀارت
ڪُريا دِودِوَنتاسِنتٿا سَڪتَشِچڪير شوُرلوڪ سَنگِرهَمِ (۲۵)

هي ڀارت! ڪرم ۾ آسڪت ٿيل اگياني ماڻهو جيئن ڪَرم ڪن ٿا، ائين ئي بنا موهہ اناسڪت ودوان، پورڻ گ ياتا بہ لوڪ هرديہ ۾ پريرڻا ۽ ڪلياڻ سنگرهہ چاهيندي

ڪرم ڪري يڳيہ جي وڌِ ي ڄاڻندي ۽ ڪندي بہ اسين اگياني آهيون. گيان جو ارٿ آهي ساڪيات جانڪاري جيستائين ٿورو بہ اسين الڳہ آهيون، آرڏيہ الڳہ آهي تيسيتائين اگيان ظاهر آهي. جيستائين اگيان آهي، تيستائين ڪرم ۾ آسڪتي، موهہ رهي ٿو. اگياني جيتري آسڪتيءَ سان آراڌنا ڪري ٿو، ساڳئي پرڪار سان اناسڪت. جن ڪرمن ۾ پريوجن نہ آهي تہ آسڪتي ڇو ٿيندي، اهڙو پورڻ مهاپرش بہ لوڪن جي ڀلي لاءِ ڪرم ڪري ڏَئِوي سمپد جو اتساهہ رکي، جنهن سان سماج اُن تي هلي سگهي.

न बुद्धिभेदं जनयेदज्ञानां कर्मसङ्गिनाम्।
जोषयेत्सर्वकर्माणिविद्वान्युक्त: समाचरन्।।२६।।

”نہ بُڌيڀيدَمِ جَنَييدَگيانامِ ڪَرِمَسَنگِنامِ
جو شييتِسَرِوَ ڪَرِماڻي وِدِوانَيُڪتَهہ سماچَرن (٢٦)

گياني پرشن ڪي ڪپي تہ ڪرم ۾ آسڪتي رکڻ وارن اگ يانين جي بُڌيءَ ۾ يرم پيدا نہ ڪري مطلب تہ سِوَروپ ۾ اسٿت مهاپرش ڌيان ڏين تہ اُنهن جي ڪنهن وهنوار سان پنيان وارن جي من ۾ ڪرم جي لاءِ اشرڌا نہ اُتپن ٿي وڃي. پرماتم تَتِوَ سان مليل مهاپرش کي بہ گهرجي تہ پاڻ چڱيءَ طرح نيمائيا ڪَرِم ڪندي هن کان بہ ڪرائي.

اهو ئي ڪارڻ هو تہ پوڄيہ مهاراج جي ورڌ اوسٿا ۾ بہ رات جو ٢ بڄي ئي اُٿي ويٺا ۽ ڪنگهڻ لڳا. ٽي بڄي چوڻ لڳا، ”اُٿو متيءَ جا پتلا“ سڀ اُٿي چنتن ۾ لڳي وڃو، پاڻ ٿورو ليٽي پوي. ڪجهہ دير کان پوءِ وري اُٿي ويهي رهن. چون، ”توهين سمجهو ٿا تہ مهاراج سمهي پيو آهي؛ پر مان سمهان نٿو، سواس ۾ لڳل آهيان. ورڌ اوسٿا جو سرير آهي، وهڻ ۾ تڪليف ٿي ٿئي ان ڪري مان پيو هوندو آهيان.

توهان کي استر ۾ سڌو ويهي چنتن ڪرڻو آهي. جيستائين تيل ڌارا وانگر سواس جي ڏوري نہ لڳي وڃي، سلسلو ٽٽي نہ، ٻيا سنڪلپ وچ ۾ اٿڪ اُتپن نہ ڪري سگهن تيستائين لاڳيتو لڳو رهڻ ساڌو جو ڌرم آهي. منهنجو سواس تہ بانس جي لڪڙيءَ وانگر استر بيني آهي. اهوئي ڪارڻ آهي تہ ششن کان ڪرائڻ لاءِ اُهو مهاپرش چڱيءَ طرح ڪرم ۾ ورتندو آهي. ”جنهن گڻ کي سيکاري، اُن کي ڪري ڏيکاري.“

اهڙيءَ طرح سوروپ ۾ استت مهاپرش کي بہ ڪپي تہ پاڻ ڪرم ڪندي ساڌڪن ۾ بہ آراڌنا ۾ لڳائيندو رهي. ساڌڪ تہ پورڻ شرڌا آرڌنا ۾ لڳي، پر پلي گيان يوگي هجي يا سمپورڻ ياوَ وارو نشڪام ڪرم يوگي هجي؛ ساڌڪ ۾ ساڌنا جو اهنڪار نہ اچڻ گهرجي. ڪرم ڪنهنجي دواران ٿين ٿا، هن جي هئڻ جو ڪارڻ ڪير آهي؟ ان تي شري ڪرشن روشني وجهن ٿا.

प्रकृतेः क्रियमाणानि गुणैः कर्माणि सर्वशः।
अहङ्कारविमूढात्मा कर्ताहमिति मन्यते।।२७।।

”پرَڪِرتي ڪِرَيماڻاني گُڻُئوهہ ڪَرماڻي سَروَشَهہ
اَهنڪارَ وِ موُڙَهاتما ڪَرتاهَمِتي مَنِيَتي (٢٧)

شروع ۾ پورتي پَرِينت ڪرم پرڪرتي جي گڻن دواران ڪيا ويندا آهن پوءِ اهنڪار کان خاص موڙهہ پرش ”مان ڪرتا آهيان“ ائين مڃين ٿا. اهو ڪيئن مڃجي تہ آرڌنا پرڪرتيءَ جي گڻن دواران ٿئي ٿي؟ اهڙو ڪهڙو ڏنو. ان تي چون ٿا.

तत्त्ववित्तु महाबाहो गुणकर्मविभागयोः।
गुणा गुणेशु वर्तन्त इति मत्वा न सज्जते।।२८।।

’’تَتوَ وِتوُ مهاباهو گُڻڪَرمَوِڀاگيوهَہ
گُڻا گُڻيشوُ وَرتَنِتَ اتي مِتوا نہ سڄتي ‘‘ (٢٨)

هي مهاباهو! گڻ ۽ ڪرم جي وڀاڳہ کي تَتووِتِ پَرَمَ تَتوَ پرماتما ڄاڻ رکندڙ مهاپرش ڏئنو ۽ سمپورڻ گڻ، گڻن ۾ وَرتي رهيا آهن، ائين مڃي هوُ گڻ ۽ ڪرمن جي ڪرتاپڻي ۾ آسڪت نٿا ٿين.

هتي تَتوِ جو ارٿ پَرَمِ تَتوَ پرماتما آهي نہ پنج يا پنجويهہ تَتوِ، جيئن تہ لوڪ ڳڻين ٿا. يوگيشور ڪرشن جي شبدن ۾ تَتوِ هڪڙو ئي پرماتما آهي، ٻيو ڪو تَتوِ آهيئِي ڪونہ. گڻن کي پار ڪري پرم تَتوِ پرماتما ۾ اسٿت مهاپرش گڻ جي انوسار ڪرمن جو الڳپڻو ڏسي ٿا سگهن. تامسي گڻ رهندو تہ اُنجو ڪم ٿيندو. آلس،ننڊ، چڪون، ڪرم ۾ پرورت نہ هئڻ جو سڀاءُ. راجسي گڻ هوندو تہ آرڏنا کان پنيان نہ هٽڻ جو سڀاءُ، بهادري سوامي ڀاوُ سان ڪرم ٿيندو ۽ ساتوڪ گڻ ڪرم ڪرڻ وقت ڌيان، سماڌي، انڀوي گيان ، ڌاراواهڪ چنتن، سرل سڀاءُ ۾ ٿيندو. گڻ بدلجندڙ آهن. انڀوي گياني ئي ڏسي سگهندو آهي تہ گڻن جي آڌار ڪرمن جو سنا ۽ خراب ٿيندا آهن. گڻ پنهنجو ڪم ڪري وٺندا آهن. مطلب تہ گڻ گڻن ۾ ورتندا آهن. ائين سمجهي هو ظاهر ڏئل ڪم ۾ آسڪت نہ ٿيندا آهن. پر جن گڻن جو پار نہ پاتو آهي، جيڪي اڃا رستي ۾ آهن اُنهن کي ڪرمن ۾ آسڪت رهڻو آهي تنهنڪري :

प्रकृतेर्गुणसम्मूढा: सज्जन्ते गुणकर्मसु।
तानकृत्स्नविदो मन्दान्कृत्स्नविन्न विचालयेत्।।२९।।

’’پِرَڪرِتيرگُڻَسَمِموُڙما سَڄِنتي گُڻڪَرمَسوُ
تانِڪرِتِسنَوِدو مندانِڪرِتِسنَوِنَ وِچالَيَتي (٢٩)

پرڪرتي جي گڻن سان موهت ٿيل پرش گڻ ۽ ڪرمن ۾ سلسليوار نرمل گڻن جي وڏيڪ اُنتي ڏسي اُن ۾ آسڪت ٿيندا آهن. اُنهن کي چڱي طرح نہ سمجھوار ''مَنداڻ'' ڍلي طرح ڪوشش ڪسڻ کي چڱي عرح جاڻڻوارا گياني چلائمان نہ ڪن اُنهن کي بي همٿ نہ ڪن بلڪ اُتساھ ڏين، ڇاڪاڻ تہ اُنهنکي ڪرم ڪري ئي پرم نشڪامتا جي اسٿتي کي پائڻو آهي. پنهنجي شڪتي ۽ اسٿتي جو پريوگ ڪري ڪرم ۾ پرورت ٿيڻ وارن گيان مارگي ساڌڪن کي کپي تہ ڪرم جي گڻن جي دين مڃين، پاڳکي ڪرتا مڃي اهنڪاري نہ ٿي وڃي، نرمل گڻن جي پراپت ٿيڻ تي بہ اُن آسڪت نہ هجي. پر نشڪام ڪرم يوگي کي ڪرم ۽ گڻن کي ڇيد ۾ وقت ڏيڻ جي ڪا ضرورت ڪونہ آهي. هن کي تہ بس سمرپڻ سان ڪرم ڪرڻا رهڻا آهن. ڪهڙو گڻ اَ -جا رهيا آهن، اهو ڏسڻ پرماتما جي ذميواري ٿي ويندي آهي. گڻن ۾ پريورتن ۽ قدم قدم سان اُٿڻ، اُها پرماتما اشٽ جي ئي دين مڃين ٿا ۽ ڪرم ٿيڻ کي بہ اُن جي ئي دين مڃين ٿا. هاڻي ڪرتاپڻي جو اهنڪار يا گڻن ۾ آسڪت ٿيڻ جي سمسيا، مٿئلو اُن جي لاءِ نٿي رهي، جڏهن تہ هميشه لڳو رهي ٿو. ان تي ۽ ساٿ ئي يڌ جو سوروپ ٻڌائيندي شري ڪرشن چوندا آهن:

मयि सर्वाणि कर्माणि सन्न्यस्याध्यात्मचेतसा।
निराशीर्निर्ममो भूत्वा युध्यस्व विगतज्वर: ।।३०।।

''مَيہ سَرواڻي ڪَرماڻي سَنَنيسيا ڌياتِمَ چيتسا
نراشِيرِنِرمَمو ڀوتوا يُڌيَسِوَ وِگَتَجوَرَهہ (٣٠)

ان ڪري ارجن ! تون ''اَڌِياتمِچيتَسا'' انتر آتما ۾ چت

جو نروڌ ڪري، روڪي، ڌيان اسٿت ٿي سمپورڻ ڪرمن کي مون ۾ ارپڻ ڪري، آشا رهت ۽ ممتا رهت ۽ دک کان رهت ٿي يڌ ڪر. جڏهن چت ڌيان ۾ اسٿت آهي، ذري به ڪٿي آشا ناهي، ڪرم ۾ ممتا ڪونهي، اسَفلتا جو دک نه آهي ته اُهو پرش ڪهڙي يڌ ڪندو؟ جڏهن سيني پاسن کان چت سميٽي هرديه ۾ گهڙي ٿو ته هو لڙندو ڇا جي لاءِ، ڪنهن سان اُتي آهي ڪير؟ حقيقت ۾ جڏهن توهين ڌيان ۾ پرويش ڪندا، تڏهن يڌ جو صحيح سروپ ڪڙو ٿئي ٿو، ته ڪام ڪروڌ، راڳ دويش، آشا ترشڻا وغيره وڪارن جو ميڙ، وجاتي پرورتيون جو 'ڪُرُ' چوائين ٿيون، سنسار ۾ پرورتي ڏيندي ئي رهندي آهي. رڪاوٽ جي روپ ۾ خوفناڪ حملو ڪنديون آهن. بس، انهن جو پار پائڻ ئي يڌ آهي. انهن کي مٽائيندي انتر آتما ۾ سمٽيندو وڃڻ، ڌيان اسٿت ٿيندو وڃڻ ئي سچي يڌ آهي. ان تي وري زور ڏين ٿا

ये मे मतमिदं नित्यमनुतिष्ठन्ति मानवा:।
श्रद्धावन्तोऽनसूयन्तो मुच्यन्ते तेऽपि कर्मभि:॥३१॥

”يي مي مَتَمِدَمِ نِتِيَمَنُتِشِٺَنتِي مانَواها
شِرَڌا ونِتو نَسوُيَنِتو مُچِيَنِتي تيپي ڪَرمَيِيهَه “ (٣١)

جيڪو منش دوش درشٽيءَ کان رهت ٿي شرڌا ڀاوَ سمرپڻ سان مليل هوندي سدا منهنجي ان مَت جي انوسار وَرتي ٿو ته ”يڌ ڪر“ اُهي پرش به سيني ڪرمن کان ڇٽل آهن. يوگيشور جو اهو دلاسو ڪنهن هندو مسلمان يا عيسائي جي لاءِ نه پر سچي مانَوَ جاتيءَ لاءِ آهي. اُنهنجو متو آهي ته يڌ ڪر! ان مان ائين پرتيت ٿو ٿئي ته هيءُ اُپديش يڌ ڪرڻ وارن لاءِ هو. سوڀاڳيه سان ارجن جي سامهون وِشِوَ يڌ جي رچنا هئي.

توهانجي سامهون تہ ڪا ية ڪونهي. توهين گيتا جي پنيان چو پيا آهيو، چاڪاڻ تہ ڪرمن کان ڇٽڻ جو اُپاءُ تہ ية ڪرڻ وارن لاءِ آهي. پر اهڙو ڪجهہ ڪونهي. حقيقت ۾ هيءَ اَندرين لڙائي آهي. کيتر ۽ کيتر گيہ جي، وديا ۽ اوديا جي، ڌرم کيتر ۽ ڪُروکيتر جي لڙائي آهي. توهين جيئن جيئن ڌيان ۾ چت کي روڪيندا، وجاتي پرورتي رڪاوٽ جي روپ ۾ ظاهر ٿيندي آهي، ڀينڪر حملو ڪندي آهي. اُنکي شانت ڪندي، چت کي روڪيندو وڃڻ ئي ية آهي. جو دوش درشٽي کان رهت ٿي شرڌا سان ان ية ۾ لڳائي ٿو اُهو ڪرمن جي بندن کان، آواگمن کان ڇڱيءَ طرح ڇوٽڪارو پائي ٿو. جو هن ية ۾ پرورت نٿو ٿئي. نٿو ڪوشش ڪري، اُن جي ڪهڙي گتي ٿيندي آهي؟ ان تي چون ٿا:-

ये त्वेतदभ्यसूयन्तो नानुतिष्ठन्ति मे मतम्।
सर्वज्ञानविमूढांस्तान्विद्धि नष्टानचेतस: ।।३२।।

''يي تِويتَدَ ڀيسوُيَنِتو نانوُتِشٿَنِتي مي مَتَمِ
سَرِوَ گيانَومُوڙها نِسِتانِوڌي نَشِٽانَچيتَسَهہ (٣٢)

جيڪو دوش درشٽيءَ وارو ''اچيتَسَهہ'' موهہ نندرا ۾ سمهيل لوڪ منهنجي من مَت جي انوسار نٿا هلن معنيٰ ڌيان ۾ استٿ ٿي آشا، ممتا، دکہ کان رهت ٿي سمپورڻ سان ية نٿا ڪن ''سَرِوگيانِوَ موُڙهانِ'' گيان جي راهہ ۾ سدائين موهت انهن لوڪن کي تون ڪلياڻ کان پرشٽ ٿيل ڄاڻ. جڏهن اهوئي صحيح آهي تہ لوڪ ڇو نہ ٿا ڪن؟ ان تي چون ٿا :

सदृर्श चेष्टते स्वस्या: प्रकृतेर्ज्ञानवानपि।
प्रकृतिं यान्ति भूतानि निग्रह किं करिष्यति ।।३३।।

''سَدِرشَمِ چيشِٽتي سِوَسِياها پرڪرتيرگيا نَوانَپي

پرڪرتيرياڻتي يوُتاني نگرهہ ڪرِ ڪَريشيتي (٣٣)

سڀ پراڻي پنهنجي پرڪرتي کي پراپت ٿين ٿا. پنهنجي سڀاءَ جي وس ۾ رهي ڪرم ۾ پاڳہ وٺن ٿا. ساڪيات درشي گياني بہ پنهنجي پرڪرتي جي انوسار ڪرم ڪري ٿو. پراڻي پنهنجي ڪرمن ۾ وَرتَن ٿا ۽ گياني پنهنجي سروپ ۾ جهڙو جنهنجي پرڪرتيءَ جو دٻاءُ آهي، اهڙوئي ڪاريہ ڪري ٿو. اهو پاڻيهي سِڌِ ٿئي ٿو. ان ۾ انڪار ڪوئي ڇا ڪندو؟ اهوئي ڪارڻ آهي جو سڀيئي لوڪ منهنجي مَت مطابق ڪرم ۾ پرورت نٿا ٿي سگهن. هو آشا ، ممتا، سنتاپ جو ٻين اڪرن ۾ راڳہ دويش جو تياڳہ نٿا ڪري سگهن، جنهن ڪري ڪرم جو هڪ جهڙو آچرڻ نٿو ٿئي. ان کي وڏيڪ ظاهر ڪن ٿا ۽ ٻيو ڪارڻ ٻڌائين ٿا-

इन्द्रियस्येन्द्रियस्यार्थे रागद्वेषौ व्यवस्थितौ।
तयोर्न वशमागच्छेत्तौ ह्यस्य परिपन्थिनौ।।३४।।

”اندريسيئيندريسيارٿي راگدويشئوُ ويوسٿتئوُ
تيورَن وشماگڇيتئوُ هيَسيہ پَريپَنٿنَو (٣٤)

اندريون ۽ اندرين جي پوڳن ۾ راڳہ ۽ دويش استٿ آهن. انهن ٻنهي جي وس ۾ نہ ٿيڻ گهرجي ڇاڪاڻ جو هن ڪلياڻ مارگہ ۾ ڪرمن کان ڇٽڻ وڇڻ واري رسم ۾، سرشتي ۾ هي راڳ ۽ دويش خراب ڪندڙ، ستائيندڙ دشمن آهن، آرڏنا کي چورائين ٿا، پجائي ڪڍن ٿا. جڏهن دشمن اندر آهن تہ ٻاهر ڪير ڪنهن سان ڇو لڙندو؟ دشمن تہ اندرين ۽ پوڳن سان ڳنڍيل آهن، انتهڪرڻ ۾ آهن. هاڻي هيءَ يڌ بہ انتهڪرڻ جي يڌ آهي ڇو جو شرير ئي کيتر آهي، جنهن ۾ سَجاتي ۽ وِجاتي ٻئي پرورتيون، وديا ۽ اوديا رهن ٿيون، جيڪي مايا

جا ٻہ انگہ آھن. انھن پرورتين کان پار ٿي سڄاتي پرورتيءَ
کي ساڌي وِجاتي جو انت ڪرڻ ئي يڌ آھي. وِجاتي پرورتيون
سماپت ٿيڻ سان سَڄاتي جو بہ اُنجي انترال ۾ ملي وڃڻ
ان طرح پرڪرتي جو پار پائڻ يڌ آھي، جو ڌيان ۾ ئي
ممڪن آھي. راڳہ دويش کي شانت ڪرڻ، روڪڻ ۾ وقت ٿو
لڳي، ان ڪري گھڻا ساڌڪ ڪِريا کي ڇڏي اوچتو مھاپرش
جو نقل ڪرڻ لڳي ٿا وڃن. شري ڪرشن ان کان ساوڌان ڪن
ٿا:

श्रेयान्स्वधर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात्।
स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः ।।३५।।

”شِريياٰنِسوَڌرمو وِڱُڻَھہ پَرَڌَرِماٰتِسوَنوُشِٽِتاٰتِ
سِوَڌَرِمي نِڌَنَمِ شِرييَھہ پَرَڌرِمو ڀَياٰوَھَھہ (٣٥)

هڪ ساڌڪ ڌھن سالن کان ساڌنا ۾ لڳو پيو آھي ۽ ٻيو ساڌنا
۾ اڄ پرويش وٺي رھيو آھي. ٻنھي جي لائقي هڪ جھڙي
ڪونہ ھوندي، شروع وارو ساڌڪ جيڪڏھن اُن جو نقل ٿو ڪري
تہ نشٽ ٿي ويندو. ان تي شري ڪرشن چون ٿا تہ سٺي نموني
آچرڻ ڪيل ٻئي جي ڌرم کان گڻ رھت بہ پنھنجو ڌرم وڌيڪ
اُتم آھي. سڀاءَ کان اتپن ٿيل ڪرم ۾ لڳي رھڻ جي شڪتي
سِوَڌرم آھي. پنھنجي شڪتي آھر ڪرم ۾ پرورت ھئڻ جي
شڪتي سان ساڌڪ هڪ نہ هڪ ڏينھن پار پائي ٿو وڃي. ھاڻي
سِوَڌرم آچرڻ ۾ مرڻ بہ پرم ڪلياڻڪاري آھي. جتان ساڌن
ڇٽندو، شرير ملڻ سان اُتان کان وري شروعات ٿيندي. آتما تہ
مري ڪونہ ٿو (شرير) وستر بدلجڻ سان توھانجي ٻُڌي، ويچار
بدلجي تہ نٽا وڃن؟ اڳئين وانگر سانگہ بڻائڻ سان ساڌڪ
ڊپ کي پراپت ٿئي ٿو. ڊپ پرڪرتي ۾ ٿيندو آھي، پرماتما
۾ نہ ٿيندو آھي. پرڪرتي جو آورڻ پردو گھاٽو ٿيندو

ويندو.

هن ڀڳوت جي راهہ ۾ نقل گهٽو آهي. پوڄيہ مهاراج جي ڪي هڪ ڀيري آڪاشواڻي ٿي هئي تہ انوسئيا وٽجي رهو، تہ ڄموءَ ڪان چترڪوٽ آيا ۽ انوسُئيا جي گهاٽي جهنگل ۾ نواس ڪرڻ لڳا. گهٽيئي مهاتما اُتان ايندا ويندا هئا. هڪڙي ڏنو تہ پرمهنس جي دگمبر، ننگو ڌرنگہ هتي نواس ٿو ڪري، هنجو سنمان آهي تہ ترت هن لنگوٽي لاهي ڦٽي ڪئي. ڏنڊو، ڪرمنڊل هڪ ٻئي مهاتما کي ڏيئي ڇڏيو ۽ دگمبر ٿي پيو. ڪجهہ وقت ڪان پوءِ آيو تہ ڏنائين، پرمهنس ماڻهن سان ڳالهائي بہ ٿو، گاريون بہ ٿو ڏئي. مهاراج جي کي حڪم ٿيو هو تہ ڀڳتن کي ڪلياڻ ڪرڻ لاءِ ڪجهہ دڙڪو داب بہ ڪري، هن راهہ جي راهگيرن جي نگراني رکي. مهاراج جي جو نقل ڪري هو مهاتما بہ گاريون ڏيڻ لڳو، پر موت ۾ لوڪ ڪجهہ نہ ڪجهہ چئي وهندا هئا. مهاتما چوڻ لڳو هُتي تہ ڪير ڪجهہ چوي ئي نٿو، هتي تہ جواب ٿا ڏين.

ٻن چئن سالن ڪانپوءِ موٽيو تہ ڏٺائين تہ پرمهنس گديءَ تي وينو آهي، لوڪ پنکو جهولائي رهيا آهن، چنور هلائي رهيا آهن. هن جهنگل جي هڪ ڪنڊ ۾ تخت گهرايو. گاديلا وچارايائين، ٻن ماڻهن کي چنور هلائڻ لاءِ مقرر ڪيائين. هر سومر تي رش بہ ٿيڻ لڳي تہ پُٽ ڪپي تہ پنجاهہ روپيا، ڌيءَ ڪپي تہ پنجويهہ روپيا. پر ”اُگهڙي اَنت نہ هوءِ بنا هوءٌ“ هڪ مهني ۾ ئي ڏوڪڙ مان بہ ڪري هليو ويو. هن ڀڳوت پٿ ۾ نقل سات نہ ڏيندو آهي. ساڌڪ کي سِوَڌرم، پنهنجي ڌرم جو ئي آچرڻ ڪرڻ گهرجي.

سِوَ ڌرم ڇا آهي؟ ٻئين اڌياءَ ۾ شري ڪرشن سِوَڌرم جو

نالو ورتو هو ته سِوَڌرم کي ڏسي تون يڌ ڪرڻ لائق آهين. کتري جي لاءِ هن کان وڏيڪ ڪلياڻڪاري مارگ ڪونهي. سِوَڌرم ۾ ارجن کتري پاتو وچي ٿو، اشارو ڪيو ته ارجن ! جي برهمڻ آهن، ويدن جو اُپديش ڪرڻ اُنهن جي لاءِ شڌ نديءَ سمان آهي. تون ويدن کان مٿي اُٿ ۽ برهمڻ ٿيءُ معنيٰ سِوَڌرم ۾ پريورتن ممڪن آهي. اُتي وري چيائون ته راڳه دويش جي وس ۾ نه ٿيءُ، انهي بنڌن کي ڪَٽِ. سوڌرم سڀ کان اُتم آهي، ان جو اهو مطلب ڪونهي ته ارجن ڪنهن برهمڻ جو نقل ڪري ۽ اُن وانگر پنهنجو ويس ڪري.ه هڪ ئي ڪرم پٽ کي مهاپرش چئن درجن ۾ ورهايو. نڪِرشٽ، مڌيم، اُتم ۽ اَتي اُتم. هنن درجن جا ساڌڪ نمبروار شودر، وَشيه، کتري ۽ برهمڻ جا نالا ڏنا. شودر واري شڪتيءَ سان ڪرم جي شروعات ٿئي ٿي ۽ ساڌنا ڪندي اُهوئي ساڌڪ برهمڻ بڻجي ٿو وچي. ان کان به اڳي هو جڏهن پرماتما ۾ پرويش ڪري ٿو ته نه برهمڻ، نه کشتريه، نه وئِشِي، نه شودر، چدانندروپم شوو ڪمِ، هو ورڻن کان مٿي چڙهي ٿو وڃي. شري ڪرشن چون ٿا ”چاتورِيَه وَرِڻَمِ مَياسِرِشٽَم چئن ورڻن جي رچنا مون ڪئي. ته چا جنم جي آڌار تي ڪرم ورهايا ويا؟ نه گُڻَ ڪَرِمَ وِياڳشه“ گڻن جي آڌار تي ڪرم ورهايا ويا، کهڙو ڪرم؟ چا سنسارڪ ڪرم؟ شري ڪرشن چون ٿا نه نيمڪ ڪرم، نيمڪ ڪرم چا آهي؟ اُهائي يگيه جي پرڪريا، جنهن ۾ هوندو آهي سواس ۾ پساهه جو هَوَن، اندرين تي سنيم وغيره، جنهنجو شڌ ارٿ آهي يوگ، ساڌنا، آرڌنا، آراڌيه ديو تائين پهچڻ واري خاص وِڌي ئي آرڌنا آهي هن آرڌنا کي ئي چئن درجن ۾ ورهايو ويو جهڙي شڪتي وارو

پرش هجي، اُن کي اُن درجي کان شروع ڪرڻ گهرجي، اهو ئي سڀ ڪنهن جو پنهنجو پنهنجو سِوَڌرم آهي. جيڪڏهن جي هو اڳئين جو نقل ڪندو ته ڏپ پراپت ٿيندو. سڀ نشٽ ته نه ٿيندو، ڇو جو ان ۾ ٻج جو ناس ته نه ٿيندو. ها، هو پرڪرتي جي دٻاوَ سي ڏنل، دين هيڻ ضرور ٿي ويندو. ٻارن جي درجي جو وديارٿي وڏي درجي ۾ وهڻ لڳي، ته سناتڪ ڇا ٿيندو، هو پهرين شروعاتي ورڻ مالا کان به رهجي ويندو. ارجن سوال رکيو آهي ته منش سِوَڌرم جو آچرڻ ڇو نه ٿو ڪري سگهي؟

अर्जुन उवाच
अथ केन प्रयुक्तोऽयं पापं चरति पूरुषः।
अनिच्छन्नपि वार्ष्णेय बलादिव नियोजितः ।।३६।।

ارجن اواچ

”اَٿ ڪينَ پرِيُڪتويَمِ پاپَمِ چرَتي پُرُشهَه
انيڇننپي واشريٽييه بَلادِوَ نِيوجِتَهه “(٣٦)

هي ڪرشن! پوءِ هيءُ پرش زوريءَ ڇڪي لڳايا ويا. ڪي پاڻ پنهنجي ليکي نه چاهيندي به ڪنهنجي پريرٽا سان پاپ جو آچرڻ ڪري ٿو؟ توهانجي مَت جي انوسار ڇو نٿو هلي سگهي؟ ان تي يوگيشور شري ڪرشڻ چون ٿا:

श्रीभगवानुवाच
काम एष क्रोध एष रजोगुणसमुद्भवः।
महाशनो महापाप्मा विद्ध्येनमिह वैरिणम्।।३७।।

شري ڀڳوان اُواچ

”ڪامَ ايش ڪروڌ ايشو رجوگڻسَمُدِ ڀَوَهه
مَهاشنو مَهاپاپما وِدِيينَمِهه وَئيرِڻم (٣٧)

ارجن! رجوگڻ مان اتپن هي ڪام ۽ هي ڪروڌ، راڳہ دويش جا ئي پورڪ آهن. هينئر مون جنهنجو ذڪر ڪيو آهي، ان وشيہ ۾ تون اُنهن کي ئي شترو ڄاڻ. هاڻي ان جو اٿر ٻڌائين ٿا -

धूमेनाव्रियते वह्निर्यथादर्शो मलेन च।
यथोल्बेनावृतो गर्भस्तथा तेनेदमावृतम्।।३८।।

”ڌوُميناوِرَيتي هوَهِنرِيٿادَرِشو مَلين چَ
يَٿولِبيناوِرِ تو گَرڀِسِتَٿا تينيدماوِرِتَم “ (٣٨)

جيئن دونهين سان اگني ۽ مٽل سان درپڻ، آرسي ڍڪجي ويندي آهي، جيئن پردي سان گرڀ ڍڪيل ٿيندو آهي، ٺيڪ ائين ئي ڪام ڪروڌ وغيره وڪارن سان هيءُ گيان ڍڪيل آهي. آلي لڪڙي جلائڻ سان دونهون ئي دونهون ٿيندو آهي. رَڪہ ٿي بہ ڪو اُلو، روشني ۽ خوشبوءِ جو روپ نٿو پائي ميراڻ سان ڍڪيل آرسيءَ تي جهڙي طرح پاڇو صاف نٿو ٿئي، سنهي پردي جي ڪري گرڀ ڍڪيل رهي ٿو، ائين ئي انهن وڪارن جي هوندي پرماتما جو ساڪيات گيان نٿو ٿئي.

आवृतं ज्ञानमेतेन ज्ञानिनो नित्यवैरिणा।
कामरूपेण कौन्तेय दुष्पूरेणानलेन च ।।३९।।

”آوِرِتَم گيانميتين گيانِنو نِتيوَئيرڻا
ڪام روُپيڻ ڪؤنتييہَ دُشِپوُريڻا نَلينَ چہَ “ (٣٩)

ڪؤنتييہ !اگربتي وانگر ياڳن سان نہ ترپت هئڻ وارا، گيانين جو هميشهہ جو ويري هن ڪام سان گيان ڍڪيل آهي. هاڻي تہ شري ڪرشن ڪام ۽ ڪروڌ بہ دشمن ٻڌايا. ڌنل سلوڪ ۾ هو صرف هڪ شترو ڪام جو نالو وٺن ٿا. حقيقت ۾ ڪام ۽

ڪروڌ جو انترياو آهي. ڪم پورو ٿيڻ تي ڪروڌ سماپت ٿي ويندو آهي، پر ڪامنا سماپت نٿي ٿئي ڪامنا پورتي ۾ دير يا رڪاوٽ پوڻ سان ڪروڌ وري اُڀري ايندو آهي. ڪام جي گود ۾ ڪروڌ پڻ لڪل آهي. هن دشمن جو نواس ڪٿي آهي؟ ان کي ڳوليون ڪٿي؟ نواس ڄاڻڻ تي ٻہ هن کي سولائي سان نشٽ ڪرڻ ۾ سهوليت رهندي. ان تي شري ڪرشن چون ٿا.

इन्द्रियाणि मनो बुद्धिरस्याधिष्ठानमुच्यते।
एतैर्विमोहयत्येष ज्ञानमावृत्य देहिनम् ।।४०।।

”اِندِرِياڻي مَنو بُڌِرسِيا ڌِشٺانَمُچيتي
ايتَئيرِ وِموَهَيَتييِشَ گِيانَماوِرتِيہ ديهِنَمِ “ (۴۰)

اندريون، من ۽ ٻڌي هن جي رهڻ جي استان چيا وڃن ٿا. هيءُ ڪام ان من، ٻڌي ۽ اندرين جي دوارن ئي گيان کي ڍڪي جيو آتما کي موهہ ۾ وجهن ٿا.

तस्मात्त्वमिन्द्रियाण्यादौ नियम्य भरतर्षभ।
पाप्मानं प्रजहि ह्येनं ज्ञानविज्ञाननाशनम् ।।४१।।

”تَسماتِوَمنِدِرِ ياڻيادئوُ نِيَميہ يَرِتَرشَڀَ
پاپمانَمِ پِرَجَهي هِييِنمِ گِيان وِگِيانَناشَنَمِ (۴۱)

ان ڪري ارجن ! تون پهرين اندرين کي ”نيميہ“ سنيم ۾ رکہ، ضابطي ۾ رکہ. دشمن هنجي اندر ۾ لڪل آهي. هو تنهنجي شرير جي اندر آهي. ٻاهر ڳولڻ سان هو ڪٿي ڪونہ ملندو. هي هرديہ ديش جي اندرئين جڳت جي لڙائي آهي. اندرين کي وس ۾ ڪري گيان وگيان جو ناس ڪرڻ واري هن پاپي ڪام کي ئي مار. ڪام سڌو پڪڙ ۾ نہ ايندو. تنهنڪري وڪارن جي نواس استان کي ئي گهيري وٺ، گهيراءُ ڪر، اندرين کي سنيم ۾ رک، ضابطي ۾ رک. پر

اندرين ۽ من کي ظابطو ڪرڻ تہ ڏاڍو ڏکيو آهي. ڇا اسين اهو ڪري سگهنداسين؟ ان تي شري ڪرشن توهانجي شڪتي ٻڌائيندي اُتساهت ڪن ٿا:

इन्द्रियाणि पराण्याहुरिन्द्रियेभ्य: परं मन:।
मनसस्तु परा बुद्धिर्यो बुद्धे: परतस्तु स:।।४२।।

”اِندِرِياڻي پراڻِياهُرِندِرِيِيَڀہ پَرَمِ مَنَهہ
مَنَسَسِتوُ پرا ٻُڌِرِيو ٻُڌي پَرَتَسِتوُسَهہ (۴۲)

ارجن! هن شرير مان تون اندرين کان پري ارٿات سوکيم ۽ ٻلوان ڄاڻ، اندرين کان پري من آهي هي اُن کان بہ ٻلوان آهي. من کان پري ٻُڌي آهي ۽ جو ٻُڌي کان بہ تمام پري آهي، اُها تنهنجي آتما آهي. اُهوئي تون آهين. ان ڪري اندريون، من ۽ ٻڌيءَ کي پڪڙڻ ۾ تون سمرٿ آهين.

एवं बुद्धे: परं बुद्ध्वा संस्तभ्यात्मानमात्मना।
जहि शत्रुं महाबाहो कामरूपं दुरासदम्।।४३।।

”ايوَمِ ٻُڌيهہ پَرَمِ ٻُڌواسَنِستَڀِياتما نَماتِمَنا
جَهِہ شترو مِ مهاباهو ڪام روُپَمِ دُراسَدَمِ (۴۳)

ان طرح ٻڌيءَ کان پري ارٿات سوکيم ۽ ٻلوان پنهنجي آتما کي ڄاڻي، آتم ٻل کي سمجهي، ٻڌيءَ دواران پنهنجي من کي وس ۾ ڪري ارجن! هن ڪام روپي خراب شتروءَ کي مار. ڪام هڪ پاپي دشمن آهي. اندرين جي دواران هي آتما کي موهت ڪري ٿو، تہ تون پنهنجي شڪتي سمجهي آتما کي ٻلوان سمجهي ڪام روپي دشمن کي مار، ڇوڻ جي ضرورت ڪونهي تہ هيءُ شترو اَندريون آهي ۽ يڏ بہ انتر ديش جي ئي آهي.

تاتپرج :

گهڻو ڪري گيتا پريمي وياکيا ڪرڻ وارن هن اڌياءُ کي ڪرم يوگ نالو ڏنو آهي پر اهو پورو نہ آهي، صحيح نہ آهي.

ٻئين اڌياءَ ۾ يوگيشور ڪرم جو نالو ڪنيو. هنن ڪرم جي مهتو کي ظاهر ڪري اُن ۾ ڪرم جڳياسا جاڳرت ڪئي ۽ هِن اڌياءَ ۾ هنن ڪرم جو ورنن ڪيو تہ يڳيہ جي پرڪريائي ڪرم آهي. سِڌَ آهي تہ يڳيہ ڪوئي مخصوص حالت ڪونهي. ان کان سواءِ جو ڪجهہ بہ ڪيو وڃي ٿو، اُهو هن لوڪ جو ٻنڌن آهي. شري ڪرشن جنهن کي چوندو اُزهڻو صڪرم ”موکِشيَسي شُڀاتِ“ سنساري ٻنڌن کان ڇوٽڪارو ڏيارڻ وارو ڪرم آهي.

شري ڪرشن يڳيہ جي اُتپتي ٻڌائي، هو ڏئي ڇا ٿو؟ اُنجي خاصتين جو چترڻ ڪيو، ذڪر ڪيو، يڳيہ ڪرڻ تي زور ڏنو. هنن چيو هن يڳيہ جي پرڪريا ئي ڪرم آهي. جيڪي نتا ڪن سي پاپ سان پريل، آرام چاهڻ وارا اجايو جيئَنِ ٿا پنهنجي جيون وئرٿ وڃائين ٿا. اڳين ڏينهن ۾ هئڻ وارن مهرشين بہ انکي ڪري ئي پرم نئشڪرميہ سِڌيءَ کي پاتو آهي. آتم ترپت هئا، اُنهن جي لاءِ ڪرم ضروري ڪونہ هو، پوءِ بہ پنيان وارن جي مارگدرشن لاءِ هو بہ ڪرم ۾ چڱيءَ طرح لڳا رهندا هئا. اُنهن مهاپرشن سان شري ڪرشن پنهنجي پيٽ ڪئي تہ منهنجو بہ هاڻي ڪرم ڪرڻ سان ڪوئي پريوجن ڪونهي، مان بہ پنيان وارن جي ڀلائيءَ لاءِ ئي ڪَرِم ۾ وَرتان ٿو شري ڪرشن صاف پنهنجو پريچيہ ڏنو، واقفيت ڏني تہ هو هڪ يوگي آهي. هنن ڪرم ۾ پرورت ساڌڪن کي چلائمان نہ ڪرڻ لاءِ چيو. ڇو جو ڪرم ڪري ئي ساڌڪ کي اسٿتي پراپت لاءِ ڌيان ۾ اسٿت ٿي يڌ ڪرڻي آهي. اکيون بند آهن. اندرين کي سميٽي چت تي قبضو ٿيو تہ يڌ ڪهڙي؟ ان وقت ڪام ڪروڌ، راڳہ دويش رڪاوٽون ٿينديون آهن. انهن وجاتي پرورتين جو انت پائڻ يڌ آهي. آسُري سمپد، ڪروڪيتر وجاتي پرورتين کي آهستي آهستي چنڊيندي ڌيان اسٿت ٿيندو وڃڻ ئي يڌ آهي. حقيقت

۾ ڏيان ۾ ئي يڌ آهي،اهوئي هن اڌياءُ جو تاتپرج آهي، جنهن ۾ نہ ڪرم ٻڌايو نہ يگيہ. جيڪڏهن يگيہ سمجهہ ۾ اچي وڃي تہ ڪرم سمجهہ ۾ اچي. اجا تہ ڪرم سمجهايو ئي نہ ويو آهي.

هن اڌياءَ ۾ صرف اسٿت پرگيہ مهاپرش جي سڪيل پهلوءَ تي زور ڏنو ويو. هيءَ تہ گروجن لاءِ اشارو آهي. هو نہ بہ ڪن تہ اُنهن ڪي ڪوئي نقصان ڪونہ ٿيندو ۽ ائين نہ ڪرڻ ۾ انهن جو ڪجهہ لاڀ ڪونهي، پر جن ساڌڪن ڪي پرم گت جي اڇا آهي، اُنهن جي لاءِ خاص ڪجهہ چيو ئي ڪونهي تہ هيءَ ڪرم يوگہ ڪهڙو آهي؟ڪرم جو سوروپ بہ صاف ڪونهي، جنهن ڪي ڪيو وَڃي چاڪاڻ تہ يگيہ جي پرَڪِريا ڪرم آهي هيلتائين هنن ايترو ئي ٻڌايو آهي. يگيہ تہ ٻڌايو ئي ڪونہ، ڪرم جو سروپ خلاصو ڪٿي ٿيو؟ ها، يڌ جو حقيقي چترڻ گيتا ۾ اهوئي پاتو ويو آهي.

سڄي گيتا تي درشٽي ڪريون تہ اڌياءَ ٻئين ۾ ڪٿي بہ شرير ناسونت آهي، تنهنڪري يڌ ڪر گيتا ۾ يڌ جو اهوئي مضبوط ۽ سچو پڇو ڪارڻ ٻڌايو ويو. اڳيان گيان يوگہ جي باري ۾ ڪتري لاءِ يڌ ئي ڪلياڻ جو هڪ ئي ساڌن ٻڌايو ويو ۽ چيو ويو تہ هيءَ ٻُڌي تنهنجي لاءِ گيان يوگہ جي وشيہ ۾ ٻڌائي ويئي. ڪهڙي ٻُڌي؟ اهائي تہ هار جيت ٻنهي درشٽين ۾ لاڀ ئي آهي. ائين سمجهي يڌ ڪر. وري اڌياءَ چوٿين ۾ چيو تہ يوگہ ۾ اسٿت رهي هرديہ ۾ اسٿت پنهنجي هن شڪ، سنسي ڪي گيان روپي تلوار دواران ڪٽ. اها تلوار يوگہ ۾ آهي. اڌياءَ پنجين ڪان ڏهين تائين يڌ جي چرچا ئي ڪونهي. يارهين اڌياءَ ۾ فقط ايترو چيو تہ شترو دواران پهرين ئي ماريا ويا آهن، تون صرف نالي ماتر پرَ ۾ ڪڙو ٿي وڃ. يش پراپت ڪر. هيءُ توڪان سواءِ بہ ماريا ويا آهن. توڪان ڪرائي

ونندو. تون انهن مڙدن کي نہ مار.

اڏياءَ پندرهن ۾ سنسار پنهنجي پاڙ وارو. بنياد وارو پپر جي وڻ جهڙو چيو ويو، جنهن کي بنا سنگہ روپي شستر دواران ڪٽي اُن پرم پد جي کوجنا جو حڪم مليو. اڳيان اڏياوَن ۾ يڌ جو ذڪر ئي ڪونهي. ها! اڏياءَ سورهين ۾ اَسُرن جو چترڻ ضرور آهي، جي نرڪ جا واسي آهن اڏياءَ ٽئين ۾ ئي يڌ جو خاص چترڻ آهي. سلوڪ ٣٠ کان سلوڪ ٤٣ تائين يڌ جو سروپ، اُنجي ضرورت، يڌ نہ ڪرڻ وارن جو وناش، يڌ ۾ ماري ڇڏڻ شترو جا نالا، اُنهن کي مارڻ لاءِ پنهنجي شڪتيءَ کي للڪار ۽ نشچي سان ئي اُنهن کي ڪٽي ڦٽو ڪرڻ تي زور ڏنو. هن اڏياءَ ۾ شترو ۽ شتروءَ جو اندريون سروپ ظاهر آهي، جنهنجي وناش جي پريرڻا ڏني ويئي . هاڻي ”اوم تَتِسَدِت شريمد ڀڳوتگيتا سوُ پنسشتسوُ برهم وديايام يوگہ شاستري شري ڪرشڻارڄن سنوادي، ”**شترو وناش پريرڻا**“ نامڪ تِرتييو ڏِيِيَهہ“ (٣)

ان طرح شريمد ڀڳودِ گيتا روپي اُپنِشدِ ايوَمِ برهم وديا تٿا يوگشاستر وِشَيَڪ شري ڪرشن ۽ ارجن جو سنواد ۾ شترو وناش پريرڻا نالي وارو ٽيون اڏياءَ پورو ٿيو.

اتي شريمتپرم هنس پرمانندسيہ شِشيہ سوامي اڙگڙانند ڪِرت شريمد ڀڳودِ گيتاياهہ يٿارٿ گيتا ياشيي ”شترو وناس پريرڻا “ نام ترتيوڌيايُهہ.

اا هري اوم تَتِ سَتِ اا

اوم شري پرماتمني نَمَهَ
اَٿ چترٿوڌيايَهَ

اڌياءَ ٽئين ۾ يوگيشور ڪرشن دلاسو ڏنو هو تہ دوش درشٽي کان پري ٿي جو بہ منش شرڌا سان پرپور ٿي منهنجي مَتَ جي انوسار ملندو، اُهو ڪرمن جي بنڌن کان ڇٽيءَ طرح مڪت ٿي ويندو. ڪرم بنڌن کان مڪتي ڏيارڻ جي شڪتي يوگ (گيان يوگ يا ڪرم يوگ بنهي) ۾ آهي. يوگ ۾ ئي يڌ ۾ گهڙڻ بڌايل آهي. لڪيل آهي. هن هلندڙ اڌياءَ ۾ هو بڌائين ٿا تہ هن يوگ جو اصل ڪندڙ ڪير آهي؟ هنجو سلسليوار وڪاس ڪيئن ٿو ٿئي.

श्रीभगवानुवाच
इमं विवस्वते योगं प्रोक्तवानहमव्ययम्।
विवस्वान्मनवे प्राह मनुरिक्ष्वाकवेऽब्रवीत्।।१।।

شري ڀڳوان واچ
اِمَمِ وِوَسِوَتي يوگَمِ پروڪِتَوانَهَمَويَيَمِ
وِوَسِوانمَنَوي پِراهَ منوُرِڪشواڪويبِرويِتِ (۱)

ارجن! مون هن اوناشي يوگ کي ڪلپ کان اڳ (آدي) ۾ وِوَسوان (سوريہ) کي چيو، بڌايو، وِوَسوان منوءَ کي ۽ منوءَ اِڪشواڪو کي بڌايو. ڪنهن چيو؟ مون. شري ڪرشن ڪير هو؟ هڪ يوگي. تَتوِ استت مهاپرش ئي هن اوناشي يوگ کي ڪلپ جي شروعات ۾ معنيٰ ڀڄن جي آرنڀ ۾ وِوَسوان معنيٰ مجبور آهن، اهڙن پراڻين کي بڌائي ٿو. ديوتائن ۾ چرپر ڪري ٿو. هتي سورج هڪ نشان آهي، سمبل آهي، چاڪاڻ تہ ديوتائن ۾ ئي اهو پرم پرڪاش سوروپ آهي ۽ اُهيئي اُن کي پائڻ لاءِ يوگيہ آهن، اصل ۾ پرڪاش داتا (سوريہ) اهوئي آهي.

هيءُ يوگ اوناشي آهي. شري ڪرشن چيو هو. آرنڀ جو ناس نہ ٿيندو. هن يوگ جي شروعات ڪريون نہ هيءَ پورڻتِو ڏياري ٿي شانت ٿيندو آهي. شرير جو علاج دوائن دواران ٿيندو آهي؛ پر آتما جو ڀڄن سان ٿيندو آهي ڀڄن جي شروعات ٿي آتم-ڪلپ جو آدي آهي. هيءُ ساڌن ڀڄن بہ ڪنهن مهاپرش جي دين آهي. موهہ راتريءَ ۾ بيهوش آدم-مانوَ، جنهن ۾ ڀڄن جو ڪو سنسڪار نہ آهي،يوگ جي باري ۾ جنهن ڪڏهن سوچيو بہ ڪونهي، اهڙو منش ڪنهن مهاپرش کي ڏسندو آهي تہ اُنجي درشن ڪرڻ سان، اُن جي واڻيءَ سان جهڙي تهڙي شيوا ۽ سنگ-سان يوگ جا سنسڪار اُن ۾ گ هڙي ويندا آهن. گوسوامي تلسيداس جي ان کي چوي ٿو ”جي چِتَيي پرتو جِنَهہ پريو هيري،“ ”تي سَبَ يَبِي پرم پد جوگوُ“ (رام چرت مانس (٢-١-١٦-٢-٢)

شري ڪرشن چون ٿا تہ يوگ مون شروع ۾ سورج کي چيو،” چڪِشوهہ سوُريو اجايَت“ مهاپرش جي درشٽي ديا جي ٿوري ئي نگاهہ سان يوگ جا سنسڪار ديوتائن ۾ پرسارت ٿي وڃن ٿا. سويم پرڪاش، سِوَوَش پرميشور جو نواس سڀ ڪنهن جي هردي ۾ آهي، ديوتائون سواس کي روڪڻ سان ئي اُنجي پراپتي جو وِڌان آهي. ديوتائن ۾ سنسڪارن جو سرجڻ ئي سوريہ لاءِ چوڻو آهي. وقت اچڻ تي اهو سنسڪار من ۾ جاڳندو، اُتساهہ ٿيندو، اهوئي سورج جو من کي چوڻ آهي. من ۾ اُتساهہ هئڻ تي مهاپرش جي اُن جملي، واڪيہ جي لاءِ اڇا جاڳرت ٿي ويندي. جيڪڏهن من ۾ ڪا ڳالهہ آهي تہ اُن کي پائڻ جي اڇا ضرور ٿيندي، اهوئي منوُ جو اڪشواڪو کي چوڻ هو. چاهہ ٿيندي تہ اُهي نيمت، مڇيل ڪرم ڪريون جو اوناشي آهي. جيڪو ڪرم ٻنڌن کان موڪش ڏياري ٿو. اڳين ئي ڪيو وڃي ۽ آراڌنا تيز رفتار

پڪڙي ٿي وٺي. رفتار پڪڙي هيءُ يوڳ ڪٿي ٿو پهچي؟ ان تي چون ٿا:-

एवं परम्पराप्राप्तमिमं राजर्षयो विदु:।
स कालेनेह महता योगो नष्ट: परन्तप।।२।।

''ايوَمِ پَرمَپرا پراپت مِمَمِ راجَرِشَيو وِدُهه
سَ ڪالينيهه مَهَتايوگو نَشِٽَهه پَرِنَتَپ (٢)

ان طرح ڪنهن مهاپرش دواران ديوتا ۾، ديوتا ڪان من ۾، من مان اڇا ۾ ۽ اڇا تيوِرَتي ڪرياتمڪ آچرڻ ۾ ڍلجي هيءُ يوڳ سلسليوار ترقي ڪنديڪندي راجرشي شريڻي تائين پهچي ويندو آهي، ان اوسٿا ۾ وڃي خبر پوندي آهي. هن ليول تي ساڌڪ ۾ رڌين سِڌين جو پرويش ٿئي ٿو. اُهو يوڳ هن مَهتو پورڻ ڪال ۾ هن لوڪ (شرير) ۾ گهٽو ڪري نشٽ ٿي ويندو آهي. هن حد ريڪا کي ڪيئن پار ڪيو وڃي؟ ڇا هن خاص هنڌ تي پهچي سڀ نشٽ ٿي وڃن ٿا؟ شري ڪرشن چون ٿا: نه، جو منهنجي آڌار تي آهي، منهنجو پيارو ڀڳت آهي، اننيه متر آهي جو ٻئي ڪنهن ۾ لڳل ڪونهي، اُهو نشٽ نٿو ٿئي.

स एवायं मया तेऽद्य योग: प्रोक्त: पुरातन:।
भक्तोऽसि मे सखा चेति रहस्यं ह्येतदुत्तमम्।।३।।

''سَ ايوايَمِ ميا تي دِيهَ يوگَ پروِڪتَهه پُراتنَهه
ڀَڪتوسِي مي سکا چيتي رَهَسِيَمِ هِيوتدُتِتَمَمِ (٣)

اهوئي پُراتن يوڳ مون تنهنجي لاءِ ورنن ڪيو آهي، ڇو ته تون منهنجو ڀڳت ۽ متر آهين ۽ هيءُ يوڳ اُتم ۽ رهسيه پورڻ آهي. ارجن ڪتري شريڻيءَ جو ساڌڪ هو، راجرشي جي اوسٿا وارو هو جتي رڌين سڌين جي لهرن ۾ ساڌڪ نشٽ ٿي ويندو آهي. هن وقت ۾ ئي يوڳ ڪلياڻ جي مُدرا ۾ ئي آهي؛ پر گهٽو ڪري ساڌڪ اتي پهچي لڙڪڙائي ٿو. اهڙو اوناشي

پر ڳجهہ پريو يوگہ شري ڪرشن ارجن کي ٻڌايو، ڇاڪاڻ نشت ٿيڻ جي اوسٿا ۾ ارجن هئو ئي. ڇا ڇيائين؟ ان ڪري جو تون منهنجو ڀڳت آهين اننيہ ڀاوَ سان منهنجي شرن ۾ آهين، پيارو آهين، متر آهين.

اڏياءِ جي شروع ۾ شري ڪرشن ڀڳوان ٻڌايو تہ هن اوناشي يوگہ کي ڪلپ ڪان بہ پهرين مون سوريہ کي ٻڌايو هو، سوريہ ڪان مَنوءِ کي هيءَ گيتا پراپت ٿي هئي. منوءَ پنهنجي انهي سمرتي (يادداشت) ۾ گڏ ڪيو. منوءَ ڪان هيءَ سمرتي اڪشواڪو کي ملي جنهن کي راڄ رشين ڄاتو، پر هن مهتو پورڻ وقت ڪان اهو يوگہ لپت (لڪي) ٿي ويو هو. اُن پراتن سمرتي گيان ڀڳوان ارجن کي ٻڌايو ، مطلب تہ منوءَ کي جنهن گيان جي پراپتي ٿي هئي اُهو هيءَ گيتا آهي. منوءَ کي اهوئي وراثت ۾ مليو هو. ان ڪانسواءِ ڪهڙي سمرتي کي ڪو ڌارڻ ڪري. گيتا گيان شِروَڻ ڪان پوءِ ڪهڙي سمرتي کي ڌارڻ ڪري گيتا گيان ٻڌڻ ڪان پوءِ ارڙهين اڏياءِ جي پڇاڙيءَ ۾ ارجن چيو تہ مونکي يادگيري پراپت ٿي آهي، جيئن منوءَ کي پراپت ٿي هئي. اصل ۾ هيءَ شريمد ڀڳود گيتا ئي پوتر، تمام خاص منو سمرتي آهي.

جنهن پرماتما جي اسان کي چاهہ آهي، اُهو (سدگرو) پرماتما آتما سان ملي تڏهن اُپديش ڏيڻ لڳو، راهہ ڏيکارڻ لڳي، تڏهن سچو پڇو پڇن شروع ٿئي ٿو. هتي راهہ ڏيکاريندڙ جي اوسٿا ۾ پرماتما ۽ سَدِگرو هڪ ٻئي جا پوروڪ آهن. جنهن ڏاڪي تي اسين بيٺا آهيون، اُن راهہ تي جڏهن پريو پاڻ هرديہ ۾ نواس ڪري روڪ ٿام ڪرڻ لڳي. ڊگمگائڻ وقت سنڀالي، تڏهن من وس ۾ ايندو آهي.

”مَن بَس هوءِ تبهين، جب پريرڪ پريو برَجي“ (ونيہ پتريڪا، ٨٩. جيستائين اشتديو سارٿي ٿي، آتما سان ملي

هڪ ٿي اُپديشڪ جي روپ ۾ نٿو بيهي، تيستائين صحيح ماترا ۾ پرويش نٿو ٿئي. اُهو ساڌڪ پائڻ جي اڇا رکڻ وارو ضرور آهي، پر ڀڄن هن وٽ ڪٿي؟

پوجيہ گروديو چوندا هئا: ”هو! اسين ڪيترا ڀيرا نشت ٿيندي ٿيندي بچي وياسين. ڀڳوان ئي بچائي ورتو. ڀڳوان اهڙو سمجهايو، هيئن چيو، اسان پڇيو ”مهاراج جي ! ڇا ڀڳوان به ڳالهائيندو آهي، بات چيت ڪندو آهي؟“ چيائون ” ها! هو ڀڳوان اهڙو باتوني آهي جهڙا اسين توهين باتوني، ڪلاڪن تائين ڳالهائڻ ۽ سلسلو به نہ ٽٽي.“ اسين اُداسي ٿياسين ۽ عجب به لڳو تہ ڀڳوان ڪيئن ڳالهائيندو هوندو، هيءَ تہ بلڪل نئين ڳالھ آهي. ڪجھہ دير کان پوءِ مهاراج جي چيو، ”ڇو گهبرائڻو آهي! توسان بہ ڳالهائين ٿا.“ هننجو ڪٿن اکر اکر سچو هو ۽ اهوئي سکيہ ڀاوُ آهي. سکا، متر وانگر هو پري ڪندو رهيو، تڏهن تہ نشت ٿيڻ واري استٿي کان ساڌڪ پار ٿي ويندو آهي.

اڇا تائين يوگيشور شري ڪرشن ڪنهن مهاپرش دواران يوگہ جو آرنڀ، ان ۾ اچڻ واري رڪاوٽن ۾ (بنا دست اندازي) هنن جي پار پوڻ جو رستو ٻڌايو. ان تي ارجن سوال ڪيو.

अर्जुन उवाच

अपरं भवतो जन्म परं जन्म विवस्वत:।
कथमेतद्विजानीयां त्वमादौ प्रोक्तवानिति ।।४।।

ارجن اُواچ

اَپَرَم ڀَوَتو جَنمَ پَرَم وِوسِوَتَهہ
ڪَٿميتَدِ وِجانييامِ تِوَمادَئوُ پروِڪتَوانِتي (۴)

ڀڳوان ! توهانجو جنم تہ ”اَپَرَمِ“ هاڻي ٿيو آهي ۽ منهنجي اندر ديوتائن جو پرويش تمام پراڻو آهي، تہ مان ڪيئن مڃيان تہ هن يوگہ جو ڀڄن جي آد ۾ توهان چئو هو؟ ان تي

يوگيشور ڪرشن مهراج چيو:

श्रीभगवानुवाच
बहूनि मे व्यतीतानि जन्मानि तव चार्जुन।
तान्यहं वेद सर्वाणि न त्वं वेत्थ परन्तप।।५।।

شري ڀڳوان اُواچ
بَهوُني مي وِيَتيِتاني جَنماني تَوَ چارِجُنَ
تانِيهَمِ ويدَ سَرِواڻي نَ تُوَمِ ويتٿَ پَرِنتَپَ (٥)

ارجن! منهنجا ۽ تنهنجا گهڻا جنم ٿي چڪا آهن. هي پَرِنتپ ! انهن سڀني کي تون نٿو ڄاڻين، پر مان ڄاڻان ٿو، سوروپ استٿت مهاپرش ڄاڻن ٿا. اويڪت (اڻ ڄاتل) جي استٿي وارا ڄاڻن ٿا. ڇا توهين سڀني وانگر پيدا ٿيو ٿا؟ شري ڪرشن چون ٿا نہ، سوروپ جي پراپتي شرير جي پراپتيءَ کان الڳہ آهي.منهنجو جنم هنن اکين سان نٿو ڏسي سگهجي. مان اجنما، اويڪت، شاشوت هوندي بہ شرير جي آڌار وارو آهيان.

अवधू जीवत में कर आसा।
मुए भुक्ति गुरु कहे स्वार्थी, झूठा दे विश्वासा।।

”آوڌو جيوت ۾ ڪَرِآسا
مُئي مڪتي گُروُ ڪهي سوارٿي، جهوٺا دي وشواسا “

شرير جي رهڻ سان ئي اُن پرم تَتوَ ۾ پرويش پاتو ويندو آهي. ذري بہ ڪمي آهي تہ جنم وٺڻو پوندو آهي. اڃا تائين ارجن شري ڪرشن کي ديهڌاري سمجهي ٿو. هو اندريون سوال رکي ٿو. ڇا توهانجو جنم ائين ئي آهي، جيئن سڀ ڪنهن جو آهي.ڇا توهين بہ شريرن وانگر پيدا ٿيا آهيو؟ شري ڪرشن چون ٿا:

अजोऽपि सन्नव्ययात्मा भूतानामीश्वरोऽपि सन्।
प्रकृतिं स्वामधिष्ठाय सम्भवाम्यात्ममायया।।६।।

اَجو پِي سَنِنو يَياتما ڀوُتانامِيشِوَرو پي سَنہِ

پِرَڪرِتِمِ سوامَڌِيشِنايہ سَمِڀَوامِياتِمَ مايَيا (٦)

مان وناش رهت، وري جنم رهت ۽ سڀني پراڻين جي سِوَرَ ۾ چرپر، جنبش ٿيڻ تي بہ پنهنجي پرڪرتي کي اڌين ڪري آتم مايا سان پرگهٽ ٿيان ٿو. هڪ مايا تہ اوديا آهي جا پرڪرتيءَ ۾ ئي وشواس ڏياري ٿي. نيچ توڙي اڌم جوڻين جو ڪارڻ بڻجي ٿي. ٻي مايا آهي آتم مايا، جا آتما ۾ پرويش ڏياري ٿي، سوروپ جي جنم جو ڪارڻ بڻجي ٿي. ان کي يوگہ مايا بہ چوندا آهن. جنهن کان اسين الڳہ آهيون. اُن شڌ پوتر سروپ سان هوءَ جوڙي ٿي، ميلاپ ٿي ڪرائي. اُن آتمڪ پرڪريا دواران مان پنهنجي ترگڻي پرڪرتي کي اڌين ڪري ئي پرگهٽ ٿيان ٿو.

گهڻو ڪري لوڪ چوندا آهن تہ ڀڳوان جو اوتار ٿيندو تہ درشن ڪري وٺنداسين. شري ڪرشن چون ٿا تہ اهڙو ڪجهہ ڪونہ ٿيندو آهي جو ٻيا ڏسي سگهن. سوروپ جو جنم پنڊروپ ۾ نٿو ٿئي. شري ڪرشن چون ٿا يوگہ ساڌنا دواران آتم مايا دواران پنهنجي تِرگڻمئي پرڪرتي کي پنهنجي وس ۾ ڪري مان سلسليوار پرگهٽ ٿيان ٿو. پر ڪهڙين حالتن ۾؟

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत।
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ।।७।।

”يدا يدا هي ڌَرمِسيہَ گلانِيرِ ڀَوَتي ڀارت
اَڀيُتِتا نَمَڌَرِ مَسِيہَ تَداتِمانَمِ سِرجامِيَهَمِ (٧)

هي ارجن ! جڏهن جڏهن پرم ڌرم پرماتما جي لاءِ هرديہ اپوترتا سان ڀرجي ويندو آهي، جڏهن اڌرم جي وڌڻ ڪري هاجي ٿئي ٿي ۽ ڀاوڪ پار نٿا پائي سگهن، تڏهن مان آتما کي رچڻ لڳندو آهيان. اهڙي ئي گلاني (اشڌتا) منوءَ کي ٿي هئي

हृदय बहुत दुःख लाग, जनम गयउ हरि भगति बिनु ।।
(रामचरितमानस, १/१४२)

هردي َبَهُت دک لَگا، جنم گيئوُ هري ڀڳتي بِنُ
(رام چرت مانس ١-١٤٢)

جڏهن تنهنجو هردو انوراگ سان ڀرجي وڃي، ان شاشوت (پوتر) ڌرم جي لاءِ ”گد گد گِرانَين بَهِه نيرا جي استٿي حالت اچي وڃي، جڏهن ڪوشش ڪري انوراگي اڌرم جو پار نٿو پائي، اهڙي حالت ۾ مان پنهنجي سوروپ کي رچيان ٿو، معنيٰ ڀڳوان جو اچڻ جو پاوُ فقط انوراگي جي لاءِ آهي. ”سو ڪيول ڀڳتن هِت لاڳي“ (رام چرت مانس ٥-١٢-١)

هيءُ اوتار ڪنهن ڀاڳيوان ساڌڪ کي اندر ۾ ٿئي ٿو. ”توهين پرگهٽ ٿي ڪندا ڇا آهيو؟“

परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम्।
धर्मसंस्थापनार्थाय सम्भवामि युगे युगे।।८।।

”پرَيِتراڻايہَ ساڌوُمانامِ وِناشايِہ چہَ دُشڪِرتامِ
ڌَرمَسَنِستاپَنارِٿايہ سَمِڀَوامي يُڳي يُڳي (٨)

ارجن! ”ساڌوُ نام پرِيِتراڻايہ“ پرم ساڌيہ صرف هڪ ئي پرماتما آهي، جنهن جي ساڌنا ڪان پوءِ ٻي ڪابہ ساڌنا باقي نٿي رهي. اُن ساڌيہ ۾ پرويش ڏيارڻ وارا وويڪ، ويراڳہ شم دَم وغيره دَئوي سَمپد کي نروگهن چالو رکڻ لاءِ ”دُشڪرتامِ“ جنهن مان اشڌ اپوتر ڪاريہ روپ وٺن ٿا، اُن ڪام ڪروڌ، راڳہ دويش وغيره وجاتي پريورتن کي بنياد سان گڏ نشٽ ڪرڻ لاءِ ڌرم کي چڱيءَ طرح استر ڪرڻ لاءِ مان يُڳہ يڳہ ۾ پرگهٽ ٿيندو آهيان.

नित जुग धर्म होहिं सब केरे। हृदय राम माया के प्रेरे।।
(रामचरितमानस, ७/१०२ख/१)

”نتُ جُڳہ ڌرم هو نئِنہ سب ڪيري هرديہ رام مايا کي پريري “

(رام چرت مانس، ٧-١٠٣ ڪ-١)

ٻڪ ڌرم سيني جي هرديہ ۾ هميشهہ ٿيندا رهندا آهن. اوديا سان نہ بلڪ وديا سان، رام مايا جي پريرٽا سان هرديہ ۾ ٿيندا آهن. جنهن ڪي ڏنل شلوڪ ۾ آتم مايا چيو ويو آهي، اُهائي آهي رام مايا. هرديہ ۾ رام جي استتي ڏيارڻ وارو رام مان اتساهہ پائي ٿو اها وديا آهي. ڪيئن سمجهيو وڃي تہ هاڻي کهڙو ٻُڳ ڪاريہ ڪري رهيو آهي. ”تو سُدسَتوَ سَمَتا وگيانا اڪرتَ پرپاوَ پِرَسن من جانا “ (مانس ٧-١٠٣ ڪ -٢) جڏهن هردي ۾ شد ستوگڻ ئي ڪرم ڪري رهيو آهي، راجس ۽ تامس ٻئي گڻ شانت ٿي وڃن، دشمني، نفرت ۽ بي ترتيبي سماپت ٿي وييون هجن، جنهنجو ڪنهن سان وير نہ هجي، وگ يان هجي معنيٰ اشث (پرماتما) کان نرديشن (اپديش) وٺڻ ۽ اُن تي ٽِڪڻ جو ٻل هجي، من ۾ پرسنتا جو پورڻ اُتساهہ هجي. جڏهن اهڙي يوگيتا اچي وڃي، تہ ستيگہ ۾ پرويش ملي ويو. اهڙي طرح ٻين گڻن جو ورنن ڪيو ۽ پڇاڙيءَ ۾

तामस बहुत रजोगुन थोरा। कलि प्रभाव विरोध चहुँ ओरा।।
(रामचरितमानस, ७/१०२ख/५)

”تامس بهت، رجوگن ٿورا ا ڪَلَ پرپاوَ ورِوڌ چهون اورا“ اا
(رام چرت مانس ٧-١٠٣ ڪ-٥)

تامس گڻ پرپور هجي، ٿورو راجسي گڻ بہ اُن ۾ هجي چئني پاسي وير وروڌ هجي تہ اهڙو انسان ڪَليگين آهي جڏهن تامسي گڻ ڪم ڪريٿو تہ منش ۾ آلس ، نند، پرماد گهڻو هوندو آهي. هو فرض جاڻندي بہ هن کان نورتي (ڇوٽڪارو) نٿو ملي سگهي. ان طرح ٻڪ ڌرم جو چڙهڻ-لهڻ منشن جي اندرين يوگيتا تي مدار ٿو رکي. ڪنهن انهن يوگيتائن کي چار ٻڪ چيو آهي تہ ڪير اُنهن کي ئي چار ورڻ جو نالو ڏئي ٿو، تہ ڪير

انهن کي ئي اَتي اُتم، اُتم، مڌيم ۽ نشڪرِشٽ چئن درجن جا ساڌڪ چئي پڪارين ٿا. هرهڪ ڀڳ ۾ اشٽ (پرماتما) ساٿ ڏئي ٿو. ها ! اوچي درجي ۾ انوڪولتا (وڌندڙ) جي پرپورائي پرتيت ٿئي ٿي، هينين ڀڳن ۾ سهيوگي درجو پرتيت ٿئي ٿو.

ٿوري ۾ شري ڪرشن چون ٿا ته ساڌڻ واري وستو ڌارڻ وارا وويڪ، ويراڳ وغيره کي نر وگهن ڪرڻ جي لاءِ دوشڻ جا ڪرائيندڙ ڪام، ڪروڌ، راڳ دويش وغيره جو پورڻ وناش ڪرڻ لاءِ پرم ڌرم پرماتما ۾ استر رکڻ جي لاءِ مان ڀڳ ڀڳ ۾ معنيٰ هر حالت، هر شريشٽيءَ ۾ پرگهٽ ٿيان ٿو، بشرطيڪ ته ڳلاني هجي، ڪِرَڻ هجي. جيستائين اشٽ سمرٿن نه ڏئي، سهارو نه ڏئي، تيستائين توهين سمجهي ئي نه سگهندا ته وڪارن جو ناس ٿيو يا هاڻي ڪيترا باقي آهن؟ پرويش سان، گهٽڻ سان حد درجي تائين، چوٿيءَ تائين اِشٽ هر درجي ۾ هر يوگيتا سان گڏ رهي ٿو. اُنجو پرڪاش، اُتساهه انوراگيءَ جي هردي ۾ ٿيندو آهي. ڀڳوان پرگهٽ ٿيندو آهي. تڏهن ته سڀ درشن ڪندا هوندا؟ شري ڪرشن چون ٿا ته :

जन्म कर्म च मे दिव्यमेवं यो वेत्ति तत्त्वतः।
त्यक्त्वा देहं पुनर्जन्म नैति मामेति सोऽर्जुन।।९।।

”جَنمَ ڪَرَمَ چهَ مي دِوِيَميوَمِ ويتتي تَتوَتَهه
تيَڪتوا ديهَمِ پُنرِجَنِمَ ماميتي سورِجُن (۹)

ارجن! منهنجو هيءُ جنم معنيٰ گلاني (آلس، ڀڄير) سان گڏ سوروپ جي رچنا ۽ منهنجو ڪرم مطلب ته دُشڪرتين جو نردوش جوش جنبش، ڌرم جي استرتا ، هيءُ ڪرم ۽ جنم دويه معنيٰ الوڪڪ آهي لوڪڪ نه آهي. هنن چمڙي جي اکين سان هن کي ڏسي نٿو سگهجي. من، ٻڌي سان اُن کي ماپي نٿو سگهجي. جڏهن اهڙو ڳوڙهو ڳجهو آهي ته اُن کي ڏسي ڪير

ٿو؟ صرف ”يو ويتي تَتِوَ تهہ“ تَتِوَ درشي ئي منهنجي هن جنم ۽ ڪرم کي ڏسندو آهي ۽ منهنجو ساڪيات ڪري پنرجنم کي نٿو پراپت ٿئي بلڪ مونکي پراپت ٿئي ٿو.

جڏهن تَتِوَ درشي ئي ڀڳوان جي جنم ۽ ڪاريہ ڏسي سگهي ٿو تہ لوڪ لکن جي ڳڻپ ۾ پيڙ لڳائي چو بيٺا آهن تہ ڪٿي اوتار ٿيندو تہ درشن ڪنداسين؟ ڇا توهين تتو درشي آهيو؟ مهاتما ويسَ ۾ اڄ بہ جدا جدا طريقن سان، خاص ڪري مهاتما ويسَ جي آڙ ۾ گهڻائي لوگ پرچار ڪندا ڦرن ٿا تہ هو اوتار آهن يا اُنهن جا دلال پرچار ڪري ڏيندا آهن.لوڪ رڍن وانگر اوتار کي ڏسڻ لاءِ ڌڪا ڌوڪي ڪندا آهن، پر شري ڪرشن چوندا آهن تہ فقط تَتِوَدرشي ئي ڏسي سگهندا آهن. هاڻي تتودرشي ڪنهن کي چوندا آهن؟

اڌياءَ ٻئين ۾ ست ۽ است جو نرنئہ ڏيندي يوگيشور شري ڪرشن ٻڌائين ٿا تہ، ارجن ! ست وستوءَ جو وجود ڪونهي ۽ سَتِ جو تنهي ڪالن ۾ ڪڏهن بہ اڀاوَ ڪونہ آهي. تہ ڇا توهين ائين چئو ٿا؟ هنن ٻڌايو، ”نہ، تتو درشين هن کي ڏٺو. نہ، ڪنهن ڀاشا ڄاڻندڙ ڏٺو، نہ ڪنهن سمرڌشالي ڏٺو. هتي وري زور ڏين ٿا. منهنجو پرڪاش، پڌرائي تہ ٿئي ٿي پر اُن کي تتو درشي ئي ڏسي سگهندا آهن تتو درشي هڪڙو سوال آهن. اهڙو ڪجهہ ڪونهي تہ پنج تَتِوَ آهن، پنجويهہ تَتِوَ آهن انهن جي ڳڻپ سڪي ورتي ۽ ٿي وياسين تتودرشي. شري ڪرشن اڳيان ٻڌايو تہ آتما ئي پرم تتو آهي. آتما پرم سان ملي پرماتما ٿي ويندو آهي. آتم ساڪياتڪار ڪرڻ وارو ئي هن حاضري ۽ پرڪاش کي سمجهي ويندو آهي. سڌ ٿيو تہ اوتار ڪنهن وِرَهي انوراگي کي هرديہ ۾ ٿيندي آهي. شروع ۾ هو سمجهي نہ سگهندو تہ اسين ڪير اشارو ڏئي ٿو؟ ڪير رهبري ڪندو

آهي؟ پر پرم تتو پرماتما جي درشن سان گڏ ئي هو ڏسي ٿو وٺي، سمجهي ٿو وڃي ۽ پوءِ شرير جو تياڳ ڪري پُنرَ جنم کي پراپت نٿو ٿئي.

شري ڪرشن چيو ته منهنجو جنم دويه آهي، هن کي ڏسڻ وارو مونکي پراپت ٿئي ٿو، ته لوڪن اُن جي مورتي ناهي ورتي، پوڄا ڪرڻ لڳا. آڪاش ۾ ڪٿي اُنجي نواس جي ڪلپنا ڪئي. اهڙو ڪجهه به ڪونهي. اُن مهاپرش جو پروسو صرف ايترو هو ته جيڪڏهن توهين نيمت ڪرم ڪريو، ته توهان کي لڳندو ته توهين به دويه آهيو توهين جيڪو ٿي سگهو ٿا مان اُهو ٿي ويو آهيان. توهان جي لاءِ وجهه آهيان. توهان جو ئي مستقبل آهيان. پنهنجي اندر توهين جنهن ڏينهن اهڙي پورڻتا پائي وٺندا ته توهين به اُهيئي ٿيندا، جو ڪرشن آهي. جو شري ڪرشن جو سوروپ آهي، اُهو توهانجو به ٿي سگهي ٿو. اوتار ڪٿي ٻاهر نٿو ٿئي ها جيڪڏهن انوراڳ سان پورڻ هرديه هجي، ته توهانجي اندر به اوتار جي انوڀوتي ممڪن آهي. هو توهانکي اتساهت ڪن ٿا ته گ هٽيئي لوڪ هن مارگ تي هلي منهنجي سوروپ کي پراپت ڪري چڪا آهن.

वीतरागभयक्रोधा मन्मया मामुपाश्रिताः।
बहवो ज्ञानतपसा पूता मद्भावमागताः ॥१०॥

”وِيتَراگڀيِڪروڌا مَنمَيا مامُوپاشِرَتاهَه
بَهوو گِيانتَپَسا پوُتا مَدِياوَماگَتاها (١٠)

راڳ ۽ وراڳ، ڀنهي کان پري ويتراگ تنهنڪري ان نمونني ڀَيُه - اَڀَيه، ڪروڌ-اڪروڌ ڏنهي کان پري، هڪ ئي ڀاوَ سان معنيٰ اهنڪار رهت منهنجي شرن وٺي گهٽيئي لوڪ گيان-تپ سان پوتر ٿي منهنجي سوروپ کي پراپت ٿي چڪا آهن.

هاڻي اڻين ٿيڻ لڳو آهي، اهڙي ڳالهہ ڪونهي. اهو وڌان سدائين رهيو آهي، اهو طريقو هميشه ڪان رهيو آهي. گهڻائي پرش اهڙي طرح منهنجي سوروپ کي پراپت ٿي چڪا آهن. ڪهڙي نموني؟ جن جن جو هردو اڌرم جي وڌڻ ڏسي پرماتما لاءِ آلس ۾ من جي مونجهہ ۾ پرجي ويا، اُن حالت ۾ مان پنهنجي سروپ کي رچيان ٿو. هو منهنجي سوروپ کي پراپت ٿيندا آهن. جنهن کي يوگيشور شري ڪرشن تَتِوَدرشن چيو آهي، اُن کي هاڻي گيان چون ٿا. پرم تتو آهي پرماتما، اُن کي ظاهر ظهور درشن سان گڏ ڄاڻڻ گيان آهي. اهڙءِ ڄاڻ وارا گياني منهنجي سوروپ کي پراپت ڪن ٿا. هتي هي سوال پورو ٿي ويو. هاڻي هو يوگيتا جي آڌار تي پڇن ڪرڻ وارن جو درجن جو وياجن ڪري ٿو.

ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम्।
मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः।।११।।

”يي يٿا مامِ پرَپَدِينِتي تانسِتَٿئيوَ ڀَجا مِيَهَمِ
مَمَ وَرتمانوُ وَرِتَنِتي مَنُشِياها پارِٿ سَروَشَهہ (١١)

جيڪي مونکي جيتري لگن سان جيئن ڀڄن ڪن ٿا. مان بہ اُنهن جو اڻين ئي ڀڄن ڪريان ٿو. اوتري ئي ماترا ۾ سهيوگہ ڏيان ٿو. ساڌڪ جي شرڌا ئي ڪرپا بڻجي اُن کي ملندي آهي. انهي راز کي ڄاڻي پوتر ۽ دل جا صاف لوگہ سمپورڻ ڀاوَ سان منهنجي مارگہ جي انوسار ئي هلن ٿا جيئن مان هلان ٿو، جو مونکي پريہ آهي، پيارو آهي، اهڙوئي آچرِڻ ڪن ٿا. جيڪو مان ڪرڻ ٿو چاهيان، اُهوئي ڪن ٿا.

ڀڳوان ڪيئن ٿو ڀڄن ڪري؟ هو رٿي بڻجي بيهي ٿو رهي، گڏ هلڻ لڳي ٿو. اهوئي اُنجو ڀڄن آهي. جن مان اپوتر ۽ اشڌ پيدا ٿو ٿئي، اُنهنجو وناش ڪرڻ جي لاءِ هو اُٿي کڙو ٿيندو

آهي. ستيہ ۾ داخل ٿيڻ وارن سدگڻن جو بچاءُ ڪرڻ لاءِ هو اُٿي بيهندو آهي. جيستائين اشٽ ديو هردي ۾ پوريءَ طرح رٿي نہ هوندو ۽ هر قدم تي ساوڌان نہ ڪندو، تيستائين ڪوئي ڪهڙو بہ ڀڄنانندي ڇو نہ هجي، لڪہ اکيون بند ڪري، لڪہ ڪوششون ڪري، هو هن پرڪرتي جي جهڳڙي کان پار نہ ٿي سگهندو. هو ڪيئن سمجهندو تہ اسين ڪيتري دوري طئہِ ڪري چڪا آهيون؟ باقي ڪيترو آهي؟ اشٽ ئي آتما سان هڪ ٿي ڪڙو ٿي بيهندو آهي ۽ اُن جو مارگہ درشن، رهبري ڪندو آهي تہ تون هتي آهين، هيئن ڪرِ، هيئن هلُ. انهيءَ طرح پرڪرتيءَ جي کاهي لنگهندي آهستي آهستي اڳيان وڌندي سوروپ ۾ پرويش ڏياري ڇڏيندو آهي. ڀڄن تہ ساڌڪ کي ئي ڪرڻو پوندو آهي؛ پر هن جي دوارن هن راهہ ۾ جا دوري طئہ ٿيندي آهي، اُها اشٽ جي دين آهي. ائين سمجهي سڀ منش سيني پاوَن سان پرجي منهنجي پنيان ايندا آهن. ڪيئن هو وَرتَنِ ٿا؟

काङ्क्षन्तः कर्मणां सिद्धिं यजन्त इह देवताः ।
क्षिप्रं हि मानुषे लोके सिद्धिर्भवति कर्मजा ।।१२।।

”ڪاڱِڪشِنتَهہ ڪَرمَڻامِ سِڌِيمِ يَجنَت اِهہ ديوتاها
ڪِشپرَمِ هي مانُشي لوڪو سِڌِيرِ ڀَوَتي ڪَرمَجا (١٢)

اُهي پرش هن شرير ۾ ڪرمن جي سِڌي چاهيندي ديوتائن کي پوجِين ٿا. ڪرم ڪهڙو؟ شري ڪرشن چيو، ” ارجن! تون نيمت ڪرم ڪر“ نيمت ڪرم ڇا آهن؟ يگيہ جي پرڪريائي ڪرم آهي. يگيہ ڇا آهي؟ ساڌنا جي خاص وِڌي جنهن ۾ سواس، پساهہ جو هَوَنُ. اندرين جي ٻاهرئين پرواهہ کي، وهڪري کي سنيم اگنيءَ ۾ هوَنُ ڪيو ويندو آهي، اُنجو ڦل آهي پرماتما. ڪرم جو شڌ ارٿ آهي آراڌنا، جنهنجو سوروپ هن

اڌياءَ ۾ اڳيان ملندو. هن آراڌنا جو نتيجو ڇا آهي؟ سَنِسِڌِ ۾ - پرم سِڌِ پرماتما، ”يانِتي بِرَهمِ سناتَنمِ شڌ ۽ پوتر برهم ۾ پرويش، پرم نشڪام ڪرم جي اسٿتي. شري ڪرشن چون ٿا-منهنجي انوسار هلڻ وارا لوڪ هن مانش لوڪ ۾ ڪرم جي ڦل پرم نئشڪرميہ سِڌِيءَ جي لاءِ ديوتائن کي پوڄين ٿا معنيٰ دَئِوِي سمپد کي ٻلوان بڻائين ٿا.

ٽئين اڌياءَ ۾ هنن ٻڌايو هو تہ هن يگيہ دواران تون ديوتائن جي واڌڪر، دَئوي سمپد کي ٻلوان بڻاءِ. جيئن جيئن هرديہ جي ديش ۾ دَئوي سمپد جي اُنتي ٿيندي، تيئن تيئن تنهنجي اُنتي ٿيندي. ان پرڪار سان پرسپر ڏجي مسجي اُنتي ڪندي پَرَمَ شِريہَ کي پراپت ٿي وڃ. پڇاڙيءَ تائين اُنتي ڪندي وڃڻ جي هي اَندرين ڪِريا آهي. ان تي زور ڏيندي شري ڪرشن چون ٿا تہ منهنجي مرضي موافق هلڻ وارا لوڪ هن منش شرير ۾ ڪرمن جي سِڌي چاهيندي دئوي سمپد کي ٻلوان بڻائين ٿا، جنهن سان نشڪام سِڌي جلد ٿيندي آهي. اُها اسڦل نہ ٿيندي، سڦل ٿي ٿيندي آهي. جلدي جو تاتپريہ؟ ڇا ڪرم ۾ پرورت ٿيندي ئي يڪدم هيءَ پرم سِڌي ملي ٿي وڃي؟ شري ڪرشن چون ٿا -نہ! هن ڏاڪڻ تي سلسليوار چڙهڻ جو طريقو آهي. ڪير ڇلانگہ لڳائي ياوَ گهٽي سان ڏيان جهڙو چمتڪار نٿو ٿئي. ان تي ڏسون:

चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टं गुणकर्मविभागशः।
तस्य कर्तारमपि मां विद्धयकर्तारमव्ययम्।।१३।।

”چاتُرَوَرِڻيمَ مَيا سِرِشٽَمِ گُڻڪَرِمَوِ ياگَشَهہ
تَسيہَ ڪَرِتارَمَپي مامِ وِدّيڪَرِتارَمَوِيَيمِ (۱۳)

ارجن! ”چاتُرَوَرِڻم سِرِشٽَمِ“ چئن ورڻن جي رچنا مون ڪئي.

تہ ڇا منشن کي ڇئن ڀاڱن ۾ ورهائي ڇڏيو؟ شري ڪرشن چون ٿا تہ ”گڻ ڪَرمَ وِ ڀاڱشَهہ“ گڻن جي ماڊيم سان ڪرم کي ڇئن ڀاڱن ۾، حصن ۾ ورهايم. گڻ هڪ پيمانو، ماپو آهي. تامسي گڻ هوندا تہ آلس، ننڊ، پرمادڪرم ۾ پرورت هئڻ جو سڀاءُ، ڄاڻنديءَ بہ اڪرتويہ ڪان نورتي نہ پائڻ جي مجبوري رهندي. اهڙي اوستا ۾ ساڌن ڪيئن شروع ڪري؟ ٻہ ڪلاڪ توهين آراڌنا ۾ وهو ٿا، ان ڪرم جي لاءِ محنت وارو ٿيڻ چاهيو ٿا پر ڏهہ منٽ بہ پنهنجي لاءِ مددگار نٿا ٿيو. شرير ضرور وينو آهي، پر جنهن من کي وهڻ کپي اُهو هوا سان ڳالهيون ڪري رهيو آهي، اجاين خيالن جي ڄار اُڻي رهيو آهي. لهر مٿان ٻي لهر چانيل آهي، تہ توهين وينا ڇو آهيو؟ وقت ڇو ٿا نشٽ ڪريو؟ اُن وقت فقط ”پريچارِ يا تِمَڪمِ ڪَرمَ شودرَسِياپي“ جي مهاپرش اويڪت جي اسٿتي وارا آهن، اوناشي ڏَتوَ ۾ اسٿت آهن، اُنهنجي ءُ اُن راهہ تي ڪڙا تڙا ٿي پاڻ ڪان (اُنِت) پهتل لوڪن جي شيوا ۾ لڳي وڃو. ان سان اشڌ سنسڪار ناس ٿيندا ويندا، ساڌنا ۾ پرويش ڏيارڻ وارا سنسڪار پربل ٿيندا ويندا.

سلسليوار تامسي نوان هئڻ تي راجسي جي پرڌان هئڻ ۽ ساتوڪ گڻ جو تمام ٿورو هئڻ سان گڏ ساڌڪ جي همت وئشيہ درجي جي ٿي وڃي ٿي. ان وقت اهوئي ساڌڪ اندرين جو سنجم، آتمڪ سمپتيءَ جو گڏ ڪرڻ سڀاءَ انوسار ڪرڻ لڳندو. ڪرم ڪندي ڪندي انهي ساڌڪ ۾ ساتوڪ گڻن جو تعداد وڌي ويندو، راجسي گڻ گهٽ رهجي ويندا، تامسي گڻ شانت رهندا. اُن وقت اهوئي ساڌڪ ڪترِي شريٺيءَ ۾ داخل ٿيندو، بهادري، ڪرم ۾ پرورت رهڻ جي شڪتي پنيان نہ هٽڻ جو سڀاءُ، سيني ڀاوَن تي مالڪ ڀاوَ پرڪرتي جي ٽنهي گڻن کي

ڪاٽڻ جي همٿ هنجي سياءَ ۾ ڏلجي ويندي. اُهيئي ڪرم وڏيڪ سوڪيم ٿيڻ تي،صرف ساتوڪ گڻ ڪرم ۾ رهجي وڃڻ تي من جو روڪڻ ۽ اندرين جو ظابطو، ايڪاگرتا، سرلتا، ڌيان، سماڌي، ايشوري اشارو، آستڪپڻو وغيره برهم ۾ داخلا ڏيارڻ واري سپاويڪ همٿ سان گڏ اهوئي ساڌڪ برهم ۾ اسٿت ٿي وڃي ٿو. اُن انت واري حد تي هو پاڻ ۾ ئي برهمڻ رهي ٿو. نہ ڪتري، نہ وئش، نہ شودر؛ پر ٻين جو مارگ ـ درشن لاءِ اهوئي برهمڻ آهي. ڪرم هڪڙو ئي آهي. نيمت ڪرم آراڌنا. اوستا ڀيد جي ڪري انهي ڪرم کي اوچ نيچ چئن ڊاڪٽين ۾ ورهايو. ڪنهن ورهايو؟ ڪنهن يوگيشور ورهايو، اويڪت استٿي واري مهاپرش ورهايو. اُنجو ڪرتا مون ابناشيءَ کي اڪرتا ئي ڄاڻ جو؟

न मां कर्माणि लिम्पन्ति न मे कर्मफले स्पृहा।
इति मां योऽभिजानाति कर्मभिर्न स बध्यते।।१४।।

”نہَ مامِ ڪَرِماڻي لِمپَنِتي نہَ مي ڪرمڦلي اِسپِرِها
اِتي مامِ يو ڀي جاناتي ڪَرمَڀِرنَ نہ سَ بَڌِيَتي (١۴)

ڇاڪاڻ تہ ڪرمن جي ڦل ۾ منهنجي اڇا نہ آهي. ڪرمن جو ڦل ڇا آهي؟ شري ڪرشن اڳ ۾ ٻڌايو هو تہ يگيہ جنهن سان پورو ٿئي ٿو، اُن ڪِريا جو نالو ڪرم آهي ۽ پورڻ ڪال ۾ يگيہ جنهنجي رچنا ڪري ٿو، ان گيان امرت ونڻ وارو پوتر شڌ، سناتن برهم ۾ پرويش پائي ٿو وڃي. ڪرم جو ڦل آهي پرماتما. اُن پرماتما جي ڇاهہ بہ هاڻي مونکي ڪونهي ڇاڪاڻ تہ مونکان الڳہ ڪونهي. مان اڻ ظاهر ٿيل، اويڪت سروپ آهيان. ان جي استٿيءَ وارو آهيان. ان کان اڳي ڪا شڪتي نہ آهي. جنهن جي لاءِ ڪاريہ ۾ سنيهہ رکان. تنهنڪري ڪرم مونکي لپائمان نٿا ڪن ۽ انهي اوستا ۾ جو بہ مونکي ڄاڻي ٿو ارٿات

جو ڪرمن جي ڦل ”پرماتما“ کي پراپت ڪري ٿو وٺي، ان کي ڪرم نٿا ٻڌن. جيئن شري ڪرشن، تيئن اُن ليول، ان اوسٿا کي ڄاڻڻ وارو مهاپرش.

एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः।
कुरु कर्मैव तस्मात्त्वं पूर्वैः पूर्वतरं कृतम्।।१५।।

”ايوَمِ گياتِوا ڪِرتَمِ ڪَرمَ پوُرِوَئيرَ پِي مُمُڪشِيڀهه
ڪُروُ ڪَرمَئِيوَ تَسِماتُوَمِ پوُرِوَئيڀهه پوُرِوَتَرَمِ ڪِرتَمِ(١٥)

ارجن! پهرين ٿيڻ واري موڪش جي اڇا وارن پرشن دواران به اهوئي ڄاڻي ڪرم ڪيو ويو. ڇا ڄاڻي؟ اهوئي ته جڏهن ڪرمن جو ڦل پرماتما الڳ نه رهجي وڃي، ڪرمن جي نتيجي پرماتما جي اڇا نه رهڻ تي ان پرش کي ڪرم نٿا ٻڌن. شري ڪرشن اهڙي اسٿتيءَ وارا آهن تنهن ڪري هوُ ڪرم سان لپائمان نٿو ٿئي ۽ اُن اوسٿا مان اسين ڄاڻي ويندا سين ته اسان کي به ڪَرم نه ٻَڌندا. جيئن شري ڪرشن، ٺيڪ انهي اوسٿا کي جو به ڄاڻي وٺندو، ائين ئي اُهو پرش به ڪرم ٻنڌن کان مڪت ٿي ويندو. هاڻي شري ڪرشن ڀڳوان ”مهاتما“ ”اويڪت“ يوگ يشور يا مها يوگيشور جو به رهيو هجي، اهو سوروپ سڀني لاءِ آهي. اهو سمجهي پهرين ئي مُمُڪشُ پُرِشن، موڪش جي اڇا وارن پرشن ڪرم تي قدم رکيو. ان ڪري ارجن! تون به اَبن ڏاڏن دواران هميشه کان ڪيل هن ڪرم کي ڪر. اهوئي ڪلياڻ جو هڪڙو ئي مارگ آهي.

اڇا تائين يوگيشور ڪرشن ڪرم ڪرڻ تي زور ڏنو آهي، پر اهو صاف نه ڪيو اٿس ته ڪرم ڇا آهي؟ اڌياءَ ٻئين ۾ اَنهن ڪرم جي نالي ماتر ذڪر ڪيو ته هاڻي ان کي تون نشڪام ڪرم جي وشيه ۾ ٻُڌُ. هنجون خاصيتن جو ورنن ڪيو ته هيءُ جنم مرڻ کي مهان ڊپ کان رکشا ڪري ٿو. ڪرم

ڪرڻ وقت ساوڌانيءَ جو ورنن ڪيو، ليڪن اهو نہ ٻڌايو تہ ڪرم ڇا آهي؟ اڌياءَ ٽئين ۾ هنن چيو تہ گيان مارگہ سنو لڳي يا نشڪام ڪرم يوگہ، ڪرم تہ ڪرڻو ئي پوندو. نہ ڪرمن جي تياڳ ڻ سان ڪوئي گياني ٿيندو آهي ۽ ڪرم نہ شروع ڪرڻ سان ڪوئي نِشڪرمي. هٺ جي وس ٿي جيڪو نٿو ڪري، اُهو ضدي ۽ ڀروپي آهي. تنهنڪري من سان اندرين کي وس ۾ ڪري ڪرم ڪر. ڪهڙو ڪرم ڪري؟ تہ ٻڌاياڻون، نيمت، مقرر ڪرم ڪر. هاڻي اهو نيمت ڪرم آهي ڪهڙو؟ تہ چيائون يگيہ جي پرڪريا ئي نيمت ڪرم آهي. هڪ نئون سوال ڏنو تہ يگيہ جي اُتپتي ٻڌائي، انجي خاصِيَتُنِ جو ورنن ڪيو؛ پر يگيہ نہ ٻڌايائين ، جنهن سان ڪڪرم کي سمجهي سگهجي. اڃا تائين اهو صاف نہ ٿيو آهي تہ ڪرم ڇا آهي؟ هاڻي چون ٿا تہ ارجن! ڪَرم ڇا آهي، اڪرم ڇا آهي؟ هن وشيہ ۾ وڏا وڏا ودوان بہ موهت آهن، ان کي چڱي طرح سمجهڻ گهرجي.

किं कर्म किमकर्मेति अकवयोऽप्यत्र मोहिताः।
तत्ते कर्म प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात्।।१६।।

” ڪِمِ ڪَرم ڪِمڪَرمِيتي ڪَوَيو پِيَتِرَ موهِتاها
تَتي ڪَرمَ پِرَوڪِشِيامي يَجگِياتِواموڪشَيَسي شَياتِ (١٦)

ڪرم ڇا آهي ۽ اڪرم ڇا آهي؟ هن باري ۾ ٻُڌيمان پرش بہ موهت آهن، تنهنڪري مان اهو ڪرم تنهنجي لاءِ چڱيءَ طرح سان چوندس، جنهن کي ڄاڻي تون ”اَشُياتِ موڪِشيَسي“ اشڀ معنيٰ سنسار بنڌن کان چڱيءَ طرح ڇٽي ويندين. ڪرم ڪا اهڙي وَستوُ ڪونہ آهي، جا سنسار بنڌن کان مڪتي ڏياري ٿي. انهي ڪرم کي ڄاڻڻ لاءِ شري ڪرشن وري زور ڏين ٿا:

कर्मणो ह्यपि बोद्धव्यं च विकर्मणः।
अकर्मणश्च बोद्धव्यं गहना कर्मणो गतिः।।१७।।

'' ڪَرمَڻو هِيَپِي بوڌويَم چہَ وِڪَرمَڻهہ َ
اڪَرِمَڻَشِچہَ بوڌوِيَم گَهَنا ڪَرِمَڻو گَتِيهہ (١٧)

ڪرم جو سوروپ بہ ڄاڻڻ کپي، اڪرم جو سوروپ بہ سمجهڻ کپي ۽ وڪرم معنيٰ وڪلپ ڪانسواءِ خاص ڪرم منجهيل ستائيندڙ دواران ٿيندو آهي، اُن کي بہ سمجهڻ کپي ڇاڪاڻ تہ ڪرم جي گت ڳُوڙهي آهي. ٿورن ماڻهن وڪرم جو ارٿ ''نِشِدِ ڪرم'' نہ ڪرڻ جهڙا ڪرم، من لڳائي ڪيل ڪرم وغيرهہ ڪيو آهي. حقيقت هتي ''وِ'' اپسرگہ تمام سٺي جو اظهار آهي، ڏيکارڻ ۽ سمجهائڻ جو روپ آهي. پراپتي کان پوءِ مهاپرشن جا ڪرم وڪلپ رهت هوندا آهن. آتم استٿت، آتم ترپت آپت ڪام مهاپرشن کي نہ تہ ڪرم ڪرڻ سان ڪوئي لاڀ آهي ۽ نہ ڇڏڻ سان ڪوئي نقصان آهي، هاڃي آهي. پوءِ بہ پنيان وارن جي ڀلي لاءِ ڪرم ڪندا آهن. اهڙو ڪرم وڪلپ شونيہ آهي، پوتر ۽ شڌ آهي ۽ اهوئي ڪرم وڪرم چوائي ٿو.

اُڏارڻ طرح گيتا ۾ جتي بہ ڪنهن ڪاريہ ۾ 'وِ' اپسرگہ لڳل آهي، اُنجي خاصيت جو ئي اظهار آهي. اهڙي ءَ طرح گيتا جدا جدا هنڌن تي 'وَ' پريوگہ ٿيو آهي جيڪو خاص پورڻتا جو اظهار آهي. اهڙي طرح 'وڪرم' بہ خاص ڪرم جو اظهار آهي، جو پراپتيءَ کان پوءِ مهاپرشن جي دواران سمپادت ٿيندو آهي، جو شڀ اشڀ سنسڪار نٿو وجهي. هاڻي توهان وڪرم ڏٺو. رهيو ڪرم ۽ اڪرم ، جنهن کي اڳئين شلوڪ ۾ سمجهڻ جي ڪوشش ڪريون. جيڪڏهن هتي ڪرم اڪرم جو ڏار ڪرڻ نہ سمجهي سگهياسين، تہ ڪڏهن نہ سمجهي سگهنداسين.

कर्मण्यकर्म य: पश्येदकर्मणि च कर्म य:।
स बुद्धिमान्मनुष्येषु स युक्त: कृत्स्नकर्मकृत्।।१८।।

''ڪَرِمَڻيَڪَرِمَ يَهہ پَشِييدَڪَرِمَڻي چہَ ڪَرِمَ يَهہ

سَ بُڌيمانِمَنُشييشوُ سَ يُڪتَهه ڪِرتِسنَڪَرِمَڪِرتِ (١٨)

جو منش ڪرم ۾ اڪرم ڏسي، ڪرم معنيٰ آراڌنا ارٿات آراڌنا ڪري ۽ اهو به سمجهي ته ڪرڻ وارا مان نه آهيان بلڪ گُڻن جي اوستا ئي چنتن ۾ اسانکي اشارو ڪري ٿي. ”مان اِشٽ دوارا هلان ٿو-ائين ڏسون ۽ جڏهن هن پرڪار اڪرم ڏسڻ جي شڪتي اچي وڃي ۽ ڌاراواهڪ روپ سان ڪرم ٿيندو رهي، تڏهن سمجهڻ گهرجي ته ڪرم صحيح طرف ۾ ٿي رهيو آهي. اهوئي پرش منشن ۾ بڌيمان آهي، منشن ۾ يوگي آهي، يوگه سان پرپور بُڌيءَ وارو آهي ۽ سمپورڻ ڪرمن کي ڪرڻ وارو آهي. هنجي دوارا ڪرم ڪرڻ ۾ ٿوري به گهٽتائي نٿي رهي. ٿوري ۾ ئي چئجي آراڌنا ئي ڪرم آهي. ان ڪرم کي ڪريون ۽ ڪندي اڪرم ڏسون ته مان هٽئي وانگر آهيان، ڪرڻ وارو اِشٽ آهي ۽ مان گُڻن مان اتپن اوستا جي انوسار ئي ڪوشش ڪري ٿو سگهان. جڏهن اَڪرم جي اها شڪتي اچي وڃي ۽ ڌاراواهڪ ڪرم ٿيندو رهي، تڏهن پرم ڪلياڻ جي استٿي ڏيارڻ وارو ڪرم ٿي سگهي ٿو. ”پوجيه مهاراج جي “ چوندا هئا ته جيستائين اِشٽ رَٿي نه ٿي وڃي، روڪ ٿام نه ڪرڻ لڳي، تيستائين صحيح ماترا ۾ ساڌنا جو آرنڀ ئي نٿو ٿئي.“ ان کان پهرين جو ڪجهه ڪيو وڃي ٿو، ڪرم ۾ پرويش ڪرڻ جي ڪوشش کان وڌيڪ ڪجهه به نه آهي. هر هلائڻ جو سچو بار ڏڳي جي ڪنڌن تي ئي رهندو آهي پوءِ به کيت کي جوٽڻ جو ڪم هاريءَ جي ذمي آهي. ٺيڪ اهڙي طرح ساڌن جو سارو بار ساڌڪ جي مٿان رهندو آهي، پر سچو پچو ساڌڪ ته اِشٽ آهي جو من جي پٺيان لڳو رهندو آهي، جو اُن کي راهه ڏيکاري ٿو. جيستائين اِشٽ نِرنئه نه ڏئي، تيستائين توهين سمجهي ئي نه سگهندا ته اسان کان ٿيو

ڇا؟ اسين پرڪرتي ۾ ڦٽڪي رهيا آهيون يا پرماتما ۾ ؟ ان پرڪار اِشٽ جي اشاري ۽ راهه ڏيکارڻ ۾ جو ساڌڪ هن آتمڪ راهه تي اڳيان وڌي ٿو، پاڻ کي اڪرتا سمجهي ڌاراواهڪ ، لڳاتار ڪرم ڪندو آهي ۽ اهوئي ٻڌيمان آهي، هنجي ڄاڻ سچي آهي يٿارٿ آهي، اُهو ئي يوگي آهي. جڳياسا سپاويڪ آهي تہ ڪرم ڪندو ئي رهندو يا ڪڏهن ڪرمن کان ڇوٽڪارو بہ ملندو؟ ان تي يوگيشور چون ٿا:

شري ڪرشن جي انوسار جو ڪجهہ ڪيو وڃي ٿو، ڪرم نہ آهي. ڪرم مقرر ڪيل ڪِريا آهي ”نِيَتَم ڪُروُ ڪَرمَ تُومِ“. ارجن! تون مچيل ڪرمن کي ڪَر. نرڌارت ڪرم آهي ڇا؟ تڏهن ٻڌايائون ”يگيارِٿاتِڪَرمِهڻو نِيَتر لوڪويَم ڪَرمَبنَدَنَهہ“ يگيہ کي ڪاريہ روپ ڏيڻ ئي ڪرم آهي، تہ ان کانسواءِ جو ڪجهہ ڪيو ويندو آهي ، ڇا اُهي ڪرم نہ آهي. شري ڪرشن چون ٿا ”اَنِيَترِ لوڪيَمِ ڪَرمَبَندنَمِ“ هن يگيہ کي ڪاريہ روپ ڏيڻ کانسواءِ جو ڪجهہ ڪيو وڃي ٿو، اُهو اُن لوڪ جو ٻنڌن آهي، نہ ڪِ ڪَرمِ. ”تَدَرِٿَمِ ڪَرمِ“ ارجن! اُن يگيہ لاءِ چڱيءَ طرح آچرڻ ڪر ۽ جڏهن يگيہ جو سوروپ ٻُڌايو، تہ اهو شڌروپ سان آرڌنا جي هڪ وِڌي-وشيش-خاص طريقو آهي، جو اُن آراڌيہ ديو تائين پهچي اُن ۾ ملائي ٿي. هڪ ڪري ٿي.

هن يگيہ ۾ اِندريُن جو دمن روڪڻ هن تي ظابطو شمن، دئوي سمپد جو گڏ ڪرڻ وغيره ٻڌائيندي انت ۾ چيو، گهٽائي يوگي پراڻ ۽ اَپان جي رفتار جو نروڌ ڪري پراڻايام ۾ پرايڻ ٿي ويندا آهن. جتي نہ اندر مان سنڪلپ اُٿي ٿو ۽ نہ باهرئين واتاورڻ جو سنڪلپ من جي اندر گهڙي ٿو سگهي. اهڙي حالت ۾ چت کي روڪڻ ۽ روڪيل چت جو بہ مليل وقت ۾ اُهو پرش ”يانِتي بِرَهمَ سَناتَنَم.“

پوتر شڌ سناتن برهم ۾ پرويش پائي ٿو وڃي. اهو سڀ يڳيہ آهي، جنهن کي ڪاريہ روپ ڏيڻ جو نالو ڪرم آهي. هاڻي ڪرم جو شڌ ارٿ آهي ”آراڌنا“ ڪرم جو ارٿ آهي ”يڄن“، ڪرم جو ارٿ آهيءِ يوڳہ ساڌنا کي چڱي پرڪار حاصل ڪرڻ، جنهنجو وڌيڪ ورنن هن ئي اڌياءَ ۾ اڳيان ٿي رهيو آهي. هتي ڪرم ۽ اڪرم جو فقط وڀاڄن ڪيو ويو جنهن سان ڪرم ڪندي وقت اُنکي صحيح دشا ڏيئي سگهون ۽ اُن تي هلي سگهجي.

यस्य सर्वे समारम्भाः कामसङ्कल्पवर्जिताः।
ज्ञानग्निदग्धकर्माणं तमाहुः पण्डितं बुधाः।।१९।।

”يَسيہَ سَروِ سَمارَنڀاها ڪام سَنڪَلَپَوَرِجتاها
گياناگنيدَگڌَمِ ڪَرماڻَمِ تَماهوُهہ پَنڊِتُمِ بُڌاها (١٩)

ارجن! ”يَسيہَ سَروِي سمارنڀاها.“ جنهن پرش جي دوارا سمپورتا سان آرنڀ ڪئي ويئي ڪِريا (جنهن کي اڳئين شلوڪ ۾ چيو تہ ” اڪرم جي ڏسڻ جي شڪتي اچڻ تي ڪرم ۾ پرورت رهڻ وارو پرش سمپورڻ ڪرمن جي ڪرڻ وارو آهي. جنهن جي ڪرڻ ۾ ذري گهٽتائي نہ آهي)“ ڪامَ سَنِڪَلَپَوَرِجتاها“ سلسليوار اُٿان ٿيندي ٿيندي اهڙي سوکيم ٿي ويئي جو واسنا ۽ من جي سنڪلپ وڪلپ کان مٿي چڙهي ويئي (ڪامنا ۽ سنڪلپن جو نہ هئڻ من جي وڃيتا اوسٿا آهي. هاڻي ڪائي اهڙي وستوُ آهي جو هن کي ڪامنا ۽ سنڪلپ وڪلپ کان مٿي وٺي ٿي وڃي. اُن وقت ”گياناگنيدَگِ ڌَڪرماڻامِ“ انتم سنڪلپ جي بہ شمن (روڪڻ) سان گڏ، جنهن کي اسين ڪونہ ٿا ڄاڻون، جنهن کي ڄاڻڻ لاءِ اسان کي اڇا هئي، اُن پرماتم` اڻ جي هوبهو جانڪاري ٿي وڃي ٿي. ڪرياتمڪ راهہ تي هلي پرماتما جي ظاهري ڄاڻ جو نالو آهي

گيان. ان گيان سان گڏ ئي ”دَڳِڏَ ڪرماڻام“ ڪرم سدائين جي لاءِ سڙي ٿا وڃن. جيڪي پائٽو هو سو پائي ورتو، اڳيان ڪائي طاقت ڪونهي جنهن کي ڳوليون. تنهنڪري ڪرم ڪري ڳوليون بہ ڪنهن کي؟ انهي ڄاڻ سان ڪرم جي ضرورت سماپت ٿي وڃي ٿي. اهڙي استٿي وارن کي ئي ٻوڌ سوروپ مهاپرشن ”پنڊت“ ڪري ڪوٺيو آهي ۽ انهن جي ڄاڻ پوري آهي. اهڙي استٿي وارا مهاپرش ڪندا ڇا آهن؟ انهن جي رهڻي تي روشني وجهن ٿا

त्यक्त्वा कर्मफलासङ्गं नित्यतृप्तो निराश्रयः।
कर्मण्यभिप्रवृत्तोऽपि नैव किञ्चित्करोति सः॥२०॥

”تِيَڪِتوا ڪَرمَ ڦلا سَنگَمِ نِتيَترِپتو نراشِرَيَهہ
ڪَرمَڻِيَڀِي پِرَوِرتوپِي نَئِيوَ ڪِنچِتڪَروتي سَهہ (٢٠)

ارجن! اهو پرش سنسار آسري کان رهت ٿي، نِتيوَستوُ پرماتما کي آسڪتي (موهہ) کي بہ تياڳي (ڇو جو پرماتما بہ هاڻي جدا نہ آهي) ڪرم ۾ چڱيءَ طرح ورتڻ بہ ڪجهہ نٿو ڪري.

निराशीर्यतचित्तात्मा त्यक्तसर्वपरिग्रहः।
शारीरं केवलं कर्म कुर्वन्नाप्रोति किल्बिषम्॥२१॥

”نراشيرِ يَتَچِتاتِما تِيَڪتَسَروَ پَريگَرَ هَهہ
شَريرَمِ ڪيوَلَمِ ڪَرمَ ڪُروَنِناپِروتي ڪِلِبِشَمِ (٢١)

جنهن انتهڪرڻ ۽ شرير کي جيتي ورتو آهي. ڀوڳن جي سمپورڻ سامگري جنهن تياڳي ڇڏي آهي. اهڙي آشا رهت پرش جو شرير صرف ڪرم ڪندو ڏيکاري ڏئي ٿو. حقيقت ۾ هو ڪري ڏري ڪجهہ ڪونہ ٿو، ان ڪري پاپ کي پراپت نٿو ٿئي. هو پورڻتا کي پراپت آهي ان ڪري آواگمن کي پرڻپت نٿو ٿئي.

यदृच्छालाभसन्तुष्टो द्वन्द्वातीतो विमत्सरः।
समः सिद्धावसिद्धौ च कृत्वापि न निबध्यते॥२२॥

”يَدرِڇا لاڀسَنِتُشٽو دِوَنداتيتو وِ مَتِسَرَهہ

سَمَهه سِڌاوَسِڌوَ چهَ ڪِرِتواپِي نهَ نِبَڌيَتي '' (٢٢)

پنهنجو پاڻ جو ڪجهه به پراپت ٿئي ان ۾ راضي رهڻ وارو، سک دک راگ دويش ۽ هرش شوڪ وغيره جهيڙي کان پري ، ''وِمَتِسَرَهه'' حسد کان رهت سِڌي ۽ اڻسڌيءَ ۾ سم ڀاوُ رکڻ وارو پرش ڪرم ڪري به اُنهن ۾ ٻڌجي نٿو. سِڌي معنيٰ جنهن کي پائڻو هو هاڻي هو الڳ نه آهي ۽ هو ڪڏهن جدا ٿيو به نه هوندو، تنهنڪري اڻسڌي جو به ڏپ ڪونهي، اهڙي پرڪار سِڌي ۽ اسڌيءَ ۾ سم ڀاوَ رکڻ وارو پرش ڪرم ڪندي به نٿو ٻڌجي. ڪهڙو ڪرم هو ڪري ٿو؟ اُهيئي نيمت مقرر ٿيل ڪرم يگيه جي پرڪريا. ان کي دهرائيندي چون ٿا.

गतसङ्गस्य मुक्तस्य ज्ञानावस्थितचेतसः।
यज्ञायाचरतः कर्म समग्रं प्रविलीयते।।२३।।

'' گَتَسَنگَسِيهَ مُڪتسِيهَ گياناوَسٿِتَچيتَسَهه
يَگيا ياچَرَتَهه ڪَرمَ سَمَگرَمِ پرَوِليِيتي (٢٣)

''ارجن ! يگيا ياچَرَتَهڪُرمَ'' يگيه جو آچرڻ ئي ڪرم آهي ۽ ساکياتڪار جو نالو ئي گيان آهي. هن يگيه جو آچرڻ ڪري ساکياتڪار سان گڏ گيان ۾ اسٿت، سنگه دوش ۽ آسڪتي (موهه) کان رهت مڪت پرش جا سمپورڻ ڪرم چڱيءَ طرح ملي هڪ ٿي ٿا وڃن. اُهي ڪرم ڪوبه ڦل اتپن نٿا ڪري سگهن، ڇو جو ڪرمن جو ڦل پرماتما اُنهن کان جدا نٿو رهي. هاڻي ڦل ۾ ڪهڙو ڦل لڳندو؟ تنهنڪري اُنهن مڪت پرش جي پنهنجي لاءِ ڪرم جي ضرورت سماپت ٿي وڃي ٿي. پوءِ به لوڪ سنگره جي لاءِ هو ڪرم ڪن ئي ٿا ۽ ڪندي به ڪرمن ۾ اٽڪن نٿا جڏهن ڪن ٿا، ته اٽڪن ڇو نه ٿا؟ ان تي چون ٿا:

ब्रह्मार्पणं ब्रह्म हविर्ब्रह्माग्नौ ब्रह्मणा हुतम्।
ब्रह्मैव तेन गन्तव्यं ब्रह्मकर्मसमाधिना।।२४।।

”برَهماپَڻَم بِرهَمَ هَوِ رِبِرَهمِياڳنئوُ هُتَم
بِرهَمَئيوَ تينَ ڳنتويَم برهِمَڪَرمَسماڌِنا (٢۴)

اهڙي مڪت پرش جو سمرپڻ برهم آهي، ٻل ۾ آهوتي برهم آهي، اڳني به برهم ئي آهي معنيٰ برهم روپ اڳنيءَ ۾ برهم روپي ڪَرتا دوارا جو هَوَنُ ڪيو وڃي ٿو، اُهو به برهم آهي ”برَهمِ ڪَرمَ سَماڌِنا“ جنهنجا ڪرم برهم کي ڇهي پرڻام ڪري سماڌي اوسٿا ۾ ٿي چڪا آهن، ان ۾ سمائجي چڪا آهن، اهڙي مهاپرش لاءِ جو پراپت ڪرڻ جهڙو يوگيه آهي اُهو به برهم ئي آهي. هو ڪرتا ڌرتا ڪجهه به ڪونهي، فقط لوڪن جي لاءِ ڪرم ۾ وَرتي ٿو، ڪرم ڪري ٿو

اِهي ته پراپت ڪرڻ واري مهاپرش جا لڪشڻ آهن، پرڪرم ۾ پرويش ڪرڻ وارا شروعاتي ساڌڪ ڪهڙو يڳيه ڪندا آهن.

پوئين اڌياءَ ۾ شري ڪرشن چيو هو ارجن! ڪرم ڪر. ڪهڙو ڪرم؟ هنن ٻڌايو ”نِيَتَمِ ڪُرو ڪَرمَ“ مقرر ڪيل ڪرم کي ڪر، نرڌارت ڪرم ڪهڙا آهن؟

”يڳيارٿاتِڪَرمڻونيَترَ لوڪويَم ڪرم بندنَهه“ (٩-٣٠)

ارجن! يڳيه جي پرڪريا ئي ڪرم آهي. هن يڳيه کانسواءِ ٻيو جو ڪجهه ڪيو وڃي ٿو، اهو هن لوڪ جو ٻنڌن آهي نه ڪِ ڪرم. ڪرم ته سنسار ٻنڌن کان موڪش ڏياريندو آهي. هاڻي ”تَدَرِٿَم ڪوءَ نتييه مڪت سنگه سماچر“ اُن يڳيه جي پورتي جي لاءِ سنگه دوش کان الڳ رهي چڱيءَ طرح يڳيه جو آچرڻ ڪر. هتي هڪ نئون سوال يوگيشور ڏنو ته اهو يڳيه آهي ڇا، جنهن کي ڪريون ۽ ڪرم اسان کان پار لڳي؟ هنن ڪرم جون خاصيتن تي زور ڏنو، ٻڌايائون ته يڳيه آيو ڪٿان؟ يڳيه ڏيندو ڇا آهي؟ هنجي خاصيتن جو چترڻ ڪيو. اڃا تائين اهو ڪونه ٻڌايو هو ته يڳيه آهي ڇا؟

هاڻي هتي اُن يگيہ کي ظاهر ڪن ٿا.

दैवमेवापरे यज्ञं योगिनः पर्युपासते।
ब्रह्माग्नावपरे यज्ञं यज्ञेनैवोपजुह्वति।।२५।।

”دَئيوَميواپَري يِگيَمِ يوگِينَهہ پَريوُ پاسَتي
بِرهَماگِنيوَ پري يَگيِمِ يگيِينئوو پَجُهوتي (٢٥)

اڳئين شلوڪ ۾ يوگيشور شري ڪرشن پرماتما اسٿت مهاپرش جي يگيہ جو فيصلو ڪيو، پر ٻيا يوگي لوڪ اُهي شروعات ڪٿان ڪن؟ ان تي چون ٿا ٻيا يوگي لوڪ دَئِوَ ِ يَگيمِ مطلب دئوي سمپد کي پنهنجي هردي ۾ ٻلوان بڻائين ٿا. جنهن جي لاءِ برهما جي آگيا هئي تہ هن يگيہ دواران توهين لوڪ ديوتائن جي اُنتي ڪريو. جيئن جيئن هرديہ ديش ۾ دَئوي سمپد وڌندي اهائي توهانجي پرگتي هوندي ۽ سلسليوار پرسپر اُنتي ڪري پرم شِرييہ کي پراپت ڪريو. دَئوي سمپد کي هرديہ ديش ۾ ٻلوان بڻائڻ پهرين پرويش ڪرڻ واري شريڻي، درجي وارن يوگين جو يگيہ آهي.

اها دَئوي سمپد اڌياءَ ١٦ تي شروعاتي ٽن سلوڪن ۾ ورڻن ڪيل آهن. اُهي آهن تہ سپني ۾، صرف ضروري ۽ خاص ڪرتويہ سمجهي اُن کي جاڳرت ڪن ۽ اُنهن ۾ لڳن. اهو ڏَسُ ڏيئي، اشارو ڪندي يوگيشور چيو تہ ارجن! تون شوڪ نہ ڪر، چو جو تون دئوي سمپتي ڪِي پراپت ٿيو آهين، تون مون ۾ نواس ڪندين ۽ منهنجي ئي پوتر سوروپ کي پراپت ڪندين، چاڪاڻ هيءَ دئوي سمپد پرم ڪلياڻ لاءِ ئي آهي ۽ انجي اُبتڙ آسوري سمپد نيچ ۽ اُڌم جوڻين جو ڪارڻ آهي. ان آسوري سمپد جو هَوَنُ ٿيڻ لڳندو آهي تنهنڪري اهو يگيہ آهي ۽ اتان ئي يگيہ جو آرنڀ آهي.

ٻيا يوگي ”برهماگنئوُ“ پر برهم پرماتم روپ اگنيءَ ۾

يڳيه جي دواران ئي يڳيه جو انوشنان، شروعات ڪندا آهن. شري ڪرشن وڏيڪ ٻڌايو ته هن شرير ۾ اڌيڳيه مان آهيان. يڳين جا اڌشٺاتا معنيٰ ڀڳوان مان آهيان جنهن ۾ يڳيه اچي ملن ٿا. اُهو پرش مان آهيان. شري ڪرشن هڪ يوگي هئا، ستگرو هئا. ان پرڪار ٻيا يوگي جن برهم روپي اگنيءَ ۾ يڳيه جي شروعات ڪن ٿا، ٿوري ۾ چئجي ته ستگروءَ جي سوروپ جو ڌيان ڪندا آهن.

श्रोत्रादीनीन्द्रियाण्यन्ये संयमाग्निषु जुह्वति।
शब्दादीन्विषयानन्य इन्द्रियाग्निषु जुह्वति।।२६।।

”شِروترادينيندِرِ ياڻيَنيي سَنيَماگِنيشوُ جُهوَتي
شَبدادينِوَشَياَنَنيه اِندِرَ ياگنيِشوُ جهِوَتي (٢٦)

ٻيا يوگي جن شِروترادِڪه (ڪن، اکيون، ٿُوچا، چمڙي، جيڀ، نڪ) سڀ اندرين جو سنيم روپي اگنيءَ ۾ هَوَن ڪندا آهن مطلب ته اندرين کي وشين مان سميٽي روڪ ڪري ٿا ڇڏين. هتي باهه نٿي ٻري. جيئن اگني ۾ وجهڻ سان هر وستو ڀسم ٿي ويندي آهي، نيڪ ان طرح سَنيَم به هڪ اگني آهي جا اندرين کي سمپورڻ ٻاهر مکي ڌارا کي ڀسم ڪري ٿي ڇڏي. ٻيا يوڳِي شبد وغيره (شبد، اسپرش، روپ، رس ۽ گنڌ) وشين کي اندرين روپي اگني ۾ هَوَن ڪري ڇڏيندا آهن مطلب ته اُنهنجو آڌار بدلائي ساڌنا وارو ٻڻائي ڇڏيندا آهن.

ساڌڪ کي سنسار ۾ رهڻ ئي ته پيڇن ڪرڻو آهي.لوڪن جا ڀلا بُرا اکر، شبد هن سان ٽڪرائيندا ئي رهندا آهن.وشين جي تيڇ وارا اهڙا شبد ٻڌندي ئي ساڌڪ اُنهن جي ارادن کي يوگ ويراڳ وارا سهايڪ، ويراڳ تيز پاءُ ۾ بدلائي اِندريه روپي اگني ۾ هَوَن ڪري ڇڏيندو آهي. جيئن ڪِ ارجن پنهنجي چنتن ۾ رَتو پيو هو. اچانڪ هنجي ڪنن-جي پاپرين ۾ سنگيت جي لهر

جهونجهنا اُٿي. هن ڪنڌ مٿي ڪٽي ڏٺو تہ اُروشي بيٺي هئي، جا هڪ وئيشا هئي. سڀ هن جي روپ تي مگڻ ٿي جهومي رهيا هئا، پر ارجن هن کي سنيهہ سان ماءُ جي روپ ۾ ڏٺو. اُن شبد سان ملڻ وارا وڪار لڪي ويا، گم ٿي ويا. اندرين جي انترال ۾ ئي سمائجي ويا.

هتي اندريہ ئي اگني آهي. اگنيءَ ۾ وڌل وستو جيئن ڀسم ٿي ويندي آهي، اهڙيءَ طرح ارادو بدلي اِشٽ جي اَنڪول ڍال ونڻ سان وشين جا تيج، روپ رس، گنڌ، سپرش ۽ شبد بہ ڀسم ٿي ويندا آهن. ساڌڪ تي خراب اثر نٿا وجهي سگهن. ساڌڪ شبد وغيره ۾ رُچي نٿو رکي، انهن کي گرهڻ نٿو ڪري.

هنن شلوڪن ۾ ''اپري''، اُنيہ' شبد هڪ ئي ساڌڪ جي اوچي نيچي اوستائون آهن. هڪ ئي يگيہ ڪرتا اوچو نيچو ليول آهي، نہ ڪِ اَپري، اَپري چوڻ سان ڪوئي الڳ الڳ يگيہ.

सर्वाणीन्द्रियकर्माणि प्राणकर्माणि चापरे।
आत्मसंयमयोगाग्नौ जह्वति ज्ञानदीपिते।।२७।।

''سُرووااڻِيندرِيَڪرماڻِي پراڻڪرماڻِي چاپَري
آتِمنسنيَمَيو گگنئوُ جُهوتِي گياندِيپتي (٢٧)

هيل تائين يوگيشور جنهن جي چرچا ڪئي، اُن ۾ سليسليوار دئوي سمپد کي گڏ ڪيو ويندو آهي. اِندِرِيُنِ جي سمپورڻ ڪوشش جو سنيم ڪيو ويندو آهي. تيز وشين، شبدن وغيره جي ٽڪرڻ تي بہ اُنهن جو رخ بدلي اُنهن کان پڇيو وڃي ٿو. ان کان بهتر اوسٿا هئڻ تي بين يوگي جن سمپورڻ اندرين جي ڪيل چرپر ۽ پراڻ جي واپار کي ساکياتڪار سان گڏ گيان سان پرڪاشت پرماتم اسٿتي روپي يوگ اگنيءَ ۾ هَوَنُ ڪندا آهن. جڏهن سنيم جي ڏور آتما سان تدروپ ٿي ويندي آهي، پراڻن ۽ اِندريُنِ جو واپار بہ شانت ٿي ويندو

آهي، ان وقت وشين تدروپ ڪرڻ واري ۽ اِشٽ ۾ پرورتي ڏيارڻ واري ٻئي ڏارائون آتمسات معنيٰ هڪ ٿي وڃن ٿيون. پرماتما ۾ استٿي ملي ٿي وڃي، يگيہ جو نتيجو، ڦل نڪري وڃي ٿو. اها آهي يگيہ جي مٿين منزل. جنهن پرماتما کي پاتٺو هو، اُن ۾ استٿي اچي ويئي تہ باقي ڇا رهيو؟ وري يوگيشور شري ڪرشن يگيہ کي ڇٽيءَ طرح سمجهائين ٿا.

द्रव्ययज्ञास्तपोयज्ञा योगयज्ञास्तथापरे।
स्वाध्यायज्ञानयज्ञाश्च यतयः संशितव्रताः ।।२८।।

”دِر وِيَيگياسِتپويگيا سِتٿا پَري
سِواڌِڏيايگِيا نَيگياشچہيَتَيَهہ سَنشِتوِتاها (٢٨)

انيڪ لوڪ درويہ يگيہ ڪندا آهن منعيٰ آتم پٽ ۾ مهاپرشن جي شيوا ۾ پن-گل ارپڻ ڪن ٿا. هو سمپورڻ سان گڏ مهاپرشن جي شيوا ۾ ڌن بہ لڳائين ٿا. شري ڪرشن وڏيڪ چون ٿا تہ ڀڳتي ڀاوَ سان پَن، گُل،ڦل جل جو ڪجهہ بہ مونکي ڏين ٿا، اُنهن کي مان کاوان ٿو ۽ اُنجو پرم ڪلياڻ پيدا ڪرڻ وارو ٿيندو آهيان. اهو بہ يگيہ آهي. هر آتما جي شيوا ڪرڻ،ڀليل کي آتم راهہ تي آڻڻ درويہ يگيہ آهي. ڇو جو پراڪرتڪ سنسڪارن کي جلائڻ ۾ سمرٿ آهي.

ان طرح ڪيترا پرش”تپويگياها“ سِوَڌرم پالڻ ۾ اندرين کي تپائين ٿا منعيٰ سياءَ کان اتپن شڪتيءَ انوسار يگيہ جي نِمرَ ۽ واڌاري وارين اوستائن جي وچ ۾ تَپن ٿا. ان پٽ جي ٿوري چاڻ هئڻ سبب پرڪريا ۾ پهرئين در جي جو ساڌڪ شودر پَرَچَرِ يا (شيوا) دوارن. وئشيہ دَئوِي سمپد جي سنگرهہ دوارن، ڪتري ڪام ڪروڌ جي ناس ڪندڙ جي دواران ۽ براهمڻ برهم ۾ پرويش جي يوگيتا جي ليول سان اندرين کي تپائي ٿو. سڀ ڪنهن کي هڪ جهڙي محنت ڪرڻي پوندي آهي. حقيقت م يگيہ هڪ ئي

آهي. اوسٿا جي انوسار اوچا نيچا درجا گذاندا وڃن ٿا.

پوڄيہ مهاراج جي چوندا هئا- هن سان گڏ اندرين ۽ شرير کي منزل (لڪشيہ) صحيح نموني تَپائڻ ئي تَپُ چوائيندو آهي. هو منزل ڪان پري پڄندا، اُتان سميٽي هُتي ئي لڳايو.``

گهڻيئي پرش يوگہ يگيہ جو آچرڻ ڪندا آهن. وهنوار ڪندا آهن. پرڪرتي ۾ پٽڪندڙ آتما جو پرڪرتي ڪان پري پرماتماسان ملڻ جو نالو ''يوگ`` آهي. يوگ جي وياکيا اڌياءَ ٦ ١-٢٣) ۾ ظاهر آهي. گهڻو ڪري ٻن شين جو ملڻ يوگ چوائيندو آهي. ڪاغذ سان قلم ملي ويو، ٿالهي ۽ ميز ملي ويا تہ ڇا يوگ ٿي ويو؟ نہ هتي پنجن پوتن مان پيدا ٿيل پدارٿ آهن. هڪ ئي آهن، بہ ڪٿي؟ بہ پرڪرتي ۽ پرش آهن. پرڪرتي ۾ اسٿت ٿيل آتما پنهنجي شپ روپ پرماتما ۾ پرويش پائي وڃي ٿو تہ پرڪرتي پرش ۾ سمائجي ٿي وڃي.اهو ئي يوگ آهي هاڻي انيڪ پرش ان ۾ ملڻ سهايڪ شم، دم وغيره نيمن جو چڱي طرح پالن ڪن ٿا. يوگ يگيہ ڪرڻ واري توڙي اهنسا وغيره تکن ورتن سان يڪت يتن شيل پرش''سِواڌ يا يگيان يگيہ شِڇہ`` پنهنجو اڀياس، سوروپ جو اڀياس ڪرڻ وارا گيان يگيہ جا ڪرتا آهن. هتي يوگ جي انگن(يم،نيم، آسڻ پراڻايام، پرتيهار، ڌارڻا، ڌيان ۽ سماڌي کي) اهنسا وغيره ڪٺن وِرتن سان مقرر ڪيو ويو آهي. انيڪ لوگ سواڌيايہ ڪندا آهن. پستڪ پڙهڻ تہ سواڌيايہ آهي پنهنجو اڀياس، جنهن سان سوروپ جو گيان ٿئي ٿو، جنهنجو ڦل آهي گيان منعيلِ ساکياتڪار.

يگيہ جو وڌيڪ ڏاکو ٻڌائين ٿا-

अपाने जुह्वति प्राणं प्राणेऽपानं तथापरे।
प्राणापानगती रुद्ध्वा प्राणायामपरायणा:।।२९।।

''آپاني جُهوَتي پِراڻِم پِراڻيپانَم تٿاپَري

پراڻاپانگتيِ رُڌروا پِراڻاياماپراينٽاهه (٢٩)

گهڻا يوگي اپان وايوَ ۾ پراڻ وايوَ کي هون ڪن ٿا ۽ اُنهي پرڪار پراڻ وايوَ جو هوَن ڪن ٿا. ان ۾ سوکيم اوسٿا ٿي وڃڻ تي ٻيا يوگي جن پراڻ ۽ اپان ٻنهي جي گتيِ روڪي پراڻايام پرايڻ ٿي وڃن ٿا.

جنهن کي شري ڪرشن پراڻ اَپان چون ٿا، ان کي مهاتما ٻڌ''اناپان'' چوي ٿو. ان کي هنن وشواس-پروشواس بہ چيو آهي. پراڻ اُهو سواس آهي جنهن کي توهين اندر چڪيو ٿا ۽ اَپان اُهو سواس جنهن کي توهين ٻاهرڪڍو ٿا. يوگين جي انوڀوتي آهي تہ توهين سواس سان گڏ ٻاهرئين ڪنهن وايومنڊل جي سنڪلپ بہ گرهڻ نہ ڪرڻ پراڻ جو هوَنُ آهي ۽ اندر سنڪلپن کي نہ اُٿڻ ڏيڻ اپان جو هوَنُ. نہ اندران ڪنهن سنڪلپ جي يادگيري هجي ۽ نہ ئي ٻاهران ۾ هلڻ وارا چنتن اندر مونجهہ اتپن ڪري سگهن. ان طرحراڻ اپان جي ٻنهي جي گتي هڪ ٿي وڃڻ تي پراڻن جو يام معنيٰ پڪڙ ٿي ٿي وڃي، اهو ئي پراڻايامآهي. اها من جي وجيہ اوسٿا آهي. پراڻن جو رُڪڻ ۽ من جو رُڪڻ هڪ ئي ڳالهہ آهي.

هرهڪ مهاپرش ان طريقي جو آڌار ورتو آهي. ويدن ۾ انهن جو اُليکہ آهي ''چَتِوارِ واڪ پَرِمِتا پَدانِ (رگ ويد- ۴۵-١٦۴-١) (اٿرِوَ ويد ٩-١۵-٢٧) انهي کي پوجيہ مهاراج جي چوندا هئا '' هو هڪ ئي نالو چئني ڏاڪن تي جپيو وڃي ٿو. بئکري، مڌيما، پشينتي ۽ پرا. بئکري ان جي چوندا آهن، جو ظاهر ٿي وڃي. نام جو اُچار اهڙي طرح ڪر تہ توهين ٻڌو ۽ ٻاهر ڪوئي وينو هجي اُن کي بہ ٻڌڻ ۾ اچي. مڌيما معنيٰ مڌيم سُر ۾ جپ، جنهن کي فقط توهين ئي ٻڌو، پاسي ۾ وينل ماڻهو بہ ان اُچارڻ کي ٻڌي نہ سگهي. اهو اُچارڻ گلي

مان ٿيندو آهي. آهستي آهستي نام جي ڏن ٻڻجي ويندي آهي، ڏور لڳي ٿي وڃي. ساڌنا اڃا بہ سوکيم ٿيڻ سان پَشينتي معنيٰ نام ڏسڻ جي اوسٿا اچي ٿي وڃي، پوءِ نام جو جاپ نٿو وَڃي. اهوئي نام سواس ۾ ڍَلجي ويندو آهي. من کي درشٽا (ڏسندڙ) بڻائي کڙو کري ڇڏ، ڏسندو رهہ تہ سواس ڇئي ڇا ٿو؟ سواس اچي کڏهن ٿو؟ ٻاهر کڏهن ٿو نکري؟ ڇاٿو چوي؟'' مهاپرشن جو چوڻ آهي سواس نام کانسواءِ ٻيو کجهہ چوي ئي نٿو. ساڌڪ نام جو جپ نٿو کري، صرف هنجي اُٿڻ واري ڌُن کي ٻڌي ٿو، سواس کي ڏسي ضرور ٿو ان کري 'پشينتي' چون ٿا.

پشينتي من کي درشٽا روپ ۾ کڙو کرڻو پوندو آهي، پر ساڌن اڃا بہ اڳيان وڌڻ تي ٻُڌڻو بہ نٿو پوي. هڪ وار سُرت پرپور لڳي وڃي پاڻيهي ٻُڌڻ ۾ ايندو ''جَپِئہ نہ جَپاوَئہ'' نہ پاڻ جپ، نہ من کي ٻڌڻ لاءِ ٻَڌُ ۽ جپ هلندو رهي، ان جو نالو آهي اَجپا. ائين نہ ٿئي جو جپ شروع ئي نہ کريو ۽ اچي ويئي اَجپا. جيکڏهن کنهن جپ آرنڀ نہ کيو، تہ اَجپا نام جي کابہ وَستو هن وقت کونہ هوندي. اجپا جو ارٿ آهي، اسين نہ جپيون پر جپ اسانجو ساٿ نہ ڇڏي. هڪ وار سُرت جو کانٽو لڳاءِ پري ڇڏ تہ جپ جي ڌارا شروع ٿي وڃي ۽ لڳاتار هلندو رهي. ان سپاويڪ جپ جو نالو آهي اجپا ۽ اهائي آهي ''پراواڻي جو جپ'' هيءَ پرکرتيءَ کان پري تَتِوَ پرماتما ۾ پرويش ڏياري ٿي. هن کان اڳيان واڻيءَ ۾ کوئي پريورتن - بدلاءُ نہ آهي. پرم جو دِگَدَرشن کرائي اُن ۾ سمائجي ويندي آهي ان کري ان کي پَرا چون ٿا.

ڏنل شلوڪ ۾ يوگيشور کرشن صرف سواس تي ڌيان رکڻ لاءِ چيو، جڏهن کِ اڳيان پاڻ اوم جي جپ تي زور ڏين ٿا. گوتم ٻُڌُ بہ ''انا پان ستي'' سواس - پساهہ جي ئي چرچا

ڪئي آهي. آخر اُهي مهاپرش ڇوڻ ڇا ٿا چاهين؟ حقيقت ۾ شروعات ۾ ٻئڪري، ان سان مڏيما ۽ ان سان اُنَتِ ٿيڻ تي جپ جي پَشينتي. اوسٿا ۾ سواس پڪڙ ۾ اچي ٿو. اُن وقت جپ تہ سواس ۾ ڍليل ملندو، پوءِ جپيون ڇا؟ پوءِ تہ صرف ڏسڻ ئي باقي آهي. ان ڪري پران اَپان ماتر چيو، ”نام جپو“ ائين ڪونہ چيو، سبب تہ ڇوڻ جي ضرورت ئي ڪونهي. جيڪڏهن ڇون ٿا، تہ گمراهہ ٿي هيٺين درجي ۾ چڪر ڪاٽڻ لڳندو. مهاراجا ٻُڌُ، ”گرديو ڀڳوان“ توڙي هرهڪ مهاپرش جي ان رستي تان گذريا آهن، سڀ هڪ ئي ڳالهہ ڪن ٿا، ڇون ٿا. ٻئڪري ۽ مڏيما نام- جپ جا داخلا دوار ماتر آهن. پَشينتيءَ کان ئي نام ۾ پرويش ملي ٿو. پَرا ۾ نام ڌاراواهي ٿي ويندو آهي، جنهن سان جپ ساٿ نٿو ڇڏي.

من سواس سان جڙيل آهي. جڏهن سواس تي درشٽي آهي، سواس ۾ نام ڍلجي چڪو آهي، اندران نہ تہ ڪنهن سنڪلپ جو اُٿان آهي ۽ نہ ٻاهرئين وايومنڊل جا سنڪلپ اندر پرويش ڪري ٿا سگهن، هيءَ ئي من تي وجيہ جي اوسٿا آهي. ان سان گڏ يگيہ جو قل نڪري اچي ٿو.

अपरे नियताहाराः प्राणान्प्राणेषु जुह्वति।
सर्वेऽप्येते यज्ञविदो यज्ञक्षपितकल्मषाः ।।३०।।

”اَپري نِيَناهاراهہ پراڻا نِپراڻيشوُ جُهوَتي
سَروِي پِيَتي يگيودو يگِيشَپِتَڪلِمشاهَہ (٣٠)

ٻيا نيمت آهار ڪرڻ وارا پراڻ کي پراڻ ۾ ئي هَوَن ڪندا آهن. ”پوجيہ مهاراج جي“ چوندا هئا تہ ”يوگي جو آهار درڍ، آسن درڍ ۽ ننڊ درڍ هئڻ گهرجي“. آهار - وهار تي ڪنٽرول ڏاڍو ضروري آهي. اهڙا انيڪ يوگي پراڻ کي پراڻ ۾ ئي هَوَن ڪري ڇڏيندا آهن معنيٰ سواس کڻڻ تي ئي پورو ڌيان رکندا

آهن، پساهہ، پرشواس تي ڏيان نٿا ڏين. سواس آيو تہ ٻڌائون اوم، وري سواس آيو تہ ”اوم“ ٻڌندا رهيا. ان طرح يگين دواران نشت وارا پاپ وارا اُهي سڀ پرش يگيہ جا ڄاڻندڙ آهن. انهن مقرر وِڌِيُن مان جيڪڏهن ڪٿان بہ ڪندا آهن تہ سڀ يگيہ جا گياتا آهن. هاڻي يگيہ جو ڦل ٻڌائين ٿا.

यज्ञशिष्टामृतभुजो यान्ति ब्रह्म सनातनम्।
नायं लोकोऽस्त्ययज्ञस्य कुतोऽन्यः कुरुसत्तम।।३१।।

”يَگيَشِشٽا مِرتَڀُجو يانِتي بِرَهمَ سَناتَنَمِ
نايَمِ لوڪو سيتِيَيَگيَسِيَ ڪُتونيَهہ ڪُروُ سَتَم (٣١)

ڪُروُ سريشٽ ارجن! ”يگيَشِشٽا مِرتَڀُجو “ يگيہ جنهنجي سرشٽي ڪري ٿو، جنهن کي بنا ڪنهن ڀيد جي، ساڳيو ئي ڇڏي ٿو، اُهوئي آهي امرت. اُنجي خاص ڄاڻ گيان آهي. اُن گيان امرت کي ڀوڳڻ ارٿات پراپت ڪرڻ وارا يوگي جن ”يانتي برهم سناتنم“ پوتر سناتن پر برهم کي پراپت ٿين ٿا. يگيہ اهڙي وستو آهي، جا پورڻ ٿيندي ئي سناتن پربرهم ۾ پرويش ڏياري ٿي. يگيہ نہ ڪري، تہ تڪليف ڪهڙي آهي، شري ڪرشن چون ٿا تہ يگيہ رهت پرش کي وري منشلوڪ معنيٰ مانو شرير بہ سولو نٿو ٿئي، پوءِ ٻيا لوڪ ڪيئن سکدائي ٿيندا؟ اُنجي لاءِ تہ ”تِريڪ (خراب) جوٽيون سرڪشت آهن، ان ۾ وڌيڪ ڪجهہ نہ آهي. تنهنڪري يگيہ ڪرڻ منشن لاءِ تمام ضروري آهي.

एवं बहुविधा यज्ञा वितता ब्रह्मणो मुखे।
कर्मजान्विद्धि तान्सर्वानेवं ज्ञात्वा विमोक्ष्यसे।।३२।।

”ايوَم بهوُوڌا يَگيا وِتَنا بِرَهمَڻو مُکي
ڪَرِمَجانِوَڌي تانِسَرِوانيوَمِ گِياتِوا وِموڪِشَيَسي (٣٢)

اهن طرح مٿي چيل گهڻن ئي پرڪارن جا يگيہ ويد جي

واٽيءَ ۾ ڇپيا ويا آهن. برهم جي مک مان وستار سان ڇپيا ويا آهن. پراپتيءَ کان پوءِ مهاپرشن جا شريرن کي پربرهم ڌارڻ ڪندو آهي. برهم سان مليل اوسٿا وارا اُنهن مهاتمائن جي ٻُڌي اوزار وانگر هوندي آهي. اُن دواران اُهو برهم ئي ٻوليندو آهي. اُنهن جي واٽيءَ ۾ يگين جو وستار ڪيو ويو آهي.

انهن سڀني يگين کي تون ''ڪَرمَ جان وڌي'' ڪرم مان اُتپن ٿيل ڄاڻُ، اهو پهرين بہ چئي آيا آهيون '' يگيہَ ڪَرمَسَمُدڀَوَ'' (۳-۱۴) اُنهن کي هن پرڪار سان ڪرياتمڪ هلي ڄاڻي وڃڻ تي (هاڻي ٻڌايو اٿم، يگيہ ڪري جنجو پاپ نشٽ ٿي چڪو آهي، اُهيئي يگيہ جا سچا ڄاڻو آهن) ارجن! تون ''وِموڪِشيَسي'' سنساري ٻنڌن کان پوريءَ طرح ڇٽي ويندين. هتي يوگيشور ڪرم کي صاف ظاهر ڪري ڇڏيو. اُها حرڪت ڪرم آهي، جنهن سان مٿي ڇيل يگيہ پورا ٿين ٿا.

هاڻي جيڪڏهن ڏَئوي سَمپَدِ جو ارجن، سدگروءَ جو ڌيان، اندرين جو سنجم سواس جو پساهہ ۾ هَوَن، پساهہ جو سواس ۾ هَوَن. پراڻ اپان جي گتي جو نروڌ ڪيتي ڪرڻ سان ٿيندو آهي واپار، نوڪري يا راڄنيتي ڪرڻ سان ٿيندو آهي. تہ توهين ڪريو. يگيہ تہ اهڙي ڪِريا آهي، جو پورڻ ٿيندي ئي يڪدم پربرهم ۾ پرويش ڏياري ٿو. ٻاهرئين ڪنهن بہ ڪاريہ سان توهين يڪدم برهم ۾ پرويش پائي ٿا وڃو تہ ڪريو.

حقيقت ۾ سڀ جا سڀ يگيہ چنتن جي اَندريوُن ڪِريائون آهن، آراڌنا جو چترڻ آهن، جنهن سان آراڌيہ ديو ظاهر ٿئي ٿو. يگيہ اُن آراڌيہ تائين فاصلي کي طئہ ڪرڻ جي مقرر ڪيل پرڪريا خاص آهي. هيءُ يگيہ سواس پساهہ پراڻايام وغيره جنهن ڪِريا سان سَمپن (پورا) ٿين ٿا، اُن ڪاريہ جي طريقي جو نالو ڪرم آهي. ڪرم جو شڌ ارٿ آهي ''آراڌنا'' ، ''چنتن''.

گهڻو ڪري ماڻهو چوندا آهن ته سنسار ۾ ڪجهه به ڪيو وڃي، ته ٿي ويو ڪرم. ڪامنا بنا ڪجهه به ڪندا وڃو، ٿي ويو نشڪام ڪرم يوگ. ڪوئي چويٿو ته وڏيڪ فائدي لاءِ وديشي ڪپڙا ٿا وڪڻن، ته توهين سڪامي آهيو. ديش شيوا لاءِ سوديشي وڪڻو، ته ٿي ويا نشڪام ڪرم يوگ. وشواس سان نوڪري ڪريو. هاچي لاڀ جي چنتا ڪان مڪت ٿي واپار ڪريو، ٿي ويو نشڪام ڪرم يوگ . هار جيت جي ڀاونا کان مڪت ٿي يڌ ڪريو، چونڊون لڙو، ٿي ويا نشڪامي. مرندا ته مڪت ٿي ويندا. حقيقت ۾ اهڙو ڪجهه به نه آهي. يوگيشور شري ڪرشن صاف شبدن ۾ ٻڌايو ته ان نشڪام ۾ مقرر ڪيل ڪِريا هڪ ئي آهي ”وِسوَسايا تِمڪا بڌيريهيڪه ڪُروُنندن“ ارجن! تون مقرر ٿيل ڪرم ڪي ڪر. يگيه جو متوئي ڪَرم آهي. يگيه ڇا آهي؟ سواس - پساهه جو هَوَن، اندرين جو سنجم، يگيه سوروپ مهاپرش جو ڌيان، پراڻايام-پراڻن جو نروڌ. اهائي من جي وجيتا اوستا آهي. من جو پسارو ئي جڳت آهي. شري ڪرشن جي شبدن ۾، ”اِهَهَئيوَ تَئيرِجتَهَه سَرِگو ييشام سامِيي اِسِٿتَمِ منهه“(٥-١٩). انهن پرشن دواران چراچر جڳت هتي ئي جيتيو ويو، جنهن جو من هيڪڙائيءَ ۾ اسٿت آهي. ڀلا من جي سَمَ ڀاوَ ۽ جڳت کي جيتڻ جو ڪهڙو سنبنڌ آهي. جڏهن جڳت کي جيتي ئي ورتو اتيئي ته رُڪِئين ڪٿي؟ تڏهن چون ٿا، اُهو برهم نردوش ۽ سم ڀاوَ آهي، هتي من به نرودش ۽ سَمَ ڀاوَ جي اسٿتي وارو ٿي ويو آهي، ته هاڻي هو برهم ۾ اسٿت ٿي وڃي ٿو. ٿوري ۾ چئجي ته من جو پسارو ئي جڳت آهي، چراچر جڳت ئي هَوَن. سماڌي جي روپ ۾ آهي. من جو سڀ پاسي نروڌ ٿيندي ئي جڳت جو نروڌ ٿي ٿو وڃي. من جي روڪڻ سان ئي يگيه جو قل نڪري ٿو اچي. يگيه جنهنجي

سرشٽي ڪري ٿو، اُن گيان امرت جي پيئڻ وارو پرش سناتن برهم ۾ داخل ٿي ٿو وڃي. هي سڀ يڳيه برهم اسٿت مهاپرشن جي واٽيءَ دواران ڇيا ويا آهن. ائين ڪونهي ته الڳ الڳ سمپرداين جا ساڌڪ الڳ الڳ پرڪار جا يڳيه ڪن ٿا. بلڪ هي سڀ يڳيه هڪ ئي ساڌڪ جي اوچي. نيچي اوستائون آهن. هيءُ يڳيه جنهن ڪان ٿيڻ لڳي، ان ڪِريا جو نالو ڪرم آهي. سڄي گيتا ۾ هڪ به شلوڪ اهڙو ڪونهي. جو سنسارڪ واپارن جو سمرٿن ڪندو هجي.

گهڻو ڪري يڳيه جو نالو اچڻ تي لوڪ هڪ يڳيه-ويدي ٺاهي تِر جَوَ ڪٺي ''سواها'' چوندي هَوَن شروع ڪري ڇڏيندا آهن. اهو هڪ دوکو آهي. درويه يڳيه ٻيو آهي، جنهن کي شري ڪرشن ڪيترا دفعا چيو. پر جانور جي ٻلي شيون باهه ۾ وجهڻ سان هنجو ڪوئي سنٻنڌ نه آهي.

श्रेयान्द्रव्यमयाद्यज्ञाज्ज्ञानयज्ञ: परन्तप।
सर्वं कर्माखिलं पार्थ ज्ञाने परिसमाप्यते।।३३।।

''شِريياندِرَوِيَمَيادِيَگياجِگيان يَگيَهه پَرنِتَپ
سَرِوَمِ ڪَرِماکِلَمِ پارٿ گياني پَرِيسماپِيَتي (٣٣)

ارجن! سنسارڪ ڌن سان سڌ ٿيڻ واري يڳيه جي ڀيٽ ۾ گيان يڳيه (جنهنجو ڦل گيان (ساکياتڪار) آهي، يڳيه جنهنجي سرشٽي ڪري ٿو، ان امرت تَتِوَ جي ڄاڻ جو نالو گ يان آهي، اهڙو يڳيه) ڀاڳ وارو آهي، پرم ڪلياڻڪاري آهي. هي پارٿ سمپورڻ ڪرم گيان ۾ باقي شيش ٿي ويندا آهن. ''پَرِيسماپِيَتي'' ڇڳيءَ طرح سمائجي وڃن ٿا. گيان يڳيه جي حد آهي، مٿين چوٽي آهي. ان کان پوءِ ڪرم ڪرڻ سان نه ڪوئي لاڀ آهي ۽ نه ڇڏڻ سان اُن مهاپرش جو نقصان آهي. ان طرح سنساري ڌن سان ٿيڻ وارو يڳيه به يڳيه آهي پر اُن

يگيہ جي پيٽ ۾، جنهنجو ڦل ساڪياتڪار آهي، ان گيان يگيہ جي پيٽ ۾ تمام ننڍو آهي. توهين ڪروڙن جو هَوَنُ ڪريو، سوين يگيہ ويدي ٻڌايو، پر اُپڪار ۽ ستيہ جي راهہ تي ڌن لڳايو، ساڌو سنت مهاپرش جي شيوا ۾ ڌن لڳايو پر هن گيان يگيہ جي پيٽ ۾ تڇ آهي. حقيقت ۾ يگيہ سواس -پساهہ جو آهي، اِندريَنِ جي سنجم جو آهي. من کي ضابطي ۾ رکڻ جو آهي، جيئن شري ڪرشن هاڻي ٻڌائي آيو آهي. هن يگيہ کي پراپت ڪٿان ڪيو وڃي؟ اُن جي وِڌي ڪٿان سکون؟ مندرن، مسجدن، گرجا گ هرن ۾ ملندو يا پستڪن ۾؟ تيرٿ ياترائن ۾ ملندو يا سنان ڪرڻ سان ملندو؟ شري ڪرشن چون ٿا نہ، اُنجو تہ هڪ ئي نهر آهي، هڪڙو ئي اُپاءُ آهي تَتِوَ اسٿت مهاپرش، جيئن

तद्विद्धि प्रणिपातेन परिप्रश्नेन सेवया।
उपदेक्ष्यन्ति ते ज्ञानं ज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः।।३४।।

”تَدِوِڌي پِراڻِپاتيِنَ پَرِيپِرَشنيِنَ سيويا
اُپديکِشنِتيِ تي گِيانَمِ گيانَنَسِتَتِوَ درشَنَهہ (۳۴)

ان ڪري ارجن! تون تَتِوَ درشي مهاپرش وٽ وڃي چڱيءَ طرح نماڻو ٿي، سِر جهڪائي (ڏنڊوت پرڻام ڪري. اهنڪار تياڳي، شرن ۾ وڃي چڱيءَ طرح شيوا ڪري، نشڪپٽ ڀاوَ سان سوال ڪري تون اُن گيان کي ڄاڻُ. هو تَتِوَ کي ڄاڻڻ وارا يوگي جَنَ تنهنجي لاءِ اُن گيان جو اُپديش ڪندا، ساڌنا جي راهہ تي هلائيندا، سمرپت ڀاوَ سان شيوا ڪرڻ کان پوءِ ئي اُن گيان کي سکڻ جي شڪتي اچي ٿي. تَتِوَ درشي مهاپرش پرم تَتِوَ پرماتما جو ساڪيات درشن ڪرڻ وارا آهن. هو يگيہ جي وِڌيءَ جا خاص ڄاڻو آهن ۽ اُهي ئي توکي سيکاريندا. جيڪڏهن ٻيو يگيہ هجي ها، تہ گياني تَتِوَ درشي جي ڪهڙي ضرورت هئي .

خود ڀڳوان جي سامهون ئي تہ ارجن بيٺو هو. ڀڳوان هن کي تَتوَ درشي وٽ ڇو ٿا موڪلين؟ حقيقت ڪرشن هڪ يوگي هو. هنجو خيال آهي تہ اڄ تہ انوراڳ (موهہ وارو) ارجن مون وٽ سامهون بيٺو آهي، آئينده ۾ انوراڳين کي ڪٿي ڀرم نہ ٿي وڃي تہ شري ڪرشن تہ هلي ويو، هاڻي ڪنهنجي شرڻ ۾ وڃون؟ ان ڪري هنن صاف ڪيو تہ تَتوَ درشي وٽ وڃ. هو گياني جن توکي اُپديش ڪندا ۽

यज्ज्ञात्वा न पुनर्मोहमेवं यास्यसि पाण्डव।
येन भूतान्यशेषेन द्रक्ष्यस्यात्मन्यथो मयि।।३५।।

”يَجِگياتِوا پُنَرِ موهَميوَمِ ياسِيَسي پانڊوَ
يينَ ڀوُتانِيَشيشيڻ دِرَڪِشيسياتِمَنِيٿو مَييِي (٣٥)

هن گيان کي ڄَنن دوارا سمجهيتون ان پرڪار وري ڪڏهن موهہ کي پراپت نہ ٿيندين. هنن کان مليل جانڪاري، ڄاڻ جي دواران اُن تي هلندي تون پنهنجي آتما جي اندر سمپورڻ ڀوتن کي ڏسندين مطلب سڀني پراڻين ۾ انهيءَ آتما جو پسارو ڏسندين. جڏهن سڀ هندڌ جيڏانهن تيڏانهن آتما جي پساري کي ڏسڻ جي شڪتي اچي ويندي، تنهن کان پوءِ تون مون ۾ پرويش ڪندين. هاڻي اُن پرماتما کي پائڻ جو ساڌن تَتِوَ اسٿت مهاپرش جي دواران آهي. گيان جي سنبنڌ ۾ ڌرم ۽ سناتن سَتِيہ جي سنبنڌ ۾ شري ڪرشن انوسار ڪنهن تَتِوَ درشيءَ کان ئي پڇڻ جو دستور آهي، ريت آهي.

अपि चेदसि पापेभ्य: सर्वेभ्य: पापकृत्तम:।
सर्वं ज्ञानप्लवेनैव वृजिनं सन्तरिष्यासि।।३६।।

”آپي چيدَسي پاپيڀيَهہ سَرويڀيَهہ پاپڪِرتَمَهہ
سَرِوَمِ گياناپِلَوينئيوَ وِرِجِنَهہ سنترِشِييسي (٣٦)

جيڪڏهن تون سڀني پاپين کان بہ وڌيڪ پاپ ڪرڻ وارو

آهين، تڏهن به گيان روپي ٻيڙيءَ دواران سيني پاپن کان بنا شڪ چڱيءَ طرح تري ويندين. انهي جو اندازو ائين نه لڳائج ته گهٽي ۾ گهٽا پاپ ڪري به تري ويندين. شري ڪرشن جو ويچار اهوئي آهي ته ڪٿي ئِرمَ ۾ نه رهي ته ”اسين ته وڏا پاپي آهيون.“ اسان کان پار نه لڳندو اهڙي ڪابه گنجائش نه ڪري تنهن ڪري شري ڪرشن اُتساهه ۽ دلاسو ڏين ٿا ته سڀ پاپين کي پاپن جي سموهه کان به وڌيڪ پاپ ڪرڻ وارو هجي، پوءِ به تَتِو درشين کان پراپت گيان روپي ٻيڙيءَ دواران تون بنا ڪنهن شڪ سمپورڻ پاپن کي سني طرح پار ڪري ويندين - ڪهڙيءَ طرح؟

यथैधांसि समिद्धोऽग्निर्भस्मसात्कुरुतेऽर्जुन।
ज्ञानाग्निः सर्वकर्माणि भस्मासात्कुरुते तथा।।३७।।

”يَٿئيڌانِسي سَمِڌِ وگنِير ڀِسمَساتِڪُروُتيرجُنَ
گياناگنِيهَه سَرِوَڪرماڻي ڀِسماتِڪُروتي تَٿا (٣٧)

ارجن! جنهن نموني ٻرندڙ اگني ڪاٺ جي ٻنڌن کي ڀسم ڪري ڇڏيندي آهي، ٺيڪ اهڙي طرح گيان روپي اگني سمپورڻ ڪرمن کي ڀسم ڪري ڇڏيندي آهي. هيءَ گيان جو پاڙي وارو دروازو ڪونه آهي، جتان يگيه ۾ پرويش ملي ٿو، هورنه هيءُ گيان معنيٰ ساڪياتڪار جي حد جو چترڻ آهي، جنهن ۾ پهرين وجاتي ڪرم ڀسم ٿيندا آهن ۽ پوءِ پراپتي سان گڏ چنتن ڪرم به. اُن ۾ لين ٿي ويندا آهن. جنهن کي پاٺو هو سو پائي ورتو، هاڻي اڳيان چنتن ڪري ڪنهن کي ڳ وليون. اهڙو ساڪياتڪار وارو ڪٿي؟ ٻاهر هوندو يا اندر؟ ان تي چون ٿا-

न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते।
तत्स्वयं योगसंसिद्धः कालेनात्मनि विन्दति।।३८।।

”نَ هي گيانيَن سَدِرِشَمِ پَوِترَمِهَه وِديتي

تَتِسوَيَمِ يوڳسَنسِڌَهه ڪاليناتِمَني وِندَتِي (۳۸)

هن سمسار ۾ گيان جي سمان پوتر ڪرڻ وارو بنا شڪ ڪجهه به ڪونه آهي. هن گيان (ساڪياتڪار) کي تون پاڻ (پيو به) يوگه جي رسيل اوسٿا ۾ (شروعات ۾ نه) پنهنجي آتما جي انترگت هرديه ديش ۾ ئي انڀوَ ڪندين ٻاهر نه. هن گيان جي لاءِ ڪهڙي يوگيتا کپندي آهي، يوگيشور جي شبدن ۾ :-

श्रद्धावाँल्लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः।
ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिमचिरेणाधिगच्छति।।३९।।

”شِرڌاوانلَڀتي گِيانَمِ تَتپَرَهه سَنيتيندِرِيَهه
گيانَمِ لَبڌِوا پَرامِ شانتِيمِچِريڻاڌِ گَڇتي (۳۹)

شرڌاوان، تيز فهم، مائل ۽ پورو پورو توڙي اندرين جي سنجم وارو پرش ئي گيان پراپت ڪري سگهي ٿو. ڀاوَ پوروڪ جڳياسا ڪونهي، ته تتوَ درشي جي شرن ۾ وڃڻ سان به گيان نٿو پراپت ٿئي. فقط شرڌا ئي ڪافي نه آهي. شرڌاوان ڪمزور ۽ الپ ٻل، هلڪي جهڪي ڪوشش ڪرڻ وارو به ٿي سگهي ٿو. هاڻي مهاپرش دواران سمجهايل پٽ تي دل جان سان اڳيان ٿيڻ جي لڳن تمام ضروري آهي. ان سان گڏ سڀني اندرين جو سنجم ضروري آهي. جيڪو واسنائن کان ڇٽل ڪونهي، اُن جي لاءِ ساڪيتڪار (گيان جي پراپتي ڏکي آهي، مشڪل آهي. فقط شرڌاوان شپ وهنوار وارو سنجمي اندرين وارو پرش ئي گيان پراپت ڪري ٿو. گيان کي پراپت ڪري هو يڪدم پرم شانتيءَ کي پراپت ٿي وڃي ٿو، جنهن کانپوءِ ٻيو ڪجهه باقي پائڻ لاءِ نٿو رهي. پوءِ هو وري ڪڏهن اشانت نٿو ٿئي، اهائي انتم شانتي آهي ۽ جتي شرڌا نه آهي -

अज्ञश्चाश्रद्दधानश्च संशयात्मा विनश्यति।
नायं लोकोऽस्ति न परो न सुखं संशयात्मनः।।४०।।

’’اَگيَشِچا شِرَدَڌانَشچہَ سَنِشَياتما ونشِيتِي
نايَمِ لوڪوسِتي نہَ پَرونہَ سُکَمِ سَنِشَياتِمَنَهہ (۴۰)

اگياني، جو يگيہ جي وِڌي وشيش کان اڻ ڄاڻ آهي ۽ شِرڌا رهت ۽ پرمن سان پريل پرش هن پرمارٿ پَٿ کان پرشٽ ٿي وڃي ٿو. ان ۾ شڪ ۽ سنسي ۽ پرم ۾ ڦاٿل پرش لاءِ نہ تہ سکہ آهي، نہ وري منش شرير آهي ۽ نہ پرماتما ئي. هاڻي تَتِوَ درشي مهاپرش وٽ وڃي هن راهہ جي سنسن ۽ پرمن کان مڪتي پائڻ گهرجي نہ تہ هو اُن وستوءَ جي واقفيت ڪڏهن ڪونہ پائيندا. وري پائي ڪير ٿو:َ

योगसन्न्यस्तकर्माणं ज्ञानसञ्छिन्नसंशयम्।
आत्मवन्तं न कर्माणि निबध्नन्ति धनञ्जय।।४१।।

’’يوگہسَنِنيَستَڪرماڻَمِ گِيانَسَڇِنَنَسَنشَيَمِ
آتِموَنتَمِ نہَ ڪَرماڻي نِبَڌنَنتي ڌننَجيہَ (۴۱)

جنهنجا ڪرم يوگہ دواران ڀڳوان ۾ گڏ ٿي چڪا آهن، جنهنجو سمپورڻ سنسو ۽ شڪ پرماتما جي پوري ڄاڻ سان نشٽ ٿي ويا آهن، پرماتما سان گڏجي ويا آهن اهڙي پرش کي ڪرم نٿا ٻڌن. يوگہ جي دواران ئي ڪرمن ۾ شانتي اچي ٿي. گيان سان ئي سنسو نشٽ ٿيندو. انڪري شري ڪرشن چون ٿا:-

तस्मादज्ञानसम्भूतं हृत्स्थं ज्ञानासिनात्मन:।
छित्त्वैनं संशयं योगमातिष्ठोत्तिष्ठ भारत।।४२।।

’’تَسمادَ گِيانَسَمبهُوتَمِ هِرِتِستَمِ گِيانا سِناتِمَنَهہ
ڇِتوَئينَمِ سَنِشَيَمِ يوگَماتِشٽوتِشٽَ ڀارت (۴۲)

ان ڪري ڀرت ونشي ارجن! تون يوگہ ۾ استٿ ٿيءَ ۽ اگيان کان اُتپن ٿيل هردي ۾ پڪي ٿيل ان سنسي ۽ شڪ کي گيان روپي تلوار سان ڪٽي ڇڏ. يڌ جي لاءِ اُٿي کڙو ٿيءَ. جڏهن ساڪياتڪار ۾ رڪاوٽ سنشيہ روپي دشمن من ۾ اندر

آهي، پوءِ ٻاهر ڪوئي ڪنهن چو لڙندو؟ حقيقت ۾ جڏهن توهين چنتن پٽ تي هوشيار ٿيو ٿا، تہ سنسي مان پيدا ٿيل ٻاهريون پرورتيون رڪاوٽ جي روپ ۾ سپاويڪ آهن. اُهي دشمن جي روپ ۾ ڀينڪر حملو ڪن ٿيون. سنجم سان يگيہ جي خاص وڌيءَ جو وهنوار ڪندي انهن وڪارن جو پار پائڻ ئي يڌ آهي، جنهنجو نتيجو پرم شانتي آهي. اهائي آخرين وجيہ، سوپ آهي جنهن جي پنيان هارائڻ ڪونهي.

تاتپرج:-

هن اڌياءَ جي آرنڀ ۾ يوگيشور شري ڪرشن چيو تہ هن يوگ ہ کي شروع ۾ مون سورج کي چيو، ٻڌايو، سوريہ منوءَ کي ۽ منوءَ اکشواڪو کي ٻڌايو ۽ راج رشين بہ ڄاتو. مون ۽ اويڪت استتيواري چيو. مهاپرش بہ اويڪت سوروپ وارا ئي آهن. شرير تہ هن جي رهڻ جو مڪان وانگر آهي. اهڙن مهاپرشن جي واٽي ۾ پرماتما ئي هلندو رهندو آهي. اهڙي ڪنهن مهاپرش کان يوگ سوريہ دواران چرپر ٿيندي آهي. اُن پرم پرڪاش روپ جو پرسار ديوتائن جي امرت دواران اندر ۾ ٿيندو آهي، تنهنڪري سوريہ کي ٻڌايائون. سواس ۾ چرپر ڪري اُهي سنسڪار روپ ۾ اچي ويا. سُرا ۾ سنچت رهڻ تي، وقت اچڻ تي اهوئي من ۾ سنڪلپ بڻجي اچي ويندا آهن. اُنجو مهتو سمجهڻ تي من ۾ اُهي جملي جي لاءِ اچا جاڳرت ٿيندي آهي ۽ يوگ ڪاريہ جو روپ وٺندو آهي. سلسلي سان اُٿان ڪندي هيءُ يوگ رڌين سڌين راج رشيءَ جي در جي تائين پهچڻ تائين نشٽ ٿيڻ جي حالت ۾ وڃي پهتو آهي، پر جي پيارا ڀڳت آهن، انيہ سکا آهي. ان کي مهاپرش سنڀالي وٺن ٿا.

ارجن جي سوال ڪرڻ تي تہ توهانجو جنم تہ هاڻي ٿيو آهي. يوگيشور ڪرشن ٻڌايو تہ اويڪت، اوناشي، اجنما ۽ سڀني

پدارٿن ۾ هلندي چلندي بہ آتم مايا يوگہ پرڪريا دوارن پنهنجي ترگڻ مئي پرڪرتي کي وس ۾ ڪري مان پرگهٽ ٿيان ٿو. پرگهٽ ٿي ڪريو ڇا ٿا؟ شيپ وستن کي واڌ ڏيڻ لاءِ يا جن سان اشيپ اپوتر اُتپن ٿئي ٿو اُنهن کي ناس ڪرڻ لاءِ، پر ڌرم پرماتما جو استر ڪرڻ لاءِ مان شروع ڪان ئي پورڻتا سان پرپور پيدا ٿيان ٿو. منهنجو اهو جنم ۽ ڪرم شيپ آهن، پوتر آهن اُن کي صرف تَتوَدرشي ئي ڄاڻن ٿا. ڀڳوان جي حاضري ۽ ظاهر ظهور پرڪاش تہ ڪلجڳہ جي اوستا مان ئي ٿي ٿو وڃي، جيڪڏهن سچي لگن هجي، پر نئون نئون ساڌڪ سمجهي ئي نٿو سگهي تہ هي ڀڳوان ڇئي رهيو آهي يا ائين ئي اشارا ملي رهيا آهن. آڪاش مان ڪير ٿو ڳالهائي؟ مهاراج جي ٻڌائيندا هئا تہ جڏهن ڀڳوان ڪرپا ڪري ٿو تہ آتما جو سارٿي ٿي ٿو وڃي تہ ٿنڀي مان، وڻ مان، پتي مان، سڄ جي هر جڳهہ تان ڳالهائين ٿا ۽ سنڀالين ٿا. اُٿان ٿيندي ٿيندي جڏهن پرم تَتوَ پرماتما ظاهر ٿي وڃي، تڏهن ڇهڻ سان ئي هو صاف سمجهي ٿو سگهي. ان ڪري ارجن! منهنجي اُن سوروپ کي تَتوَدرشين ڏٺو ۽ مونکي ڄاڻي هو يڪدم مون ۾ گهڙن ٿا، پرويش ٿا ڪن، جتان وري آواگمن ۾ نٿو اچي.

ان طرح انهن ڀڳوان جي حاضري، ظاهر ظهور پرڪاش، جي وِڌي ٻڌايو تہ ڪنهن انوراگي جي هردي ۾ ٿيندو آهي، ٻاهر اصل نہ. شري ڪرشن ٻڌايو تہ مونکي ڪرم نٿا ٻڌن ۽ انهي ليول سان جو ڄاڻي ٿو، اُن کي بہ ڪرم نٿا ٻَڌن.

اهوئي سمجهي گيان جي تکي اِڇا وارن پُرِشن ڪرمن جو آرنڀ ڪيو آهي تہ اسين اُن حد تائين ڄاڻنداسين تہ جيئن شري ڪرشن، اهڙائي اُن حد کي ڄاڻڻ وارو اُهو پرش ۽ ڄاڻي وٺڻ تي اهڙوئِي هو مُمُکِش ارجن. هيءُ گيان نشچت آهي،

جيڪڏهن يگيہ ڪيو وڃي. يگيہ جو سوروپ ٻڌايائين. يگيہ جو ڦل پرم تَتوَ پرم شانتي ٻڌايائين. هن گيان کي ڪٿان پاتو وڃي؟ ان تي ڪنهن تَتوَ درشيءَ وٽ وڃڻ ۽ اُنهن وِڌِينُ سان پيش اچڻ لاءِ چيو، جنهن سان هو مهاپرش خوش ٿئي، وٽندڙ ٿي وڃي.

يوگيشور صاف ظاهر ڪيو تہ تون اُهو گيان پاڻ آچرڻ ڪري پائيندين، ٻئي جي آچرڻ سان توکي نہ ملندو. اُهو بہ يوگہ جي سِڌيءَ وقت پراپت ٿيندو، شروعات ۾ نہ. اُهو گيان (ساڪياتڪار) هرديہ ديش ۾ ٿيندو، ٻاهر نہ ٿيندو، شرڌالو، تيزفهم، اندرين جو سنڄم، سنسي کان رهت پرش ئي هن کي پراپت ڪندو آهي. هاڻي هرديہ ۾ ويٺل پنهنجي سنسي ۽ شڪ کي ويراڳہ جي تلوار سان ڪَٽِ. هيءَ هرديہ ديش جي لڙائي آهي. ٻاهرين يڌ سان گيتا ۾ چيل يڌ جو ڪوئي پريوجن نہ آهي.

هن اڌياءَ ۾ يوگيشور شري ڪرشن مکيہ روپ سان يگيہ جو سوروپ ظاهر ڪيو آهي ۽ ٻڌايو آهي تہ يگيہ جنهن کان پورو ٿيندو آهي، اُن کي ڪرڻ (ڪاريہ نمونو) جو نالو ڪرم آهي. ڪرم کي چڱيءَ طرح هن اڌياءَ ۾ ظاهر ڪيو. هاڻي...

”اوم تَتِسَدِتي شريمدڀَڳوَدِ گيتا سوُپَنِشَتِموُ برهم
وِديايامِ يوگشاستِرِ شري ڪرشڻارجن سَمِوادي
”يَگيِڪرِمَ سِپَشتي ڪَرَئِمِ“ نام چَتُرِ ٿو ڌيايَهہ “ (۴)

ان پرڪار شِريمَتِپرمَهَنِسَ پرمانندسيہ شِشِيَہ سوامي اڙگڙانند ڪِرتي شريمدڀڳودِ گيتاياهہ ”يٿارٿ گيتا“ ڀاشيي يَگيَڪرَمَ سِپَشتي ڪَرَئِمِ نامَ چَتُر ٿو ڌيايَهہ ۱۱۴۱۱

۱۱ هري اوم تَتِ سَتِ ۱۱

١١ اوم شري پَرِماتِمَني نَمَهَ ١١

اَٿ پنڇموڏيايَهَ

اڌياءَ ٽئين ۾ ارجن سوال ڪيو هو تہ ڀڳوان! جڏهن گيان يوگہ توهانکي سريشٽ مڃيل آهي تہ توهين مونکي ڀينڪر ڪرمن ۾ ڇو ٿا لڳايو. ارجن کي نشڪام ڪرم يوگہ جي پيٺ ۾ گيان يوگہ ڪجھہ سولو پرتيت ٿيڻ لڳو ٿي، ڇو جو گيان يوگہ ۾ هارائڻ تي ديوتِوَ ۽ وجيہ سان اوچ پدوي واري اسٿتي، ٻنهي طرفن ۾ لاڀ ئي لاڀ پرتيت ٿيو. پر هيلتائين ارجن چڱيءَ طرح سمجھي ورتو هو تہ ٻنهي راهُن تي، مارِگَنِ تي ڪرم تہ ڪرڻو ئي پوندو (يوگيشور هن کي سنسي رهت ٿي تَتِوَ درشي مهاپرش جي شرن وڃڻ لاءِ بہ اُتساهت ڪري ٿو، ڇو جو سمجھڻ لاءِ اهو ئي هڪڙو آستان آهي) هاڻي ٻنهي راهن مان هڪ چونڊڻ ڪان پهرين اُن وينتي ڪئي-

अर्जुन उवाच

सन्न्यासं कर्मणां कृष्ण पुनर्योगं च शंससि।
यच्छ्रेय एतयोरेकनं तन्मे ब्रूहि सुनिश्चितम्।।१।।

ارجن اُواچ

”سَنيِاسَمِ ڪَرِمَڻامِ ڪرشڻ پُنَرِ يوگَمِ چہَ شَنِسَسي
يَڇريِيہَ ايتَيوريڪَمِ تَنِمي بِروُهي سُنِشِڇِتَمِ (١)

هي ڪرشڻ! توهان ڪڏهن سنياس ماڌيم سان ڪيل ڪرم جي ۽ ڪڏهن نشڪام درشٽي سان ڪيل ڪرم جي ساراهہ ٿا ڪريو. انهن ٻنهي مان هڪ جو ڇڱي پرڪار توهان جو نشڇيہ ڇا ٿيو، جو پرم ڪلياڻ ڪاري هجي، اُهو مونکي منهنجي لاءِ

ٻڌايو. ڪٿي وڃڻ لاءِ توهان کي ٻه رستا ٻڌايا وڃن ، تہ توهين سهوليت وارو رستو ضرور پڇندا. جيڪڏهن نٿا پڇيو تہ توهين وڃڻ وارا ڪونہ آهيو. ان تي يوگيشور ڪرشن چيو :

श्रीभगवानुवाच

सन्न्यासः कर्मयोगश्च निःश्रेयसकरावुभौ।
तयोस्तु कर्मसन्न्यासात्कर्मयोगो विशिष्यते।।२।।

شري ڀڳوان اُواچ

”سنياسَهہ ڪَرمَ يوگَشچہ نِهشريئسڪرا وُڀَئوُ
تيوستوُ ڪَرمسنياساتِڪَرمَيوگو وِشِشيَتي (٢)

ارجن! سنياس ذريعي سان ڪيو ويو ڪَرم معنيٰ گيان مارگہ سان ڪيو ويو ڪرم ۽ ”ڪَرِمَيوگَهہ“ نشڪام ڀاونا سان ڪيا ويا ڪرم - هي ٻئي پرم شريہ (ڀاڳہ ۽ سکہ) ڏيڻ وارا آهن، پر انهن ٻنهي رستن سان سنياس توڙي گيان درشٽي سان ڪَيَلن ڪرمن جي ڀيٽ ۾ نشڪام ڪرم يوگہ سريشٽ آهي. سوال سپاويڪ آهي تہ سريشٽ ڇو آهي؟

ज्ञेयः स नित्यसन्न्यासी यो न द्वेष्टि न काङ्क्षति।
निर्द्वन्द्वो हि महाबाहो सुखं बन्धात्प्रमुच्यते।।३।।

”گييئَهہ سَ نِتِيَسنياسي يو نہ دويشٽي نہ ڪانڱشتِي
نِردِوَندو هي مهاباهو سُکَمِ بَنڌاتِپرَمُڇيَتي (٣)

مهاباهو ارجن! جو نہ ڪنهن سان ٻيائي رکي ٿو، نہ ڪنهنجي اڇا ڪري ٿو، هو سدائين سنياسي ئي سمجهڻ جي يوگي آهي، لائق آهي. چاهي هو گيان مارگہ سان يا نشڪام ڪرم مارگہ ۾ ئي ڇو نہ هجي، راڳہ، دويش وغيره جهڳڙن ڪان رهت اُهو پرش سکہ-پوروڪ ڀَوَ-ٻنڌن ڪان مڪت ٿي ٿو وڃي.

साङ्ख्ययोगौ पृथग्बालाः प्रवदन्ति न पण्डिताः।
एकमप्यास्थितः सम्यगुभयोर्विन्दते फलम्।।४।।

''سانکييو گَئوُ پرِتڀَبالاها پرَوَدَنتي نہ پَنڊِتاهہ
ايڪَمپِياسِٿِتَهہ سَميَڱُيَيور وَندَتي ڦَلَمِ (۴)

نشڪام ڪرم يوگہ توڙي گيان يوگہ انهن ٻنهي کي الڳہ الڳہ ٻڌائين ٿا، جن جي سمجهہ هن پَتَ ۾ اچا ڏاڍي هلڪي آهي نہ ڪِ پورڻ گياتا پنڊت لوگہ؛ چاڪاڻ ٻنهي مان هڪ ۾ بہ چڱيءَ طرح استٿ ٿيل پرش ٻنهي کي ڦل روپ پرماتما کي پراپت ٿيندو آهي. ٻنهي جو ڦل هڪڙو ئي آهي، تنهنڪري ٻيئي هڪ سمان آهن.

यत्साङ्ख्यैः प्राप्यते स्थानं तद्योगैरपि गम्यते।
एकं साङ्ख्यं च योगं च यः पश्यति स पश्यति।।५।।

''يَتِسانڱيَئيهہ پراپِيتي سِٿانَمِ تَدِيوگَئِير پِي گَميَتي
ايڪم سانکِيَمِ چہَ يوگَمِ چہَ يَهہ پشِيتي سَ پَشِيتي (۵)

جتي سانکيہ درشٽيءَ سان ڪرم ڪرڻ وارو پهچي ٿو، اُتيئي نشڪام ذريعي سان ڪرم ڪرڻ وارو بہ پهچي ٿو. تنهنڪري جو ٻنهي کي ڦل جي درشٽيءَ سان هڪ ڏسي ٿو، اُهو ئي يٿارت ڄاڻڻ وارو آهي، جڏهن ٻئي هڪ ئي آستان تي پهچن ٿا تہ نشڪام ڪرم وشيش (خاص) ڇو؟

सन्न्यासस्तु महाबाहो दुःखमाप्तुमयोगतः।
योगयुक्तो मुनिर्ब्रह्म नचिरेणाधिगच्छति।।६।।

شري ڪرشن ٻڌائين ٿا:

''سَنِياسَسِتوُ مهاباهو دُکماپتُمَيو گَتَهہ
يوگيِڪتو مُنِيرِبِرَهمِ نَچِريڻا ڌيگڇتي (٦)

ارجن! نشڪام ڪرم يوگہ جو آچرڻ ڪرڻ بنا ''سنياس'' معنيٰ سڀ ڪجهہ کي ترڪ ڪرڻ دکدائي آهي. جڏهن يوگہ جو آچرڻ شروع ئي نہ ڪيو آهي تہ ناممڪن جهڙو آهي. تنهنڪري ڀڳوت سوروپ جو ويچار ڪرڻ وارو مُني، جنهنجون

من سان گڏ اندريون شانت آهن، نشڪام ڪرم يوڳ جو وهنوار ڪري پار برهم پرماتما کي جلد ئي پراپت ٿي ٿو وڃي.

ظاهر آهي تہ گيان يوڳ ۽ نشڪام ڪرم يوڳ جو ئي وهنوار ڪرڻو پوندو، ڇو جو ڪِريا ٻنهي ۾ هڪ ئي آهي، اُها ئي يڳيہ جي ڪريا جنهنجو شڏ ارٿ آهي ”آراڌنا“. ٻنهي رستن ۾ تفاوت صرف ڪرتا جي نظرئي جو آهي. هڪ پنهنجي شڪتيءَ کي سمجهي هاڃي لاڀ ڏسندي اِن ڪرم ۾ پرورت ٿيندو آهي ۽ ٻيو نشڪام ڪرم يوگي اِشٽ تي آسرو رکي انهي ڪِريا ۾ پرورت ٿئي ٿو. اُڏارڻ، درشٽانت، هڪ پرائيويٽ پڙهي ٿو، ٻيو نامينيٽ. ٻنهي جي پانيڪرم هڪ ئي آهي، پريَڪشا هڪ آهي، امتحان وٺندڙ نريشڪ ٻنهي ۾ هڪ آهي. ٺيڪ اهڙي طرح ٻنهي جو ستگرو تَتوَ درشي آهن ۽ ڊگري هڪ آهي. صرف ٻنهي جي پڙهڻ جو درشٽيڪوڻ جدا آهي. ها! سنسٿا ۾ وڃڻ واري شاگرد کي سهوليتون وڌيڪ آهن.

پوءِ شري ڪرشن چيو تہ ڪام ۽ ڪروڌ ٻئي دشمن آهن، ارجن! انهن کي تون مار. ارجن کي لڳو تہ هيءُ تہ ڏاڍو مشڪل آهي. پر شري ڪرشن چيو نہ ! شرير کان پري اندريون آهن، اندرين کان پري من آهي، من کان پري ٻُڌي آهي. ٻُڌي کان پرِي تنهنجو سوروپ آهي. توکي اُتان ٿو اشارو اچي، شڪتي ملي. اهڙي طرح پنهنجي هستي سمجهي، پنهنجي شڪتيءَ کي سامهون رکي پاڻ تي ڀاڙيندڙ ٿي ڪرم ۾ پرورت ٿيڻ گيان يوڳ آهي. شري ڪرشن چيو هو، جت کي ڌيان ۾ اسٿت ڪري ڪرمن کي مون ۾ سمرپڻ ڪري آشا، ممتا ۽ سنتاپ کان رهت ٿي يڌ ڪر، سمرپڻ سان گڏ اِسٿت تي سهارو رکي اُن ڪرم ۾ پرورت ٿيڻ نشڪام ڪرم يوڳ

آهي. ٻنهي جي ڪِريا هڪ آهي ۽ ڦل ٻه هڪ آهي.

ان تي زور ڏيئي يوگيشور ڪرشن هتي چوَن ٿا ته يوگ جي وهنوار ڪرڻ کانسواءِ سنياس معنيٰ شڀ اشڀ ڪرمن جي انت پڇاڙيءَ جي استتي کا پراپت ٿيڻ ناممڪن آهي. شري ڪرشن جي انوسار اهڙو ڪوئي يوگ نه آهي جو هٺ تي هٺ رکي ويٺي ويٺي چوين ته، ”مان پرماتما آهيان، شڌ آهيان، ٻُڌُ آهيان، منهنجي لاءِ نه ته ڪرم آهي، نه ٻنڌن. مان پلو برو ڪجهه ڪندي ڏيکاري ڏيان ٻه ٿو، ته ڪڏهن ٻه نه آهي. ساکيات يوگيشور ٻه پنهنجي انينيه متر ارجن کي بنا ڪرم جي هيءَ استتي ڏيئي نٿو سگهي. جيڪڏهن هو ائين ڪري سگهي ها ته گيتا جي ضرورت ئي ڪهڙي هئي. ڪرم ته ڪرڻو ئي پوندو. ڪرم ڪري ئي سنياس جي استتي کي پائي ٿو سگهجي ۽ يوگ يڪت پرش، يوگ ۾ رتل پرش جلد ئي پرماتما کي پراپت ٿئي ٿو. يوگ ۾ رتل پرش جا لڪشڻ، نشانيون ڪهڙيون آهن؟ ان تي چون ٿا:

योगयुक्तो विशुद्धात्मा विजितात्मा जितेन्द्रियः।
सर्वभूतात्मभूतात्मा कुर्वन्नपि न लिप्यते।।७।।

”يوگَيُڪتو وِشُڌاتِما وِجيتاتِما جتيندرِيَهه
سَروَ ڀوتاتِمڀوتاتِما ڪُروِنَپِي نَه لِپيَتي (٧)

”وِجيتاتِما“ خاص روپ سان جيتيندڙ شرير جنهن جون ”جتيندرِيَهه“ جيتيل آهن اندريون جنهنجون ۽ ”وِشُڌاتِما“ پورو شڌ آهي، انتهڪرڻ جنهنجو، اهڙو پرش ”سَروَڀوُتاتِمِ ڀوُتاتِما“ سمپورڻ ڀوت پراڻين جو آتما جو مول ڪارڻ پرماتما سان هڪ ئي ڀاوَ ٿي يوگ ۾ يُڪت (رُڌل) آهي. اُهو ڪرم ڪندي ٻه اُن سان لِپِت نٿو ٿئي. ته ڪري ڇو ٿو؟ ڀنيان وارن ۾ پرم ڪلياڻڪاري ٻجن کي ڪنو ڪرڻ لاءِ. لِپت (ڦاسي) ڇو

نہ ٿو؟ چاڪاڻ تہ سمپورڻ پراڻين جو جيڪو مول بنياد آهي جنهنجو نالو پرم تَتِوَ ۾ هو اسٿت ٿي ويو. ان جي اڳيان ڪائي وستو نہ آهي جنهنجو شوڌ ڪري معنيٰ صاف ڪري سنوار ڪري. پنيان رهيل وستو نندِيون ٿي ويون تہ ڀلا آسڪتي ، موهہ ڇا ۾ ڪري؟ اِن ڪري هو ڪرمن سان نہ ڳڌ آهي ۽ نہ گهيريل آهي. هيءَ يوگہ يڪت جي اؤج جو چترڻ آهي. وري يوگہ يڪت پرش جي رهڻي صاف ظاهر ڪن ٿا تہ هو ڪندي بہ اُن ۾ ڇنبڙن ڇو نٿا، ڦاسن ڇو نہ ٿا؟

नैव किञ्चित्करोमीति युक्तो मन्येत तत्त्ववित्।
पश्यञ्श‍ृण्वन्स्पृशञ्जिघ्रन्नश्नन्गच्छन्स्वपञ्श्वसन्।।८।।

प्रलपन्विसृजन्गृह्णन्नुन्मिषन्निमिषन्नपि।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेषु वर्तन्त इति धारयन्।।९।।

’’نئيوَ ڪنچِتڪَروو ميتي يُڪتو مَنيَتي تَتِوَ وِت
پَشيَنِشرَڻوَ نِسپَرِ شَنجگهَن شِرنِنگَڇنِسوَ پَڇِشوَسَنِ ‘‘ (٨)

پرَلَپَنوَنِسرَجنهَڻنوُ نِمَشَني مِشَنَپي
اِندرياڻي نِدرَيارِٿيشوُ وَرِتَنِت اِت ڌارَيَنِ (٩)

پرم تَتِوَ پرماتما کي ساکياتڪار سهت ڄاڻڻ وارو يوگہ يڪت پرش جي هيءَ من جي اسٿتي ،معنيٰ انيوتي آهي تہ مان ذري پرزي ماتر بہ ڪجهہ نٿو ڪريان. اها اُن جي ڪلپنا ناهي، بلڪ اها اسٿتي هن ڪرم ڪري پاتي آهي. جيئن بہ ’’يُڪتو مَنِيَتي‘‘ هاڻي پراپتيءَ کان پوءِ هو سڀ ڪجهہ ڏسندي، ٻڌندي، ڇهندي، سنگهندي، ڀوڄن ڪندي، گ همندي، سمهندي، سواس کڻندي، ڳالهائيندي، تيا ڳہ ڪندي، گرهڻ ڪندي، اکين کي کوليندي ۽ ٻوٽيندي بہ

اندريون پنهنجي ڪمن ۾ وَرِتَنِ ٿيون. اهڙي ڌارڻا وارو ٿيندو آهي. پرماتما کان مٿي ڪجهہ آهي ئي ڪونہ ۽ جڏهن اُن ۾ اِها اسٿتي ئي آهي تہ اُن کان وڌيڪ ڪهڙي سکہ جي ڪامنا سان هو ڪنهنجو سپرش وغيره ڪندو؟ جيڪڏهن ڪا سريشٽ وستو اڳيان هوندي تہ آسڪت ضرور رهندي. پر پراپتيءَ کانپوءِ هاڻي وڌيڪ اڳيان ويندو ڪيڏانهن ۽ پنيان تياڳيندو ڇا؟ ان ڪري يوگہ ۾ رتل پرش ڦاسي نٿو. هن کي هڪ اُڌارڻ جي ذريعي ظاهر ڪن ٿا، ٻڌائين ٿا:

ब्रह्मण्याधाय कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा करोति यः।
लिप्यते न स पापेन पद्मपत्रमिवाम्भसा।।१०।।

”بِرَهمَڻِياڌايہ َڪرِماڻي سَنگَمِ تِيَڪِتوا ڪَروتي يَهہ ا
لِپِيَتي نہ سَ پاپينَ پَدمَپِتِرَمِوامِڀَسا اا (١٠)

ڪمل ڪيچڙ ۾ هوندو آهي. هنجا پتا پاڻيءَ کان مٿي تَرن ٿا. لهرون رات ڏينهن هن جي مٿان گذرن ٿيون. پر توهين پَتن کي ڏسو، سڪل ملندا. پاڻيءَ جي هڪ بوند بہ هن تي ٽڪي نٿي سگهي. ڪيچڙ ۽ جل ۾ رهندي بہ هو اُن سان چنبڙي نٿو. ٺيڪ اهڙي طرح، جو پرش سڀ ڪرمن کي پرماتما ۾ لين ڪري (ساکياتڪار سان گڏ ئي ڪرمن جو ملڻ، لين ٿيڻ ٿيندو آهي، ان کان پهرين نہ) آسڪتي، موهہ کي تياڳ ي (هاڻي اڳيان ڪابہ وستو ڪونهي، هاڻي آسڪتي نٿي رهي، تنهنڪري آسڪتي تياڳي) ڪرم ڪري ٿو. توهان لوڪن لاءِ، سماج جي ڪلياڻ ساڌن جي لاءِ، پنيان وارن جي مارگدرشن جي لاءِ) ان تي زور ڏين ٿا:

कायेन मनसा बुद्धया केवलैरिन्द्रियैरपि।
योगिनः कर्म कुर्वन्ति सङ्गं त्यक्त्वात्मशुद्धये।।११।।

”ڪايينَ مَنَسا بُڌوا ڪيو لَئيرِندِرَيَئي رَپي

يوڳِنَه ڪَرمَ ڪُرِوَنتِي سَنڳَمِ تِيَڪِتوا تمشُتَدِيي (١١)

يوڳي جن فقط اِندرين، من، ٻڌي ۽ شرير دواران ٻه آسڪتي تياڳي آتم شڌيءَ لاءِ ڪرم ڪندا آهن. جڏهن ڪرم برهم ۾ لين ٿي چڪا ته ڇا هاڻي ٻه آتما اشڌ ٿي آهي؟ نه، هو ”سَروَ ڀوُتاتِمَڀوتاتما“ ٿي چڪا آهن. سمپورڻ پراڻين ۾ هو پنهنجي ئي آتما جو پسارو پائين ٿا. اُنهن سيني آتمائن جي شڌيءَ لاءِ هو سيني جو مارگ درشن ڪرڻ لاءِ هو ڪرمن ۾ وَرتَنِ ٿا. شرير، من، ٻُڌي يا صرف اِندرين سان هو ڪرم ڪري ٿو، سوروپ سان هو ڪجهه ٻه نٿو ڪري، استر آهي. ٻاهران هو ڪرم ڪندو ڏيکاري ڏئي ٿو، پر اندر هنجي بيحد شانتي آهي. نوڙي سڙي چڪي آهي، باقي آڪار آهي، جنهن سان هو ٻڌجي نٿو سگهي.

युक्त: कर्मफलं त्यक्त्वा शान्तिमाप्नोति नैष्ठिकीम्।
अयुक्त: कामकारेण फले सक्तो निबध्यते।।१२।।

”يُڪتَه ڪَرمَڦلَمِ تِيَڪِتوا شانتِي ماپنوتي نَئيشِٺڪِيمِ
اَيُڪتَه ڪامَڪارينَ ڦَلي سَڪتو نِبَڌِيَتي (١٢)

”يوڳ يڪت“ معنيٰ يوڳ جي ڦل کي پراپت پرش، جيڪو سڀ پراڻين جي آتما جي مول پرماتما ۾ اسٿت آهي، اهڙو يوڳي ڪرم جي ڦل کي تياڳي (ڪرمن جو ڦل پرماتما هن کان جدا ناهي تنهنڪري هاڻي ڪرم ڦل کي تياڳي) ”نَئيشِٺڪِيمِ شانتيماپنوتي“ شانتيءَ جي انتم اوسٿا کي پراپت ٿئي ٿو، اُن کان اڳيان ڪوئي شانتي باقي ڪونهي، جنهن کان پوءِ هو ڪڏهن ٻه اشانت نٿو ٿئي. پر اَيڪت پرش، جيڪو يوڳ جي ڦل سان يُڪت نه آهي، اجا رستي ۾ آهي،

اهڙو پرش ڦل ۾ آسڪت ٿيل (ڦل آهي پرماتما، اُن ۾ هنجو آسڪت هئڻ ضروري آهي. تنهن ڪري ڦل ۾ آسڪت هئڻ تي بہ) ”ڪامَ ڪارڻ نِبَڌِيتي“ ڪامنا ڪري ٻڌجي ٿو وچي ارٿات جيستائين پورن نہ ٿيو آهي، ڪامنائون جاڳرت هونديون آهن، تنهنڪري ساڌڪ کي پورو ٿيڻ لاءِ ساوڌان رهڻ گهرجي. مهاراج جي چوندا رهندا آهن ”هوا تَنڪَئوُ اسين الڳہ، ڀڳوان الڳہ آهي تہ مايا ڪامياب ٿي سگهي ٿي.“ سياڻي پراپتي ٿيڻي هجي پر اڃ تہ هو اگياني ئي آهي. تنهنڪري پورو ٿيڻ تائين ساڌڪ کي اساوڌان نہ ٿيڻ گهرجي. ان تي اڳيان ڏسون:

सर्वकर्माणि मनसा सन्न्यस्यास्ते सुखं वशी।
नवद्वारे पुरे देही नैव कुर्वन्न कारयन्।।१३।।

”سَرِوَڪَرِماڻي مَنَسا سَنِنيَسِياسِتِي سُکَمِ وشي
نَوَدواري پُري ديهي نَئيِوَ ڪُرِوَنَ ڪارِيَنِ (١٣)

جيڪو پوريءَ طرح پنهنجي وس ۾ آهي، جيڪو شرير، من ٻُڌي ۽ پرڪرتي کان پري پاڻ ۾ اسٿت آهي، اهڙو وس وارو پرش بنا شڪ نہ ڪجهہ ڪري ٿو ۽ نہ ڪرائي ٿو. ٻئي کان ڪرائڻ ۾ بہ هنجي اندرين شانتي جو ڇهڻ بہ نٿو ڪري سگهي. اهڙي سوروپ ۾ اسٿت پرش شبد وغيره وشين جو گ يان ڪرائڻ وارا نَوَ دوار (ٻہ ڪن، ٻہ اکيون، ٻہ ناسڪائن جا ٽنگہ، هڪ مُکُ هيٺيان عضوا پايوُ) وارا شرير روپي گهر ۾ سڀ ڪرمن کي من سان تياڳي سوروپ آنند ۾ ئي اسٿت رهي ٿو مطلب تہ هو نہ ڪجهہ ڪري ٿو ۽ نہ ڪرائي ٿو. ان کي وري شري ڪرشن ٻين لفظن ۾ چون ٿا تہ هو پريو نہ ڪري ٿو، نہ ڪرائي ٿو. سدگرو، ڀڳوان، پريو، سوروپ اسٿت مهاپرش، يڪت وغيره هڪ ٻئي جا سهايڪ آهن. الڳہ سان

ڪوئي ڀڳوان ڪجهہ ڪرڻ نٿو اچي. هو جڏهن ڪري ٿو نہ انهي سوروپست اِشٽ جي ذريعي سان ڪرائي ٿو. مهاپرش لاءِ شرير هڪ گهر سمان آهي. تنهنڪري پرماتما جو ڪرڻ ۽ مهاپرش جو ڪرڻ هڪ ئي ڳالهہ آهي؛ چاڪاڻ تہ هو اُنهن جا دئارا آهن. حقيقت ۾ اُهو پرش ڪندي بہ ڪجهہ نٿو ڪري هن تي اڳيون شلوڪ آهي:

नकर्तृत्वं न कर्माणि लोकस्य सृजति प्रभु:।
न कर्मफलसंयोगं स्वभावस्तु प्रवर्तते।।१४।।

” نہ ڪَرِ تُوَمِ نہ ڪَرِماڻي لوڪسيہ سِرِجَتِي پِرڀوُهہ
نہ ڪَرِمَڦَلَسَنيوگَمِ سِوَڀاوَسِتوُ پِرَوَرِتَتِي (۱۴)

اُهو پرڀو نہ ڀوت پراڻين جي ڪرتاپڻي ڪي، نہ ڪرمن ڪي ۽ نہ ڪرمن جي ڦلن جو سنبنڌ ئي ناهي ٿو، بلڪ سڀاوَ ۾ اسٿت پرڪرتي جي دٻاءَ جي انوسار ئي سڀ هلن ٿا. جيئن جنهنجي پرڪرتي ساتوڪ، راجسي يا تامسي آهي، انهي حساب سان هو وَرتڻ ڪري ٿو. پرڪرتي تہ وڏي آهي ليڪن توهان جي مٿان ايترو ئي اثر ڪري ٿي، جيترو توهانجو سڀاءُ ڦيرائڻ يا مٽائڻ وارو يا ٽڙڻ ۽ گهلڻ وارو آهي.

گهڻو ڪري ماڻهو چوندا آهن تہ ڪرڻ ڪرائڻ وارو تہ ڀڳوان آهي، اسين تہ اوزار ئي آهيون. اسان ڪان ڀلو ڪرائي يا برو. پر يوگيشور شري ڪرشن چون ٿا تہ نہ پرڀو پاڻ ڪري ٿو، نہ ڪرائي ٿو ۽ نہ وري ويجهو ئي وهي ٿو. ماڻهو پنهنجي سڀاءَ ۾ اسٿت پرڪرتيءَ جي انوسار وَرتي ٿو. پاڻ ڪاريہ ڪري ٿو. هو پنهنجي عادت ڪان مجبور ٿي ڪن ٿا، ڀڳوان نٿو ڪري. تڏهن ماڻهو چون ڇو ٿا تہ ڀڳوان ٿو ڪري؟ ان تي يوگيشور ٻڌائين ٿا:

नादत्ते कस्यचित्पापं न चैव सुकृतं विभुः।
अज्ञानेनावृतं ज्ञानं तेन मुह्यन्ति जन्तवः।।१५।।

”نادَتتي ڪَسيچِتپاپَم نَ چَئيوَ سُڪِرتَم، وِڀُوُهَ
اگيانيناوِرِتَم گِيانَم تينَ مُهِيَنتي جَنتَوَهَ (١٥)

جنهن کي هاڻي پريو چيو، ان کي هتي وِڀُوُ (سناتن، ابدي قائم) چيو ويو آهي، ڇاڪاڻ تہ سمپورڻ وڏيَوَ (مانُ وڏائي، جس، شاهوڪاري روب) سان مليل آهي. پريو ۽ وڏيَوَ (مهما) سان مليل اُهو پرماتما نہ ڪنهنجي پاپ ڪرم کي ۽ نہ ڪنهنجي پنّ ڪرمن کي ئي گرهڻ ڪري ٿو، پوءِ بہ ماڻهو چون ڇو ٿا؟ ان ڪري جو اگيان دواران گيان ڍڪيل آهي. اُنهن کي اجا ساکياتڪار سهت گيان تہ ٿيو ئي ڪونهي. هو اجا جانور، جيت آهن. موهہ جي وس هو ڪجهہ بہ چئي ٿا سگهن. گيان سان ڇا ٿيندو؟ ان کي صاف ڪن ٿا:-

ज्ञानेन तु तदज्ञानं येषां नाशितमात्मनः।
तेषामादित्यवज्ज्ञानं प्रकाशयति तत्परम्।।१६।।

”گيانينَ توُ تَدَگيانَم ييشام ناشِتماتِمَنَهَ
تيشامادِتِيَوَجگِيانَم پِرڪاشَيَتي تَتپَرَم (١٦)

جنهن جي انتهڪرڻ جو اهو اگيان (جنهن گيان کي ڍڪي رکيو هو) آتم ساکياتڪار دواران نشٽ ٿي ويو آهي ۽ ان پرڪار جنهن گيان پراپت ڪيو آهي، اُنجو اُهو گيان سورج وانگر پرم تَتوَ پرماتما کي پرڪاشت ڪري ٿو. تہ ڇا پرماتما ڪنهن انڌڪار جو نالو آهي؟ نہ، ”هو تہ سويم پرڪاش روپ ڏِنِ راتي“ سويم پرڪاش روپ آهي. آهي تہ سهين پر اسانجي يوڳ لاءِ تہ نہ آهي، ڏسڻ ۾ تہ نٿو اچي؟ جڏهن گيان دواران اگيان جو پردو هٽي وڃي ٿو، تہ هنجو اهو گيان سورج وانگر پرماتما کي پاڻ ۾ ڌارا ڪري ڇڏي ٿو. پوءِ هن پرش

لاءِ ڪٿي بہ انڌڪار نٿو رهي. اُن گيان جو سوروپ ڇا آهي؟

तद्बुद्धयस्तदात्मानस्तन्निष्ठास्तत्परायणाः।
गच्छन्त्यपुनरावृत्तिं ज्ञाननिर्धूतकल्मषाः॥१७॥

” تَدِ بُڌَيَستَدا تِما نَستَ نِنِشٺا ستَتپَرا يَڻا هَہ
گَڇنِتيَپُنَراوِرِ تيم گيا نَنِرڌوتَڪَلِمَشا هَہ (١٧)

جڏهن اُن پرم تَتِوَ پرماتما سان صحيح تيار ٻُڌي هجي تَتِوَ ڏانهن تيار ڏارا وارو من هجي، پرم تَتِوَ پرماتما ۾ هڪ ڀاوَ سان اُنجي رهڻي هجي ۽ اوڏانهن ارپيل ۽ مائل هجي ، ان جو نالو گيان آهي. گيان ڪائي بڪواس يا بحث نہ آهي. هن گيان دواران پاپ کان رهت ٿيل پرش، وري راڳہ ۽ من کان رهت پرم گتيءَ کي پراپت ٿئي ٿو. پرم گتيءَ کي پراپت، پورڻ ڄاڻ سان رُڌل پرش ئي پنڊت چوائيندو آهي. اڳيان ڏسون:

विद्याविनयसम्पन्ने ब्राह्मणे गवि हस्तिनि।
शुनि चैव श्वपाके च पण्डिताः समदर्शिनः॥१८॥

”وِديا وِنَيَسَمِپني براهمڻي گَوِي هَسِتَنِي
شني چئيوَ شِوَپاڪي چَہ پَنڊِتاهَہ سَمَدَرشِنَهَہ (١٨)

گيان کي دواران جنجو پاپ شانت ٿي چڪو آهي، جو ”آپُناوَرتِي پرم گت“ کي پراپت آهن، اهڙا گياني جن وديا ونييُڪت براهمڻ ۽ چنڊال ۾، ڳانءِ ۽ ڪُتي ۾ توڙي هاٿيءَ ۾ سمان درشٽي وارا ٿيندا آهن. هن جي درشٽيءَ ۾ وديا ونييڪت برهمڻ نہ ڪائي خاص معنيٰ رکي ٿو ۽ نہ چنڊال ڪائي هيٺائي رکي ٿو. نہ ڳانءِ ڌرم آهي، نہ ڪتو اڌرم ۽ نہ هاٿيءَ جي وشالتا ئي رکي ٿو. اهڙا پنڊت، گياتا جَن سمدرشي ۽ سَمَوِرتي ٿيندا آهن. اُنهن جي درشٽي چمڙيءَ تي ڪونہ رهندي آهي، بلڪ آتما تي پوندي آهي. فرق صرف ايترو

آهي، وديا ونيہ سمپن سوروپ جي ويجهو آهي ۽ ٻيا ٻچيل ڪجهہ پنيان آهن. ڪوئي هڪ منزل اڳي آهي، تہ ڪوئي پوئين پڙاوَ تي. شرير تہ وستر آهي. هنن جي درشٽي وستر کي مهتو نٿي ڏئي. بنا ڀيءُ (اَپتو) هنن جي هردي ۾ استت آتما تي پوي ٿي ان ڪري هو ڪوئي ڀيد نٿا رکن.

شري ڪرشن مليل گئو شيوا ڪئي هئي. هننکي گانءِ لاءِ فخر سان پورڻ شبد چوڻ کپندا هئا، پر هنن اهڙو ڪجهہ بہ نہ چيو. شري ڪرشن گانءِ کي ڌرم ۾ ڪو استان ڪونہ ڏنو فقط ايترو مڃيائين تہ ٻين جيو آتمائن وانگر هيءَ بہ آتما آهي. هنجو ڌارمڪ وئششتيہ پد ماڻهن جي دين آهي. شري ڪرشن پوئي ٻڌايو تہ اوويڪي ماڻهن جي ٻُڌي اننت شاخائن واري ٿيندِي آهي تنهنڪري هو گهڻين ڪريائن جو وستار ڪري ڇڏيندا آهن. ڏيکاءَ واري ۽ مٺي واڻيءَ ۾ هو هنکي ظاهر بہ ڪندا آهن. هنن جي واڻيءَ جي ڇاپ جنجي چت تي پوي ٿي، اُنهن جي ٻُڌِي بہ نشٽ ٿي وڃي ٿي. هو ڪجهہ پائين نٿا نشٽ ٿي وڃن ٿا. جڏهن تہ نشڪام ڪرم يوگ ۾ ارجن! مقرر ڪِريا هڪڙي ئي آهي. يگيہ جي پرڪريا ”آراڌنا“. گانءِ، ڪتي، هاٿي، پپر نديءَ جو ڌارمڪ مَهتو اُنهن اننت شاخا وارن جي دين آهي. جيڪڏهن انهن جو ڪو ڌارمڪ مَهتو هجي ها تہ شري ڪرشن ضرور چون ها. ها ! مندر، مسجد وغيره پوڄا جا آستان شروعاتي وقت ۾ ضرور آهن. اُتي اُتساهہ وارا گڏيل اُپديش آهن تہ اُنهنجي اُپيوگ يا ضرور آهي. اُهي ڌرم جي اُپديش جا سينٽر آهن.

ڏنل شلوڪ ۾ ٻن پنڊتن جي چرچا آهي. هڪ پنڊت تہ اُهو آهي جيڪو پورڻ گياتا آهي ۽ ٻيو اُهو جيڪو وديا ونيسمپڪ آهي. هو بہ ڪيئن؟ حقيقت هرهڪ درجي جون بہ حدون

ٿينديون آهن. هڪ ته تمام وڏيڪ اوچي درجي واري ۽ ٻي اندر گهڙڻ جهڙي ڪارڊ جهڙي يا تمام نمرتا جي سيما. اُڏارڻ لاءِ تمام نمرتا واري سيما اُها آهي جتان ڀڳتي شروع ڪئي ويندي آهي، وويڪ، ويراڳه ۽ لڳن سان گڏ جڏهن آراڌنا ڪن ٿا ۽ سڀ کان وڏيڪ سيما اُها آهي، جتي ڀڳتي پنهنجو ڦل ڏيڻ جي اسٿتيءَ ۾ هوندي آهي. نيڪ اهڙيءَ طرح براهمڻ جو درجو آهي. جڏهن برهم ۾ پرويش ڏيڻ واريون شڪتيون اچن ٿيون، اُن وقت وديا هوندي آهي، وينتي هوندي آهي، من تي ظابطو، اِندرِيُن کي روڪڻ، انيوي ڳالهين جو هلڻ، چرپر ٿيڻ، ڌاراواهڪ چنتن ۽ سماڌي وغيره برهم ۾ داخلا ڏيارڻ واريون سڀ يوگيتائون هنجي اندر ۾ سياويڪ ڪاريه ۾ رڌل رهنديون آهن. اها برهمڻ جي تمام نمرتا واري سيما آهي. سڀ کان اوچي سيما تڏهن ٿي اچي، جڏهن سلسليوار اُنت ٿيندي ٿيندي هو برهم جو درشن ڪري اُن ۾ لين ٿي ويندو آهي. جنهن کي چاٽٽو هو، چاٽي ورتائين اُهو پورڻ گ ياتا آهي. تمام چاهه ۽ وِرتِي وارو اهڙو مهاپرش اُن وديا ونيه سمپن، برهمڻ، چنڊال، ڪتو، هاٿي ۽ گانءِ سيني تي سمان درشٽي رکڻ وارو ٿيندو آهي؛ ڇاڪاڻ ته هنجي درشٽي هردي ۾ اسٿت آتم سروپ تي پوي ٿي. اهڙي مهاپرش کي پرم گتيءَ ۾ ڇا مليو آهي ۽ ڪيئن؟ ان تي پرڪاش وجهندي يوگيشور شري ڪرشن ٻڌائين ٿا:

इहैव तैर्जितः सर्गो येषां साम्ये स्थितं मनः।
निर्दोषं हि समं ब्रह्म तस्माद्ब्रह्मणि ते स्थिताः॥१९॥

''اِهَئيوَ تئِيرجِتَهه يِيشامِ سامِيي اِسٿِتَمِ مَنَهه ۔
نِردوشَمِ هِي سَمَمِ تَسماڌ بِرَهمِڻي تي اِسٿِتاهه ۔۔ (١٩)

اُنهن پرشن دواران جيوت اوستا ۾ ئي سمپورڻ سنسار

جيتيو ويو آهي، جنهنجو من سَمَتِوَ ۾ اسٿت آهي. من جي سَمَتِوَ جو سنسار جيتڻ سان ڪهڙو سنبنڌ؟ سنسار مٿجي ويو، تہ اهو پرش رهيو ڪٿي؟ شري ڪرشن چون ٿا ''نردوش هيِ سَمَمِ بِرَهمِ'' هو برهمڻ نرودش ۽ سمتا وارو آهي، هيڏانهن هنجو من بہ نردوش ۽ سَمَ اسٿتي وارو ٿي ويو. ''تِسِمادِ بِرَهمَڻي تي اسٿتاهہ'' تنهنڪري هو برهم ۾ اسٿت ٿي ٿو وڃي. ان جو نالو اَپُنَرا وَرتِي پرگتي آهي. اهو ڪڏهن ٿو ملي؟ جڏهن سنسار روپي شترو جيتڻ اچي وڃن. سنسار ڪڏهن جيتڻ ۾ ايندو آهي؟ جڏهن من جو نروڌ ٿي وڃي، سم ڀاوَ ۾ پرويش پائي وڃي. (ڇو جو من جو پرسار ئي جڳت آهي.جڏهن اُهو برهم ۾ اسٿت ٿي وڃي ٿو تڏهن برهم وِدِ جا لڪشڻ ڪهڙا آهن؟ اُن جي رهڻيءَ ڪي ظاهر ٿا ڪن.

न प्रहृष्येत्प्रियं प्राप्य नोद्विजेत्प्राप्य चाप्रियम्।
स्थिरबुद्धिरसम्मूढो ब्रह्मविद् ब्रह्मणि स्थित:।।२०।।

''نہَ پرَهرِشيو تِپرِوَمِ پراپيہَ نودِوَجيتِپرايہَ چا پرِيَمِ
اسِٿرَ بُڌِيرَ سَمِ موُڙهو يي بِرَهمَوِدِ بِرَهماڻي اسِٿتهہ (٢٠)

هنجو ڪو پريہ اَپريہ ٿيندو ڪونهي، تنهنڪري جنهن ڪي ماڻهو پريہ سمجهن ٿا. اُنکي پائي هو خوش نٿا ٿين ۽ جنهنکي ماڻهو اپريہ سمجهن ٿا (جيئن ڌرماولمبي نشان لڳائين ٿا) اُنکي پائي هو دکي نہ ٿيندو آهي اهڙو اسٿر بُڌي، ''اَسَمموُڙهہ'' پرم سنسي ڪان رهت ، ''برهموِدِ'' برهم سان مليل برهم ويتا ''بِرَهمَڻي اسٿتهہ'' اهڙو اُتم ۽ بهترين برهم ۾ سدائين اسٿت آهي.

बाह्यस्पर्शेष्वसक्तात्मा विन्दत्यात्मनि यत्सुखम्।
स ब्रह्मयोगयुक्तात्मा सुखमक्षयमश्नुते।।२१।।

''باهِيَسِپرشيشوَ سَڪتاتما وِندَتياتِمَني يَتِسُکَمِ

سَ برهميوگہ يڪتاتما سُکمَڪِشَيَمَشِنُتي (٢١)

ٻاهر سنسار جي وشيہ ڀوڳن ۾ انا آسڪت (نرموهي) پرش انتر آتما ۾ اسٿت جو سکہ آهي، ان سکہ کي پراپت ٿئي ٿو. اُهو پرش ”بِرَهمَيوگَيُڪِتاتما“ پر برهم پرماتما سان ساٿ ميلاپ سان يڪت آتما وارو آهي تنهنڪري اڪشيہ آنند جو انڀؤ ڪري ٿو، جنهن آنند جو ڪڏهن ناس نٿو ٿئي. ان آنند جو اُپيوگہ ڪير ڪري سگهندو؟ جو ٻاهر جي وشيہ ڀوڳن کان اناسڪت (بنا موهہ) هوندو، تہ ڇا ڀوڳہ رڪاوٽ آهن؟

ये हि संस्पर्शजा भोगा दु:खयोनय एव ते।

आद्यन्तवन्त: कौन्तेय न तेषु रमते बुध:।।२२।।

” يي هِي سَنِسپَرِشَجا ڀوگا دُ:کيونَيَہ ايوَ تي

آدِينِتونِتَهہ ڪؤنتييہ نہَ تيشوُ رَمَتي بُڌَهہ (٢٢)

صرف چمڙي ئي نہ پر سڀ اِندِريون سپرش ڪن ٿيون. ڏسڻ اکين جو سپرش آهي، ٻُڌڻ ڪنن جو سپرش آهي. اهڙي طرح اندرين ۽ وشين جي سنيوگہ مان اُتپن ٿيڻ وارا سڀ ڀوڳ ـہ جيتوڻيڪ ڀوڳڻ ۾ پيارا پرتيت ٿين ٿا. پر بنا شڪ اُهي سڀ ”دُ:کيونَيَهہ“ دکہ وارين جوڻين جو ئي ڪارڻ آهن. ايترو ئي نہ، اهي ڀوڳہ پيدا هئڻ ۽ مٽائڻ وارا آهن، ناسونت آهن. انڪري ڪوئَنتييہ! وويڪي پرش اُنهن ۾ نٿا ڦاسن. اندرين جي انهن ڇهڻ ۾ سپرش ۾ رهندو ڇا آهي؟ ڪام ۽ ڪروڌ، راڳہ ۽ دويش. ان تي شري ڪرشن چون ٿا:-

शक्नोतीहैव य: सोढुं प्राक्शरीरविमोक्षणात्।

कामक्रोधोद्भवं वेगं स युक्त: स सुखी नर:।।२३।।

”شَڪِنوتيهئيوَ يَهہ سوڙهوُمِ پراڪشرير وموڪِشَٽاتِ

ڪام ڪِروڌو دِڀَوَمِ وِيگَمِ سَ يُڪِتَهہ سَ سُکي نَرَهہ (٢٣)

تنهن ڪري جو منش شرير جي ناس ٿيڻ کان پهرين ئي

ڪام ۽ ڪروڌ کان اتپن ٿيل ڇوهہ کي سهن ڪرڻ ۾ (مٽائي ڇڏڻ ۾) هوشيار آهي، اُهو ماڻهو يٽڪڻ وارو نہ آهي. اُهو هن لوڪ ۾ يوگہ ۾ رتل آهي ۽ اُهوئي سکي آهي. جنهن جي پنيان دکہ نہ آهي، ان سکہ ۾ معنيٰ پرماتما ۾ استٿتي وارو آهي. جيئري ئي اُنجي پراپتي جي ريت آهي، مرڻ کان پوءِ نہ. سنت ڪبير ان کي صاف ظاهر ڪيو آهي.''اوڌوُ ! جيوت ۾ ڪر آسا'' تہ ڇا مرڻ کان پوءِ مڪتي نٿي ٿئي؟ هو چون ٿا، ''مُئي مُڪتي گرو ڪهي سوارٿي، جهوٺا دي وشواسا!'' اهوئي يوگيشور شري ڪرشن جو چوڻ آهي تہ شرير هوندي، مرڻ کان پهرين جو ڪام ڪروڌ جي ويگہ (رفتار) کي مٽائڻ ۾ تيار ٿي ويو، اهوئي پرش هن لوڪ ۾ يوگي آهي، اُهو ئي سکي آهي. ڪام ، ڪروڌ ٻاهريان سپرش ئي شترو آهن. انهن کي توهين جيتيو اُنهي پرش جا لکشڻ وري ٻڌائي رهيا آهن.

योऽन्त:सुखोऽन्तरारामस्तथान्तर्ज्योतिरेव य:।
स योगी ब्रह्मनिर्वाणं ब्रह्मभूतोऽधिगच्छति ।।२४।।

''يونتَهہ سُکونَت را رامستَٿانتَجيور ترئوَ يَهہ ا
سَ يوگي بِرَهمَنِوارَڻَمِ برهم ڀوُتو ڌِ گَڇتي ا ا'' (٢٣)

جو ويڪتي انتر آتما ۾ ئي آرام وارو ۽ جو انتر آتما ۾ ئي پرڪاش وارو (ساکياتڪار وارو) آهي اُهو يوگي ''برهم ڀوُت''. برهم سان هڪ ٿي ''برهمنوارڻم'' واٽيءَ کان پري برهم، شڌ برهم کي پراپت ٿئي ٿو. ارٿات پهرين وڪارن (ڪام ڪروڌ) جو انت، پوءِ درشن، وري پرويش. اڳيان ڏسون:

लभन्ते ब्रह्मनिर्वाणमृषय: क्षीणकल्मषा:।
छिन्नद्वैधा यतात्मान: सर्वभूतहिते रता:।।२५।।

''لَڀَنتي بِرَهمَنِرواڻَمِ رِشَيَهہ کِشيڻَڪلِمَشاهہ

ڇِنَنَدَئيڌِوا يَتَاتِماَنَھہ سَرِوَڀوُتَھِتي رَتاھہ (٢٥)

پرماتما جو ساکياتڪار ڪري جن جا پاپ نشٽ ٿي ويا آھن، جنھنجون تڪليفون نشٽ ٿي ويون آھن. سمپورڻ پراڻين جي ڀلي ۾ جيڪي لڳا پيا آھن (پراپت ٿيڻ وارا ئي ائين ڪري سگھندا آھن. جو پاڻ ڪڏي ۾ پيو آھي، اُھو ٻين کي ڇا ٻاھر ڪڍندو؟ تنھنڪري ڪروڻا، ديا مھاپرش جو سڀاويڪ گڻ ٿي ويندو آھي) تيئن ’’يٿاتِمَنَھہ‘‘ جيتڻ وارا برھم ويتا پرش شانت پاربرھم کي پراپت ٿيندا آھن. اُن مھاپرش جي اسٿتي تي وري روشني وجھن ٿا.

कामक्रोधवियुक्तानां यतीनां यतचेतसाम्।
अभितो ब्रह्मनिर्वाणं वर्तते विदितात्मनाम्।।२६।।

’’ڪامَ ڪِروڌَوِيُڪِتانامِ يَتِينامِ يَتَچيتَسامِ
اَڀيتو برَ ھمَنِرِ واڻَمِ وَرتَتي وِدِتاتِمَنامِ (٢٦)

ڪام ۽ ڪروڌ کان رھت، جيتيل چت وارا پرماتما جو ساکياتڪار ڪيل گياني پرشن جي لاءِ سڀ طرف کان شانت پار برھم ئي پراپت آھي. وري وري يوگيشور شري ڪرشن اُن پرش جي رھڻيءَ تي زور ڏيئي رھيا آھن، جنھن مان جذبو ملي، اُچل ملي. سوال لڳہ ڀڳہ پورو ٿيو. ھو وري زور ڏيئي رھيا آھن تہ ان اسٿتي کي پراپت ڪرڻ جو ضروري انگہ ’’سواس پَساھہ جو چنتن‘‘ آھي. يگيہ جي پرڪريا ۾ پراڻ جو اپان ۾ ھَوَن، اَپان جو پراڻ ۾ ھَوَن، پراڻ ۽ اپان ٻنھي جي رفتار جو نروڌ ھنن ٻڌايو ھو. اُن کي سمجھائي رھيا آھن.

स्पर्शान्कृत्वा बहिर्बाह्यांश्चक्षुश्चैवान्तरे भ्रुवोः।
प्राणापानौ समौ कृत्वा नासाभ्यन्तरचारिणौ।।२७।।
यतेन्द्रियमनोबुद्धिर्मुनिर्मोक्षपरायणः।

विगतेच्छाभयक्रोधो यः सदा मुक्त एव सः॥२८॥

''سپَرشانِڪرِتوا بَهِر باهيامِشڇڪشوُ شِچئيوَ وانتري پرُووهہ
پراڻاپانَئوُ سَمَئوُڪرِتوا ناساڀيَنِتَرَ چارِڻئوُ (٢٧)
يَتيِندرِيَمَنو بُڌيرِ مُنيرِ موڪشپَرايَڻَهہ
وِگَتيِ ڇڇاڀَيَہ ڪروڌو يَهہ سدا مڪت ايوَ سَهہ (٢٨)

ارجن! ٻاهر جي وشين ، نظارن جو چنتن نہ ڪندي، اُنهن کي تياڳي نيترن جي درشٽيءَ کي ڀرڪٽيءَ جي وچ ۾ اسٿر ڪري ''پرُووهہ انتري'' جو اهڙو ارٿ نہ آهي تہ اکين جي وچ ۾ يا پرُن جي وچ ۾ ڪٿي ڏسڻ جي پاونا سان درشٽي لڳائين. ڀرِڪُٽيءَ جي وچ جو شڌ ارٿ ايترو ئي آهي تہ سڌو اڳيان پوي. ساڄي ڏائي، هِتي هُتي چڪ پڪ نہ ڏسي. نڪ جي ٽوٽي تي سِڌي درشٽي رکندي (ڪٿي نڪ ئي نہ ڏسڻ لڳي، ناسڪاجي اندر گهمندڙ، وچرڻ ڪرڻ وارا پراڻ ۽ اَپان وايو کي هڪ ڪري ارٿات درشٽي تہ اُتي اسٿر ڪريون ۽ سُرِت کي سواس ۾ لڳائي ڇڏيون تہ ڪڏهن سواس اندر ويو، ڪيترو رُڪيو؟ (لڳ ڀڳ اڌ سيڪنڊ روڪجندي آهي، ڪوشش ڪري نہ روڪيون) ڪڏهن سواس ٻاهر نڪتو؟ ڪيتري دير ٻاهر رهي؟ ڇوڻ جي ضرورت ڪونهي تہ سواس ۾ اُٿڻ واري نام ڌني ٻڌڻ ۾ ايندي رهندي. ان طرح سواس پساهہ تي جڏهن سُرِت ٽڪندي تہ ڏيري ڏيري سواس اچل، اسٿر بيهي رهندو، سَمَ ٿي ويندو نہ اندران سنڪلپ اُٿندو نہ ٻاهريون سنڪلپ اندر ٽڪراوَ ڪري سگهندا. ٻاهر جي ڀوڳن جو چنتن تہ ٻاهرئي تياڳيو ويو آهي. اندر بہ سنڪلپ ڪونہ جاڳرت ٿيندو. سُرِت هڪدم ڪٿي ٿي ويندي آهي، تيل جي ڌارا وانگر. تيل جي ڌارا پاڻيءَ وانگر ٽپ ٽپ نٿي ڪِري، جيستائين ڪرندي. ڌارا ئي ڪِرندي. ان طرح پراڻ ۽ اَپان

جي گتي هڪدم سَمِ، اسٿر ڪري اِندريون، من ۽ ٻُڌي ڪي جنهن جيتي ورتو آهي، اِڇا، ڀَءُ ۽ ڪروڌ کان رهت، منن ڪرڻ جي چرم سيما تي پهتل موکش پرايڻ مُنِي سدا ”مڪت“ ئي آهي. مڪت ٿي هو ڪيڏانهن ويندو آهي؟ ڇا حاصل ڪندو آهي؟ ان تي چون ٿا :-

भोक्तारं यज्ञतपसां सर्वलोकमहेश्वरम्।
सुहृदं सर्वभूतानां ज्ञात्वा मां शान्तिमृच्छति।।२९।।

”ڀوڪتا رَمِ يَڳيَہ تَپَسامِ سَرِوَلوڪمهيشوَرَمِ
سُهرِدَمِ سَرِوَڀوُتانامِ گياتِواامِ شانتيمِرِڇَتي (٢٩)

اُهو مڪت پرش مونکي يگيہ ۽ تپن جي ڀوڳڻ وارو سمپورڻ لوڪن جو ايشورن جو بہ ايشور، سڀني پراڻين جو سوارٿ رهت ڀلي ڪرڻ وارو، اهڙو ساکيات ڄاڻي شانتي پراپت هوندو آهي. شري ڪرشن چون ٿا تہ اُن پرش سواس ۽ پساهہ جي يگيہ ۽ تپ جو ڀوڳتا مان آهيان. يگيہ ۽ تپ اَنت ۾ جنهن ۾ لين ٿين ٿا، اُهو مان آهيان. هو مونکي پراپت ٿئي ٿو. يگيہ جي پڇاڙيءَ ۾ جنهنجو نالو شانتي آهي، اُهو منهنجو ئي سوروپ آهي. هو مڪت پرش مونکي ڄاڻي ٿو ۽ ڄاڻندي ئي مونکي پراپت ٿي ٿو وڃي. ان جو نالو شانتي آهي. جيئن مان ايشورن جو بہ ايشور آهيان، ائين هو بہ آهي.

تاتپرج :-

هن اڌياءَ جي شروعات ۾ ارجن سوال ڪيو هو تہ، ڪڏهن تہ توهين نشڪام ڪرم يوگ جي ساراهہ ٿا ڪريو ۽ ڪڏهن توهين سنياس مارگہ سان ڪرم ڪرڻ جي ساراهہ ٿا ڪريو. هاڻي هڪ جو، جو توهان بهترين شيءِ نشڇو

ڪيو هجي، پرم ڪلياڻڪاري هجي، اهو چئو شري ڪرشن ٻڌايو:- ارجن! پرم ڪلياڻ ته ٻنهي ۾ آهي. ٻنهي ۾ اُها ئي مقرر يگيه جي ڪِريا ئي ڪئي ويندي آهي. پوءِ به نشڪام ڪرم يوگ خاص آهي. بنا هن ڪرڻ جي سنياس (شپ اشپ ڪرمن جو انت) نٿو ٿئي. سنياس مارگ ڪونهي، منزل جو نالو آهي. يوگ ۾ يُڪت پورن ئي سنياسي آهي. يوگ يڪت جا لڪشڻ ٻڌايا ڪِ اُهو ئي پريو آهي. هو نه ڪري ٿو ، نه ڪجهه ڪرائي ٿو بلڪ سپاءَ ۾ پرڪرتي جي دٻاءَ ڪري ماڻهو اُن وڏندڙ ڪم ۾ رُڌل آهن. جو ساڪيات مونکي ڄاڻي وٺي ٿو، اُهوئي گياتا آهي، اُهو ئي پنڊت آهي. يگيه جي ڦل ۾ ماڻهو مونکي ڄاڻن ٿا. سواس، پساهه جو جپ ۽ يگيه تپ جنهن ۾ لين ٿين ٿا، مان ئي آهيان. يگيه جي ڦل سوروپ مونکي ڄاڻي هو جنهن شانتي کي پراپت ڪن ٿا، اُهو به مان ئي آهيان معنيٰ شري ڪرشن جهڙو، مهاپرش جهڙو سوروپ اُن پراپت ڪرڻ واري کي به ملي ٿو. هو به ايشورن جو ايشور آتم سوروپ ميه ٿي وڃي ٿو، اُن پرماتما سان گڏ هڪ پاوُ پائي وٺي ٿو. (هڪ ٿيڻ ۾ چاهي ڪيترا به جنم لڳن). هن اڌياءَ ۾ ظاهر ڪيو آهي ته يگيه تپن جو ڀوڳ تا، مهاپرشن جي به اندر رهڻ واري شڪتي مهيشور آهي، هاڻي

اوم تتِسَدِتيِ شريمد ڀِڳَوَدِ گيتا سوُ ڀَنِشَدَسوُ برهم وديايام يوگشاستري شري ڪرشن ارجن سموادي يگيه پوڪتا مهاپرش سِتَمهيشوِرَهه نام

پنچمودھیایہ ۱۱۵۱۱

ان طرح شریمد بھگودگیتا روپی اُپنِشد ء یگیہ یوگتا مھاپرش مھیشورنامک پنجون ادھیاءُ پورو تھیو.

اِتي شریمدِ پرم ھنس پرمانندسیہ شِشیَہ سوامي اڈگڑانندکِرتي شریمد بھگودِ گیتایاھ ''یتھارتھ گ یتا'' یاشي گیان یوگتا مھاپرش سِتھِہ مھیشور نام پنچمو ڈیایَہ ۱۱۵۱۱

۱۱ ھري اوم تت ست ۱۱

॥ اوم شري پَرِماتِمَني نَمَهَ ॥

اَٿ شَشِنوڌيايَهَ

سنسار ۾ ڌرم جي نالي تي ريتي رواج، پوڄا پَڌَتِيان سمپردائن جو وڏيڪ هئڻ جي ڪري ڪُ ريتين جو ناس ڪري هڪ ايشور جي استاپنا ۽ اُنجي پراپتيءَ جي پرَڪِريا ڪي مشهور ڪرڻ لاءِ ڪنهن مهاپرش جو پرڪاش ٿيندو آهي. ڪِرياڻن ڪي چڙي ويهي رهڻ ۽ گياني چوائڻ جي خراب رسم ڪرشن ڪال ۾ تمام گهڻي وياپڪ هئي. تنهنڪري هن اڌياءَ جي شروعات ۾ ئي يوگيشور شري ڪرشن هن سوال کي چوٿون ڀيرو پاڻ اٿاريو ته گيان يوگ توڙي نشڪام ڪرم يوگ ٻنهي جي انوسار ڪرم ڪرڻو ئي آهي.

اڌياءَ ٻئين ۾ هنن چيو هو، ارجن! ڪتري لاءِ يڌ کان وڏيڪ ڪلياڻڪاري ڪوئي رستو ڪونهي. هن يڌ ۾ هارائيندين ته ديوتوَ آهي ۽ جيتڻ تي تمام وڏي پدوي اسٿت ئي آهي. ائين سمجهي يڌ ڪر. ارجن! هيءَ ٻُڌي تنهنجي لاءِ گيان جي باري ۾ چئي ويئي. ڪهڙي ٻُڌي؟ اهائي ته يڌ ڪر. گيان اهڙو ڪونهي جو هٿ تي هٿ رکي ويهي رهجي. گيان يوگ ۾ فقط پنهنجي هاڃي لاڀ جو پاڻ نشچو ڪري، پنهنجي شڪتي سمجهي ڪرم ۾ پرورت ٿيڻو آهي، جڏهن پريرڻا ڏيڻ وارا مهاپرش ئي آهن. گيان يوگ ۾ يڌ ڪرڻ ضروري آهي.

اڌياءَ ٽئين ۾ ارجن سوال ڪيو ته ڀڳوان نشڪام ڪرم يوگ جي ڀيٽ ۾ گيان کي توهان سريشٽ مڃيو آهي، ته

مونکي گهور ڪرمن ۾ ڇو ٿو لڳايو؟ ارجن کي نشڪام ڪرم يوڳ ڏکيو ٿي محسوس ٿيو. ان تِي يوگيشور شري ڪرشن چيو ته ٻئي متا منهنجي پاران ئي ڇيا ويا آهن؛ پر ڪنهن به پَٽ جي انوسار ڪرم کي تياڳي هلڻ جو وڌان ڪونهي. نه ته ائين ئي آهي ته ڪرم کي نه شروع ڪرڻ سان ڪير پرم نشڪرميه جي سِڌي پائيندو ۽ نه شروع ڪيل ڪريا کي تياڳڻ سان ڪوئي مشهوريءَ کي پائي ٿو. ٻنهي مارگن ۾ مقرر ڪرم يگيه جي پرڪريا کي ڪرڻو ئي پوندو. هاڻي ارجن چڱي طرح سمجهي ورتو ته گيان مارگه سٺو لڳي يا نشڪام ڪرم يوگه، ٻنهي مارگن ۾ ڪرم ڪرڻو ئي آهي، پوءِ به پنجين اڌياءَ ۾ هن سوال ڪيو ته ڦل جي درشٽي کان ڪير سريشٽ آهي؟ ڪهڙو سهوليت پريو آهي؟ شري ڪرشن چيو، ارجن! ٻئي ئي پرم شيِ کي ڏيڻ وارا آهن. ٻيئي هڪ ئي اسٿان تي پهچائين ٿا پوءِ به سانکيه (گيان) جي ڀيٽ ۾ نشڪام ڪرم يوگه سريشٽ آهي، ڇو جو نشڪام ڪرم جو آچرڻ ڪرڻ بنا ڪوئي سنياسي نه ٿو ٿي سگهي. ٻنهي ۾ ڪرم هڪڙو ئي آهي. هاڻي ظاهر آهي ته هو مقرر ٿيل ڪرم ڪرڻ بنا ڪوئي سنياسي نٿو ٿي سگهي ۽ نه ڪو يوگي ئي ٿي ٿو سگهي. صرف ان تي هلڻ وارن پٿڪن (راهگيرن) جون ٻه درشٽيون آهن، جي ڀنيان ڀڌايون ويٺون آهن.

श्रीभगवानुवाच
अनाश्रित: कर्मफलं कार्यं कर्म करोति य:।
स सन्न्यासी च योगी च न निरग्निर्न चाक्रिय: ।।१।।

شري ڪرشن اُواچ

”اَناشِرَتَهه ڪَرِمَڦلِم ڪارِيَم ڪَرِمَ ڪَروتِي يهه
سَ سنياسي چَه يوگي چَه نَه نِرَگِنَرِ نَمِ چاڪِرِيِهه (١)

شري ڪرشن مهراج چيو ارجن! ڪرم ڦل جي آسري کان رهت ٿي معنيٰ ڪرم ڪرڻ وقت ڪنهن به قسم جي ڪامنا نه رکندي جو ”ڪاريم ڪرمَ“ ڪرڻ يوگيه پرڪريا خاص ڪي ڪري ٿو اُهوئي سنياسي آهي، هوئي يوگي آهي. فقط اگني ۽ کي تياڳڻ وارو توڙي صرف ڪِريا کي تياڳڻ وارو سنياسي نه آهي، نه يوگي آهي. ڪِريائون تمام گهڻيون آهن. انهن مان ”ڪاريم ڪرمَ“ ڪرڻ يوگيه ڪِريا ”نِيَت ڪرمَ“ مقرر ڪيل ڪا ڪِريا خاص آهي اُهائي يگيه جي پرڪريا آهي. جنهنجو شڌ ارٿ آهي آراڌنا، جو آراڌيه ديو ۾ پرويش ڏيارڻ واري خاص وڌي آهي، اُن کي ڪاريه جو روپ ڏيڻ ڪرم آهي. جو ان کي ڪري ٿو سو سنياسي آهي، اُهو ئي يوگي ٿيندو آهي. فقط اگني ۽ جي تياڳڻ وارو نه ”اسين اگني ۽ کي نه ڇهندا آهيون“ يا ڪرم تياڳڻ وارو نه منهنجي لاءِ ڪرم ئي نه آهي، مان ته آتم گياني آهيان“ فقط ائين چوي ۽ ڪرم شروع ئي نه ڪري، ڪرڻ يوگيه ڪِريا خاص نه ڪري ته اُهو نه سنياسي آهي، نه يوگي. ان تي ٻيو ڏسون:-

यं सन्न्यासमिति प्राहुर्योगं तं विद्धि पाण्डव।
न ह्यसन्न्यस्तसङ्कल्पो योगी भवति कश्चन।।२।।

”يَم سنياسمِتي پراهُريوگم وِڌِي پانڊوَ
هِيسَنِنيَستسَنڪلِپو يوگي يَوَتي ڪشچن (٢)

ارجن! جنهن کي ”سنياس“، اهڙو چئون ٿا، ان کي تون يوگ ڄاڻ، ڇاڪاڻ سنڪلپ جي تياڳ ڪرڻ بنا ڪو به پرش يوگي نه ٿيندو معنيٰ ڪامنائن جو تياڳ ٻنهي مارگن تي وڃڻ وارن لاءِ ضروري آهي. پوءِ ته سرل آهي جو چئي ڏيون ته اسين سنڪلپ نٿا ڪريون ۽ ٿي ويا يوگي-سنياسي.

شري ڪرشن چون ٿا، ائين ڪڏهن نہ ٿيندو:-

आरुरुक्षोर्मुनेर्योगं कर्म कारणमुच्यते।
योगारूढस्य तस्यैव शमः कारणमुच्यते।।३।।

”آرُرُڪشيورِ مُنير يوگمِ ڪَرمَ ڪارڻمچيتي
يوگاروڙهَسيہ تَسِيَئيِوَ شَمَهہ ڪارَڻمچيتي (٣)

يوگہ تہ پڪي هئڻ جي اڇا وارا مَنَنُ ڪرڻ وارا پرشن جي لاءِ يوگہ جي پراپتي ۾ ڪرم ڪرڻ ئي ڪارڻ آهي ۽ يوگہ جو انوشٺان (ڌرمي ڪم جي شروعات) ڪندي ڪندي اُهو ڦل ڏيڻ جي اوسٿا ۾ اچي وَڃي، ان يوگہ کي وڌائڻ ۾ ”شمهہ ڪارڻمِ اُچيَتي“ سمپورڻ سنڪلپن کي روڪڻ ئي ڪارڻ آهي. ان کان اڳہ سنڪلپ پڇر نٿا ڇڏين ۽ ....

यदा हि नेन्द्रियार्थेषु न कर्मस्वनुषज्जते।
सर्वसङ्कल्पसन्न्यासी योगारूढस्तदोच्यते।।४।।

”يَدا هي نيندِريارِ ٿيشوُ نہ ڪَرمَسِوَنوُشَجتي
سَرِوَ سَنڪلِپَسَنياسِي يوگارُوڙهِتدوَچيتي (٤)

جنهن وقت ۾ پرش نہ اندرين جي ڀوڳن ۾ آسڪت ٿيندو آهي ۽ نہ ڪرمن ۾ ئي آسڪت آهي (يوگہ جي پڪي اوسٿا ۾ پهچي وڃڻ تي ڪرم ڪري ڳولهي ڪنهن کي ؟ تڏهن مقرر ڪرم آراڌنا جي ضرورت نٿي رهي. تنهن ڪري هو ڪرمن ۾ آسڪت نہ آهي) اُن وقت ۾ ”سَرِوَ سنڪلپ سنياسي“ سڀني سنڪلپن جو اَياوُ آهي. اهوئي سنياس آهي، اُهائي يوگہ ۾ پڪي ٿيڻ جي اوسٿا آهي. رستي ۾ سنياس نالي جي ڪا وستو نہ آهي. ان يوگہ ۾ پڪي ٿيڻ ۾ لاءِ ڪهڙو آهي؟

उद्धरेदात्मनाऽत्मानं नात्मानमवसादयेत्।
आत्मैव ह्यात्मनो बन्धुरात्मैव रिपुरात्मनः।।५।।

”اُڌريدا تِمَنا تِنا نَمِ نا تِما نَمَوَ سادَ ييِتِ
آتِمئيوَ هِياتِمَنو بنڌُرا تمئيوَ رِپوُرا تِمَنَهہ (۵)

ارجن! منش کي کپي تہ پنهنجي دواران پنهنجو اُڌار ڪري. پنهنجي آتما کي اڌوگتيءَ ۾ نہ پهچائي، ڇاڪاڻ تہ هيءَ جيو آتما پاڻ ئي پنهنجو متر آهي ۽ پاڻ ئي پنهنجو دشمن بہ آهي. ڪڏهن هو دشمن ٿيندو آهي ۽ ڪڏهن متر؟ ان تي چون ٿا:-

बन्धुरात्मात्मनस्तस्य येनात्मैवात्मना जित: ।
अनात्मनस्तु शत्रुत्वे वर्तेतात्मैव शत्रुवत्।।६।।

”بنڌُرا تِما تِمَنَستَسيہَ يينا تِمَئي وا تِمَنا جِتَهہ
اَنا تِمَنَستوُ شَتُرو تِوي وَرِ تي تتا تِمئيو شَترِوُوَتِ (٦)

جنهن پرش دواران من ۽ اِندريُن سان گڏ شرير جيتيو آهي، اُن جي لاءِ هن جو آتما متر آهي ۽ جنهن جي دواران من ۽ اِندريُن سان گڏ شرير نہ جيتيو ويو آهي، اُن جي لاءِ هو پاڻ دشمنيءَ ۾ وَرِتي رهيو آهي.

هنن ٻن شلوڪن ۾ شري ڪرشن هڪ ئي ڳالهہ چون ٿا تہ پنهنجي دواران پنهنجي آتما جو اُڌار ڪريو، ان کي اڌوگتيءَ ۾ نہ پهچايو، ڇاڪاڻ تہ آتما ئي متر آهي، سرشٽيءَ ۾ نہ ٻيو ڪوئي دشمن آهي، نہ متر. ڪهڙيءَ طرح؟ جنهن جي دواران من سميت اِندريون جيتيل آهن، اُن جي لاءِ جو آتما متر بڻجي مترتا سان وَرِتي ٿو، هلي ٿو، پرم ڪلياڻ ڪرڻ وارو ٿئي ٿو ۽ جنهنجي دواران من سميت اِندريون نہ جيتيون وييون آهن، اُن جي لاءِ اُن جي آتما شترو بڻجي، شترتا ۾ وَرتي ٿو، اننت جوڻين ۽ ياتنائن طرف وٺي ٿو وڃي. گهڻو ڪري ماڻهو چوندا آهن. ”مان تہ آتما آهيان“. گيتا ۾ لکيل آهي ” نہ هن کي شستر (هٿيار) ڪٽي ٿو

سگهي، نہ باهہ ساڙي ٿي سگهي، نہ هوا سُڪائي ٿي سگهي. هيءُ نِتيَہ آهي، امرت سوروپ آهي، نہ بدلجندڙ آهي، شڌ پوتر آهي ۽ اهو آتما مون ۾ آهي.``هو گيتا جي انهن جملن تي ڌيان نٿا ڏين تہ آتما اڌوگتي (هيٺ بہ ڪري ٿي) ۾ نہ وڃي ٿي. آتما جو اُڌار بہ ٿيندو آهي، جنهن جي لاءِ ’’ڪارِيَمِ ڪَرِم`` ڪرڻ لائق پرڪريا خاص ڪري ئي گيان ٻڌايو ويو آهي، هاڻي انوڪول آتما جا لڪشڻ ڏسون:

जितात्मन: प्रशान्तस्य परमात्मा समाहित:।
शीतोष्णसुखदु:खेषु तथा मानापमानयो:।।७।।

’’جِتاتمَنَہ پرشانِتَسِيہَ پرماتما سَماهِتَہ
شيَتوشِڻَسُکدُ کيشوُ تَٿا ماناپَمانکيوَهہ (٧)

سردي گرمي سکہ دکہ ۽ مانَ اپمان ۾ جنهنجي انتهڪرڻ جون ورتيون چڱيءَ طرح شانت آهن، اهڙي سواڌين آتما واري پرش ۾ پرماتما سدائين استت آهي، ڪڏهن جدا نٿو ٿئي. ’’جتاتما`` معنيٰ جنهن من سميت اندرين کي جيتيو آهي، وِرتي پرم شانتيءَ جي ڌارا ۾ ٿي ويئي آهي. (اهائي آتما جي اُڌار جي اوسٿا آهي.) اڳيان چون ٿا:

ज्ञानविज्ञानतृप्तात्मा कूटस्थो विजितेन्द्रिय:।
युक्त इत्युच्यते योगी समलोष्टाश्मकाञ्चन:।।८।।

’’گيانَوِگيانَترِپتاتِما ڪوُٽَسٿو وِجتيندِرِيَهہ
يکُت اِتيُچيَتي يوگي سَملوشٽا شِمَڪانچنَهہ (٨)

جنهنجو انتهڪرڻ گيان وگيان سان ترپت آهي، جنهن جي استٿي اچل. استر ۽ وڪار رهت آهي، جنهن اندرين کي خاص روپ سان جيتي ورتو آهي. جنهن جي درشٽيءَ ۾ مٽي، پٿر ۽ سون هڪ سمان آهي. اهڙو يوگي ’’يکت، رتل`` چيو ويندو آهي. يکت جو ارٿ آهي يوگہ سان مليل. هيءَ

يوڳيءَ جي اوچي منزل آهي، جنهن کي يوگيشور پنجين اڌياءَ ۾ شلوڪ سَتين کان ٻارهين تائين چٽرڻ ڪري آيا آهن. بيان ڪري آيا آهن. پرم تتو پرماتما جو ساڪياتڪار ۽ اُن سان گڏ هئڻ واري جانڪاري گيان آهي. هڪ انچ به اِشٽ سان دوري آهي، ڄاڻڻ جي اِڇا آهي، تيستائين هو اڳ ياني آهيان، هو ياد ڏياريندڙ ڪيئن سرووياپي آهي ڪيئن پريرڻا ڏئي ٿو؟ ڪيئن انيڪ آتمائن جو هڪ ساٿ پَٽ پردرشن ڪري ٿو؟ ڪيئن هو ماضي، ڀوشيہ ۽ ورتمان جو ڄاڻندڙ آهي؟ اُن پيدا ڪندڙ اشٽ جي هن ڪاريہ پرڻالي جو گيان ”وگيان“ آهي. جنهن ڏينهن کان اشٽ جو هردي ۾ پرڪاش ٿئي ٿو، اُن ڏينهن کان هو آگيا ڏيڻ لڳي ٿو، اشارو ڪرڻ لڳي ٿو، پر شروع ۾ سادڪ سمجهي نٿو سگهي. مٿي اوچي پدوي تي يوگي اُنجي اندرئين ڪاريہ نموني کي پوريءَ طرح سمجهي سگهي ٿو. اها سمجهہ وگيان آهي. يوگہ ۾ پڪو يا يڪت پرش، گيان ۾ رتل پرش جو انتهڪرڻ گيان وگيان سان ترپت رهي ٿو. اهڙيءَ طرح يوگہ يُڪت پرش جي اسٿتي جو پڪو ارادو ڪندي يوگيشور شري ڪرشن وري چون ٿا:-

सुहृन्मित्रार्युदासीनमध्यस्थद्वेष्यबन्धुषु।
साधुष्वपि च पापेषु समबुद्धिर्विशिष्यते।।९।।

”سُهرِنمِترارِ يُداسِينَمَڌيَسٿدِ ويشِيَبنڌوش
ساڌُشوَپي چہ پاپيشوُ سَمَبُڌِير وِ شِشِيَتي (٩)

پراپتي کان پوءِ مهاپرش سمدرشي ۽ سَمورتي ٿيندو آهي. جيئن اڳئين شلوڪ ۾ هنن ٻڌايو تہ جو پورڻ گياتا يا پنڊت آهي، اُهو وديا وِنَيہ سَمپن برهمڻ ۾، چنڊال ۾، ڳ اءِ، ڪتو ۽ هاٿي ۾ سمان درشٽي وارو ٿيندو آهي. ان جو

پورڪ هيءُ شلوڪ آهي. هو هردي سان سهائتا ڪرڻ وارو سهرديہ، متر، ويري، اُداسين، دويشي، ٻنڌوگڻن وارو، ڌرماتما توڙي پاپين ۾ بہ سمان درشٽي وارو يوڳہ يڪت، يوڳہ ۾ رتل پرش تمام سريشٽ آهي. هو هنجي ڪُمن تي درشٽي نٿو وجهي بلڪ هنجي اندر آتما جي چرپر تي ئي هن جي درشٽي پوي ٿي. انهن سيني ۾ هو فقط ايترو ئي فرق ڏسي ٿو تہ ڪو ڪجهہ هينين ڏاڪڻ تي بينو آهي، تہ ڪو وري نرملتا جي ويجهو پر اُها شڪتي سڀ ۾ آهي. هتي يوڳہ يُڪت جا لڪشڻ وري دهرايا ويا !

ڪوئي يوڳہ يڪت ڪيئن ٿو بڻجي. هو ڪيئن ٿو يڳيہ ڪري؟ يڳيہ جي جڳهہ ڪهڙي هجي؟ آسڻ ڪيئن هجي؟ اُن وقت ڪيئن وهڻ گهرجي؟ ڪرتا جي دواران پالڻ ڪرڻ وارا نيم، آهار، وهار، سمهڻ - جاڳڻ جو سنجم ۽ ڪرم تي ڪهڙي ڪوشش ڪري؟ وغيره نقطن تي يوگيشور شري ڪرشن اڳين پنجن شلوڪن ۾ پرڪاش وڌو آهي، جنهن تان توهين بہ اُن يڳيہ کي پورو ڪري سگهو.

اڌياءَ ٽئين ۾ هنن يڳيہ جو نالو کنيو ۽ ٻڌايو تہ يڳيہ جي پرڪريا ئي اُهو مقرر ڪرم آهي. اڌياءَ چوٿين ۾ هنن يڳيہ جو سوروپ وستار سان ٻڌايو، جنهن ۾ پراڻ جو اپان ۾ هَوَن، اپان جو پراڻ ۾ هَون، پراڻ -اپان جي گتي رفتار روڪي من کي پڪڙڻ وغيره ڪيو ويندو آهي. سڀ ملائي يڳيہ جو شڌ ارٿ آهي آراڌنا ۽ اُن آراڌيہ ديو تائين دوري طئہ ڪرائڻ واري پرڪريا. جنهن تي پنجين اڌياءَ ۾ بہ چيو. پر اُن جي لاءِ آسن، زمين، ڪرڻ جي وِڌيءَ جو چترڻ باقي رهيل هو. ان تي يوگيشور ڪرشن هتي روشني وجهن ٿا

योगी युञ्जीत सततमात्मानं रहसि स्थित:।
एकाकी यतचित्तात्मा निराशीरपरिग्रह:।।१०।।

”يوگي يُنجِيتَ سَتَتَماتماَنم رَهسي اِستَتَه
ايڪاڪي يَتَچِتاتما نِراشِيرَ پَريگرَهَه (١٠)

چت کي جيتڻ ۾ لڳل يوگي مڻ، اِندريون ۽ شرير کي وس ۾ رکي، واسنا ۽ گڏ ڪرڻ کان رهت، اڪيلو، ايڪانت استان ۾ اڪيلو ئي چت کي آتموپلبڌ (آتم گيان) ڪرڻ واري يوگ ڪريا ۾ لڳائي. اُن جي لاءِ استان، جڳهه ڪهڙي هجي؟ آسن ڪهڙو هجي؟

शुचौ देशे प्रतिष्ठाप्य स्थिरमासनमात्मन:।
नात्युच्छ्रितं नातिनीचं चैलाजिनकुशोत्तरम्।।११।।

”شُچَئوُ ديشي پرَتِشٺاپيَه اِستِرَماسَنماتِمَنَه
ناتِيوُ چِرتَم ناتينيچم چئيلاجِنَڪُشوتَرَم (١١)

شڌ ڀوميءَ تي ڪُش، مرگڇال، وستر يا ان ۾ اُترو تر (ريشمي، اوني، تخت ڪجهه ٻيو) وڇائي پنهنجو آسڻ نه گهڻو مٿي، نه هيٺ چڱيءَ طرح رکو. شڌ ڀوميءَ جو مطلب اُن کي چنڊي، ٻهاري، صفائي ڪرڻ سان آهي. زمين تي ڪجهه وڇائڻ گهرجي. چاهي مرگڇال هجي يا چٽائي يا ڪوبه وستر، تخت جو به هجي، ڪائي هڪ وستو وڇائڻ گهرجي. آسڻ لڏڻ ڦرڻ وارو نه هجي. نه زمين کان گهڻو مٿي هجي ۽ نه هڪدم هيٺ. پوجيه مهاراج جي لڳ ڀڳ پنج انچ اوچي آسن تي وهندا هئا. هڪ ڀيري پريمين لڳ ڀڳ هڪ فوٽ اوچو سنگمرمر جو هڪ تخت گهرايائون. مهاراج جي هڪ ڏينهن ته وينا پوءِ چيائون ”نه هو ! ڏاڍو مٿي ٿي ويو. ساڌوءَ کي مٿي نه وهڻ گهرجي. ايمان اچي ويندو آهي. ”هيٺ نه وهڻ چاهين، هيننا آوت هئه. اپني سي گهرٽا

آوت هئہ.'' بس اُن کي کنيو ويو ۽ جهنگل ۾ باغيچو هو، اُتي رکائي ڇڏيو. اوڏانهن نہ مهراج ويندو هو ۽ نہ هاڻي بہ کوئي ويندو آهي. اها هئي ان مهاپرش جي کرياتمک سکيا. اهڙي طرح ساڌڪ لاءِ بہ تمام اوچو آسڻ نہ ٿيڻ کپي، نہ تہ پڇڻ پورتي پوءِ ٿيندي، اهنکار ڀرين چڙهي وهندو. اُن کانپوءِ

तत्रैकाग्रं मनः कृत्वा यतचित्तेन्द्रियक्रियः।

उपविश्यासने युञ्ज्याद्योगमात्मविशुद्धये।।१२।।

''تَترَئي کاگرَم مَنَهہ ڪِرتوا يَتَچِتيندِر يَکِرِيَهہ
اُپوِشياسينَ يُنجيادديوگماتمَوِ شُڌيئي (۱۲)

ان آسڻ تي ويهي (وهڻ ئي ڌيان کرڻ جو وڏان آهي) من کي ايکاگر کري، چت ۽ اندرين جي کريائن کي وس ۾ رکي انتهکرڻ جي شڌيءَ جي لاءِ يوگہ اڀياس کيون. هاڻي وهڻ جو طريقو ٻڌائين ٿا

समं कायशिरोग्रीवं धारयन्नचलं स्थिरः।

सम्प्रेक्ष्य नासिकाग्रं स्वं दिशश्चानवलोकयन्।।१३।।

''سَمَم کايَشروگريوَم ڌارِيَنَچلَم اِسٿِرَهہ
سَمپريکشيہ ناسِکاگرَم سِوَم دِشاشچانَولو کَيَن (۱۳)

شرير، گردن ۽ سِرَ کي سڌو، اچل اِسٿر کري (جيئن کا پٺري بيماري ويئي هجي) ان طرح سڌو، درڍ ٿي ويهي وچي ۽ پنهنجي نک جي اڳئين حصي کي ڏسي (ناسکا جي نوک ڏسڻ جو نرديش نہ آهي بلک سڌي وهڻ تي نک جي سامهون جتي درشٽي پوي ٿي، اُتي درشٽي رهي. ساڄي کاٻي ڏسندي رهڻ جي چنچلتا نہ رهي) بين پاسن ڏانهن نہ ڏسندي اسٿر ٿي وينو رهي ۽

प्रशान्तात्मा विगतभीर्ब्रह्मचारिव्रते स्थितः।

मनः संयम्य मच्चित्तो युक्त आसीत मत्परः।।१४।।

”پرَشانتاتما وِگتَڀِيرِ برهمَچارِ وِرَتي اِرِيتَهه
مَنَهه سنَيميه مَچِتو يُڪتَ آسيتَه مَتپرَهه (١۴)

برمچريه ورت ۾ اسٿت ٿي (گهڻو ڪري ماڻهو چوندا آهن ته جَننيندِريه جو سنيم برمچريه آهي؛ مهاپرشن جي انڀُوتي آهي ته هن سان وشين جو سمرڻ ڪري، اکين سان اهڙا درشيه ڏسي، چمڙيءَ سان سپرش ڪري، ڪنن سان وشين کي اتساهه ڏيڻ وارا شبد ٻڌي جَننيندِريه(ڪام جون اِندِريُن) جو سنجم ممڪن ڪونهي. برهمچاري جو سچو ارٿ آهي. ”برهم آچَرَتِ سَ برهمچاري“ برهم جو آچرڻ آهي مقرر ڪرم، يگيه جي پرڪريا ، جنهن کي ڪرڻ وارا ”ياِنتي برهم سَناتَنَم“ سناتن برهم ۾ پرويش پائي ٿا وڃن. هن کي ڪرڻ وقت سِپَرشانِڪرِتوا بهيرِباهيَن“ ٻاهر جا سپرش، من ۽ سيني اِندِريُن جا سپرش ٻاهران تيا ڳي چت کي برهم چنتن ۾ سواس پساهه ۾، ڌيان ۾ لڳائڻو آهي. من برهم ۾ لڳو آهي ته برهم سمرڻ ڪير ڪري. جيڪڏهن برهم سمرڻ ٿيندو آهي، ته اڃا من لڳو ڪٿي؟ وڪار شرير ۾ نه، من جي لهرن ۾ رهندا آهن. من برهمچرڻ ۾ لڳو آهي ته جَننيندِريه (ڪام جو اندريون) سنجم ئي نه، سيني اندرين جو سنجم سپاويڪ ٿيندو آهي. هاڻي برهم جي آچرڻ ۾ اسٿت رهي، بنا ڊپ ۽ ڀَلي پرڪار شانت انتهڪرڻ وارو، من جو سنجم رکندي، مون ۾ لڳل چت سان يُڪت منهنجي ڀڳتيءَ ۾ رهي اسٿت ٿئي، ائين ڪرڻ جو نتيجو ڇا ٿيندو؟

युञ्जन्नेवं सदात्मानं योगी नियतमानसः।
शान्तिं निर्वाणपरमां मत्संस्थामधिगच्छति।।१५।।

”يُنِجننيوم سداتِمانم يوگي نِيَتَماناَسَهه

شانتِيمِ نِرواڻپَرَمامِ مَتسَنسِٿا مَڌِيڳڇتي (١٥)

اهڙي طرح پنهنجو پاڻ کي هميشه اُن چنتن ۾ لڳائيندي. سنجمي من وارو يوگي مون ۾ اسٿتي روپي اوچ پدوي واري شانتي کي پراپت ٿئي ٿو. تنهن ڪري پاڻ کي لڳاتار ڪرم ۾ لڳائي. هتي اهو سوال پورو آهي. ٻين ٻن شلوڪن ۾ هو ٻڌائين ٿا ته پرمانند واري شانتي جي لاءِ شريرڪ سنجم، يڪت آهار (ٿورو کاڌو، ٿورو وهار به ضروري آهي)

नात्यश्नतस्तु योगोऽस्ति न चैकान्तमनश्नतः।
न चाति स्वप्नशीलस्य जाग्रतो नैव चार्जुन।।१६।।

”ناتيہَ شِرتستوُ يوگوسِتي نہ چَئيڪانتَمَنَشِرَتهہ
نہ چاتي سِوَپنَشِيلَسيہ جاگرَتو نَئيوَ چارِجُنَ (١٦)

ارجن! هيءُ يوگ نہ گهڻي کائڻ واري جو سِڌ ٿئي ٿو ۽ نہ بلڪل نہ کائڻ واري جو سِڌِ ٿئي ٿو، نہ تمام گهڻي سمهڻ واري جو ۽ نہ تمام گهڻو جاڳڻ واري جو سِڌِ ٿئي ٿو. تڏهن ڪنهنجو سِڌِ ٿئي ٿو.

युक्ताहारविहारस्य युक्तचेष्टस्य कर्मसु।
युक्तस्वप्नावबोधस्य योगो भवति दुःखहा।।१७।।

”يُڪتاهار وِهارسِيہ يُڪتِچيشٽسيہَ ڪَرمَسوُ
يُڪتَسِوَ پناوَبوڌسِيہ يوگو ڀَوَتي دُکَها (١٧)

دکن جي ناس ڪرڻ وارو هي يوگ ضروري آهار، وهار ، ڪرمن ۾ گهربل ڪوشش ۽ حد جي اندر سمهڻ جاڳڻ ڪرڻ وارو ئي پورڻ ٿيندو آهي. گهڻو کاڌو کائڻ سان آلس، ننڊ ۽ ڏنڊ گهيري ويندو ، تڏهن ساڌنا نہ ٿيندي. پوڄن ڇڏي ڏيڻ سان اندريون هيٺيون ٿي ويندون، اچل ۽ سڌي وهڻ جي طاقت نہ رهندي. پوڄيہ مهاراج جي چوندا هئا تہ

جيتري خوراڪ هجي اُن کان ڏيڍ ڀيرو روٽيون گهٽ کائڻ گهرجي. وهار معنيٰ ساڌن لاءِ گهربل گهمڻ ۽ محنت به ڪندو رهڻ گهرجي. وهار معنيٰ ساڌن لاءِ گهربل گهمڻ ۽ محنت به ڪندو رهڻ گهرجي. ڪو ڪم ڳوليهي رکڻ گهرجي نه ته ته رت جو داب ٽڏو پئجي ويندو، روڳ گهيري ويندا. عمر سمهڻ ۽ جاڳڻ، آهار (کاڌو) ۽ اپياس سان گهٽجندي وڌندي آهي. مهاراج جي چوندا هئا. يوگيءَ کي چار ڪلاڪ سمهڻ کپي ۽ هميشه چنتن ۾ لڳو رهڻ گهرجي. هٺ ڪري نه سمهڻ وارا جلدي پاڳل ٿي پوندا آهن. ڪرمن ڪرڻ ۾ گهربل ڪوشش به هجي معنيٰ نيَت ڪرم آراڌنا جي ڪرڻ ۾ هميشه ڪوشش ڪندو رهجي. ٻاهرين وشين جو ڌيان نه ڪري، يادگيري نه ڪري سدائين اُن ۾ لڳل رهڻ سان يوگ ۾ سِڌِي ٿيندي آهي. تنهن سان گڏ ئي

यदा विनियतं चित्तमात्मन्येवावतिष्ठते।
निःस्पृहः सर्वकामेभ्यो युक्त इत्युच्यते तदा॥१८॥

’’يدا وِ نِيَتَمِ چِتَماتِمَنيِي واوَتشٺتي!
نِسپِرِ هَهَ سروَڪاميڀِيو يُڪِتَ اِتِيُچِيَتي تدا!!(۱۸)

ان طرح يوگ جي اپياس سان خاص روپ ۾ وَس ۾ ڪيل چِتُ جنهن وقت پرماتما ۾ چڱيءَ طرح استٿت ٿي وڃي ٿو، لِين ٿي ٿو وڃي، اُن وقت سمپورڻ ڪامنائن کان رهت پرش يوگ يُڪِت چيو ويندو آهي.هاڻي خاص نموني ۾ جيتيل چِت جون ڪهڙيون نشانيون آهن؟

यथा दीपो निवातस्थो नेङ्गते सोपमा स्मृता।
योगिनो यतचित्तस्य युञ्जतो योगमात्मनः॥१९॥

’’يٿا دِيپو نِواتَسِٿو نيِنگتي سوپما سمرتا
يوگِينو يَتَچِتَسِيه يُنجتو يوگماتِمَنَه (۱۹)

جهڙي طرح هوا کان سواءِ اسٿان تي رکيل ديپڪ لڏندو ڪونهي، اُن جي لَئہُ سڌي مٿي ويندي آهي، اُن ۾ ڪمپن نہ ٿيندي آهي، اها ئي پيٽ پرماتما جي ڌيان ۾ لڳل يوگيءَ جي جيتيل چِت جي ڏني ويئي آهي.ديپڪ تہ اُڌارڻ ماتر آهي.اڄ ڪلهہ ڏيئي جو جلائڻ ٿڌو ٿي ويو آهي. اگربتي بہ ٻاريندا سين تہ اُنجو دونهون مٿي ويندو آهي. جيڪڏهن هوا ۾ رفتار نہ هجي. اِها يوگي جي جيتيل چِت جو هڪ مثال آهي. هاڻي ڀلي ئي جيتيل هجي، شانت ٿي ويو آهي، پر هاڻي اڃا چِت آهي. جڏهن شانت چِت بہ لين ٿي ويندو آهي، تڏهن ڪهڙي وِڀوتي ملندي آهي؟ ڏسون-

यत्रोपरमते चित्तं निरूद्धं योगसेवया।

यत्र चैवात्मनात्मानं पश्यन्नात्मनि तुष्यति।।२०।।

”يَترُوپَرَمتي چِتَمِ نِرُوڌَمَ يوگسيوَ يا

يَترَ چئيوا تِمَنا تِمانَمَ پُشيَناتِمني تُشيَتي (٢٠)

جنهن اوستا ۾ يوگ جي ابياس جو روڪيل، چِتُ بہ اُپرام ٿي ٿو وڃي، لِين ٿي ٿو وڃي، اُن حالت ۾ ”آتمنا“ پنهنجي آتما جي دوارا ن”آتمانمِ“- پرماتما کي ڏسندي ڏسندي ”آتممنيِ ايوَ“ پنهنجي آتما ۾ ئي سنتشٽ ٿئي ٿو، چو تہ پراپتي ڪال ۾ تہ پرماتما جو ساکيتڪار ٿئي ٿو پر ٻيءَ ئي کن ۾ هو پنهنجي ئي آتما کي اُن شڌايشوريہ ويوتين ۾ اُن سان گڏ مسجيل ٿو پائي. برهم اَجر، امر، پوتر، اوڪت ۽ امرت سوروپ آهي تہ هتي آتما بہ اَجر اَمر، شڌ،اويڪت سوروپ آهي. آهي تہ اچتنيہ بہ آهي هيلتائين چِت ۽ چِت جي لهر آهي، تيستائين هو توهانجي اُپيوگ (ماڻ) لاءِ ڪونهي. چِت کي پڪڙڻ ۽ روڪيل چِت جي لين ٿيڻ وقت پرماتما جو ساکيتڪار ٿيندو آهي ۽ درشن جِي

نيڪ ٻيءَ ڪِن انهيءَ ايشوريہ گڻ ڌرم سان يُڪت پنهنجي ئي آتما کي پائي ٿو، تنهنڪري هو پنهنجي آتما ۾ سنتشٽ ٿيندو آهي. اهو ئي اُن جو سروپ آهي. اهو ئي گيان آهي. هنجو پورڪ ايندڙ شلوڪ ڏسو

सुखमात्यन्तिकं यत्तद्बुद्धिग्राह्यमतीन्द्रियम्।
वेत्ति यत्र न चैवायं स्थितश्चलति तत्त्वतः ।।२१।।

”سُکَما تِہ ينتي ڪَم يَتَدِ بُڌي گِراهِممتيندِريَم
ويتي يَترَ نہ چَئيوايَم سٿتشِچلتي تَتوَ تَهہ (٢١)

تنهنڪري اندرين کان ڌار، فقط شڌ ٿيل سوکيم ٻُڌي دواران گرهڻ ڪرڻ يوگيہ جو مها آنند آهي اُنکي جنهن اوسٿا ۾ انڀو ڪري ٿو ۽ جنهن اوسٿا ۾ اسٿت ٿيل يوگي ڀڳوت سروپ جي تَتوَ کي ڇاڏي چلائمان نٿو ٿئي، سدائين اُن ۾ سنمان سان رهي ٿو ۽ ان نموني-

यं लब्ध्वा चापरं लाभं मन्यते नाधिकं ततः।
यस्मिन्स्थितो न दुःखेन गुरुणापि विचाल्यते।।२२।।

”يَم لَبڌوا چاپَرَم لاڀَم مَنيتي ناڌِڪَم تَتَهہ
يَسمِنِسٿتو نہ دُکينَ گروڻاپِي وِچالِيَتي (٢٢)

پرميشور جي پراپتي روپي جنهن لاڀ کي گيان جي شانتي کي پراپت ڪيو اُن کان وڌيڪ ٻيو ڪو لاڀ نٿو مڃي ۽ ڀڳوت پراپتي روپي جنهن اوسٿا ۾ اسٿت ٿيل يوگي وڏي دکہ کان بہ چلائمان نٿو ٿئي. دکہ جو اُن کي جهلڪو بہ ڪونہ هوندو آهي ڇو جو دکہ جو آب تاب ڪرڻ وارو چت تہ مِٽجي ويو آهي، ان طرح-

तं विद्याद्दुःखसंयोगवियोगं योगसञ्ज्ञितम्।
स निश्चयेन योक्तव्यो योगोऽनिर्विण्णचेतसा।।२३।।

”تَم وِدِيادِ دُکہَ سَنيوگَويوگَم يوگَسَنِگيَتَمَ

سَ نِشڇَييَن يوڪتويو يوگونِروِڻَڇيتسا (٢٣)

جو سنسار جي سنيوگہ ۾ يوگ کان رهت آهي، ان جو نالو يوگ آهي. جيڪو سڀ کان وڏيڪ سکہ آهي، ان جي ملڻ جو نالو يوگ آهي هيءُ يوگہ بنا ٿڪجڻ جي چت سان نشڇيہ ۾ پورو رهڻ فرض آهي. ڌيرج پوروڪ لڳي رهڻ وارو ئي يوگہ ۾ سڦل ٿيندو آهي.

सङ्कल्पप्रभवान्कामांस्त्यक्त्वा सर्वानशेषतः।
मनसैवेन्द्रियग्रामं विनियम्य समन्ततः।।२४।।

''سَنڪَلپَپِرَ ڀوانڪاما نِستيَڪتوا سَروانشيہشتَهہ
مَنَسَئيويندرِ يَگرامَ ونييَمِيَہ سَمَنتَتَهہ (٢٤)

ان ڪري منش کي گهرجي تہ سنڪلپ مان اتپن ٿيڻ وارين سمپورڻ ڪامنائن کي واسنا ۾ آسڪتيءَ سان گڏ سيني جو تيا ڳي، من جي دواران اندرين جي سڄي گروپ کي سڀ طرف کان چڱيءَ طرح وَس ۾ ڪري-

शनैः शनैरूपरमेद्बुद्ध्या धृतिगृहीतया।
आत्मसंस्थं मनः कृत्वा न किञ्चिदपि चिन्तयेत्।।२५।।

شَنَيهہ شنَئيرِوُپَر مي دِ ٻُڌيا ڌِر تيگِرِ هيتَيا
آتَمَسَهِنستَهِ مَنَهہ ڪِر توا نہَ ڪِنچِدَپِي چِنتَييِت (٢٥)

سلسلوار، آهستي آهستي ابياس ڪري ويرا ڳہ کي پراپت ٿي وڃ. چت کي روڪي ۾ سلسلي سان لين ٿي وڃ. تنهن کان پوءِ ڌيرج سان ڀريل ٻُڌيءَ دواران من کي پرماتما ۾ اسٿت ڪري ٻيو ڪو بہ چنتن نہ ڪري. لاڳيتو لڳي پائڻ جو وڏان آهي. پر آرنڀ ۾، شروعات ۾ من لڳي نٿو، انهيءَ تي يوگيشور چون ٿا:-

यतो यतो निश्चरति मनश्चलमस्थिरम्।
ततस्ततो नियम्यैतदात्मन्येव वशं नयेत्।।२६।।

يُتو يَتو نِشچَرَتِ مَنَشچنچلَمَستَرَمِ
تَتَستَتو نِيَمَئِيتدا تِمَنِيو وَشَمِ نَييتِ (٢٦)

اهو استر نہ رهڻ وارو چنچل من - جنهن جنهن ڪارڻ سنساري پدارٿن ۾ گهمي ٿو، اُتان اُتان روڪي وري انتر آتما ۾ ئي نروڌ ڪَر. گهڻو ڪري ماڻهو چوندا آهن تہ من جيڏانهن بہ وڃي ٿو تہ وڃڻ ڏيو، پرڪرتيءَ ۾ ئي تہ ويندو ۽ پرڪرتي بہ اُن برهم جي اندر ئي آهي، پرڪرتيءَ ۾ وڃڻ ڪرڻ برهم ڪان ٻاهر نہ آهي، پر شري ڪرشن جي انوسار اهو غلط آهي. گيتا ۾ انهن مڃتائن جو ٿورو بہ استان ڪونهي. شري ڪرشن جو ڪٿن آهي تہ من جيڏانهن جيڏانهن وڃي، جن بہ ذريعن سان وڃي، من کي روڪڻ ممڪن آهي. ان روڪڻ جو ڦل ڪهڙو ٿيندو؟

प्रशान्तमनसं ह्येनं योगिनं सुखमुत्तमम् ।
उपैति शान्तरजसं ब्रह्मभूतमकल्पषम्।।२७।।

”پِرَشانِتَمَنَسَمِ هِينَمِ يوگِنَمَ سُکَمُتَمَمِ
اُپَئِيتي شانِتِرَجَسَمِ بِرَهَمَبِوُ تَڪَلِمِشَمِ (٢٧)

جنهنجو من پوريءَ ريت شانت آهي. جو پاپ ڪان خالي آهي. جنهنجو رجو گڻ شانت ٿي ويو آهي. اهڙي برهم سان هڪ ٿيل يوگيءَ کي سڀ ڪان اُتم آنند پراپت ٿئي ٿو، جنهن ڪان اُتم ڪجهہ بہ نہ آهي. ان تي وري زور ڏين ٿا :-

युञ्जन्नेवं सदात्मानं योगी विगतकल्मषः।
सुखेन ब्रह्मसंस्पर्शमत्यन्तं सुखमश्नुते।।२८।।

”يُنَجنيوَمِ سَداتِمانَمِ يوگي وِگَتَڪا مَشَهہ
سُکيِنَ بِرَهِمَسَنِسپَرِ شَمَ تِيَنِتَمِ سُکَمَشنوُتي (٢٨)

پاپ رهت يوگي ان طرح آتما کي هميشه اُن پرماتما

۾ لڳائيندي سکہ پوروڪ پربرهم پرماتما جي پراپتي جي اننت آنند جي انوڀوتي ڪندو آهي. هو ”برهمسنسپرش،“ معنيٰ برهم جي سپرش ۽ پرويش سان گڏ اننت آنند جو انڀؤ ڪريٿو. تنهنڪري ڀڄن ضروري آهي. ان تي اڳيان چون ٿا:-

सर्वभूतस्थमात्मानं सर्वभूतानि चात्मनि।
ईक्षते योगयुक्तात्मा सर्वत्र समदर्शनः।।२९।।

”سَرِوَ ڀوُتَسِتَماتِماٿَم سَرِوَڀوُتاني چاتِمَني
ايڪشتي يوڳيُڪتاتِما سَرِوَترَ سَمَدَرِشَنَهہ“ (٢٩)

يوڳہ جي ڦل سان يڪت آتما وارو، سڀني کي سَمَ ڀاوَ سان ڏسڻ وارو يوڳي آتما کي سمپورڻ پراڻين ۾ وياپڪ ڏسي ٿو ۽ سمپورڻ ڀوتن کي، پدارٿن کي آتما ۾ ئي جهلڪندو ڏسي ٿو. ان طرح ڏسڻ سان کهڙو لاڀ آهي؟

यो मां पश्यति सर्वत्र सर्वं च मयि पश्यति।
तस्याहं न प्रणश्यामि स च मे न प्रणश्यति।।३०।।

”يومام ڀَشِيَتي سَرِوَترَ سَرِوَم چہ مَيِ ڀَشِيَتي
تَسِياهَم نہ پرَڻَشِيامي سَ چہ مي نہ پرَڻَشِيَتي (٣٠)

جو پرش سمپورڻ ڀوتن (پدارٿن) ۾ مون پرماتما کي ڏسي ٿو، وياپڪ ڏسي ٿو ۽ سمپورڻ ڀوتن (سنساري پدارٿن) کي مون پرماتما جي ئي اندر ڏسي ٿو، ان جي لاءِ مان ادرشيہ (اڻ ڏٺل) نہ ٿيندو آهيان ۽ هو منهنجي لاءِ ادرشيہ نہ هوندو آهي. اهو اڃا وارن جو آمهون سامهون ملڻ آهي، دوستاڻو ڀاوَ آهي، ويجهي ۾ ويجهي مڪتي آهي.

सर्वभूतस्थितं यो मां भजत्येकत्वमास्थितः।
सर्वथा वर्तमानोऽपि स योगी मयि वर्तते।।३१।।

”سَرِوَڀوُتَسِتَتَم مام ڀَڄَتِييڪَتِوَما سِتِتَهہ

سَرِوَتا وَرِتِمانوپي سَ يوگي مَيي وَرِتَتي (٣١)

جو پرش ٻيائيءَ کان پري مٿي ڇيل هيڪڙائي جي ڀاوَ سان مون پرماتما جو ڀڄن ٿو ڪري، اُهو يوگي سڀ طرح جي ڪمن ۾ وَرِتَندي به مون ۾ ئي وَرتي ٿو، ڇاڪاڻ ته مونکي ڇڏي هن جي لاءِ ڪير ٻچيو ئي به نه ڪونهي. هنجو نه سڀ مٿجي ويو، تنهنڪري هو هاڻي اُٿندي وهندي جيڪو ڪجهه به ڪري ٿو، منهنجي سنڪلپ سان ڪري ٿو.

आत्मौपम्येन सर्वत्र समं पश्यति योऽर्जुन।
सुखं वा यदि या दु:खं स योगी परमो मत:।।३२।।

”آتِمَئوُپَميينَ سَرِوَتَر سَمَم پَشِيَتي يورجُنَ
سُکَم وايَدي يا دُکَم سَ يوگي پَرَمو مَتَهه (٣٢)

هي ارجن! جو يوگي پاڻ وانگر سمپورڻ ڀوتن (پدارٿن) ۾ سَمَ ڏسي ٿو، پاڻ جهڙو ڏسي ٿو، سکه ۽ دکه کي سمان ڏسي ٿو، اُهو يوگي (جنهن جو ڀيد ڀاوُ پورو ٿي ويو آهي) پرم سريشٽ مڃيو ويو آهي. سوال پورو ٿيو. ان تي ارجُن سوال ڪيو:-

अर्जुन उवाच
योऽयं योगस्त्वया प्रोक्त: साम्येन मधुसूदन।
एतस्याहं न पश्यामि चञ्चलत्वात्स्थितिं स्थिराम्।।३३।।

ارجُن اُواچ

”يويَم يوگَسِتوَيا پروڪِتَهه ساميينَ مَڌُسودن
ايتَسِياهَم نه پَشِيامي چَنچَلَتِواتي سِٿَتِم اِسترامِ“(٣٣)

هي مڌسوڏن ! هيءَ يوگه جو توهين پهرين ٻڌائي آيا آهيو، جنهن مان سمتا ڀاوَ درشٽي ملي ٿي، من جي چنچل ٿيڻ سان گهٽي ئي وقت تائين هن ۾ سمائجڻ واري استٿيءَ ۾ مان پاڻ کي نٿو ڏسان.

चञ्चलं हि मनः कृष्ण प्रमाथि बलवद्दृढम्।
तस्याहं निग्रहं मन्ये वायोरिव सुदुष्करम्।।३४।।

”چَنچَلَمِ هي مَنَهہ ڪرشڻ پِرَماٿي بَلَوَدِدرِڍَمِ
تَسِياهَمِ نِگِرَ هَمِ مَنِيي وايورِوَسُدُشِڪَرِمَ (٣٤)

هي ڪرشن ! هيءُ من ڏاڍو چنچل آهي، پرمٿن سڀاءَ وارو آهي (ڀيرَمٿن معنيٰ ٻئي کي جاچڻ ۽ ولوڙڻ وارو) هٺيلو ۽ ٻلوان آهي، تنهنڪري هن کي وس ۾ ڪرڻ مان هوا وانگر تمام ڏکيو ٿو سمجهان ۽ مڃيان. طوفاني هوا ۽ هن کي روڪڻ هڪ جهڙو آهي، برابر آهي. ان تي يوگيشور ڪرشن چون ٿا:-

श्रीभगवानुवाच
असंशयं महाबाहो मनो दुर्निग्रहं चलम्।
अभ्यासेन तु कौन्तेय वैराग्येण च गृह्यते।।३५।।

شري ڀڳوان اُواچ
” اَسَنِشيَمِ مهاباهو مَنو دُرِنِگِرَهَمِ چَلَمِ
اڀياسينَ توُڪؤنتييہ وَئِراگِيِيڻَ چہ گُهيَتي (٣٥)

مهان ڪاريہ ڪرڻ جي لاءِ ڪوشش ڪرڻ معنيٰ مهاباهو ارجُن! ان ۾ ڪوبہ شڪ ڪونهي من برابر چنچل آهي، ڏاڍي ڪٺنائيءَ سان وس ۾ اچڻ وارو آهي، پرڪوُنتييہَ! هيءُ اڀياس ۽ ويراڳہ دواران وس ۾ ايندو آهي. جتي چٽ کي لڳائٽو آهي، اوڏانهن استر ڪرڻ لاءِ وري وري ڪوششن جو نالو اڀياس آهي. انهي نموني ڏٺل ٻڌل وشيہ-پدارٿن ۾ (سنسار يا سرڳہ وغيره جي ڀوڳن ۾) راڳہ معنيٰ لڳاءِ جو تياڳ ہ ويراڳہ آهي. شري ڪرشن چون ٿا تہ من وس ۾ ڪرڻ ڏاڍو ڪٺن آهي، پر اڀياس ۽ ويراڳہ دواران هيءُ وس ۾ ٿي ويندو آهي.

असंयतात्मना योगो दुष्प्राप इति मे मतिः।
वश्यात्मना तु यतता शक्योऽवाप्तुमुपायतः।।३६।।

''اَسَيَمتاتِمَنا يوگو دُشپراپ اِتي مي مَتيِهَہ
وَشياتِمَنا توُ يَتَتا شَڪيو واپتوُ مُپايَتَهہ (٣٦)

ارجن! من کي وس ۾ نہ ڪرڻ واري پرش جي لاءِ يوگہ پراپت ٿيڻ ڪٺن آهي، پر پنهنجي وس من واري ڪوشش ڪندڙ پرش جي لاءِ يوگہ سولو آهي، سهج آهي. اهو منهنجو پنهنجو مَتُ آهي، ويچار آهي. جيترو مشڪل تون مڃي وينو آهين، ايترو ڏکيو ڪونهي. تنهنڪري ان کي ڪٺن ۽ ڏکيو سمجهي ڇڏي نہ ڏجانءِ. پنهنجي پوري ڪوشش لڳائي يوگہ کي پراپت ڪر، ڇاڪاڻ تہ من کي وس ڪرڻ سان ئي يوگہ ممڪن آهي. ان تي ارجن سوال ڪيو:-

अर्जुन उवाच
अयतिः श्रद्धयोपेतो योगाच्चलितमानसः।
अप्राप्य योगसंसिद्धिं कां गतिं कृष्ण गच्छति।।३७।।

اَرجن اُواچ

'' اَيَتِهہ شِرَڌيو پيتو يوگاچَچِلِتَماٺَسَهہ
اپراپيَہ يوگسَنسِڌِمِ ڪامِ گَتِمِ ڪِرشڻ گَڇتي (٣٧)

يوگہ ڪندي ڪندي جيڪڏهن ڪنهنجو من چلائمان ٿي وڃي، لڏي وڃي، جيڪڏهن اڃا تائين يوگہ ۾ هنجي شرڌا آهي ئي، تہ اهڙو پرش يوڳوت سِڌي کي پراپت نہ ٿي هو ڪهڙي گتي ٿو پائي؟

कच्चिन्नोभयविभ्रष्टश्छिन्नाभ्रमिव नश्यति।
अप्रतिष्ठो महाबाहो विमूढो ब्रह्मणः पथि।।३८।।

''ڪَچنو يَبَو ڀِرشَٽِشَڇنا ڀِرَمِوَ نَشيَتي
اپرَتِشٽو مهاباهو وِموُڙِبرَهِمَڻَهہ پَٿِ (٣٨)

مهاباهو شري ڪرشن! ڀڳوت پراپتي جي مارگ کان وچلت ٿيل هو موهت پرش ٽٽل پکڙيل بادلن وانگر ٻنهي طرفن کان نشٽ پرشٽ تہ نٿو ٿئي؟ ننڍڙي بدلي آڪاش ۾ چانيل هجي، تہ اُها وسي نہ سگهندي ۽ نکو موٽي بادلن سان ملندي آهي. بلڪ هوا جي جهونڪن سان ڏسندي ڏسندي نشٽ ٿي ويندي آهي. ان طرح ڍلي ڪوشش ڪرڻ وارو، ڪجهہ وقت تائين ساڌن ڪري بيهي وڃڻ وارو نشٽ تہ نٿو ٿئي؟ هو نہ توهان ۾ پرويش ڪري سگهيو ۽ نہ ڀوڳہ ئي ڀوڳي سگهيو. هن جي ڪهڙي گتي ٿئي ٿي؟

एतन्मे संशयं कृष्ण छेत्तुमर्हस्यशेषतः।
त्वदन्यः संशयस्वास्य छेत्ता न ह्युपपद्यते।।३९।।

”ايتنمي سَنِشَيَم ڪِرِشَڻ چيتوُر مَهسِيَشيشَتَه
تِوَدَنيَهہ سَنِشَيَسيا چيتا نہَ هِيُپَپَدِيتي “ (٣٩)

هي شري ڪرشڻ! منهنجي هن سنسي جو سمپورڻتا سان مِٽائڻ جي لاءِ توهين ئي لائق آهيو، توهان کان سواءِ ٻيو ڪوئي هن سنسي کي مٽائڻ وارو ملڻ ممڪن ئي ڪونهي. ان تي يوگيشور شري ڪرشن چيو:-

श्रीभगवानुवाच
पार्थ नैवेह नामुत्र विनाशस्तस्य विद्यते।
न हि कल्याणकृत्कश्चिद्दुर्गतिं तात गच्छति।।४०।।

شري ڀڳوان اُواچ
”پارٿ نَئيويهہ نامُترَ وناشَستَسيہَ وِديتي
نہَ هي ڪلياڻڪِرِتڪَشِچدُرِگَتِم تاتَ گَڇتي (۴٠)

مرت شرير کي رٿ بڻائي منزل جي طرف وڌندڙ ارجن! اُن پرش جو نہ تہ هن لوڪ ۾ ۽ نہ پرلوڪ ۾ ئي ناسُ ٿئي ٿو؛ ڇاڪاڻ تہ هي تات ! اُن پرم ڪلياڻڪاري مقرر ڪرمن جي

ڪرڻ وارو درگتيءَ کي پراپت نٿو ٿئي. اُنجو ٿيندو ڇا آهي؟

प्राप्य पुण्यकृतां लोकानुषित्वा शाश्वतीः समाः।
शुचीनां श्रीमतां गेहे योगभ्रष्टोऽभिजायते॥४१॥

”پراپيہَ پڻيہَڪرتامِ لوڪانوُشِتوا شاشوتيهہ سَماهہ
شُڇينامِ شِريمَتامِ گيهي يوگڀرِشٽو ڀيجايَتي (۴۱)

من چلائمان ٿيڻ سان يوگہ ڀرشٽ ٿيل اُهو پرش پڳن ڪرڻ وارن لوڪن ۾ واسنائن کي ڀوڳي (جن واسنائن جي ڪري هو يوگہ ڀرشٽ ٿيو هو. ڀڳوان اُن کي ٿوري ۾ سڀ ڏيکاري ٻڌائي ڇڏيندو آهي، اُنهن کي ڀوڳي) هو ”شُڇينامِ شِريمَتامِ شڌ آچرڻ ڪرڻ واري شريمان پرشن جي گهر ۾ جنم وٺندو آهي (جيڪي شڌ آچرڻ وارا آهن، اُهيئي شريمان آهن).

अथवा योगिनामेव कुले भवति धीमताम्।
एतद्धि दुर्लभतरं लोके जन्म यदीदृशम्॥४२॥

”اَٿوا يوگيناميوَ ڪُلي ڀَوَتي ڌيمَتامِ
ايتَڌي دُرِ لَڀَتَرَمِ لوڪو جَنمَ يدَيدِرشُمِ “ (۴۲)

يا اُتي جنم نہ ملڻ تي بہ استر ٻُڌي يوگين جي ڪُلَ ۾ هو پرويش پائي وٺي ٿو . شريمانن جي گهر ۾ پوتر سنسڪار بالڪپڻ کان ئي ملڻ لڳن ٿا؛ پر اُتي جنم نہ ٿيڻ تي بہ هو يوگين جيڪُل ۾ (گهر ۾ نہ)، شش پرمپرا[1] ۾ پرويش پائي ٿو. ڪبير، تلسي، روداس بالميڪي وغيره جي شڌ آچرڻ ۽ شريمانن جي گهر ۾ نہ، يوگين جي ڪُل ۾ پرويش مليو. ستگروءَ جي گهر ۾ سنسڪارن جو پريورتن بہ هڪ جنم آهي ۽ اهڙو جنم سنسار ۾ نِرشنڪا درلڀ آهي. يوگين وٽ جنم وٺڻ جو ارٿ هنجي شرير مان پتر روپ ۾ پيدا ٿيڻ نہ آهي.

گهر تياڳڻ ڪانپوءِ پيدا ٿيڻ وارا ڇوڪرا موهہ جي وس ٿي مهاپرش کي بہ ڀلي ئي پتا مڃيندا رهيا، پر مهاپرشن وٽ گهر وارن جي نالي تي ڪوئي بہ نہ هوندو آهي. جيڪي شِشَ هنن جي مرياداٸن جو سنمان ڪن ٿا، اُنهنجو مهتوَ ماٹُ پٽن کان هزار ڀيرا وڌيڪ مڃيندا آهن. اُهيئي اُنهن جا سچا پُتَر آهن.

جيڪو يوگہ جي سنسڪارن ۾ مليل نہ آهي، اُنهن کي مهاپرش نٺا اپنائين. پوجيہ مهراج جي جيڪڏهن ساڌو بڻائين تہ هزارين ورڪت اُنهنجا شش هجن پر انهن ڪنهنکي ڀاڙو پُتو ڏيئي. ڪنهن جي گهر ۾ خبر موڪلي، خط موڪلي، سمجهائي ٻجهائي سيني کي انهن کي گهر موٽائيِ ڇڏيو. گهٽيئي ماڻهو هٺ ڪرڻ لڳا، ضد ڪرڻ لڳا، تہ هنن کي پهرين ئي اهو ويچار اچي اندر مان منع ٿئي تہ ساڌو بڻجڻ جو هڪ بہ لڇڻ ڪونهي. هن کي رکڻ ۾ ڀلائي ڪونهي، هيءُ پار نہ پهچندو. نراس ٿي هڪ ٻن پهاڙ تان ڪري پنهنجي جان ڏيئي ڇڏي، پر مهاراج جي اُنهن کي پاڻ وٽ نہ رکيو. پوءِ خبر پوڻ تي چيائون، ”جانت رَهيئون ڪِ بڙا وڪل هئہ ليڪن ئي سوچتي ڪِ سڇهون ڪي مَرِجائي تو رکہ ليتي. ايڪ ٺوپِتتئي رهت، اور ڪا هوتِ.“ ممتا هنن ۾ بہ ڀريل هئي، پوءِ بہ نہ رکيائون. ڇهن ستن کي، جنجي لاءِ حڪم مليو هو تہ ”اِچ هڪ يوگہ ڀرشٽ اچي رهيو آهي جنم جنم کان ڀٽڪندو هلندو ٿو اچي. هن نالي ءِ روپ وارو ڪو اچڻ وارو آهي. هن کي رکو، برهم وديا جو اُپديش ڪريو، هن کي اڳيان وڌايو.“ هڪ مهاپرش ڌار ڪنڌيءَ ۾ وينو آهي، هڪ انسويا ۾ آهي، بہ ٽي ٻيا اهڙا ٻيا بہ آهن. اُنهن کي ستگروءَ جي ڪُل ۾ پرويش مليو.

اهڙن مهاپرشن کي پائڻ تمام درلڀ آهي.

तत्र तं बुद्धिसंयोगं लभते पौर्वदेहिकम्।
यतते च ततो भूयः संसिद्धौ कुरूनन्दन।।४३।।

تَترَ تَمِ بُڌيسنَيوگَمِ لَڀَتي پَئُوُروَديهِڪَمِ
يَتَتي چہ تَتو ڀويَهہ سَنِسِڌَئُوُ ڪُروُنَندَنَ (۴۳)

اُتي اُهو پرش ساڏن ڪيل بُڌيءَ جي ميلاپ کي معنيٰ اڳئين جنم جي ساڌن سنسڪارن کي بنا پرياس پراپت ٿي ويندو آهي ۽ ڪُروُ نندن! ان جي پرڀاوَ سان هو وري ”سَنِسِڌَئُوُ“ ڀڳوت پراپتي روپي پرم سِڌيءَ کي نيم سان ڪوشش ڪرڻ لڳي ٿو.

पूर्वाभ्यासेन तेनैव ह्रियते ह्यवशोऽपि सः।
जिज्ञासुरपि योगस्य शब्दब्रह्मातिवर्तते।।४४।।

”پوُروا ڀياسيِنَ تينَئيوَ هِريتي هِيَوشو ڀِي سَهہ
جِڱياسوُرَپي يوگسيہ شَبِدَ برهما تيِورتَتي (۴۴)

شريمانن جي گهر وشين ۾ رهي بہ هو اڳئين جنم جي اڀياس سان ڀڳونت راهہ جي طرف آڪرشت ٿي وڃي ٿو ۽ يوگہ ۾ ڏلي ڪوشش ڪرڻ وارو جڳياسو بہ واٽيءَ جي وشيہ کي پار ڪري نرواڻ پد کي پائي وڃي ٿو. هنجي پراپتيءَ جو اهو ئي طريقو آهي. ڪوئي هڪ جنم ۾ پائي بہ نٿو.

प्रयत्नाद्यतमानस्तु योगी संशुद्धीकिल्बिषः।
अनेकजन्मसंसिद्धस्ततो याति परां गतिम्।।४५।।

”پرَيَتنادِيَتَمانَستوُ يوگي سَنشُڌي ڪِلبِشَهہ
اَنيڪ جَنمَسَنِسِڌسِتَتوياتي پَرامِ گَتِمِ (۴۵)

انيڪ جنمن ۾ ڪوشش ڪرڻ وارو يوگي پرم سِڌي کي پراپت ٿي وڃي ٿو. پوري ڪوشش سان اڀياس ڪرڻ وارو يوگي سيني پاپن کان ڇٽيءَ طرح شڌ ٿي پرم گتي پراپت

ڪري ٿو. پراپتي جو اهوئي سلسلو آهي. پهرين ڍلي ڪوشش سان هو يوگ شروع ڪري ٿو، من چلائمان ٿيڻ تي جنم وڃي ٿو، ستگروءَ جي ڪُل ۾ پرويش پائي ٿو ۽ هرهڪ جنم ۾ ابياس ڪندي اُتي پهچي وڃي ٿو، جنهن جو نالو پرم گتي پرم ڌام آهي. شري ڪرشن چيو هو تہ هن يوگ ۾ ٻج جو ناس نٿو ٿئي. توهين ٻہ قدم هلي ڇڏي ڇڏ، ان ساڌن جو ڪڏهن ناس نٿو ٿئي. هرحالت ۾ رهندي پرش ائين ڪري سگهي ٿو. ڪارڻ تہ ٿورو ساڌن تہ حالتن سان گهيريل ماڻهو ئي ڪري سگهيٿو، چاڪاڻ تہ هن وٽ وقت ڪونهي. توهين ڪارا آهيو، سهڻا آهيو يا ڪٿي جا بہ هجو، گيتا سڀني لاءِ آهي. توهانجي لاءِ بہ آهي بشرطيڪ توهين منش هجو، اُتساهہ سان ڪوشش ڪرڻ وارو ڪير بہ هجي، پر ڍلي ڪوشش ڪرڻ وارو گرهستي ئي هوندو آهي. گيتا گرهست ورڪت، پڙهيل - اڻ پڙهيل، ساڌارڻ منش ماتر لاءِ آهي. ڪنهن ساڌو نالي وچتر پراڻيءَ جي لاءِ ئي نہ. پڇاڙيءَ ۾ يوگيشور ڪرشن فيصلو ڏين ٿا.

तपस्विभ्योऽधिको योगी ज्ञानिभ्योऽपि मतोऽधिकः।
कर्मिभ्यश्चाधिको योगी तस्माद्योगी भवार्जुन।।४६।।

”تَپَسوَ ڀيو ڌڪو يوگي گيانيڀيو ڀيمتو 'ڌڪَهہ
ڪَرمِ ڀيَشچاڌڪو يوگي تَسماديوگي ڀوارجُن (۴٦)

تپسوين کان يوگي سريشٽ آهي، گيانين کان بہ سريشٽ مڃيو ويو آهي. ڪرمن ڪرڻ وارن کان بہ سريشٽ آهي. تنهن ڪري ارجن! تون يوگي ٿيءُ.

تپسوي- تپسوي من سان گڏ اندرين کي اُن يوگ ۾ ڍلڻ لاءِ تپائي ٿو، اجا يوگ اُن ۾ پورو فٽ نہ ٿيو آهي.

ڪرمي- ڪرمي ان مقرر ڪرم کي ڄاڻي اُن ۾ پروت

ٿئي ٿو. نہ تہ هو پنهنجي شڪتي سمجهي ئي پرورت آهي ۽ نہ هو سمپرڻ ڪري ئي پرورت آهي، ڪندو رهي ٿو.

گياني- گيان مارگي انهي مقرر ڪرم يگيہ جي پرڪريا- خاص ڪي چڱيءَ طرح سمجهي پنهنجي شڪتيءَ کي سامهون رکي اُن ۾ پرورت ٿئي ٿو. هنجي لاپ -هاچي جي جوابداري هن جي ئيآهي. ان تي درشٽي رکي هلي ٿو

يوگي- نشڪام ڪرم يوگي اِشٽ جو سهارو وٺي پوري سمرپڻ سان اُنهيءَ مقرر ڪرم يوگ ساڌنا ۾ پرورت ٿئي ٿو، جنهنجي يوگہ سِڌ ڪرڻ جي جوابداري پڳوان توڙي يوگيشور پاڻ کڻي ٿو ۽ اُن ٻيڙيءَ کي هلائي ٿو. بربادي‌ءَ جي حالتن هوندي بہ هنجي لاءِ ڪِرڻ جو ذپ ڪونهي، چاڪاڻ تہ جنهن پرم تَتوِ کي هو چاهي ٿو، اُهو ئي اُن کي سنڀالڻ جي جوابداري کڻي ٿو.

تپسوي اچا يوگ ۾ ڏَلجڻ لاءِ ڪوشش ڪري ٿو. ڪَرمِي صرف ڪرم چاڻي ڪندو رهي ٿو. هيءُ ڪِري بہ سگهي ٿو، چاڪاڻ تہ نہ انهن ٻنهي ۾ سمرپڻ آهي ۽ نہ پنهنجي هاچي-لاپ ڏسڻ جي شڪتي سمجهي ٿو، هن جي ذميواري اُن تي ئي آهي ۽ نشڪام، ڪرم يوگي تہ اشٽ(پرماتما) جي مٿان پاڻ کي اچلائي چڪو آهي، اهو اِشٽ سنڀاليندو. پرم ڪلياڻ جي پٽ تي هي ٻئي نيڪ ٿي هلن ٿا، پر جنهنجو بار اِشٽ سنڀاليندو . پرم ڪلياڻ جي پٽ تي هي ٻئي نيڪ هلن ٿا، پر جنهنجو بار اِشٽ پاڻ ٿو سنڀالي، اُهو سڀ ۾ سريشٽ آهي، ڇو جو پريوءَ ان کي گرهڻ ڪري ورتو آهي. هنجو هاچي-لاپ هو پريو پاڻ ڏسندو آهي. انڪري يوگي سريشٽ آهي. تنهن ڪري ارجن تون ! يوگي بڻج. سمرپڻ سان گڏو گڏ يوگ جو آچرڻ ڪر.

يوگي سريشٽ آهي، پر اُن کان بہ اُهو يوگي سريشٽ آهي، جو انتر آتما ۾ لڳي ٿو. ان تي چون ٿا.

योगिनामपि सर्वेषां मद्गतेनान्तरात्मना।

श्रद्धावान्भजते यो मां स मे युक्ततमो मत:।।४७।।

”يوگنامَپي سَرويشامِ مَدَرِ نتينا نِتَرا تِمنا

شرڌاوانِڀجَتي يَومامِ سَ مي يُڪتَتَمو مَتَهہ (٤٧)

سمپورڻ نشڪام ڪَرِم يوگين ۾ بہ جو شرڌا سان پرپور ٿي انتر آتما سان، انترچنتن سان منهنجو هميشه ڀڄن ڪري ٿو، اُهو يوگي مونکي پرم سريشٽ لڳندو آهي. ڀڄن ڏيکاءُ يا پردرشن جي وستو نہ آهي. ان سان سماج ڀلي وٺندڙ هجي، پر پريو پري ٿي ٿو وڃي. ڀڄن تمام لڪل آهي ۽ اُهو انتهڪرڻ سان ٿيندو آهي، ڀاوَ سان ٿيندو آهي. اُنجو لهڻ چڙهڻ انتهڪرڻ کان مٿي آهي.

تاتپرج :۔

هن اڌياءَ جي شروعات ۾ يوگيشور شري ڪرشن چيو تہ ڦل جي اِڇا کان رهت رهي جو ”ڪاريہ ڪرم“ معنيٰ ڪرڻ جي يوگيہ پرڪريا خاص جو آچرڻ ڪندو آهي، اُهو ئي سنياسي آهي ۽ اُنهي ڪرم کي ڪرڻ وارو ئي يوگي آهي. فقط ڪريائن يا اگني تياڳڻ وارو يوگي يا سنياسي نٿو ٿئي. سنڪلپن کي تياڳڻ کان سواءِ ڪوبہ منش سنياسي يا يوگي نٿو ٿئي. اسين سنڪلپ نٿا ڪريون. ائين چوڻ لاءِ ڇڏجي تہ سنڪلپ پڇر نٿو ڇڏي. يوگہ ۾ بلند ۽ مشهور ٿيڻ جي اِڇا رکڻ واري پرش کي کپي تہ ”ڪاريَہِ ڪرمَ“ ڪري. ڪرم ڪري ڪري يوگہ ۾ اوچي ٿيڻ تي سڀ سنڪلپن جو آڀاءُ ٿي ويندو، ان کان پهرين نہ، سَرِوَ سنڪلپن جو نہ هئڻ ئي سنياس آهي.

يوگيشور وري ٻڌايو جا آتما اڏوگتيءَ ۾ وڃي ٿي ۽ اُن جو اُڌار بہ ٿيندو آهي. جنهن پرش من سميت سڀ اندريون جيتي ورتيون آهن، اُنجو آتما هن جو متر بڻجي مترتا سان هلي ٿو ۽ پرم ڪلياڻ ڪرڻ وارو ٿيندو آهي. جنهن جي دواران هي نہ جيتيون ويون، ان لاءِ اُن جو آتما شترو بڻجي شتُرتا سان هلي ٿو، ياتنائن (يوڳڻ) جو ڪارڻ بڻجي ٿو. هاڻي منش کي گهرجي تہ پنهنجي آتما کي اڏوگتيءَ ۾ نہ پهچائي، پنهنجي دواران پنهنجي آتما جو اُڌار ڪري.

اُنهن پراپتي واري يوگيءَ جي رهڻي ٻڌائي، ”يگيستلي“ وهڻ جي آسن ۽ وهڻ جي طريقي تي اُنهن چيو تہ استان ايڪانت ۽ صاف هجي، وستر هرڻ جي کل يا ڪُش جي چٽائيءَ مان ڪو هڪ آسن هجي. ڪرم جي وڌائڻ لاءِ گ هٺي ڪوشش، يڪت آهار-وهار، سمهڻ ۽ جاڳڻ جي سنجم تي اُنهن تي زور ڏنو. يوگيءَ جي ايڪاگرچت جي پيٽ هنن هوا ڪان بچيل جڳهہ تي رکيل ڏئي جي سوڌي لؤ سان ڏني ۽ ان طرح اُن ايڪاگرچت جو بہ جڏهن ملي هڪ ٿي وڃڻ ٿئي ٿو، اُن وقت ان يوگہ جي اوچائي اننت آنند کي پراپت ٿئي ٿي. سنسار جي ملن وڇوڙي ڪان رهت اننت سکہ جو نالو موکش آهي. يوگہ جو ارٿ آهي هن سان ملڻ. جو يوگي اُن ۾ پرويش پائي وڃي ٿو، اُهو سڀني پوتن (پدارٿن) ۾ سم درشٽي وارو ٿو ٿي وڃي. جهڙي پنهنجي آتما تيئن ئي سڀ جي آتما کي ڏسي ٿو. هو پرم گيان جي چوٽيءَ جي شانتي پراپت ڪري ٿو. تنهنڪري يوگہ ضروري آهي. من جيڏانهن جيڏانهن وِڃي اُن کي گهسيٽي ور ور اُنجو نروڌ ڪرڻ کپي. شري ڪرشن سويڪار ڪيو تہ مَنُ ڏاڍي

ڪننائيءَ سان وس ۾ ٿيڻ وارو آهي، پر ٿئي ضرور ٿو. هيءُ اڀياس ۽ ويراڳ دواران وس ۾ ٿي وڃي ٿو. ڍلي ڪوشش وارو انسان به انيڪ جنمن جي اڀياس سان اُتي پهچي ٿو، جنهنجو نالو پرم گتي يا پرم ڌام آهي. تپسوين، گيان مارگين يا فقط ڪرمن سان يوگي سريشٽ آهي تنهنڪري ارجن! تون يوگي بڻج. سمرپڻ سان گڏ انترمن سان يوگ جو آچرڻ ڪر. هن ڇهين اڌياءَ ۾ يوگيشور شري ڪرشن اُتم روپ سان يوگ جي پراپتي جي لاءِ اڀياس تي زور ڏنو آهي. هاڻي اوم تَتِسَدِ تي شِريمد ڀڳودِ گيتا سوُ اُپنِشَتِسوُ

برَهمَ وِديايامِ يوگشاسِتري شري ڪرشڻارِجَنَ سَمِوادي ''اَڀياس يوگو'' نام شَشِٺوڌيايهَ ١١٦١١

ان طرح شريمد ڀڳودِ گيتا روپي اُپنِشَدِ ايوَمِ برهم وديا تَٿا يوگشاسِترِ وشيَڪ شري ڪرشن ۽ ارجن جو سنواد ۾ ''اڀياس يوگ'' نالي ڇهون اڌياءُ پورو ٿيو.

اِتي شريمدِ پرم هنس پرمانندسيہ شِشيَہ سوامي اڏگڙانندڪِرتي شريمد ڀڳودِ گيتاياهہ ''يٿارٿ گيتا'' ڀاشي گيان ڀاشي اڀياس يوگو نام شَشِٺو ڌيايَهہ ١١٥١١

١١ هري اوم تتِ سَتِ ١١

॥ اوم شري پَرِماتِمَني نَمَهَ ॥

اَٿ سَپتِموڌيايَهَ

گذريل اڌياون ۾ گيتا جا مکيہ مکيہ گهڻو ڪري سڀ سوال پورا ٿي ويا آهن. نشڪام ڪرم يوگ، گيان يوگ، ڪرم ۽ يگيہ جو سوروُپ ۽ اُنجو ڦل توڙي اوتار، ورڻ سنڪر، سناتن، آتم استٿي مهاپرش جي لاءِ بہ لوڪن جي ڀلي لاءِ ڪرم ڪرڻ تي زور ، يڌ وغيره تي گهڻي چرچا ڪئي ويئي. اڳين اڌياون ۾ يوگ يشور شري ڪرشن انهن جي سندرڀ ۾ انيڪ پورڻ ڪرڻ وارن سوالن کي کنيو آهي، جن جو سماڌان توڙي انوشنان آراڌنا ۾ سهايڪ سِڌِ ٿيندا. ڇهين اڌياءَ جي پڇاڙيءَ جي شلوڪ ۾ يوگ يشور اهو چئي سوال جو پاڻ ٻج پوکڻ جي شروعات ڪئي تہ يوگ ي ”مَدِ گَتينانِتَراتِمَنا“ مون ۾ چڱيءَ طرح استٿ انتهڪرڻ وارو آهي، اُن کي مان بيحد سريشٽ يوگي مڃيان ٿو. پرماتما ۾ چڱيءَ طرح استٿي ڇا آهي؟ گهڻائي يوگي پرماتما کي پراپت تہ ٿين ٿا پوءِ بہ ڪا گهٽتائي اُنهن کي کٽڪي ٿي. ذري ماتر بہ ڪسر رهجي نہ وڃي، اهڙي اوسٿا ڪڏهن ايندي؟ سمپورڻتا سان پرماتما جي ڄاڻ ڪڏهن ايندي؟ ان تي يوگيشور شري ڪرشن چون ٿا:-

श्रीभगवानुवाच

मय्यासक्तमनाः पार्थ योगं युञ्जन्मदाश्रयः।
असंशयं समग्रं मां यथा ज्ञास्यसि तच्छृणु॥१॥

شري ڀڳوان اُواچ

”مَييا سَڪِتمناهَ پارِٿ يوگَمِ يُنِجَمِداشِريَهَ

اَسَنِشَيَمِ سَمَگرَمِ مامِ يٿا گياسِيَسي تَڇِڇرِڻُوَ ١١ (١)

پارٿ! تون مون ۾ آسڪت ٿيل من وارو، ٻاهران نہ ڏسڻ ۾ ايندڙ معنيٰ منهنجي لاءِ شرڌا رکندڙ، يوگہ ۾ لڳل (جڙيل نہ) مونکي جنهن پرڪار سان سنسي رهت ڄاڻندين، اُن کي ٻُڌُ. جنهن کي ڄاڻڻ ڪانپوءِ ذري ماتر بہ سنسو نہ رهجي وڃي. وڍيوتين جي اُن سامگريءَ کي ڄاڻڻ تي وري زور ڏين ٿا:-

ज्ञानं तेऽहं सविज्ञानमिदं वक्ष्याम्यशेषतः।
यज्ज्ञात्वा नेह भूयोऽन्यज्ज्ञातव्यमवशिष्यते।।२।।

”گيانَمِ تيهَمِ سَوِگيانَمِدَ وَکشيا مِيَشَتَهہ
يَجِگياتوا نيهہ ڀُويونيَجگيا تَويمَوَ شِشيَتي (٢)

مان تنهنجي لاءِ هن وگيان سهت گيان کي سمپورڻتا سان چوندس. پوري وقت تي يگيہ جنهن جي سرشٽي ڪري ٿو، ان امرت تَتِوَ جي پراپتيءَ سان گڏ ملڻ واري ڄاڻ جو نالو گيان آهي. پرم تَتِوَ پرماتما جي اکين ڏٺي ڄاڻ جو نالو گيان آهي. مهاپرش کي هڪ ئي وقت سڀ ڪاريہ ڪرڻ جي جا شڪتي ملي ٿي، اُهو وگيان آهي. ڪيئن اهو پريو هڪ ئي وقت سڀني جي هردي ۾ ڪاريہ ڪري ٿو؟ ڪهڙي طرح هو اُٿي ٿو، وهي ٿو ۽ پرڪرتي جي جهڳڙي مان نڪري سوروپ تائين دوري طئہ ڪري وٺي ٿو؟ ان جي هن ڪاريہ جي نموني جو نالو وگيان آهي. ان وگيان‌سهت گيان کي پوريءَ طرح چوندس، جنهن کي ڄاڻي (ٻُڌي نہ) سنسار ۾ ٻيو ڪجهہ بہ ڄاڻڻ لائق نہ رهندو. ڄاڻڻ وارا تمام ٿورا آهن.

मनुष्याणां सहस्त्रेषु कश्चिद्यतति सिद्धये।
यततामपि सिद्धानां कश्चिन्मां वेत्ति तत्त्वतः।।३।।

”مَنُشياڻامِ سَهسريشوُ ڪَشِچِدِيَتتي سِدَيي

يَتتامَپي سِڌانامِ ڪَشِچِنمامِ ويتي تَتِوَ تَهہ (٣)

هزارن منشن ۾ ڪوئي هڪ منش منهنجي پراپتيءَ جي لاءِ ڪوشش ڪري ٿو ۽ اُنهن ڪوشش ڪرڻ وارن يوگين ۾ بہ ڪوئي ورلو ئي پرش مونکي تَتِوَ (ساڪياتڪار) سان گڏ ڄاڻي ٿو. هاڻي اهو پورو تَتِوَ آهي ڪٿي؟ هڪ استان تي پنڊ روپ ۾ آهي يا جتي ڪٿي وياپت آهي؟ ان تي يوگيشور شري ڪرشن چون ٿا.

भूमिरापोऽनलो वायुः खन मनो बुद्धिरेव च।
अहङ्कार इतीयं मे भिन्ना प्रकृतिरष्टधा।।४।।

”يومي راپو نَلو وايوُهہ کَمِ مَنو بُڌِيريوَ چَہ
اَهنڪارَ اِتيِيَمِ مي ڀِنا پِرِڪرِتيرَ شٽڌا (۴)

ارجن! يومي، جل، اگني ، وايو ۽ آڪاش ۽ مَنُ بُڌي ۽ اهنڪار ائين انهن اٺن پرڪارن جي ڀيد واري منهنجي پرڪرتي آهي. اها اٺن جي مول پرڪرتي آهي.

अपरेयमितस्त्वन्यां प्रकृतिं विद्धि मे पराम्।
जीवभूतां महाबाहो ययेदं धार्यते जगत्।।५।।

” اَپرَييَمِتَسِتوَنِيا پِرَڪرِتِمِ وِڌِي ۾ پرامِ
جيوَ يوتا مِ مهاٻاهو يَييدَمِ ڌارِيَتي جَگَتِ (۵)

اِيَمَ معنيٰ هيءَ اٺن پرڪارن واري تہ منهنجي اَپرامِ پرڪرتي آهي معنيٰ جڙ پرڪرتي آهي. مهاٻاهو ارجن! هن کان ٻيءَ کي جيوروپ ”پَرا“ معنيٰ چيتن پرڪرتي ڄاڻ، جنهن سان سمپورڻ جڳت ڌارڻ ڪيل آهي. اُها آهي جيو آتما جيو آتما بہ پرڪرتيءَ جي سنبنڌ ۾ رهڻ جي ڪارڻ پرڪرتي ئي آهي.

एतद्योनीनि भूतानि सर्वाणीत्युपधारय।
अहं कृत्स्नस्य जगतः प्रभवः प्रलयस्तथा।।६।।

''ايتدِيونيني ڀوتاني سَروا ڻِيتِيُپڌارَيہَ
اَهِم ڪِرِ تِسنَسيہَ جَڳَتَهہ پِرَڀَوَهہ پِرَلَيِستَٿا (٦)

ارجن! ائين سمجهہ تہ سمپورڻ ڀوت (سنساري پدارٿ) ''ايتَدِيونين'' انهن مهاپرڪرتين مان پرا ۽ اپَرا پرڪرتيون مان ئي اتپن ٿيڻ وارا آهن. اهيئي بہ ئي هڪ طرح گرڀ آهي. مان سمپورڻ جڳت جي اُتپتيہ ۽ پرلئہ روپ معنيٰ مول (بنيادي) ڪارڻ آهيان. جڳت جي اُتپتي مون مان آهي ۽ پرلئہ (ناس ٿيڻ بہ مون ۾ آهي. جيستائين پرڪرتي وديمان آهي، تيستائين مان ئي اُنجي اُتپتي آهيان ۽ جڏهن ڪوئي مهاپرش پرڪرتيءَ جو پار پائي ٿو وٺي، تڏهن مان مهاپرلئہ بہ آهيان، جو انيوءَ ۾ اچي ٿو.

سرشٽيءَ جي اُتپتي ۽ پرلئہ جي سوال کي مانَوَ سماج ۾ اچا ۽ چاهہ سان ڏٺو آهي. وِشوَ جي انيڪ شاسترن ۾ هن کي ڪنهن نہ ڪنهن طرح سمجهائڻ جو اونو (ڪوشش) هلندو ٿو اچي. ڪوئي چوي ٿو تہ پرلئہ ۾ سنسار ٻُڏي ويندو آهي، تہ ڪنهن جي انوسار سورج ايترو هيٺ اچي ويندو آهي جو پرٿوي جلي ويندي آهي. ڪوئي هن کي قهر چوندو آهي تہ هن ڏينهن تي سيني جو فيصلو ٻڌايو ويندو آهي تہ ڪير وري نتيہ پرلئہ، نيم واري پرلئہ جي ڳٽپ ۾ مشغول آهن؛ پر يوگيشور شري ڪرشن جي انوسار پرڪرتي انادي آهي، پريورتن (بدلجڻ) ٿيندو رهندو آهي، پر هيءَ نشٽ ڪڏهن ڪونہ ٿي آهي.

ڀارت جي ڌرم گرنٿن جي انوسار منوءَ پرلئہ ڏٺي آهي. اُن سان گڏ ڀارهن رشين مَتِسيہ جي سِڱہ ۾ ٻيڙي ٻڌي هماليہ جي هڪ مٿين چوٽيءَ جي شرڻورتي هئي. ليلا ڪار شري ڪرشن جي اُپديش ۽ جيون سان سنبنڌت اُنجا ساڳئي وقت وارا شاستر

ڀاڳوت ۾ مِرِڪنڊُ منيءَ جي پٽ مارڪنڊييہ جي دواران پرلئہ جو اکين ڏٺو حال بيان ڪيو آهي. هو هماليہ جي اُتر ۾ پشپ ڀدرا نديءَ جي ڪناري رهندا هئا.

ڀاڳوت جي ٻارهين سڪند ۾ انين ۽ نائين اڌياءَ جي انوسار شونڪ آدرشين سوت جيءَ کان پڇيو تہ مارڪنڊييَہ جي مهاپرلئہ ۾ وڻ جي پَتي تي ڀڳوان بال مڪند جو درشن ڪيو هو، پر اُهي تہ اسانجي ئي ونش جا هئا. اسان کان ڪجهہ ئي وقت اڳ ۾ ٿيا هئا. اُنهن جي جنم کان پوءِ نہ ڪا پرلئہ ٿي ۽ سرشٽي ئي ٻُڏي، سڀ ڪجهہ يٿاوت آهي، تڏهن اُنهن ڪيئن پرلئہ ڏٺي؟

سوت جيءَ ٻڌايو تہ مارڪنڊيہَ جي جي پرارٿنا سان پرسن ٿي نارائڻ اُن کي درشن ڏنو. مارڪنڊييہَ جي چيو تہ مان توهانجي اها مايا ڏسڻ ٿو چاهيان، جنهن سان سڀ پريرت ٿي هي آتما اننت جوٽين ۾ گهمندو رهندو آهي. ڀڳوان سويڪار ڪيو. هڪ ڏينهن جڏهن مُني پنهنجي آشرم ۾ ڀڳوان جي چنتن ۾ تَنِميہ ٿي رهيو هو، تڏهن اُن کي ڏسڻ ۾ آيو تہ چئني طرفن کان سمنڊ اُمڙي هن جي مٿان اچي رهيو آهي. اُن ۾ مانگر مڇ ڇلانگہ ماري رهيو. ان جي ڇپيٽ ۾ رشي مارڪنڊيہ بہ اچي رهيو هو. هو هيڏانن هوڏانهن بچڻ لاءِ ڀڄي رهيو هو. آڪاش، سوريہ، پرٿوي، چندرما، سرڳ، جوتي منڊل سڀ اُن سمندر ۾ ٻڏي ويا. ايتري ۾ مارڪنڊيہ جي کي برگد (ٻڙ) جو وڻ ۽ اُنجي پَتي تي هڪ ٻالڪ ڏسڻ ۾ آيو. ٿڌو ساهہ کڻي مارڪنڊييہ جي بہ ان ٻالڪ جي پيٽ ۾ هليو ويو ۽ پنهنجو آشرم، سوريہ منڊل سان گڏ سرشٽي کي جيئرو ڏٺو ۽ وري ساهہ سان گڏ اُن ٻالڪ جي پيٽ مان ٻاهر اچي ويو. اکيون کلڻ تي مارڪنڊييہ جي پاڻ کي اُنهي ئي آشرم ۾ پنهنجي ئي آسڻ

تي ڏنو.

ظاهر آهي تہ ڪروڙين سالن جي ڀڄن ڪانپوءِ اُن منيءَ ايشوري درشيہ کي پنهنجي هردي ۾ ڏٺو. انيوءَ ۾ ڏٺائين ٻاهر سڀ ڪجهہ جيئن جو تيئن هو. تڏهن بہ پرلئہ يوگيءَ جي هردي ۾ ايشور سان ملڻ واري انڀوتي آهي. ڀڄن جي پوري ٿيل وقت ۾ يوگيءَ جي هردي ۾ سنسار جي ڌارا متجي اويڪت پرماتما ئي باقي بچي ٿو، اهائي پرلئہ آهي. ٻاهر پرلئہ ڪونہ ٿيندي آهي. مهاپرلئہ شرير رهندي ئي ادويت جي ورنن نہ ڪرڻ جهڙي اسٿتي آهي. هي ڪرياتمڪ آهي. فقط ٻُڌيءَ سان نرنيہ وٺڻ واري ڀرم جو ئي سرجن آهي، چاهي اسين هجون يا توهين.ان تي اگيان ڏسون:-

मत्त: परतरं नान्यत्किञ्चिदस्ति धनञ्जय।
मयि सर्वमिदं प्रोतं सूत्रे मणिगणा इव।।७।।

”مَتَهہ پَرَتَرَمِ نانيَتِڪنچِدَستي ڌَنِنجيہ
ميَي سَرِوَمِدَمِ پِروتَمِ سوُتري مَڻِگَڻا اِوا (٧)

ڌننجيہ مون ڪانسواءِ ڪِنچِنَماترہ (ذري بہ) ٻي وَستو نہ آهي. هيءَ سمپورڻ جڳت ڌاڳي ۾ مڻين وانگر مون ۾ پوتل آهي. آهي تہ؛ پر ڄاڻندا ڪڏهن؟ جڏهن (هن اڌياءَ جي پهرئين شلوڪ جي انوسار) انينہ آسڪتي (ڀڳتي) سان منهنجي شرن ٿي يوگہ ۾ اُن روپ ۾ لڳي وڃ. ان ڪانسواءِ نہ. يوگہ ۾ لڳڻ ضروري آهي.

रसोऽहमप्सु कौन्तेय प्रभास्मि शशिसूर्ययो:।
प्रणव: सर्ववेदेषु शब्द: खे पौरुषं नृषु।।८।।

”رَسوهَمَپسوُ ڪوَنتييہَ پِرَڀاسِمِي شَشِيسوُرِيوهہ
پِرَڻَوَهہ سَرِوَويديشوُ شَبِدَهہ کي پَئوُرُشَمِ نِرِشوُ (٨)

ڪوئنتيہ جل ۾ مان رس آهيان. چندرما ۽ سورج ۾ پرڪاش آهيان سيني ويدن ۾ اونڪار آهيان (اَ-اَهَمِ - ڪار) سويم جو آڪار آهيان. آڪاش ۾ شبد ۽ پرشن ۾ پُرِشتِوَ مان آهيان.

ائين مان

पुण्यो गन्धः पृथिव्यां च तेजश्चास्मि विभावसौ।
जीवनं सर्वभूतेषु तपश्चास्मि तपस्विषु।।९।।

”پُڻيو گَنڌَهہ پرِٿِوِيامَ چہَ تيجَشِچاسِمي وِيا وسَئوُ
جيِوَنَمِ سَرِوَيِوُتيشوُ تَپَشِچاسِمي تَپَسوَشوُ (٩)

پرٿوي ۾ پوتر سرهاڻ ۽ اگنيءَ ۾ تيج آهيان. سيني جيوَنِ اُنهن جي جيون آهيان ۽ تپسوين ۾ اُنهن جو تَپُ آهيان.

बीजं मां सर्वभूतानां विद्धि पार्थ सनातनम्।
बुद्धिर्बुद्धिमतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहम्।।१०।।

”بيجَمِ مامِ سَرِوَيِوُتا نامِ وِڌِي پارِٿَ سَناتَنَمِ
بُڌِيرِ بُڌي مَتامَسِمي تيجَسِتيجَسِوِ نامَهِمِ (١٠)

پارٿ! تون سمپورڻ يوُتن جو سناتن ڪارڻ ارٿات ٻِجُ مونکي ئي ڄاڻ. مان ٻڌيوانن جي ٻُڌي ۽ تيجسوين جو تيج آهيان.

انهي سلسلي ۾ يوگيشور شري ڪرشن چون ٿا:-

बलं बलवतां चाहं कामरागविवर्जितम्।
धर्माविरुद्धो भूतेषु कामोऽस्मि भरतर्षभ।।११।।

”بَلَمِ بَلِوَتامِ چاهَمِ ڪامِ راگوِوَرِجِتَمِ
ڌِرماوِرُڌو يوُتيشوُڪاموسِمي يرترشَپَ (١١)

هي يرت سريشٽ ارجن! مان ٻلوانن جي ڪامنا ۽ آسڪتي رهت ٻل آهيان. سنسار ۾ سڀ ٻلوان ئي تہ ٻڻجن ٿا، ڪوئي ڏنڊ بيٺڪ ٿو لڳائي ۽ ڪو وري پرماٺو اٺو، جزو ڪنو ڪري ٿو، پر نہ شري ڪرشن چون ٿا تہ ڪام ۽ راڳہ کان پري جو ٻل آهي

اُهو مان آهيان. سچو حقيقي ٻل اُهوئي آهي. سڀني ڀوتن (پدارٿن ۾) شڌ ڪامنا مان آهيان. پر برهم پرماتما ئي فقط هڪڙو ئي ڌرم آهي. جو سڀني کي ڌارڻ ڪيو وينو آهي. جو پوتر آتما آهي اهوئي ڌرم آهي. جو هن سان بنا ورود ڪامنا ڪرڻ وارو آهي اُهو مان آهيان اڳيان بہ شري ڪرشن چيو تہ ارجن! مونکي پراپت ڪرڻ جي اڇا ڪَرِ. سڀ ڪامنائون تہ ورجت (خارج) آهن، پر اُن پرماتما کي پائڻ جي ڪامنا ضروري آهي نہ تہ تہ توهين ساڌن ڪرم ۾ پرورت نہ ٿيندا. اهڙي ڪامنا بہ منهنجي ئي ڏنل آهي.

ये चैव सात्त्विक भावा राजसास्तामसाश्च ये।
मत्त एवेति तान्विद्धि न त्वहं तेषु ते मयि ।।१२।।

''يي چَئيوَ ساتِوڪ ڀاوا راجَساسِتامَسا شِچہ يي
مَت ايويتي تانوِڌي نہ تِوَهم تيشوُ تي مييي (١٢)

۽ ٻيا بہ جيڪي ستوگڻ مان اُتپن ٿيل ڀاوَ آهن، جي رجوگڻ ۽ تموگڻ مان اُتپن ٿيل ڀاوَ آهن، اُنهن سڀني کي مون مان اتپن ٿيڻ وارا ڄاڻ، ائين ڄاڻ پرنتوُ حقيقت ۾ اُن ۾ ''مئن'' ۽ ''منهنجا'' مون ۾ نہ آهن. ڄاڪاڻ تہ مان اُنهن ۾ ڪوهيل آهيان ۽ نہ هو ئي مون ۾ پرويش ڪري سگهن ٿا. ڄاڪاڻ تہ مونکي ڪرم سان چاهہ نہ آهي، مونکي اُنهن مان ڪجهہ پائڻو ڪونهي. تنهنڪري مون ۾ پرويش نٿا ڪري سگهن. ائين ٿيڻ تي بہ-

جنهن پرڪار آتما جي حاضر رهڻ سان شرير کي بکہ پياس لڳي ٿي، آتما کي اَن يا جل سان ڪوئي واسطو ڪونهي، تهڙي طرح پرڪرتي پرماتما جي حاضريءَ ۾ پنهنجو ڪاريہ ڪري سگهي ٿي. پرماتما هن جي گڻ ۽ ڪمن کان نرليپ

آهي.

त्रिभिर्गुणमयैर्भावैरेभिः सर्वमिदं जगत्।
मोहितं नाभिजानाति मामेभ्यः परमव्ययम्।।१३।।

”تِرِڀِرِ گُڻَمَيَئِيرِ ڀاوَئِيريڀِيھ سَرِوَمِدَمِ جَڳَتِ
موھِتَمِ ناڀِجاناتي ماميڀِيَھ پَرَمَويَمِ (١٣)

ساتوڪ، راجس ۽ تامس انھن ٽن گڻن جا ڪاريہ روپ ڀاوَنِ ڪان پري مون اوناشي کي تَتِوَ سان چڱيءَ طرح نٿا ڄاڻن. مان انھن ٽنھي گڻن کان پري آھيان معنيٰ جيستائين انش ماتر بہ گڻن جو پردو ظاھر آھي، تيستائين ڪوئي بہ مونکي نٿو ڄاڻي. ھن کي اجا ھلڻو آھي، ھو راھي آھي ۽

दैवी ह्येषा गुणमयी मम माया दुरत्यया।
मामेव ये प्रपद्यन्ते मायामेतां तरन्ति ते।।१४।।

”دَئِوي ھِييشا گُڻَمَيي مَمَ مايا دُرَتِييا
ماميوَ يي پِرَپَدِيَنِتي ماياميتامِ تَرَنتي تي (١٤)

ھيءَ تِرِگُڻَمئي منھنجي اديت مايا کي لنگھڻ ڏاڍو ڏکيو آھي، پر جو پرش مونکي سدائين ياد ڪري ٿو، اُھي ھن مايا جو پارُ پائي وڃن ٿا. ھيءَ مايا آھي تہ دَئِوي پر اگربتي ٻاري ھن جي پوڄا نہ ڪرڻ لڳن. ھن کان پار ٽيڻو آھي.

न मां दुष्कृतिनो मूढाः प्रपद्यन्ते नराधमाः।
माययापहृतज्ञाना आसुरं भावमाश्रिताः।।१५।।

”نَ مامِ دُشِڪِرِتِنو موُڍھا پِرَپَدِيَنِتي نراڌَماھ
مايَيا پَھرِتِگيانا آسُرَمِ ڀاوَشِرَتاھ (١٥)

جيڪي سدائين منھنجو پڄن ڪن ٿا، اُھي ڄاڻن ٿا، پوءِ بہ لوڪ پڄن نٿا ڪن. مايا دوارا جنجي گيان کي چورايو ويو آھي، جي آسري سياءَ کي ڌارڻ ڪندڙ منشن ۾ مطلبي، نڪما

شيطان، ڪام ڪروڌ وغيره ٻُرن ڪمن ڪي ڪرڻ وارا موڙهہ، غافل لوڪ منهنجو ڀڄن نٿا ڪن. تہ ڀڄن ڪير ٿو ڪري؟

चतुर्विधा भजन्ते मां जना: सुकृतिनोऽर्जुन।
आर्तो जिज्ञासुरर्थार्थी ज्ञानी च भरतर्षभ।।१६।।

''چتُر وِڌا ڀَجنتي مامِ جَناهہ سُڪِرتينورجُن
آرتو جڳياسوَ رَٿارِٿي گياني چہ ڀَرَتَرشَڀ'' (١٦)

هي پرت شريشٽ ارجن! ''سُڪِرتِنهَہ'' اُتم ارٿات نِيَت ڪَرم (جنهنجي ڦل ۾ خوشي ۽ ڀاڳہ جي پراپتي ٿئي اُن ڪي) ڪرڻ وارا ''ارِٿارٿي'' سڪام (ڪامنا سان ڀريل) ''آرِتَهہ'' معنيٰ دکہ کان ڇٽڻ جي اڇا وارا ''جڳياسوُ'' معنيٰ ظاهر روپ سان ڄاڻڻ جي اڇا رکندڙ ۽ ''گياني'' معنيٰ پرويش ڪيل استتي ۾ آهن. هي چئن پرڪارن جا ڀڳت جَن منهنجو ڀڄن ڪن ٿا. ''ارٿ'' اُها وَستو آهي، جنهن سان اسانجي شرير توڙي سنٻنڌن جي پورتي ٿئي، تنهن ڪري ''ارٿ'' ڪامنائون سڀ ڪجهہ ڀرين تہ ڀڳوان دواران پورڻ ٿينديون آهن. شري ڪرشن چون ٿا تہ مان ئي پورڻ ڪريان ٿو، پر ايتري ۾ صحيح ''ارٿ'' ڪونہ آهي. آتمڪ سمپتي ئي استر سمپتي آهي، اهوئي ارٿ آهي.

سنسارڪ ارٿ جي پوُرتي ڪندي ڪندي ڀڳوان حقيقي اَرٿ آتمڪ سمپتيءَ طرف وڌائيندو آهي، ڇاڪاڻ تہ هو ڄاڻي ٿو تہ ايتري ۾ ئي منهنجو ڀڳت سُکي نہ ٿيندو تنهنڪري هو آتمڪ سمپتي بہ اُن کي ڏيڻ لڳندو آهي. ''لوڪ لاڀهہ پرلوڪ نباهہ'' لوڪ ۾ لاڀ ۽ پرلوڪ ۾ نِرواهہ اِهي ٻئي ڀڳوان جون شيون آهن پنهنجي ڀڳت کي خالي نٿو ڇڏي.

''آرِتَهہ'' جو دکي هجي. ''جڳياسوهہ'' سچ کي ڄاڻڻ جي

اڇا وارا جگياسو منهنجو ڀڄن ڪن ٿا. ساڌنا جي پوري پڪل اوسٿا ۾ پرتڪش درشن جي اوسٿا وارا گياني به مونکي ياد ڪن ٿا، ڀڄن ڪن ٿا. اهڙي پرڪار جا ڀڳت منهنجو ڀڄن ڪن ٿا، جنهن ۾ گياني سريشٽ آهي مطلب ته گياني به ڀڳت ئي آهي- ان سڀ ۾ به:

तेषां ज्ञानी नित्ययुक्त एकभक्तिर्विशिष्यते।
प्रियो हि ज्ञानिनोऽत्यर्थमहं स च मम प्रिय:।।१७।।

”تيشامِ گياني نِتيُڪَت ايڪڀِڳتيرِ وَشيَتي
پِرَيو هيِ گِيانينو تِيرٿمهمِ سَ چه مَمَ پِرَيَهه “ (١٧)

ارجن! اُن ۾ به نِتيَه منهنجي هڪڙي ڀاوَ اسٿت، انينيه ڀڳتيءَ وارو گياني وِششِٽ (خاص) آهي، ڇاڪاڻ ته ساڪياتڪار سان گڏ ڄاڻڻ واري گياني کي مان بيحد پيارو آهيان ۽ اُهو گ ياني به مونکي بيحد پيارو آهي. اُهو گياني منهنجو ئي سوروپ آهي.

उदारा: सर्व एवैते ज्ञानी त्वात्मैव मे मतम्।
आस्थित: स हि युक्तात्मा मामेवानुत्तमां गतिम्।।१८।।

”اُداراهه سَروَ ايوئيتي گياني تِواتِمَئيوَ هي مَتَمِ
آستِتَهه سَ هيِ يُڪتاتِما ماميوانوُتَمامِ گَتِمِ “ (١٨)

جيتوڻيڪ اهي چئني قسمن جا ڀڳت اُدار ئي آهن (ڪهڙي اُدارتا ڪيائون؟) ڇا توهانجي ڀڳتي ڪرڻ سان ڀڳوان کي ڪجهه ملي وڃي ٿو؟ نه حقيقت ۾ اهوئي اُدار آهي جو پنهنجي آتما کي اڌوگتيءَ ۾ نه پهچائي، جو هن جي اُڌار لاءِ اڳرو رهي. ان طرح سڀ اُدار آهن. پر گياني ته ساڪيات منهنجو سوروپ ئي آهي، اهڙي منهنجي مڃتا آهي، ڇاڪاڻ ته اسٿت ٻُڌي گياني ڀڳت سڀ کان اُتم گتي سوروپ مون ۾ اسٿت

آهي. ارٿات اُهو مان آهيان، هو مون ۾ آهي. مون ۾ ۽ هن ۾ ڪوئي فرق ڪونهي. ان تي وري زور ڏيندي:

बहूनां जन्मनामन्ते ज्ञानवान्मां प्रपद्यते।
वासुदेवः सर्वमिति स महात्मा सुदुर्लभः।।१९।।

''بهوُنا جَنِمَ نامَنِتي گِيانَوانِم پِرَپَدِيَتي
واسُديوَهہ سَروَمِتي سَ مَهاتِما سُدُرلَڀَهہ '' (١٩)

اپياس ڪندي ڪندي گهڻن جنمن جي پڇاڙيءَ جي جنم ۾، پراپتي واري جنم ۾ ساڪياتڪار کي پراپت ٿيو گياني '' سڀ ڪجهہ واسديو ئي آهن. ان طرح منهنجو ڀڄن ڪري ٿو. اُهو مهاتما ڏاڍو درلڀ آهي. هو ڪنهن واسديو جي مورتي نٿو گهڙائي بلڪ پنهنجي اندر ئي اُن پرم ديو جو نواس ٿو پائي. ان گياني مهاتما کي شري ڪرشن تَتِوَ درشي بہ چون ٿا. انهن مهاپرشن سان باهر سماج ۾ ڪلياڻ ممڪن آهي. ان طرح جا پرتيڪش تَتِوَ درشي مهاپرش شري ڪرشن جي شبدن ۾ تمام درلڀ آهن.

جڏهن شِريبہ ۽ پريبہ (مڪتي ۽ يوڳہ) ٻئي ڀڳوان وٽان ئي ملن ٿا، تڏهن تہ سيني کي هڪ ئي ڀڳوان جو ڀڄن ڪرڻ گهرجي، پوءِ بہ لوڪ اُنهن جو نٿا ڀڄن ڪن. ڇو؟ شري ڪرشن جي ئي شبدن ۾-

कामैस्तैस्तैर्हृतज्ञानाः प्रपद्यन्तेऽन्यदेवताः।
तं तं नियममास्थाय प्रकृत्या नियताः स्वया।।२०।।

''ڪامِيئِي سَتئيرهِرتگياناهہ پِرَپَدِيَنتي نِيِيديوتاهہ
تَمِ تَمِ نِيَمَماسِٿايہ پِرِڪرِتِيا نيتاهہ سِوَيا '' (٢٠)

''اُهو تَتِوَ درشي مهاتما ۽ پرماتما ئي سڀ ڪجهہ آهي.''
ماڻهو ائين سمجهي نٿا سگهن، ڇاڪاڻ تہ ڀوڳن جي ڪامنائن

دواران لوڪن جو وويڪ چورائجي ويو آهي تنهن ڪري هو پنهنجي پرڪرتي معنيٰ جنم جنمانترن کان ڪنا ٿيل سنسڪارن جي سياوَ کان پريرت ٿي مون پرماتما کان الڳہ ٻين ديوتائن ۽ اُنهنجي پرچلت نيمن جي شرن وٺن ٿا. هتي انيہ ديوتا (ٻيا ديوتا) جو پرسنگہ پهريون ڀيرو آيو آهي.

यो यो यां यां तनुं भक्त: श्रद्धयार्चितुमिच्छति।
तस्य तस्वाचलां श्रद्धां तामेव विदधाम्यहम्।।२१।।

”يو يو يامِ تَنُمِ ڀَڪتَه شرَڌيارِچِتُمِڇتي
تَسيَہ تَسِيا چلامِ شرڌامِ تاميوَ وِدڌامِيَهمِ “ (٢١)

جو جو سڪامي (ڪامنا وارو) ڀڳت جنهن جنهن ديوتا جي سوروپ کي شرڌا سان پوڄڻ چاهي ٿو، مان ان ديوتا جي لاءِ اُنجي شرڌا کي استر ڪريان ٿو. مان استر ڪريان ٿو، چاڪاڻ تہ ديوتا نالي جي ڪا وستو هوندي تڏهن تہ اهو ديوتا ءِئي شرڌا کي استر ڪندو.

स तया श्रद्धया युक्तस्तस्याराधनमीहते।
लभते च तत: कामान्मयैव विहितान्हि तान्।।२२।।

”سَ تَيا شِرَڌيا يُڪتَسِتَسِيا راڌنَميهتي
لَڀَتي چَہ تَتَه ڪامانمَيَئيوَ وِهتانِه تانِ “ (٢٢)

اُهو پرش اُن شرڌا سان پورڻ ٿي اُن ديو وگرهہ جي پوڄڻ ۾ چست ٿئي ٿو ۽ ديوتا جي ماڌيم سان منهنجي ئي دواران پيدا ٿيل اُنهن چاهيل ڀوڳن کي بنا شڪ پراپت ٿئي ٿو. ڀوڳہ ڪير ٿو ڏئي؟ مان ئي ٿو ڏيان. هن جي شرڌا جو ڦل آهي ڀوڳ ۽، نہ ڪِ ڪنهن ديوتا جي دين پر هو ڦل تہ پائي ئي ٿو وني پوءِ ان ۾ برائي ڪهڙي آهي؟ ان تي چون ٿا-

अन्तवत्तु फलं तेषां तद्भवत्यल्पमेधसाम्।
देवान्देवयजो यान्ति मद्भक्ता यान्ति मामपि।।२३।।

’’اَنِتَوتوُ ڦَلَمِ تيشامِ تَدِ ڀَوَتِيَلپميڌَسامِ
ديواندِيوَيجو يانِتي مَدَ ڀِڪتا يانتي ماٙمَپي ‘‘ (٢٣)

پر اُنهن ٿوري ٻُڌي وارن جو اهو ڦل ناسونت آهي. اڇ ڦل آهي تہ ڀوڳيندي ڀوڳيندي نشٽ ٿي ويندو تنهنڪري ناسونت آهي. ديوتائن کي پوڄڻ وارا ديوتائن کي پراپت ٿين ٿا مطلب تہ ديوتائون بہ ناسونت آهن. ديوتائن کان وٺي سڄو جڳت پريورتن شيل، بدلجندڙ ۽ مرڻ ڌرم جو آهي. منهنجا ڀڳت مونکي ئي پراپت ٿين ٿا، جيڪو اويڪت آهي ’’تَئِشنِيڪيِم‘‘ پرم شانتي پائي ٿو.

اڌياءَ ٽئين ۾ يوگيشور ڪرشن چيو تہ هن يگيہ دواران توهين ديوتائن ارٿات دَئِوي سمپد جي اُنتي ڪريو. نمبروار اُنتي ڪندي ڪندي پرم شِريہ کي پراپت ڪريو. هتي ديوتا اُن دَئوي سمپد جو ميڙ آهي، جنهن سان پرم ديو پرماتما جو ديوتَو اَرِجِت ڪيو وڃي ٿو، دَئوي سمپد موڪش لاءِ آهي، جنهن جي ڇويهن لڪشڻن جو ذڪر گيتا جي سورهين اڌياءَ ۾ ڪيو ويو آهي.

ديوتا هرديہ جي انترال ۾ پرم ديو پرماتما جي ديوتِو کي ظاهر ڪرڻ وارو سدگڻن جو نالو آهي. هئي تہ هي اندر جي وستو پر وقت گذرندي هن وقت لوڪن اندر جي وستوءَ کي ٻاهر ڏسڻ شروع ڪري ڇڏيو آهي. مورتيون گهڙيائون، ڪرمنڊل پيدا ڪيائون ۽ سچي حقيقت کان پري ٻيهي رهيا. شري ڪرشن هن پرانتي جو، هن پرم جو سماڌان، ورنن هنن مٿين ڇئن شلوڪن ۾ ڪيو. گيتا ۾ پهريون ڀيرو ’’ٻين ديوتائن‘‘ جو نالو وٺندي اُنهن چيو تہ ديوتا ٿيندا ئي ڪونهن. ماڻهن جي شرڌا

کي پشت ڪريان ٿو ۽ مان ئي اُتان کين ڦل ڏيان ٿو. اُهو ڦل بہ ناسونت آهي. ڦل نشٽ ٿي ويندا آهن ۽ ديوتائن کي پوڄڻ وارا بہ نشٽ ٿي ويندا آهن. جنجو وويڪ نشٽ ٿي ويو آهي، هو موڙهہ ٻُڌي وارا ئي ديوتائن کي پوڄين ٿا. شري ڪرشن تہ ايتري قدر بہ چون ٿا تہ ٻين ديوتائن کي پوڄڻ جو وڌان ئي اجوڳي سنگت آهي. اڳيان ڏسنداسين اڌياءَ (٩-٢٣)

अव्यक्तं व्यक्तिमापन्नं मन्यन्ते मामबुद्धयः।
परं भावमजानन्तो ममाव्ययमनुत्तमम्॥२४॥

”اَوِيَڪتَمِ وِيَڪتِيماپَنَمِ منِيَنتي مامبُدَّيَهہ
پَرَمِ ڀاوَمَجانَنتو مماوِيَيمنوُتَمَمِ (٢٣)

جيتوڻيڪ جڏهن ديوتائن جي نالي تي، ديوتا نالي جي ڪا بہ وَستوُ آهي ئي ڪونہ، جيڪو ڦل ملي ٿو اُهو بہ ناسونت آهي، پوءِ بہ سڀ ماڻهو منهنجو ڀڄن نٿا ڪن، ڇاڪاڻ تہ ٻُڌيءَ جا هيٺا پرش (جيئن اڳئين شلوڪ ۾ آيو تہ ڪامنائن دوارن جنجو گيان چورائجي ويو آهي اُهي) منهنجي سَرِوَ اُتم، ابناسي ۽ پرم پرياوَ کي چڱيءَ طرح نٿا ڄاڻن، تنهنڪري هو مونکي اويڪت پرش کي ويڪتي ڀاوَ کي پراپت ٿيل مڃين ٿا، منش ٿا مڃين. مطلب تہ شري ڪرشن بہ منش شرير ڌاري يوگي هو، يوگيشور هو. جو پاڻ يوگي هجي ۽ ٻين کي بہ يوگہ دان ۾ ڏيڻ جي جنهن ۾ طاقت هجي، اُن کي يوگيشور چون ٿا. ساڌنا جي صحيح دؤر ۾ پئجي سلسليوار مٿي چڙهندي چڙهندي مهاپرش بہ انهيءَ پرم ڀاوَ ۾ استٿ ٿي وڃي ٿو، شرير ڌاري هوندي بہ اُهي اُن اويڪت (لڪل) سوروپ ۾ استٿ ٿي وڃن ٿا، پوءِ بہ ڪامنائن کان مجبور مَند ٻُڌي وارا ماڻهو اُنهن کي ساڌارڻ منش سمجهن ٿا. هو سوچين ٿا تہ اسان وانگر ئي تہ

هيءُ پيدا ٿيا آهن. ڀڳوان ڪيئن ٿا ٿي سگهن؟ هنن ويچارن جو ڏوهه به ڪهڙو آهي؟ درشٽي تي ڏيان ڏين ٿا ته شرير ئي ڏسڻ ۾ ٿو اچي، هو مهاپرش جي حقيقي سوروپ کي ڏسي ڇو نه ٿا سگهن؟ ان تي يوگيشور شري ڪرشن ڪان ئي ٻڌو:-

नाहं प्रकाश: सर्वस्य योगमायासमावृत:।
मूढोऽयं नाभिजानाति लोको मामजमव्ययम्।।२५।।

''ناهَم پرَڪاشَه سَروَسيه يوگمايا سماوِرتَه
مُوڙهو يَم نا ڀِجاناتي لوڪو مامَجَمَويَيَم'' (٢٥)

ساڌارڻ ماڻهوءَ لاءِ مايا هڪ پردو آهي، جنهن جي دواران پرماتما ڇوڌاري لڪل آهي. يوگ ساڌنا سمجهي هو اُن ۾ پرورت ٿئي ٿو. ان ڪان پوءِ يوگ مايا مطلب يوگ پرڪريا به هڪ پردو ئي آهي. يوگ جي شروعات ڪندي هنجي گيان يوگ جي بلندي اچڻ تي اُهو لڪل پرماتما ظاهر ٿئي ٿو. يوگيشور چون ٿا ته مان پنهنجي يوگ مايا سان ڍڪيل آهيان. فقط يوگ جي پڪي ٿيل اوسٿا وارا ئي مونکي سچو حقيقي ڏسي سگهن ٿا. مان سيني لاءِ ظاهر نه آهيان تنهن ڪري هي اگياني منش مونکي جنم رهت (جنهن کي هاڻي جنم نه وٺڻو آهي) اوناشي (جنهن جو ناس نٿو ٿئي) اويڪت سوروپ (جنهن کي وري ظاهر نه ٿيڻو آهي، اُتپن نه ٿيڻو آهي) کي نٿا ڄاڻن. ارجن به شري ڪرشن کي پاڻ جهڙو منش مڃي ٿو. اڳيان هن کي درشٽي ڏنائين ته هو گڙگڙائڻ لڳو، پرارٿنا ڪرڻ لڳو. حقيقت ۾ اويڪت اسٿت مهاپرش کي سڃاڻڻ ۾ اسين ماڻهو گهڻو ڪري انڌائي آهيون. اڳيان چون ٿا.

वेदाहं समतीतानि वर्तमानानि चार्जुन।
भविष्याणि च भूतानि मां तु वेद न कश्चन।।२६।।

”ويدا ھَمِ سَمَتيِتاني وَرِتماناني چارجُنَ
ڀَوِ شياڻي چَہ ڀوتاني مامِ توُ ويدَ نہَ ڪشِچنَ “ (٢٦)

ارجن! مان گذريل هلندڙ ۽ ايندڙ ۾ ٽيڻ وارو سمپورڻ پراڻين کي ڄاڻان ٿو؛ پر مونکي ڪو بہ نٿو ڄاڻي. ڇو نہ ٿا ڄاڻي سگھن؟

ईच्छाद्वेषसमुत्थेन द्वन्द्वमोहेन भारत।
सर्वभूतानि सम्मोहं सर्गे यान्ति परन्तप।।२७।।

”اِڇا دِويشسَمُتِتينَ دِوَنڊوَموهينَ ڀارت
سَروَڀوتانِي سَمِموهَمِ سَرگي يانتِي پَرَنتَپ “ (٢٧)

ڀرت ونشي ارجن ! اڇا ۽ دويش مطلب راڳہ دويش وغيره ٻن جي جهڳڙي جي موهہ سان سنسار جا سڀ پراڻي بيحد موهہ کي پراپت ٿي رهيا آهن تنهن ڪري مونکي نٿا ڄاڻن. ڇا ڪو ڄاڻندو ئي ڪونہ؟ يوگيشور شري ڪرشن چون ٿا:-

येषां त्वन्तगत पापं जनानां पुण्यकर्मणाम्।
ते द्वन्द्वमोहनिर्मुक्ता भजन्ते मां दृढव्रता:।।२८।।

”ييشامِ تُوَنتَگَت پاپمَ جَنانا مِ پُڻيڪَرِمَڻا مِ
تي دِوَندَ موهنِرمُڪتا ڀَجَنتي مامِ دِرڍِورَتاهہ“(٢٨)

پر پڇ ڪرم (جيڪو آواگمن جو انت ڪرڻ وارو آهي. جنھنجو نالو ڪاريہ ڪرڻ، ڪرم مقرر ڪرم، يگيہ جي پرَڪريا ڇٽي وري وري سمجھايو آهي اُن ڪرم جي ڪرڻ وارن جن ڀڳتن جا پاپ نشٽ ٿي ويا آهن، اُهي راڳہ دويش وغيره ٻن جي جهڳڙي جي موهہ کان چڱيءَ طرح مڪت ٿي، وِرِتَ ۾ درڍ ٿي منھنجو ڀڄن ڪن ٿا- ڇا جي لاءِ ٿا ڀڄن ڪن؟

जरामरणमोक्षाय मामाश्रित्य यतन्ति ये।
ते ब्रह्म तद्विदुः कृत्स्नमध्यात्मं कर्म चाखिलम्।।२९।।

”جرامرڻموڪشايہ ماماشِرَتيہَ يَتَنِنتي يي
تي برَهمَتَدِدُهہ ڪِرِ تِسنمَتدِياتمِ ڪَرمَ چاکِلَمِ(٢٩)
جو منهنجي شرڻ ۾ رهي ٻڍاپي ۽ مرڻ کان مڪتي پائڻ لاءِ ڪوشش ڪن ٿا، اُهي پرش اُن برهم کي، سمپورڻ گيان کي ۽ سمپورڻ ڪرم کي ڄاڻن ٿا. ۽ انهي ڪِرَمَ ۾

साधिभूताधिनैवं मां साधियज्ञं च ये विदु:।
प्रयाणकालेऽपि च मां ते विदुर्युक्तचेतस:।।३०।।

”ساڌيڀوتاڌي نَئيوم مامُ ساڌيِيگيَمِ چہَ يي وِدُهہ
پرِياڻڪاليپي چہ مامِ تي وِدُرِ يُڪتچيتَسَهہ(٣٠)
جي پرش اڌيڀوت، اڌيدَئيوَ ۽ اَڌييَگيہ سان گڏ مونکي ڄاڻن ٿا. مون ۾ سمايل چت وارا اُهي پرش انت ڪال ۾ بہ مونکي ئي ڄاڻن ٿا. مون ۾ است رهن ٿا ۽ سدائين مونکي پراپت رهن ا. چويهين ۽ ستاوهين شلوڪن ۾ اُنهن چيو تہ مونکي ڪير نٿو ڄاڻي، ڇاڪاڻ هوُ موهہ ۾ ڦاٿل آهن.

پر جيڪي اُن موهہ کان ڇٽڻ جي لاءِ ڪوشش ۾ لڳل آهن، اُهي (١) سمپورڻ برهم،(٢) سمپورڻ اڌياتم (٣) سمپورڻ ڪرم (۴) سمپورڻ اڌيڀوت ((۵) سمپورڻ اڌيَدئيوَ (٦) سمپورڻ اڌييگيہ سهت مونکي ڄاڻن ٿا، ائين ناهي تہ ڪوئي نٿو ڄاڻي.

تاتپرج :

هن ستين اڌياءَ ۾ يوگيشور شري ڪرشن ٻڌايو تہ اننيہ (هڪ چت سان) ڀاوَ سان مون ۾ سمپرت ٿي ڪري، منهنجي آسري ٿي ڪري جو يوگہ ۾ لڳي ٿو اُهو پوريءَ طرح مونکي ڄاڻي ٿو. مونکي ڄاڻڻ لاءِ هزارن ۾ ڪوئي ورلو ئي ڪوشش

ڪري ٿو ۽ ڪوشش ڪرڻ وارن ۾ ڪو ورلو ئي ڄاڻي ٿو. هو مونکي پنڊ روپ، شرير روپ ۾ هڪ ديش وارو نٿو ڏسي، هو ته مونکي جتي ڪٿي، سَرِوَتر وياپت ڏسي ٿو. اٺن ڀيدن واري منهنجي جڙ پرڪرتي آهي ۽ اُنجي اندر ۾ جيون روپ ۾ منهنجي چيتن پرڪرتي آهي. انهن ٻنهي جي ميلاپ سان پورو جڳت بيٺو آهي. تيج ۽ ٻل منهنجي ئي دواران آهي. راڳ ۽ ڪام کان رهت ٻل توڙي ڌرم جي چاهه جي ڪامنا به مان ئي آهيان جيئن ته سڀ ڪامنائون ته خارج آهن، پر منهنجي پراپتيءَ لاءِ ڪامنا ڪر. اهڙي اچا جو سڱل ٿيڻ منهنجو ئي پرسادآهي. فقط پرماتما کي پائڻ جي ڪامنا ئي ڌرم انوڪول ڪامنا آهي.

شري ڪرشن ٻڌايو ته مان ٽنهي گڻن کان نيارو آهيان، پري آهيان. ٻَرَمَ جو سپرش ڪري پرم ڀاوَ ۾ استت آهيان، پر يوڳن ۾ ڦاٿل موڙهه پرش سڌو منهنجو ڀڄن نه ڪري ٻين ديوتائن جي اُپاسنا ڪن ٿا، جڏهن ته اُتي ديوتا نام جو ڪوئي آهيئي ڪونه. پٿر، پاڻي، وڻ جنهن کي به هو پوڄڻ چاهين ٿا. اُن جي اُنهن جي شرڌا کي مان ئي پشت ڪندو آهيان. اُن جي آڙ ۾ بيهي ڪري مان ئي ڦل ڏيندو آهيان ڇاڪاڻ ته نه اُتي ڪوئي ديوتا ئي آهي ۽ نه ڪنهن ديوتا وٽ ڪي يوڳه ئي آهن. لوڪ مونکي ساڌارڻ سمجهي نٿا ڀڄن ڪن، ڇو جو مان يوڳه-پرڪريا دواران ڍڪيل آهيان. ڌرم جي ڪمن جي شروعات ڪندي ڪندي يوڳه مايا جو پردي کي پار ڪرڻ وارا ئي مون شرير ڌار کي به اويڪت روپ ۾ ڄاڻن ٿا، ٻِيُنِ حالتن ۾ نه

منهنجا ڀڳت چئن قسمن جا آهن- ارٿارٿي، آرت، جڳياسو ۽ گياني. چنتن ڪري ڪري انيڪ جنمن جي پڇاريءَ واري

جنم ۾ پراپتي وارو گياني منهنجو ئي سروپ آهي مطلب ته جنمن کان چنتن ڪري اُن ڀڳوت سوروپ کي پراپت ڪيو ويندو آهي. راڳ دويش جي موهه سان جڪڙيل منش مونکي ڪڏهن به نٿو ڄاڻي سگهي، پر راڳ دويش جي موهه کان رهت، چٽل ٿي جو مقرر ڪرم (جنهن کي ٿوري ۾ آراڌنا چئي سگهون ٿا) جو جنتن ڪندي ٻڍاپي-مرڻ کان ڇٽڻ جي لاءِ ڪوشش ڪن ٿا، اُهي پرش سمپورڻ برهم کي، سمپورڻ اڌياتم کي، سمپورڻ اڌيڌئيوَ کي، سمپورڻ ڪرم کي ئي سمپورڻ يگيه سهت مونکي ڄاڻن ٿا. اُهي مون ۾ پوريش ڪن ٿا ۽ انت ڪال ۾ به مونکي ئي ڄاڻن ٿا مطلب ته پوءِ ڪڏهن به وسمرت نٿا ٿين.

هن اڌياءَ ۾ پرماتما جي پوري جانڪاري جو نچور آهي- هاڻي ”اوم تتِسَدِتِي شريمد ڀَڳَوَدِ گيتا سوُپنِشتسدُ برهم ودياپام يوگشاستري شري ڪرشنا ارِجُن سَموادي ”مَمِگرَ بوڌَهه“ نام سپِتموڌيايَهَه ۱۱۷۱۱

ان طرح شريمد ڀڳوت گيتا روپي اُپنِشَدِ ايوَمِ برهم وديا ۽ يوگشاستر وِشيڪ شري ڪرشن ۽ ارجن جي سنواد ۾ ”سَمِگرَ جانڪاري“ نالي وارو ستون اڌياءُ پورو ٿيو.

اِتي شريمتپرمهنس پرمانندسيه شِشِيه سوامي اڙگڙانند ڪِرتي شريمدِ ڀڳَوَدِ گيتا ياهَ ”يٿارتگيتا“ ڀاشِيي“ سِمَگرَ بوڌَهه“ نام سَپتَمو ڌيايه ۱۱۷۱۱ ۱۱هري اوم تَتِ سَتِ۱۱.

۱۱ اوم شري پَرِماتِمَني نَمَهَ ۱۱

اَٿ اِشٽمو ڌيايَهَ

ستين اڌياءَ جي پڇاڙيءَ ۾ يوگيشور شري ڪرشن چيو تہ پڙيہ ڪرم (نِيَتِ ڪرم، آراڌنا) کي ڪرڻ وارا يوگي سمپورڻ پاپن کان ڇٽي اُن وياپت برهم کي ڄاڻن ٿا معنيٰ ڪرم کا اهڙي وستو آهي، جا وياپت برهم جي ڄاڻ ڏياري ٿي. ان ڪرم کي ڪرڻ وارا تہ برهم کي، سمپورڻ ڪرم کي، سمپورڻ اڌياتم کي، سمپورڻ اڌِيدَئيوَ، اڌي يوت ۽ اڌييگيہ سهت مونکي ڄاڻن ٿا. ۽ ڪرم کا اهڙي وستو آهي، جا انهن سيني سان واقفيت ڪرائي ٿي. هو انت ڪال ۾ بہ مونکي ئي ڄاڻن ٿا. اُنهن جي ڄاڻ ڪڏهن وسمرت نٿي ٿئي، وسري نٿي.

ان تي ارجن هن اڌياءَ جي شروعات ۾ ئي اُنهن شبدن، اکرن کي ڏُهرائيندي سوال رکيو.

अर्जुन उवाच

किं तद्ब्रह्म किमध्यात्मं किं कर्म पुरुषोत्तम।
अधिभूतं च किं प्रोक्तमधिदैव किमुच्यते।।१।।

ارجُن اُواچ

”ڪِمِ تَدِبِرَهَمَ ڪِمِڌياتِمَمِ ڪِمِ ڪَرِمَ پُرشوتَمَ
اَڌِيِيوتَمِ چہَ ڪِمِ پروڪِتَمَڌِيدَئيوَمِ ڪِمُڇِيتي (۱)

هي پرشوتم! هيءُ برهم ڇا آهي؟ اڌياتم ڇا آهي؟ ڪرم ڇا آهي؟ اڌيِيوُت ۽ اڌِيدَئيوَ ڪنهنکي چيو وَڃي ٿو؟

अधियज्ञ: कथं कोऽत्र देहेऽस्मिन्मधुसूदन।
प्रयाणकाले च कथं जेयोऽसि नियतात्मभि:।।२।।

''اڌيڀَگيہَ ڪَٿَمِ ڪوتِرَ ديهيسمنمڌُوسوُدَن
پِرياڻڪالي چَہ ڪَٿَمِ گييوسي نيَتاتمڀِيهَہ (٢)

هي مڌوسوڌن! هتي اڌيڀگيہ ڪير آهي ۽ اُهو هن شرير ۾ ڪيئن آهي؟ سِڌِ آهي تہ اَڌيڀَگيَہ يگيہ جو ڀڳوان هلائيندڙ ڪو اهڙو پرش آهي، جو منش شرير جي آڌار وارو آهي. سمايل چت وارن پرشن دواران انت سمي ۾ توهين ڪهڙي طرح جاڻڻ ۾ ايندا آهيو؟ انهن ستن سوالن جو نمبروار نرنيہ ڏيڻ لاءِ يوگيشور شري ڪرشن چيو:

श्रीभगवानुवाच
अक्षरं ब्रह्म परमं स्वभावोऽध्यात्ममुच्यते।
भूतभावोद्भवकरो विसर्गः कर्मसञ्ज्ञितः।।३।।

شري ڀڳوان اُواچ
''اَڪشَرَمِ بِرَهمَ پَرَمَمِ سِوَڀاووڌياتِمَمُچيَتي
ڀوُتڀا وودِڀَوَڪرو وِسرِگَهہ ڪَرِمَسَنگيَتَهہ (٣)

پربرهم آهي. '' سِوَڀاوهہ اَڌياتِمَمِ اُچيَتي'' ڀاڻ ۾ استر ڀاوُ ئي اَڌياتِمِ ارٿات آتما جو آڌيپتيہ (اعليٰ حڪومت) آهي. هن ڪان پهرين سڀ مايا جي آڌيپتيہ (مايا جي حڪومت) ۾ رهندا هئا؛ پر جڏهن تسِوَ ڀاوَ معنيٰ سوروپ جي استر ڀاوَ (ڀاڻ ۾ استر ڀاوُ) ملي وڃي ٿو تہ آتما جو ئي آڌيپَتيہ هن ۾ پرواهت ٿي ٿو وڃي. اهوئي اڌياتم آهي، اَڌياتم جي حد درجي جي ورڌي آهي.'' ڀوُتَڀاوِدڀَوَڪرَهہ.'' ڀوتن جا اُهي ڀاوَ ڪجهہ نہ ڪجهہ اُدڀَوَ ڪندو آهي مطلب تہ پراڻين جا اُهي سنڪلپ ڀلا يا بُرا سنسڪارن جي رٿيل رچنا ڪندا آهن اُنهن جو وسرگہ معنيٰ وِسَرَجن اُنهن جو متجي وڃڻ ئي ڪرم جي حد آهي. اهوئي سمپورڻ ڪرم آهي، جنهن جي لاءِ يوگيشور چيو هو، ''

هو سمپورڻ ڪرم ڪي ڄاڻي ٿو“. اُتي ڪرم پورڻ آهي، اڳيان ضرورت ڪونهي (نِيَت ڪَرم) ان اوستا ۾ يوڳي جا اُهي ڀاوَ جي ڪجھ نہ ڪجھ رچيندا آهن، ڀلا يا بُرا سنسڪار ڪٺا ڪندا آهن، بڻائيندا آهن. اُهي جڏهن سڀ شانت ٿي وڃن اهائي ڪرم جي سمپورڻتا آهي. ان کان اڳي ڪرم ڪرڻ جي ضرورت نٿي رهي. هاڻي ڪرم ڪا اهڙي وستو آهي، جا يوڳي جي سيني سنڪلپن کي، جن سان ڪجھ نہ ڪجھ سنسڪار بڻجن ٿا اُنهنجو شمن ڪري ٿي ڇڏي. ڪرم جو ارٿ آهي (آراڌنا) چنتن جو يگيہ ۾ آهي.

अधिभूतं क्षरो भावः पुरुषश्चाधिदैवतम्।
अधियज्ञोऽहमेवात्र देहे देहभृतां वर।।४।।

”اَڌي ڀوُتَم ڪشرو ڀاوَهہ پُرُشَچاڌيدَئيوَتَمِ
اَڌِييگيو هميواترَ ديهي ديهڀِرتامِ وَرَ (۴)

جيستائين اڪشيہ ڀاوُ نٿو ملي، تيستائين نشٽ ٿيڻ وارا ڪِشرَ ڀاوَ اَڌِيڀوت معنيٰ ڀوتن جو آڌار آهن. انهن ڀوتن جي اُتپتيءَ سبب آهن. ”پُرُشَهہ چہ اَڌِيدَئِوَتَمِ“ پرڪرتيءَ کان پري جو پرم پرش آهي. اهوئي اَڌيدَئيوَ ارٿات سمپورڻ ديون (دَئَوي سمپد) جو آڌار آهي. دَئِوي سَمِپد ان پرم ديو ۾ لِين ٿي وڃي ٿي. ديهہڌارين ۾ سريشٽ ارجن! هن منش تن ۾ مان ئي ”اَڌِيگيہ“ آهيان مطلب تہ يگين جو ڀڳوان آهيان هاڻي اُن شرير ۾ اويڪت سوروپ ۾ استٿ مهاپرش ئي اَڌييگيہ آهي. شري ڪرشن هڪ يوگي هو، جو سمپورڻ يگين جو ڀوڳتا آهي، انت ۾ يگيہ اُن ۾ پرويش پائين ٿا. اُهوئي پرم سوروپ ملي وڃي ٿو. ان طرح ارجن جي ڇهن سوالن جو سماڌان ٿيو. هاڻي پڇاڙيءَ جو سوال تہ، انت ڪال ۾ ڪيئن توهين ڄاڻڻ

۾ اچو ٿا، جو ڪڏهن وسمرت نٿو ٿئي.

अन्तकाले च मामेव स्मरन्मुक्त्वा कलेवरम्।
य: प्रयाति स मद्भावं याति नास्त्यत्र संशय:।।५।।

''اَنِتَڪالي چہَ ماميوَ سِمرَنِمُڪِتِوا ڪليوَرَمِ
يَهَہ پرياتي سَ مَدِڀاوَ ياتي ناسِتِيَتِرَ سنشيهہ (۵)

يوگيشور شري ڪرشن چون ٿا تہ جو پرش انتڪال ۾ مطلب تہ من جي نروڌ ۽ وليہ جي وقت ۾ منهنجو ئي سمرڻ ڪندي شرير جي سنٻنڌ کي ڇڏي الڳہ ٿي وڃي ٿو، هو ''مَدِڀاوَمِ'' ساڪيات منهنجي سوروپ کي پراپت ٿئي ٿو، ان ۾ ڪو بہ شڪ ڪونهي.

شرير جو مرتيو شڌ انت ڪال ڪونهي. مرڻ کان پوءِ بہ شريرن جو سلسلو پنيان لڳو رهي ٿو. گڏ ٿيل سنسڪارن جي سطح جي مٿجي وڃڻ سان گڏ ئي من جو نروڌ ٿي وڃي ٿو ۽ اَهو من ئي جڏهن وِلين ٿي وڃي ٿو تہ اُتيئي انت ڪال آهي، جنهن کانپوءِ شرير نٿو ڌارڻ ڪرڻو پوي.اهو ڪرياتمڪ آهي. فقط چوڻ سان، وارتا جو سلسلو سمجهہ ۾ نٿو اچي جيستائين شريرن جو انت ڪٿي ٿيو؟ من جي نروڌ ۽ روڪيل من جي وِلَيہ ڪال ۾ جيئَري شرير جي سنٻنڌن جو وڇوڙو ٿي وڃي ٿو. جيڪڏهن مرڻ کانپوءِ هي استٿي ملي ٿي تہ شري ڪرشن بہ پورڻ نہ هجي ها. اُنهن چيو تہ انيڪ جنمن جي اڀياس سان پراپتي وارو گياني ساڪيات منهنجو سوروپ آهي. مان اُهو آهيان ۽ هو مون ۾ آهي. ذري ماتر بہ هن ۾ ۽ مون ۾ فرق ڪونهي، هيءَ جيئري ئي پراپتي آهي. جڏهن وري ڪڏهن شرير نہ ملي، اهوئي شريرن جو انت آهي. هيءَ تہ حقيقي شرير جي انت جو چترڻ ٿيو، جو ماڻهن ۾ پرچلت آهي، مشهور آهي، پر هن شرير جي انت کانپوءِ وري جنم وٺڻو پوي ٿو:-

यं यं वापि स्मरन्भावं त्यजत्यन्ते कलेवरम्।
तं तमेवैति कौन्येत सदा तद्भावभावित:।।६।।

”يَم يَم واپي سِمرَنڀاوَم تِيَجَتيَنتي ڪليوَرَم
تَم تَميوَئيتي ڪؤنتييَہ سَدا تَدڀاوَ ڀاوِتَھ (٦)

ڪؤنتييَہ ! مرتيوءَ جي وقت منش جنھن بہ ڀاوَ کي ياد ڪندي شرير تياڳي ٿو، اُن کي ئي پراپت ٿئي ٿو. تڏھن تہ ڏاڍو سَسِتو سؤدو آھي. سڄي جيون مؤج ڪن، مرڻ لڳون تہ ڀڳوان جو سمرڻ ڪري وٺنداسين. پر شري ڪرشن چون ٿا ائين ٿيندو ڪونھي. ” سدا تَدڀاوَ ڀاووِتَھ“ ان ئي ڀاوَ جو چنتن ڪري ٿو سگھي، جيئن جيون ڀر ڪيو آھي. اُھيئي ويچار زبردستيءَ اچي ٿا وڃن ، جن جو سڄي جيون ابياس ڪيو ويو آھي، ٻيءَ طرح نٿو ٿي سگھي.

तस्मात्सर्वेषु कालेषु मामनुस्मर युध्य च।
मय्यर्पितमनोबुद्धिर्मामेवैष्यस्यसंशयम् ।।७।।

”تَسماتِسَرويشوُ لوڪيشوُ مامَنُسِمرَ يُڌيہَ چَہ
مَيِيَرِ پِتَمَنو بُڌيِرماميوَئيشِيَسِيَسَنشَيَم (٧)

تنھنڪري ارجن! تون ھر وقت منھنجو سمرڻ ڪرِ ۽ يڌ ڪر. مون ۾ ارپڻ ڪيل من ۽ ٻڌيءَ سان ڀرپور ٿي تون بنا شڪ مونکي ئي پراپت ٿيندين. سدائين چنتن ۽ يُڌ ٻئي گڏ ڪيئن ممڪن آھن؟ ٿي سگھي ٿو لڳاتار چنتن ۽ يڌ جو اھوئي سوروپ ھجي تہ ”جئہ ڪنعيالال جي“ جَئہ ڀڳوان جي چوندا رھون ۽ ٻاڻ ھلائيندا رھون. ليڪن سمرڻ جو سوروپ اڳئين سلوڪ ۾ صاف ڪندي يوگيشور ڪرشن چون ٿا:-

अभ्यासयोगयुक्तेन चेतसा नान्यगामिना।
परमं पुरुष. दिव्यं याति पार्थानुचिन्तयन्।।८।।

”اَڀياسَيويو گَيُڪتينَ چيتَسا نانِيَگامِنا

پَرَمَمِ پُرُشَمِ دِوِيَمِ ياتي پارٿانوُچِنتَيَن “ (٨)

هي پارٿ! اُن سمرڻ لاءِ يوگ جي اڀياس سان يڪت ٿيل (منهنجو چنتن ۽ يوگ جو اڀياس ضروري آهي) مون ڪانسواءِ ٻئي پاسي نه وڃڻ واري چت سان نرنتر چنتن ڪرڻ وارو پرم پرڪاش سوروپ، ديوتا سروپ پرش مطلب ته اُهو پرماتما کي پراپت ٿئي ٿو. سمجهو ڪٿي ته هيءَ پينسل ڀڳوان آهي، ته ان ڪانسواءِ ٻي ڪنهن شيءِ جي ياد نه اچڻ گهرجي. هن جي اوسي پاسي ۾ توهان کي ڪتاب ڏسڻ ۾ اچي ٿو يا ٻيو ڪجهه، ته توهانجو سمرڻ کنڊت ٿي ويو. سمرڻ جيستائين ايترو سوکيم آهي ته اشٽ پرماتما کان سواءِ ٻيءَ شيءِ جو سمرڻ به نه هجي. من ۾ لهرون به نه اُٿن، ته سمرڻ ۽ يڌ ٻئي هڪ وقت ڪيئن ٿينديون؟ حقيقت ۾ جڏهن توهين چت کي سيني طرفن کان سميٽي پنهنجي هڪ آراڌيه جي سمرن ۾ پرورت ٿيندا، ته اُن وقت مايا جون پرورتيون ڪام ڪروڌ، راڳ دويش رڪاوٽ جي سامهون پرگهٽ ٿي آهن. توهين سمرن ڪندا؛ پر هو توهانجي اندر ۾ چنتا ۽ ٻي آرامي پيدا ڪنديون، توهانجو من سمرن کان چلائمان ڪرڻ چاهينديون. انهن ٻاهرين پريورتن جو پار پائڻ ٿي يڌ آهي. لڳاتار سمرڻ سان ئي يڌ سنڀوَ (ممڪن) آهي. گيتا جو هڪ به شلوڪ ٻاهرين مار ڪُٽ جو ساٿ نٿو ڏئي. چنتن ڪنهنجو ڪريون؟ ان تي چون ٿا:

कविं पुराणमनुशासितारमणोरणीयांसमनुस्मरेद्यः।
सर्वस्य धातारमचिन्त्यरूपमादित्यवर्णं तमसः परस्तात्।।९।।

”ڪَوِمِ پُراڻمنوُ شاسِتارمڻورڻييامِ سَمَنُسِمَريديهه
سَرِوَسِيهَ ڌاتارَمِچِنتِيَه روپَمادِتِيَوَرڻَمِ تَمَسَهه پَرَستات “ (٩)

اُن يڌ سان گڏ اُهو پرش سَرِوگيه، انادي، سيني کي هلائيندڙ

سوکيم کان بہ وڌيڪ سوکيم، سڀني جو پالڻ پوشڻ ڪرڻ وارو پر اچنتيہ (جيسنائين چت ۾ چت جي لهر آهي. تيسنائين هو ڏيکاري نٿو ڏئي. چت جي نروڌ ۾ ولين وقت ۾ ئي ظاهر ٿئي ٿو) نتيہ پرڪاش سوروپ ۾ اوديا کان پري اُن پرماتما جو سمرن ڪندو آهي، هتي چون ٿا پرماتما جو، تنهن ڪري اُن پرماتما جي چنتن (ڌيان) جو ماڌيم تَتَوِ اسٿت مهاپرش آهي ان باري ۾

प्रयाणकाले मनसाचलेन
भक्त्या युक्तो योगबलेन चैव।
भ्रुवोर्मध्ये प्राणमावेश सम्यक्
स तं परं पुरुषमुपैति दिव्यम्।।१०।।

پِرَياڻڪالي مَنَساچَلين
ڀَڪتِيا يُڪتو يوگبلينَ چَئيوَ ا
ڀِرُوورِمَڌِيي پراڻماويش سَمِيَڪ
سَ تَمِ پَرَمِ پُرُشمُپَئيتِ دِوِيَمِ اا (١٠)

جيڪو هميشه اُن پرماتما جو سمرڻ ڪري ٿو، اُهو ڀڳتي يُڪت پُرش ”پِرَياڻڪالي“ من جي ولين اوسٿا ڪال ۾ يوگہ بل سان ارٿات نِيَت (مقرر) ڪرم جي آچرڻ دواران ڀِرڪٽيءَ جي وچ ۾ پراڻ کي چڱيءَ طرح ٿانئيڪو ڪري (پراڻ - اپان کي چڱيءَ طرح سَمَ، نہ اندر مان چنتا ۾ بي آرامي پيدا ٿئي نہ ٻاهريون ڪو سنڪلپ وڃڻ وارو هجي، سَت، رَجو - تَمَ چڱي طرح شانت هجن سُرت اِشٽ ۾ ئي اسٿت هجي، ان وقت ۾) هو اچل من مطلب تہ اسٿر ٻُڌيءَ وارو پرش اُن ديوتا سروپ پرش پرماتما کي پراپت ٿئي ٿو،سدائين ياد آهي تہ اُن پرماتما جي پراپتي جو وڌان (پوِرتي) يوگہ آهي. ان جي لاءِ مقرر ڪِريا

جو آچرڻ ئي يوگہ ڪِريا آهي، جنهنجو وستار سان ورنن يوگ يشور چوٿين ڇهين اڌياءَ ۾ ڪيو آهي. هاڻي اُنهن چيو، ”لڳاتار منهنجو ئي سمرن ڪَر.“ ڪيئن ڪيون؟ تہ انهي يوگہ ڌارڻا ۾ استر رهي ڪرڻو آهي. اهڙو ڪرڻ وارو ديوتا. سوروپ پرش کي ئي پراپت ٿئي ٿو، جو ڪڏهن وسمرت نٿو ٿئي. هتي هن سوال جو سماڌان ٿيو تہ پرياڻ ڪال ۾ ڪهڙي طرح ڄاڻڻ ۾ اچو ٿا؟ پائڻ يوگيہ پَدَ جو چترڻ ڏسو، جو گيتا ۾ جڳهہ جڳهہ تي آيو آهي.

यदक्षरं वेदविदो वदन्ति
विशन्ति यद्यतयो वीतरागा: ।
यदिच्छन्तो ब्रह्मचर्यं चरन्ति
तत्ते पदं सङ्ग्रहेण प्रवक्ष्ये ।।११ ।।

”يَدَڪِشرَمِ ويدَوِدو وَدَنِتي
وِشَنِتي يَدِيَتَيو وِيتراگاهہ ا
يَدِڇِنِتو بِرَهَمَچِريَمِ چَرَنِتي
تَتي پَدَمِ سَڱِگَرَهيڻ پِرَوِڪِشيي اا (اا)

”ويد وِدِ“ ارٿات نہ ڄاتل تَتِوَ کي ظاهر ڄاڻڻ وارا لوڪ جنهن پرم پد کي ”اَڪشرمِ“ اکشيہ چون ٿا؛ ويت راگہ مهاتما جنهن ۾ پرويش جي لاءِ اُتاولا رهن ٿا، جنهن پرم پد کي چاهڻ وارا برهمچريہ جو پالن ڪن ٿا (برهچريہ برهمچاري“ ٻاهرين اندرين کي من سان تياڳڻ، برهم جو لڳاتار چنتن سمرن ئي برهمچريہ آهي، جيڪو برهم جو درشن ڪرائي اُن ۾ استان ڏياري پائي شانت ٿي ويندو. هن آچرڻ سان اندرين جو سنجم ئي نہ، بلڪ سيني اندرين جو سنجم پاڻيهي ٿي ويندو آهي. ان طرح جو برهمچريہ جو آچرڻ ڪن ٿا) جو هردي

۾ گڏ ڪرڻ يوڳيہ آهي، ڌارڻ ڪرڻ يوڳيہ آهي اُن پد کي مان
تنهنجي لاءِ چوندس اهو پد آهي ڇا؟ ڪيئن پاتو وڃي ٿو؟ ان
تي يوڳيشور شري ڪرشن چون

सर्वद्वाराणि संयम्य मनो हृदि निरुध्य च।
मूध्न्यार्धायात्मन: प्राणमास्थितो योगधारणम्।।१२।।

”سَروَدُوارا ڻي سَنيَميہَ مَنو هِردِ نِروڌيہَ چَہ
موُڌنيارِڌاياتِمَنَہ پراڻماسِٿتو يوڳڌارَڻامِ“ (١٢)

سڀني اندرين جي دروازن کي روڪي ارٿات واسنائن
کان الڳہ رهي، من کي هرديہ ۾ استٿ ڪري (ڌيان هردي ۾
رکيو ويندو آهي ڌريو ويندو آهي، ٻاهر نہ. پوڄا ٻاهر نہ ٿيندي
آهي) پراڻ ارٿات انتڪرڻ جي واپار کي مٿي ۾ نروڌ ڪر، يوڳ
ہ ڌارڻا ۾ استٿ ٿي (يوڳہ کي ڌارڻ ڪري رهڻو آهي، ٻيو
طريقو نہ آهي) ان طرح استٿ ٿي.

ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म व्याहरन्मामनुस्मरन्।
य: प्रयाति त्यजन्देहं स याति परमां गतिम्।।१३।।

”اومِتييي ڪاڪيشَرَمِ برَهمَ وِياهَرَنمامنُسمِرَنِ
يَہ پرياتي تِيَجَنِديهَمِ سَ ياتي پرمامِ گَتمِ (١٣)

جيڪو پرش ”اوم اِتي“ اوم ايترو ئي، جو واقفيت ڏيندڙ
آهي. هنجو جپ ۽ منهنجو سمرڻ ڪندي شرير تياڳي وڃي
ٿو، اُهو پرش پرم گت کي پراپت ٿئي ٿو. شري ڪرشن هي
يوڳيشور، پرم تَتِوَ ۾ استٿ مهاپرش، ستگرو هو. يوڳيشور شري
ڪرشن ٻڌايو تہ اوم اکر اکشيہ برهم جو پتو ڏيڻ وارو آهي،
اسان کي واقف ڪرڻ وارو آهي. تون اُنجو جپ ڪر ۽ ڌيان
منهنجو ڪر. پراپتي واري هر مهاپرش جو نالو اُهو ئي هوندو
آهي جنهن کي هو پراپت ڪندو آهي، جنهن سان هو ملي هڪ

ٽيل آهي تنهن ڪري نام اوم ٻڌايائين ۽ روپ پنهنجو يوڳ يشور ”ڪرشڻ -ڪرشڻ“ جپڻ جو حڪم ڪونہ ڏنو. وقت گذرڻ ڪان پوءِ ڀاوُڪ پرشن هنجو بہ نالو جپڻ شروع ڪري ڇڏيو ۽ پنهنجي شرڌا جي انوسار اُنجو قل بہ پائين ٿا، جيئن تہ منش جي شرڌا جتي ٽِڪي وڃي ٿي اُتي مان ئي اُنجي شرڌا کي پشت ڪريان، معنيٰ مظبوط ڪريان ٿو ۽ مان قل ڏيڻ جو وڏان بہ ڪريان، بندوبست بہ ڪريان ٿو.

ڀڳوان شِوَ ”رام “ شبد جپڻ تي زور ڏنو. رمنتي يوگيَنو يسِمِن سَ رامَھہ“. ”را اؤر مَ ڪي بيچ ۾ ڪبيرا رها لڪايہ“ را ۽ مَ انهن ٻن اکرن جي اندر وچ ۾ ڪبير پنهنجي من کي روڪڻ ۾ پربينِ ٿي ويو.

شري ڪرشن اوم تي زور ڏين ٿا. او اهَمِ سَ اوم، اها شڪتي منهنجي اندر ۾ آهي، ڪٿي ٻاهر نہ ڳولين. هيءَ اوم بہ ان پرم ستا (شڪتي) جي ڄاڻ ڏيئي شانت ٿي وڃي ٿو. سچ تہ ان پريوءَ جا انيڪ نالا آهن، پر جپ لاءِ اهو ئي نالو سارٿڪ آهي جو ننڍو هجي، سواس ۾ ڍَلجي وڃي ۽ هڪ پرماتما جو ئي گيان ڪرائيندو هجي. ان ڪان الڳ گھڙيئي ديوي-ديوتائن جي اوويڪ پورڻ ڪلپنا ۾ منجهي منزل تان درشٽي نہ هٽائي ڇڏيو

پوجيہ مهاراج جي چوندا هئا- منهنجو روپ ڏسو ۽ شرڌا انوسار ڪو بہ ٻن اڍائي اکرن جو نالو ”اوم“ رَامَ، شِوَ مان ڪوئي هڪ ڪڻو. اُنجو چنتن ڪريو ۽ اُنجي ارٿ سوروپ اِشٽ جي سروپ جو ڌيان ڪيو. ڌيان ستگروءَ جو ئي ڪيو ويندو آهي. توهين رام، ڪرشڻ يا ”ويِتراگہ وشِيمِ واچِتَمِ“ ويت راگہ مهاتمائن ۽ ”يٿاڀِمَتَڌِياناڌِوا“ (پتنجلي يوگہ۳۹-۳۷-۱)

اپميت منعيٰ يوگ جي شان، انوُڪوُل ڪنهن جو بہ سوروپ پڪڙي، اُهي اَنُيَوَ ۾ توهان کي ملندا ۽ توهانجو سهيوگ ڪنهن ستگرو جي طرف وڌائي ڇڏيندا، جن جي مارگ درشن سان توهين آهستي آهستي پرڪرتي جي ڪيتر کان پار ٿيندا ويندا. مان بہ شروع ۾ هڪ ديوتا (ڪرشن جو ورات روپ) جي صورت تي ڌيان ڪندو هوس، پر پوجيہ مهاراج جي جِي انيوي پرويش سان اُهو شانت ٿي ويو.

شروعاتي ساڌڪ نام تہ جپين ٿا، پر مهاپرش جي سروپ جو ڌيان ڪرڻ ۾ هچڪن ٿا. هو پنهنجي مچيل مانيتائن کي پوري طرح ڇڏي نٿا سگهن. هو ڪنهن ٻئي ديوتا جو ڌيان ڪن ٿا، جنهنجي يوگيشور شري ڪرشن روڪ ڪري ڇڏي آهي. هاڻي پوري سمپرڻ سان ڪنهن انيوي مهاپرش جي شرن وٺو. پڙهيہ پرشارث سٻل ٿيندي ئي ڪُتَرِڪنِ جو ناس ۽ يٿارت ڪِريا ۾ پرويش ملي ويندو. يوگيشور شري ڪرشن جي انوسار جي جپ ۽ پرماتما-سوروپ ستگروءَ جي سوروپ جو لڳاتار سمرڻ ڪرڻ سان من جو نروڌ ۽ وِلين ٿي وڃي ٿو ۽ اُن ڪَنَ ۾ شرير جي سنٻنڌ جو تياڳ ٿي ويندو آهي. فقط مرڻ سان شرير پيڇو نٿو ڇڏي.

अनन्यचेताः सततं यो मां स्मरति नित्यशः।
तस्याहं सुलभः पार्थ नित्ययुक्तस्य योगिनः।।१४।।

”اَنَنيچيتاهہ سَتَتَمِ يو مامِ سِمرَت نِتيَشَهہ
تَسياهَمِ سُلُڀَهہ پارٿ نِتيَيُڪُتَسيَہ يوگينَهہ “ (١۴)

”مون کان سواءِ ٻيو ڪوئي چت ۾ آهي ئي ڪونہ“ ٻئي ڪنهن جو چنتن نہ ڪندي معنيٰ اَنَنِيہ چت سان استر ٿيل جو هميشهہ منهنجو سمرڻ ڪري ٿو، اُن نِتيہ مون ۾ مليل يوگِيءَ

جي لاءِ مان سولو لڀندو آهيان. توهانجي سُلڀ ٿيَڻ سان ڇا ملندو؟

मामुपेत्य पुनर्जन्म दु:खालयमशाश्वतम्।
नाप्नुवन्ति महात्मानः संसिद्धिं परमां गताः।।१५।।

”مامُپيتِيَہ پُنرِ جَنمَ دُکالَيَشاشِوَتَمِ
ناپنُنتي مهاتمانَهہ سَنِسڌِمِ پرمامِ گَتاهہ “ (١٥)

مونکي پراپت ڪري دکن جي استان سوروپ ڪڻ ڀنگر پُنَرِ جنم کي پراپت نٿا ٿين، بلڪ پرم سِڌي کي پراپت ٿين ٿا مطلب تہ مونکي پراپت ٿين ٿا يا پرم سِڌيءَ کي پراپت ٿيڻ هڪ ئي ڳالهہ آهي. فقط ڀڳوان ئي اهڙو آهي، جنهن کي پائي اُن پرش جو پُنَرِ جنم نٿو ٿئي. پوءِ پُنِرَ جنم جي حد ڪيستائين آهي؟

आब्रह्मभुवनाल्लोकाः पुनरावर्तिनोऽर्जुन।
मामुपेत्य तु कौन्तेय पुनर्जन्म न विद्यते।।१६।।

” آبِرَهمَڀُوَ نالِلوڪاهہ پَنراوَرتِنورِجُنَ
مامُپيتِيَہ توُ ڪؤنتييَہ پُنرِ جَنِمَ نہٗ وِدِيَتي “ (١٦)

ارجن! برهما کان وٺي جيت-پتنگ وغيرهہ سڀ لوڪ وري جنم وٺڻ وارا آهن، جنم وٺڻ ۽ مرڻ ۽ وري وري ٿو وڃي ان سلسلي ۾ هلڻ وارا آهن، پر ڪؤنتييہ! مونکي پراپت ٿي اُن پرش جو پُنَرِ جنم نٿو ٿئي.

ڌرم گرنٿن ۾ لوڪ لوڪانترن جي پريڪلپنا ايشور پٿ جي ويوتين جو ٻوڌ ڪرائڻ جي انترڪ انيؤ يا روپڪ ماتر آهن. انترِکش (آسمان، سرڳہ) ۾ نہ تہ اهڙو ڪڏو آهي، جتي جيت ڪاٽيندا هجن ۽ نہ اهڙو محل آهي جنهن کي سرڳہ چيو ٿو وڃي. ڏَئوي سَمپد سان مليل پرش ديوتا ۽ راڪسي سمپد سان

مليل منش ئي راڪشس ۽ شري ڪرشن جائي سڀا سنبنڌي ڪنس راڪشس ۽ باڻاسُر دئيت هئا. ديو، مانوَ ٿيئي جوڻيون ئي جدا جدا لوڪ آهن، شري ڪرشن جي انوسار هيءَ جيو آتما مَنَ سهت پنجن اندرين کي وٺي جنم جنمانترن جي سنسڪارن جي هئڻ ڪري نئون شرير ڌارڻ ڪري وٺندي آهي.

اَمر چوائيندڙ ديوتا به مرڻ ڌرمي آهن. ”ڪشيڻي پُڻيي مَرِتيَلوڪِمِ وِشَنِتِ“ هن کان وڌو نقصان ڪهڙو آهي؟ اُهو ديو-تن ئي ڪهڙي ڪم جو، جنهن ۾ گڏ ٿيل پڃ به سماپت ٿي وڃن؟ ديو لوڪ، پشوُ لوڪ، ڪيٽ پتنگ وغيره لوڪ ڀوڳه لوڪ ماتر آهن. فقط منش ئي ڪرمن جو رچيتا آهي. جنهن جي دوارا هو اُن پرم ڌام کي پراپت ٿي سگهي ٿو، جتان وري اچڻ نٿو ٿئي. يٿارٿ ڪرم جو آچرڻ ڪري منش ديوتا بڻجي وڃي. برهما جي استٿي پراپت ڪري، پر هو پُنَرِ جنم کان تيستائين نٿو بچي سگهي، جيستائين من کي روڪڻ ۽ ولين ٿيڻ سان پرماتما جو ساکياتڪار ڪري اُن پرمَ پاوَ ۾ استٿ نه ٿي وڃي. اُداهرڻ جي لاءِ اُپنشد به ان سچ جو اُدگهاٽن ڪن ٿا.

यदा सर्वे प्रमुच्यन्ते कामा येऽस्य हृदिस्थिताः।
अथ मर्त्योऽमृतो भवत्यत्र ब्रह्म समश्नुते।।
(कठो २/३/१४)

يدا سَروي پِرَمُچيَنِتي ڪاما ييسِيَه هِرِدِستِّتاهَه
اَٿَ مِرِتيورِ مِرِتو ڀَوَتِيَترَ بِرَهَمِ سَمَشِنُتي ”
(ڪٺو اُ ٢٠-٣-١٤)

جڏهن هردي ۾ استٿ سڀ ڪامنائون جڙ کان نشٽ ٿي وينديون آهن، تڏهن مرڻ ڌرم وارو منش امر ٿي ويندو آهي ۽

هتي هن سنسار ۾، هن منش شرير ۾ پر برهم جو ڀلي ڀانتي ساکيات انڀو ڪري وٺندو آهي.

سوال ٿو اُٿي تہ ڇا برهما بہ مرڻ ڌرم آهي. اڌياءَ ٽئين ۾ تہ يوگيشور شري ڪرشن پرجاپتي برهما جي پرسنگ ۾ چيو هو تہ پراپتيءَ ڪانپوءِ ٻُڌي اوزار ماتر آهي. اُن جي دواران پرماتما ئي ظاهر ٿئي ٿو. اهڙن مهاپرشن جي دواران ئي يگيہ جي سني رچنا ٿي هئي هتي چون ٿا تہ برهما جي استٿي پراپت ڪرڻ وارو بہ وري جمڻ وارو آهي. يوگيشور شري ڪرشڻ چوڻ ڇا ٿا چاهين؟

حقيقت ۾ جن مهاپرشن دواران پرماتما ئي ظاهر ٿئي ٿو، اُنهن مهاپرشن جي ٻُڌي بہ برهما نہ آهي، پر لوڪن کي اپديش ڏيڻ جي ڪارڻ، ڪلياڻ جو ڏاڳو وڌائڻ جي ڪارڻ برهما چيو وڃي ٿو. پاڻ ۾ هو برهما بہ نہ آهن. هن وٽ پنهنجي ٻُڌي رهيئي نٿي. پر اُن جي اڳئين ساڌنا ڪال ۾ ٻُڌي ئي برهما آهي ” اهنڪار سِوَ ٻُڌي اَجَہ، مَنَ سَسِ چِتَ مهان “ (مانس، ١٦ ١٥ ڪَ)

ساڌارڻ منش جي ٻُڌي برهما نہ آهي. ٻُڌي جڏهن اِشٽ ۾ پرويش ڪرڻ لڳي ٿي تڏهن کان برهما جي رچنا ٿيڻ لڳي ٿي جنهنجا چار ڏاڪڻيون منشن جون چيون آهن. پنيان اڌياءَ ٽئين ۾ ٻڌائي آيا آهن، ياد ڪرڻ لاءِ وري ڏسي سگهو ٿا. برهم وِتَ، برهم وِدوَر، برهم وِدرِيان، برهم وِدِورشٽ، برهم وِدِور اُها ٻڌي آهي، جا برهم وديا ۾ گڏيل هجي، برهم وِدِور اُها آهي. جنهن کي برهم وديا ۾ سريشٺتا پراپت هجي، برهم وِدِريان اُها ٻُڌي آهي، جنهن کي اُن برهم وديئا ۾ هوشياري ئي نہ ورنہ اُنکي هلائيندڙ سنڇالڪ بڻجي ٿو وِڃي، برهم وِدِورشٽ ٻُڌيءَ جو اهو آخرين ڇوڙ آهي، جنهن ۾ اِشٽ جي

ڌارا وهي ٿي. ايستائين ٻڌيءَ جي هستي آهي ڇاڪاڻ تہ پرواهت ٿيڻ وارو اشت اڃا ڪٿي الڳہ آهي ۽ گرهڻ ڪرڻ واري ٻُڌي الڳہ آهي. اڃا اها پرڪرتي جي سيما ۾ آهي. هاڻي پاڻ پرڪاش سوروپ ۾ جڏهن ٻُڌي (برهما) رهي ٿي، جاڳرت آهي تہ سمپورڻ پوت (چنتن جي ڌارا) جاڳرت آهي ۽ جڏهن اوديا ۾ رهي ٿي تہ اچيت آهي. هن جي پرڪاش ۽ انڌڪار، رات ۽ ڏينهن ڇئي سمبوڌت ڪيو ويندو آهي ڏسون:

برهما ارٿات برهم وِدويتا جي هيءَ شريٺي (نمبر) جنهن ۾ اشت جي ڌار آهي، ان کي پراپت سِروَ اتڪرشٽ (سڀ کان اُتم ٻُڌي) ۾ بہ وديا (جا سويم پرڪاش سوروپ آهي ان ۾ ملائي ٿي) جو ڏينهن ۽ اوديا جي رات، پرڪاش ۽ انڌڪار جو سلسلو لڳو رهندو آهي، ايستائين ساڌڪ ۾ مايا ڪامياب ٿيندي آهي. پرڪاش ڪال ۾ اچيت پوت سڄاڳہ ٿي وڃي ٿو، ان کي منزل ڏيکاري ڏيڻ لڳي ٿي ۽ تيستائين ٻُڌيءَ جي اندر ۾ اوديا جي رات جي پرويش وقت ۾ سپيئي پوت (پدارٿ) اچيت ٿي وڃن ٿا. ٻُڌي نشڇو نٿي ڪري سگهي. سوروپ طرف وڌڻ بند ٿي ويندو آهي. اهوئي برهما جو ڏينهن ۽ اهائي برهما جي رات آهي. ڏينهن جي پرڪاش ۾ ٻُڌيءَ جون هزارين پرورتيَن ۾ ايشوريہ پرڪاش ڇانئجي ٿو وڃي ۽ اوديا جي رات انهن هزارن پردن ۾ اچيت اوسٿا جو انڌڪار اڇي ويندو آهي.

شپ ۽ اشپ ، وديا ۽ اوديا -انهن ٻنهي پرورتين جي بلڪل شانت ٿيڻ تي معنيٰ اچيت ۽ سچيت، رات ۾ ولِين ۽ دن ۾ اتپن ٻنهي پرڪارن جي پوتن (سنڪلپ ڌارا) جي مٽجي وڃڻ تي اُن اويڪت ٻُڌيءَ ۾ بہ تمام پري پوتر اويڪت ڀاوُ ملي ٿو، جيڪو وري ڪڏهن نشٽ نٿو ٿئي. پوتن (سنڪلپن) جي اچيت ۽ سُچيت ٻنهي حالتن جي مٽجڻ تي ئي هو سناتن ڀاوُ

ملي ٿو

ٻُڌي جي مٿي چيل چار اوسٿائن ڪانپوءِ وارو پرش ئي مھاپرش آھي. ھنجي اندرئين تھہ ۾ ٻُڌي نہ آھي. ٻڌي پرماتما جي اوزار جھڙي ٿي ويئي آھي پر لوڪن کي ھو اُپديش ڪري ٿو، نشچي سان پريرٽا ڏئي ٿو، ھاڻي ھن ۾ ٻُڌي پرتيت ٿئي ٿي، پر ھو ٻُڌيءَ جي سطح کان پري آھي. ھيءُ پرم اويڪت ڀاوَ ۾ اسٿت آھي، اُنجو پُنَرِ جنم نٿو ٿئي. پر انھي اويڪت (اڻ ظاھر) اسٿتي کان اڳہ جيسٽائين ھن وٽ پنھنجي ٻُڌي آھي، جيسٽائين ھو برھما آھي، ھو ’پُنِرِ جنم جي نمبر ۾ ئي آھي. انھيءَ سَچ تي پرڪاش وجھندي يوگيشور شري ڪرشن چون ٿا:

सहस्त्रयुगपर्यन्तमहर्यद्ब्रह्मणो विदुः।
रात्रिं युगसदस्त्रान्तां तेऽहोरात्रविदो जनाः।।१७।।

”سَھسَرِ يُگَپَرِ يننَمَھَرِيَدِ بِرَھَمَڻو وِدُھہ
راترِمِ يَگَسھسرانِتا تي ھو راترَوِدو جناھہ (۱۷)

جيڪو ھزار چار يگن جي برھما جي رات ۽ ھزار چار يگن جي ھنجي ڏينھن کي ساکيات ڄاڻن ٿا، اُھي پرش وقت جي تَتَوَ کي يٿارٿ ڄاڻن ٿا.

ھن ڏنل شلوڪ ۾ ڏينھن ۽ رات وديا ۽ اوديا جا روپڪ (قصا) آھي. برھم وديا سان مليل ٻُڌي برھما جي پرويشڪا ۽ برھم وِدوِرِشٺ ٻُڌي برھما جو شان آھي. وديا سان مليل ٻُڌي ئي برھما جو ڏينھن آھي. جڏھن وديا ڪاريہ ۾ مڪو ھوندي آھي، انتھڪرڻ جون ھزارين پرورتين ۾ ايشوري پرڪاش جو ڦھلاءُ ٿي اُٿي ٿو. ان طرح اوديا جي رات اچڻ تي انتھڪرڻ جون ھزارين پرورتين ۾ مايا جو جھڳڙو پرواھت ھوندو آھي. پرڪاش ۽ انڌڪار جي اھائي حد آھي. ان ڪانپوءِ نہ تہ اوديا رھي ٿي ۽

نہ وديا ئي رهي ٿي. هو پرم تَتوَ پرماتما ظاهر ٿي وڃي ٿو. جيڪي انهي تَتوَ کي پلي پرڪار ڄاڻن ٿا، اُهي يوگي جن وقت جي تَتوَ کي ڄاڻڻ وارا آهن تہ ڪڏهن اوديا جي رات هوندي آهي؟ ڪڏهن وديا جو ڏينهن اچي ٿو. ڪال جو پرڀاوَ ڪيستائين آهي يا وقت ڪيستائين پيڇو ڪري ٿو؟

پرارمڀڪ مَنيشي انتهڪرڻ کي چت يا ڪڏهن ڪڏهن فقط ٻُڌي چئي سمبودت ڪندا آهن. وقت گذرڻ بعد انتهڪرڻ جو ويڀاجن، ٻُڌي، چت ۽ اهنڪار جون چار مکيہ ورتين ۾ ڪيو ويو، ائين تہ انتهڪرڻ جون پرورتيون اننت آهن. ٻُڌيءَ جي اندر ئي اوديا جي رات هوندي آهي ۽ اُنهيءَ ٻُڌيءَ ۾ وديا جو ڏينهن بہ ٿيندو آهي. اهيئي برهما جا ڏينهن ۽ رات آهن. جڳت روپي راتريءَ ۾ سڀ اچيت، بيهوش ٿيا پيا آهن. پرڪرتيءَ ۾ وچرڻ ڪندڙ اُنهن جي ٻُڌي اُن پرڪاش سوروپ کي نٿي ڏسي سگهي، پر يوگہ جو وهنوار ڪرڻ وارا يوگي ان سان ڄاڳي پون ٿا، هو سوروپ جي طرف وڌن ٿا جيئن تہ گوسوامي تلسيداس رام چرت‌مانس ۾ لکيو آهي:-

कबहुँ दिवस महँ निबिड़तम, कबहुँक प्रगट पतंग।
बिनसइ उपजइ ज्ञान जिमि, पाइ कुसंग सुसंग।।
(रामचरितमानस, ४/१५ ख)

”کَبَھوُن دِوس مَھِن نِبِڙَتَمَ، ڪبھوُنِڪ پرگٽ پتنگہ
بِنَسَئِہ اُپَجاءِ گيان جِمِ، پاءِ کُسنگہ سُسَنگہ

رام چرت مانس ۴-۱۵ کہ

وديا سان مليل ٻُڌي کُسنگہ پائي اوديا ۾ پئجي وڃي ٿي، وري سني سنگہ سان وديا جو ڦهلاءُ اُن ٻُڌيءَ ۾ ٿي ويندو آهي. هيءُ چڙهڻ لهڻ پوُرتيءَ تيڻ تائين لڳو رهندو آهي. پورتيءَ کانپوءِ نہ ٻُڌي آهي نہ برهما، نہ رات رهي ٿي نہ ڏينهن. هيءَ

برهما جي ڏينهن رات جو قصو آهي. نہ هزارين سالن جي لمبي رات ٿيندي آهي نہ هزارون چئن يگن جو ڏينهن ٿيندو آهي ۽ نہ ڪٿي چئن مُنهن وارو برهما آهي ٻُڌيءَ جي مٿيون چار اوستائون ئي برهما جا چار مک آهن ۽ انتهڪرڻ جون چار پرورتيون ئي اُنجا چار يگہ آهن. رات ۽ ڏينهن انهن پرورتين ۾ ٿين ٿا. جو پرش هن جيپيد جي تَتوَ کي ڄاڻي ٿو. اُهي يوگي جَنَ ڪال جي ڀيد کي ڄاڻن ٿا تہ ڪال ڪيستائين پيڇو ٿو ڪري ۽ ڪهڙو پرش ڪال ڪان بہ اڳيان ڪان بہ پري ٿي ٿو وڃي؟ رات ۽ ڏينهن، اوديا ۽ وديا ٿيڻ وارا ڪاريہ کي يوگيشور ڪرشن صاف ڪن ٿا:-

अव्यक्ताद्व्यक्तय: सर्वा: प्रभवन्त्यहरागमे।
रात्र्यागमे प्रलीयन्ते तत्रैवाव्यक्तसञ्ज्ञके।।१८।।

”اَوِيَڪتا دِوِيَڪتَهہ سَرواها پرڀَوَنتيَهراگمي
راتِرِياگمي پرَلِيينتي تترئيواوِيَڪتَسنِگيَڪي “ (١٨)

برهما جي ڏينهن جي پرويش ڪال ۾ ارٿات وديا (دَئوي سمپد) جي پرويش ڪال ۾ سمپورڻ پراڻي اويڪت (سمهيل) ٻُڌيءَ مان جاگرت ٿي وڃن ٿا ۽ رات جي پرويش ڪال ۾ اُن اويڪت، ادرشيہ ٻُڌيءَ ۾ جاگرتيءَ جو سوکيم تَتوَ بي جان ٿي وڃن ٿا. اُهي پراڻي اوديا جي راتريءَ ۾ سوروپ کي صاف ڏسي نٿا سگهن، پر اُنهنجو وجود رهي ٿو. جاڳرت ٿيڻ ۽ سمهڻ جو ماڌيم هيءَ ٻُڌي آهي، جو سيني ۾ اويڪت رهي ٿي، ڏسڻ ۾ نٿي اچي.

भूतग्राम: स एवायं भूत्वा भूत्वा प्रलीयते।

”ڀوُتگرامَهہ سَ ايوايَمِ ڀوُتِو ڀوُتِو پرَلِييَتي
راتِرِياگميوشَهہ پارِٿ پرَ ڀَوَتيَهراگمي (١٩)

هي پارٿ ! سڀ پراڻي ان طرح جاڳرت ٿي پرڪرتيءَ ڪان مجبور ٿي اوديا روپي راتري جي اچڻ تي بيهوش ٿي وڃن ٿا. هو نٺا ڏسي سگھن تہ اسانجو لڪشيہ ڇا آهي؟ ڏينھن جي پرويش ڪال ۾ هو وري جاڳرت ٿي وڃن ٿا. جيستائين ٻُڌي آهي، تيستائين هنجي اندر ۾ وديا ۽ اوديا جو سلسلو هلندو رهندو آهي. تيستائين هو ساڌڪ ئي آهي، مهاپرش نہ آهي.

परस्तस्मात्तु भावोऽन्योऽव्यक्तोऽव्यक्तातस्नातन:।
य: स सर्वेषु भूतेषु नश्यत्सु न विनश्यति।।२०।।

” پَرَسِتَسِماتوُ ڀاوونِيو وِيَڪِتو وِيَڪِتاتِسَناتَنَھہ
يہَ سَ سرويشوُ ڀوُتيشوُ نَشِيَتِسوُ نہ وِنَشِيَتي (٢٠)

هڪ تہ برهما ارٿات ٻُڌي اويڪت آهي، اندرين سان ڏيکاري نٿي ڏئي ۽ اُن ۾ بہ پري سناتن اويڪت ڀاوُ آهي، جو ڀوتن کي نشٽ ٿيڻ تي بہ نشٽ نٿو ٿئي ارٿات وديا جي جاڳڻ ۽ اوديا جي مرڻ، ڏينھن ۾ اُتپن ۽ رات ۾ ولين ڀاوناڻن واري اويڪت برهما جي بہ مٽجي وڃڻ تي اُهو سناتن اويڪت ڀاوَ ملي ٿو، جو نشٽ نٿو ٿئي. ٻُڌيءَ ۾ ٿيڻ وارا اُڪتِ اُتار چڙهاءُ جڏهن مٽجي وڃن ٿا تڏهن سناتن اويڪت ڀاوَ ۾ ملي ٿو جو منهنجو پرم ڌام آهي. جڏهن سناتن اويڪت ڀاوَ سان پراپت ٿي ويو تہ ٻُڌيءَ بہ اُن ڀاوَ ۾ رنگجي وڃي ٿي، انهي ڀاوَ کي ڌرارڻ ڪري ٿي ڇڏي. اها ٻُڌي پاڻ تہ مٽجي ٿي وڃي ۽ ان جي استان تي سناتن اويڪت ڀاوَ ئي باقي بچي ٿو.

अव्यक्तोऽक्षर इत्युक्तस्तमाहु: परमां गतिम्।
यं प्राप्य न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम।।२१।।

”اوِيَڪتو ڪِشَرَ اِتِيُڪِتَسِتَماهوُھہ پَرَماِم گَتِمِ ا
يَمِ پِراپِيہَ نہ نِوَرِتَنِتي تَڌاَمَ پَرَمَمِ مَمَ اا (٢١)

انهي سناتن اويڪت ڀاوَ کي اکشر معنيٰ اوناشي چيو وڃي

ٿو. ان کي ئي پرم گت چون ٿا. اُهو ئي مهنجو پرم ڌام آهي، جنهن کي پراپت ٿي منش پنيان نٿو اچي، هنجو پُنَرِ جنم نٿو ٿئي. ان سناتن اويڪت ڀاوَ جي پراپتي جو وڌان ٻڌائين ٿا.

पुरुष: स पर: पार्थ भक्त्या लभ्यस्त्वनन्यया।
यस्यान्त: स्थानि भूतानि येन सर्वमिदं ततम्।।२२।।

''پُرُشَهہ سَ پَرَهہ پارٿ ڀَڪتيا لَڀِيَسِتِوَ نَنِيُيا ۔۔
يَسياِنتَهہ سِٿاني ڀوتانِي يينَ سَرِوَمِدَمِ تَتَمِ ۔۔(٢٢)

پارٿ! جنهن پرماتما جي اندر سڀ ڀوت آهن، جنهن سان سپمورڻ جڳت وياپت آهي، سناتن اويڪت ڀاوَ وارو اُهو پرم پرش اِنيَنِيہَ ڀڳتيءَ سان پراپت ٿيڻ يوگيہ آهي. انينيہ ڀڳتيءَ جو مطلب آهي تہ پرماتما کان سواءِ ٻئي ڪنهنجو سمرڻ نا ڪندي اُن سان جڙي وڃي. انينيہ ڀاوَ سان لڳڻ وارو پرش بہ ڪيستائين پُنر جنم جي حد ۾ آهن ؟ ڪڏهن هو پُنر جنم کي لنگهي ٿا وڃنْ؟ ان تي يوگيشور چون ٿا-

यत्र काले त्वनावृत्तिमावृत्तिं चैव योगिन:।
प्रयाता यान्ति तं कालं वक्ष्यामि भरतर्षभ।।२३।।

''يَتِرَڪالي تُوَناوِرتيما وِرِتِيمِ چَئيوَ يوگِنَهہ ۔۔
پِرَياتايانِتِي تَمِ ڪالَمِ وڪشيامِي ڀرتَرِ شَڀَ ۔۔ (٢٣)

هي ارجن! جنهن وقت ۾ شرير تياڳي ويندڙ يوگي جَنَ پُنِر جنم کي نٿا پائين ۽ جنهن ڪال ۾ شرير تياڳڻ تي پُنَر جنم پائين ٿا; مان هاڻي اُن ڪال جو ورنن ڪريان ٿو:-

अग्निर्ज्योतिरह: शुक्ल: षण्मासा उत्तरायणम्।
तत्र प्रयाता गच्छन्ति ब्रह्म ब्रह्मविदो जना:।।२४।।

''آگِنيجِيور تِرَهہ شُڪلَهہ شڻماسا اُترايَڻمِ ۔
تَترَ پِرَياتا گڇِنتِي بِرَهَمَ بيرَهَمَودو جَناهہ ۔۔(٢٤)

اگني برهم تيج جو نشان آهي. ڏينهن وديا جو پرڪاش آهي. شڪل پکش نرملتا جو ڏيندڙ آهي. وويڪ ويراڳ، شم، دم تيج ۽ پرگيا هيءُ شبدئيشچريہ. ڇهہ مهنا آهن. وڌندڙ حالت ئي اُترايڻ آهي. پرڪرتي کان بلڪل پري ان اوستا ۾ برهمويتا يوگي لوڪ برهم کي پراپت ٿين ٿا. اُنهنجو پُنر جنم نٿو ٿئي، پر انينيہ چت سان لڳل يوگي جن جيڪڏهن هن آلوڪ کي پراپت نہ ڪري سگهيا، جنجي ساڌنا اڃا پوري ڪونہ ٿي آهي - اُنهجو ڇا ٿيندو آهي؟ان تي چون ٿا:-

धूमो रात्रिस्तथा कृष्ण: षण्मासा दक्षिणायनम्।
तत्र चान्द्रमसं ज्योतिर्योगी प्राप्य निवर्तने।।२५।।

”ڌُومو راتر سِتٿا ڪِرشڻَهہ شڻماسا دکشڻايَنَم ا
تَترَ چاندرَ مَسَم ڇيوتيَرِ يوگِي پِراپيہ نِوَرتَتي ا ا (٢٥)

جنهنجي انت ڪال ۾ دونهون ڦهلجي رهيو هجي، يوگہ اگني هجي (اگني يگيہ پرڪريا ۾ پهچي وڃڻ وارو اگنيءَ جو سوروپ آهي، پر دونهين سان ڍڪيل هجي، اوديا جي راتري هجي، انڌيرو هجي، ڪرشڻ پکش جو چندرما ڪيڻ ٿي رهيو هجي، ڪاراڻ گهٽي هجي، ڇهن وڪارن(ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهہ، مل ۽ مَتِسر) سان گڏيل دڪشارائڻ ارٿات ٻاهر مکي هجي (جو پرماتما جي پرويش کان هينئر ٻاهر هجي) اُن يوگيءَ کي وري جنم وٺڻو پوي ٿو. تہ ڇا شرير سان گڏ ان يوگيءَ جي ساڌنا نشٽ ٿي وڃي ٿي؟ ان تي يوگيشور شري ڪرشڻ چون ٿا-

शुक्लकृष्णे गती ह्येते जगत: शाश्वते मते।
एकया यात्यनावृत्तिमन्ययावर्तते पुन:।।२६।।

”شُڪلَڪِرشِڻي گتي هييتي جَڳَتَهہَ شاشِوَ تي مَتي
ايڪيايا تِيَنا وِرتيِمَنِيَياوَرِ تَتي پُنهہَ (٢٦)

مٿيون شُڪلَ ۽ ڪرشڻ ٻنهي پرڪارن جون گتيون جڳت ۾ ٻئي شڌ آهن منعيل ساڌن جو ڪڏهن وناش نٿو ٿئي. هڪ (شڪُل) اوسٿا ۾ شرير ڇڏڻ وارو پنيان نہ اچڻ واري پرم گتيءَ کي پراپت ٿئي ٿو ۽ ٻيءَ اوسٿا ۾ ويل پنيان موٽي ٿو، جنم وٺي ٿو. جيستائين پورڻ پرڪاش نٿو ملي، تيستائين اُنکي ڀڄن ڪرڻو آهي. سوال پوروٿيو. هاڻي اُنجي ساڌن تي وري زور ڏين ٿا.

नैते सृती पार्थ जानन्योगी मुह्यति कश्चन।
तस्मात्सर्वेषु कालेषु योगयुक्तो भवार्जुन।।२७।।

”تَئيتي سِرِتِي پارٿ جانَنيوگِي مُهيتي ڪَشِچَنَ
تَسِما تِسَرِ ويشوُ ڪاليشوُ يوگيُڪِتو ڀوارِجُنَ (٢٧)

هي پارٿ! ان پرڪار انهن گهرجن کي ڄاڻي ڪو ئي بہ يوگي موهت نٿو ٿئي. هو ڄاڻي ٿو تہ پورڻ پرڪاش پائڻ ڪانپوءِ برهم کي پراپت ٿيندو ۽ ڪِيڻ، جهيڻو پرڪاش رهڻ تي بہ ساڌن جو ناس نٿو ٿئي. ٻئي گتيون پوتر آهن. هاڻي ارجن! تون سڀ ڪال ۾ هروقت يوگہ سان ڳنڍجي وڃ منعيل لڳاتار ساڌن ڪر.

वेदेषु यज्ञेषु तपःसु चैव
दानेषु यत्पुण्यफलं प्रदिष्टम्।
अत्येति तत्सर्वभिदं विदित्वा
योगी परं स्थानमुपैति चाद्यम्।।२८।।

”ويديشوُ يَگيشوُ تَپَهسوُ چَئيوَ ا
دانيشوُ يَتِپُڻيَڦَلَمِ پِرَ دِشٽَمِ اا
اُتييتي تَتِسَروَمِدمِ وِدِتوا ا
يوگي پَرَمِ سِٿانمُپَئيتي چادِيَمِ اا (٢٨)

هن کي ساکياتڪار سان گڏ ڄاڻي (مڃي نہ) يوگي ويد، يگيہ، تپ ۽ دان جي پڻيہ ڦلن جو بنا شڪ اُلنگهن ڪري ٿو

وڃي ۽ سناتن پرم پد کي پراپت ٿئي ٿو. اوِدِتِ پرماتما جي ساکيات ڄاڻ جو نالو ويد آهي. هو اڻ ڀڄل تَتوَ جڏهن ڄاتل ٿي ويو، تہ هاڻي ڪير ڪنهن کي ڄاڻي؟ هاڻي ڄاڻ ڏيڻ ڪان پوءِ ويدن سان بہ پريوجن سماپت ٿي ٿو وڃي، ڇاڪاڻ تہ ڄاڻڻ وارو جدا نہ آهي، پڳيہ معنيٰ آراڌنا جي مقرر ڪرِيا ضروري هئي؛ پر جڏهن اُهو تَتوَ ظاهر ٿي ويو تہ ڪنهن جي لاءِ پڄن ڪريون؟ من سان گڏ اندرين کي لڪشيہ ڏانهن وڌڻ لاءِ تپائڻ ضروري آهي. منزل ملڻ تي پوءِ ڪنهنجي لاءِ تَپُ ڪريون؟ من، وچن ۽ ڪرم سان سڀ ڀاوَ سمرپڻ جو نالو دان آهي. ان سڀ جو پڻيڦل آهي پرماتما جي پراپتي. ڦل بہ هاڻي الڳہ نہ آهي هاڻي ان سڀ جي ضرورت ئي نہ رهي. اُهو يوگي تپ، دان وغيره جي ڦلن کي بہ پار ڪري ٿو وڃي. هو پرم پد کي پراپت ٿئي ٿو.

تاتپرج :-

هن اڏياءَ ۾ پنڃن مکيہ نقطن تي ويچار ڪيو ويو. جنهن ۾ سڀ ڪان پهرين اڏياءَ ستين جي پڇاڙيءَ ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ دواران ڀڃ پوکيل سوالن کي صاف سمجهائڻ جي جڳياسا سان هن اڏياءَ جي شروعات ۾ ارجن ست سوال ڪيا تہ ڀڳوان ! جيڪي توهان چيو، اُهو برهم ڇا آهي؟ هوُ اڏياتم ڇا آهي؟ اُهي سمپورڻ ڪرم ڇا آهن؟ اڌِيديو، اڌِيڀوت ۽ اڌِيڳيہ ڇا آهي؟ ۽ انت سمي توهين ڪهڙِي طرح ڄاڻڻ ۾ اچو ٿا تہ ڪڏهن وسمرت نٿا ٿيون؟ يوگيشور شري ڪرشڻ ٻڌايو تہ جنهنجو وناش نٿو ٿئي، اُهوئي پربرهم آهي. پنهنجي ئي پراپتي وارو پرم ڀاوَ ئي اڏياتم آهي. جنهن سان جيوُ مايا جي آڌيپَتِيہ مان نڪري آتما جي آڌيپَتِيہَ ۾ اچي وڃي ٿو، اهوئي اڏياتم آهي ۽ ڀوتن جا اُهي ڀاوَ جي شڀ يا اشڀ سنسڪارن

کي اتپن ڪن ٿا، اُنهن ڀاوَن جو روڪجي وڃڻ ”وِسَرِگَهہ“ متجي وڃڻ ئي ڪرم جي سمپورڻتا آهي. هن ڪان اڳي ڪرم ڪرڻ جي ضرورت ئي نٿي رهي. هاڻي ڪرم ڪو اهڙو آهي جا ڪرم جي سنسڪارن جي اُچل کي ئي مٽائي ٿي ڇڏي.

ان پرڪار ڪشر ڀاوَ اڌيڀوت آهي ارٿات نشٽ ٿيڻ وارا ئي ڀوتن کي اتپن ڪرڻ جو ماڌيم آهن. اُهي بہ ڀوتن جو آڌار آهن. پرم پرش ئي اڌيدَئيوَ آهي. ان ۾ دَئِوي سمپد مليل هوندي آهي. هن شرير ۾ اَڌيِيگَيہ مان آهيان ارٿات جنهن ۾ يگيہ لِين ٿين ٿا، اُهو مان آهيان، يگيہ جو آڌار آهيان. هو منهنجي سوروپ کي ئي پراپت ٿئي ٿو مطلب تہ شري ڪرشڻ يوگي هئا. اَڌيِيگيہ ڪو اهڙو پرش آهي جو هن شرير ۾ ئي رهي ٿو، ٻاهر نہ. ڇهاڙيءَ جو سوال هو تہ انت ڪال ۾ توهين ڪهڙي طرح ڄاڻڻ ۾ اچو ٿا. هنن ٻڌايو تہ جيڪي منهنجو نرنتر سمرڻ ڪن ٿا، مونکان سواءِ ڪنهن ٻيءَ وشيہ وَستوءَ جو چنتن اچڻ ئي نٿا ڏين ۽ ائين ڪندي شرير جو سنبنڌ تياڳي ڇڏين ٿا. هو منهنجو ساڪيات سوروپ کي پراپت ٿين ٿا، جن کي انت ۾ بہ اُتي پراپت رهي ٿو. شرير جي مرتيو سان گڏ هيءَ گيان ٿئي ٿو اهڙي ڳالهہ نہ آهي. مرڻ تي بہ ملي تہ شري ڪرشن پورڻ نہ هوندو، انيڪ جنمن ۾ هلي پائڻ وارو گ ياني اُن جو سوروپ نہ هجي ها. من جو سيني پاسي روڪڻ ۽ رڪاوٽ ڪان دور من جو بہ وِلَيہ ئي انت ڪال آهي، جتي وري شريرن جي اُتپتي جو ذريعو شانت ٿي وڃي ٿو. اُن وقت هو پرم ڀاوَ ۾ پرويش پائي وڃي ٿو. هنجو پُنَرِ جنم نٿو ٿئي.

ان پراپتي لاءِ هنن سمرڻ جو وڌان ٻڌايو تہ ارجن! نرنتر منهنجو سمرڻ ڪر ۽ يڌ ڪر. ٻئي گڏ ڪيئن ٿي سگهندا؟ (اوچتو) ڪداچت ائين ٿئي تہ ”جئہ گوپال، هي ڪرشڻ چوندا

رهون، لٺ بہ هلائيندا رهون. سمرڻ جو سوروپ صاف ڪيو تہ يوگہ ڌارڻا ۾ استر رهندي، مون ڪانسواءِ ٻي ڪنهن بہ وستوءَ جو سمرڻ نہ ڪندي نرنتر لڳاتار سمرڻ ڪَرِ. جڏهن سمرڻ اهڙو سوکيم آهي، تہ يڌ ڪير ڪندو؟ مڇيو ڪٽي، هيءَ ڪتاب پڳوان آهي، تہ ان ڪان الڳہ پاسي واري وستو، سامهون ويٺل لوڪ يا ٻي ڏٺل ٻڌل ڪائي وستو سنڪلپ ۾ بہ نہ اچي، ڏيکاري نہ ڏئي. جي ڏسڻ ۾ اچي ٿي تہ سمرڻ نہ آهي، اهڙي سمرڻ ۾ يڌ ڪيئن؟ حقيقت ۾ جڏهن توهين ان پرڪار نرنتر سمرڻ ۾ پرورت ٿيندا، تہ اُنهيءَ ڪِنَ يڌ جو صحيح سوروپ سامهون ايندو آهي، ڪڙو ٿيندو آهي. اُن وقت ماياوي پرورتي رڪاوٽ جي روپ ۾ ظاهر ٿي آهي. ڪام ڪروڌ، راڳہ دويش ٻئي مضبوط شترو آهن. اهي شترو سمرڻ ڪرڻ نہ ڏيندا. انهن ڪان پار ٿي وڃڻ ئي يڌ آهي. انهن شترن جي متجي وڃڻ سان ئي ويڪتي پرم گت کي پراپت ٿئي ٿو.

هن پرم گتيءَ کي پائڻ لاءِ ارجن! تون جَپ تہ ''اوم'' جو ۽ ڌيان منهنجو ڪر ارٿات شري ڪرشن هڪ يوگي هو. نام ۽ روپ آراڌنا جي ڪنجي آهي.

يوگيشور شري ڪرشن ان سوال کي بہ کنيو ۽ پُنر جنم ڇا آهي؟ اُن ۾ ڪير ڪير اچن ٿا؟. هنن ٻڌايو تہ برهما ڪان وٺي ڪُل جڳت پُنر وَرِتي آهي ۽ انهن سيني جي سماپت ٿيڻ تي بہ منهنجو پرم اويڪت ڀاوُ ۽ اُن ۾ استتي سماپت نٿي ٿئي.

هن يوگہ ۾ رُڌل پرش جون بہ گتيون آهن. جيڪو پورڻ پرڪاش کي پراپت ڇهن آشچريہ سمپن ڪنوارو (برهچاري) آهي، جنهن ۾ ذري ماتر بہ گهٽتائي نہ آهي، اُهو پرم گت کيءَ پراپت ٿئي ٿو. جيڪڏهن اُن يوگہ ڪرتا ۾ ذري بہ گهٽتائي آهي، ڪرشڻ پکش جي ڪارڻ ڦهليل آهي، اهڙي

اوسٿا ۾ ئي شرير سماپت ٿيڻ واري يوڳيءَ کي جنم وٺڻو پوي ٿو. هو رواجي جيوَ وانگر جنم مرڻ جي چڪر ۾ نٿو ڦاسي بلڪ جنم وٺي اڳين رهيل باقي ساڌنا کي پورو ڪري ٿو.

اهڙي طرح ٻئي جنم،، ۾ اُن ڪِريا ۾ هلي هو ٻہ اُتيئي پهچي ٿو وڃي جنهنجو نالو پرم ڌام آهي. پهرين ٻہ شري ڪرشڻ چئي آيا آهن تہ هنجو ٿورو ٻہ ساڌن جنم مرڻ جي مهان ڀَئہ کان اُڌار ڪري ئي ڇڏيندو آهي. ٻئي رستا شُڀ آهن شاشوت آهن، نہ مٽجندڙ آهن. ان ڳالهہ کي سمجهي ڪوبہ پرش يوڳہ کان چلائمان نٿو ٿئي. ارجن! تون يوڳي ٻڻج. يوڳي ويد، تپ، يڳيہ ۽ دان جي پڙهہ ڦل جو اُلنگهن ڪري وڃي ٿو، پرم گت کي پراپت ٿئي ٿو.

هن اڌياءِ ۾ جڳهہ جڳهہ تي پرم گت جو چترڻ ڪيو ويو آهي جنهن کي اويڪت، اکشيہ ۽ اکشر چئي سمبوڌت ڪيو ويو، جنهن جو ڪڏهن ناس يا وناش نٿو ٿئي.

هاڻي:-

اوم تَتِسَدِتي شريمد ڀڳود گيتا سوُ پَنِشتِسوُ برهم وديا يامِ يوڳہ شاستري شري ڪرشڻارِجُنَ سمِوادي ”اکشربرهميوگو“ ناماشِٽموڌيايَهہ ۱۱۸۱۱

ان پرڪار شريمد ڀڳود گيتا روپي اُپنشد ايوَمِ برهم وديا تٿا يوگشاستري وشيڪ شري ڪرشڻ ۽ ارجن ڪي سنواد ۾ ”اکشربرهم يوڳہ“ نامڪ آٺوان اڌيايہ پورڻ هوتا هئہ.

اِتي شريمتپرمهنس پرمانندسيہ شِشيہ سوامي اڙگڙانند ڪِرتي شريمدِ ڀڳوَدِ گيتا ياهہَ ”يٿارتگيتا“ ياشِيي”اکشر برهميوگو“ ناماشٽمو ڌيايهہ ۱۱۸۱۱

۱۱ هري اوم تَتِ سَتِ ۱۱

۱۱ اوم شري پَرِماتِمَني نَمَهَہ ۱۱

اَٿ نامو ڌيايَهَہ

اڌياءَ ڇهين تائين يوگيشور شري ڪرشڻ يوگہ جو سلسليوار وشليشڻ ڪيو. جنهنجو شڌ ارٿ هو، يگيہ جي پرڪريا يگيہ ان پَرَمَ ۾ پرويش ڏيارڻ واري آراڌنا جي وڌي وشيشہ جو چترڻ ڪيو، جنهن ۾ چراچر جڳت، هَوَن سامگري جي روپ ۾ آهي. من کي روڪڻ ۽ روڪيل من ۾ بہ وِلَيہَ ڪال ۾ هو امرت تَتِوَ ظاهر ٿي وڃي ٿو. پوُرتي ڪال ۾ يگيہ جنهنجي سرشٽي ڪري ٿو، ان جو شيونُ ڪرڻ وارو گياني آهي ۽ هو سناتن برهم ۾ پرويش پائي وٺي ٿو. اُن ملڻ جو نالو ئي يوگہ آهي. اُن يگيہ کي ڪاريہ روپ ڏيڻ ئي ڪرم چوائيندو آهي. ستين اڌياءَ ۾ هُنن ٻڌايو تہ هن ڪرم کي ڪرڻ وارا وياپت برهم، سمپورڻ ڪرم، سمپورڻ اَڌياتم، سمپورڻ اڌيديو، اڌيڀوت ۽ اڌييگيہ سميت مونکي ڄاڻن ٿا. اٺين اڌياءَ ۾ هنن ڇيو تہ اهائي پرم گتي آهي، اُهو ئي پرم ڌام آهي.

هن اڌياءَ ۾ يوگيشور شري ڪرشن پاڻ چرچا ڪئي تہ يوگہ يڪت پرش جو ائشوريہ ڪهڙو آهي؟ سڀ ۾ وياپت رهندي بہ هو ڪيئن نرليپ آهي؟ ڪندي بہ هو ڪيئن اڪرتا آهي؟ اُن پرش جو سڀاءُ ۽ پرڀاوَ تي پرڪاش وجهندي، يوگہ جي آچرڻ ۾ ڍِلجي وڃڻ تي اچڻ وارا ديوتا آدڪ وگهنن کان سَتَرِڪ (سڄاڳہ) ڪيو ۽ اُن پرش جي شرڻ ٿيڻ تي زور ڏنو:

श्रीभगवानुवाच

इदं तु ते गुह्यतमं प्रवक्ष्याम्यनसूयवे।

ज्ञानं विज्ञानसहितं यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात्।।१।।

شري ڀڳوان اُواچ

”اِدَمِ توُ تي گُهيتَمَمِ پرَوَڪِشيامِ يَنَسوُيوي
گيانَمِ وِگيانسَهِتَمِ يَجڄِياتِوا موڪِشيَسيشُڀاتِ (۱)

يوگيشور شري ڪرشن چيو- ارجن! اَسويا (حسد، ڏاهه، ايرشا) رهِت تنهنجي لاءِ مان هن پَرَمَ گوپيِنيِهَ گيان کي، ڄ ڄهي گيان کي وگيان سميت چوندس ارٿات پراپتي کان پوءِ مهاپرش جي رهڻيءَ سان گڏ چوندس تہ ڪيئن اُهو مهاپرش سيني هنڌ هڪ ئي وقت ڪرم ڪري ٿو، ڪيئن هو جاڳرتي اسان کي سيکاري ٿو، رٿي بڻجي آتما سان گڏ سدائين ڪيئن رهي ٿو؟ ان تي چون ٿا

राजविद्या राजगुह्यं पवित्रमिदमुत्तमम्।
प्रत्यक्षावगमं धर्म्यं सुसुखं कर्तुमव्ययम्।।२।।

راجَوِديا راجگُهيَمِ پَوِترَ مِدَمُتَمَمِ
پرَتيِڪشا وَگَمِ ڌَرمِيَمِ سُسُکَمِ ڪَرِتوُمَويَيَمِ (۲)

وگيان سان گڏ هيءُ گيان سيني ودياڻن جو راجا آهي. وديا جو ارٿ ڀاشا گيان يا شڪشا نہ آهي ”وديا هي ڪا بِرَهَمَ گَتِپرَدايا ا“ ”سا وديا يا وِمُڪِتَيي“ وديا اُن کي چون ٿا تہ جنهن وٽ اچي اُن کي اُتاري برهم پَدَ تي هلائيندي موڪش جي سوغات ڏئي. جيڪڏهن رستي ۾ رڏيون سڏيون ۽ پرڪرتي ۾ ڪٿي اُلجهي ويو تہ سِڌ آهي تہ اوديا سگهل ٿي ويئي. اُها وديا نہ آهي. اها راج وديا اهڙي آهي جو پڪ ڪلياڻ ڪرائڻ واري آهي. هيءَ سيني ڳجهن جو راجا آهي. اوديا ۽ وديا جي لکل سانگن جو اناورڻ، ڏاهڻ ۽ لاهڻ تي يوگيڪتا کان پوءِ ئي هن سان ميلاپ ٿئي ٿو. هيءُ تمام پوتر، اُتم ۽ ظاهر ڦل ڏيڻ واري آهي. هِتي ڪر، هُتي ڪڻ اهڙو ظاهر ڦل ڏيڻ واري آهي.هيءُ انڌوشواس نہ آهي تہ هن جنم ۾ ساڌن ڪيون، ڦل ڪنهن ٻئي جنم ۾

ملندو. هيءُ پرڌرم پرماتما سان ڳنڍيل آهي. وگيان سان گڏ هيءُ گيان ڪرڻ ۾ سولو ۽ اوناشي آهي.

اڌياءَ ٻئين ۾ يوگيشور شري ڪرشن چيو هو تہ ارجن! هن يوگ ۾ ٻج جو ناس نٿو ٿئي. هنجو ٿورو بہ ساڌن جنم مرڻ جي مهان ڏپ کان اُڌار ڪري ڇڏيندو آهي. ڇهين اڌياءَ ۾ ارجن پڇيو هو تہ ڀڳوان ! ڍلي ڪوشش ڪرڻ وارو ساڌڪ نشٽ پرشٽ تہ نٿو ٿي وڃي؟ شري ڪرشن ٻڌايو تہ ارجن! پهرين تہ ڪرم کي سمجهڻ ضروري آهي ۽ سمجهڻ کانپوءِ ٿورو بہ ساڌن پار لڳائي ڇڏي تہ اُن جو ڪنهن بہ جنم ۾ ڪڏهن وناش نٿو ٿئي، بلڪ اُن ٿوري ابياس جي پرڀاوَ سان هر جنم ۾ اهوئي ڪري ٿو. انيڪ جنمن جي ڦل ۾ اُتيئي پهچي ٿو وڃي، جنهنجو نالو پرم گت معنيٰ پرماتما آهي. ان کي يوگيشور شري ڪرشن هتي بہ چون ٿا تہ هيءُ ساڌن ڪرڻ ۾ تمام سولو ۽ اوناشي آهي، پر اُن جي لاءِ شرڌا سدائين ضروري آهي.

अश्रद्दधानाः पुरुषा धर्मस्यास्य परन्तप।
अप्राप्य मां निवर्तन्ते मृत्युसंसारवर्त्मनि।।३।।

”اَشرَڌاناهہ پُرُشا ڌَرمَسياسِيَہ پَرنِتَپ
اَپراپِيَہ مامِ نِوَرتَنِتي مِرِتيوُسَنِسارَ وَرِتماني“ (٣)

پَرنتَپ ارجن! هن ڌرم ۾ (جنهنجو ٿورو بہ ساڌن ڪرڻ سان وناش نٿو ٿئي) شرڌا رَهِت پرش (هڪ اِشٽ ۾ من کي پوري طرح نہ رکڻ وارو پرش) مونکي پراپت نہ ٿي سنسار کيتر ۾ ڀٽڪندو رهندو آهي، هاڻي شرڌا ضروري آهي. ڇا توهين سنسار کان پري آهيو؟ ان تي چون ٿا:

मया ततमिदं सर्वं जगदव्यक्तमूर्तिना।
मत्स्थानि सर्वभूतानि न चाहं तेष्ववस्थितः।।४।।

”مَياتَتَمِدَمِ سَروَمِ جڳدويَڪتَ موُرتِينا ١
مَتِسٿاني سَروَيوتاني نہَ چاهَمِ تيشوَوَسِٿتَهہ ١١“ (۴)

منهنجي لڪل اُتم سوروپ مان هيءَ سڄو جڳت وياپت آهي ارٿات مان جنهن سروپ ۾ اسٿت آهيان، اُهو هرهنڌ وياپت آهي. سڀ پراڻين مون ۾ اسٿان پاتو آهي پر مان اُن ۾ اسٿت نہ آهيان، ڇو جو مان مکيہ سوروپ ۾ اسٿت آهيان، مهاپرش جنهن اڻ ڏٺل سروپ ۾ اسٿت آهن. اُتان ڪان (شرير ڇڏي اُنهي اڻ ڏٺل سطح ڪان ئي) ڳالهائين ٿا. هن سلسلي ۾ اڳيان چون ٿا:-

न च मत्स्थानि भूतानि पश्य मे योगमैश्वरम्।
भूतभृन्न च भूतस्थो ममात्मा भूतभावनः।।५।।

”نہَ چہ مَتِسٿاني ڀوُتاني پَشيَہ هي يوگَمَئيِشوَرَمِ
ڀوُت ڀِرنَ چہ ڀوُتَسِٿو مَماتِما ڀوُتَڀاوَنَهہ (۵)

حقيقت ۾ سڀ ڀوت بہ مون ۾ اسٿت نہ آهن ڇاڪاڻ تہ هوُ مرڻ ڌرما آهن، پرڪرتي جي آسري تي آهن، پر منهنجي يوگہ جي اَئِشوريہ کي ڏِسُ تہ جيو ڌارين کي اُتپن ۽ پالن ڪرڻ وارو منهنجو آتما ڀوتن ۾ اسٿت نہ آهي، ڌن پدارٿن ۾ اسٿت نہ آهي. مان آتم سوروپ آهيان ۽ ان ڪري مان اُنهن ڀوتن ۾ اسٿت نہ آهيان. اهوئي يوگہ جو اثر آهي. ان کي صاف ڪرڻ جي لاءِ يوگيشور درشٽانت ڏين ٿا:-

यथाकाशस्थितो नित्यं वायुः सर्वत्रगो महान्।
तथा सर्वाणि भूतानि मत्स्थानीत्युपधारय।।६।।

”يَٿا ڪا شَسِٿتو نِتيَمِ وايوُهہ سَروَترَگو مَهانِ
تَٿاسَرواڻي ڀوتاني مَتِسٿانيِتِيُپَڌارَيہ (٦)

جيئن آڪاش مان ئي اتپن ٿيڻ وارو مهان وايو آڪاش ۾ ئي سدائين اسٿت آهي پر اُن کي خراب نٿو ڪري سگهي. نيڪ ائين ئي سڀ ڀوت مون ۾ اسٿت آهن، ائين ڄاڻ، ائين

سمجهہ. نيڪ اهڙي طرح مان آڪاش وانگر نرليپ آهيان. هو مونکي ملين نٿا ڪري سگهن. سوال پورو ٿيو. اهوئي يوگ جو اثر آهي. هاڻي يوگي ڇا ٿو ڪري؟ ان تي چون ٿا:-

सर्वभूतानि कौन्तेय प्रकृतिं यान्ति मामिकाम्।
कल्पक्षये पुनस्तानि कल्पादौ विसृजाम्यहम्।।७।।

”سَروَڀوُتاني ڪؤنتييہ پرڪرتِمِ يانِتي مامِڪامِ
ڪَلپَڪَشيي پُنَستاني ڪَلپادَئوُ وِسَرجاميهَمِ (٧)

ارجن! ڪلپ جي پوري ٿيڻ وقت ۾ سڀ منهنجي پرڪرتي معنيٰ منهنجي سڀاوَ کي پراپت ٿين ٿا ۽ ڪلپ جي آد ۾ مان انهنکي بار بار ”وِسَرجامي“ خاص روپ ۾ سرجن ڪريان ٿو. هئا تہ هو پهرين ئي پروڪرِت هئا، اُنهن کي رچيان ٿو، سجايان ٿو. جو اچيت آهن اُنهن کي جاڳرت ڪريان ٿو. ڪلپ لاءِ اُڪسايان ٿو، اتساهہ ڏيان ٿو. ڪلپ جو تاتپرج آهي اڳيان وڌڻ جي لاءِ پريورتن. آسُري سمپد مان نڪري جيئن جيئن پرش ڏَئوي سمپد ۾ پرويش پائي ٿو، اُتان ئي ڪلپ جو وناش آهي. پنهنجو ڪرم پورو ڪري ڪلپ بہ وِلَيہ ٿي وڃي ٿو. ڀڄن جو آرنڀ ڪلپ جي آدِ آهي ۽ ڀڄن جو مٿي پهچڻ، جتي لڪش ظاهر ٿئي ٿو، ڪلپجو انت آهي. جڏهن هيءَ مڪت آتما جوٽين جي ڪارڻ ڀوت -راڳہ-دويش ڪان مڪتي پائي پنهنجي پوتر سوروپ ۾ استر ٿي وڃي. ان کي شري ڪرشن چون ٿا تہ هو منهنجي پرڪرتي کي پراپت ٿئي ٿو.

جو پرش پرڪرتيِ کي وِلَيہ ڪري سوروپ ۾ پرويش پائي ويو. اُنجي پرڪرتي ڪهڙي؟ ڇا پرڪرتي ان ۾ باقي آهي؟ اڌياءُ ٣٣-٣ ۾ يوگيشور ڪرشن چئي چڪا آهن تہ سڀ پراڻي پنهنجي پرڪرتِي کي پراپت ٿين ٿا. جهڙو ان جي مٿان پرڪرتيءَ جي گڏن جو پرڀاوُ آهي، اهڙين ئي ڪن ٿا

۾ ”گِيانَوانپي“ هرهڪ درشن سان گڏ ڄاڻ وارو گياني ٻه پنهنجي پرڪرتي کي ڏسي ڪوشش ڪري ٿو. هو پنين ماڻهن جي ڪلياڻ لاءِ ڪري ٿو. پورڻ گياني تَتوَ اسٿت مهاپرش ٻه اُن جي رهڻي ٻه هنجي پرڪرتي آهي. هو پنهنجي انهي سڀاوَ ۾ وَرتي ٿو. مهاپرش جي انهي ڪِرتيتوَ تي وري پرڪاش وجهن ٿا:

प्रकृतिं स्वामवष्टभ्य विसृजामि पुनः पुनः।
भूतग्राममिमं कृत्स्नमवशं प्रकृतेर्वशात्।।८।।

”پرَڪرِتِم سوامَوَشٽڀيہَ وِسرِجامي پُنَه پُنَه
ڀوُتَگرامَمِمَم ڪرِتِسنَمَوَشَم پرِڪرِتيرِوشاتِ (٨)

پنهنجي پرڪرتي ارٿات مهاپرش جي رهڻي سويڪار ڪري ”پرِڪرِتيرِوشاتِ“ پنهنجي پنهنجي سڀاءَ ۾ اسٿت پرڪرتي جي گڻن کان بيوس ٿيندي سمپورن ڀوت پروار کي مان وري وري ”وِسَرجامِ“ خاص سرجن، خاص روپ سان سجايان ٿو. هنن کي پنهنجي سوروپ جي طرف وڌڻ جي لاءِ اتساهت ڪندو آهيان. تڏهن تہ توهين هن ڪرم سان ٻڌا آهيو.

न च मां तानि कर्माणि निबध्नन्ति धनञ्जय।
उदासीनवदासीनमसक्तं तेषु कर्मसु।।९।।

” نہَ چہ مامِ تانِي ڪرماڻي نِبَڌَنَتي ڌننجيہ
اُداسينَوَدا سِينَمَسَڪتَم تيشوڪَرِمَسوُ (٩)

اڌياءَ چوٿين جي نائين سلوڪ ۾ يوگيشور شري ڪرشن چيو هو تہ مهاپرش جي ڪاريہ پرڻالي الوڪڪ آهي. اڌياءَ ٤-٩ ۾ ٻڌايو مان اڻ ڏٺل روپ سان ڪندو آهيان. هتي ٻہ چون ٿا تہ ڌننجيہ ! جن ڪرمن کي مان ادرشيہ روپ سان ڪريان ٿو، اُنهن ۾ منهنجو موهہ ڪونهي. اُداسين جي سدرشيہ رهڻ وارا مون پرماتم سوروپ کي اُهي ڪرم نٿا ٻڌن، ڇاڪاڻ تہ ڪرمن جي ڦل ۾ جا منزل ملي ٿي، اُن ۾ مان اسٿت آهيان تنهنڪري

اُنهن کي ڪرڻ لاءِ مان مجبور نہ آهيان.

هيءُ تہ سياوَ سان گڏ جڙيل پرڪرتي جي ڪمن جو سوال هو. مهاپرش جي رهڻي هئي، هن جي رچنا هئي. هاڻي منهنجي پريرڻا سان جو مايا رچي ٿي، اُهو ڇا آهي؟ اهو بہ هڪ ڪلپ آهي.

मयाध्यक्षेण प्रकृतिः सूयते सचराचरम्।
हेतुनानेन कौन्तेय जगद्विपरिवर्तते।।१०।।

”مَياڌِيَڪشڻَ پِرِڪِرِتهہ سوُيَتي سَچرا چَرَمِ
هيتُنانينَ ڪؤنتيہ جَگَدِوِپرِوَرتَتي (١٠)

ارجن! منهنجي حاضريءَ ۾، منهنجي هٿ هيٺ ۾ سروترويا پت ۾منهنجي اپياس سان هيءَ مايا (ٽگڻ مَئي، پرڪرتي، اشتذا مول پرڪرتي ۽ چيتن بئي) چراچر سهت جڳت کي رچين ٿا، جو ظالم ۽ سوارٿي ڪلپ آهي ۽ ان ڪرڻ سان هيءَ سنسار آواگمن جي چڪر ۾ گهمندو رهندو آهي. پرڪرتي جو هيءَ ظالم ڪلپ جنهن ۾ ڪال جو پريورتن آهي، منهنجي ڪوشش سان پرڪرتي ئي ڪري ٿي، مان نٿو ڪريان، پر ستين سلوڪ جو ڪلپ آراڌنا جو ڦهلاءُ ۽ پوُرتي ڪرائڻ وارو مارگہ درشن وارو ڪلپ مهاپرش سويم پاڻ ڪن ٿا، هڪ جڳهہ تي هو سويم ڪرتا آهي، جتي هو خاص روپ سان سرجن ڪري ٿو. هتي ڪرتا پرڪرتي آهي، جا صرف منهنجي ڪوشش سان هيءَ ڪن پر جو پريورتن ڪري ٿي جنهن ۾ شريرن جو پريورتن ، وقت جو بدلاءُ، يگہ پريورتن وغيره اچن ٿا. اهڙو وياپت پرياءُ ٿيڻ تي بہ موڙهہ غافل لوڪ مونکي نٿا ڄاڻن - جيئن تہ

अवजानन्ति मां मूढा मानुषीं तनुमाश्रितम्।
परं भावमजानन्तो मम भूतमहेश्वरम्।।११।।

”اَوَجاذَنَنتي مامِ موڙها مانُشيِمِ تَنُماشِرَتمِ
پَرَمِ ڀاوَمجانَنتو مَمَ ڀوُتَمهيشِوَرمِ “ (١١)

سمپورڻ ڀوتن جو مهان ايشور روپ منهنجي پرم ڀاوَ کي نہ ڄاڻڻ وارا موڙهہ لوڪ مونکي منش شرير جي آڌار وارو ۽ تڇ سمجهندا آهن. سمپورڻ پراڻين جو ايشورن جو بہ مهان ايشور آهي، اُن پرم ڀاوَ ۾ مان استٿ آهيان؛ پر هو منش شريرڌاري، موڙهہ ماڻهو ان کي نٿا ڄاڻن. هو مونکي منش جهڙي سمبوڌت ڪندا آهن. اُنهن جو ڏوهہ بہ ڪهڙو آهي؟ جڏهن هو درشٽي پات ڪن ٿا تہ مهاپرش جو شرير بہ تہ ڏسڻ ۾ اچي ٿو. هوُ ڪيئن سمجهن تہ توهين مهان ايشور ۾ استٿ آهيو؟ هو ڇو نہ ٿا ڏسي سگهن؟ ان تي چون ٿا :-

मोघाशा मोघकर्माणो मोघज्ञाना विचेतसः।
राक्षसीमासुरीं चैव प्रकृतिं मोहिनीं श्रिताः।।१२।।

''موگهاشا موگهڪَرماڻو موگهگيانا وِچيتَسَهَہ
راڪِشَسيِماسُريِمِ چَئِيوَ پرڪِرتِمِ موهَنيِمِ شِرَتاهہ (١٢)

هو اجائي آشا (جا ڪڏهن پوري نہ ٿئي اهڙي آشا) ، اجايا ڪرم (ٻنڌن وارا ڪرم) اجايو گيان (جو حقيقت ۾ اگيان آهي)، ''وِچيتَسَهَہ'' خاص روپ سان اچيت هئڻ وارا، راڪشس ۽ اَسُرَنَ جهڙن سان موهت ٿيڻ واري سڀاءَ کي ڌارڻ ڪيل هوندا آهن معنيٰ آسُري سڀاوَ وارا هوندا آهن. تنهنڪري منش سمجهندا آهن. اَسُرُ ۽ راڪشس من جو هڪ سڀاءُ آهي، نہ ڪا جاتي آهي، نہ ڪا جوڻ. آسُري سڀاوَ وارا مونکي نٿا ڄاڻن، پر مهاتما جن مونکي ڄاڻن ٿا ۽ ڀڄن ڪن ٿا:

महात्मानस्तु मां पार्थ दैवीं प्रकृतिमाश्रिताः।
भजन्त्यनन्यमनसो ज्ञात्वा भूतादिमव्ययम्।।१३।।

''مهاتمانَستوُ مامِ پارِٿ دَئيِيِمِ پرَڪِرتيماشرَتاهہ
ڀَجنِتِيَنَنِمَنَسو گياتِوا ڀوتادِيمَوِيَيَمِ (١٣)

هي پارٿ! پر دَئِوي پرَڪِرتي معنيٰ دئوي سمپد جي آسري وٺندي مهاتما جن مونکي سڀني ڀوتن جو آدي ڪارڻ، اڻڏنل ۽ اڪشر ڄاڻي اننيہ من سان ارٿات من جي اندرئين تهہ ۾ ڪنهن ٻئي کي استان نہ ڏيئي فقط مون ۾ شرڌا رکي سدائين مونکي ڀَڄِنِ ٿا، ڀڄن ڪن ٿا. ڪهڙي طرح ڀڄن ڪن ٿا؟ ان تي چون ٿا:

सततं कीर्तयन्तो मां यतन्तश्च दृढव्रताः।
नमस्यन्तश्च मां भक्त्या नित्ययुक्ता उपासते।।१४।।

''سَتَتَمِ ڪيِرتَيَنتو مامِ يَتَنِتشَچہ دِرِڍَورِتاهَہ
نَمَسيَنتَشَچہ مامِ ڀَڪتيا نِتيَيُڪتا اُپاستي '' (١۴)

نِرَنِتَر چنتن جي ورت ۾ اچل رهندي منهنجن گڻن جو چنتن ڪن ٿا، پراپت ڪرڻ جو يتن ڪندا آهن ۽ مونکي وار وار نمسڪار ڪندي سدائين مون سان ملي ڪرِ اَنيَنِيہ ڀڳتي سان منهنجي اُپاسنا ڪن ٿا. هردم لڳا رهن ٿا. ڪهڙي اُپاسنا ڪندا آهن؟ ڪهڙو آهي هيءُ ڪيرتمان؟ ڪا ٻي اُپاسنا نہَ ورنہ اُهوئي ''يگيہ'' جنهن کي وستار سان ٻڌائي آيا آهيو. ان آرڏنا کي هتي ٿوري ۾ يوگيشور شري ڪرشن دهرائي رهيا آهن:-

ज्ञानयज्ञेन चाप्यन्ये यजन्तो मामुपासते।
एकत्वेन पृथक्त्वेन बहुधा विश्वतोमुखम्।।१५।।

''گِيانَيَگيينَ چاپِيَنيِي يَجنِتو مامُ اُپاستي
ايڪَتُوين پرِتَڪِتُوينَ بهوُڌا وِشوَتومُکَمِ (١۵)

اُنهن مان ڪوئي تہ مونکي سَرِوَوياپت ورات پرماتما کي گيان يگيہ دواران قرباني ڪن ٿا ارٿات پنهنجي لاپ، هاجي ۽ شڪتي کي سمجهي انهن مقرر ڪرم يگيہ ۾ پرورت ٿين ٿا. ڪجهہ ايڪي ڀاوَ سان منهنجي اُپاسنا ڪن ٿا تہ مونکي ان ۾ هڪ ٿي ملڻو آهي ۽ ٻيا سڀ ڪجهہ مونکي الڳہ رکي، مونکي

سمرپڻ ڪري نشڪام ڀاوَ سان منهنجي اُپاسنا ڪن ٿا ۽ ائين گھڻن نمونن سان اُپاسنا ڪن ٿا، چاڪاڻ ته هڪ ئي يگيه جا هيءُ سڀ اوچا-نيچا سطح آهن. يگيه جو آرنڀ شيوا سان ئي ٿيندو آهي، پر اُنجو انوشنان (ڌرمي پوڄا) ٿيندو ڪيئن آهي؟ يوگيشور شري ڪرشن چون ٿا. يگيه مان ڪريان ٿو. جيڪڏهن مهاپرش اُن جو رَٿي نه هوندو ته يگيه پار ڪونه ٿيندو. اُن جي رهبريءَ ۾ ساڌڪ سمجھندو آهي ته هاڻي ته هو ڪهڙي ليول تي آهي، ڪٿي پهچي سگهيو آهي؟ حقيقت ۾ يگيه ڪرتا ڪير آهي؟ ان تي يوگيشور چون ٿا :-

अहं क्रतुरहं यज्ञः स्वधाहमहमौषधम्।
मन्त्रोऽहमहमेवाज्यमहमग्निरहं हुतम्।।१६।।

”اَهَمِ ڪِرَ تُورَهَمِ يَگِيَهَه سِوَڌاهَمَهَمَئُوشَڌَمِ
مَنِترو هَمَهَميواجيمَهَمَگِنرَهَمِ هُتَمِ (١٦)

ڪرتا مان آهيان. حقيقت ۾ ڪرتا جي پنيان پريرڪ جي روپ ۾ سدائين اسانکي هلائيندڙ اِشٽ ئي آهي. ڪرتا دواران جو پار پهچي ٿو اُها منهنجي دين آهي. يگيه مان آهيان. يگيه جي وِڌي وشيش آهي. پوُرتي ڪال ۾ يگيه جنهنجو سرجن ڪري ٿو. اُن امرت کي پيئڻ وارو پرش سناتن برهم ۾ پرويش پائي ٿو وڃي. سِو ڌا (اڳوان) مان آهيان، ماضيءَ جي اننت سنسڪارن کي لين ڪرڻ، اُن کي ترپت منهنجي دين آهي. ڀَوَ روڳ کي مٽائڻ واري دوا مان آهيان. مونکي پائي لوڪ هن روڳ کان نورت (آزاد) ٿي ويندا آهن، منتر مان آهيان.من کي سواس جي انترال ۾ روڪڻ منهنجي دين آهي. انهي روڪڻ ۾ تيوِرتا آڻڻ واري وستو آجيه آسرو به مان آهيان. منهنجي ئي پرڪاش ۾ من جون سڀ پرورتيون لين ٿي وڃن ٿيون ۽ هَوَن ارٿات سمرپڻ به مان ئي آهيان.

هتي يوگيشور ڪرشن وري وري ”مان آهيان“ چئي رهيا آهن ان جي مدد اهائي آهي ته مان ئي اُتساهه ڏيڻ واري جي روپ ۾ آتما ۾ الڳه تي ڪڙو تي تو وچان ۽ نرنتر نرنئه ڏيندي يوگه ڪريا کي پورڻ ڪريان ٿو. ان جو نالو وگ يان آهي. پوجيه مهاراج جي چوندا هئا ”جيستائين اشت ديو رَٿي تي سواس -پساهه جي روڪ ٿام نه ڪرڻ لڳن، تيستائين يڄن شروع نٿو ٿئي.“ ڪير لکه ييرا اکيون ٻوٽي، يڄن ڪري، شرير کي تپائي ليڪن جيستائين جنهن پرماتما جي اسان کي چاهه آهي اُهو جنهن ليول تي اسين بيٺا آهيون، ان ليول تي لهي آتما کان الڳه تي جاڳرت نٿو ٿئي، تيستائين صحيح ماترا ۾ يڄن جو سوروپ سمجهه ۾ نٿو اچي. ان ڪري مهاراج جي چوندا هئا، ”منهنجي سروپ کي پڪڙيو، مان سڀ ڏيندس.“ شري ڪرشن چون ٿا سڀ مونکان ٿيندو آهي.

पिताहमस्य जगतो माता धाता पितामहः।
वेद्यं पवित्रमोङ्कार ऋक्साम यजुरेव च।।१७।।

”پِتاهَمَسيهَ جگتو ماتا ڌاتا پِتامَهَه
ويديَمِ پَوِترَمونڪارَ رِڪسامَ يَجُريوَ چَ (١٧)

ارجن! مان ئي سمپورڻ جڳت جو ”ڌاتا“ معني ڌارڻ ڪرڻ وارو ”پتا“ معني پالڻ ڪرڻ وارو، ”ماتا“ معني اُتپن ڪرڻ واري، ”پتامهه“ معني مول بنياد آهيان، جنهن ۾ سڀ پرويش پائين ٿا ۽ ڄاڻڻ يوگيه پوتر اونڪار ارٿات ”اَڪارَهَه آرهه اِتِ اونڪارهه“ اُهو پرماتما منهنجي سوروپ ۾ آهي ” سوهمِ، تَتِتُوَمَسي “ وغيره هڪ ٻئي جي آڌار آهن، اهڙو ڄاڻڻ يوگيه سوروپ مان ئي آهيان. ”رِڪ“ معني سمپورڻ پرارٿنا ”سام“

ارٿات سَمَتوَ ڏيارڻ واري پرڪريا ”يَڳِهَه“ قرباني جي خاص وڏي مان ئي آهيان. يوگ جي شروعات جا چيل ٿي ضروري انگ مونکان ٿين ٿا:

गतिर्भर्ता प्रभुः साक्षी निवासः शरणं सुहृत्।
प्रभवः प्रलयः स्थानं निधानं बीजमव्ययम्।।१८।।

”گَتِرِ ڀَرتا پرڀوُهَه ساکشي نِواسَهَه شَرڻَمِ سِرِ هرتتِ
پرَڀَوَهَه پرَلَيَهَه سِٿانَمِ نِڌانَمِ بيجَمَوِيَيَمِ (١٨)

هي ارجن! ”گَتِهَه“ معنيٰ پراپت ٿيڻ جهڙي يوگيه پَرَمِ گتي ”ڀرتا“ پالڻ پوشڻ ڪرڻ وارو سڀ جو سوامي ”ساکشي“ ارٿات درشٽاروپ ۾ اسٿت سيني کي ڄاڻڻ وارو، سيني جي رهڻ جو اسٿان، شرڻ وٺڻ يوگيه، اڪارڻ پريمي، متر، اُتپتي ۽ پرلئه ارٿات شڀ اشڀ سنسڪارن جو وِليه (ناس) ۽ اوناشي ڪارڻ مان ئي آهيان. ارٿات انت ۾ جن ۾ پرويش ملي ٿو. اُهي سڀ ويوتيون مان ئي آهيان.

तपाम्यहमहं वर्षं निगृह्णाम्युत्सृजामि च।
अमृतं चैव मृत्युश्च सदसच्चाहमर्जुन।।१९।।

”تَپامِيَهَمَهَمِ وَرشَمِ نِگرِهَڻ مِيُتِسِرجامي چَه
اَمِرَتَمِ چَئيوَ مِرتيوُشِچ سَدَسچياهَمَرجُن (١٩)

مان سورج جي روپ ۾ تپان ٿو، برسات کي موهيان ٿو ۽ اُن کي وسايان ٿو. مرتيوُ کان پري امرت تَتوَ توڙي مرتيو، سِت، اَسِت سڀ ڪجهه مان ئي آهيانءُارٿات جو پرم پرڪاش پردان ڪري ٿو، اُهو سوريه مان ئي آهيان، ڪڏهن ڪڏهن پڇن ڪرڻ وارا مونکي اسَت بہ مڃي ٿاوهن، اُهي مرتيو کي پراپت ٿين ٿا. ان طرح چون ٿا:-

त्रैविद्या मां सोमपाः पूतपापा
यज्ञैरिष्ट्वा स्वर्गतिं प्रार्थयन्ते।

ते पुण्यमासाद्य सुरेन्द्रलोक-
मश्नुन्ति दिव्यान्दिवि देवभोगान् ।।२०।।

''تِرَئيِوديا مامِ سومپاها پوُتپاپا
يَگِيَئيِر شِتِوا سِوَرِگَتِمِ پرارِٿَيَنِنتي
تي پُڻيَماسادِيہ سُريندِرَ لوڪ-
مَشِنِنتي دِوِياندِوِ ديوَ ڀوگانِ '' (٢٠)

آرڌنا وديا جا ٽي انگہ رِڪ، سام ۽ يَجُہ معنيٰ هڪجھڙائيءَ جي پرڪريا ۽ قربانيءَ جو وهنوار ڪرڻ وارا، سومَ معنيٰ چندرما جي جهيڙي پرڪاش کي پائڻ وارا پاپ کان مڪت ٿي پوتر ٿيل پرش اُن يگيہ جي مقرر پرڪريا دواران مونکي اشٽ روپ ۾ پوڄي سرڳہ لاءِ پرارٿنا ڪن ٿا، اهائي اَستِ جي ڪامنا آهي، ان ۾ هو مرتيو کي پراپت ٿين ٿا، اُنهن جو پُنرِ جنم ٿئي ٿو، جيئن اڳئين شلوڪ ۾ يوگيشور ٻڌايو. هو پوڄين مونکي ئي ٿا. اُن مقرر وڌيءَ سان پوڄين ٿا، پر موٽ ۾ سرڳہ جي ياچنا (ڪامنا) ڪن ٿا. اُهي پرش پنهنجي پڃ جو ڦل سوروپ اندر لوڪ کي پراپت ٿي سرڳہ ۾ ديوتائن جا ايشوري ڀوڳہ ڀوڳين ٿا. ارٿات هي ڀوڳہ بہ سِمان ئي ڏيان ٿو.

ते तं भुक्त्वा स्वर्गलोकं विशालं
क्षीणे पुण्ये मर्त्यलोकं विशन्ति।
एवं त्रयीधर्ममनुप्रपन्ना
गतागतं कामकामा लभन्ते ।।२१।।

'' تي تَمِ ڀُڪتِوا سورگلوڪَمِ وِشالَمِ
ڪشيڻي پُڻيي مَرِتيَلوڪَمِ وشنتي ।
ايوَمِ تِرييڌَرِمَ منوُ پرَپنا
گتاگَتَمِ ڪامَڪاما لَڀَنِنتي ।। (٢١)

هو اُن وشال سرڳہ کي ڀوڳي پڃ کِڻ ٿيڻ تي مرتيو لوڪ

ارٿات جنم مرتيو کي پراپت ٿين ٿا. ان طرح ”ٽرييڌرمَ“ پرارٿنا سَمِتوَ ۽ قربانيءَ جي ٽن نمونن سان هڪ ئي يگيه جي شروعات ڪرڻ وارا منهنجي شرڻ هوندي به ڪامنا وارا پرش بار بار وڃڻ اچڻ کي ارٿات ڀُنر جنم کي پراپت ٿين ٿا پر اُنهنجو موُل بنياد ناس ڪڏهن نٿو ٿئي، ڇاڪاڻ ته ان پَٿ تي ٻج جو ناس ڪونه آهي. پر جيڪي ڪنهن به قسم جي ڪامنا نٿا ڪن اُنهن کي ڇا ملي ٿو؟

अनन्याश्चिन्तयन्तो मां ये जनाः पर्युपासते।
तेषां नित्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहम्॥२२॥

”اَنَنياشِچِنتَيَنتوماٖمِ يي جَناپَريوُپاسَتي
تيشاٖمِ نِتِيابِي يُڪتاناٖمِ يوگَشيمِمِ وَهامِيَهَمِ (٢٢)

اَنَنيه ڀاوَ مون ۾ اسٿت ڀڳت جيڪي مون پرماتما سروپ جو نرنتر چنتن ڪن ٿا، ”پَريوُپاستي“ ذري به ڪوتاهي نه رکي منهنجي اُپاسنا ڪن ٿا. اُن نِتيه هڪ ڀاوَ ۾ مليل پرش جو مان يوگ کيم مان پاڻ وَهَن ڪريان ٿو معنيٰ اُنهن جي يوگ جي سلامتي جي سڄي جوابداري مان پنهنجي هٿ ۾ کڻندو آهيان. ايترو ٿيڻ تي به لوڪ ٻين ديوتائن جو پوڄن ڪن ٿا:

येऽप्यन्यदेवता भक्ता यजन्ते श्रद्धयान्विताः।
तेऽपि मामेव कौन्तेय यजन्त्यविधिपूर्वकम्॥२३॥

”ييپَيَنيَديوتا ڀَڪتا يَجَنتي شِرَ ڌيانوتاهَ
تي پِي ماميوَ ڪؤنتييه يَجَنتِيَوِڌيپوُروَڪمِ (٢٣)

ڪؤنتييهَ! شرڌا سان پريل جي ڀڳت - ٻين ٻين ديوتائن کي پوڄين ٿا. اُهي به مونکي ئي پوڄين ٿا، ڇاڪاڻ ته اُتي ديوتا نام جي ڪا وستو ته ٿيندي ئي ڪونه آهي، پر اُنهنجو اُهو پوڄڻ اِوڌي پوروڪ آهي، منهنجي پراپتيءَ جي وِڌيءَ کان رهت آهي.

هتي يوگيشور ڪرشن ٻيو پيرو ديوتائن جي وشيہ ڪي ڪنيو آهي. سپ ڪان پهرين ستين اڌياءَ جي ويهين ڪان ٽيويهن شلوڪن تائين اُنهن چيو تہ ارجن! ڪامنائن دوارا جن جي گيان کي چورايو ويو آهي، اهڙا موڙهہ ٻُڌيءَ وارا پرش ٻين ديوتائن جي پوڄا ڪن ٿا ۽ جتي پوڄا ڪن ٿا، اُتي ديوتا نامِ جي شڪتي واري سَتا تہ آهي ئي ڪونہ، پر پپر ، پٿر، پوت، پواني يا ٻيا ڪيترا جتي اُنهن جي شرڌا جهڪي وڃي ٿي، اُتي ڪوئي ديوتا آهي ئي ڪونہ. مان ئي سڀ ڪجهہ آهيان. ان جڳهہ تي مان ئي کڙو ٿي اُنهن جي ديو شرڌا کي اُنهن استانن تي استر ڪيان ٿو. مان ئي ڦل جو وڌان (نمونو) ڪريان ٿو. ڦل ڏيان ٿو. ڦل پڪ ملي ٿو، پر اُنهن جو ڦل ناسونت آهي. اڄ آهي تہ سڀاڻي يوڳڻ ۾ اچي ويندو، تڏهن بہ منهنجو ڀڳت نشت نٿو ٿئي. هاڻي اُهي موڙهہ ٻُڌيءَ جن جي گيان کي چورايو ويو آهي، اُهي ئي ٻين ديوتائن جي پوڄا ڪن ٿا. هن ڏنل اڌياءَ ۾ نائين ڪان وني ٽيويهين ڪان پنجويهين شلوڪ تائين يوگيشور شري ڪرشن وري دهرائين ٿا تہ ارجن! جو شرڌا سان ٻين ديوتائن کي پوڄين ٿا، اُهي مونکي ئي پوڄين ٿا، پر وڌيءَ ڪانسواءِ آهي. اُتي ديوتا نامِ جي سَبل وستو آهي ئي ڪونہ. هنن جي پراپتي جي وِڌي غلط آهي. هاڻي سوال ٿو اُٿي تہ جڏهن هو بہ جدا پرڪار سان توهان کي ئي پوڄين ٿا ۽ ڦل بہ ملي ئي ٿو تہ اُن ۾ دوش ڪهڙو آهي؟

अहं हि सर्वयज्ञानां भोक्ता च प्रभुरेव च।
न तु मामभिजानन्ति तत्त्वेनाश्च्यवन्ति ते।।२४।।

”اَهَمِ هيِ سَروَيَڳيانامِ ڀوڪتا چَہ پريوُ ريوَ چہ
نَہ توُ مامَڀِڄانَنتي تَتويِنا شِچيَوَنتي تي“ (۲۴)

سمپورڻ يڳين جو ڀوڳتا معنيٰ يڳيہ جنهن ۾ لين ٿين ٿا. يڳيہ جي ڦل ۾ جو ملي ٿو اُهو مان آهيان ۽ سوامي بہ مان ئي آهيان. پر هو مونکي تَتوَ سان چڱيءَ طرح نٿا ڄاڻن تنهنکري ڏڏچِيَوَنتي`` ڪِرن ٿا. ارٿات هو ڪامنائن سان بہ ڪرن ٿا. انهن جي گتي ڇا آهي؟

यान्ति देवव्रता देवान्पितॄन्यान्ति पितृव्रताः।
भूतानि यान्ति भूतेज्या यान्ति मद्याजिनोऽपि माम्।।२५।।

''يانِتي ديوَ وِرَتا ديوانپِترِ نِيانِتي پِترَ وِرَتاھہ
ڀوتاني يانِتي ڀوتيجِيانتي مَدِيا جنو پي مامِ`` (٢٥)

ارجن! ديوتائن کي پوڄڻ وارا ديوتائن کي پراپت ٿين ٿا. ديوتا آهن تہ بدلجندڙ طاقت. هو پنهنجي سَدِ ڪرمن انوسار جيون گذارين ٿا. پِترَنِ کي پوڄڻ وارا پِتَرَنِ کي پراپت ٿين ٿا ارٿات گذريل سمي ماضيءَ ۾ اُلجهيل رهن ٿا. ڀوتن کي پوڄڻ وارا ڀوت ٿين ٿا، شرير ڌارڻ ڪن ٿا ۽ منهنجو ڀڳت مونکي پراپت ٿئي ٿو، هو منهنجا ساکيات سروپ ٿيندا آهن. اُنهنجو پَتَنُ (گراوٽ) نٿي ٿئي، ايترو ئي نہ پر منهنجي پوڄا جو وڌان بہ سرل آهي.

पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति।
तदहं भक्त्युप्रहृतमश्नामि प्रयतात्मनः।।२६।।

''پَترَمِ پُشپَمِ ڦَلَمِ تويَمِ يو مي ڀَڪتِيا پِرَيڇَتي
تَدَهَمِ ڀِڪتِيوُ پَرِتَمَشنامي پِرَيَتاتِمَنَھہ (٢٦)

ڀڳتيءَ ڄجي شروعات هتان ڪان آهي تہ پَنُ، پشپ ، ڦل، جل وغيره جو ڪوئي مونکي ڀڳتيءَ سان ارپڻ ڪري ٿو، من سان ڪوشش ڪرڻ واري ان ڀڳت جو اُهو سڀ مان کاوان ٿو ارٿات سويڪار ڪريان ٿو . انڪري

यत्करोषि यदश्नासि यज्जुहोषि ददासि यत्।
यत्तपस्यसि कौन्तेय तत्कुरुष्व मदर्पणम्।।२७।।

''يَتِکَروشي يَدَ شِناسي يَجِڄُهوشي دَداسييتِ
يَتَپَسيَسي ڪؤنِتييہَ تَتِکُرُشِوَ مَدَرِپَڻَمِ (٢٧)

ارجن! تون جو ڪرم (يٿارٿ ڪرم) ڪرين ٿو، جو کائين ٿو، جو هوَن ڪَرين ٿو، سمرپڻ ڪرين ٿو، دان ڏين ٿو، من سان گڏ اندرين کي صحيح نموني تپائين ٿو، اُهو سڀ مونکي ارپڻ ڪَرِ ارٿات منهنجي لاءِ سمرپت ٿي اهو سڀ ڪَرِ. سمرپڻ ڪرڻ سان يوگہ جي کيتر جي ذميواري مان ڪڍندس.

शुभाशुभफलैरेवं मोक्ष्यसे कर्मबन्धनैः।
सन्न्यासयोगयुक्तात्मा विमक्तो मामुपैष्यसि।।२८।।

''شُياشَيَڦَلَئيريوَمِ موکِشيَسي ڪرم بنڌنَئيهہ
سَنِياسَيوگيُکِتاتِما وِمُکِتو مامُپَئِيِشيَسي '' (٢٨)

ان پرڪار سڀ ڪجهہ انجامي سنياس يوگہ سان مليل ٿيندين تہ تون شڀ اشڀ ڪرمن جي بنڌن کان مڪت ٿي مونکي پراپت ٿيندين.

مٿي چيل ٽن شلوڪن ۾ يوگيشور شري ڪرشن ڪِرَم بِنڌ ساڌن ۽ اُنجي ڦل جو چترڻ ڪيو آهي. پهرين پن، گل، ڦل جل جو پورڻ شرڌا سان ارپڻ، ٻيو سمرپت ٿي ڪرم جو آچرڻ ۽ ٽيون پورڻ سمرپڻ سان گڏ سَرِوَسِيہ جو تياڳہ. ان جي دواران ڪرم بنڌن کان و مڪت (خاص روپ سان مڪت) ٿي ويندين. مڪتيءَ مان ملندو ڇا؟ تہ ٻڌايو، مونکي پراپت ٿيندين. هتي مڪتي ۽ پراپتي هڪ ٻئي جا پورڪ آهن. توهانجي پراپتي ئي مڪتي آهي تہ اُن مان لاڀ؟ ان تي چون ٿا:-

समोऽहं सर्वभूतेषु न मे द्वेष्योऽस्ति न प्रियः।
ये भजन्ति तु मां भक्त्या मयि ते तेषु चाप्यहम्।।२९।।

”سَموهَمِ سَروَ ڀوُتيشوُ نہَ مي دِوشيوسِتي نہ پريھ
يي ڀَڄنتي توُ ماءِ ڀَڪِتيا مَيي تي تيشوُ چاپِيَهَمِ (٢٩)

مان سڀني ڀوتن ۾ سَمَ آهيان. سرشٽيءَ ۾ نہ منهنجو ڪو پِريہَ آهي نہ اَپرِيہَ آهي؛ پر جو انينيہ ڀڳت آهي، اُهو مون ۾ آهي ۽ مان اُن ۾ آهيان. ھيءُ منهنجو هڪ ئي رشتو آهي. اُن ۾ پرپورڻ ٿو ٿي وڃان مون ۾َ ۽ هن ۾ ڪو ڀيد نٿو رهي. تڏهن تہ تمام ڀاڳيشالي لوڪ ئي ڀڄن ڪندا هوندا؟ ڀڄن ڪرڻ جو اڌڪار ڪنهن کي آهي؟ ان تي يوگيشور شري ڪرشن چون ٿا:-

अपि चेत्सुदुराचारो भजते मामनन्यभाक्।
साधुरेव स मन्तव्य: सम्यग्व्यवसितो हि स:।।३०।।

”اَپي چيتسُدُراچارو ڀجتي مامَنَنِيَياڪِ
ساڌوريوَ سَ مَنِتَويَهَہ سَمِيَگويَوسِتو هِي سَهَہ (٣٠)

جيڪڏهن اتِينت دُراچاري بہ اَنينيہ ڀاوَ سان ارٿات (ٻيو نہ) بنا ڪنهن ٻي وستو يا ديوتا کي نہ ڀڄن ڪري فقط مونکي ئي نرنتر ياد ڪندو رهي، اُهو ساڌو ئي مڃڻ لائق آهي. اجا هي ساڌو ٿيو ڪونهي، اُن جي ساڌو ٿي وڃڻ ۾ شڪ بہ ڪونهي، ڇاڪاڻ تہ هو يٿارٿ نشچي سان لڳي ويو آهي. هاڻي ڀڄن توهين بہ ڪري سگهو ٿا بشرطيڪ توهين منش هجو، ڇاڪاڻ تہ منش ئي يٿارٿ نشچي وارو آهي. گيتا پاپين جو اُڌار ڪري ٿي ۽ هو پَٽِڪ

क्षिप्रं भवति धर्मात्मा शश्वच्छान्तिं निगच्छति।
कौन्तेय प्रतिजानीहि न मे भक्त: प्रणश्यति।।३१।।

”ڪِشِپرَمِ ڀَوَتي ڌَرماتِما شَشوَڇانِتِي مِ نِگڇتي
ڪؤنتيہ پرَتيجانيهي نہ مي ڀَڪِتَهَہ پرَڻَشيَتي (٣١)

ان ڀڄن جي پرڀاوَ سان اُهو دُراچاري بہ جلدئي ڌرماتما ٿي وڃي ٿو، پرمَ ڌرم پرماتما سان ملي وڃي ٿو ۽ سدائين رهڻ

واري پرم شانتي کي پراپت ٿئي ٿو ڪؤنيتيہ! تون پوري نشچي سان اهو سچ ڄاڻ تہ منهنجو ڀڳت ڪڏهن نشٽ نٿو ٿئي. جيڪڏهن هڪ جنم ۾ پار نہ لڳو تہ ٻين جنمن ۾ بہ اُهوئي ساڌن ڪري جلد ئي پرم شانتي کي پراپت ٿيندو آهي. هاڻي سداچاري دُراچاري سڀني کي ڀڄن ڪرڻ جو اڌڪار آهي. ايترو ئي نہ اَپِتوُ -

मां हि पार्थ व्यपाश्रित्य येऽपि स्यु: पापयोनय:।
स्त्रियो वैश्यास्तथा शूद्रास्तेऽपि यान्ति परां गतिम्।।३२।।

”مامِ هيِ پارِٿَ وِيَپاشرِتيَہ ييِ پيِ سيُہ پاپيونَيَہ
سِترِيو وَئيشِياسِتَٿا شودِراسِتي پيِ يانِتي پَرامِ گَتِمِ (٣٢)

پارٿ! استري، وئشيہ شودر وغيره ۽ جو ڪوئي پاپ جوڻي وارو بہ هجي، اهي سڀ منهنجي شرن ۾ اچي، منهنجو آسرو ڪري پرم گت کي پراپت ٿين ٿا. هاڻي هيءَ گيتا منش ماتر جي لاءِ آهي، چاهي هو ڪجھہ بہ ڪندا هجن، ڪٿي بہ پيدا ٿيو هجي، سڀني جي لاءِ هيءُ ڪلياڻ جو اُپديش ڪري ٿي. گيتا شهنشاهہ آهي.

”پاپيونيهہ“ اڌياءَ ١٦-٧-٢١ ۾ آسُري وِرتي جي لڪشڻن جي اندر ڀڳوان ٻڌايو تہ شاستر وِڌيءَ کي تياڳي نام ماتر يڳين دواران هٺ سان قرباني ڪن ٿا، اُهي ماڻهن ۾ نيچ آهن، يگيہ آهي ڪونہ پر نالو ڏيئي رکيو اٿن اور هٺ سان قرباني جو ڍونگ ٿا ڪن اُهي ڪُڪرمي ۽ پاپچاري (پاپي جوڻ) آهن. جيڪي مون پرماتما سان وير رکڻ وارا آهن اُهي ئي پاپي آهن. وئشيہ، شودر ڀڳوت جي راهہ جون ڏاڪڻيون آهن. استرين جي لاءِ ڪڏهن سنمان، ڪڏهن هيٺتا جي ڀاونا سماج ۾ رهي آهي ان ڪري شري ڪرشن انجو نالو ڪنيو يوگہ پرڪريا ۾ استري ۽ پرش ٻنهي جو هڪجهڙو ئي پرويش آهي.

किं पुनर्ब्राह्मणाः पुण्या भक्ता राजर्षयस्तथा।
अनित्यमसुखं लोकमिमं प्राप्य भजस्व माम्।।३३।।

”ڪِمِ پُنَرِ بِراهِمَڻاهَه پُڻيا ڀَڪتا راجَرِشَيَسِتَٿا ।
اَنِتيِمَسُکَمِ لوڪِمِمَمِ پراپيه ڀَڄسِوَ مامِ ।। (٣٣)

پوءِ تہ برهمڻ راجرشي ۽ ڪتري شريڻي پراپت ڀڳتن لاءِ ڇوڻو ئي ڇا آهي؟ برهمڻ هڪ خاص اوسٿا آهي، جنهن ۾ برهم ۾ پرويش ڏيارڻ واريون سڀ يوگيتائون ظاهر آهن. شانتي، ايمانداري، انيوي ڪوجنا، ڌيان ۽ اشٽ جي آديش تي هلڻ جي سمرٿي آهي. اهائي برهمڻ جي اوسٿا آهي. راجرشي ڪترين ۾ رڌين سڌين جو ڦهلاءُ، ويرتا، سوامي ڀاوُ پنيان نہ هٽڻ جو سڀاءُ هوندو آهي. هن يوگہ جي سطح تي پهتل يوگي تہ پار ٿين ئي ٿا. اُنهن جي لاءِ ڇا ڇوڻو آهي. هاڻي ارجن! تون سکہ رهت، ڪڻينگر هن منش شرير کي پراپت ٿي منهنجو ئي ڀڄن ڪر. هن ناسونت سرير جي مَمَتوَ (مان ۽ منهنجو) پالڻ پوشڻ ۾ شرير نشٽ نہ ڪر، يوگيشور شري ڪرشن هتي ڇوٿين ڀيري براهمڻ، ڪتري، وئشيہ ۽ شودر جي چرچا ڪئي. ٻئين اڌياءَ ۾ تہ هنن ڇيو تہ ڪتري لاءِ يڌ کان وڌيڪ ڪلياڻ جو ڪوئي رستو ڪونهي. اڌياءَ ٽئين ۾ هنن ڇيو تہ سِوَڌرم ۾ موت بہ بهتر آهي. اڌياءَ چار ۾ اُنهن ٿوري ۾ ٻڌايو تہ چار ورڻ مون رچيا آهن. تہ ڇا منش کي چئن جاتين ۾ ورهايو؟ چيائون نہ ”گُڻَڪَرِمَ وِڀاگِشَهَ“ گڻن جي آڌار تي ڪرم کي چئن ڪلاسن ۾ رکيم.

شري ڪرشن جي انوسار ڪرم ئي هڪ ماتر يگيہ جي پرڪريا آهي. هاڻي هن يگيہ کي ڪرڻ وارا چئن پرڪارن جا آهن. پرويش ڪال ۾ هيءُ يگيہ ڪرتا شودر آهي. ڪجهہ ڪرڻ جي سمرٿي آئي، آتمڪ سمپتيءَ جي گڏ ٿيڻ تي اُهو ئي يگيہ ڪرتا وئشيہ بڻجي ويو. هن ۾ اتپن ٿيڻ سان پرڪرتي جي ٽنهي گڻن

ڪي ڪٽڻ جي سمرتي اچڻ تي اُهوئي ساڌڪ ڪتري ڪلاس جو آهي ۽ جڏهن هن ساڌڪ جي سڀاوَ ۾ برهم ۾ پرويش ڏيارڻ واريون يوگيتائون ڏِلجي ٿيون وڃن، اُن ۾ نهڪي ٿيون وڃن تہ اُهوئي برهمڻ آهي. وئشيہ ۽ شودر جي پيٽ ۾ ڪتري ۽ برهمڻ ڪلاس جو ساڌڪ پراپتيءَ جي وڏيڪ ويجهو آهي. شودر ۽ وئشيہ بہ اُن برهم ۾ پرويش پائي شانت ٿيندا، پوءِ هن جي اڳيان جي اوسٿا وارن جي لاءِ تہ چوڻو ئي ڇا آهي. ان جي لاءِ تہ نشچت ئي آهي. گيتا ۽ اُپنشدن جو سار سڀ ڪجهہ آهي. اُن ۾ برهم ودوشي مهلائن، (استرين) جا سمجهائڻ جا ستسنگہ پريا پيا آهن. ڌرم جي ڪٿا چوندڙ، پرمپرائن جي معنيٰ ٻڌائڻ وارا، ويدن جو اَڌين ڪرڻ وارا جي اڌڪار-ان اڌڪار جي ويوسٿا ڏيڻ ۾ ماٿاپچي ڪندا رهيا، يوگيشور شري ڪرشڻ جو صاف اُپديش آهي تہ يگيارٿ ڪرم جي مقرر ڪريا ۾ استري پرش سڀ پرويش وٺي سگهن ٿا. هاڻي هو ڀڄن جي ڌارڻا تي اُتساهہ ڏين ٿا:

मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरू।
मामेवैष्यसि युक्त्वैवमात्मानं मत्परायण:।।३४।।

”مَنِمَنا ڀَوَ مَدِڀَڪتو مَدِياجي مامِ نَمِسڪُرو
مامي وَئيشِيَسي يُڪِتَئيوَماتِمانَمِ مَتِپرايَڻَهہ“ (٣٤)

ارجن! مون ۾ ئي من وارو هجي، مون کان سواءِ ٻئي ڀاوَ ۾ نہ اچي. منهنجو اَنِيَنِيَہ ڀڳت هجي، لڳاتار منهنجي چنتن ۾ نرنتر منهنجو پوڄن ڪَرِ ۽ مونکي ئي نسمڪار ڪر. اهڙي طرح منهنجي شرن ۾ اچي، آتما کي مون ۾ هڪ ڀاوَ سان استٿ ڪر تون مونکي ئي پراپت ٿيندين مونسان ايڪتا پراپت ڪندين.

تاتپرج :-

هن اڌياءَ جي شروعات ۾ شري ڪرشن چيو ارجن! تو

دوش رهت ڀڳت جي لاءِ مان هن گيان کي وگيان سهت چوندس. جنهن کي ڄاڻي ڪجهہ بہ ڄاڻڻ لاءِ باقي نہ رهندو. هن کي ڄاڻي تون سنسار ٻنڌن کان ڇٽي ويندين. هيءُ گيان سڀني وديائن جو راجا آهي. وديا اُها آهي جا پر برهم ۾ پرويش ڏياري. هيءُ گيان اُن جو بہ راجا آهي. ارٿات نشچت ڪلياڻ ڪرڻ وارو آهي. هيءُ سڀني رازن ۽ ڳجهن جو بہ راجا آهي، ڳجهيءَ وستوءَ کي بہ ظاهر ڪرڻ وارو آهي اُهو ظاهر ڦل وارو، ساڌن ڪرڻ ۾ سولو ۽ اوناشي آهي. ٿورو بہ هن جو ساڌن توهان کي پار لنگهائي ڇڏي، تہ هنجو ڪڏهن ناس نٿو ٿئي ورنہ هنجي پرڀاوُ سان هو پرم پد تائين پهچي وڃي ٿو. پر هن ۾ هڪ شرط آهي. شرڌا بنا پرش پرم گتيءَ نہ پراپت ٿي سنسار چڪر ۾ ڀٽڪي ٿو.

يوگيشور شري ڪرشن يوگہ جي اِئشوريہ تي بہ روشني وڌي، دکہ جي سنيوگہ (ميلاپ) جو ويوگہ (وڇوڙو) ئي يوگہ آهي ارٿات جيڪو سنسار جي سنيوگہ ويوگہ کان بلڪل رهت آهي،اُن جو نالو آهي يوگہ. پر تتو پرماتما جي پراپتي ئي يوگ ہ جي مٿين چوٽي آهي. جيڪو هن ۾ پرويش پائي ويو، اُن يوگيءَ جي پرڀاو کي ڏس تہ سمپورڻ ڀوتن جو سوامي ۽ جيوڌارين کي سنڀالڻ وارو هوندي بہ منهنجو آتم ڏن ڀوتن ۾ استت نہ آهي. مان آتم سروپ ۾ استت آهيان. اُهو ئي آهيان. جيئن آڪاش ۾ اتپن سڀني پاسي گهمندڙ هوا آڪاش ۾ ئي استت آهي پر اُنکي خراب نٿو ڪري سگهي. ان طرح سمپورڻ ڀوت مون ۾ استت آهن پر مان اُنهن ۾ لِپِت نہ آهيان.

ارجن! ڪلپ جي آد ۾ مان ڀوتن کي وشيش پرڪار سان رچيان ٿو، سڄايان ٿو ۽ ڪلپ جي پوُرتي ڪال ۾ سمپورڻ

پوت منهنجي پرڪرتيءَ کي ارٿات يوڳہ جي پرمپرائن ۾ رُڌل مهاپرش جي رهڻيءَ کي، ان جي اويڪت ڀاوَ کي پراپت ٿين ٿا. جيتوڻيڪ مهاپرش پرڪرتيءَ کان پري آهي، پر پراپتيءَ کان پوءِ سڀاءَ ارٿات ڀاڻ ۾ استٿت رهندي لوڪ سنگرهہ جي لاءِ ڪاريہ ڪري ٿو، اها هن جي هڪ رهڻي آهي. ان رهڻيءَ جي ڪاريہ -ڪلاپ کي ان مهاپرش جي پرڪرتي چئي ڪونيو ويندو آهي.

هڪ رچيندڙ تہ مان آهيان. جو ڀوتن کي ڪلپ لاءِ اُتساهہ ڏيان ٿو ۽ ٻي رچيندڙ ترگڻ ميي پرڪرتي آهي، جو منهنجي موهہ سان چراچر سهت ڀوتن کي رچي ٿي. اهو بہ هڪڙو ڪلپ آهي. جنهن ۾ شرير پريورتن، سڀاوَ پريورتن ۽ ڪال پريورتن ٿيڻو ئي آهي. گوسوامي تلسيداس جي بہ اهوئي چون ٿا:-

एक दुष्ट अतिशय दु:ख रूपा। जा वश जीव परा भव कूपा।।
(रामचरितमानस, ३/१४/५)

”ايڪ دُشٽ اتيشيہ دکہ روپا، جا وَش جيوَ پَرا ڀَوَڪرپا “
(رام چرت مانس ٣-١۴-۵)

پرڪرتيءَ جا بہ ڀيد وديا ۽ اوديا آهن. انهن ۾ اوديا دشٽ آهي. جنهن ڪري مجبور جيو ڀَوَڪوپَ ۾ پيو آهي، انڌي کوهہ ۾ پيو آهي، جنهن جي ڪري جيو ڪال ، ڪرم سڀاءَ ۽ گڻن جي گهيري ۾ اچي وڃي ٿو. ٻي آهي وديا مايا. جنهن کي شري ڪرشن چون ٿا تہ مان رچيندڙ آهيان گوسوامي جيِ جي انوسار پريو رچي ٿو

”ايڪ رَچِئہ جَڳہ گُڻَ وَس جاڪي ا

پريو پريرِتِ نهِ بَلَ تانڪي اا رامَچرتمانس ٣-١۴-٦

هيءَ جڳت جي رچنا ڪري ٿي، جنهن جي آسري گڻ آهن. ڪلياڻڪاري گڻ هڪ ماتر ايشور ۾ ئي آهي. پرڪرتي

گڻ آهن ئي ڪونہ، اُهي تہ ناسونت آهي؛ پر وديا ۾ پرڀو پريرڪ (ڪندڙ) بڻجي ڪري ٿو.

اهڙي طرح ڪلپ ٻن پرڪارن جا آهن. هڪ تہ وستوءَ جو شرير ۽ ڪال جو پريورتن ڪلپ آهي؛ پر اهو پريورتن پرڪرتي ئي منهنجي ئي اشاري، ڏسَ سان ڪري ٿي پر اُن ڪان مهان ڪلپ جو آتما کي نرمل سوروپ بخشي ٿو، اُنجو سينگار مهاپرش ڪندا آهن. هو اَچيت پوتن کي سُچيت ڪندا آهن. ڀڄن جي آدِ ئي هن ڪلپ جي شروعات آهي ۽ ڀڄن جو مٿي پهچڻ ڪلپ جو انت آهي. جڏهن هيءُ ڪلپ ڊپ جي روڳ ۔ کان پورڻ نروڳہ بڻائي پوتر برهم ۾ پرويش (استٿي) ڏياريندا آهن، هن پرويش ڪال ۾ يوگي منهنجي رهڻي ۽ منهنجي سوروپ کي پراپت ٿئي ٿو. پراپتيءَ کانپوءِ مهاپرش جي رهڻي ئي اُنجي پرڪرتي آهي.

ڌرم گرنٿن ۾ ڪٿا ڪرڻ وارا ملن ٿا ۽ ٻڌائين ٿا تہ چار ئي يگہ گذرڻ تي ئي ڪلپ پورو ٿئي ٿو، مهاپرلئہ ٿيندي آهي. گهڻو ڪري لوڪ ان کي يٿارٿ (حقيقي) نٿا سمجهن. يگہ جو ارٿ آهي ٻہ. توهين الڳہ آهيو، آراڌِيہ الڳہ آهي تيستائين يگہ ڌرم رهندو . گوسوامي جي رام چرت مانس جي اُتر ڪانڊ ۾ ان جي چرچا ڪئي آهي. جڏهن تامسي گڻ ڪاريہ ڪن ٿا، رجو گڻ تمام ٿوري ماترا ۾ آهي، چئني طرف وير وروڌ آهي، اهڙو ويڪتي ڪلجڳي آهي. هو ڀڄن نٿو ڪري سگهي، پر ساڌن شروع ٿيڻ تي يگہ پريورتن ٿي وڃي ٿو. رجو گڻ وڌڻ لڳي ٿو. تمو گڻ کيڻ ٿي ٿو وڃي، ڪجهہ ستوگڻ بہ سياءَ ۾ اچي ويندو آهي، خوشي ۽ ڊپ جو شڪ يا سنسو لڳو ئي رهي ٿو تہ اهو ئي ساڌڪ دواپَر جي اوسٿا ۾ اچي وڃي ٿو. حساب سان ستو گڻ وڌيڪ ٿيڻ تي رجوگڻ

تمام ٿوري ماترا ۾ رهي ٿو، آرڏنا ڪَرم ۾ واڌ ٿي اچي وڃي، ائين تريتا يگہ ۾ تياڳہ جي استتي وارا ساڌڪ انيڪ يگيہ ڪن ٿا. ''يگيا نام ڄَپيگيوسمي'' يگيہ شريٺيءَ وارو جپ، جنهنجو لهڻ چڙهڻ، ساهہ پساهہ تي آهي، ان ڪي ڪرڻ جي سمرتي رهي ٿي. جڏهن صرف ستوگڻ باقي رهيو، نفرت ۽ دشمني ڏنگائي، ڪوهجي ويئي ۽ سمتا اچي ويئي، هيءَ ڪِرِتِ يگہ ارٿات ڪرتارت يگہ يا ستجڳہ جو پرڀاوَ آهي. ان وقت سڀ يوگي وگياني ٿيندا آهن، ايشور سان ملڻ وارا هوندا آهن، سپاويڪ ڏيان پڪڙڻ جي اُنهن ۾ سمرتي رهي ٿي.

وويڪي جَنَ يگہ ڌرمن جو لهڻ چڙهڻ من ۾ سمجهندا آهن. من جي روڪڻ لاءِ اڌرم جو تياڳہ ڪري ڌرم ۾ پرورت ٿي ويندا آهن. وروڌي من جو بہ وِلَيہَ ٿي وڃڻ تي يگن سان گڏوگڏ ڪلپ جو بہ انت ٿي وڃي ٿو. پورڻتا ۾ پرويش ڏياري ڪلپ بہ شانت ٿي وڃي ٿو. اهائي پرلئہ آهي، جڏهن پرڪرتي پرش ۾ لين ٿي وڃي ٿي. اُن ڪان پوءِ مهاپرش جي جا رهڻي آهي اُهائي اُن جي پرڪرتي آهي، هنجو سڀاءُ آهي.

يوگيشور شري ڪرشن چون ٿا ارجن! موڙهہ لوڪ مونکي نٿا ڄاڻن. مون ايشورن جي ايشور کي بہ تڇ ٿا سمجهن. ساڌارڻ منش ڄاڻن ٿا. مڃين ٿا. هرهڪ مهاپرش سان هيءَ تڪليف رهي آهي تہ هلندڙ سماج هن جي بي عزتي ڪئي، اپمان ڪيو. اُن جي سامهون ئي وروڌ ٿيو. شري ڪرشن بہ اُنجي برخلاف ڪونہ هو، دانهين ڪونہ هو. هو چون ٿا تہ مان پرم ڀاوَ ۾ استت آهيان، پر شرير منهنجو بہ منش جو ئي آهي. هاڻي موڙهہ پرش مونکي تڇ چئي، منش چئي ڪونين ٿا. اهڙا ماڻهو اجائي آشا وارا آهن، اجائي ڪرم وارا آهن، اجائي گيان وارا آهن تہ

ڪجهہ بہ ڪن، ڪجهہ بہ چئي ڏين تہ اسين تہ ڪامنا نٿا ڪريون، ٿي ويا نشڪام ڪرمِ يوڳي. اهي آسُري سڀاءَ وارا مونکي نٿا پرکي سگهن، پر ڏئوي سمپد کي پراپت ڪندڙ ماڻهو اَنيَنِيہ ڀاوَ سان منهنجو ڌيان ڪن ٿا. منهنجي ڳڻن جو نرنتر چنتن ڪن ٿا.

اَنيِنيہ اُپاسنا ارٿاتيڳيارٿ ڪرم جا بہ ٻئي مارڳ آهن. ڀهريون آهي گيان يڳيہ معنيٰ پنهنجي ڀروسي، ڀهنهنجي شڪتيءَ کي سمجهي اُن مقرر ڪرم ۾ پرورت ٿيڻ ۽ ٻي وِڌي سوامي شيوڪ ڀاونا جي آهي، جنهن ۾ ستگر لاءِ سمرپت ٿي اُهيئي ڪرم ڪيا وڃن ٿا. انهن ٻنهي درشٽين سان ماڻهو منهنجي اُپاسنا ڪن ٿا؛ پر اُن جي دواران جيڪو ڀار لڳي ٿو اُهو يڳيہ، اُهو هَوَنُ، اُهو ڪَرتا، شرڌا ۽ دوا جنهن سان ڀَوَ روڳہ جي دوا ٿيندي آهي، مان ئي آهيان، انت ۾ جا گتي پراپت ٿئي ٿي، اُها گتي بہ مان آهيان.

هن يڳيہ کي لوڪ ”ترِيَئي وِدِياهَہ“ پرارٿنا، قرباني ۽ سَمَتِوَ ڏيارڻ وارين وِڌِيُنِ ۾ لڳا رهن ٿا، پر بدلي ۾ سرڳہ جي ڪامنا ڪن ٿا، تہ مان سرڳہ بہ ڏيان ٿو. ان جي اثر سان هو اِندر پد پراپت ڪن ٿا. گهڻي وقت تائين اُنکي ڀوڳين ٿا، پر پڇ ڪيڻ ٿيڻ تي هو پُنر جنمِ کي پراپت ٿين ٿا. اُنهن جي ڪِريا صحيح هئي؛ پر ڀوڳن جي ڪامنا رهڻ ڪري پُنر جنمِ پائين ٿا. تنهنڪري ڀوڳن جي ڪامنا نہ ڪرڻ گهرجي جو اَنيَنِيہ ڀاوَ سان جو نرنتر منهنجو چنتن ڪري ٿو، ذري بہ گهٽتائي رهجي نہ وڃي ائين جو ڀڄن ڪري ٿو، اُنجي سرڪشا (بچاءَ) جو بار مان پنهنجي هٿ ۾ وٺي ڇڏيندو آهيان. ايترو هوندي بہ ڪيترا لوڪ ٻين ديوتائن جي پوڄا ڪن ٿا. اُهي بہ منهنجي ئي پوڄا ڪن ٿا، پر اُها منهنجي پراپتي جي وِڌي نہ آهي. هو سمپورن

ڀڳين جي ڀوڳتا روپ ۾ مونکي نتا ڄاڻن ارٿات اُنهن جي
پوڄا جي ڦل ۾ مان نٿو ملان تنهنڪري اُنهن جو پَتَنُ ٿئي
ٿو. هو ديوتا، ڀوُت يا پِترن جي ڪلپت روپ ۾ نواس ڪري
ٿو، منهنجو ئي سوروپ ٿي ويندا آهن.
يوگيشور ڪرشن ان ڀڳيارٿ ڪرم کي تمام سولو ٻڌايو
آهي ڪِ ڪير ڦل ڦول يا جو ٻہ ڪجهہ شرڌا سان ڏئي ٿو
اُهوسويڪار ڪريان ٿو. هاڻي ارجن! تون جا ڪجهہ آرڌنا
ڪرين ٿو، مونکي سمرپت ڪر. جڏهن سَروَسِوَ ڪنو ٿي ويندو،
پوءِ يوگہ سان ملي تون ڪرمن جي ٻنڌن کان مڪت ٿي
ويندين ۽ اُها مڪتي منهنجو ئي سوروپ آهي.
دنيا ۾ سڀ پراڻي منهنجا ئي آهن مونکي ڪنهن پراڻيءَ
سان نہ پريم آهي نہ دويش مان تَٽَسِٿ آهيان، مان ٻنهي کان
ڇٽل آهيان، پر جو منهنجو اَنِيَنِيَہ ڀڳت آهي، مان اُن ۾ آهيان
هو مون ۾ آهي. تمام دُراچاري، گهور پاپي ئي ڪوئي ڇو نہ
هجي پوءِ ٻہ انينيہ شرڌا ڀڳتي سان منهنجو ڀڄن ڪري ٿو، تہ
هو ساڌو مڃڻ لائق آهي. هنجو نشچو استر آهي تہ هو جلدِي ئي
پرم سان ملي وڃي ٿو ۽ سدا رهڻ واري پرم شانتيءَ کي پراپت
ٿي وڃي ٿو. هتي شري ڪرشن صاف چيو آهي تہ ڌارمڪ ڪير
آهي؟ سرشٽيءَ ۾ جنم وٺڻ وارو ڪوبہ پراڻي اَنِيَنيہ ڀاوَ سان هڪ
پرماتما کي پوڄي ٿو، هنجو چنتن ڪري ٿو تہ هو جلد ئي
ڌارمڪ ٿي وڃي ٿو. هاڻي ڌارمڪ اُهو آهي، جو هڪ پرماتما جو
سمرن ڪري ٿو. پڇاڙيءَ ۾ دلاسو ڏين ٿا تہ ارجن! منهنجو
ڀڳت ڪڏهن ٻہ نشٽ نٿو ٿئي. ڪو شودر هجي، نيچ هجي،
آديواسي هجي. يا انادي واسي يا کهڙو ٻہ نالي ڌاري هجي،
پرش يا استري هجي يا پاپي جوڻ ، خراب جوڻيءَ وارو نہ هجي،
منهنجي شرن ۾ اچي پرم پوتر آسري کي پراپت ٿئي ٿو.

تنهنڪري ارجن! سڪه رهت ڪڻ ڀنگر پر درلڀ منش شرير کي پائي منهنجو ڀڄن ڪر. ڀوءِ ته جو برهم ۾ پرويش ڏارڻ واريون خاصيتن سان ملبل آهي، اُهو برهمڻ توڙي جو راجرشيتوَ جي ليول تي ڀڄڻ ڪرڻ وارو آهي، اهڙي يوگيءَ لاءِ چوڻو ئي ڇا آهي؟ اُهو ته پار ئي آهي. هاڻي ارجن! نرنتر مون ۾ من وارو هجي، نرنتر نمسڪار ڪر. ان طرح منهنجي شرن ۾ آيل تون مونکي ئي پراپت ٿيندين. جتان موٽي پنيان اچڻو نٿو پوي.

هن ڏنل اڌياءَ ۾ اوديا تي پرڪاش وڌو ويو، جنهن کي شري ڪرشن پاڻ جاڳرت ڪن ٿا. هي راج وديا آهي. جا هڪ وار جاڳ ڻ تي نشچت ڪلياڻ ڪري ٿي.اوم تَتِسَدِتي شريمد ڀڳود گ يتا سوُ اُپنشتسوُ برهم وديايام يوگ شاستري شري ڪرشڻارجُن سمِوادي ''راج وديا جاگرتي'' نام نَوَموڌيايَهه ا ا ٩ ا ا

ان طرح شريمد ڀڳوڌِ گيتا روپي اُپنشد ايومِ برهم وديا تٿايوگشاستروِشَيَڪ شري ڪرشڻ اور ارجن جي سمواد ۾ ''راج وديا جاگرتي'' نامڪ نؤوان اڌيايه پورڻ ٿئي ٿو.

اِتي شريمتپرمهنس پرمانندسيه شِشِيه سوامي اڙگڙانند ڪِرتي شريمدِ ڀڳَوَدِ گيتا ياهَ ''يٿارتگيتا'' ڀاشِيي''راج وديا جاگرتي '' ناما نَومو ڌيايه ا ا ٩ ا ا

ا ا هري اوم تَتِ سَتِ ا ا

١١ اوم شري پَرِماتِمَني نَمَهَه ١١

اَٿ دشمو ڌيايَهَه

اڳئين اڌياءَ يوگيشور شري ڪرشڻ راڄ وديا جو چترڻ ڪيو جو نشچيہ ئي ڪلياڻ ڪري ٿي. ڏهين اڌياءَ ۾ هنجو چوڻ آهي تہ مهاباهو ارجن! منهنجي پرم رهسيہ پريل وچنن کي وري بہ ٻڌ. هتي هن کي ٻئي دفعو ٻڌائڻ جي ضرورت ڪهڙي آهي؟ حقيقت ۾ ساڌڪ کي پوُرتي ٿيڻ تائين خطرو آهي. جيئن جيئن هو سوروپ ۾ ڍَلجندو ٿو وڃي. پرڪرتيءَ جا آورڻ (پردا) سوکيم ٿيندا وڃن ٿا. نوان نوان درشيہ اچن ٿا. اُنجي جاڻ مهاپرش ئي ڏيندا رهن ٿا. هو نٿو ڄاڻي. جيڪڏهن هو مارگہ درشن ڪرڻ بند ڪري ڇڏين، تہ ساڌڪ سوروپ جي گيان کان وانجهجي ويندا. جيستائين هو سوروپ کان دور آهي. تيستائين سِڌِ ٿيو تہ پرڪرتي جو ڪوئي نہ ڪوئي آورڻ (پردو) بڻيل آهي. ترڪڻ - لڙکڙائڻ جي سمپاونا بڻي رهي ٿي. ارجن شرن ۾ آيل شِشُ آهي. هن چيو هو شِشِيَستي هَمِ شاڌي ماِ تُوامِ پرِپَنَمِ'' ڀڳوان ! مان توهانجو شِشُ آهيان، توهانجي شرڻ آهيان، مونکي سنڀاليو، هاڻي هن جي ڀلائيءَ جي ڪامنا جي لاءِ يوگيشور شري ڪرشڻ وري چيو:-

श्रीभगवनुवाच

भूय एव महाबाहो श्रृणु मे परमं वच:।
यत्तेऽहं प्रीयमाणाय वक्ष्यामि हितकाम्यया ।।१।।

شري ڀڳوان اُواچ

''ڀوُيَہ ايڪ مهاباهو شِرڻُ مي پرمَمِ وَچَهَہ
يَتيهَمِ پرِيِيَماڻايہَ وَڪشيامي هِتَڪامِيَيا (١)

مهاباهو ارجن! منهنجي پرم پرياوَ پريل وچن کي وري ٻڌ،

جو مان توکي بيحد پريم رکڻ وارن جي ڀلي جي اڇا سان چوندس.

न मे विदु: सुरगणा: प्रभवं न महर्षय:।

अहमादिर्हि देवानां महर्षीणां च सर्वश:।।२।।

”نَ مي وِدُهه سُرَگَڻاهه پرَڀَوَم نہ مَهَرشَيَهه

اَهماديرِ هي ديوانام مَهَرشيڻام چَہ سَروَشَهه (٢)

منهنجي اُتپتيءَ کي نہ ديوتا لوڪ ڄاڻن ٿا ۽ نہ مهرشي گڻ ئي ڄاڻن ٿا، ”جَنم ڪَرمَ چَہ مي دِويَم “ منهنجو هيءَ جنم ۽ ڪرم الوڪڪ آهن. انهن کي چمڙي جي اکين سان نٿو ڏسي سگهجي. منهنجي پرگهٽ هئڻ کي ديو ۽ مهرشي ليول تائين پهتل لوڪ بہ نٿا ڄاڻن. مان هر پرڪار سان ديوتائن ۽ مهرشين جو آدي ڪارڻ آهيان.

यो मामजमनादिं च वेत्ति लोकमहेश्वरम्।

असम्मूढ स मर्त्येषु सर्वपापै: प्रमुच्यते।।३।।

”يومامَجمَناديم چَہ ويتي لوڪمهيشورَم

اَسَمموڙهہ سَ مَترِيشوُ سَروَپاپَئيهہ پرَمُچيَتي (٣)

جيڪو مون جنم مرتيو کان رهت، آدي انت کان رهت سڀني لوڪن جو مهان ايشور کي ساکياتڪار سهت ڄاڻي وٺي ٿو، اُهو پرش مرڻ ڌرمي منشن ۾ گيانوان آهي ارٿات نہ ڄمڻ وارو، انادي ۽ سڀني لوڪن جو مهيشور کي چڱيءَ طرح ڄاڻڻ ئي گيان آهي ۽ اهڙو ڄاڻڻ وارو سڀني پاپن کان مکت ٿي وڃي ٿو، پُنر جنم کي پراپت نٿو ٿئي. شري ڪرشن چون ٿا تہ هيءُ گيان جو انيوءُ بہ منهنجي ئي دين آهي.

बुद्धिर्ज्ञानमसम्मोह: क्षमा सत्यं दम: शम:।

सुखं दु:खं भवोऽभावो भयं चाभयमेव च।।४।।

”بُڌير گيانمَسَمموهَهہ ڪشَما سَتيَم دَمَهہ شَمَهہ

سُکَم دُکَم ڀَووڀاوو ڀَيم چاڀَيَميوَ چَہ (۴)

ارجن! نشچيہ آتمڪا ٻُڌي ساڪياتڪار سھت ڄاڻ، لڪشيہ ۾ وويڪ پوُروڪ پرورتي اشما (معافي) پوترستيہ، اندرين کي روڪڻ، من تي ظابطو، انتھڪرڻ جي پرسنتا، چنتن پَٽ جا ڪشت، پرماتما جي جاڳرتي، سوروپ جي پراپتي ڪال ۾ سڀ ڪجھ وِلين، اِشٽ جي لاءِ انوشاسن آتمڪ ڊپ ۽ پرڪرتيءَ کان نريئتا ۽

अहिंसा समता तुष्टिस्तपो दानं यशोऽयशः।
भवन्ति भावा भूतानां मत्त एव पृथग्विधाः।।५।।

”اھنسا، سمتا، تُشٽِستَپو دانَم يشويَشِھَ
ڀَوَنتي ڀاوا ڀوتانامِ مَت ايوَ پرِٿِگوِڌاھَ (۵)

اھنسا ارٿات پنھنجي آتما کي اڌوڳتيءَ ۾ نہ پھچائڻ جو آچرڻ ، سمتا جنھن ۾ نفرت دشمني نہ ھجي، سنتوش تپ من سان گڏ اندرين کي صحيح نموني ۾ تپائڻ، دان ارٿات سَروَسِيَہ جو سمرپڻ، ڀڳوت پَٽ ۾ مانَ اپمان جو سھڻ اھڙي طرح پراڻين جا مٿي چيل ڀاوَ مونکان ئي ٿين ٿا. اھي سڀ ڀاوَ دَئوي چنتن راھ جا لڪشڻ آھن. اِنھن جو نہ ھئڻ ئي آسُري (راڪشسي) سمپد آھي.

महर्षयः सप्त पूर्वे चत्वारो मनवस्तथा।
मद्भावा मानसा जाता येषां लोक इमाः प्रजाः।।६।।

’مَھرِشَيَھَ سَپِت پوُروي چتوارو مَنَوَستٿا
مَدِڀاوا جاتا ييشامِ لوڪ اِماھَ پرَجاھَ (٦)

سپترشي معنيٰ يوگہ جون ست نمبروار ڀومڪائون (شڀ اڇا سوُيچارڻم تنُمانسا، ستواپتي، اسنسڪتي ۽ تُريگا) ۽ انھن جي انوروپ انتھڪرڻ چتُشتيہ (من، ٻُڌي چِتُ ۽ اھنڪار) اُن کان انوروپ من جو مون ۾ ڀاوَ وارو آھي. ھي سڀ منھنجي ئي سنڪلپ سان (منھنجي پراپتي جا سنڪلپ سان ۽ جو منھنجي

ئي پريرٽا سان ٿين ٿا. ٻئي هڪ ٻئي جا پوُرڪ آهن) اُتپن ٿين ٿا. هن سنسار ۾ هيءُ (سمپورن دَئِوي سمپد) انهن جي پرجا آهي چاڪاڻ تہ ستن يومڪائن جي ڦهلاءَ ۾ (دَئِوي سمپد) ئي آهن، ٻيا نہ آهن.

एतां विभूतिं योगं च मम यो वेत्ति तत्त्वत:।

सोऽविकम्पेन योगेन युज्यते नात्र संशय:।।७।।

''ايتامِ وِڀوُتيمِ يوگَمِ چَہ مَمَ يوويتي تَتوَتَھہ

سو وِڪمِپيِنَ يوگيِنَ يُجيَتي ناترَ سَنشَيَھہ (٧)

جو پرش يوگہ جي ۽ منھنجون مٿي ٻڌايل وڀوتين جو ساڪياتڪار سان گڏ ڄاڻي ٿو، اُهو استر ڌيان يوگہ دواران مون ۾ هڪ ڀاوَ سان استر ٿئي ٿو. ان ۾ ڪوبہ شڪ ڪونهي. جھڙي طرح هوا کان رهت استان ۾ رکيل ديپڪ جي لَٽُ سڌي وڃي ٿي، ڦر نٿي ٿئي، يوگِيءَ جو جيتيل چت جي اهائي پريڀاشا آهي، نشاني آهي هن ڏنل سلوڪ ۾ اَوِڪمِپين شبد انهي آشيہ طرف اشارو ڪري ٿو.

अहं सर्वस्य प्रभवो मत्त: सर्वं प्रवर्तते।

इति मत्वा भजन्ते मां बुधा भावसमन्विता:।।८।।

'' اَهَمِ سَروَسِيہَ پرَڀوو مَتَھہ سَروَمِ پرَوَرتَتي

اِتي مَتوا ڀَجنِتي مامِ ٻُڌا ڀاوَسَمانوِتاھہ (٨)

مان سمپورڻ جڳت جي اُتپتيءَ جو ڪارڻ آهيان، مون مان ئي سڄو جڳت چيشٽا (ڪوشش) ڪري ٿو، ان طرح مڃي شرڌا ۽ ڀڳتي سان ڀريل وويڪي جَن منهنجو نرنتر ڀڄن ڪن ٿا. تاتپرج اهو آهي تہ يوگي دواران منھنجي انوُروپ جا پرورتي ٿئي ٿي، اُن ۾ ئي مان ئي ڪريان ٿو. اهو منھنجو ئي پرساد آهي ڪيئن آهي؟ (اهو پنيان، هن کان اڳہ جڳھہ جڳھہ تي ٻڌايو ويو آهي) هو نرنتر ڀڄن ڪھڙي طرح ڪن ٿا؟ ان تي ٻڌائين ٿا:-

मच्चित्ता मद्गतप्राणा बोधयन्तः परस्परम्।
कथयन्तश्च मां नित्यं तुष्यन्ति च रमन्ति च।।९।।

”مَچِتا مَدِنتَپراٹا بوڌَيَنتَھہ پَرِسپَرَمِ
کَٿَيَنِتشچہ مامِ نِتيَمِ تُشيَنِتي چہ رَمِنتي چہَ (٩)

ٻئي ڪنھن کي اسٿان نہ ڏيئي مون ۾ ئي نرنتر چت جي لڳائڻ وارا، مون ۾ ئي پراڻن کي لڳائڻ وارا سدائين پرسپر منھنجين پرڪريائن جو ٻوڌ ڪن ٿا. منھنجو گڻ گان ڪندي ئي سَنِتُشت ٿين ٿا. سدائين مون ۾ رمندا رھن ٿا.

तेषां सततयुक्तानां भजतां प्रीतिपूर्वकम्।
ददामि बुद्धियोगं तं येन मामुपयान्ति ते।।१०।।

”تيشامِ سَتَتَيُڪِتانامِ ڀَجَتامِ پرِيتِپوُرِوَڪَمِ
ددامي بڌِييوگَمِ تَمِ يينَ ماموُپَيانِتي تي (١٠)

نرنتر منھنجي ڌيان ۾ لڳل ۽ پريم پوروڪ ڀڄن ڪرڻ وارن اُنھن ڀڳتن جو مان ٻُڌي يوگہ ارٿات يوگہ ۾ پرويش واري ٻُڌي ڏيان ٿو، جنھن سان ھو مونکي پراپت ٿين ٿا ارٿات يوگہ جي جاگرتي ايشور جي دين آھي. اُھو اويڪت پرش مھاپرش يوگہ ۾ پرويش ڏيارڻ واري ٻُڌي ڪيئن ٿو ڏئي؟

तेषामेवानुकम्पार्थमहमज्ञानजं तमः।
नाशयाम्यात्मभावस्थो ज्ञानदीपेन भास्वता।।११।।

”تيشا ميوا نوُ ڪِمپارٿ مَھمَگيانجِمِ تَمَھہ
ناشِايا مِياتِمَ ڀاوَسٿو گِيانديِپين ڀاسِوَتا (١١)

اُنھن جي مٿان پورڻ ڪرپا ڪرڻ لاءِ مان اُنھن جي آتما کان الڳ ڪڙو ٿي، رَٿي ٿي اگيان کان اُتپت ٿيل انڌڪار کي گيان روپي ديپڪ جو دوارن، پرڪاش ڪري نشٽ ڪريان ٿو. حقيقت ۾ ڪنھن اسٿرتپرگيہ يوگيءَ دئارن جيستائين اُھو پرماتما توھانجي آتما مان ئي جاڳرت ٿي پل-پل تي بندوبست نٿو

ڪريان، روڪ ٿام نٿو ڪريان، هن پرڪرتي جي جهڳڙي مان ڪڍندي مان پاڻ اڳيان نٿو وني هلان، تيستائين سچ پچ ڀڳارت ڀڄن شروع ئي نٿو ٿئي. ائين تہ ڀڳوان جتان ڪٿان ٻولڻ لڳن ٿا.جيڪڏهن اهڙو مهاپرش اوهان کي پراپت نہ آهي، تہ هو صاف نہ ٻوليندا.

اِشٽ ستگرو يا پرماتما جو رَٿي ٿيڻ هڪ ئي ڳالهہ آهي. ساڌڪ جي آتما مان جاڳرت ٿيڻ تي اُن کي حڪم چئن قسمن جا ملن ٿا، پهرين اسٿول،سُرا-سنٻنڌي انيڀوَ ٿئي ٿو. توهين چنتن ۾ وهو ٿا. ڪڏهن توهانجو من لڳڻ وارو آهي ڪيتري حد تائين لڳي ويو آهي؟ ڪڏهن من ڀڄڻ چاهي ٿو ۽ ڪڏهن ڀڄي ويو؟ هن کي هر منٽ- سيڪنڊ ۾ عضون جو جهولو، ڏوڏو اشارو ڪن ٿا. انگن جو ڦڙڪڻ اسٿول سُرا سنٻنڌي انيڀوَ آهي، جو هو پل ۾ ٻن چئن اسٿانن تي ڳڏ ايندو آهي ۽ توهانجي وڪرت (بدلجڻ) تي منٽ منٽ ۾ اچڻ لڳي ٿو. اهو اشارو تڏهن ايندو آهي، جڏهن اشٽ جي سوروپ کي انينيہ ڀاوَ سان پڪڙيو نہ تہ ساڌارڻ جيِون ۾ سنسڪار جي ٽڪراوَ سان انگن ۾ ڏوڏو ۽ لرزش ٿيندي رهندي آهي، جن جو اشٽ وارن سان ڪو لاڳاپو ڪونهي.

ٻيو انيڀوءَ سوَپنِرَ سُرا- سنٻنڌي ٿيندو آهي. ساڌارڻ منش پنهنجي واسنائن سان سنٻنڌي سپنا ڏسندو آهي، پر جڏهن توهين اِشٽ کي پڪڙيندا تہ هيءُ سپنا بہ آديش ملڻ تي بدلجي ٿا وڃن، يوگي سپنو نہ ڏسندو آهي اُهو هوني ٿيڻ واري وارتا ڏسندو آهي.

مٿيان ٻئي انيڀوَ شروعاتي آهن، ڪنهن تَتِوَ استٿ مهاپرش جي سنٻنڌ سان، من ۾ ان جي لاءِ شرڌا رکڻ سان، اُنهن جي جهڙي تهڙي شيوا ڪرڻ سان بہ جاڳرت ٿي ويندا آهن، پر هنن ٻنهي کان بہ سوکيم، باقي ٻہ انيڀوَ ڪِرِ ياتمڪ آهن، جن کي اُن

ڪريا ۾ هلي ئي ڏسي سگهبو.

ٿيون انتؤ سُشپِتِي سُرا سنبنڌي ٿيندو آهي. سنسار ۾ سڀ سمهن ئي ته ٿا. موهه جي رات ۾ سڀ بي خبر پيا آهن، رات ڏينهن جو ڪجهه ڪن ٿا. سو سپنو ئي ته آهي. هتي سُشپتي جو شڌ ارٿ آهي، جڏهن پرماتما جي چنتن جي اهڙي ڏوري لڳي وڃي ته سُرت (خيال) هڪدم استر ٿي وڃي، شرير جاڳندو رهي ۽ من سُپت ٿي وڃي. اهڙي اوستا ۾ هو اِشٽ ديو وري هڪڙو اشارو ڏيندو. يوگ جي اوستا جي انوسار هڪ روپڪ درشيه اچي ٿو. جو صيحيح دِشا ڏئي ٿو، ماضي ۽ آئيندهه سان سڄاڻپ ڪرائي ٿو. پوجيه مهراج جي چوندا هئا ته جيئن ڊاڪٽر به بيهوشيءَ جي دوا ڏيئي، صحيح دوا ڏيئي هوش ۾ آڻيندو آهي ائين ئي ڀڳوان بڌائي چڏين ٿا چوٿون ۽ انتم انيؤ سمسُرا-سنبنڌي آهي. جنهن ۾ سرت لڳائي هئي، اُن پرماتما کان سَمَتِوَ پراپت ٿي ويو، اُن کان پوءِ اُٿندي وهندي، گهمندي ڦرندي سيني مان هنکي ان انيو تي ٿيڻ لڳي ٿو، هيءُ يوگي تِرڪالِگيہ (ٽنهي ڪالن کي جاڻڻ وارو ٿيندو آهي) جاڳرتتي اگيان روپي انڌڪار کي گيان روپي ديپ سان، نشٽ ڪن ٿا. ان تي ارجن سوال ڪيو:-

अर्जुन उवाच
परं ब्रह्म परं धाम पवित्रं परमं भवान्।
परुषं शाश्वतं दिव्यमादिदेवमजं विभुम्।।१२।।

شري ارجن اواچ

”پَرَمِ بِرِهَمَ پَرَمِ ڌامَ پَوِتِرَ ۾ پَرَمَمِ ڀَوانِ
پُروشِمِ شاشِوَتِمِ دِوِيَما ديديوَ مَجِمِ وِڀُوِمِ (١٢)

आहुस्त्वामृषय: सर्वे देवर्षिर्नारदस्तथा।
असितो देवलो व्यास: स्वयं चैव ब्रवीषि मे।।१३।।

''آهوُ سِتِوا مِرشُيَهہ سَروي ديوَ رِشينارَدِستٿا
آسِتو ديوَلو وِياسَہ سُوِيَمِ چئِيوَ بِروِيَشيِ مي (١٣)

يڳوان ! توهين پاربرتهم، پرم ڌام ۽ پَرِمَ پوتر آهيو، ڇاڪاڻ تہ توهان کي سيني رشي گڻ سناتن، دِويَپُروش ديون جا بہ آدي ديو، اجنما ۽ سَروياپي چوندا آهن.پرم پُرُش، پرم ڌام جا ئي سم ارٿي آهيو، دِويہ پرش، اجنما آدي شبد آهن. ديو رشي نارد، است ديو، وياس ۽ سويم توهين مونکي اهو ئي چوندا آهيو. ارٿات پهرين اڳئين وقت وارا مهرشي چوندا آهن، ورتمان ۾ جن جي سنگت ملي آهي نارد، ديول، آست ۽ وياس جو نالو ورتو توهان جيڪي ارجن جي وقت وارا هئا(ستپرشن جي سنگت ارجن کي پراپت هئي) توهين بہ اهو ئي چئو ٿا. هاڻي

सर्वमेतदृतं मन्ये यन्मां वदसि केशव।
न हि ते भगवन्व्यक्तिं विदुर्देवा न दानवा:।।१४।।

''سَرِوَميتَدِرِ تَمِ منيي يَنِمامِ وَدَسِ ڪيشَوَ
نَ هي تي يَڳونوِيَڪتيِمِ وِدُرِ ديوا نَ دانَواهہ '' (١۴)

هي ڪيشو ! جو ڪجهہ بہ توهين چئي رهيا آهيو، اُهو سڀ مان ستيہ مڃيان ٿو. توهانجي شخصيت نہ ديوتا ۽ نہ دانوَ ڄاڻن ٿا.

स्वयमेवात्मनात्मानं वेत्थ त्वं पुरुषोत्तम।
भूतभावन भूतेश देवदेव जगत्पते।।१५।।

''سِوَيَميواتِمناتِمانَمِ ويتِتَ تِوَمِ پُرُشوتَمَ
يوتَياوَن يوُتيشَ ديوديو جَگَتِپَتي '' (١۵)

هي يوتن کي اتپن ڪرڻ وارا! هي يوتن جا ايشور! هي ديون جا ديو! هي جڳت جا سوامي ! هي پُرشن ۾ اُتم. توهين پاڻ ئي پاڻکي ڄاڻو ٿا يا جنهنجي آتما ۾ جاڳرت ٿي پاڻُ ڄاڻايو ٿا، اُهوئي ڄاڻي ٿو. اهو بہ توهانجي دواران توهان کي ڄاڻڻ ٿيو.

تنهن ڪري

वक्तुमर्हस्यशेषेण दिव्या ह्यात्मविभूतय:।
याभिर्विभूतिभिर्लोकानिमांस्त्वं व्याप्य तिष्ठसि।।१६।।

”وِڪتُرمَهَسِيشيشيڻَ دِويا هِياتِمَوِيوتَيَهَ
ياڀِيرِوَ ڀوُتِڀِيرِ لوڪنِمانِستَوَمِ وِيياپِيَہ تِشٽَسي ” (١٦)

توهين پنهنجي اُنهن دِوِيہ وڀوُتين کي سمپورڻ روپ سان ذري ماتر باقي نہ رکي چوڻ ۾ سمرٿ آهيو. جن وڀوتين دوارا توهين انهن سڀني لوڪن کي وياپت ڪري استت آهيو.

कथं विद्यामहं योगिंस्त्वां सदा परिचिन्तयन्।
केषु केषु च भावेषु चिन्त्योऽसि भगवन्मया।।१७।।

” ڪَٿَمِ وِدِيامَهَمِ يوگِنِستُوامِ سَدا پَريچِنتَيَن
ڪيشُ ڪيشُ چَہ ڀاويشوُ چِنتِو سي ڀَڳَوَنميا“ (١٧)

هي يوگن (شري ڪرشن هڪ يوگي هو) مان ڪهڙي طرح نرنتر چنتن ڪندي توهان کي ڄاڻان ۽ هي ڀڳوان ! مان ڪهڙن ڪهڙن ڀاوَن دوارا توهانجو سمرن ڪريان ؟

विस्तरेणात्मनो योगं विभूतिं च जनार्दन।
भूय: कथय तृप्तिर्हि श्रृण्वतो नास्ति मेऽमृतम्।।१८।।

”وِستَريڻاتِمَنو يوگَمِ وِڀوُتِمِ چَہ جناردن
ڀوُيَهَ ڪَٿَيَہ ترپِتيرهي شِرڻُوتو ناستي ميمِرتَمِ (١٨)

هي جناردن! پنهنجي يوگہ شڪتيءَ کي ۽ يوگہ جي وڀوتي کي وري بہ وستار پوروڪ چئو. ٿوري ۾ مختصر تہ ّهن اڌياءَ جي شروعات چيو ئي هو. وري چئو، ڇاڪاڻ تہ امرت تَتِوَ ڏيارڻ وارن وچنن کي ٻڌڻ سان مونکي ترپتي نٿي ٿئي.

रामचरित जे सुनत अघाही। रस विशेष जाना तिन्ह नाहीं
(रामचरितमानस, ७/५२/१)

”رام چَرِت جي سُنَت اگهائي رَس وِشِن جانا تِنهَن ناهين ۱۱

رام چَرت مانس ٧-١٥٢)

جيستائين پرويش نٿو ملي وچي تيستائين ؛اُن امرت تَتوَ کي ڄاڻڻ جي پياس بٽي ٿي رهي. پرويش کان پهرين ئي اهو سوچي ڪير ويهي ويو تہ سڀ ڪجهہ ڄاڻي ورتو، تہ اُن نہ ڄاتو. سِڌ آهي تہ هنجو مارگہ تي رڪاوٽ جي ڪري بيهڻ ٿو چاهي. تنهنڪري ساڌڪ کي پوُرتيءَ تائين اشٽ رهبريءَ کي پڪڙي رکڻ گهرجي ۽ اُنهي آچرڻ ۾ ڍلجي وڃڻ کپي. ارجن جي چيل جڳياسا تي يوگيشور شري ڪرشڻ چيو :-

श्रीभगवानुवाच

हन्त ते कथयिष्यामि दिव्या ह्यात्मविभूतय:।
प्राधान्यत: कुरुश्रेष्ठ नास्त्यन्तो विस्तरस्य मे।।१९।।

شري ڀڳوان اُواچ

هَنت تي ڪَٿيِشِيامي دِويا هِياتِمَوِڀوُتَيَہ
پرَڌانيَتَہ ڪُرُشريشٺ ناسِتيَنِتو وِستَرَسيہَمي (١٩)

ڪُروُ سريشٺ ارجن! هاڻي مان پنهنجي دِويہ (آتمڪ) وڀوتين کي، اُنهن ۾ جي مکيہ وڀوتين کي توکي ٻڌائيندس، ڇاڪاڻ تہ منهنجون وڀوتيون (لڪشمي شان مان) جي وستار جو انت نہ آهي.

अहमात्मा गुडाकेश सर्वभूताशळयस्थित:।
अहमादिश्च मध्यं च भूतानामन्त एव च।।२०।।

اَهماتِما گُڏاڪِش سَرِ وَڀوتا شَيَسِٿِتَہ
اَهمادِشچہ مَڌِيَمِ چَہ ڀوُتانامَنِت ايوَچہ (٢٠)

ارجن! مان سڀ ڀوتن جي هرديہ ۾ اسٿت سڀ جي آتما آهيان ۽ سمپورڻ ڀوتن جو آدي، مڌيہ ۽ انت بہ مان ئي آهيان ارٿات جنم مرتيوُ ۽ جيون بہ مان آهيان.

आदित्यानामहं विष्णुर्ज्योतिषां रविरंशुमान्।
मरीचिर्मरुतामस्मि नक्षत्राणामहं शशी।।२१।।

آدتيانامَهمِ وشڻُو جيوترتيشام رَوِيرَنِشُمان
مَرِيچِرمَرُتامَسِمي نَکَشَتراڻامَهمِ شَشي (٢١)

مان اَدِتِ جي ٻارهن پٽن ۾ وشڻو ۽ جوتين ۾ پرڪاشمان سورج آهيان. وايوءَ جي ڀيدن ۾ مان ماريچ نالي وارو وايو ۽ نڪشترن ۾ چندرما آهيان.

वेदानां सामवेदोऽस्मि देवानामस्मि वासवः।
इन्द्रियाणां मनश्चास्मि भूतानामस्मि चेतना।।२२।।

ويدانامِ سامَويدوسِمي ديوانامَسِمَ واسوَهه
اِندِرِياڻامِ مَنَشچاسِمِ ڀوتانامَسِمِ چيتنا (٢٢)

ويدن ۾ مان سام ويد ارٿات پورڻ سَمَتوَ ڏيارڻ وارو ڳائڻ آهيان. ديون ۾ مان اُنهنجو اَڌِپَتي آهيان ۽ اندرين ۾ مان من آهيان ڇاڪاڻ من جي روڪڻ سان، جهلجڻ سان ئي ڄاتو وڃان ٿو ۽ پراڻين ۾ مان اُنهن جي چيتنا آهيان.

रुद्राणां शङ्करश्चास्मि वित्तेशो यक्षरक्षसाम्।
वसूनां पावकश्चास्मि मेरुः शिखरिणामहम्।।२३।।

رُدِراڻامِ شنڪرشِچِسمي وِتيشو يَکِشَرَکشسامِ
واسوُنامِ پاوَڪشِچِسمي ميروهه شِکرِڻامَهمِ (٢٣)

ٻارهن رُدِرَنِ ۾ مان شنڪر آهيان ”شنڪ اَرُهه سَ شنڪر“ ارٿات شنڪائن کان ڇٽل اوسٿا مان آهيان. يکش ۽ راڪشن ۾ مان ڌن جو سوامي ڪبير آهيان. اٺن وسوُئن ۾ مان اگني ۽ چوٽين وارين شڪائن ۾ سمير ارٿات شين جو ميل مان آهيان. اُهائي سيني کان مٿي چوٽي آهي، نہ تہ ڪائي پهاڙي حقيقت ۾ هي سڀ يوگہ ساڌنا جون نشانيون آهن. يوگ شبد آهن.

पुरोधसां च मुख्यं मां विद्धि पार्थ बृहस्पतिम्।
सेनानीनामहं स्कन्दः सरसामस्मि सागरः।।२४।।

پُروڌسانہ مُکيَمِ مامِ وِڌي پارٿ بِرَهَسپَتِمِ
سيناني‌نامَهمِ سکَندَهہ سَرَ سامَسمي ساگَرَهہ (٢٤)

پُر (سڀ ڪان پهرين) جي رکشا ڪرڻ وارن پروهتن ۾ مان ورهستي مونکي ئي ڄاڻ، جنهن سان دَئوي سمپد جو ڦهلاءُ ٿئي ٿو ۽ هي پارٿ! سيناپتين ۾ مان سوامي ڪارتڪيَہ آهيان. ڪرم جو تياڳ ئي ڪارتڪ آهي، جنهن سان چراچر (چرندڙ ۽ اڻ چرندڙ) ناس، پرلئہ ۽ اِشٽ جي پراپتي ٿيندي آهي. ندين ۾ مان سمندر آهيان.

महर्षीणां भृगुरहं गिरामस्म्येकमक्षरम्।
यज्ञानां जपयज्ञोऽस्मि स्थावराणां हिमालय:।।२५।।

مَهرشيڻامِ ڀِرگُورَهمِ گرامسِميکمَکشرمِ
يَگيانامِ جَپ يَگيَہ سِمِ سٿاوَراڻامِ هِمالَيَهہ (٢٥)

مهرشين ۾ مان ڀِرگو آهيان ۽ واڻيءَ ۾ هڪ اکشر اونڪار آهيان جو اُن برهم جو واقفيت ڏيڻ وارو آهي. سيني پرڪار جي يگين ۾ مان جَپ يگيہ آهيان. يگيہ پرم ۾ پرويش ڏيارڻ واري آرڌنا جي وِڌي وشيش جو چترڻ آهي اُنجو تَتُ آهي. سوروپ جو سمرڻ ۽ نام جو جَپُ. ٻن واڻين ڪان پار ٿي وڃڻ تي نام يگيہ جي شريڻي (ڪلاس) ۾ اچي ٿو تہ واڻيءَ سان نٿو جپيو وڃي، نہ چنتن سان، نہ ڪنٺ سان تہ بہ هيءُ سواس ۾ جاڳرت ٿي ٿو وڃي. فقط سَرِت کي سواس سان لڳائي من سان گهرو هلڻو پوي ٿو. يگيہ جي شريڻي وارا نام جو لهڻ چڙهڻ سواس تي آڌار ٿو رکي. هيءُ ڪِرياتمڪ آهي. استر رهڻ وارن ۾ هماليہ آهيان. سيتل، سَمَ اچل هڪ ئي پرماتما آهي. جڏهن پرلئہ ٿي، تڏهن من اُن چوٽيءَ ۾ ٻڌجي ويو. اچل، سَمَ ۽ شانت برهم جي پرلئہ نٿي ٿئي. اُنهيءَ برهم جي پڪڙ مان آهيان.

अश्वत्थ: सर्ववृक्षाणां देवर्षीणां च नारद:।
गन्धर्वाणां चित्ररथ: सिद्धानां कपिलो मुनि:।।२६।।

اَشِوَتِثَھہ سَرِوَورِکشاٹامِ ديورشيڻامِ چَہ نارَدَھہ
گَنڌَرِواٹامِچِترَرَتَھہ سِڌانامِ ڪپِيلو مُنيھہ (٢٦)

سيني ورکشن (وڻن) ۾ مان اَشِوَتِت آهيان. اَشِوَھہ سياڻي تائين بہ جنهنجي رهڻ جي گئرنٽي نٿي ڏيئي سگهي، اهڙو اوُرِڌِوَمول مَڌَھہ شاخمِ اَشِوَتِت (١-١٥). مٿي پرماتما جنهنجو مول آهي. هيٺ پرڪرتي جنهنجون شاخائون آهن، اهڙو سنسار ۾ هڪ ورکش آهي، جنهن کي پپر جو نالو ڏنو ويو آهي. رواجي پيپرُ جو ورکش نہ جنهنجي پوڄا ڪرڻ لڳون. ان تي چون ٿا تہ اُهو مان آهيان ۽ ديورشين ۾ مان نارد آهيان. ناردسيہ رَنِڌِرھہ سَ نارد. دَئوي سمپتي اهڙي سوکيم تي ويئي آهي تہ سُرَ ۾ اُٿڻ واري ڏُني (ناد) پکڙ ۾ اچي وڃي ، اهڙي جاگرتي مان آهيان. گنڌرون ۾ مان چترت آهيان ارٿات ڳائڻ (چنتن) ڪرڻ واريون پرورتين ۾ جڏهن سوروپ چِترت ٿيڻ لڳي، اُها اوستا وشيش مان آهيان، سِڌَن ۾ مان ڪپل مني آهيان. ڪايائي ڪپل آهي. هن ۾ جڏهن لَئہ لڳي وڃي، اهڙي ايشوري سنچار جي اوستا مان آهيان.

उच्चै:श्रवसमश्वानां विद्धि मामृतोद्भवम्।
ऐरावतं गजेन्द्राणां नराणां च नराधिपम्।।२७।।

”اُچئيوَھہ شِرَوَسَمَشِوا نامِ وِدِّي مامَمرتودِ يَومِ
ايراوَتَمِ گَجيندِراٹامِ نراٹا مِ چَہ نراڌِپَمِ (٢٧)

گهوڙن ۾ مان امرت مان اُتپن ٿيڻ وارو اُچئي شِروا نامڪ گهوڙو آهيان. دنيا ۾ هر وستو ناسونت آهي. آتما ئي اجر-امر امرت سوروپ آهي. ان امرت سروپ سان جنهنجي چرپر آهي، اُهو گهوڙو مان آهيان. گهوڙو گتيءَ جي نشاني آهي. آتم تَتوِ کي گرهڻ ڪرڻ ۾ من جڏهن اوڏانهن گتي(رفتار) پکڙي، گ

هوڙو آهي. اها رفتار مان آهيان. هاٿين ۾ ايراوت نالي هاٿي مان آهيان. منشن ۾ راجا مونکي ڄاڻُ. حقيقت ۾ مهاپرش ئي راجا آهي. جنهن وٽ ڪوٽ ڪونهي، ڪا به ڪوتاهي نه آهي.

आयुधानामहं वज्रं धेनूनामस्मि कामधुक्।
प्रजनश्चास्मि कन्दर्पः सर्पाणामस्मि वासुकिः।।२८।।

آيُڌانامَهمِ وَجرَمِ ڌينوُنامسمي ڪامَ ڌُڪ
پرَجَنَشِچاسِمي ڪَندَرپَهه سَرپاڻامِسمي واسُڪِهه (٢٨)

شسترن ۾ وَجر مان آهيان. ڳانين ۾ ڪامڌينوُ آهيان. ڪامڌينو ڪا اهڙي ڳانءِ نه آهي. جو ڪير جي اسٿان تي من گهريا پدارٿ ڏئي. من چاهيا ڪاڏا ڏئي. رشين ۾ وششٺ وٽ ڪامڌينوُ هئي ”گو“ اندرين کي چوندا آهن. اندرين جو وس ۾ هئڻ اِشٽ کي وس ۾ رکڻ وارو پايو ويندو آهي. جنهنجون اندريون ايشور جي ڀڳتيءَ ۾ استر ٿي وڃن ٿيون، هن جي لاءِ هنجون اندريون ”ڪامڌينوُ“ بڻجي وڃن ٿيون. پوءِ ته ”جو اڇا ڪرِهَهئُ من ماهين. هر پرساد ڪڇه درلڀ ناهين.“ (رام چرت مانس ٧-١١٣-٤) اُن جي لاءِ ڪجهه به درلڀ نٿو رهي ”پرَجنن ڪرڻ وارن ۾ نَيُن استتين کي پرگهٽ ڪرڻ وارو مان آهيان. ”پرَجنن“ هڪ ته ڇوڪرو ٻاهر پيدا ڪيو ويندو آهي. چراچر ۾ ته رات ڏينهن پيدا ئي ٿين ٿا. ڪُئا ڪِئليون رات ڏينهن ڪندا آهن ائين نه، بلڪ هڪ ا؛ستتي ۾ ٻي استتي، ان طرح ورتِيُنِ جو پريورتن ٿيندو آهي، اُهو بدليل سوروپ مان آهيان. سَرپن ۾ مان واسڪي آهيان.

अनन्तश्चास्मि नागानां वरुणो यादसामहम्।
पितृणामर्यमा चास्मि यमः संयमतामहम्।।२९।।

انَنتَشِچاسِمي ناگانامِ وَروُڻو ياڌَسامَهمِ
پِترِرِڻامَرِ يما چاسِمي سَنيَمَتامَهمِ (٢٩)

نانگن ۾ مان اننت ارٿات شيش ناگ آهيان. ائين تہ هي کو سَرِپ نہ آهي. گيتا جي سا ڳُئي وقت وارو پستڪ شريمد ڀاڳ وت ۾ هن جي روپ جي چرچا آهي تہ هن پرٿوي کان ٿيهہ هزار يوجن جي دوريءَ تي پرماتما جي وئشڻوي شڪتي آهي جنهن جي سِرَ تي هيءَ پرٿوي سرسون جي داڻن وانگر بار کان سواءِ ٽڪيل آهي. اُن يگہ ۾ يوجن جو پئمانو چاهي جو بہ رهيو هجي. پوءِ بہ هيءَ گهڻي پري آهي. حقيقت ۾ هيءُ آڪرشڻ شڪتيءَ جو چترڻ آهي. وگيانين جنهنکي ايٿر مڃيو آهي. گرهہ اُپگرهہ سڀ ان شڪتيءَ جي آڌار تي ٽڪيل آهن. اُن سڃ ۾ گرهن جو کو بار بہ ڪونهي، هيءَ شڪتي سرپ جي ڪنڊلي وانگر سيني گ رهن کي لپيٽي رکيو آهي. اِهوئي آهي اُهو اننت جنهن ۾ پرٿوي ڌارڻ ڪئي وڃي ٿي. شري ڪرشڻ چون ٿا. اهڙي ايشوري شڪتي مان آهيان. جلچرن ۾ اُنهنجو اڌيپتي ”وَرُوڻُ“ آهيان ۽ پِتَرَنِ ۾ ”اريما“ آهيان. اهنسا ستيہ، اَستيہ برهمچريہ ۽ اَپرَيگرهہ پنج يَمَ آهن. انهن جي پالڻ ۾ اچڻ وارن وڪارن کي ڪاٽڻ ”اَرَهہ“ آهي. وڪارن جي ظابطي ۾ پِتَرِ ارٿات پوت سنسڪار ترپت ٿيندا آهن. نورتي پردان ڪندا آهن. شاسن ڪرڻ وارن ۾ مان يمراج آهيان ارٿات مٿي چيل يمن جو نيم ۾ رکندڙ آهيان.

प्रह्लादश्चास्मि दैत्यानां कालः कलयतामहम्।
मृगाणां च मृगेन्द्रोऽहं वैनतेयश्च पक्षिणाम्।।३०।।

پرَهلادَشِچسمي دَئيتانامِ ڪالَهہ ڪَليَتامَهَمِ
مِرگاڻامِ چہ مِرگيندِروهَمِ وَئِينَتييَشِچہ پَڪشيڻامِ (٣٠)

مان دئيتن ۾ پرهلاد آهيان. (پَرَ آلِهاد - پَرَ جي لاءِ آلِهادِ) پريم ئي پرهلاد آهي. آسُري سمپد ۾ رهندي بہ ايشور لاءِ آڪرشڻ وياڪلتا شروع ٿيندي آهي، جنهن سان پَرَ پريو جو درشن ٿيندو آهي، اهڙو پريم اُلاس مان آهيان. ڳڻڻ وارن ۾ مان وقت آهيان،

هڪ ڀ، ٽي، چار اهڙي ڳٽپ يا گڻ، ڪلاڪ، ڏينهن، پکش، مهنو وغيره نہ، بلڪ ايشور جي چنتن ۾ لڳل وقت مان آهيان. ايتري قدر ”جاڳت ۾ سُمرن ڪري، سووت ۾ لوَ لايہ“ لڳاتار چنتن ۾ وقت مان آهيان. جانورن ۾ مرگہ راج (يوگي بہ مِرِ -گ گرُڙ مان آهيان. گيان ئي گرَڙُ آهي. جڏهن ايشوريہ انوڀوتي اچڻ لڳي ٿي، تڏهن هيءُ ئي من پنهنجي آراڌيہ جي سواري بڻجي پوندو آهي ۽ جڏهن اِهوئي من سنسي ۽ شڪ سان مليل آهي. تڏهن سرپ ٿيندو آهي، ڏنگيندو رهندو آهي، جوڻين ۾ ڦٽو ڪندو آهي، گِرڙُ وشنوءَ جي سواري آهي. جا طاقت، ستا وِشوَ ۾ بنا روپ جي پکڙيل آهي. گيان سان مليل من هنکي پاڻ ۾ ڌارڻ ڪري ٿو، اُنجو هلائيندڙ بڻجي ٿو. شري ڪرشڻ چون ٿا، اِشٽ کي ڌارڻ ڪرڻ وارو من ئي آهي.

पवनः पवतामस्मि रामः शस्त्रभृतामहम्।
झषाणां मकरश्चास्मि स्त्रोतसामस्मि जाह्नवी।।३१।।

”پَوَنهہ پَوتامَسمِي رامَهہ شَسترَ ڀِرتامَهمِ
جهشاڻامِ مَکرِ شِچاسِمي سترِ تَسامَسِمي جاهِنوي (٣١)

پوتر ڪرڻ وارن ۾ مان وايو آهيان. شسترن ڌارين ۾ مان رام آهيان. ”رمنتي يوگمَهہ يَسِمِن سَ رامَهہ.“

يوگي ڪنهن ۾ رمڻ ڪندا آهن؟ انڀوَ ۾، ايشور اِشٽ روپ ۾ جيڪو آديش ڏيندو آهي، يوگي اُن ۾ رمڻ ڪندا آهن، رمندا آهن. اُن جاڳرتيءَ جو نالو رام آهي ۽ اُها جاڳرتي مان آهيان. مڇين ۾ مانگر مڇ(CROCODILE) ۽ ندين ۾ گنگا مان آهيان.

सर्गाणामादिरन्तश्च मध्यं चैवाहमर्जुन।
अध्यात्मविद्या विद्यानां वादः प्रवदतामहम्।।३२।।

”سَرِ گاڻامادِرَنَتَشِچ مَڌِيَمِ چئيواهَمِ ارجن
اڌياتَمَوِديا وِديا نامِ وادَهہ پرَوَدَتا مَهمِ (٣٢)

هي ارجن ! سرشٽين جو آدي، انت ۽ مڌيہ مان آهيان .

وديائن ۾ اڌياتم وديا مان آهيان. جيڪو آتما جو آڌيپتيه ڏياري ٿو، اُها وديا مان آهيان. سنسار ۾ گهڻا پراڻيمايا جي آڌيپتيه مان آهيان. راڳه دويش، ڪال ڪرم سياوَ ۾ گڏن ڪان پريرت آهن، ان کي آڌيپتيه مان ڪڏي آتما کي آڌييتيه ۾ وني وڃڻ واري وديا مان آهيان، جنهن کي اڌياتم وديا چوندا آهن- پرسپر، هڪن ٻئي سان ٿيندڙ ووادن، برهم چرچا ۾ جو فيصلو ڪندڙ آهي اُهو مان آهيان. ٻيا باقي نرنيه تہ اٽنرنيه ٿيندا آهن.

अक्षराणामकारोऽसिम द्वन्द्वः सामासिकस्य च।
अहमेवाक्षयः कालो धाराहं विश्वतोमुखः।।३३।।

”اَڪِشراٽا مَڪاروسمي دِونِدوَهه ساماسيڪسِيہ چَ
اَهامَيوا ڪُشَيَهه ڪالو ڌاتا هَمِ وِشوَ تو مُکهہ (٣٣)

ماهه اکرن ۾ آڪار٠اونڪار ۽ سماسن ۾ دَونِدوَ نالي سماس آهيان. اکشيڪال مان آهيان، قائم ڪال مان آهيان. وقت سدائين بدلجندڙ آهي، پر اُهو وقت جو سناتن آهي، ازلي آهي، اجر امر پرماتما ۾ پرويش ڏياري ٿو، اُها اوسٿا مان آهيان . ورات سروپ منعڀي هر هنڌ وياپت، سيني جو ڌارڻ پوشڻڪرڻ وارو مان ئي آهيان.

मृत्युः सर्वहरश्चाहमुद्भवश्च भविष्यताम्।
कीर्तिः श्रीर्वाक्य नारीणां स्मृतिर्मेधा धृतिः क्षमा।।३४।।

”مِرِ تِيوُ سَرِوَهرَ شچاهمُدِ ڀَوَشِچہ ڀَويشَينا ۾
ڪِيرِتيهه شِرِيِ واڪچہ نارِيٽامِ سِمِرِتيرِ ميڌا ڌرِتِهه کشَما (٣٤)

يوگيشور شري ڪرشن جي انوسار ” دِواوِمَئوُ پرُشَئہُ لوڪي کِشرَ شِچاکشَرَ ايوَ چَ (اڌياءُ ١٥-١٦)

پرش ٻن ئي پرڪارن جا ٿين ٿا، کشر ۽ اکشر (ناس ٿيندڙ ۽ امر) سمپورڻ ڀوتن آديجي اُتپتي ۽ ناس ٿيڻ وارا جي شرير ناس ٿيڻ وارا پرش آهن. هو نر، مادي، پرش يا استري ڪجهه بہ چوائين شري ڪرشن جي شبدن ۾ پرش ئي آهن. ٻيو آهي

اڪشر پرش، جو لڪل چِٽ جي اسٿر ڪال ۾ ڏسڻ ۾ اچي ٿو. اهو ئي سبب آهي تہ هن يوگہ پٽ ۾ استري پرش سيئي سمان اسٿتيءَ جا مهاپرش ٿيندا آيا آهن. پر هتي سمرتي شڪتي ، ٻُڌي وغيره استرين جا ئي گڻ ٻڌايا ويا. ڇا انهن سَدِ گڻن جي ضرورت پرشن کي نہ آهي؟ ڪهڙو اهڙو پرش آهي‌هو شريمان، ڪيرتوان وڪتا (ڳُالهائيندڙ) سمرتي ۽ شڪتي ۾ سمپن، ميڌاوي(سياڻو، سمجهو)ڌيرجوان ۽ معافي ڏيڻ وارو ڪمياوان نٿو بڻجڻ چاهي؟ ٻُڌي جي سطح تي ڪمزور ڇوڪرن ۾ اهم گڻن جو وڪاس ڪرڻ لاءِ ماتا پتا پڙهائي ڪان سواءِ ٻين گڻن لاءِ بہ ويوسٿا ڪن ٿا. هتي چون ٿا تہ هيءُ گڻ استرين ۾ ڏنا ويا آهن. هاڻي توهين ويچار ڪري ڏسو تہ استري ڪير آهي؟ حقيقت ۾ توهانجي هردي جي پرورتي آهي ”ناري“ ان ۾ هنن گڻن جو ڦهلاءُ وارو ٿيڻ گهرجي. انهن گڻن جو ڌارڻ استري لنگہ-پُلنگہ (استري-پرش) سڀني جي لاءِ ڪمائتا آهن، جي مون ڪان ٿين ٿا.

बृहत्साम तथा साम्नां गायत्री छन्दसामहम्।
मासानां मार्गशीर्षोऽहमृतूनां कुसुमाकरः।।३५।।

بِرِهَتِسام تَٿا سامِنامِ گايتري ڇَندَ سامَهَمِ
ماسانامِ مارِگشيرشوهَمِرِ توُنام ڪُسُڪمارَهَہ (٣٥)

ڳائڻ لائق شُرتيُن ۾ مان برهمتسام ارٿات برهت سان مليل سمتو ڏيارڻ وارو ڳائڻ آهيان معنيٰ اهڙي جاڳرتي مان آهيان. ڇندن ۾ گايتري ڇند مان آهيان. گايتري جو ڪو اُهو منتر نہ آهي، جنهن کي پڙهڻ سان مڪتي ملندي هجي ورنہ هڪ سميوراتمڪ ڇند آهي. ٿن پيرا ڦرتين ڪائڻ ڪانپوءِ رشي وشوامتر پاڻ کي اِشٽ جي لاءِ سمرپت ڪندي ڇيائين:

”اوم ڀوربُوَ سَوَهہ تَتِسَوِتوُ وريڻِيَمِ ڀَرِگو ديوسيہ ڌِيمهي ڌِيويو نہ پِرَچوديات“ معنيٰ ڀوُهہ، ڀُوَهَہ ۽ سِوَهَہ ٽنهي لوڪن

۾ تَتِوَ روپ سان ويايت ديو ! توهين ئي وَرڻييہ آهيو. اسان کي اهڙي ٻُڌي ڏيو، اهڙي پريرڻا ڪريو تہ اسين لکشيہ کي پراپت ڪريون. اهائي خاص هڪ پرارٿنا آهي. ساڌڪ پنهنجي ٻڌيءَ ڪان سچو نرنيہ نٿو وٺي سگهي تہ مان ڪڏهن صحيح آهيان ۽ ڪڏهن غلط اُنجي هيءَ سمرپت پرارٿنا مان آهيان، جنهن ۾ پڪ ئي پڪ ڪلياڻ آهي؛ چاڪاڻ تہ هو منهنجي آسري ٿيو آهي. مهنن ۾ مٿيون مارگہ (مانگهہ) مان آهيان ۽ جنهن ۾ سدائين بهار هجي، اهڙي رُتِ هردي جي اهڙي اوسٿا بہ مان ئي آهيان.

द्युतं छलयतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहम्।
जयोऽस्मि व्यवसायोऽस्मि सत्त्वं सत्त्ववतामहम्।।३६।।

دِيوُتَمِ ڇَلَيَتامَسِمي تيجَسِتيجَسِوَ نامَهَمِ
جَيوسِمي وِيوَسايوسِمي سَتِوَم سَتِيَوَتا مَهَمَ (٣٦)

تيجسوي پرشن جو تيج مان آهيان. جوئا ۾ ڇل ڪرڻ وارن جو ڇل مان آهيان. تڏهن تہ سنو آهي، جوئا ڪيليون اُن ۾ ڪَلَ بَلَ ڇَلَ ڪيون، اهوئي ڀڳوان آهي. نہ، اهڙو ڪجهہ ڪونہ آهي. هيءَ پرڪرتي ئي هڪ جوئا آهي. اهائي نڱني، نڱڻ واري بہ آهي. هن پرڪرتي جي جهڳڙي کي ڪدڻ جي لاءِ ڏيکاءُ ڇڏي لڪ لڪاءَ سان گپت روپ سان ڀڄن ڪرڻ بہ ڇل آهي. ڇل آهي تہ ڪونہ، پر بچاوَ جي لاءِ ضروري آهي. جڙ ڀرت وانگر چريو، انڌو ٻوڙو ۽ گونگي وانگر هرديہ سان چاٽندڙ هوندي بہ نہ ٻڌي، ڏسندي بہ نہ ڏسي، اهوئي لکي ڀڄن ڪرڻ جو وڏان آهي تڏهن ساڌڪ پرڪرتي پرش جي جوئا ۾ پارُ پائي ٿو. ڪٽڻ وارن جي سوڀ مان آهيان ۽ واپارين جو نشچو (جنهن کي اڌياءَ ٻئين، شلوڪ ايڪيتاليهہ ۾ چئي آيا آهيون هن يوگہ ۾ نشچياتمڪ ڪِريا هڪ آهي، ٻُڌي هڪ ئي آهي. دشا، طرف بہ هڪ ئي آهي اهڙي) ڪرياتمڪ ٻُڌي مان آهيان. ساتوڪ پرشن جو تيج مان آهيان ۽

اؤج مان آهيان.

वृष्णीनां वासुदेवोऽस्मि पाण्डवानां धनञ्जय:।
मुनीनामप्यहं व्यास: कवीनामुशना कवि:।।३७।।

وِرشٽِينام واسُديوُسمِي پانڊوانام ڌننجيھ
مُنِينامَپِيَهمِ وِياسَھ ڪَوِينامُشنا ڪَوِيھ (٣٧)

وِرِشٽِي ونشن ۾ مان واسديو ارٿات سڀ هنڌ واس ڪرڻ وارو ديو آهيان. پانڊون ۾ مان ڌننجيھ آهيان. ڀُڄ ئي پانڊو آهي ۽ آتمڪ سمپٽي ئي اسٿر سمپٽي آهي. ڀڄ ڪان اُتساھ پائي آتمڪ سمپٽي کي گڏ ڪرڻ وارو ڌننجيھ مان آهيان. مُنين ۾ مان وياس آهيان. پرم تَتِوَ جي ظاهر ڪرڻ بي جنهن ۾ سمرٿي آهي، اُهو مُني مان آهيان. ڪوين ۾ اُشنا معنيٰ اُن ۾ پرويش ڏيارڻ وارو ڪاويھ ڪار مان آهيان.

दण्डो दमयतामस्मि नीतिरस्मि जिगीषताम्।
मौनं चैवास्मि गुह्यानां ज्ञानं ज्ञानवतामहम्।।३८।।

ڏنڊو دَمَيَتامَسِمي نيتيرسِمَ جگيشَتامِ
مؤنَمِ چئياسمي گُهِيَانامِ گِيانَمِ گيانَوَتامَهمِ (٣٨)

دمن ڪرڻ وارا ۾ دمن جي شڪتي مان آهيان. جيتَڻ جي اڇا ڪرڻ وارن ۾ جيت مان آهيان. ڳجهي رکڻ لائق ڀاوَن ۾ مؤن مان آهيان ۽ گيانوانن ۾ ساکيات سان ملائڻ واري ڄاڻ، پورڻ گيان مان آهيان

यच्चापि सर्वभूतानां बीजं तदहमर्जुन।
न तदस्ति विना यत्स्यान्मया भूतं चराचरम्।।३९।।

يَڇاپي سَريوَ ڀوُتانام بيجَمِ تَدَهمَرجُن
نہَ تَدَسِتي وِنايَتسِيانِمَيا ڀوُتمِ چَرا چَرَمِ ।। (٣٩)

ارجن !سيني ڀوتن جي اُتپٽي جو ڪارڻ بہ مان ئي آهيان، چاڪاڻ چر ۽ اچِرَ اهڙو ڪوئي ڀوت نہ آهي جو مونکان رَهِت هجي. مان هرهنڌ وياپت آهيان. سڀ منهنجي ئي اِڇا سان آهن.

नान्तोऽस्ति मम दिव्यानां विभूतीनां परन्तप।
एष तूद्देशतः प्रोक्तो विभूतेर्विस्तरो मया।।४०।।

نانِتوسِتي مَمَ دِوِيانام وِڀُوتينام پرنتپ
ايشَ توُ ديشَتَھ پروِڪتو وِڀُوتيرِوِستَرومَيا (۴۰)

پرنتپ ارجن! منھنجون دِويہ وڀوتين جو انت نہ آھي. پنھنجي وڀوتين جو وستار تہ مون ٿوري ۾ ڪيو آھي، حقيقت ۾ ھو اننت آھن.

ھن اڌياءَ ۾ ڪجھہ ئي وڀوتين جو ڪليءَ طرح ذڪر ڪيو ويو آھي چاڪاڻ تہ ايندڙ اڌياءَ ۾ ارجن انھن سيني کي ڏسڻ ٿو چاھي چاڪاڻ تہ ظاھر درشن سان ئي وڀيوتيون سمجھہ ۾ اچن ٿيون. ويچار ڌارا کي سمجھڻ جي لاءِ ان ۾ تورو ارٿ ڏنو ويو آھي.

यद्यद्विभूतिमत्सत्त्वं श्रीमदूर्जितमेव वा।
तत्तदेवावगच्छ त्वं मम तेजोंऽशसम्भवम्।।४१।।

يَدِ يَدِوَڀوتيمَتسَوم شِرپمدوُرِ جتَميوَ وا ا
تَتَدِيواوگڇہ تُوم مَمَ تيجونِشَسَمڀَوم ا ا (۴۱)

جيڪي جيڪي عيشوريہ ڪرانتي سان ڀريل ۽ شڪتيءَ واريون وستو آھن، اُن اُن کي تون منھنجي تيج جو ھڪ انش ماتر مان اُتپن ٿيل ڄاڻُ.

अथवा बहुनैतेन किं ज्ञातेन तवार्जुन।
विष्टभ्याहमिदं कृत्स्नमेकांशेन स्थितो जगत्।।४२।।

اَٿوا بَھوُنَئيتين ڪِم گياتيِنَ توارِ جُنَ ا
وِشٽو ڀياھمِدَم ڪِرتِسنَميڪانشين اِستتو جَڳَت ا ا (۴۲)

ھاڻي ارجن! ھن کي گھڻو ڄاڻڻ جو تنھنجو ڪھڙو پريوجن آھي؟ مان ھن سمپورڻ جڳت کي ھڪ انش ماتر سان ڌارڻ ڪري اسٿت آھيان.

مٿي ڏنل وڀوتين جي ورڻڻ جو تاتپرج اھو نہ آھي تہ توھان يا ارجن انھن سيني شين کي پوڄڻ لڳو بلڪ شري ڪرشن جو

ارادو فقط ايترو ئي آهي تہ هنن سيني مان شرڌا سميتي فقط اُن اوناشي پرماتما ۾ لڳايون. ايتري سان هنجو فرض پورو ٿو ٿئي.

تاتپرج :ـ

هن اڌياءَ ۾ شري ڪرشن چيو تہ، ارجن! مان توکي وري اپديش ڪندس ڇاڪاڻ تہ تون مونکي تمام پيارو آهين. پهرين چئي چڪا آهيون، وري ٻڌائي رهيا آهن. ڇاڪاڻ تہ پورڻ ستگروءَ کان ٻڌڻ جي ضرورت رهي ٿي. منهنجي اتپتيءَ کي نہ ديوتا ۽ نہ مهرشي ڳڻ ئي جاڻن ٿا. ڇاڪاڻ مان اُنهن جو بہ آدي ڪارڻ آهيان ڇاڪاڻ تہ اويڪت استتي کان پوءِ جي سارو ڀئوم اوستا کي اُهوئي جاڻي ٿو، جو ٿي چڪو آهي. جيڪي مونکي اجنما، انادي ۽ سمپورڻ لوڪن جو مهان ايشور کي ساکياتڪار سهت جاڻي ٿو اُهوئي گياني آهي.

ٻُڌي، گيان، اَسمِ موڙمتا، اندرين کي روڪڻ، من جو ظابطو، سنتوش، تَپُ، دان ۽ ڪيرتيءَ جا ڀاوَ ارٿات دَئوي سمپد جا ٻڌايل لڪشڻ منهنجي دين آهن. ست مهرشيجن، معنيٖ يوگہ جون ست ڀومڪائون، اُن کان بہ پهرين ٿيڻ وارو سَمَ انتهڪرڻ جا چار روپ ۽ اُنهن جي سني خيال سان من جو سِوَيَمِڀوُ آهي، سويم رچيتا آهي، هي سڀ مون ۾ ڀاوَ رکڻ وارا لڳاءُ ۽ شرڌا وارا آهن، جن جي سنسار ۾ سمپورڻ پرجا آهي، هي سڀ مون مان اُتپن آهن ارٿات ساڌناميي پرورتيون منهنجي ئي پرجا آهن. اُنهن جي اُتپتي پاڻ مان نہ، گروءَ مان ٿيندي آهي. جو مٿي چيل منهنجون وڀوتين کي ساکيات جاڻي ٿو وٺي، اُهو بنا ڪنهن شڪ جي مون ۾ هڪ ڀاوَ سان پرويش ڪرڻ يوگيہ آهي.

ارجن! مان ئي سيني جي اُتپتيءَ جو ڪارڻ آهيان. ائين جو شرڌا سان جاڻي ٿا وٺن اُهي انينيہ ڀاوَ سان منهنجو چنتن ڪن

ٿا. هميشهہ مون ۾ من، ٻڌي ۽ پراڻن سان لڳڻ وارا ٿيندا آهن، پاڻ ۾ هڪ ٻئي سان منهنجو گڻ-چنتن ۽ مون ۾ سمائجي وڃن ٿا. اُنهن نرنتر مون سان گڏيل پرشن کي مان يوگہ ۾ پرويش ڪرڻ واري ٻُڌي پردان ڪريان ٿو. اها بہ منهنجي ئي دين آهي. ڪهڙي پرڪار ٻُڌي يوگہ ڏيو ٿا؟ تہ ارجن! ”آتم ڀاوَسِيَہ“. اُنهن جي آتما ۾ جاگرت ٿي ڪڙو ٿي وڃان ٿو ۽ اُنهن جي هردي ۾ اگيان مان اُتپن ٿيل انڌڪار کي گيان روپي ديپڪ سان نشٽ ڪريان ٿو.

ارجن سوال ڪيو تہ ڀڳوان! توهين پرم پوتر، سناتن، ديوتا سروپ، اَتي سندر انادي ۽ هرهنڌ وياپت آهيو. ائين مهرشي گڻ چون ٿا توڙي ورتمان ۾ ديورشي نارد، ديول، وياس ۽ توهين بہ ائين چئو ٿا. اهو سچ بہ آهي تہ توهان کي نہ ديوتا ڄاڻن ٿا نہ دانَوَ. توهين پاڻ جنهن کي ڄاڻايو ٿا، اهو ئي ڄاڻي ٿو. توهين ئي پنهنجي ويڀوتين کي چوڻ ۾ سمرٿ آهيو. هاڻي جناردن! توهين ئي پنهنجي ويڀوتيون وستار سان ٻڌايو. پريپورڻ اشٽ ڪان ٻڌڻ جي اتڪننا بڻي رهي. اڳيان اشٽ جي وِشَوَ ۾ ڇا آهي؟ اُن کي ساتڪ ڇا ڄاڻي. ان تي يوگيشور شري ڪرشن هڪ هڪ ڪري پنهنجون ايڪاسي ويڀوتين جا لڪشڻ ٿوري ۾ ٻڌايا. جن مان ڪجهہ تہ يوگہ ساڌن ۾ پرويش ڪرڻ سان گڏ ملڻ واريون ۽ ڪجهيون قائم ويڀوتين جو چترڻ آهي ۽ باقي ڪل سماج ۾ رِڌين سڌين سان گڏ پائڻ واريون ويڀوتين تي روشني وڌي ۽ پڇاڙيءَ ۾ اُنهن زور ڏيئي چيو ارجن! گهڻو ڪجهہ ڄاڻڻ سان تنهنجو ڪهڙو پريوجن آهي؟. هن سنسار ۾ جيڪو ڪجهہ بہ تيج ۽ عيشوريہ يڪت وستو آهن، اُهي منهنجي انش ماتر تيج ۾ استٿ آهن. حقيقت ۾ منهنجون ويڀوتيون اپار آهن. ائين چوندي يوگ يشور من اڏياءَ کي پورو ڪيو.

هن اڏياءَ ۾ شري ڪرشنپنهنجي وڀوتين جي ماتر ٻوڌڪ

جاڻ ڏني، جنهن سان ارجن جي شرڌا سيني طرفن مان سميٽجي هڪ اِشٽ ۾ لڳي وڃي، پر ڀائرو ! سڀ ڪجهه ٻڌڻ ۽ اُن راز کي چڱيءَ طرح سمجهڻ ڪانپوءِ به وڏيڪ ڄاڻڻ اڃا باقي رهي ٿو. هيءُ ڪرياتمڪ پٽ آهي، راهه آهي.

سمپورڻ اڌياءَ ۾ يوگيشور جي وڀوتين جو ئي ورنن آهي . هاڻي.

اوم تَتِسَدِتي شريمد ڀڳود گيتا پنشتِسوُ برهم ودياياِم يوگه شاستري شري ڪرشڻ ارجُن سَموادي ''وڀوتي وَرِڻَمِ'' نام دَشَموڏيايَهه ।। ١٠ ।।

اهڙي طرح شريمد ڀڳودِ گيتا روپي اُپنِشَد ايوَمِ برهم وديا تٿا يوگشاستر وشيڪ سري ڪرشن ۽ ارجن جي سنواد ۾ ''وڀوتي ورڻن'' نالي ڏهون اڌياءُ پورو ٿئي ٿو.

اِتي شريمتپرمهنس پرمانندسيه شِشِيه سوامي اڙگڙانند ڪِرتي شريمدِ ڀڳَوَدِ گيتا ياهه ''يٿارٿ گيتا'' ڀاشِيي''وڀوتي ورڻنم '' ناما دشمو ڏيايهه ।।١٠।।

।। هري اوم تَتِ سَتِ ।।.

١١ اوم شري پَرِماتِمَني نَمَهَ ١١

اٺئين ڪا دشو ڌيايَهَ

اڳئين اڌياءَ يوگيشور شري ڪرشڻ پنهنجي مکيہ مکيہ وڀوتين جو ٿوري ۾ وِرِڻ ڏنو؛ پر ارجن کي لڳو تہ هن وستار سان ٻُڌي ورتو آهي. هن چيو تہ تنهنجي واٽي ٻڌڻ سان منهنجو سچو موهہ نشٽ ٿي ويو آهي؛ پر توهان جو چيو، ان کي ظاهر روپ ۾ ڏسڻ ٿو چاهيان. ٻڌڻ ۽ ڏسڻ ۾ رات ڏينهن جو فرق آهي. اکين سان هلي ڏسڻ سان شيءَ جي استتي ٻي ئي ٿيندي آهي. ارجن! ان روپ کي ڏنو تہ ڪنبڻ لڳو، معافي گهرڻ لڳو. ڇا گياني ڊڄندو آهي؟ ان کي ڪا جڳياسا رهجي ٿي وڃي؟ نہ ٻُڌيءَ جي سطح تي، ويچارڻ جي ليول تي ڄاڻ ملي اُها سدائين قائم رهي ٿي. ها! اُها يٿارٿ ڄاڻ جي لاءِ پريرڻا ڏيندي آهي تنهنڪري ارجن وينتي ڪئي.

अर्जुन उवाच

मदनुग्रहाय परमं गुह्यमध्यात्मसञ्ज्ञितम्।
यत्त्वयोक्तं वचस्तेन मोहोऽयं विगतो मम।।१।।

ارجن اُواچ

مَدَنوُگرَهايَہ پرمَم گُهيمڌياتِمَسنجِتَمِ
يَتِويوڪتَمِ وَچِستينَ موهويَمِ وگتومَمَ (١)

ڀڳوان ! مون تي مهر ڪرڻ جي لاءِ، جو توهان جي دواران اڌياتم ۾ پرويش ڏيارڻ وارو اُپديش ٻڌايو ويو، اُن مان منهنجو اگيان نشٽ ٿي ويو. مان گياني ٿي ويس.

भवाप्ययौ हि भूतानां श्रुतौ विस्तरशो मया।
त्वत्तः कमलपत्राक्ष माहात्म्यमपि चाव्ययम्।।२।।

ڀَواپِيَيَئُوُ هي ڀُوُتانامِ شِرُتَئُوُ وِسِتَرَ شو مَيا
تِوَتَهہ ڪَمَلَ پتِراڪِش ماهاتِميَمَپي چاوِيَيَمِ (٢)

چاڪاڻ تہ هي ڪمل نيترا! مون ڀوتن جي اُتپتي ۽ پرلَئہ توهان ڪان وستار پوروڪ ٻڌي آهي ۽ توهانجو اوناشي پرڀاوَ بہ ٻڌو آهي.

एवमेतद्यथात्थ त्वमात्मानं परमेश्वर।
द्रष्टुमिच्छामि ते रूपमैश्वरं पुरुषोत्तम।।३।।

”ايوَ ميتَدِ يَٿاتِٿ تِوُ ماتِمانَمِ پَرِميشِوَرَ
دِرشِٽُمِڇامِي تي، روپمَئيِشِوَرَمِ (٣)

هي پرميشور ! توهان، پاڻ کي جيئن چئو ٿا، اهو ٺيڪ ائين ئي آهي، ان ۾ ڪو شڪ نہ آهي، پر مون فقط ان کي ٻڌو آهي. هاڻي هي پُرشوتم ! اُن عيشِوَريہ سوروپ کي مان ظاهر ڏسڻ ٿو چاهيان.

मन्यसे यदि तच्छक्यं मया द्रष्टुमिति प्रभो।
योगेश्वर ततो मे त्वं दर्शयात्मानमव्ययम्।।४।।

”مَنِيَسي يدِي تَڇڪِيَمِ مَيادِرشٽُمِتي پرڀو
يوگيشِوَرَ تَتو مي تُومِ دَرشياتِمانمَوِ يَيَمِ (٤)

هي پرڀو ! منهنجي دواران توهانجو اُهو روپ ڏسي وٺڻ ممڪن آهي، جيڪڏهن توهين ائين مڃو ٿا تہ يوگيشور ! توهين پنهنجي اوناشي سوروپ جو مونکي درشن ڪرايو. ان تي يوگ يشور ڪو جواب ڪونہ ڏنو، ڇو تہ ڀڪرين بہ هر هنڌ تي چئي آيو آهي تہ تون منهنجو اننيہ ڀڳت ۽ پيارو متر آهين. هاڻي ڏاڍي پرسنتا سان هن پنهنجو سروپ ڏيکاريو !

श्रीभगवानुवाच

पश्य मे पार्थ रूपाणि शतशोऽथ सहस्त्रशः।
नानाविधानि दिव्यानि नानावर्णाकृतीनि च।।५।।

شري ڀڳوان اُواچ

”پشيہ ھي پارٿ روپاڻِي شَتَشوٿ سَهِسرَ شَهَہ
نانا وڌاني نِي دِوِياني ناناوَرڻاڪِرتِيني چہَ (۵)

پارٿ! منهنجي سوين توڙي هزارين جدا جدا پرڪار ۽ جدا جدا ورڻ توڙي آڪرتي وارن دِويہ، اَتِي سندر، وڻندڙ سوروپ کي ڏس.

पश्यादित्यान्वसून्रुद्रानश्विनौ मरुतस्तथा।
बहून्यदृष्टपूर्वाणि पश्याश्चर्याणि भारत।।६।।

”پَشيادِتِيانِوَ سوُنِ رُدرانِشِوَ نَئوُ مروُتِستَٿا
بهوُنيدِ رِشِٽپوُرِ واڻِي پَشِيا شِچَرِياڻِي پارت (٦)

هي پارت ! آدِتيءَ جا ٻارهن پٽ، اٺ وَسَئون، يارهن رُدر، ٻنهي اشوني ڪمارن ۽ اوڻونجاهہ مرودِگڻ کي ڏس ۽ ٻيا گهڻا جي تو پهرين ڪڏهن ڪونہ ڏٺا آهن. عجب جهڙن روپن کي ڏس.

इहैकस्थं जगत्कृत्सनं पश्याद्य सचराचरम्।
मम देहे गुडाकेश यच्चान्यद्द्रष्टुमिच्छसि।।७।।

”اِهَئيڪَسِٿَمِ جَگَتِڪِرِ تِسِنَمِ پَشِيادِيہَ سَچراچَرَمِ
مَمَ ديهي گڊاڪيش يَچانِيَدِ رشٽُمِچَسِي (٧)

ارجن ! هاڻي منهنجي هن سرير ۾ هڪ ئي استان تي استت ٿيل چراچر سان گڏ سمپورڻ جڳت کي ڏس توڙي ٻيو بہ ڪجهہ ڏسڻ چاهين ٿو، اُهو ڏس.

ان طرح ٽنهي شلوڪن تائين ڀڳوان لڳاتار ڏيکاريندو ٿي ويو پر ارجن کي ڪجهہ بہ ڏسڻ ۾ نہ آيو (هو اکيون مهٽيندو

ئي رهيو) هاڻي ائين ڏيکاريندي اچانڪ رڪجي وڃن ٿا ۽ چون ٿا-

न तु मां शक्यसे द्रष्टुमनेनैव स्वचक्षुषा।
दिव्यं ददामि ते चक्षुः पश्य मे योगमैश्वरम् ।।८।।

”نہ توُ مامِ شَڪِيَسي دِرشٽُمَنينَئيِوَ سِوَچِڪشُشا
دِوِيَمِ دَدامِي تي چَڪشُھَہ مي يوگَمَئيِشوَرَمِ (٨)

ارجن ! تون مونکي پنھنجي نيترن دواران ارٿات ٻاهرين درشٽيءَ دواران ڏسڻ ۾ سمرٿ نہ آهين تنهن ڪري مان توکي دِويہ منعيل الوڪڪ درشٽي ڏيان ٿو، جن سان تون منهنجي پرڀاوَ ۽ يوگہ شڪتي کي ڏس.

هتي يوگيشور شري ڪرشن جي ڪرپا-مهر سان ارجن کي اُهائي درشٽي پراپت ٿي، هن ڏٺو ۽ هوڏانهن يوگيشور وياس جي ڪرپا مهر سان اُها ئي درشٽي سنجيہ کي ملي هئي. جيڪو ڪجھہ ارجن ڏٺو، اکشرشَہ اُهو سنجيہ بہ ڏٺو ۽ اُنجي پرڀاءُ سان پاڻ کي ڪلياڻ جو ڀاڳوارو بڻايو. ظاهر آهي شري ڪرشن يوگي جي سمکش آهن.

सञ्जय उवाच
एवमुक्त्वा ततो राजन्महायोगेश्वरो हरिः।
दर्शयामास पार्थाय परमं रूपमैश्वरम्।।९।।

سنجيہ اُواچ
”ايوَمڪُتا تَتو راجنِمها يوگيِشورَ هري
دَرشَياماسَ پارِٿايہ پَرَمَمِ روپمَئيِشوَرَمِ (٩)

سنجيہ چيو- هي راجن مهايوگيشور هريءَ ان پرڪار چئي اين ڪانپوءِ پارٿ کي پنهنجو پرم ايشوريـيُڪت دِويہ سروپ ڏيکاريو. جو پاڻ يوگي آهي ۽ ٻين کي بہ يوگہ پردان ڪرڻ جي جنهن ۾ سمرٿي هجي، جو يوگہ جو سوامي هجي، اُن کي يوگ

يشور چون ٿا. ان پرڪار سڀ ڪجھ ڪٿي وچڻ وارو هري آهي. جيڪڏهن فقط دکن کي چوارائين ۽ سکہ چڏي ڏنائين، تہ دکہ ايندو. هاڻي سپني پاپن کي ناس ڪرڻ سان گڏ سڀ ڪجھ ڪسي پنهنجو سروپ ڏيڻ ۾ سمرٿ آهي، هو هري آهي. هنن پارٿ کي پنهنجو دِويہ سروپ ڏيکاريو. سامهون تہ بيٺائي هئا-

अनेकवक्त्रनयनमनेकाद्भुतदर्शनप्।
अनेकदिव्याभरणं दिव्यानेकोद्यतायुधम्।।१०।।

”اَنيڪَ وَڪترَ نَيَنَمَنيڪادِ ڀوُتَدَر شَنَمِ
اَنيڪ دِويا ڀَرَ ڻَمِ دِويانيڪو دِيَتايُڌَ مِ (١٠)

انيڪ مکہ ۽ نيترن سان مليل، انيڪ اڏيٽ درشن وارا، انيڪ دِويہ، آتي سندر پوشڻن سان سجايل ۽ انيڪ دِويہ شِسترن کي هٿ ۾ کنيا تنهنکري-

दिव्यमाल्याम्बरधरं दिव्यगन्धानुलेपनम्।
सर्वाश्चर्यमयं देवमनन्तं विश्वतोमुखम्।।११।।

” دِوِيَماليامِبَرَ ڌَرَمِ دِوِيَگندا نوُ ليپنَمِ
سَرِواشِچرِ يَمَيَمِ ديوا مَنِنَتِمِ وَشِوَ تو مُکَمِ (١١)

سندر مالا ۽ وسترن کي ڌارڻ ڪيل، دويہ گنڌ (خوشبوءِ) جو ليپ لڳل، هر پرڪار عجوبن سان ڀريل حد کان رهت ورات سوروپ پرم ديو جي درشتي ملڻ تي ارجن ڏٺو.

दिवि सूर्यसदस्रस्य भवेद्युगपदुत्थिता।
यदि भाः सदृशी सा स्याद्भासस्तस्य महात्मनः।।१२।।

”دِوِسوُرِيَسَدِسرَ سَسَيَہ ڀَويدِيگَپدوُتِٿَتا ا
يدي ڀاھَ سَدَرشي سا سِيادِياسَسِتَسِيہَ اا (١٢)

(اگيان روپي ڌرتراشٽر، سنيم روپي سنجيہ جيئن اڳ۾ اچي ويو آهي) سنجيہ چيو:- هي راجن! آڪاش ۾ هڪ وقت هزار سورج اُڀرڻ تي جيترو پرڪاش ٿئي ٿو، اُهو بہ وِشوَ روپ انهن

مهاتمائن جي پرڪاش جي سدرشن جهڙو ڀلي ئي هجي. هتي يوگيشور مهاتما ئي آهن يوگيشور هو.

तत्रैकस्थं जगत्कृत्स्नं प्रविभक्तमनेकधा।
अपश्येद्देवदेवस्य शरीरे पाण्डवस्तदा।।१३।।

تَترِئيڪَسِٿَمِ جڳَتڪِرِ تِسنَمِ پرَوِڀڪتَمَنيڪڌا
اَپَشييديوسيَہ شريري پانڊوَ سِتدا (١٣)

پانڊو پتر ارجن (ڀڄ ئي پانڊو آهي. پٽيہ ئي انوراڳ کي جنم ڏئي ٿو) ان وقت انيڪ پرڪارن سان ڀڳتيءَ ۾ پورن سمپورڻ جڳت کي پرم ديو جي شرير ۾ هڪ جڳهہ اسٿت ڏٺو.

ततः स विस्मयाविष्टो हृष्टरोमा धनञ्जयः।
प्रणम्य शिरसा देवं कृताञ्जलिरभाषत।।१४।।

تَتَهہ سَ وِسمَياوِشٽو هرِشٽروما ڌننجيهہ
پرَڻَميہَ شِرَسا ديوَمِ ڪرِ تانجليرَ ڀاشَت (١٤)

ان کان پوءِ آشچريہ سان ڀريل خوشيءَ ۾ وار کڙا ٿيل هو، ارجن پرماتم ديو کي مٿو جهڪائي پرڻام ڪري (ڦرين بہ پرڻام ڪندو هو، پر پرياوَ ڏسڻ تي سادر پرڻام ڪري) هٿ جوڙي چيو. هتي ارجن انتهڪرڻ سان نَمنُ ڪيو ۽ چيو

अर्जुन उवाच

पश्यामि देवांस्तव देव देहे।
सर्वांस्तथा भूतविशेषसङ्घान्।
ब्रह्माणमीशं कमलासनस्थ-
मृषींश्च सर्वानुरगांश्च दिव्यान्।।१५।।

ارجن اواچ

پَشِيامي ديوانِستَوِ ديهي،
سَروانِستٿا ڀوُتوِ شيشسَنگهانِ ا

بِرَهماڻَميِشَمِ ڪملا سَنَسٿَ

مِرِشيمِشِچہ سَرِوانوُراگاشِچہ دِويان॥ (١٥)

هي ديو! توهان جي شرير ۾ مان سمپورڻ ديون توڙي انيڪ ڀوتن چي ميڙڪي ڪمل جي آسن تي ويٺل برهما کي، مهاديو کي، سمپورڻ رشين کي ۽ دِويہ سَرپِن ڪِي ڏسان ٿو. هيءُ ظاهر درشن هو، ڪوري ڪلپنا نہ، پر اهو تڏهن ممڪن آهي جڏهن يوگيشور، پورڻتا پراپت مهاپرش هردي سان درشني پردان ڪري. هيءَ ساڌن گميہ آهي.

अनेकबाहूदरवक्त्रनेत्रं
पश्यामि त्वां सर्वतोऽनन्तरूपम्।
नान्तं न मध्यंनपुनस्तवादिं
पश्यामि विश्वेश्वर विश्वरूप ।।१६ ।।

”انيڪہباهوُدَرَوَڪِتمَ نيتِرَمِ ।
پَشياميِ تُوامِ سَرِوتو نَنِترووُپَمِ ।
نانِتَمِ نہ مَڌِيَمِ نہ پنَسِتواديِمِ
پَشِياميِ وِشِويشويشوَرَ وِشوَ روپَ ॥ (١٦)

وِشوَ جا سوامي. مان توهان کي انيڪ هٿ، پيٽ، مکہ ۽ نيترن سان پُرُ ۽ سڀ -پاسي کان اننت روپن وارو ڏسان ٿو. هي وِشوَ روپ! نہ مان توهانجي آد کي، نہ مَڌِيَہ کي ۽ نہ انت کي ئي ڏسان ٿو معنيٰ توهانجي آد، مڌيہ ۽ انت جو نرنيہ جو پار نٿو پائي سگهان.

किरीटिनं गदिनं चक्रिणं च
तेजोराशिं सर्वतो दीप्तिमन्तम्।
पश्यामि त्वां दुर्निरीक्ष्यं समन्ता–
द्दीप्तानलार्कद्युतिमप्रमेयम्।।१७।।

ڪِريٽِنَمِ گَدِنَمِ چَڪِرَڻِمِ چہَ

تيجوراشِيم سَروَتو ديپتَمنِنَتَم ا
پَشيامي تُوام دُر نريڪشيَم سَمنِتا-
ديپتا نلارڪَ دِيُتِمَپر ميِيَم اا (١٧)

مان توهانکي مُڪٽ سان، گدا سان، چڪر سان سيني پاسن کان پرڪاشوارو، تيجَپُنج سوروپ، ٻرندڙ اگني ۽ سورج وانگر ڏسڻ ۾ ڏکيو ارٿات ڏکيائيءَ سان ڏسڻ وارو ۽ سيني طرفن کان ٻُڌي وغيره سان گرهڻ نہ ٿي سگهڻ وارو پريم سان ڀرپور ڏسان ٿو. ان طرح سيني اندرين کي پوري طرح سمرپت ٿي يوگيشور شري ڪرسن کي هن روپ ۾ ڏسي ارجن من جي اُستتي ڪرڻ لڳو-

त्वमक्षरं परमं वेदितव्यं
त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम्।
त्वमव्यय: शाश्वतधर्मगोप्ता
सनातनस्त्वं पुरुषो मतो मे ।।१८।।

تُوَمَڪِشَرَمَ پَرَمَم ويدِ تَويَم
تُوَمَسِيَہ وِشَوَ سيہ پَرَمَ نِڌانَم ا
تُوَمَوِيَيَهہ شاشِوَتِڌَرِمَگوپتا
سناتَنَسِيَتُوَم پُرشو مَتومي اا (١٨)

ڀڳوان! توهين ڄاڻڻ يوگيہ پرم اکشر معنيٰ اکشيہ پرماتما آهيو. توهين هن جڳت جو پرم آسرو آڌار آهيو، توهين پوتر ڌرم جا رکشڪ آهيو تہ توهين ابناسي سناتن پرش آهيو. اهو منهنجو ويچار آهي. آتما جو سوروپ ڇا آهي؟ شاشوت شيِ آهي، سناتن آهي، نہ ظاهر ٿيل روپ آهي، ابناسي آهي. هتي شري ڪرشن جو ڪهڙو سوروپ آهي؟ اُهو ئي پوتر، سناتن،

اويَيہ، ابناسي معنيٰ پراپتي کان پوءِ مهاپرش بہ اُنهي آتم ڀاوَ ۾ استٿ ٿئي ٿو. تڏهن تہ ڀڳوان ۽ آتما هڪ ئي لڪشڻ وارا آهن.

अनादिमध्यान्तमनन्तवीर्य–
मनन्तबाहुं शशिसूर्यनेत्रम् ।
पश्यामि त्वां दीप्तहुताशवक्त्रं
स्वतेजसा विश्वमिदं तपन्तम् ।।१९।।

اَناديمڌيانتَمَنَنِ تويريہ
مَنَنتَباهوُمِ تُوامِ شَشيسوريَہ نيترَم ا
پَشِيامي تُوامِ ديپتهُتاشوَڪترمِ
سِوَتيجَسا وِشوَمِدَمِ تَپَنتَمِ ١١ (١٩)

هي پرماتمن ! مان توهان کي آدي، مڌيہ ۽ انت کان رهت، اَننت سمرٿيءَ سان پريل، اننت هٿن وارو (پهرين هزارين هٿا، هاڻي اننت ٿي ويا) چندرما ۽ سورج روپي نيترن وارا (تڏهن تہ ڀڳوان ڪاٺو ٿي ويو) هڪ اکہ چندرما وانگر جهيڻي پرڪاش واري ۽ ٻي سورج وانگر تيج سان ڀرُ. اهڙو ڪجهہ ڪونهي. سورج سمان پرڪاش پرڊان ڪرڻ وارو ۽ چندرما وانگر سيتلتا پردان ڪرڻ وارا گڻ ڀڳوان ۾ آهن. چنڊ -سج فقط نشانيون آهن (ارٿات چندرما ۽ سورج جي درشٽيءَ وارا) ۽ ٻرندڙ مَٿئيَن مُنهَنِ وارا ۽ پنهنجي تيج سان هن جڳت کي تپائيندي ڏسان ٿو.

द्यावापृथिव्योरिदमन्तरं हि
व्याप्तं त्वयैकेन दिशश्च सर्वाः ।
दृष्ट्वाद्भुतं रूपमुग्रं तवेद
लोकत्रयं प्रव्यथितं महात्मन् ।।२०।।

دِياواپِرِٿِويورِ دَمَنتَرَمِ هي

وياپِتَمِ تُوَيَئيِڪيِنَ دِشَشِچَہ سَرِواها ا
دِرِشِٽوادِڀُتَمِ رُوُپَمُگَرَمِ تَويدَمِ
لوڪ تِرَيَمِ پِرَوِيَٿِتَمِ مهاتمَنِ اا (٢٠)

هي مهاتمن ! آسمان ۽ پرٿويءَ جي وچ جو سڄو آڪاش ۽ سڀ طرف هڪ توهان ڪان ئي پريپورڻ آهن. توهانجي هن الوڪڪ، ڀينڪر روپ کي ڏسي ٽيئي لوڪ تمام وياڪل ٿي رهيا آهن.

अमी हि त्वां सुरसङ्घा विशन्ति
केचिद्भीताः प्राञ्जलयो गृणन्ति।
स्वस्तीत्युक्त्वा महर्षिसिद्धसङ्घाः
स्तुवन्ति त्वां स्तुतिभिः पुष्कलाभिः ।।२१।।

اَمي هي تُوامِ سُرُ سنگها وشِنِتي
ڪيچِدِڀِتاهہ پِرانَجَلَيو گِرِڻِنتي ا
سِوَسِتيِتِيُڪتَوا مهرشيِسِڌسنگها
سِتوُوَنتي تُوامِ ستوُتِڀِهہ پُشڪلاڀِهہ اا (٢١)

هو ديوتائن جا ميڙ توهان ۾ ئي پرويش ڪري رهيا آهن ۽ ڪو هڪ اڌ ڊڄي ڪري هٿ جوڙي توهانجا گُڻَ ڳائيندا ٿا رهن مهرشي ۽ سِڌن جي سڀ سوستي واچن ارٿات ”ڪلياڻ هو“ ائين چوندي چوندي سيني استوترن دواران توهانجي اُستتي ڪري رهيا آهن.

रुद्रादित्या वसवो ये च साध्या
विश्वेऽश्विनौ मरुतश्चोष्मपाश्च।
गन्धर्वयक्षासुरसिद्धसङ्घा
वीक्षन्ते त्वां विस्मिताश्चैव सर्वे।।२२।

رُدِرادِتِيا وَسَوو يي چَہ ساڌِيا

وِشويشِوَتَئوُ مَروتَشچوشمَپاشچہ ।
گَندرِوَيڪشا سُرَسِنَ سنگا،
ويڪشنتي تُوامِ وِسِمَتا شچئيوَ سَروي ।। (٢٢)

رُدر، آدتيہ، وَسوُ، ساڌيہ وِشويديو، اَشوني ڪمار، وايو ديو ۽ اُشمَپاهہ. ايشوري گرمي گرهڻ ڪرڻ وارا ۽ گندروَ، يڪش، راڪشس ۽ سِڌن جو سچو ميڙ سڀ حيرت مان توهان کي ڏسي رهيا آهن معنيٰ ڏسي بہ سمجهي نٿا سگهن، ڇاڪاڻ تہ اُنهن وٽ اُها درشٽي ئي نہ آهي. شري ڪرشن اڳ۾ ٻڌايو هو تہ آسُري سڀاءَ وارا ماڻهو مونکي تڇ، خسيس ڇئي ڪوٺيندا آهن، عام رواجي منش جهڙو مڃين ٿا جڏهن تہ مان پرم ڀاوَ ۾، پرميشور روپ ۾ استٿ آهيان. جيتوڻيڪ آهيان منش شرير جي آڌار وارو. ان جو وستار هتي آهي تہ هو عجب مان ڏسي رهيا آهن، يٿارٿ سمجهہ نہ ٿا پائي سگهن نہ ڪو ڏسن ٿا سگهن.

रूपं महत्ते बहुवक्त्रनेत्रं
महाबाहो बहुबाहूरुपादम् ।
बहूदरं बहुदंष्ट्राकरालं
दृष्ट्वा लोकाः प्रव्यथितास्तथाहम् ।।२३।।

روپم مَهَتي بهوُوَ ڪترَ نيترَمِ
مهاباهو بَهوُباهوُ رُپادَمِ ।
بَهوُدَرَمِ بهوُدَمِشٽرا ڪرالَمِ
دِرِشٽوا لوڪاهہ پرَوِيَٿتاسِتَٿاهمِ ।। (٢٣)

مهاباهو ! (شري ڪرشن مهاباهو آهن ۽ ارجن بہ. پرڪرتي ڪان پري مهان شڪتيءَ ۾ جنهنجو ڪروڪيتر هجي، اُهو مهاباهو آهي. شري ڪرشن مهانتا جي ڪيتر ۾ پورڻ آهن، تمام وڏي حد ۾ آهي. ارجن اُن جي داخلا ۾ آهي، مارگہ ۾

آهي. منزل مارگ جو ٻيو چيڙو ٻه آهي) مهاباهو يوگيشور ! توهانجا گهڻا مُکَ ۽ گهڻن پيٽَنِ وارا. انيڪ تکين ڏاڻن وارا مهان روپ کي ڏسي سڀ لوڳ وياڪل ٿي رهيا آهن ۽ مان ٻه وياڪل ٿي رهيو آهيان. هاڻي ارجن کي ڪجهه پوءِ ٿي رهيو آهي ته شري ڪرشن ايڏو مهان آهي.

नभःस्पृशं दीप्तमनेकवर्णं
व्यात्ताननं दीप्तविशालनेत्रम्।
दृष्ट्वा हि त्वां प्रव्यथितान्तरात्मा
धृतिं न विन्दामि शमं च विष्णो।।२४।।

نَڀَهسپِرشَمِ دِيپتَمنيڪوَرڻمِ
وِياتانَنَمِ دِيپتوشال نيترم ۔
درِشٽوا هي توامِ پرَويٿِتانترا تما
ڌرِتِمِ نَه وِندامي شَمَمِ چه وِشڻو ۔۔ (٢٤)

وِشوَ ۾ هرهنڌ اڏوُ روپ ۾ وياپت هي وشڻو! آڪاس کي ڇهندڙ پرڪاش مان، انيڪ روپن سان ڀريل، ڦهليل مُکَ ۽ پرڪاشمان وشال نيترن سان ڀرپور توهان کي ڏسي وشيش، خاص روپ سان ڊنل انتهڪرڻ وارو مان ڌيرج ۽ من جي سماڌان روپي شانتي کي نٿو پائي سگهان.

दंष्ट्राकरालानि च ते मुखानि
दृष्ट्वैव कालानलसन्निभानि।
दिशो न जाने न लभे च शर्म
प्रसीद देवेश जगन्निवास।।२५।।

دَرِشٽرا ڪرالانِ چه تِ مکاني
دِرِشٽئيوَ ڪالا نَلَسَنِڀاني ۔
دِشو نه جاني نه لڀي چه شَرمَ
پرَسيدَ ديويشَ جگنواس ۔۔ (٢٥)

توهان جي خوفناڪ ۽ ڪالا اگني (ڪال جي لاءِ به اگني آهي پرماتما) جي سمان ڀڪندڙ مُکَنِ ڪي ڏسي مان طرفن کي نٿو ڄاڻي سگهان. چوطرف پرڪاش ڏسي، طرف جو ڀرم ٿي رهيو آهي. توهانجو هي روپ ڏسي مونکي سک به نہ ملي رهيو آهي.هي ديويش، هي جگننواس ! توهِين پرسن ٿيو.

अमी च त्वां धृतराष्ट्रस्य पुत्राः
सर्वे सहैवावनिपालसङ्घैः ।
भीष्मो द्रोणः सूतपुत्रस्तथासौ
सहास्मदीयैरपि योधमुख्यैः ।।२६।।

اَمي چَہ تُوامِ ڌِرتِراشِٽرَسِيَہ پُتِراهہ
سَروي سَهئيواوَنِپا لسنگهيي هَہ ا
ڀيشمو دِروڻَهہ سوُتَپُتِرَستٿا سَئوُ
سَهاسِمَديِيَئِيرپي يوڌمُکِيَئي هہ اا (٢٦)

هي سڀ ڌرتراشٽر جا پٽ راجائن جي ميڙ سهت توهان ۾ پرويش ڪري رهيا آهن ۽ ڀيشم پتامهہ، دِروڻاچاريہ ۽ هو ڪَرَڻُ (جنهن ڪان ارجن ڏاڍو ڊنل هو، اُهو ڪَرَڻُ) ۽ اسانجي طرف جا بہ پرڌان يوڌن سميت سڀ جا سڀ

वक्त्राणि ते त्वमाणा विशन्ति
दंष्ट्राकरालानि भयानकानि ।
केचिद्विलग्ना दशनान्तरेषु
सन्दृश्यन्ते चूर्णितैरुत्तमाङ्गैः ।।२७।।

وِڪتراڻي تي تُوَرماڻا وِشَنِتي
دَنِشٽراڪرالاني ڀَيانَڪانِ ا
ڪيچِدِوَلَگنا دَشا نانِترِيشوُ
سَنِدِرِشِيَنِتي چوُرِتيِتَئيرُتَماوگَئِيهہ اا (٢٧)

تکي رفتار سان توهانجي وڪرال ڏاڙن وارا ڀيانڪ مکِنِ ۾

پرويش ڪري رهيا آهن ۽ اُن ۾ بہ ڪيترائي چورڻ ٿيل سِرَن سهت توهانجي ڏندن جي وچ ۾ لڳل ڏسڻ ۾ اچن ٿا. هو ڪهڙي زور واري رفتار سان داخل ٿي رهيا آهن؟ هاڻي اُنهن جي رفتار ڏسون.

यथा नदीनां बहवोऽम्बुवेगाः समुद्रमेवाभिमुखा द्रवन्ति।
तथा तयामी नरलोकवीरा विशन्ति वक्त्राण्यभिविज्वलन्ति ।।२८।।

يَٿا نَدِينام بَهووَمبُويڳاها
سَمُدِرَ ميواڀِيمُکا دِرَوَنتي ا
تَٿا تَوامي نَرَلوڪويرا
وِشَنطِتِي وَڪِتِراڻِيَڀِيوِ جِوَلَنِتي اا (٢٨)

جيئن ندين جا گهڻائي جل پرواهہ (پاڻي ۾ وڪرال هوندي بہ) سمندر جي طرف ڊوڙن ٿا، سمندر ۾ پرويش ڪن ٿا. نيڪ اهڙي طرح هوُ سوروير توهانجي ٻرندڙ مُکَنِ ۾ پرويش ڪري رهيا آهن. ارٿات هو پاڻ ۾ سوروير تہ آهن، پر توهين سمندر وانگر آهيو توهانجي سامهون هنن جو ٻل تمام ٿورو آهي، هو ڇا جي لاءِ ۽ ڪهڙي طرح پرويش ڪري رهيا آهن؟ ان لاءِ مثال موجود آهي.

यथा प्रदीप्तं ज्वलनं पतङ्गा
विशन्ति नाशाय समृद्धवेगाः।
तथैव नाशाय विशन्ति लोका-
स्तवापि वक्त्राणि समृद्धवेगाः ।।२९।।

يَٿاپِرَدِيپِتَم جولَنَم پَتننگا
وِشَنتي ناشايہَ سَمِرِدَويڳاها ا
تَٿَئِيوَ ناشايہ وِشَنِتي لوڪا
سِتَواپِي وَڪِتِراڻِي سَمِرِدَويڳاها اا (٢٩)

جيئن پتنگ نشت ٿيڻ جي لاءِ ٻرندڙ اگنيءَ ۾ تمام تکڙي رفتار سان پرويش ڪندو آهي، تيئن هي سڀ پراڻي ٻه پنهنجي ناس جي لاءِ توهانجي مُکن ۾ تمام وڏي ويگ سان پرويش ڪري رهيا آهن.

लेलिह्यसे ग्रसमानः समन्ता–
ल्लोकान्समग्रान्वदनैर्ज्वलद्भिः ।
तेजोभिरायपूर्य जगत्समग्रं
भासस्तवोग्राः प्रतपन्ति विष्णो ।।३० ।।

ليلِهيسي گرَسمانَهه سَمَنتا
لِوڪانِسَمَگرانِوَدَنئِير جوَلَدِڀِهه
تيجوڀِيراپوريه جگَتِسَمِگرَم
ڀاسَسِتَووگراها پرَتَپَنِتي وشڻو !! (٣٠)

توهين اهن سيني لوڪن کي ٻرندڙ مَکن دوارا سڀ طرف کان ڳرڪائي چَٽي رهيا آهيو، اُنهنجو سواد وٺي رهيا آهيو. هي وياپنشيل پرماتمَن ! تاتپرج اهو آهي ته پهرين آسُري سمپد پَرَمَ تَتوَ ۾ ولين ٿي وڃي ٿي، ان کان پوءِ دَئوِي سمپد جو ڪوئي پريوجن نٿو رهي تنهنڪري هو ٻه اُن ئي سوروپ ۾ ولين ٿي وڃي ٿي، ارجن ڏٺو ته ڪؤروَ پڪش جلدي پنهنجي طرف جا يوڌا شري ڪرشن جي مُکَ ۾ ولين ٿيندا ٿا وڃن. هن پڇيو

आख्याहि मे को भवानुग्ररूपो
नमोऽस्तु ते देववर प्रसीद ।
विज्ञातुमिच्छामि भवन्तमाद्यं
न हि प्रजानामि तव प्रवृत्तिम् ।।३१ ।।

آکياهي مي ڪو ڀوانوُگرَهروپو
نَموسِتوُ تي ديوور پِرَسيد ا

وَگِيا تُمِڇامي ڀونتَمادِيَمِ
نَہ هي پرجانامي تَوَپرَوِرتِمِ ।। (٣١)

مونکي ٻڌايو تہ ڀينڪر آڪار وارا توهين ڪير آهيو؟ هي ديون ۾ سريشٽ! توهان کي نمسڪار آهي، توهين پرسن ٿيو. آدي سوروپ ! مان توهان کي چڱيءَ طرح ڄاڻڻ چاهيان ٿو (جيئن تہ توهين ڪير آهيو) ڇا ڪرڻ چاهيو، ڄاڻڻ توهانجي پرورتي ارٿات چيشٽا کي نہ سمجھي سگھيو آهيان. اُن تي يوگيشور شري ڪرشن چون ٿا.

श्रीभगवानुवाच
कालोऽस्मि लोकक्षयकृत्प्रवृद्धो
लोकान्समाहर्तुमिह प्रवृत्तः ।
ऋतेऽपि त्वां न भविष्यन्ति सर्वे
येऽवस्थिताः प्रत्यनीकेषु योधाः ।।३२।।

شري ڀڳوان اُواچ
ڪالوسمي لوڪڪشيڪرتپرَوِرڌو
لوڪانِسَماهَرتومِهَہ پَرَوَرتَہ ।
رِتي پي تُوامِ نَہ ڀَوِشيَنِتي سَروي
يي وَستٿتاها پرتِيَنيڪشوُ يوڌاها ।। (٣٢)

ارجن! مان لوڪن کي ناس ڪرڻ وارو مها ڪال آهيان. ۽ اُن وقت هنن لوڪن کي نشٽ ڪرڻ لاءِ پرورت ٿيو آهيان. هرهڪ پڪش جي سينا ۾ استٿت جيترا يوڌا آهن هو سڀ توکانسواءِ بہ نہ رهندا، هو جيئرا ڪونہ بچندا ان لاءِ پرورت ٿيو آهيان.

तस्मात्त्वमुत्तिष्ठ यशो लभस्व
जित्वा शत्रून्भुङ्क्ष्व राज्यं समृद्धम् ।
मयैवैते निहताः पूर्वमेव
निमित्तमात्रं भव सव्यसाचिन् ।।३३।।

تَسماتُوَمُتِشٹَ يَشو لَڀَسوَ
جِتوا شَترُونِڀُڱَڪِشوَ راڄَيَمِ سَمِرڌِمِ ا
مَيئيو مئيتي نِهَتاهَ پورِوَمِوَ
نِمِتِماتِرَمِ ڀَوَ سَوِيَساچِنِ اا (٣٣)

ان ڪري ارجن ! تون يڌ جي لاءِ اُٿي ڪڙو ٿيءُ، يَشُ پراپت ڪر. شترن کي جيت، سمرڌي سمپن راڄ کي ڀوڳ. هي سڀ سوروير منهنجي دواران پهرين ئي ماريا ويا آهن. سَهوِساچِنِ ! تون فقط نِمِت ماتر بڻج.

گهڻو ڪري سڀني هنڌ شري ڪرشڻ چيو آهي ته پرماتما نه پاڻ ڪجهه ڪري ٿو، نه ڪرائي ٿو، نه وجهه ئي جوڙي ٿو؛ موهه واري ٻڌيءَ سبب لوڪ چون ٿا ته پرماتما ڪرائي ٿو. پر هتي هو پاڻ ڏونڪو وڄائي اُٿي ٿو بيهي ته ارجن! ڪرڻ ڌرڻ وارو ته مان ئي آهيان. منهنجي دواران هي پهرين ئي مئل آهن. تون اُٿي ڪڙو ٿيءُ يَشُ پراپت ڪر، ائين ان ڪري آهي ته ”سڀو ڪيول ڀڳتنهِ هِتَ لاڳي!“ ارجن اُن اوستا کي پراپت ڪري چڪو هو ته ڀڳوان پاڻ هٿ نوڪي اُٿي بيهي رهيو.

انوُ راڳ (پيار ۽ موهه) ئي ارجن آهي. انوراڳي لاءِ ڀڳوان هميشه موجود آهي، اُنهن جو ڪرتا آهي، رَٿي(ڪوچوان) بڻجي وڃي ٿو.

هتي گيتا ۾ ٽي ڀيرا سامراجيه جو وشيه آيو. پهرئين ارجن لڙڻ نٿي چاهيو. هن چيو ته پرٿوي جو ڌن ڌانيه سمپن اتاهه سامراجيه ۽ ديوتائن جو سواميپڻو يا ٽن لوڪن جو راڄ ۾ به مان اُن اُپاءَ کي نٿو ڏسان، جو اندرين جي سُڪائڻ واري هن شوڪ کي دور ڪري سگهي . جڏهن پيڙا بڻي ئي رهندي، ته اسان کي نه کپي. يوگيشور چيو- جي هن يُڌِ ۾ هارائيندين ته

ديوتو ۽ جيتڻ تي مهاراج جي استٿي ملندي ۽ هتي يارهين اڌياءُ ۾ چون ٿا تہ هي شترو منهنجي دوارا ئي ماريا ويا آهن. تون نِمت ماتر بڻجي وڃ، جَسُ پراپت ڪر ۽ ڦلئي ڦولي راڄ ڪي ماڻ. وري ان ئي ڳالهہ ڪان ارجن گهبرائي ٿو، جنهن سان هو شوڪ متائڻ جي راهہ نٿو ڏسي، ڇا شري ڪرشن وري بہ اهو ئي راڄ ڏيندا؟ نہ، حقيقت ۾ وڪارن جي انت سان گڏو گڏ پرماتم سوروپ جي استٿي ئي سچ پچ ڌن آهي، آتم ڌن آهي جو استر سمپتي آهي. جنهنجو ڪڏهن ناس نٿو ٿئي، راڄہ يوگہ جو ڦل آهي.

द्रोणं च भीष्मं च जयद्रथं च
कर्णं तथान्यानपि योधवीरान्।
मया हतांस्त्वं जहि मा व्यथिष्ठा
युध्यस्व जेतासि रणे सपत्नान्॥३४॥

”دِروڻَم چہَ ڀيشمَم چہَ جَيَدرَ ٿَم چہَ-
ڪَرَڻَم تَٿانِيانِپِي يوڌَ ويرانِ ا
مَيا هَتا نِستُوَم جَهہما وِيَٿِشٺا-
يُڌِيَسوَ جيتاسِي رَڻي سَپَتنانِ اا (٣۴)

اِن دروڻ، ڀيشم، جيدرٿ ۽ ڪَرَڻ ۽ ان طرح ٻيا بہ گهڻا منهنجي دوارا ماريا ويا. شوروير يوڌن کي تون مار، ڊيڄارين. لڙائيءَ ۾ ويرين کي تون پڪ جيتيندين ان ڪري يڌ ڪر. هِتي بہ يوگيشور چيو تہ هي سڀ منهنجي دوارا ماريا ويا آهن. انهن مئلن کي تون مارِ. ظاهر ڪيائين تہ مان ڪرتا آهيان جڏهن تہ پنجين اڌياءَ جي ١٣، ١۴ ۽ ١۵ شلوڪن ۾ هُنن چيو هو-

ڀڳوان اڪرتا آهن. ارڙهين اڌياءَ ۾ هو چون ٿا تہ شڀ يا اشڀ هر هڪ ڪاريہ ۾ پنج ذريعا آهن- (قائم آڌار ڪرتا،

ڪَرڻ، ڪوشش ڪرڻ ۾ پڳوان. جيڪي چون ٿا شڌ سوروپ پرماتما ڪن ٿا اُهي اوويڪي آهن، سچ نٿا ڄاڻن معنيٰ پڳوان نٿو ڪري. اهڙو وروڌي آپاس ڇو؟

حقيقت ۾ پرڪرتي ۾ اُن پرماتم پرش جي وچ ۾ هڪ حد جي ريکا آهي. جيستائين پرڪرتي جي پرماڻن جو دٻاءُ وڌيڪ رهي ٿو، تيستائين مايا اُتساهه ڏيندي آهي ۽ جڏهن ساڌڪ اُن ڪان مٿي چڙهندو آهي، ايشور، اشٽ يا ستگرو جي ڪاريه کيتر ۾ پرويش پراپت ڪري وٺندو آهي، اُن ڪان پوءِ ستگرو اشٽ (ياد رهي اُتساهه ڏيندڙ جي استان تي ستگرو، پرماتما، اشٽ، ڀڳوان سم ارٿي، ساڳي معنيٰ وارا آهن. ڪجهه به چَون، چوندو ڀڳوان ئي آهي. هردي ۾ رَٿي ٿي ويندو آهي، آتما مان جاڳ رت ٿي اُن انوراڳي ساڌڪ جي پاڻ راهه ۾ رهبري ڪرڻ لڳندو آهي.

پوجيه مهاراج جي چوندا هئا-” اڙي پرماتما جي اسان ڪي چاهه آهي، جنهن سطح تي اسين بيٺا آهيون، اُن سطح تي پاڻلهي جيستائين آتما جاڳرت نٿو ٿئي. تيستائين صحيح ماترا ۾ ساڌن جي شروعات نٿي ٿئي. اُن ڪان پوءِ ڪجهه ساڌڪ ڪان پار لڳندو آهي، اُها ان جي دين آهي. ساڌڪ ته نمت ماتر ٿي اُن جي اشاري ۾ حڪم تي هلندو ئي رهندو آهي. ساڌڪ جي وجيه، سوپ اُنجي دين آهي. اهڙي انورگي جي لاءِ ايشور پنهنجي درشٽيءَ سان ڏسندو آهي، ڏيکاري ٿو پنهنجي سروپ تائين پهچائي ٿو.“ شري ڪرشن چون ٿا ته منهنجي دواران ماريل انهن ويرين کي مار. پڪ ئي پڪ تنهنجي وجيه ٿيندي، مان جو بيٺو آهيان.

सञ्जय उवाच
एतच्छ्रुत्वा वचनं केशवस्य
कृताञ्जलिर्वेपमानः किरीटी।
नमस्कृत्वा भूय एवाह कृष्णं
सगद्गदं भीतभीतः प्रणम्य ।।३५।।

سنجيہ اُواچ
”ايتڇُتوا وَچَنم ڪيشَوَ سيہ-
ڪِرتانجليس، ويپمانَھ ڪِريٽي ۔
نَمَسڪِرِتوا ڀويہ ايواھ ڪِرشڻم
سَگَدگَدم ڀيتڀيتھ پرَڻامِيہ ۔۔ (٣٥)

سنجيہ چيو - (جيڪو ڪجھہ ارجن ڏٺو، نيڪ ائين ئي سنجيہ ڏٺو آهي. اڳيان سان ڏڪيل من ئي انڌو ڌتراشٽر آهي: اهڙو من بہ سنيم جي ذريعي چڱيءَ طرح ڏسي ٿو، ٻڌي ٿو، سمجهي ٿو، ڪيشو جي مٿين وچنن کي ٻڌي مُڪ ڌاري ارجن ٻجي ٻجي ڏڪندي ڪنبندي هٿ جوڙي نمسڪار ڪري وري شري ڪرشن سان گد گد واڻيءَ سان ئي ڳالهايو.

अर्जुन उवाच
स्थाने हृषीकेश तव प्रकीर्त्या
जगत्प्रहृष्यत्यनुरज्यते च।
रक्षांसि भीतानि दिशो द्रवन्ति
सर्वे नमस्यन्ति च सिद्धसङ्घाः ।।३६।।

ارجن اُواچ
سٿاني رِشيڪيشَ تَوَ پرَڪيرِتيا-
جگَتپرَ هَرِ شيَتينُر جيَتي چہ ۔
رَڪشانِسي ڀيتانِ دِشو دِرَوَنِت-
سَروي نَمَسيَنِتي سِڌَ سنگهاھ ۔۔ (٣٦)

هي انتر يامن رشيڪيش ! هيءُ صحيح ئي آهي تہ

توهانجي ڪيرتيءَ سان سنسار خوش ٿئي ٿو ۽ انوراگ کي پراپت ٿئي ٿو. توهانجي ئي مهما سان ڀڄندڙ راڪشس چوڌاري، چوطرفن ۾ ڀڄندا آهن ۽ سڀ سِڌ گَڻن جو ميڙ توهانجي مهما کي ڏسي نمسڪار ڪن ٿا.

कस्माच्च ते न नमेरन्महात्मन्
गरीयसे ब्रह्मणोऽप्यादिकर्त्रे।
अनन्त देवेश जगन्निवास
त्वमक्षरं सदसत्तत्परं यत्॥३७॥

”ڪَسماچ تي نہَ نَمينرَ نِمَها تِمَنِہ-
گرييَسي بِرَهَمَڻو پَيا دڪرِترِي ا
اَنَنَت ديو يشَ جَگننواِس-
تِوَمَڪِشَرَ ۾ سَدَ سَتِتپِرَ ۾ يَتِ ا ا (٣٧)

هي مهاتمن ! برهما جو بہ آدي ڪرتا ۽ سڀ کان وڏا توهانجي لاءِ هو سڀ ڪيئن نمسڪار نہ ڪن، ڇو جو هي اَنَنت ! هي ديويشي، هي جگَنِنواس ! سَتِ، اَستِ ۽ اُن کان بہ پري اڪشر ارٿات اڪشيہ سوروپ توهين ئي آهيو. ارجن اڪشيہ سروپ جو ظاهر درشن ڪيو هو. فقط ٻڌيءَ جي سطح تي ڪلپنا ڪرڻ يا مڃڻ ماتر سان ڪائي اهڙي استٿي نٿي ملي، جو اڪشيہ آهي. ارجن جو ظاهري درشن هنجي اندر جي انوڀوتي آهي. هن نمرتا سان چيو-

त्वमादिदेवः पुरुषः पुराण–
स्त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम्।
वेत्तासि वेद्यं च परं च धाम
त्वया ततं विश्वमनन्तरूप॥३८॥

”تِو مادِ ديوَهہ پُرَشهہَ پُراڻ-

سِتِوَ مِسيہ وِشوَسيہَ پَرَمَم نڌانَمِ ا
ويتاسِي ويدِيَمِ چہَ پَرَمِ چہَ ڌام -
تِوِ يا تِتَمِ وِشِوَ مَنِنِترُوپ اا'' (٣٨)

توهين آدي ديو ۽ سناتن پرش آهيو. توهين هن جڳت جا پرم آڌار ۽ ڄاڻڻ وارا آهيو، ڄاڻڻ يوگيہ آهيو ۽ پرم ڌام آهيو. هي اننت سروپ ! توهان کان هي سمپورڻ جڳت وياپت آهي. توهين سڀ ڪجهہ آهيو.

वायुर्यमोऽग्निर्वरुणः शशाङ्कः
प्रजापतिस्त्वं प्रपितामहश्च।
नमो नमस्तेऽस्तु सहस्रकृत्वः
पुनश्च भूयोऽपि नमो नमस्ते ।।३९ ।।

''وايورِ يمو گِنرِ وَ روُڻهہ شَشا نِڪهہ -
پرَجا پَتِسِتُوَ مِ پرَ پتا مَهشِچہ ا
نَمو نَمَسِتيِستوُ سهِسرَ ڪِرتيوَهہ-''
پُنَشَچِيوُ يو پي نَمو نَمَسِتي اا (٣٩)

توهين ئي وايو، يمراج، اگني، سمنڊ، چندرما ۽ پرجا جا سوامي برهما ۽ برهما جا بہ پتا آهيو. توهانکي هزارين وار نمسڪار آهي. وري بہ وار وار نمسڪار آهي. بيحد شرڌا ۽ ڀڳتي سبب نَمَنُ ڪندي ارجن کي ترپتي نہ ٿي رهي هئي.

नमः पुरस्तादथ पृष्ठतस्ते
नमोऽस्तु ते सर्वत एव सर्व।
अनन्तवीर्यामितविक्रमस्त्वं
सर्वं समाप्नोषि ततोऽसि सर्वः ।।४० ।।

''نَمَهہ پُرِستا دَٿ پِرِشِٺَتِسِتي -
نَمو سِتوُتي سَروَت ايوَ سَروَ ا
انَنِتَو يرِ يا مِتوِ ڪِرَمَ سِتُوَمِ -

سَروي سَماپنوشي تتوسي سَروَهہ ا ا (۴٠)

هي اتِينت سامرٿيہ وارا ! توهانکي اڳيان ۽ پٺيان کان بہ نمسڪار آهي. هي سَرواتمن ! توهان کي سڀني طرفن کان نمسڪار آهي، ڇاڪاڻ هي اتِينت پراڪرم شالي! توهين سڀني پاسي سنسار کي وياپت ڪري رهيا آهيو، تنهن ڪري توهين ئي سَروَ روپ ۽ هر هنڌ آهيو. ان طرح وري وري نمسڪار ڪري ڊنل ارجن پنهنجي چوڪن جي معافي لاءِ ٻاڏائي ٿو.

सखेति मत्वा प्रसभं यदुक्तं
हे कृष्ण हे यादव हे सखेति।
अजानता महिमानं तवेदं
मया प्रमादात्प्रणयेन वापि ।।४१ ।।

سَکيتي مَتوا پرَسَڀِم يَدُڪتَم
هي ڪرشڻ هي يادوَ، هي سکيتي ا
اجانَتا مَهِمانَم تَويدَم
مَيا پرَماداتپرَڻَيينَ واپي ا ا (۴١)

توهانجي هن پرڀاوَ کي نہ ڄاڻندي توهانکي سکا، متر ، سمجهي، مون منهنجي دواران پريم يا غلطي ۾ پل وچان بہ هي ڪرشن، هي يادوَ، هي سکا ان طرح جو ڪجهہ هٺ مان چيو آهي تنهن ڪري:

यच्चावहासार्थमसत्कृतोऽसि
विहारशय्यासनभोजनेषु।
एकोऽथवाप्यच्युत तत्समक्षं
तत्क्षामये त्वामहमप्रमेयम् ।।४२ ।।

يَڇاوَها سارٿَمَسَتڪرِ توسي
وِهارَ شَيِياسَنَيو جنيشوَ ا

ايڪو ٿوا پيَڇيُتَ تَتِسَمَڪِشَمِ
تَتِڪِشا مَيي ٿُوامَهِپرَميَيَمِ ।। (۴۲)

هي اڇُيَت! جو توهان سان ڪلڻ جي لاءِ وهار، سمهڻ آسن ۽ ڀوڄن وغيره اڪيلي يا اُنهن ماڻهن جي سامهون به توهانجو اپمان ٿيو هجي، اُهي سڀ اپراڌ بنا سمجهه، بنا ڪنهن خيال جي ڪيا آهن، اُنهن لاءِ مان معافي طلب آهيان. ڪهڙي طرح معافي ڏئي؟

पितासि लोकस्य चराचरस्य
त्वमस्य पूज्यश्च गुरुर्गरीयान्।
न त्वत्समोऽस्त्यभ्यधिकः कुतोऽन्यो
लोकत्रयेऽप्यप्रतिमप्रभाव ।।४३ ।।

پِتاسي لوڪسيہ چَراچَرَسِيہ
تِوَمَسيہَ پوُجيَشچہ گُرورِگَريياںِ ।
نہَ تِوَتِسَمو سِتيَبِيَڌِڪَهہ ڪُتونِيو
لوڪَترَ ييپيَپرَ تيمَپرَياوَ ।। (۴۳)

توهين هن چراچہ جڳت جا پتا گروءَ ڪان به مهان گرو ۽ پوڄنيہ آهيو. جنهن جي ڪائي برابري نہ آهي پيٽ نہ آهي. اهڙي اپرَتِمَ پرڀاوَ وارو ! توهانجي سمان ٽنهي لوڪن ۾ ٻيو ڪوئي نہ آهي، پوءِ توهان ڪان وڌيڪ ڪيئن هوندو؟ توهين سَکا (مِترَ) به نہ آهيو سَکا تہ پاڻ جهڙو ٿيندو آهي.

तस्मात्प्रणम्य प्रणिधाय कायं
प्रसादये त्वामहमीशमीड्यम्।
पितेव पुत्रस्य सखेव सख्युः
प्रियः प्रियायार्हसि देव सोढुम् ।।४४ ।।

تَسِماتِپرَ ڻَمِيہَ پرَڻيڌايہ ڪايَمِ

پِرَسادَيي تِوامَهَميِشميِڊِيَمِ ا
پِتيِوَپُتِرَسيَہ سَکيِوَ سَکِيُهہ
پِرَيَهہ پِرِيايارِهَسي ديوَ سوڊُمِ ا ا (۴۴)

توهين چراچر جا پتا آهيو، تنهنڪري مان پنهنجي شرير کي چڱيءَ طرح توهانجي چرڻن ۾ رکي، پرنام ڪري، اُستتي ڪرڻ يوگيہ توهان ايشور کي پرسن ٿيڻ لاءِ پرارٿنا ڪريان ٿو.

هيديو! پتا جيئن پُٽ جا، سکا (متر)جيئن سکا (مِترِ) جا ۽ پتي جيئن پريہ پتنيءَ جي اپراڌن کي معاف ڪري ٿو، تيئن توهين بہ منهنجن اپراڌان کي سهن ڪرڻ يوگ يہ آهيو. اپراڌ ڪهڙو آهي؟ اسان ڪڏهن هي يادوَ! هي سکا! هي ڪرشڻ چيو هو. چا ڪرشڻ چوڻ اپراڌ آهي؟ ڪارا تہ آهيو ئي سهڻو ڪيئن چيا ويندا ؟ يادوَ چوڻ بہ اپراڌ ڪونہ هو؛ ڇاڪاڻ تہ يَدو ڪُل ۾ تہ جنم ٿيو ئي هو. سکا چوڻ بہ اپراڌڪونہ هو، چو جو ڪرشڻ پاڻ بہ ارجن جو سکا مڃي ٿو. جڏهن ڪرشڻ چوڻ اپراڌ ئي هو، هڪ ڀيرو ڪرشڻ چوڻ جي ڪري ارجن اننت ڀيرا گڙگڙائي معافي گهُري رهيو آهي، تہ جَپ ڪنهنجو ڪريون؟ نالو ڪهڙو کڻون؟

حقيقت ۾ چنتن جو جيڪو وڌان پاڻ يوگيشور شري ڪرشڻ ٻڌايو آهي، اٿين ئي توهين ڪريو. هنن پوءِ ٻڌايو، ”اومتِيي ڪا اڪشررم برهم وِياهَرَن مامَنوُ سِمرَنِ“ ارجن ! ”اوم“ بس ايتري ئي اڪشيہ برهم جي سڃاڻپ آهي، ان جو تون جپ ڪر ۽ منهنجو ڌيان ڌر. ڇاڪاڻ تہ اُن پرم پاوَ ۾ پرويش ملڻ کان پوءِ اُن مهاپرش جو بہ اهوئي نالو آهي، جو اُن اويڪت جي سڃاڻپ آهي. پرياوَ ڏسڻ تي ارجن کي لڳو تہ هي نہ تہ ڪارو آهن نہ سندر، نہ سکا آهي، نہ يادوَ! هيءُ تہ اڪشيہ برهم جي اسٿتي وارا مهاتما آهن.

سچي گيتا ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ پنج دفعا اوم جي اُچارڻ تي زور ڏنو. هاڻي جيڪڏهن توهانکي جَپُ ڪرڻو آهي، ته ڪرشن ڪرشن نه چئي اوم جو ئي جپ ڪريو. گهڻو ڪري ڀاوَڪ لوڪ ڪونه ڪو رستوڪڍي وٺندا آهن. ڪو اوم جپڻ جي اڏڪار ۽ اڏڪار نه هئڻ جي چرچا سان ٻڌل آهن، ته ڪي وري مهاتمائن جي ڏُهائي ڏين ٿا يا ڪوئي شري ڪرشڻ ئي نه اُن ڪان پهرين راڌا ۽ گوپين جو نالو به اُنهن جي تڪڙي پرسنتا جي لوڀ ۾ جپي ٿو. پُرشُ شرڌامَيه آهي ان ڪري اُنجو اهڙو جپڻ ماتر ڀاوُڪتا آهي. جيڪڏهن توهين سچ پچ ڀاوُڪ آهيو؛ ته هنجي آگيا جو پالن ڪريو. هو اويڪت ۾ استٿ هوندي به اڄ توهانجي سامهون ڪونهي ليڪن اُنهن جي واڻي توهانجي سامهون آهي، ويجهو آهي. هنن جي آگيا جو پالن ڪريو نه ته ته توهين ئي ٻڌايو ته گيتا ۾ توهانجو ڪهڙو آستان آهي؟ ايترو ضرور آهي ته ”اِڏيبيشِيَتي چَه يَه اِمَم شرڌااوان نَسوُيَشِچَه شِرِڻوُيادَپي يونَرَهَه ا“ جيڪو ايياس ڪري ٿو، ٻڌي ٿو، اهو گ يان ۽ يگيه ڪي ڄاڻي ٿو، شُڀ لوڪن کي پائي وڃي ٿو. هاڻِي ايياس ضرور ڪريو. پراڻ-اَپان جي چنتن ۾ ”ڪرشڻ“ نالي جو سلسلو پڪڙ ۾ نٿو اچي. گهڻائي ماڻهو خالي ڀاوَڪتاوش راڌي راڌي چوڻ لڳا آهن. اجڪلهه اڏڪارين کان ڪم نه ٿيڻ تي اُنهن کي مٿن مائٽن سان، پريمي يا پتنيءَ سان ”سورس“ لڳائي ڪم پتائڻ جي پرمپرا آهي. ماڻهوُ سوچين ٿا ته شايد ڀڳوان جي گهر ۾ ائين هلندو هوندو، هاڻي اُنهن ”ڪرشڻ“ چوڻ بند ڪري ”راڌي - راڌي“ چوڻ شروع ڪيو آهي. هو چون ٿا، ”راڌي راڌي! شيام ملادي“! راڌا هڪ دفعو وچڙي ته پاڻ شيام سان نه ملي سگهي، هوءَ توهانکي ڪيئن ملائي؟ هاڻي

ٻئي ڪنهنجو چوڻ نہ مڃي شري ڪرشڻ جي حڪم ڪي، آگيا ڪي، اکر اکر ڪري مڃيو، اوم جو جاپ ڪريون. ها! ايستائين نيڪ آهي تہ راڌا اسانجو آدرش آهي. اوتري ئي لگن سان اسانکي بہ لڳڻ گهرجي. جيڪڏهن پائڻو آهي، تہ راڌا وانگر وِرَهي ٿيڻو آهي.

پهرين بہ ارجن ''ڪرشڻ'' چيو. ''ڪرشڻ'' هنن جو مشهور نالو هو. ائين تہ گهڻيئي نالا هئا، جيئن گوپال. گ هڻائي ساڌڪ گرو - گرو يا گروءَ جو مشهور نالو پاوَ جي وس جيڻ چاهين ٿا؛ پر پراپتي ڪان پوءِ هرهڪ مهاپرش جو اُهوئي نالو آهي، جنهن اويڪت ۾ هو استت آهي. گهڻيئي شش سوال ڪندا آهن گرديو! جڏهن ڌيان توهانجو ٿا ڪريون تہ پراڻو نالو ''اوم'' وغيره چو جپيون، ''گرو-گرو'' يا ''ڪرشڻ ڪرشڻ'' چو نہ چئون. پر هتي يوگيشور صاف ڪيو، ظاهر ڪيو تہ اويڪت سوروپ ۾ ملڻ سان گڏ مهاپرش جو بہ اُهوئي نام آهي جنهن ۾ هو استت آهي. ''ڪرشڻ'' ڪوڻڻ جو نالو هو، جيڻ جو نام نہ. يوگيشور شري ڪرشن ڪان ارجن پنهنجي اپراڌن جي لاءِ معافي جي ياچنا (طلب) ڪئي، هنن کي سپاويڪ روپ ۾ اچڻ لاءِ پرارٿنا ڪئي. شري ڪرشن مڃي ويو، سهج ٿي ويو معنيٰ هن کي معاف بہ ڪري ڇڏيائين. هن وينتي ڪئي.

अदृष्टपूर्वं हृषितोऽस्मि दृष्टवा
भयेन च प्रव्यथितं मनो मे।
तदेव मे दर्शय देवरूपं
प्रसीद देवेश जगन्निवास।।४५।।

اَدرِشٽپورِ ومِ هَرشتوسِمِ دِرِشٽوا
ڀَيينَ چَہ پِرَ وِيَٿِتَمِ مَنومي ا
تَديوَمي دَرِشيہ ديورُوُپَمِ

پِرَسِيدَ ديويش جَگَنِنواس ١١ (٤٥)

اجا تائين ارجن جي سامهون يوگيشور وِشِوَ روپ ۾ آهي. هاڻي هو چوي ٿو تہ مان پهرين نہ ڏٺل توهانجي هن آشچريہ‌ميہ عجب روپ کي ڏسي خوش ٿي رهيو آهيان ۽ منهنجو من ڊپ کان ڏاڍو وياڪل بہ ٿي رهيو آهي. پهرين تہ سڪا سمجهندو هوس، ڏنش وديا ۾ ڪڏهن پاڻ کي ڪجهہ اڳيان ئي سمجهندو هوس، پر هاڻي توهانجو پرڀاءُ ڏسي ڊڄي رهيو آهيان. اڳئين اڏياءَ ۾ پرڀاوُ ٻڌي پاڻ کي گياني ٿي مڃيائين. گيانيءَ کي ڪڏهن بہ ڊپ نٿو ٿئي. حقيقت ۾ هرهڪ درشن جو اثر ئي الڳ ٿئي ٿو. سڀ ڪجهہ ٻُڌي ۽ مڃي وڃڻ کان پوءِ بہ سڀ ڪجهہ هلي پاڻ ڄاڻڻ ئي باقي رهي ٿو. هو چوي ٿو پهرين نہ ڏٺل توهانجي هن روپ کي ڏسي مان خوش ٿي رهيو آهيان. منهنجو من ڊپ ۾ وياڪل بہ ٿي رهيو آهي هاڻي هي ديو! توهين پرسن ٿيو. هي ديويش ! هي جگنواس! توهين پنهنجي هُن روپ کي ئي ڏيکاريو. ڪهڙو روپ؟

किरीटिनं गदिनं चक्रहस्त-
मिच्छामि त्वां द्रष्टुमहं तथैव।
तेनैव रूपेण चतुर्भजेन
सहस्रबाहो भव विश्वमूर्ते ।।४६ ।।

”ڪِرِيٽِنَمِ گَدِنَمِ چَڪِرَهَسِتَ
مِڇامي تُوام دِرشِٽُمَمِ تَٿئيوَ ١
تي نَئيوَ روُپيڻ چَٽُرِ ڀُرِجينَ
سَهِسرَ باهويَوَ وِشوَموُرتي ١١ (٤٦)

مان توهانکي ائين ئي معنيٰ پهرئين وانگر سِرَ تي مُڪَٽ ڌارڻ ڪيل، هٿ ۾ گدا ۽ چِڪِرَ ڪنيل هجي ائين ڏسڻ ٿو چاهيان. تنهنڪري هي وشوَ روپ ! هي مهاباهو! توهين

پنهنجي اُن چَتُرڀُج سوروپ ۾ اچو. ڪهڙو روپ ڏسڻ چاهيائين؟ چترڀج روپ! هاڻي ڏسڻو آهي تہ چَتُرڀُج روپ آهي ڇا؟

श्रीभगवानुवाच
मया प्रसन्नेन तवार्जुनेदं
रूपं परं दर्शितमात्मयोगात्।
तेजोमयं विश्वमनन्तमाद्यं
यन्मे त्वदन्येन न दृष्टपूर्वम्॥४७॥

شري ڀڳوان اُواچ
”مَيا پرَسَننينَ تواريُنيدَم
روپَم پَرَم دَرشِتَماتِمَيوڳات ।
تيجو مَيَم وشوَ مَنَنتَمادِيَم
يَنمي تُوَدنيينَ نہ دِرشِٽپوُرِوَم ॥ (٤٧)
ان طرح ارجن جي پرارٿنا ٻُڌي شري ڪرشڻ چيو ارجن! مون انوگرهہ پوروڪ پنهنجي يوگہ شڪتي جي پرڀاوَ سان پنهنجو پرم تيجوميہ، سڀ جو آدي ۽ حد کان رهت وِشوَ روپ توکي ڏيکاريو آهي، جنهن کي توکان سواءِ ٻئي ڪنهن بہ پهرين ڪونہ ڏٺو.

न वेदयज्ञाध्ययनैर्न दानै-
र्न च क्रियाभिर्न तपोभिरुग्रैः।
एवंरूपः शक्य अहं नृलोके
द्रष्टुं त्वदन्येन कुरुप्रवीर॥४८॥

نہ ويدَيَڳياڌِ يَيَنَئيِرنَ دانَئي
نِرچہَ ڪِرياڀِين تپو ڀِي رُڳرئيهہ ।
اِيوَم روُپَهہ شڪيہَ اَهَم نِرلوڪي
دِرشٽُم تِوَدنيينَ ڪُروُپِرَوير ॥ (٤٨)
ارجن! هن منش لوڪ ۾ ان پرڪار وِشوَ روپ وارو مان نہ

ويد سان، نہ يگيہ سان، نہ ابياس سان، نہ دان سان، نہ ڪِريا سان،نہ گھور تپ سان ۽ نہ توڪان سواءِ ڪنھن ٻئي ڪان ڏسڻ سَمِيَوَ آھي، ممڪن آھي ارٿات تو ڪانسواءِ ھي روپ ٻيو ڪوئي ڏسي ئي نٿو سگھي. تڏھن تہ گيتا تنھنجي لاءِ بيڪار آھي. ڀڳوت درشن جون بہ يوگيتائون ارجن تائين سيمت رھجي ويون، جڏھن اڳ ۾ ٻڌائي آيا آھن تہ ارجن! راڳہ، ڀيہَ ۽ ڪروڌ ڪان رھت اننيہ من سان منھنجي شرن آيل گھٽيئي ماڻھو گيان روپي تپ ڪان پوتر ٿي ساڪيات منھنجي سوروپ کي پراپت ٿي چڪا آھن. ھتي چون ٿا توڪانسواءِ نہ ڪير ڏسي سگھيو آھي ۽ نہ آئيندھ ۾، پوشيہ ۾ ڪير ڏسي سگھندو. ھاڻي ارجن ڪير آھي؟ ڇا ڪوئي پنڊڌاري آھي؟ يا ڪوئي شرير ڌاري آھي؟ نہ حقيقت ۾ انوراڳہ ئي ارجن آھي، انوراڳہ ڪانسواءِ نہ ڪڏھن ڪوئي ڏسي سگھيو آھي ۽ نہ پويشيہ ۾ ڪڏھن ڏسندا. سيني طرفن ڪان چت سميٽي ھڪ ماتر اشٽ لاءِ پورو راڳہ ئي انوراڳہ آھي. انوراڳيءَ لاءِ ئي پراپتي جو وڌان آھي.

मा ते व्यथा मा च विमूढभावो
नृष्ट्वा रूपं घोरमीदृङ्ममेदम् ।
व्यपेतभीः प्रीतमनाः पुनस्त्वं
तदेव मे रूपमिदं प्रपश्य ।।४९।।

ما تي وِيٿا ماچہ وِموُڍياوو
دِرِشٽِوا روُپَمِ گھورميدِرِگمَميدَمِ
وِيَپيتڀيہَہ پِريتمَناھَہ پُنَستوَمِ
تَديو مي روُپمِدَمِ پِرَپَرَپَشيہ ا ا (۴۹)

اھڙي طرح سان منھنجي ھن ڀيانڪروپ کي ڏسي توکي وياڪلتا نہ ٿئي ۽ موڙھہ ڀاوَ بہ نہ ٿين جو گھبرائي الڳ ٿي

وچين. هاڻي تون بنا دپ ۽ پريت پريل من سان اُنهي ئي منهنجي هن روپ کي معنيٰ چَتَريُڄ کي وري ڏس.

सञ्जय उवाच
इत्यर्जुनं वासुदेवस्तथोक्त्वा
स्वकं रूपं दर्शयामास भूयः।
आश्वासयामास च भीतमेनं
भूत्वा पुनः सौम्यवपुर्महात्मा ।।५०।।

سنجيہ اُواچ

اِتيَرِجُنَمِ واسِديوَ سِتَٿوڪِتوا
سِوَڪَمِ روپم دَرِشَياماسَ ڀوُيَهہ ا
آشوا سَياماس چَہ ڀيتَمينَمِ
ڀوُتوا پُنَهہ سَئوُمِيَوپورمَهاتِما اا (۵۰)

سنجيہ چيو هرهنڌ واس ڪرڻ وارو ديو اُن واسديو ارجن کي ان طرح چئي وري ائين ئي پنهنجي روپ کي ڏيکاريو. وري مهاتما شري ڪرشڻ ”سَئوومِيَوَپُهہ “ ارٿات پرسن ٿي ڊنل ارجن کي ڌيرج ڏنو. ارجن چيو

अर्जुन उवाच
दृष्ट्वेदं मानुषं रूपं तव सौम्यं जनार्दन।
इदानीमस्मि संवृत्तः सचेताः प्रकृतिं गतः।।५१।।

ارجن اُواچ

دِرِشٽويدَمِ مانُشَمِ روپَمِ تَوَ سَئوُمِيَمِ جناردن ا
اِدانيِمَسِمي سَنِوِرتَمِ سچيتاهہ پرَڪِرِتِمِ گَتَهہ اا (۵۱)

جناردن ! توهانجي هن بيحد شانت منش روپ کي ڏسي هاڻي مان پرسن چت ٿيو آهيان پنهنجي سڀاوَ کي پراپت ٿي ويو آهيان. ارجن چيو هو ڀڳوان ! هاڻي توهين مونکي چَتُرَ ڀُڄ سوروپ جو درشن ڪرايو. يوگيشور ڪرايو بہ؛ پر ارجن جڏهن

ڏنو، تہ ڇا پاتائين؟ مانُشَمِ روُپَمِ'' منش جي روپ کي ڏٺو . حقيقت ۾ پراپتي کان پوءِ مهاپرشن ئي چترڀُڄ ۽ اننت ڀُڄ چوائيندا آهن. ٻن ٻانهن وارو مهاپرش تہ انوراگيءَ جي سامهون وينو ئي آهي؛ پر ٻيو ڪوئي پريمي ڪٿان کان بہ ڪوئي سمرڻ ڪري ٿو تہ اُهوئي مهاپرش اُن ياد ڪندڙ جي سڌ تي جاڳرت ٿي رَٿي ٿي اُن جو بہ مارگہ درشن ڪندو آهي. ''ڀُڄا'' (ٻانهون) ڪاريہ جي نشاني آهي. اُهي اندر بہ ڪم ڪن ٿا، ٻاهر بہ، اهوئي چترڀج سوروپ آهي. اُنهن جي هٿن ۾ شنک، چڪر، گدا ۽ پَدمِ سلسلي سان سچو لکشيہ گهوش، ساڌن چڪر جو هلڻ ، اندرين جو روڪڻ ۽ نرمل نرليپ ڪاريہ جي سمرٿيءَ جي نشاني آهي. اهوئي ڪارڻ آهي تہ چترڀُڄ روپ ۾ اُنهن کي ڏسي بہ ارجن اُنهن کي منش روپ ۾ پاتو چترڀج مهاپرشن جي شرير ۽ سوروپ جي ڪاريہ ڪرڻ جي وڏي وشيش جو نالو آهي، نہ تہ هو ڇئن هٿن وارو ڪوئي ڪرشڻ هو.

श्रीभगवानुवाच

सुदुर्दर्शमिदं रूपं दृष्टवानसि यन्मम।

देवा अप्यस्य रूपस्य नित्यं दर्शनकाङ्क्षिणः।।५२।।

شري ڀڳوان اُواچ

''سُدُرِشَرِمدَمِ روُپَم دِرِشٽوانَسي يَنِمَمَ ا

ديوا اَپِيَسِيَہ روُپِسِيَہ نِتِيَمِ درشنڪا ڱِڪشَڻَهہ ''اا (٥٢)

مهاتما ڪرشڻ چيو: ارجن ! منهنجو هيءُ روپ ڏسڻ ڏاڍو درلڀ آهي، جيئن تہ تو ڏٺو آهي، ڇاڪاڻ تہ ديوتا بہ سدائين هن روپ جي درشن جي اڇا رکن ٿا. حقيقت ۾ سڀ ماڻهو سنت کي سڃاڻي ئي نہ ٿا سگهن. '' پوجيہ ستسنگي مهراج'' اندرين پريرٽا وارو پورڻ مهاپرش هو، پر لوڪ اُن کي پاڳل سمجهندا رهيا، ڪنهن ڪنهن پڙيہ آتما کي آڪاش واڻي ٿي

تہ هيءُ ستگرو آهن؛ فقط اُنهن هننکي هردي سان پکڙيو، اُنهنجي سروپ کي پاتائون ۽ پنهنجي گتي پائي ورتي. اهوئي شري ڪرشن چون ٿا تہ جنهن جي هردي ۾ دئوي سمپد جاڳرت آهي، اُهي ديوتا بہ سدا هن روپ جي درشن جي تمنا رکن ٿا. تہ ڇا يگيہ، دان يا ويدن جي اڌينن سان توهان کي ڏسي سگهجي ٿو؟ هو مهاتما چون ٿا :

नाहं वैदैर्न तपसा न दानेन न चेज्यया।
शक्य एवंविधो द्रष्टुं दृष्टवानसि मां यथा।।५३।।

”ناهَمِ ويدَئيرِن تَپَسا نَ دانينَ نہ چيجِيَيا ا
شَڪيہ ايوَمِوڌو دِرِشٽُمِ دِرِشٽوانسي مامِ يَٿا ا ا (۵۳)

نہ ويدن سان، نہ تپ سان، نہ دان سان ۽ نہ يگيہ سان مان هن طرح ڏسندڙ کي سولو آهيان، جنهن طرح تو ڏٺو آهي. تہ ڇا توهان کي ڏسڻ جو ڪوئي اُپاءُ ڪونهي؟ هو مهاتما چون ٿا، هڪ اُپاءُ آهي

भक्त्या त्वनन्यया शक्य अहमेवंविधोऽर्जुन।
ज्ञातुं द्रष्टुं च तत्त्वेन प्रवेष्टु च परन्तप।।५४।।

ڀَڪتيا تُوَ نَنِيَيا شَڪيہَ اَهميوَمِوڌورِ جُنَ ا
گياتُمِ دِرِشٽُمِ چہ تَتِوينَ پرَويشٽُمِ پَرِنتَپَ ا ا (۵۴)

هي سريشٽ تَپ وارا ارجن! اَنَنِيَہ ڀڳت دواران ارٿات مون کان سواءِ ٻئي ڪنهن ديوتا جو سمرڻ نہ ڪندي، اَنَنِيَہ شرڌا سان تہ مان هن طرح ظاهر ڏسڻ جي لاءِ ، تَتِوَ سان ساکيات ڄاڻڻ جي لاءِ ۽ پرويش ڪرڻ جي لاءِ بہ آسان آهيان معنيٰ هنجي پراپتي جو هڪ ماتر سولو ذريعو اَنَنِيہ ڀڳتي آهي. انت ۾ بہ اَنَنِيَہ ڀڳتيءَ ۾ گيان جي ڦل جي يوگيہ ٿي وڃي ٿو جيئن تہ اڳيان اڌياءَ ستين ۾ ڏيکاريو ويو آهي. پوءِ وري هنن چيو تہ توکان سواءِ نہ ڪوئي ڏسي سگهيو آهي ۽ نہ ڪوئي ڏسي سگهندو،

جڏهن تہ هتي چون ٿا تہ اَنَنيَہ ڀڳتيءَ سان نہ فقط مونکي ڏسي سگهجي ٿو اَپِتَ ساڪيات جاڻڻ ۽ مون ۾ پرويش بہ پائي سگهجي ٿو، ارٿات ارجن اَنَنيَہ ڀڳت جو نالو آهي، هڪ اوسٿا جو نالو آهي. انوراڳہ ئي ارجن آهي. موهہ ۽ پيار ئي ارجن آهي. پڇاڙيءَ ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ چون ٿا.

मत्कर्मकृन्मत्परमो मद्भक्तः सङ्गवर्जितः।
निर्वैरः सर्वभूतेषु यः स मामेति पाण्डव।।५५।।

مَتِڪَرِ مَڪِرنِمَ تِپَرَمو مَدِ ڀَڪِتَهہ سَنگوُرِجتَهہ ا
نِرِوَئيرِرَهہ سَرِوَ ڀوُتيشويَهہ ماميتِ پانڊوَ ا ا (۵۵)

هي ارجن! جو پرش منهنجي دواران ٻڌايل ڪرم ارٿات مقرر ڪرم، يگيارٿ ڪرم ڪري ٿو. ”مَتِپَرَمَهہ“ مون ڏانهن لاڙو رکي ڪري ٿو، جو منهنجو اَنَنيَہ ڀڳت آهي، ”سَنگوَرِجتت“ پر سنگدوش ۾ رهندي بہ ڪرم نٿو ٿي سگهي. هاڻي سنگدوش کان رهت ٿي.”نِرِوَئيرَهہ سِرِوَڀوتيشوُ“ سمپورڻ ڀوت پراڻين ۾ ويرڀاوَ کان رهت آهي، اُهو مونکي پراپت ٿئي ٿو، تہ ڇا ارجن ڀڄ ڪئي؟ پرنُ ڪري ڇا هن جيدرٿ کي ماريو؟ جيڪڏهن اُن کي ماري ٿو، تہ ڀڳوان کي نہ ڏسي سگهي ها، جڏهن تہ ارجن ڏٺو آهي. ان مان سِڌِ ٿيو تہ گيتا ۾ هڪ بہ شلوڪ اهڙو نہ آهي، جيڪو ٻاهرين مارڪٽ جو سمرٿن ڪندو هجي جو ڇيل، آديش ٿيل ڪرم يگيہ جي پرڪريا جو آچرڻ ڪندو، جو سنگہ دوش کان الڳ رهندو تہ ڀڄ کڙي؟ جڏهن توسان ڪوئي آهيئي ڪونہ، تہ توهين ڀڄ ڪنهن سان ڪندا؟ سيني ڀوت پراڻين ۾ جو وير ڀاوَ کان رهت آهي، من سان بہ ڪنهن کي ستائڻ جي ڪلپنا نہ ڪري، اُهوئي مونکي پراپت ٿئي ٿو، تہ ڇا ارجن لڙائي ورتي؟ ڪڏهن نہ.

حقيقت ۾ سنگہ دوش کان الڳ رهي جڏهن توهين انَنيَہ چنتن سان لڳو ٿا، مقرر يگيہ جي ڪريا ۾ پرورت آهيون اُن وقت رستي ۾، اُن پٽ تي راڳ دويش، ڪام ڪروڌ وغيره خراب شترو رڪاوٽ جي روپ ۾ ظاهر ٿي آهن اَنهن کان پار ٿيڻ ٿي يڌ آهي.

تاتپرج :

هن اڌياءَ جي شروع ۾ ارجن چيو پڀون! توهان جي وڀوتين کي مون وستار سان ٻڌو، جنهن سان منهنجو موهہ نشٽ ٿي ويو اگيان جو شمن ٿي ويو، شانت ٿي ويو؛ پر جيئن توهان ٻڌايو تہ مان سڀ ڪجهہ آهيان، هرهنڌ آهيان، اُن کي مان ظاهر ڏسڻ ٿو چاهيان. جيڪڏهن منهنجو ڏسڻ ممڪن هجي تہ ڪرپا ڪري اُهو سوروپ ڏيکاريو. ارجن پيارو سکا هو، متر هو، اننيہ شيوڪ هو. تنهنڪري يوگيشور شري ڪرشڻ ڪوئي بحث نہ ڪيو ترت ٿي ڏيکارڻ شروع ڪيائين تہ هاڻي منهنجي ٿي اندر بينل سپت رشي ۽ اُن کان بہ پهرين هئڻ وارن رشين کي ڏس، برهما ۽ وشڻوءَ کي ڏس چوڏاري ڦهليل منهنجي تيج کي ڏس. منهنجي ٿي شرير ۾ هڪ استان تي بيهي تون چراچر چڳت کي ڏس؛ پر ارجن اکيون مهٽيندو ٿي رهجي ويو. ان طرح يوگيشور شري ڪرشن ٻن ٽن شلوڪن تائين لڳاتار ڏيکاريندا رهيا؛ پر ارجن کي ڪجهہ بہ ڏسڻ ۾ ڪونہ آيو. سڀ وڀوتيون يوگيشور ۾ اُن وقت هيون؛ پر ارجن کي هو رواجي منش وانگر ڏسڻ ۾ اچي رهيون هيون. تڏهن اهڙي پرڪار ڏيکاري ڏيکاري يوگيشور شري ڪرشن اچانڪ روڪجي ويا. ۽ چون ٿا ارجن! انهن اکين سان تون نہ ڏسي سگهندين. پنهنجي ٻڌيءَ سان تون مونکي پرکي نٿو سگهين. ها! وٽ هاڻي مان توکي اها درشٽي ڏيان ٿو، جنهن سان تون مونکي ڏسي سگهندين.

ڀڳوان تہ سامھون بيٺو ھو. ارجن ڏٺو، سچ پچ ڏٺو. ڏسڻ ڪانپوءِ پنھنجي سوارٿي، ظالم گھٽتاين لاءِ معافي گھرڻ لڳو، جيڪي حقيقت ۾ گھٽتايون ڪونہ ھيون.

مثلن ڀڳون! ڪڏھن مون توھانکي ڪرشن، يادوَ ۽ ڪڏھن سکا چيو ھو، ارجن جي پرارٿنا سويڪار ڪري ھو ساڌارڻ روپ ۾ اچي ويو ۽ ڌيرج ڏنائين. حقيقت ۾ ڪرشن چوڻ ڪو اپراڌ نہ آھي. ھو تہ سانورو ھئوئي، سندر ڪيئن چوائيندو. يدو ونشن ۾ جنم ٿيو ھو. شري ڪرشڻ پنھنجو پاڻ کي سکا مڃيندو ھو. سچ تہ ھرھڪ ساڌڪ مھاپرش کي پھرين ائين ئي سمجھندا آھن. ڪجھہ وري اُنھي روپ ۽ آڪار سان ڪوٺيندا آھن. ڪجھہ اُنھن کي اُنھن جي وِرِتِ سان اُنھن کي پڪاريندا آھن ۽ ڪجھہ اُنھن کي پاڻ جھڙو ئي مڃيندا آھن. ھن جي سچي سوروپ کي نٿا سمجھن. ھنن جي اچنتيہ سوروپ کي ارجن سمجھيو تہ ائين لڳس تہ ھي نہ تہ ڪارا آھن ۽ نہ گورو ، نہ ڪنھن ڪُل جا آھن ۽ نہ ڪنھن جا ساٿي آھن. ھنن جھڙو ڪير آھيئي ڪونہ، تہ سکا ڪيئن؟ برابر ڪيئن؟ ھيءُ تہ اچنتيہ سروپ آھن. جنھن کي ھو پاڻ کي ڏيکارڻ چاھين، اُھوئي ھنن کي ڏسي سگھي ٿو. تنھن ڪري ھاڻي ارجن پنھنجي شروعاتي ڀُلن‌جي لاءِ معافي گھري.

سوال ٿو اُٿي تہ جڏھن ڪرشن چوڻ ڏوھہ آھي، تہ اُنھن جو نام جپيو ڪيئن وڃي؟ تہ جنھن کي يوگيشور شري ڪرشڻ ئي خود جپڻ لاءِ زور ڏنو ھجي، جپڻ جو طريقو ٻڌايو ھجي تہ ھن وڏيءَ سان توھين سمرن، چنتن ڪريو. اُھوئي آھي ”اومتييڪاڪشرم بِرَھَمَ وِياھَرَنِما مَنوُسِمِرَن“ اوم اکشيہ برھم جي برابر آھي. ”او اَھَمِ سَ اوم“ جو وياپت آھي اُھا شڪتي مون ۾ چپيل آھي. اھوئي آھي اوم جو آڌار. توھين اُن جو

جپ ڪريو ۽ ڌيان منهنجو ڪيو. روپ پنهنجو ۽ نام اوم جو ٻڌايو.

ارجن پرارٿنا ڪئي تہ چترڀج روپ ۾ درشن ڏيو. شري ڪرشن اُنهي شانت سوروپ کي ڌارڻ ڪيو. ارجن چيو! توهانجي هن شانت مانَوَ سوروپ کي ڏسي مان راضي ٿيو آهيان. مون گ هريو هو چترڀج روپ ڏيکاريو، ”مانش روپ“ . حقيقت ۾ شپ پوتر ۾ پرويش ڪرڻ وارو يوگي شرير سان هتي وينو آهي. ٻاهر ٻنهي هٿن سان ڪاريہ ڪري ٿو ۽ گڏوگڏ انتر آتما سان جاڳرت ٿي جتان بہ جو پاوڪ سمرڻ ڪن ٿا، يڪدم اُنهن جي هردي ۾ جاڳرت ٿي اُتساهہ ڏيڻ واري جي روپ ۾ ڪاريہ ڪري ٿو. هٿ هنجي ڪاريہ جي نشاني آهي، اهو ئي چترڀج آهي.

شري ڪرشڻ چيو ارجن! توکان سواءِ منهنجي هن روپ کي ڪير بہ نہ ڏسي سگهيو آهي ۽ ڀويشُہ ۾ بہ نہ ڪوئي ڏسي سگهندو. تڏهن گيتا اسان لاءِ وئرث آهي. پر نہ، يوگيشور چون ٿا هڪڙو اُپاءُ آهي. جو منهنجو اننيہ ڀڳت، مون کان سواءِ ٻئي ڪنهنجو سمرڻ نہ ڪري هميشهہ منهنجو ئي چنتن ڪرڻ وارو آهي. هنجي اننيہ ڀڳتي دواران مان ظاهر ظهور ڏسڻ جو (جيئن تو ڏٺو آهي) تَتوَ سان جاڻڻ جو ۽ پرويش ڪرڻ ۾ بہ سولو آهي. ارٿات ارجن اننيہ ڀڳت هو. ڀڳتي جو پوتر روپ آهي انوراڳہ، اشت سان پورو لڳاءُ ”مِلَنهن نہ رگهوپتين بن انوراگا“ انوراگہ کانسواءِ، پريم بنا پرش نہ ڪڏهن پاتو آهي ۽ نہ پائي سگهندو. پريم ناهي ، انوراگہ ناهي تہ ڀلي ڪير لکہ ڪوششون ڪري، جپ ڪري، تپ ڪري، دان ڪري ”هو“ نٿو ملي. هاڻي اِشت جي لاءِ بيحد پيار يا اننيہ ڀڳتي تمام ضروري آهي.

پڇاڙيءَ ۾ شري ڪرشڻ چيو: ارجن! منهنجي دواران

آديش ڪيل ڪرم ڪر، منهنجو اننيہ ڀڳت ٿي ڪر، منهنجي شرڻ وٺي ڪر، پر سنگہ دوش کان الڳہ رهي. سنگہ دوش ڪرم کي پوري ڪرڻ ۾ رڪاوٽ آهي.جيڪو ويرياوَ کان رهت آهي، اُهوئي مونکي پراپت ڪري ٿو. جڏهن سنگہ دوش نہ ’آهي، جتي اسان کي ڇڏي ٻيو ڪوئي آهي ئي ڪونہ، وير جو مانسڪ سنڪلپ بہ نہ آهي، تہ يڌ ڇا جي لاءِ؟ ٻاهر دنيا ۾ لڙائي جهڳڙا ٿيندا رهندا آهن؛ پر وجيہ ڪٿڻ واري کي بہ نٿي هلي. اشي سنسار روپي شتروءَ کي بنا سنگہ (موهہ) روپي شستر سان ڪٽي پرم ۾ پرويش پائي وڃڻ ئي حقيقي، سچي وجيہ آهي. جنهن جي پنيان هارَ آهيئي ڪونہ.

هن اڌياءَ کان پهرين تہ يوگيشور شري ڪرشڻ ارجن کي درشٽي پرڏان ڪئي، پوءِ پنهنجي وِشوَ روپ جو درشن ڪرايو هاڻي

اوم تَتَسَدِتي شريمد ڀڳوت گيتا سُپَنِشَتِسوُ برهم وديايام يوگشاستري شري ڪرشڻا رِجَنسمواد ’’وِشوَ روپ درشن يوگو‘‘ نامُئيڪادشوڌيايهہ ।। 11 ।।

ان طرح شريمد ڀڳود گيتا روپي اُپنشد ايوَمِ برهم وديا تٿا يوگشاستر وِشَيَڪ شري ڪرشڻ ۽ ارجن جو سنواد ’’وِشوَ روپ درشن يوگہ‘‘ يارهون اڌياءَ پورو ٿئي ٿو .

اِتي شريمَتِپرم هنس پرمانندسيہ شِشِيہ سوامي اڙگڙانندڪِرِ تي شريمد ڀڳود گيتاياهہ ’’يٿارٿ گيتا‘‘ ڀاشيي ’’وِشوَروپ درشن يوگہ‘‘ نامڪئيڪادشوڌيايهہ.

।। هري اوم تت ستِ ।।

١١ اوم شري پَرِماتِمَني نَمَهَ ١١

اَٿ دوادشو ڌيايَهَ

يارهين اڌياءَ جي پڇاڙيءَ ۾ شري ڪرشڻ وري زور ڏنو تہ ارجن! منهنجو هي سروپ جنهن کي توڏٺو، توکان سواءِ پهرين ڪڏهن نہ ڪنهن ڏٺو آهي ۽ نہ پوشيہ (مستقبل) ۾ ڪوئي ڏسي سگهندو. مان نہ تپ سان، نہ يگيہ سان ۽ نہ دان سان ئي ڏسڻ ۾ سولو آهيان؛ پر اننيہ ڀڳتيءَ دوارا معنيٰ مون کانسواءِ ٻئي ڪنهن هنڌ شرڌا بکڙي نہ سگهي، هميشهہ تيل ڌارا وانگر منهنجي چنتن دوارا ٺيڪ اهڙي طرح جيئن تو ڏٺو، مونکي ظاهر ظهور ڏسڻ جي لاءِ، تَتِوَ کي ساکيات ڄاڻڻ لاءِ ۽ پرويش ڪرڻ لاءِ آسان آهي. هاڻي ارجن! سدائين منهنجو ئي چنتن ڪر، ڀڳت ٿيءُ. اڌياءَ جي پڇاڙيءَ ۾ هنن چيو هو، ارجن! تون منهنجي دوارا مقرر ڪيل ڪرم ڪر. مَتِپرمَهَہ بنا ڪنهن ٻئي جي آسري منهنجي آڌار تي ڪر. اننيہ ڀڳتي ئي اُنجي پراپتي جو وسيلو آهي. ان تي ارجن جو سوال سپاويڪ هو تہ جيڪي اويڪت اکشر (نرگڻ) جي اپاسنا ڪن ٿا ۽ جي سگڻ توهانجي اُپاسنا ڪن ٿا، اُنهن ٻنهي ۾ سريشٽ ڪير آهي؟

هتي هن سوال کي ارجن ٽيون ڀيرو اُٿاريو آهي. اڌياءَ ٽئين ۾ هن چيو هو تہ، ڀڳون ! نشڪام ڪرم جي ڀيٽ ۾ سانکيہ يوگہ توهانکي سريشٽ ٿو لڳي، تہ توهين مونکي ڀينکر ڪرمن ۾ ڇوٿا لڳايو؟ ان تي شري ڪرشڻ چيو هو

ارجن! نشڪام ڪرم يوڳ سنو لڳي چاهي گيان مارگ، ٻنهي ئي درشٽين ۾ ڪرم ته ڪرڻو ئي پوندو. ايتري هوندي به جو اندرين کي هٺ سان روڪي من سان وشين جو سمرڻ ڪري ٿو اُهو پاکنڊي آهي، اهنڪاري آهي، گياني نه، هاڻي ارجن! تون ڪرم ڪر. ڪهڙو ڪرم ڪريان؟ ته ”نِيَتَمِ ڪُرو ڪَرِم تُوَمِ“ مقرر ٿيل ڪرمن کي ڪر. نرڌارت ڪرم ڇا آهن؟ ته ٻڌايائون يگيه جي پرڪريا ئي هڪ ماتر ڪرم آهي. يگيه جي وڌي ٻڌايائين، جا آراڌنا چنتن جي وِڌي وشيش آهي، پرم ۾ پرويش ڏيارڻ واري پرڪريا آهي. جڏهن نشڪام ڪرم يوڳ ۽ گيان مارگ ٻنهي ۾ ئي ڪرم ڪرڻو آهي، يگيارٿ ڪرم ڪرڻو آهي، ڪِريا هڪ ئي آهي ته فرق ڪهڙو؟ ڀڳت ڪرمن کي سمرپڻ ڪري اشٽ جي آڌار تي يگيارٿ ڪرم ۾ پرورت ٿيندو آهي، ته ٻيو سانکيه يوگي پنهنجي شڪتيءَ کي سمجهي (پنهنجي ڀروسي) اُنهي ڪرم ۾ پرورت ٿيندو آهي. پوري محنت ڪري ٿو.

اڌياءَ پنجين ۾ ارجن وري سوال ڪيو ڀڳون! توهين ڪڏهن سانکيه ذريعي ڪرم ڪرڻ جي ساراهه ٿا ڪريو، ته ڪڏهن سمپورڻ وسيلي نشڪام ڪرم يوڳ جي ساراهه ڪيو ٿا. انهن ٻنهي ۾ سريشٽ ڪير آهي؟ هيلتائين ارجن سمجهي چڪو هو ته ڪرم ٻنهي درشٽين ۾ ڪرڻو پوندو پوءِ به ٻنهي ۾ سريشٽ مارگ چوندڻ تي چاهيائين. شري ڪرشڻ چيو آ ارجن ! ٻنهي درشٽين سان ڪرم ۾ پرورت ٿيڻ وارا مونکي ئي پراپت ٿين ٿا؛ پر سانکيه مارگ جي ڀيٽ ۾ نشڪام ڪرم سريشٽ آهي. نشڪام ڪرم جي شروعات ڪرڻ بنا نه ڪوئي يوگي ٿئي ٿو ۽ نه گياني. سانکيه يوڳ ڏکيو

آهي، اُن ۾ مشڪلاتون گهڻيون آهن.

هتي ڀئين ڀيري ارجن اهوئي سوال رکيو آهي ته ڀڳون ! توهان ۾ اننيه ڀڳتيءَ سان لڳڻ وارا ۽ اويڪت اڪشر (نرگڻ) جي اُپاسنا ۾ (سانکيه يوگه سان) لڳڻ وارن انهن ٻنهي ۾ سريشٽ ڪير آهي؟

अर्जुन उवाच

एवं सततयुक्ता ये भक्तस्त्वां पर्युपासते।
ये चाप्यक्षरमव्यक्तं तेषां के योगवित्तमा:।।१।।

ارجن اُواچ

ايوَمِ سَتَتَيُڪتايي ڀَڪتاسِتُوامِ پَريوُپاستي
يي چاپيَڪشَرَ مَويڪتَمِ تيشامِ ڪي يوگوِتَماها (١)

''ايوَمِ'' معنيٰ ان طرح هن وقت توهان وِڏي ٻڌائي آهي، نيڪ انهي وڏيءَ انوسار اَننيه ڀڳت ڪان جو توهانجي شرن وٺي، توهان سان هميشهه مليل هوندي توهان جي چڱيءَ طرح اُپاسنا ڪري ٿو ۽ ٻيو جو توهان جي شرن نه وٺي آزاد روپ سان پنهنجي پروسي اُن اڪشيه ۽ اويڪت (قائم، آتما) سوروپ جي اُپاسنا ڪن ٿا جن ۾ توهين ٻه اسٿت آهيو، انهن ٻنهي ڀڳتن مان وڏيڪ اُتم يوگه ويتا ڪير آهي؟ ان تي يوگيشور شري ڪرشن چيو:

श्रीभगवानुवाच

मय्यावेश्य मनो ये मां नित्ययुक्ता उपासते।
श्रद्धया परयोपेतास्ते मे युक्ततमा मतां।।२।।

شري ڀڳوان اُواچ

''مَييا ويِشيَه مَنويي مامِ نِتيَيڪتا اُپاسَتي
شِرَڌَيا پَرَيوپيتاسِتي مي يُڪتتما متاهَه (٢)

ارجن! مون ۾ من کي ايڪاگر ڪري سدائين مون سان

ملِيل هوندي جي ڀڳت جن پرم سان سنڀنڌ رکڻ واري سريشٽ شرڌا سان ملِيل رهي منهنجو ڀڄن ڪن ٿا، اُهي مان يوگين کان بہ وڌيڪ اُتم يوگي مڃيان ٿو.

ये त्वक्षरमनिर्देश्यमव्यक्तं पर्युपासते।
सर्वत्रगमचिन्त्यं च कूटस्थमचलं ध्रुवम्।।३।।

يي ٽُوَڪِشرَ نِرديشيَمَويڪتَمِ پَرِيوُپاسَنتي
سَروَترَگَمَ چِنتيَمِ چہ ڪوُٽَستَمَچلَمِ ڌِرُوَمِ'' (٣)

सन्नियम्येन्द्रियग्रामं सर्वत्र समबुद्धयः।
ते प्राप्नुवन्ति मामेव सर्वभूताहिते रताः।।४।।

''سَنيَميينِدرِ يَگرامَمِ سَروَترَ سَمَبُڌيَهہ
تي پِراپِرا ٽُونتي ماميوَ سَروَڀوُتَهِتي رَتاهہ (٤)

جو پرش سيني اندرين کي چڱيءَ طرح سنيم ڪري من بُڌي جي چنتن کان تمام پري سَرووياپي، ڪٽڻ کان پري سوروپ، سدا هڪ رس رهڻ وارو، نتيہ، اچل، اويڪت، آڪار رهت ۽ اوناشي برهم جي اُپاسنا ڪن ٿا، سمپورڻ ڀوتن جي ڀلي ۾ لڳل ۽ سڀ ۾ سمان ڀاوُ رکڻ وارا اُهي يوگي بہ مونکي پراپت ٿين ٿا. برهم کان مٿي صفت مونکان جدا نہ آهي؛ پر

क्लेशोऽधिकतरस्तेषामव्यक्तासक्तचेतसाम्।
अव्यक्ता हि गतिर्दुःखं देहवद्भिरवाप्यते।।५।।

ڪِليشو ڌِڪَترَستيشامَويَڪتا سَڪتَچيتَسامِ
اَويَڪتا هي گَترِدُکَمِ ديهَوَدڀِرَواپيَنتي (٥)

اُن اويڪت (اڻ ڏٺل آتما) پرماتما ۾ آسڪت ٿيل چت وارن پرشن جي ساڌن ۾ ڪليش خاص آهي؛ ڇاڪاڻ تہ ديهہ ايمانين کي اويڪت وشيڪ گتي دکہ پوروڪ پراپت ٿي وڃي

ٿي. جيستائين ديهہ جو اهنڪار آهي، تيستائين اويڪت جي پراپتي ڪٺن آهي.

يوگيشور شري ڪرشڻ ستگرو هو. اويڪت پرماتما اُن ۾ ويڪت (ظاهر) هو. هو چون ٿا مهاپرش جي شرڻ نہ وٺي ساڌڪ پنهنجي شڪتي سمجهي اڳيان وڌن ٿا تہ مان هن اوسٿا ۾ اهيان، اڳيان هن اوسٿا ۾ ويندس، مان پنهنجي ئي اويڪت شرير کي پراپت ٿيندس، اُهو منهنجو ئي روپ هوندو، مان اُهوئي آهيان. ان طرح سوچي، پراپتيءَ جو انتظار نہ ڪري پنهنجي شرير کي ئي ”سوهَم“ چوڻ لڳي ٿو. اهائي هن مارگہ ۾ سڀ کان وڏي رنڊڪ آهي. هو ”دُکالَيَمِ آشا شِوَتَمِ“ ۾ ئي گهمي ڦري ڪڙو ٿي ٿو وڃي. پر جو منهنجي شرڻ وٺي هلي ٿو اُهو

येतु सर्वाणि कर्माणि मयि सन्न्यस्य मत्परा:।
अनन्येनैव योगेन मां ध्यायन्त उपासते।।६।।

يي توُسَرواڻي ڪَرماڻيمَيہ سَنِيَسيَہ مَتپَراهہ
اَنَنييَنَئيوَ يوگين مامِ ڌياينَت اُپاسَتي “ (٦)

جيڪو منهنجي شرن ۾ ارپيل ٿي سمپورڻ ڪرمن ارٿات آراڌنا کي مون ۾ ارپڻ ڪري اننيہ ڀاوَ سان يوگہ معنيٰ آراڌنا پرڪريا جي دواران هميشهہ چنتن ڪندي ڀڄن ڪن ٿا

तेषामहं समुद्धर्ता मृत्युसंसारसागरात्।
भवामि नचिरात्पार्थ मय्यावेशितचेतसाम्।।७।।

تيشامَهمِ سَمُڌَرتا مِرتيوُسَنسارَ ساگَراتِ
ڀَوامي نَچِراتپارٿ مَييَاويشِتَچيتَسامِ (٧)

فقط مون ۾ چت لڳائڻ وارن اُنهن ڀڳتن جو مان جلدي ئي مرتيوروپ سنسار ساگر مان اُڌار ڪرڻ وارو هوندو آهيان. ان طرح چت لڳائڻ جي اُتساهہ ۽ وڏيءَ تي يوگيشور روشني

وجهن ٿا.

मय्येव मन आधत्स्व मयि बुद्धिं निवेशय।
निवसिष्यसि मय्येव अत ऊर्ध्वं न संशयः।।८।।

مَيييوَ مَنَ آڌَتِسوَ مَيي بُڌِمِ نِويشَيَہ
نِوَسِشِيَسي مَييوَ اَتَ اوُرِڌوَمِ نَہ سَنِشَيَہ (٨)

ان ڪري ارجن! تون مون ۾ من لڳاءِ، مون ۾ ئي ٻُڌي لڳاءِ. تنهن کان پوءِ تون مون ۾ نواس ڪندين، ان ۾ ڪو بہ شڪ يا سنسو نہ آهي. من ۽ ٻُڌي بہ نہ لڳائي سگهين، تڏهن؟ (ارجن پهرين چيو بہ هو تہ من کي روڪڻ تہ مان هوا وانگر مشڪل سمجهان ٿو) ان تي يوگيشور شري ڪرشڻ چون ٿا:

अथ चित्तं समाधातुं न शक्नोषि मयि स्थिरम्।
अभ्यासयोगेन ततो मामिच्छाप्तुं धनञ्जय।।९।।

اَٿ چِتَمِ سَماڌاتُمِ نَہ شڪنوشي مَيَہ سِٿَرَمِ
اڀياسيوگين تَتِوَ مامِڇاپتُمِ ڌننجيہ (٩)

جيڪڏهن تون من کي مون ۾ اچل استاپت ڪرڻ ۾ سمرٿ نہ آهين، تہ هي ارجن! يوگہ جي اڀياس دواران مونکي پراپت ٿيڻ جي اڇا ڪر (جيڏانهن بہ چت وڃي اُتان ڇڪي، ڪڍي آراڌنا، چنتن ڪِريا ۾ لڳائڻ جو نالو اڀياس آهي) جيڪڏهن اهو بہ نہ ڪري سگهين تہ؟

अभ्यासेऽप्यसमर्थोऽसि मत्कर्मपरमो भव।
मदर्थमपि कर्माणि कुर्वन्सिद्धिमवाप्स्यसि।।१०।।

اڀياسسيپيَسَمِرِ ٿو سي مَتِڪرمَپَرَمو ڀَوَ ا
مَدَرِ ٿَمپي ڪَرِماڻي ڪُرِوَنِسَڌيمَواپِسيَسي اا (١٠)

جيڪڏهن تون اڀياس ۾ بہ اسمرٿ آهين، تہ فقط منهنجي لاءِ ڪرم ڪر معنيٰ آراڌنا ڪرڻ ۾ مشغول ٿي وڃ. ان طرح منهنجي پراپتي لاءِ ڪرمن کي ڪندي ڪندي

منهنجي پراپتي روپي سِڌيءَ کي ئي پراپت ٿيندين معنيٰ جي ابياس به پار نه لڳي، ته ساڌنا پٿ ۾ پوريءَ طرح لڳو رهه.

अथैतदप्यशक्तोऽसि कर्तुं मद्योगमाश्रितः।
सर्वकर्मफलत्यागं ततः कुरु यतात्मवान्।।११।।

اَٿئيتَدَپيَشَڪتو سي ڪَرتُم مَديوگماشرِتَهه ا
سَروَ ڪُرمَ ڦَلَتياگم تَتَهه ڪُرو يَتاتِمَوان ا ا (١١)

جيڪڏهن ان کي به ڪرڻ ۾ اسمرٿ هجين ته سمپورڻ ڪرم جي ڦل جو تياڳ ڪر معنيٰ لاپ ۽ هاڃيءَ جي چنتا ڇڏي ”مديوگ“ جي آسري تي معنيٰ سمرپڻ سان آتموان مهاپرش جي شرڻ ۾ وڃ. ان مان اُتساهه پائي ڪرم پنهنجو پاڻ ٿيڻ لڳندا. سمرپڻ سان گڏوگڏ ڪرم ڦل جي تياڳ جو مَهتو ٻڌائيندي يوگيشور شري ڪرشڻ چون ٿا:

श्रेयो हि ज्ञानमभ्यासाज्ज्ञानाद्ध्यानं विशिष्यते।
ध्यानात्कर्मफलत्यागस्त्यागाच्छान्तिरनन्तरम्।।१२।।

شِريو هي گيانمڀياساڄگيانادِڌيانَم وِشِشيتِ
ڌِياينا تِڪَرمَ ڦل تِياگسِتياگاڇانتيرَنَنِتَرَم (١٢)

فقط چِت کي روڪڻ جي ابياس سان گيان مارگه سان ڪرم ۾ پرورت هئڻ سريشٽ آهي. گيان ذريعي ڪرم کي ڪاريه روپ ڏيڻ جي ڀيٽ ۾ ڌيان سريشٽ آهي؛ ڇاڪاڻ ته ڌيان ۾ اشٽ رهندو ئي آهي. ڌيان کان به سمپورن ڪرمن جي ڦل جو تياڳ سريشٽ آهي، ڇاڪاڻ ته اِشٽ جي لاءِ سمرپڻ سان گڏ ئي يوگه تي درشٽي رکندي ڪرم ڦل جو تياڳ ڪرڻ سان هنجي پلي ڪرڻ جي ذميواري اِشٽ جي ٿي ويندي آهي. تنهنڪري هن تياڳ سان جلدئي ، ترت ئي پرم شانتي کي پراپت ٿي ويندو آهي.

هيل تائين يوڳيشور شري ڪرشڻ ٻڌايو تہ اويڪت (اڻ ڏٺل) جي اُپاسنا ڪرڻ وارا ڳيان مارڳي کان سمرپڻ سان ڳڏ ڪرم ڪرڻ وارو نشڪام ڪرم يوڳي سريشٽ آهي. ٻئي ساڳيو ئي ڪرم ڪن ٿا؛ پر ڳيان مارڳي جي پٺ ۾ دست اندازي تڪليفون وڌيڪ آهن. اُن جي لاڀ ۽ هاڃي جي ذميواري پاڻ تي رهندي آهي، جڏهن ڪِ سمرپت ڀڳت جي ذميواري مهاپرش تي ٿيندي آهي تنهنڪري هو ڪرم ڦل تياڳ دوارا جلدي ئي شانتيءَ کي پراپت ٿيندو آهي. هاڻي شانتي پراپت پرش جا لڪشڻ ٻڌائين ٿا.

अद्वेष्टा सर्वभूतानां मैत्रः करुण एव च।
निर्ममो निरहङ्कारः समदुःखसुखः क्षमी।।१३।।

اَدويشٽا سَروَڀوُتانامِ مَئيتِرَهہ ڪروڻَ اِوَ چہ
نِرمَمو نِراَهنڪارَهہ سَمَدُکہ سُکهہ کَشمِ (۱۳)

ان طرح شانتي پراپت ڪيل پرش سڀ ڀوتن ۾ دويش ڀاوَ کان رهت، سڀ جو پريمي، سوارٿ، پنهنجي ڀلي کان رهت ديالو آهي ۽ جو ممتا کان رهت، اهنڪار کان رهت سکہ دکہ جي پراپتي ۾ سَمَ ۽ کمياوان آهي.

सन्तुष्टः सततं योगी यतात्मा दृढनिश्चयः।
मय्यर्पितमनोबुद्धिर्यो मद्भक्तः स मे प्रियः।।१४।।

سَنتُشٽَهہ سَتَتَمِ يوڳي يَتاتِما دِرِڍَ نِشچَيَهہ
مَيرِپِتَمَنو ٻُڌيرِيو مَدِ ڀَڪَت سَ مي پِرَيَهہ (۱۴)

جيڪو لڳاتار يوڳہ جي اوُج سان ڳڏيل آهي. لاڀ يا هاڃيءَ ۾ سنتشٽ آهي، من توڙي اندرين سان ڳڏ شرير کي وس ۾ ڪيو اٿائين، درڍ نشچي وارو آهي. هو مونکي ارپت من ۽ ٻُڌيءَ وارو منهنجو ڀڳت مونکي پيارو آهي.

यस्मान्नोद्विजते लोको लोकान्नोद्विजते च यः।
हर्षामर्षभयोद्वेगैर्मुक्तो यः स च मे प्रियः।।१५।।

يَسِمانودِوَجَتي لوڪو لوڪانودِوَجَتي چَہ يَہَ
هَرِشامَرِشَڀيودِويڳَئيرِمُڪتويَہَ سَ چَہ مي پِرَيَہَ (١٥)

جنهن سان ڪوئي بہ جيو چنتا، ڳڻتي ۽ فڪر ڪي پراپت نٿو ٿئي ۽ جو پاڻ بہ ڪنهن جيو سان تڪرار يا بحث ۾ نٿو ٿئي ۽ هرش (خوشي) سنتاپ (دکہ) ڀَيہ (ڊپ) ۽ سڀني مونجهارن کان مڪت آهي، اُهو ڀڳت مونکي پيارو آهي.

ساڌڪن لاءِ هيءُ شلوڪ ڏاڍو اپيوگي آهي. اُنهن کي هن ڍنگہ سان رهڻ گهرجي تہ هنن جي دوارا ڪنهن جي من کي چوٽ نہ لڳي. ايترو تہ ساڌڪ ڪري سگهي ٿو؛ پر ٻيا ماڻهو انهي آچرڻ، وهنوار سان هلندا. هو تہ سنساري آهن ئي، هو تہ باهہ اوڳاريندا، ڪچهہ بہ چوندا؛ پر پٽڪ ڪ ڪي گهرجي تہ پنهنجي هرديہ ۾ اُنهن جي دوارا (اُنهن جي تڪليفن ۽ چوٽن کان) اُٿل پٿل نہ ٿئي. چنتن ۾ سُرِت لڳي رهي، سلسلو نہ ٽٽي. مثال جي لاءِ پاڻ رستي تي نيم انوسار ڏائي پاسي هلي رهيو آهي، ڪير شراب پيئندو هلندو ٿو اچي، اُن کان بچڻ بہ توهانجي ذميواري آهي.

अनपेक्ष: शुचिर्दक्ष उदादीनो गतव्तथ:।
सर्वारम्भपरित्यागी यो मद्भक्त: स मे प्रिय:।।१६।।

اَنَپيَڪشَہَ شُچِيرِدَڪَش اُداسينو گَتَويَٿَہَ
سَرِوارمِڀَرِيتِياگي يو مَدَڀَڪتَہَ سَ مي پِرَيَہَ (١٦)

جو پرش اچائن کان رهت، سدائين پوتر آهي، ”دکشهہ“ معنيٰ جو آراڌنا جو مکيہ پرش هجي (اهڙو نہ تہ چوري ڪندو هجي تہ دکش آهي. شري ڪرشڻ جي انوسار ڪرم هڪ ئي آهي، نيت ڪرم (مقرر ڪرم) آراڌنا، چنتن، اُنهن ۾ جو هوشيار آهي) ؛ جو پاسخاطريءَ کان پري آهي، دکن کان مڪت آهي. سڀني شروعاتن جو تياڳي آهي

اُهو منهنجو ڀڳت مونکي پيارو آهي. ڪرڻ يوگيہ ڪائي بہ ڪِريا هنجي دواران شروع ٿيڻ لاءِ باقي نٿي رهي.

यो न हृष्यति न द्वेष्टि न शोचति न काङ्‌क्षति।
शुभाशुभपरित्यागी भक्तिमान्य: स मे प्रिय:।।१७।।

يو نَہ هَرِشيَتي نہ دويِشٽي نَہ شوچَتي ڪانڱڪِشَتي
شُڀاشُڀَ پَرِتياڳي ڀَڪتمانيَهہ سَ مي پِرَيَهہ (١٧)

جو نہ ڪڏهن خوش ٿئي ٿو، نہ ويرڪري ٿو، نہ شوڪ ڪري ٿو، نہ ڪامنائي ڪري ٿو، جيڪو شڀ ۽ اشڀ سيني ڪرمن جي ڦل جو تياڳي آهي، جتي ڪوئي شڀ جدا نہ آهي، اشڀ باقي رهيو نہ آهي. ڀڳتي جي اُن فلڪ سان گ ڏيل اُهو پرش مونکي پيارو آهي.

सम: शत्रौ च मित्रे च तथा मानापमानयो:।
शीतोष्णसुखदु:खेषु सम: सङ्गविवर्जित:।।१८।।

سَمَهہ شَترَئوُ چَہ مِتري چَہ تٿا مانا پَمانَيوهہ
شيتوشڻ سُکَدُکيشوُ سَمَهہ سَنگوِوَرجِتَهہ (١٨)

جو پرش شترو ۽ متر ۾، مان اپمان ۾ سَمَ آهي، جنهنجي انتهڪرڻ جون وِرتيون سڀ شانت آهن، جو سردي گرمي، سکہ دکہ وغيره جهڳڙن ۾ سَمَ ۽ بنا آسڪتي آهي توڙي:-

तुल्यनिन्दास्तुतिर्मौनी सन्तुष्टो येन केनचित्।
अनिकेत: स्थिरमतिर्भक्तिमान्मे प्रियो नर:।।१९।।

''تُليَنندا سِتُترِ مؤني سَنتُشٽو يينَ ڪينَچِت
اَنِڪيتَهہ سٿَرَ مَتَرِ ڀَڪتيمانِمي پِرَيو نَرَهہ'' (١٩)

جونندا توڙي اُستتيءَ کي سمان سمجهڻ وارو آهي، منن شيلتا جو چرم سيما تي پهچي جهنجون من سهت اندريون شانت ٿي چڪيون آهن، جنهن بہ طرح سرير نرواهہ هئڻ ۾ سدائين سنتشٽ آهي، جو پنهنجي نواس استان

منعي۾ گهر ۾ ممتا کان رهت، ڀڳتيءَ جي مٿين سطح تي پهتل اُهو استر ٻُڌيءَ وارو پرش مونکي پيارو آهي.

ये तु धर्म्यामृतमिदं यथोक्तं पर्युपासते।
श्रद्दधाना मत्परमा भक्तास्तेऽतीव मे प्रिया:।।२०।।

”يي توُ ڌَرِ مِيامِرِ تَمِدَمِ يَٿوڪتَمِ پَرَيوُ پاستي
شِرَڌانا مَتپَرَما ڀَڪتِا سِتيِوَ مي پِرَياھ “ (٢٠)

جو مون ۾ پوريءَ طرح رتل آهي هاردڪ شرڌا سان پورڻ پرش هن مٿي چيل امرت جو چڱيءَ طرح سيون ڪري ٿو، اُهو ڀڳت مونکي تمام پيارو آهي.

تاتپرج :-

اڳئين اڌياءَ جي انت ۾ شري ڪرشڻ چيو هو تہ، ارجن ! توکانسواءِ نہ ڪنهن پاتو آهي، نہ پائي سگهندو - جيئن تو ڏٺو، پر آننيہ ڀڳتي ۽ انوراگہ سان جو ڀڄن ڪري ٿو، اُهو ان طرح مونکي ڏسي ٿو ۽ مون ۾ پرويش بہ پائي سگهي ٿو. ارٿات پرماتما اهڙي ستا آهي، جنهن کي پائي سگهجي ٿو. هاڻي ارجن! ڀڳت ٿيءُ.

ارجن هن اڌياءَ ۾ سوال ڪيو، ڀڳوان ! آنَنيہ ڀاوَ سان تون جي توهانجو چنتن ڪن ٿا ۽ ٻيا جي آڪشر (اڻ ڏٺل) جي اُپاسنا ڪن ٿا. انهن ٻنهي مان اُتم ڪير آهي؟ يوگ يشور شري ڪرشڻ ٻڌايو تہ ٻئي مونکي ئي پراپت ٿين ٿا چاڪاڻ تہ مان اويڪت سوروپ آهيان، پر جو اندرين کي وس ۾ رکندي من کي سڀ طرف کان سميٽي اويڪت پرماتما ۾ آسڪت آهي. اُنهن جي پٺ ۾ ڪليش گهڻا آهن. جيستائين ديهہ جو اڌياس (موهہ) آهي، تيستائين اويڪت سروپ جي پراپتي دڪہ پورڻ آهي، ڇو جو اويڪت سروپ تہ

چٽ کي روڪڻ ۽ ولين ڪال ۾ ملندو. اُن ڪان پهرين هنجو شرير ئي وچ ۾ روڪاوٽ بڻجي ٿو پوي. ”مان آهيان“ ”مان آهيان“ مونکي پائٽو آهي - جو چوندي چوندي پنهنجو شرير طرف گهمي وڃي ٿو. ان جي لڙکڙائڻ جي وڏيڪ سمڀاونا آهي. هاڻي ارجن ! هاڻي تون سمپورڻ ڪرمن کي مون ۾ سمپرڻ ڪري آننيہ ڀڳتيءَ سان منهنجو چنتن ڪر. جي منهنجا پيارا ڀڳت سمپورڻڪرمن کي مون ۾ ارپڻ ڪري ماڻهُوشرير ڏاري مون کي سگڻ يوگي جي روپ جي ڌيان دواران تيل ڌار وانگر نرنتر چنتن ڪن ٿا، اُنهنجو مان جلد ئي سنسار-ساگر مان اُڌار ڪرڻ وارو ٿي وڃان ٿو. هاڻي تنهنڪري ڀڳتي مارگہسريشٽ آهي.

ارجن ! مون ۾ من کي لڳاءِ. مون ڏي نہ لڳي تڏهن بہ لڳائڻ جو اڀياس ڪر. جيڏاهن بہ چٽ وڃي وري گهسيٽي ان کي روڪ. اهو بہ ڪرڻ ۾ اسمرٿ آهين تہ تون ڪرم ڪر. ڪرم هڪ ئي آهي، يگيارٿ ڪرم. تون ڪاريَم ڪرم ڪندي پرجندو وڃ، ڀيو نہ ڪر.

ايترو ئي ڪر، پار لڳي چاهي نہ لڳي، جيڪڏهن اهو بہ ڪرڻ ۾ اسمرٿ آهين، تہ اسٿت پرگيہ، آتموان، تتوَگيہ مها پرش جي شرڻ وٺي سمپورڻ ڪرم ڦلن جو تياڳہ ڪر. اهڙو تياڳہ ڪرڻ سان تون پرم شانتيءَ کي پراپت ٿي ويندين.

تنهن ڪانپوءِ پرم شانتي پراپت ڪيل ڀڳت جا لڪشڻ ٻڌائيندي يوگيشور شري ڪرشڻ چيو - جيڪو سمپورڻ ڀوتن ۾ دويش ڀاوَ ڪان رهت آهي. جو ديا ڪروٽا سان ڀريل آهي ۽ ديالو آهي، ممتا ۽ اهنڪار ڪان رهت آهي، اهو ڀڳت

مونکي پيارو آهي.جنهن مان نہ ڪنهن کي چنتا ٿئي ٿي ۽ نہ پاڻ بہ ڪنهن جي بحث ۽ تڪرار کان پري آهي، سيني شروع ٿيل ڪامنائن کي تياڳي جنهن انت پائي ورتو آهي. اهڙو ڀڳت مونکي پيارو آهي. سيني ڪامنائن جو تياڳي ۽ شڀ اشڀ جو پار پائڻ وارو ڀڳت مونکي پيارو آهي. جو گلا اُستتي ۾ سمان ۽ شانت آهي. من سان گڏ سندس اِندريون شانت ۽ موَن آهن، جو ڪنهن بہ پرڪار شرير جي گذران ۾ سنتُشٽ ۽ رهڻ جي جڳهہ ۾ ممتا کان رهت آهي، شرير جي بچاءُ ۾ بہ جنهنجي آسڪتي (موهہ) نہ آهي. اهڙو استٿپر گيہ ڀڳتيءَ وارو پرش مونکي پيارو آهي.

اهڙيءَ طرح ٻارهين شلوڪ کان اوڻويهين شلوڪ تائين يوگيشور شري ڪرشن شانتي پراپت يوگہ يڪت ڀڳت جي رهڻيءَ تي پرڪاش وڌو، جيڪو ساڌڪن لاءِ اُپديش ڏيڻ وارو آهي. پڇاڙيءَ ۾ نرِڻئہ ڏيندي هن چيو- ارجن جيڪو منهنجي ڀڳت هئڻ تي اَننيہ شرڌا سان پورڻ پرش هنن مٿي چيل ڌرمہ ميہ امرت کي نشڪام ڀاوَ سان چڱيءَ طرح وهنوار ۾، آچرڻ ۾ پاڻ کي ٿڪي ٿاهي ٿو، اُهو ڀڳت مونکي تمام پيارو آهي. هاڻي سمرپڻ سان گڏ هن ڪرم ۾ پرورت ٿيڻ تمام شڀ آهي، ڇاڪاڻ تہ اُنجي هاڃي لاڀ جي ذميواري اهو اِشٽ ستگرو پنهنجي مٿان کڻي ٿو وٺي. هتي شري ڪرشڻ سوروپ استٿ مهاپرش جا لڪشڻ ٻڌايا ۽ اُنهن جي شرڻ ۾ وڃڻ لاءِ چيو ۽ انت ۾ پنهنجي شرڻ آچڻ جي پريرڻا ڏيئي اُنهن مهاپرشن جي سامهون پنهنجو پاڻ لاءِ گ هوشڻا ڪئي. شري ڪرشڻ هڪ يوگي، مهاتما هئا.

هن اڌياءَ ۾ ڀڳتيءَ کي سريشٽ ٻڌايو ويو، تنهنڪري هن اڌياءَ جو نام ڪرڻ ”ڀڳتي يوگہ“ سان سنگت آهي.

اوم تَتِسَدِتيِ شريمَدَ ڀڳوتگيتا سوُ پَنِشَتِسوُ برهم وديا يام يوگشاسِترِي شري ڪرشڻ ارجن سموادي ”ڀَڪتيِيوگو“ نام ديوادُشو ڏِيايَهہ - ١١ ١٢ ١١

ان طرح شريمد ڀڳودِ گيتا روپي ايوَمِ برهم وديا يوگ شاستري وِشيڪ شري ڪرشڻ ۽ ارجن جي سنواد ۾ ”ڀڳتي يوگہ“ نامڪ ٻارهون اڌياءُ پورو ٿئي ٿو.

اِتي شريِمَتِپَرَمَهنس پَرِمانَندَسِيہَ شِشيہَ سوامي اڙگڙا نند ڪِرتي شريمد يَڳوِدِ گيتا ياٿهہ يٿارِٿ گيتا ياشَيي ”ڀڳتي يوگو“ نام دوادشو ڌِيايَهہ ١١ ١٢ ١١

١١ هري اوم تَتِ سَتِ ١١

١١ اوم شري پَرِماتِمَني نَمَهَہ ١١

اَٿ ترِيودشو ڌيايَهَہ

گيتا جي شروع ۾ ئي ڌتراشٽر سوال ڪيو هو تہ، سنجيہ ! ڌرم کيتر ۾ توڙي ڪُرو کيتر ۾ يڌ جي اڇا سان گڏ ٿيل منهنجا ۽ پانڊو- پٽن ڇا ڪيو؟ اڃا تائين اهو ڪونہ ٻڌايو تہ اُهو کيتر آهي ڪٿي؟ پر جن مهاپرشن جنهن کيتر ۾ يڌ ٻڌائي، پاڻ ئي اُن کيتر جو ڏنل اڌياءَ ۾ نِرنَيہَ ڏين ٿا تہ اهو کيتر حقيقت ۾ آهي ڪٿي؟

श्रीभगवानुवाच
इदं शरीरं कौन्तेय क्षेत्रमित्यभिधीयते।
एतद्यो वेत्ति तं प्राहु: क्षेत्रज्ञ इति तद्विद: ।।१।।

شري ڀڳوان اُواچ

”اِدمِ شَرِيرَ مِ ڪؤنتييہَ کيترَ مِتيَيِڀِڌِييَتي
ايتدِيو ويتيِ تَمِ پراهوُهَہ کيتر گيہ اِتيِ تَدوِدَهہَ (١)

ڪونتيہَ ! هيءُ شرير ئي کيتر آهي ۽ ان کي جو چڱيءَ طرح ڄاڻي ٿو، اُهو کيترگيہ آهي. اُهو اُن ۾ ڦاٿل نہ آهي بلڪ اُنکي هلائيندڙ آهي. ائين اُن تَتوَ کي ڄاڻڻ وارن مهاپرشن چيو آهي.

شرير تہ هڪ ئي آهي، ان ۾ ڌرم کيتر ۽ ڪُرکيتر هي ٻہ کيتر ڪيئن؟ حقيقت ۾ هن هڪ ئي شرير ۾ انترال ۾ انتهڪرڻ جون ٻہ پرورتيون جهونيون آهن، اصل ڪان آهن. هڪ تہ پرم ڌرم پرماتما م پرويش ڏيارڻ واري پٽيميي پرورتي ڏيوي سمپد آهي ۽ ٻي آسُري سَمپد-پليت جو نظر ئي جنهن ۾ گنل ٿيل آهي، جيڪو نشور شرير سنسار ۾ وشواس ڏياري ٿي، جڏهن آسري سمپد وڌي وڃي ٿي، تہ اُهو ئي شريرڪُرو کيتر

ٻئي وچي ٿوءِ اُنهيءَ ئي شرير ۾ انترال ۾ جڏهن ڏَئوي سمپد واڌ ٿئي ٿي ته اُهو ئي شرير ڌرم ڪيتر چوائي ٿو. هي ءُچڙهڻ ۽ لهڻ لڳو رهندو آهي، پر تُتِوَ درشي مهاپرش جي سنگت ۾ جڏهن ڪوئي انَنيه ڀڳتيءَ دواران آراڌنا ۾ پرورت ٿيندو آهي، ته ٻنهي پرورتين ۾ پڪ ئي پڪ يڌ جي شروعات ٿي ويندي آهي- سلسلي ۾ دئوي سمپد جو مٿي چڙهڻ ۽ آسُري سمپد جو شمن (ناس) ٿي وڃي ٿوآسري سَمپد جي ناس ٿيڻ کانپوءِ پرم جي درشن جي اوستا اچي ٿي. درشن ٿيڻ سان ئي ڏَئوي سمپد جي ضرورت سماپت ٿيويندي آهي. هاڻي هو به پرماتما ۾ پاڻيهي لِين ٿي وڃي ٿي. يڄن ڪرڻ وارو پرش پرماتما ۾ پرويش پائي وننڊو آهي.

يارهين اڌياءَ ۾ ارجن ڏٺو ته ڪؤرَوَ پکش کانپوءِ پاندوَ پکش جا يودا به يوگيشور ۾ ولين ٿيندا ٿي ويا. ان وِليَه کانپوءِ پرش جو جيڪو سوروپ آهي اُهو ئي ڪيتر گيه آهي اڳيان ڏسو-

क्षेत्रज्ञं चापि मां विद्धि सर्वक्षेत्रेषु भारत।
क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोर्ज्ञानं यत्तज्ज्ञानं मतं मम।।२।।

”ڪيترَگيَم چاپِي مامِ وِڌِي سَروَ ڪيترَ يشوُ ڀارَت
ڪيترَ ڪيتَر گيورِ گيانَم يَتَجگيانَمِمتَم مَمَ “ (٢)

هي ارجن تون ڪيترن ۾ ڪيتر گيه مونکي ئي ڄاڻ معنيٰ مان به ڪيتر گيه آهيان. جو هن ڪيتر کي ڄاڻي ٿو اُهو ڪيتر گيه آهي- اهڙو ان ساکيات ڄاڻُوارا مهاپرش چون ٿا ۽ شري ڪرشڻ چون ٿا ته مان به ڪيتر گيه آهيان ارٿات شري ڪرشڻ به هڪ يوگيشور ئي هو. ڪيتر ۾ ڪيتر گيه ارٿات وڪارن سان گڏ پرڪرتي ۽ پرش کي تَتِوَ سان ڄاڻڻ ئي گيان آهي، اهڙو منهنجو ويچار آهي معنيٰ ساکياتڪار سهت انجي ڄاڻ جو نالو گيان آهي. سکڻي بحث جو نالو گيان نه آهي.

तत्क्षेत्रं यच्च यादृक्य यद्विकारि यतश्च यत्।
स च यो यत्प्रभावश्च तत्समासेन मे शृणु।।३।।

''تَتِڪيتِرم يَچّ يادِرِ ڪِيه يَدِوَڪاري يتشچه يَتِ
سَ چهَ يو يَتپِرَ ياوَ شِچّ تَتسَما سينَ مي شِرِڻوُ (٣)

اهو کيتر جيئن آهي جو وڪارن وارو آهي ۽ جنهن ڪارڻ سان ٿيو آهي اهڙي طرح هو کيتر گيه جو به آهي ۽ جنهن پرڀاوَ وارو آهي، اُهو سڀ مونکان ٿوري ۾ ٻڌ. معنيٰ کيتر وڪارن وارو آهي، ڪنهن ڪارڻ سان ٿيو آهي، جڏهن ڪِ کيتر گيه فقط پرڀاوَ وارو آهي. مان ئي چوان ٿو- اهڙي ڳالهه نه آهي، رشي به چون ٿا.

ऋषिभिर्बहुधा गीतं छन्दोभिर्विविधैः पृथक्।
ब्रह्मसूत्रपदैश्चैव हेतुमद्भिर्विनिश्चितैः।।४।।

''رشيڀِرِ بهوُڌا ڳيتَمِ ڇندو ڀِرِ وِوَڌئيهه پِرٿڪ
برَهمَ سوُتِرِ پَد ئيشڇئيوَ هيتوُ مَدِ ڀِرونيشڇتَئيهه '' (٤)

هيءَ کيتر ۽ کيتر گيه جو تَتوَ رشين دوارن گهڻن پرڪارن سان ڳايو ويو آهي، جدا جدا پرڪارن سان ويدن جي منترن دواران گڏ ۽ صحيح برهم سوتر جي جملن دوارن به اهو ئي چيو ويو آهي. ارٿات ويدانت، مهرشي، برهم سوتر ۽ اسين هڪ ئي ڳالهه چوندا پيا اچون. شري ڪرشڻ به اُهو ئي چون ٿا، جو هنن سڀني چيو آهي. ڇا شرير (کيتر)ايترو ئي آهي، جيترو ڏسڻ ۾ ٿو اچي؟ ان تي چون ٿا-

महाभूतान्यहङ्कारो बुद्धिरव्यक्तमेव च।
इन्द्रियाणि दशैकं च पञ्च चेन्द्रियगोचराः।।५।।

''مهاڀوُتا نيَهنڪارو بڌيرَويَڪتَميو چَ
اِندِرياڻِي دَشَئيڪَمِ چهَ پَنچ چيندِرِ يگو چَراهه '' (٥)

ارجن ! پنج مها ڀوت (ڌرتي، جل، باهه، آڪاس، هوا) اهنڪار ٻُڌِي ۽ چِت)چت جو نالو نه وٺي اُنکي اويڪت (اڻڏٺل)

پراپرڪرتي چيو ويو. ارٿات مول پرڪرتيءَ تي پرڪاش وڌو ويو. جنهن ۾ پراپرڪرتي به گڏيل آهي، مٿي چيل اشٽڌا مول پرڪرتي آهي) ۽ ڏهه اندريون (اکيون، ڪن، نڪ، چمڙي، جڀ، سواد، هٿ، پير، اندريون عضوو ۽ گدا) هڪ من ۽ پنجن اندريُن جا وشيه (روپ، رس، گنڌ، شبدءِ سپرش) ۽

इच्छा: द्वेष सुखं दु:खं सङ्घातश्चेतना धृति:।
एतत्क्षेत्रं समासेन सविकारमुदाहृतम्।।६।।

اِڇاهه دويشَ سُکمِ دُکمِ سنگهاتشيچيتنا ڌِرتِيهه
ايتَتڪيترِمِ سَماسينَ سَوِڪار مُدا هُيرتَمِ (٦)

اڇا، دويش، سک دک ۽ سڀ جو ميڙ استول ديهه جو هيءُ پنڊ، چيتنا ۽ ڌيرج، ان طرح هيءُ کيتر وڪارن سان گڏ ٿوري ۾ چيو ويو. ٿوري ۾ اهو ئي کيتر جو سوروپ آهي. جنهن ۾ پوکيل ڀلو يا برو ٻج سنسڪارن جي روپ ۾ ايري ٿو. شريرئي کيتر. شرير ۾ گارو - مصالحو کهڙي شيءِ جو آهي؟ ته اهيئي پنج تت، ڏهه اندريون من وغيره، جهڙءُا لڪشڻ مٿي ڳڻايا ويا آهن. انهن سيني جو مليل جليل پنڊ، شرير آهي. جيستائين وڪار رهندا تيستائين هيءُ پنڊ به روشن رهندو ان ڪري ته سيني وڪارن سان ٻڌيو آهي. هاڻي اُن کيتر گيه جو سوروپ ڏسون، جيڪو هن کيتر سان لپت نه بلڪ اُن کان نورت آهي.

अमानित्वमदम्भिमहिंसा क्षान्तिरार्जवम्।
आचार्योपासनं शौचं स्थैर्यमात्मविनिग्रह:।।७।।

''اَمانِتوَ مَدَمِيَتُوَ مَهِنسا کيانِتي رارِ جَوَمِ ا
آچارِيوپاسَنَمِ شَئوُچِمِ سِتَئيرِ ماتِمَ وِنِگرَهَه اا (٧)

هي ارجن ! مانَ-اپمانَ جو اڀاوَ، دمڀ آچرڻ جو اَڀاوَ، اهنسا (معنيٰ پنهنجي يا ٻئي ڪنهن جي آتما کي ڪشٽ نه

ڏيڻ اَهنِسا آهي. اهنسا جو مطلب صرف ايترو ئي نہ آهي تہ ڪِئُلي کي نہ ماريو. شري ڪرشڻ چيو تہ پنهنجي آتما کي اڌوڳ تيءَ ۾ پهچائڻ هنسا آهي ۽ اُنجو واڌارو ئي شڌ اهنسا آهي. اهڙو پرش ٻين آتمائن جي واداري ڪرڻ لاءِ تيار رهندو آهي، هنجي شروعات ڪنهن کي چوٽ نہ پهچائڻ سان ٿئي ٿو. اهو هنجو هڪ انگہ-پرتينگہ (عضوو)آهي هاٽي ڪميا ياوَ، من واٽيءَ جي سرلتا، آچاريہجي اُپاسنا مطلب شرڌا - ڀڳتيءَ سان گڏ ستگروءَ جي شيوا ۽ اُنهن جي اُپاسنا، پوترتا، انتهڪرڻجي استرتا، من ۽ اندرين سميت شرير کي ضابطي ۾ رکڻ ۽

इन्द्रियार्थेषु वैराग्यमनहङ्कार एव च।
जन्ममृत्युजराव्याधि दुःखदोषानुदर्शनम्।।८।।

”اِندِر يارِ ٿيشوُ وَئِراڳيَمَنَهنڪار ايوَ چہَ
جَنِمَ مِرتيوُ جَرا وياڌِي دُکَدو شانوُ دَرِ شَنَمِ (٨)

هن لوڪ ۽ پرلوڪ جي ڏنل - ٻڌل يوڳن ۾ آسڪتي (موهہ) جو اياءُ، اَهِمِ جو اياءُ، جنم مرتيو، ٻڍاپو، روگہ ۽ پوڳہ وغيره ۾ دک دوش جو وري چنتن ڪرڻ.

असक्तिरनभिष्वङ्गः पुत्रदारगृहादिषु।
नित्यं च समचित्तत्वमिष्टानिष्टोपपत्तिषु।।९।।

”اَسَڪتيِرَ نيِيِشِونگهہَ پُتردار گِرهاديشوُ
نِتيَمِ چہَ سَمَچِتَنِوَ مِشِتا نِشتو پَپَتيِشوُ (٩)

پُتر، استري ڏن ۽ گهر وغيره ۾ موهہ نہ هئڻ، پيارو يا اڻوڻندڙ جي پراپتيءَ ۾ چت جو سدائين هڪجهڙو رهڻ (ڪيتر گيہ جي ساڌنا استري - پٽ وغيره گرهستيءَ جي حالتن ۾ ئي شروع ٿئي ٿي جو

मयि चानन्ययोगेन भक्तिरव्यभिचारिणी।
विविक्त देशसेवित्वमरतिर्जन संसदि।।१०।।

”مَيِي چانَنِيَيوگين ڀَڪتِيرَ وِيڀِيچارڻِي ।
وِوِڪتِ ديشَسيوِ تُوَمَرِ تِيرِجن سَنسَدِي ।। (١٠)

مون ۾(شري ڪرشڻ هڪ يوگي هو معنيٰ اهڙي ڪنهن مها پرش ۾) آننيہ يوگہ سان ارٿات يوگہ کانسواءِ ٻيو ڪجهہ بہ سمرڻ نہ ڪندي، اويَڀِچارڻي ڀڳتي (اِشٽ کانسواءِ ڪنهن چنتن جو نہ اچڻ) ايڪانت استان ۾ رهڻ، منشن جي ميڙ ۾ رهڻ جو موهہ(آسڪتي) جو نہ هئڻ- تٿا-

अध्यात्मज्ञाननित्यत्वं तत्त्वज्ञानार्थदर्शनम्।
एतज्ज्ञानमिति प्रोक्तमज्ञानं यदतोऽन्यथा।।११।।

”اَڌِياتمِگيا نَنِتيَتُوَمِ تَتِوَ گِيانارِ ٿَدَرِ شَنَمِ
ايتَجِگيا نمِتي پروڪِتَمَگِيا نَمِ يَدَ تو نيَٿا (١١)

آتما جي حڪومت وارا گيان ۾ هڪ رس استٿي ۽ تَتِوَ گيان جي ارٿ سوروپ پرماتما جو ساکياتڪار - اهو سڀ تہ گيان آهي ۽ هن کان جو ابتڙ آهي، اهو سڀ اگيان آهي - ائين چيو ويو آهي. هن پرم تَتِوَ پرماتما جي ساکياتڪار سان گڏ ملڻ واري ڄاڻ جو نالو گيان آهي. (اڌياءُ چوٿين ۾ هنن چيو هوتہ يگيہ جي پورتيءَ ۾ يگيہ جيڪو باقي ڇڏي ٿو ان گيان امرت جو جيڪو جل پئي ٿو، کاڌو کائي ٿو، يا دل جي شڪل وارو پن واپرائي ٿو ائين ڪرڻ وارو سناتن برهم ۾ پرويش پائي وڃي ٿو. هاڻي برهم برهم جي ساکياتڪار سان گڏ ملڻ واري جانڪاري گيان آهي. هتي بہ ائين ئي چون ٿا تہ تتِوَ سوروپ پرماتما جي ساکياتڪار جو نالو گ يان آهي) انجي اُبتڙ سڀ اگيان آهي. امانِتِوَ وغيره مٿي چيل لڪشڻ گيان جا پورڪ آهن- اهو سوال پورو ٿيو.

ज्ञेयं यत्तत्प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वामृतमश्नुते।
अनादिमत्परं ब्रह्म न सत्तन्नासदुच्यते।।१२।।

''گيييَمِ يتَتپِرَوَ ڪِشيامِي يَجگياتوامِرِ تَمَشنُتي
انادي مَتپَرَمَ بِرَهمَ نہَ سَتَنا سَدُچيَتي (۱۲)

ارجن جو ڄاڻڻ يوڳيہ آهي يا جنهن کي ڄاڻي مرڻ ڌرما منش امرت تَتو کي پراپت ٿئي ٿو. هن کي سٺو پرڪار چوندس. هو آدي رهت پر برهم نہ سِت چيو وڃي ٿو ۽ نہ اَسِت چيو وڃي ٿو، ڇاڪاڻ تہ جيستائين هو الڳہ آهي، تيستائين هو سَتِ آهي ۽ جڏهن منش اُن ۾ سمائجي ويو تہ ڪير ڪنهن کي چوي. هڪ ئي رهجي وڃي ٿو، ٻئي جي جهلڪ ئي نہ آهي. اهڙي حالت سان اُهو برهم نہ سَتِ آهي نہ اَسِت آهي، بلڪ هو جهڙو پاڻ سهج آهي، اُهو ئي آهي.

सर्वत:पाणिपादं तत्सर्वतोऽक्षिशिरोमुखम्।
सर्वत:श्रुतिमल्लोके सर्वमावृत्य तिष्ठति।।१३।।

''سَروَتَهہَ پاڻِپا دَمِ تَتِسَروَ تو ڪِشِرو مُکمِ
سَروَتَهہَ شِروتي مَلِلوڪي سَروَماوِرِتيہَ تِشنتي '' (۱۳)

هو برهم سڀني طرفن کان هٿن پيرن وارو، سڀ پاسي کان اکيون - سِرَ ۽ منهن وارو ۽ سڀ طرفن کان ڪنن وارو آهي، ٻڌڻ وارو آهي، ڇاڪاڻ تہ هو سڀ ڪنهن کي وياپت ڪري اِشٿ آهي.

सर्वेन्द्रियगुणाभासं सर्वेन्द्रियविवर्जितम्।
असक्तं सर्वभृच्चैव निर्गुणं गुणभोक्तृ च।।१४।।

''سَروِينِدِرِ يگُڻا ياسَمِ سَروينِدرِيَووَرجِتَمِ
اَسِڪتَمِ سَروَ ڀِرچئِوَ نِرگُڻَمِ گُڻيوڪِترِ چہَ '' (۱۴)

هو سمپورڻ اندرين جي وشين کي ڄاڻڻ وارو آهي، پوءِ بہ سڀني اندرين کان رهت آهي. هو آسڪتي رهت، گڻن کان نيارو هجڻ تي بہسڀني کي ڌارڻ وارو ۽ پالڻ ڪرڻ وارو آهي ۽ سڀني گڻن کي ڀوڳڻ وارو آهي ارٿات هڪ- هڪ ڪري سڀني گڻن کي پاڻ ۾ لئہ ڪري ڇڏي ٿو. جيئن شري ڪرشڻ

چئي آيا آهن تہ يگيہ ۽ تپ کي ڀوڳڻ وارو مان آهيان.
ڀچاريءَ ۾ سمپورڻ گڻ مون ۾ وِلين ٿي وڃن ٿا.

बहिरन्तश्च भूतानामचरं चरमेव च।
सूक्ष्मत्वात्तदविज्ञेयं दूरस्थं चान्तिके च तत्।।१५।।

”بَهِرَنِتَشِچہ ڀوُتانامَچَرَ ۾ چَرَ ميوَ چہَ
سوُڪشَمَ تواتَدَوِ گيييَمِ دوُرَسِٿَمِ چانِتِڪي چہَ تَتِ“ (١٥)

اُهو برهم سڀني جيوڌارين جي ٻاهر - اندر پريپورڻ
آهي. آهي . چَرَ آچَرَ روپ بہ اُهو ئي آهي. سوکيم هئڻ کري
هو ڏسڻ ۾ نٿو اچي، اوِگييہَ آهي، من اندرين کان پري
آهي ۽ تمام ويجهو ۽ دور بہ اُهو ئي آهي.

अविभक्तं च भूतेषु विभक्तमिव च स्थितम्।
भूतभर्तृ च तज्ज्ञेयं ग्रसिष्णु प्रभविष्णु च।।१६।।

”اَوِڀِڪتَمِ چہَ ڀوُتيشو وِڀِڪتَمِوَ چہ سِٿَتَمِ ۔
ڀوُتُرِ ڀَتَرِ چہَ تَجگيييَمِ گر سِشِٽوُ ڀِرَ ڀَوِشٽوُ چہ“ (١٦)

اڻ ونڊٽو هوندي بہ هو سمپورڻ چراچر ڀوتن (پراڻين) ۾
الڳہ الڳہ هوندي بہ سدرشيہ پرتيت ٿيندو آهي، پاسندو
آهي. هو ڄاڻڻ يوگيہ پرماتما سڀني ڀوتن کي اتپن کرڻ
وارو، پالڻ پوشڻ کرڻ وارو ۽ انت ۾ ناس کرڻ وارو آهي
هتي ٻاهرئين ۽ اندرئين ٻنهي پاوَن ڏانهن اشارو کيو ويو
آهي. جيئن ٻاهر جنم اندر جاڳرتي، ٻاهر پالڻ ۽ اندر مدد،
سهاري جو نرواهہ، ٻاهر شرير جو پريورتن (بدلاءُ) اندر سڀ
کجهہ جو ملڻ ارٿات ڀوتن جي اُتپتي جي کارڻن جو لئہ
ٿيڻ ۽ لئہ ٿيڻ سان گڏ ئي پنهنجي سروپ کي پراپت ٿي
وڃي ٿو. اهي سڀ اُن برهم جا لکشڻ آهي، نشانيون آهن.

ज्योतिषामपि तज्ज्योतिस्तमसः परमुच्यते।
ज्ञानं ज्ञेयं ज्ञानगम्यं हृदि सर्वस्य विष्ठितम्।।१७।।

”جيو تيشامپي تَجِجيو تِسِتَمسَهَ پَرَمُچِيَتي
گيانَمِ گيييَمِ گيانَگَمِيَمِ هِردي سَروَ سِيہَ وِشِتَمِ“ (١٧)

اُهو گييہ برهم جوتين جي بہ جوت آهي، اوندهہ کان تمام پري چيو وڃي ٿو. هو پورڻ گيان سروپ آهي، پورڻ گياتا آهي، ڄاڻڻ لائق آهي ۽ گيان دواران ئي پراپت ٿيڻ وارو آهي. ساکياتڪار سان گڏ ملڻ واري ڄاڻ جو نالو گيان آهي. اهڙي ڄاڻ دواران ئي اُن برهم جو پراپت ٿيڻ ممڪن آهي. هو سڀني جي هردي ۾ استت آهي. هن جو نواس آستان هردو آهي. ٻين هنڌ ڳولهڻ سان هو نہ ملندو. تنهنڪري هردي ۾ ڌيان ۽ يوگہ آچرڻ دواران ئي اُن برهم جي پراپتيءَ جو وڌان آهي، طريقو آهي.

इति क्षेत्रं तभा ज्ञानं ज्ञेयं चोक्तं समासतः।
मद्भक्त एतद्विज्ञाय मद्भावायोपपद्यते।।१८।।

”اِتي کيتِرَمِ تَٿاگيانَمِ گيييہَ چوڪِتَمِ سَماسَتَهَ
مَدِ ڀِڪَتَ ايتَدِ وِگيا يہ مَدِ ڀاوايو پَپَدِ يتي “ (١٨)

هي ارجن! بس ايترو ئي کيتر ۽ ڄاڻڻ يوگيہ پرماتما جو سوروپ ٿوري ۾ چيو ويو آهي. ان کي ڄاڻي منهنجو ڀڳت منهنجي ساکيات سوروپ کي پراپت ٿيندو آهي. اڃا تائين يوگ يشور شري ڪرشن جنهن کي کيتر چيو هو، اُن کي پرڪرتي ۽ جنهن کي کيترگيہ چيو هو، اُن کي هاڻي پرش شبد ۾ اشارو ڏنو آهي.

प्रकृतिं पुरुषं चैव विद्धयनादी उभावपि।
विकारांश्च गुणांश्चैव विद्धि प्रकृतिसम्भवान्।।१९।।

”پِرَڪرِتِمِ پُرُشَمِ چَئيوَ وِڌينادي اُڀاوَپي
وِڪارانِشچہ گُڻانِشچئيوَ وِڌِ پِرَڪرتيسَمِڀوان“ (١٩)

هيءَ پرڪرتي ۽ پُرش ٻئي ئي انادي ڄاڻ ۽ سمپورڻ وڪار ترگُڻميي پرڪرتي مان ئي اُتپن ٿيل ڄاڻ.

कार्यकरणकर्तृत्वे हेतुः प्रकृतिरुच्यते।
पुरुषः सुखदुःखानां भोक्तृत्वे हेतुरुच्यते।।२०।।

ڪارِيڪرڏَڪرتِرِتوي هيتوُهہ پرڪرتي رُچيَتي
پُرُشَهہ سُکدُکانامِ ڀوڪتِرِتوي هيترُچيَتي (٢٠)

ڪاريہ ۽ ڪرڻ (جنھنجي دواران ڪاريہ ڪيا وڃن ٿا، وويڪ ويراڳہ وغيره توڙي اشڀ ڪاريہ ڪرڻ سان ڪامہ، ڪروڌ وغيره ڪارڻ آهن) کي اُتپن ڪرڻ ۾ ڪارڻ پرڪرتي چئي وڃي ٿي ۽ هيءُ پرش سکن ڏکن کي ڀوڳڻ ۾ ڪارڻ چيو وڃي ٿو. سوال اُٿي ٿو تہ ڇا هو ڀوڳتائي رهندو يا اُن کان ڪڏهن ڇوٽڪارو بہ ملندو؟ جڏهن پرڪرتي پرش ٻئي ئي انادي آهن، تڏهن ڪوئي ان کان ڇٽندو ڪيئن؟ ان تي چون ٿا

पुरुषः प्रकृतिस्थो हि भुङ्क्ते प्रकृतिजान्गुणान्।
कारणं गुणसङ्गोऽस्य सदसद्योनिजन्मसु।।२१।।

”پُرُشِهہ پرڪتيِستوهي ڀُڱَڪتي پرڪرتيجا نِڱُڻانِ
ڪارَڻَمِ ڱُڻَسَنگوسِيہَ سَدَ سَدِيونِجَنمَسوُ (٢١)

پرڪرتيءَ جي وچ ۾ ڪڙو ٿيل پُرش ئي پرڪرتي مان اُتپن ٿيل ڱڻن جي ڪاريہ روپ پدارٿن کي ڀوڳي ٿو ۽ اُنهن ڱڻن جو سنگہ ئي جيو آتما جي سنين توڙي بُرين جوٽين ۾ جنمہ وٺڻ جو ڪارڻ آهي. هيءُ ڪارڻ ارٿات پرڪرتيءَ جو سنگہ سماپت ٿيڻ تي ئي جنمہ مرڻ کان مڪتي ملي ٿي. هاڻي اُن پرش تي روشني وجهن ٿا تہ ڪهڙي پرڪار پرڪرتي ۾ بيٺو آهي؟

उपद्रष्टानुमन्ता च भर्ता भोक्ता महेश्वरः।
परमात्मेति चाप्युक्तो देहेऽस्मिन्पुरुषः परः।।२२।।

”اُپَدرِشٽانوُمَنتا چَہ ڀَرتا ڀوڪتا مَهيشوَرَهہ
پَرَماتِميتي چاپيُڪتو ديهي سِمَنپُرُشَهہ پَرَهہ “ (٢٢)

اُهو پرش آتمڪ راهہ ۾ هرديہ ديش ۾ تمامہ ئي ويجهو، هٿ پير من جيترو توهانجي ويجهو آهي. اُن کان وڌيڪ ويجهو درشٽا جي روپ ۾ استٿ آهي. هن جي پرڪاش ۾

توهين پلو ڪريو يا برو ڪيو. هن جو ڪو واسطو نہ آهي ، پريوجن نہ آهي. هو ساڪشي (شاهد) جي روپ ۾ بيٺو آهي. ساڌنا جو صحيح سلسلو پڪڙ ۾ اچڻ تي پٽڪ ڪجهہ مٿي اُٿيو ۽ جي وڌيو تہ درشٽا پرش جي ليول بدلجي ٿي وڃي، هو ”اَنوُنَنِتا“ انومتي داخلا جي موڪل پردان ڪرڻ لڳي ٿو، انيِوَ ڏيڻ لڳي ٿو. ساڌنا دواران اڃا وڌيڪ ويجهو پهچڻ سان اُهو ئي پرش ”يَرِتا“ بڻجي پالڻ پوشڻ ڪرڻ لڳي ٿو. جنهن ۾ توهانجي مدد جي بہ ويوستا ڪري ڇڏي ٿو. ساڌنا اڃا سوڪيم ٿيڻ تي ”يوڳتا“ ٿي وڃي ٿو. ”يوڪتارم يگيہ تَپَساِمِ“ يگيہ، تپ جيڪو بہ بڻجي اچي، سڀ کي اهو پرش گرهڻ ڪري وٺندو آهي. ان کان پوءِ واري اوسٽا ۾ ”مَهيشِوَرَهہ“ مهان ايشور جي روپ ۾ سڃاتو ويندو آهي. هو پرڪرتيءَ جو سوامي بڻجي ويندو آهي؛ پر اڃا ڪٿي پرڪرتي جيوتِ آهِہ، جيئري آهي تڏهن ان جو مالڪ آهي. ان کان بہ اوچي اوسٽا ۾ اُهوئي پرش ”پرماتِميتِ چاپِيُڪِتو“ جڏهن پرم ۾ ملي وڃي ٿوتڏهن پرماتما چوائي ٿو. ان طرح شرير ۾ رهندي بہ هيءُ پرش آتما ”پَرَهہ“ ئي آهي، سڄو هن پرڪرتيءَ کان پري ئي آهي. فرق ايترو ئي آهي تہ شروعات ۾ هوُ درشٽا جي روپ ۾ هو، سلسليوار واڌارو ٿيندي ٿيندي پرم جو سپرش ڪري پرماتما جي روپ ۾ ظاهر ٿي ٿو وڃي.

य एवं वेत्ति पुरुषं प्रकृतिं च गुणैः सह।

सर्वथा वर्तमानोऽपि न स भूयोऽभिजायते।।२३।।

”يہَ ايوَمِ ويتِ پُرُشَمِ پِرِڪرِتيِمِ چَہ گُڻَئيهہ سَهہ

سَرِوَٿا وَرِتمانو پِ نہ سَ ڀوُيوڀِجايَتي (٢٣)

ان طرح پرش کي ۽ گڻن سان گڏ پرڪرتي کي جو منش ساکياتڪار سان گڏ سمجهن ٿا. جاٽي ٿا وٺن، اُهي سڀ پرڪار

سان هلت هلندي ٻه وري نٿو ڄمي معنيٰ اُن جو پنر جنم نٿو ٿئي. اهائي مڪتي آهي. اڃا تائين يوگيشور شري ڪرشڻ برهم ۽ پرڪرتي جي ظاهر ڄاڻ سان گڏ ملڻ واري پرم گتي ارٿات اُنجو پنر جنم جي نورتيءَ تي روشني وڌي ۽ هاڻي هو اُن يوگ تي زور ڏين ٿا جنهنجي پرڪريا آهي آراڌنا، چاڪاڻ ته ان ڪرم کي ڪاريه جوروپ ڏيڻ بنا ڪوئي پائي نٿو.

ध्यानेनात्मनि पश्यन्ति केचिदात्मानमात्मना।
अन्ये साङ्ख्येन योगेन कर्मयोगेन चापरे।।२४।।

”ڌِيانيناتِمَني پَشيَنتي ڪيچِدا تِما نَماتِمَنا
اَنيي سانِکيينَ يوگينَ ڪَرِمَ يوگينَ چاپرِ ” (٢٤)

هي ارجن! اَن ”آتمانَم“ پرماتما کي ڪيترائي منش ته ”آتمنا“ پنهنجي انتر چنتن سان ڌيان دواران ”آتمني“ هرديه ديش ۾ ڏسندا آهن. ڪيترا سانکيه يوگ جي دواران (ارٿات پنهنجي شڪتيءَ کي سمجهندي اُنهي ڪرم ۾ پرورت ٿيندا آهن. هن هلندڙ شلوڪ ۾ مکيه ساڌن آهي ڌيان. اُن ڌيان ۾ لڳڻ جي لاءِ سانکيه يوگ ۽ نشڪام ڪرم يوگ ٻه ڌارائون آهن.

अन्ये त्वेवमजानन्तः श्रुत्वान्येभ्य उपासते।
तेऽपि चातितरन्त्येव मृत्युं श्रुतिपरायणाः।।२५।।

”اَنِيي تِويوَمَجانَنِتَهه شُرِتوانِييڀيه اَپاستي
تي پي چاتِتَرَنِتييوَ مِرتيوُم شُرتيپرايڻ“ (٢٥)

پَرنتو ٻيا، جن کي ساڌنا جو گيان نه آهي، اُهي ان پرڪار نه ڄاڻندي ”اَنِييڀيَهه“ ٻيا جي تَتوَ کي ڄاڻڻ وارا مهاپرش آهن، اُنهن جي دواران ٻڌي ئي اُپاسنا ڪن ٿا ۽ اُهي ٻڌڻ جي آڌارت پرش ٻه مرتيو روپي سنسار ساگر مان نرشنڪا تري وڃن ٿا. هاڻي ڪجهه ٻه پار نه لڳي ته ستسنگ ڪن.

यावत्सञ्जायते किञ्चित्सत्त्वं स्थावरजङ्गमम्।
क्षेत्रक्षेत्रज्ञसंयोगात्तद्विद्धि भरतर्षभ।।२६।।

''ياوَتسَنجايَتي ڪِنچِتسَتوَم ستاوَرَجَنگَمَم
کيترِ کيترِگيہ سَنيوگاتتَدِ وِڌي ڀَرَتَرشَڀ '' (٢٦)

هي ارجن! ياونماتر جو ڪجھہ بہ استاور جنگم وستو پيدا ٿين ٿيون. اُنھن سيني کي تون کيتر ۽ کيترگيہ جي سنجوڳ ہ سان پيدا ٿيل ڄاڻ. پراپتي ڪڏھن ٿيندي ان تي چون ٿا.

समं सर्वेषु भूतेषु तिष्ठन्तं परमेश्वरम्।
विनश्यत्स्वविनश्यन्तं यः पश्यति स पश्यति।।२७।।

''سَمَم سَرويشوُ ڀوُتيشوُ تِشٹنتَم پَرميشِوَرَم
وِنَشيَتِسوَ وِنَشيَنتَم يَھہ پَشيتي سَ پَشيَتِ '' (٢٧)

جو پرش وشيش روپ سان نشٽ ٿيندي چراچر سيني ڀوتن ۾ ناش رهت پرميشور کي سَمَ ڀاوَ سان استٿ ڏسي ٿو، اهوئي سچ پچ ڏسي ٿو. ارٿات ان پرڪرتيءَ کي خاص روپ سان نشٽ ٿيڻ تي بہ هو پرماتم سوروپ آهي. ان ڪان پهرين نہ. ان تي پنيان اڌياءَ انين ۾ بہ چيو هو ڀوُتَياوودِ ڀَوَڪرو وِسرِگَھہ ڪرم سنگِيَتَھہ'' ڀوتن جا اُهي ڀاوَ جي (ڀلا ھڇن يا بُرا) ڪجھہ بہ سنسڪار وري رچنا ڪن ٿا، اُن جو متجي وڃڻ ئي ڪرمن جي چرم سيما آهي. ان وقت ڪرم پورڻ آهن. اُھو هتي بہ چون ٿا تہ جو چراچر ڀوتن کي نشٽ ٿيندو ۽ پرميشور جو سَمَ ڀاو ۾ استٿ ڏسي ٿو، اُهوئي صحيح ڏسي ٿو.

समं पश्यन्हि सर्वत्र समवस्थितमीश्वरम्।
न हिनस्त्यात्मनात्मानं ततो याति परां गतिम्।।२८।।

''سَمَم پَشيَنھہ سَروتِرَ سَموسٿِتمِيشوَرم
نہَ هِنَسِتياتِمناتِمانَم تَتو ياتي پَراَمِگَتِم '' (٢٨)

ڇاڪاڻ تہ اُهو پرش سڀ ڪجهہ سَمَ ڀاوَ سان اسٿت پرميشور کي سمان (جيئن آهي، تيئن ئي سمان) ڏسندي پنهنجي دواران پاڻ کي نشٽ نٿو ڪري. ڇاڪاڻ تہ جيئن هو، تيئن ئي هن ڏنو تنهنڪري اُهو پرم گتي کي پراپت ٿئي ٿو. پراپتي واري پرش جا لڪشڻ ٻڌائين ٿا:

प्रकृत्यैव च कर्माणि क्रियमाणानि सर्वश:।
य: पश्यति तथात्मानमकर्तारं स पश्यति।।२९।।

”پرِڪرِتيَئيوَ چَہ ڪَرماڻي ڪِريَماڻاني سَرِوَشَهہ
يَهہ پَشيتي تَٿاتِمانَمَڪَرِتارَمِ سَ پَشيَتي (٢٩)

جو پرش سمپورڻ ڪرمن کي هر پرڪار سان پرڪرتي دواران ئي ڪندو ڏسي ٿو معنيٰ جيستائين پرڪرتي آهي تيستائين ڪرمن جو هئڻ ڏسي ٿو ۽ آتما کي اڪرتا ڏسي ٿو، اُهوئي يٿارٿ ڏسي ٿو. سچ پچ ڏسي ٿو.

यदा भूतपृथग्भावमेकस्थमनुपश्यति।
तत एव च विस्तारं ब्रह्म सम्पद्यते तदा।।३०।

”يداڀوُتَپرِ ٿگَياوَ ميڪَسِٿمَنوُ پَشيَتي
تَتَ ايوَ چَہ وِستارَمِ بِرَهمَ سَمپَدِيتي تدا“ (٣٠)

جنهن ڪال ۾ منش ڀوتن کي نياري نياري ڀاوَن ۾ هڪ پرماتما کي هلندي اسٿت ڏسي ٿو تيئن ئي اُن پرماتما سان ئي سمپورڻ ڀوتن جو وستار ڏسي ٿو، اُن وقت هو برهم کي پراپت ٿئي ٿو جنهن پَلَ ۾ هيءَ اوستا اچي ويئي، اُن ڪَن هو برهم کي پراپت ٿئي ٿو. اهو لڪشڻ بہ اسٿتپرگيہ مهاپرش جو ئي آهي.

अनादित्वान्निर्गुणत्वात्परमात्मायमव्यय:।
शरीरस्थोऽपि कौन्तेय न करोति न लिप्यते।।३१।।

”اَنادِتِوانِنِرِ گُڻُتِوا تپَرِما تِمايَموِ يَيَهہ
شَريرَ سِٿوپي ڪؤنِتيِيَہ نہَ ڪُروتي نہَ لِپِيَتي“ (٣١)

ڪؤنتيه ! انادي هئڻ سان ۽ گڻاتيت هئڻ سان هيءُ اوناشي پرماتما شرير ۾ استت هوندي به واستو ۾ نه ڪري ٿو ۽ نه لپت ئي ٿئي ٿو. ڪهڙي پرڪار؟

यथा सर्वगतं सौक्ष्म्यादाकाशं नोपलिप्यते।
सर्वत्रावस्थितो देहे तथात्मा नोपलिप्यते।।३२।।

”يٿاسروَگتم سئوڪشمياداڪاشم نوپلپيتي
سروَ ترا وَستٿو ديهي تٿاتما نوپلپيتي“ (٣٢)

جنهن پرڪار وياپت ٿيل آڪاش سوکيم هئڻ جي ڪارڻ لپت نٿو ٿئي، نيڪ ائين ئي سڄي ديهه ۾ استت ٿيل آتما به گڻاتيت هئڻ ڪارڻ ديهه جي گڻن ۾ لپت نٿو ٿئي. اڳيان چون ٿا:

यथा प्रकाशयत्येक: कृत्सनं लोकमिमं रवि:।
क्षेत्रं क्षेत्रो तथा कृत्स्नं प्रकाशयति भारत।।३३।।

”يٿا پرڪاشيتييڪه ڪرتسنم لوڪمم رَوهه
ڪشيترم ڪشيتري تٿا ڪرتسنم پرڪاشيتي ڀارت “ (٣٣)

ارجن ! جنهن پرڪار هڪ ئي سورج سمپورڻ برهمانڊ کي پرڪاشت ڪري ٿو، ساڳيءَ طرح هڪ ئي آتما سمپورڻ کيتر کي پرڪاشت ڪري ٿو. انت ۾ نرنيہ ڏين ٿا:

क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोरेवमन्तरं ज्ञानचक्षुषा।
भूतप्रकृतिमोक्षं च ये विदुर्यान्ति ते परम्।।३४।।

”ڪشيترَ ڪشيترَ گيوريوَ منترم گيانچڪشا
ڀوتپرڪرتيموڪشم چه يه وڌريانتي تي پرم“ (٣٤)

اهڙي طرح کيتر ۽ کيترگيه جي ڀيد کي توڙي وڪارن سهت پرڪرتي کان ڇٽڻ جي اُپاوَ کي گيان روپي نيتر دواران ڏسي وٺن ٿا، اُهي مهاتماجن پر برهم پرماتما کي پراپت ٿين ٿا ارٿات کيتر -کيترگيه کي ڏسڻ جي اک گيان آهي ۽ گيان ساکياتڪار جو ئي ٻيو اکر آهي.

تاتپرج :

گيتا جي شروعات ۾ ڌرم کيتر ۽ ڪروُکيتر نالو تہ ورتو ويو؛ پر اُهو کيتر حقيقت ۾ آهي ڪٿي؟ اها جڳهہ ٻڌائڻ باقي هو، جنهن کي خود شاستر ڪار هن ڌنل اڌياءَ ۾ ظاهر ڪيو، ڪ 'ونتيہ !' هيءُ شرير ئي هڪ کيتر آهي. جو هن کي ڄاڻي ٿو، اُهو کيتر گيہ آهي. هو اُن ۾ ڦاٿل نہ بلڪ نرليپ آهي. هن جو هلائيندڙ آهي. ارجن! سڀني کيترن ۾ مان بہ کيترگيہ آهيان. ٻين مهاپرشن پنهنجي پيٽ ڪئي. اُن مان ظاهر ٿيو، سِڌِ ٿيو تہ شري ڪرشڻ بہ هڪ يوگي هو، ڄاڻڻ تہ جو ڄاڻي ٿو اُهو کيترگيہ آهي. ائين مهاپرشن چيو آهي. مان بہ کيترگيہ آهيان معنيٰ ٻين مهاپرشن وانگر مان بہ آهيان.

اُنهن کيتر جيئن آهي، جن وڪارن وارو آهي، کيترگيہ جن اثرن وارو آهي، ان تي پرڪاش وڌو. مان ئي چوان ٿو اهڙي ڳالهہ نہ آهي، مهرشين بہ اهوئي چيو آهي. ويد جي ڇندن ۾ بہ ان کي ڌار ڌار ڪري ڏيکاريو ويو آهي. برهم سوتر ۾ بہ اُهو ئي ملي ٿو.

شرير (جيڪو کيتر آهي) ڇا ايترو ئي آهي، جيترو ڏسڻ ۾ اچي ٿو؟ جنهنجي هئڻ جي پنيان جن جو تمام وڏو هٿ آهي، اُنهن کي ڳڻي ٻڌايو تہ اٺن جي مول پرڪرتي، اڻ ظاهر پرڪرتي، ڏهہ اندريون ۽ من، اندرين جا پنج وشيہ، آشا، ترشنا ۽ واسنا، اهڙي طرح انهن وڪارن جو سڀ ميلاپ اهو شرير آهي. جيستائين هي رهندو، تيستائين شرير ڪنهن نہ ڪنهن روپ ۾ رهندو ئي. اهوئي کيتر آهي، جنهن ۾ پوکيل ڀلو برو ٻج سنسڪار روپ سان وڌندو آهي. جيڪو هن جو انت پائي وٺي ٿو، اُهو کيترگيہ آهي. کيتر گيہ جو سوروپ ٻڌائيندي هنن ايشوريہ گڻن ڌرمن تي روشني وڌي ۽ چيو تہ

کيترگيہ ان کيتر جو پرڪاشڪ آهي. هنن ٻڌايو تہ ساڌنا جي پوري ٿيڻ واري ڪال ۾ پرمتَتوَ پرماتما جو ظاهر درشن ئي گيان آهي. گيان جو ارٿ آهي ساکياتڪار. ان کانسواءِ جو ڪجھہ بہ آهي، اگيان آهي. ڄاڻڻ يوگيہ وستو آهي اُتم برهم اُهو نہ سَتِ آهي، نہ اَستِ. انهن ٻنهي کان پري آهي. هن کي ڄاڻڻ لاءِ لوڪ هردي ۾ ڌيان ڪندا آهن، ٻاهر مورتي رکي نہ. گھڻائي ماڻهو سانکيہ ماڌيم سان ڌيان ڪندا آهن تہ باقي نشڪام ڪرم يوگہ، سمرپڻ سان گڏ اُن جي پراپتيءَلاءِ اُنهي مقرر ڪرم آرڌنا جو آچرڻ ڪندا آهن. جيڪي اُنجي وِڌي نٿا ڄاڻن، اُهي ماڻهو تَتوَ استت مهاپرشن دواران ٻڌي آچرڻ ڪندا آهن. اُهي بہ پرم ڪلياڻ کي پراپت ٿي ويندا آهن، تنڌهن بہ ڪجھہ بہ سمجھہ ۾ نہ اچي، تہ اُن جي ڄاڻندڙ مهاپرش جو ستسنگہ ضروري آهي. استتپرگيہ مهاپرش جا لڪشڻ ٻڌائيندي يوگيشور شري ڪرشڻ چيو تہ جھڙي طرح آڪاش هرهنڌ هڪجھڙو رهندي بہ نرليپ آهي، جيئن سورج هرهنڌ پرڪاش ڪندي بہ نرليپ آهي ٺيڪ اهڙي طرح استتپرگيہ پرش سڀ ڪجھہ سمَ ايشور کي جيئن آهي تيئن ڏسڻ جي سمرٿي وارو پرش کيتر سان توڙي پرڪرتي سان بلڪل نرليپ آهي. انت ۾ اُنهن نِرنيہَ ڏنو تہ کيتر ۽ کيترگيہ جي ڄاڻ گيان روپي نيترن دواران ئي ممڪن آهي. گيان، جيئن پهرين ٻڌايو ويو، ان پرماتما جي پرتکش درشن سان گڏ ملڻ واري ڄاڻڪاري آهي. شاسترن کي گھٽو رٽي دهرائڻ گيان ناهي بلڪ اُنهن کي پڙهڻ ۽ سمجھڻ ۽ مهاپرشن کان اُن ڪرم کي سمجھي، اُن ڪرم تي هلي من سان گڏ اندرين کي روڪي ۽ اُن نروڌ جي بہ وِلَيہ ڪال ۾ پرم تَتوَ کي ڏسڻ سان گڏ جا انيوتي ٿئي ٿي. اُن انوُڀوُتي جو نالو گ

يان آهي. ڪِريا ضروري آهي. هن اڌيايہ ۾ مکيہ کيترگيہ جو وستار سان ورڻن ڪيو ويو. حقيقت ۾ کيتر جو سوروپ وياپڪ آهي. شرير جو سنبنڌ ڪيستائين آهي؟ تہ سچو برهمانڊ مول پرڪرتيءَ جو وستار آهي. اننت انترڪشون (گ هڻن ئي لوڪن تائين آسمان، چوڌاري وايومنڊل) تائين توهان جي شرير جو وستار آهي. اُنهن سان توهانجو جيون مضبوط ٿئي ٿو اُن بنا توهين جي نہ سگهندا. جيئرا رهي نہ سگهندا. هيءَ پوُمنڊل، وِشوَ جڳت، ديس، پرديس ۽ توهان جو هي ڏيکاري ڏسڻ وارو شرير اُن پرڪرتيءَ جو هڪ ٽڪرو بہ نہ آهي. ان طرح کيتر جو هن اڌياءَ ۾ وستار سان ورڻن آهي، هاڻي:

اوم تَتِسَدِ تي شري مدڀڳود گيتا سُپَنِشَتِسوُ برهم ودياي‌م يوگہ شاستري شري ڪرشڻارجُن سَمِوادي کيتر کيترگيہ وڀاگہ يوگو نامَ تِرَيودشوڌِيايَهہ ۱۱۱۳۱۱

اهڙي طرح شريمد ڀڳوت گيتا روپي ' اُپنشد ۽ برهم وديا ۽ يوگشاستر وِشيڪ شري ڪرشڻ ۽ ارجن جي سنواد ۾ کيتر کيترگيہ وڀاڳہ يوگہ نالي تيرهون اڌياءُ پورو ٿئي ٿو.

اِتي شريمَتِپرمهنس پرمانندسِيہ شِشيہ سوامي اڙگڙانندڪِرتي شريمد ڀگوتِگيتايا ڀهہ يٿارٿگيتا'ڀاشيي' کيتر کيترگيہ وڀاڳہ يوگو ''نام تِرَيودشوڌيايَهہ ۱۱

۱۱هري اوم تَتِ سَتِ ۱۱

١١ اوم شري پَرِماتِمَني نَمَهَ ١١

اَٿ چِٽُرِدشو ڌيايَهَ

پهرين انيڪ اڌياون ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ گيان جو سوروپ ظاهر ڪيو. اڌياءِ چوٿين اوڻويهين شلوڪ ۾ ٻڌايو تہ جنهن پرش دواران سمپورڻتا سان شروع ڪيل مقرر ڪرمن جو آچرڻ سلسليوار وڌڻ ٿيندي ٿيندي ايترو سوکيم ٿي ويو تہ ڪامنا ۽ سنڪلپ جو پوري طرح شمن ٿي ويو، اُن وقت جنهن کي هو ڄاڻڻ چاهي ٿو اُنجي ظاهري انڀوتي ٿي ويندي آهي، اُن انڀوتيءَ جو نالو گيان آهي. تيرهين اڌياءَ ۾ گيان کي وستار سان ٻڌايو ”اڌِياتِمگياَن نِتِيتُوَمِ تَتوَ گياناٿِ دَرِشَنَمِ ١“

آتم گيان ۾ هڪ رس سان استٿي ۽ تَتوَ جي ارٿ سوروپ پرماتما جو کُليو درشن آهي. کيتر-کيترگيہ جي ڀيد کي ڄاڻڻ سان گڏ ئي گيان آهي. گيان جو ارٿ شاستر ارٿ نہ. شاسترن کي ياد ڪري وٺڻ بہ گيان نہ آهي. اڀياس جي اُها اوستا گيان آهي جتي اُهو تَتوَ ڄاڻجي ٿو. پرماتما جو ساکياتڪار سان گڏوگڏ ملڻ واري انوڀوُتي جو نالو گيان آهي. ان جي اُبتر سڀ اگيان آهي.

ان طرح سڀ ڪجهہ ٻڌائي چڪڻ تي بہ هن ڏنل اڌياءَ چوڏهين ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ چون ٿا تہ ارجن! انهن گ يانن ۾ بہ پرم اُتم گيان کي مان وري بہ تنهنجي لاءِ چوندس. يوگيشور اُن کي وري دهرائي رهيا آهن ڇاڪاڻ تہ

”شاستر سُچِنتيت پُني پُني ڏيکيي “چگّيءَ طرح چنتن ڪيل شاستر بہ وري وري ڏسڻ گھرجي. ايترو ئي نہ، جيئن جيئن تون ساڌناپٿ تي پڪو ٿيندين، جيئن جيئن اُن اِشٽ ۾ پرويش پائيندين، تيئن تيئن برهم ۾ نئين نئين انوڀوتي ملندي. اها ڄاڻ ستگرو مهاپرش ئي ڏين ٿا. تنهنڪري شري ڪرشڻ چون ٿا تہ مان وري بہ چوندس.

سُرِتِ (سمرتي) اهڙو پَٽَل آهي جنهن تي سنسڪارن جو نشانُ سدائين ٿيندو رهي ٿو. جيڪڏهن پٽڪ کي اِشٽ ۾ پرويش ڏيارڻ واري ڄاڻ ڀلي پئجي ٿي وڃي تہ اُن سمرتي پٽل تي پرڪرتي پنهنجا نشان ڪندي رهي ٿي، جو وناش جو ڪارڻ آهي. تنهن ڪري ساڌڪ جيستائين پورڻ ٿئي تيستائين ساڌڪ کي اِشٽ سنبنڌي ڄاڻ هروقت دهرائڻ گ هرجي. اچ سمرتي جيئري آهي؛ پر اڳيان هلندڙ اوسٿائن ۾ پرويش ملڻ سان گڏ هيءَ اوسٿا نہ رهندي. ان ڪري پوجيہ مهراج جي چوندا هئا تہ برهم وديا جو چنتن روز ڪريو. هڪ مالها روز ڦيريو جا چنتن وقت ڦيرائي ويندي آهي، ٻاهرين مالها نہ - اندرين مالها.

اهو تہ ساڌڪ لاءِ آهي؛ جي اصلي ستگرو هوندا آهن هو هميشه اُن پٽڪ جي پنيان لڳا رهندا آهن. اندران ان جي آتما ۾ جاڳرت ٿي ۽ ٻاهران پنهنجي ڪِريا شڪتيءَ سان اُنکي نين، تازين حالتن کان آگاهہ ڪرائي هلندا آهن. يوگ يشور شري ڪرشڻ بہ مهاپرش هو. ارجن شِشَن جي جڳهہ تي آهي. هُن هنن کي سنڀالڻ لاءِ پرارٿنا ڪئي هئي. ان ڪري يوگيشور شري ڪرشڻ جو چوڻ آهي تہ گيانن ۾ بيحد اُتم گيان کي وري تنهنجي لاءِ چوندس.

श्रीभगवानुवाच

परं भूय: प्रवक्ष्यामि ज्ञानानां ज्ञानमुत्तमम्।
यज्ज्ञात्वा मुनय: सर्वे परां सिद्धिमितो गता:।।१।।

شري ڀڳوان اُواچ

” پَرَم ڀُوَيَه پرَوَڪِشيامي گِيانانام گيانَمُتَمَم
يَجِگِياتِوا مُنَيَه سَروي پَرام سِڌِيمِتوگَتاه “ (١)

ارجن! گيانن ۾ به بيحد اُتم گيان پرم گيان کي مان وري به تنهنجي لاءِ چوندس (جيڪو پهرين چئي آيا آهن)، جنهن کي ڄاڻي سڀ مني جن هن سنسار کان مڪت ٿي پرم سِڌيءَ کي پراپت ٿين ٿا (جنهن کان پوءِ ڪجهه به باقي پائڻ لاءِ نٿو رهي)

इदं ज्ञानमुपाश्रित्य मम साधर्म्यमागता:।
सर्गेऽपि नोपजायन्ते प्रलये न व्यथन्ति च।।२।।

” اَدَم گِيانَمُپا شِرِتيَه مَمَ ساڌَمِريَماگَتاها
سَرِگيپي نوپَجايَنتي پرَلَيي نَه وِيَٿَنتي چَه “ (٢)

هن گيان جو ”اُپاشِرِتيَه“ ويچھائي سان آسرو وٺي، ڪِريا سان هلي، ويجهو پهچي منهنجي سوروپ کي پراپت ٿيل لوڪ سرشٽيءَ جي آدِ ۾ وري جنم نٿا وٺن ۽ پرلئه ڪال ۾ معنيٰ شرير جو انت ته اُن ڏينهن ٿي وڃي ٿو، جڏهن هو سوروپ کي پراپت ٿئي ٿو. ان کان پوءِ اُن جو شرير رهڻ لاءِ مڪان وانگر رهجي وڃي ٿو. پنر جنم جي جڳهه ئي ڪٿي آهي، جتي ماڻهو جنم وٺن ٿا؟ ان تي شري ڪرشڻ چون ٿا:

मम योनिर्महद्ब्रह्म तस्मिन्गर्भं दधाम्यहम्।
सम्भव: सर्वभूतानां ततो भवति भारत।।३।।

”مَمَ يونيرمَهَدِ برَهم تَسمِنگَرڀ دَڌامِيَهم
سمڀوَه سَروَ ڀوُتانام تَتوَ ڀَوَتِ ڀارَت “ (٣)

هي ارجن! منهنجي ''مَهَدِ بِرَهمَ'' ارٿات اڻن ڀوتن واري مول پرڪرتي سمپورڻ ڀوتن جي يوني آهي ۽ اُن ۾ چيتن روپي ٻج کي اُسارِيان ٿو. اُن جڙ چيتن جي ميلاپ سان سڀني ڀوتن جي اُتپتي ٿئي ٿي.

सर्वयोनिषु कौन्तेय मूर्तयः सम्भवन्ति याः।
तासां ब्रह्म महद्योनिरहं बीजप्रदः पिता।।४।।

''سَروَ يونيشوُ ڪؤنتييَہ موُرتَيُهہ سَمڀَوَنتي ياها
تاسامِ بِرهمَ مَهَدِيوني رَهَمِ بيڄپرَدَهہ پتا'' (۴)

سڀني يوُنيُن ۾ جيترا شرير اُتپن ٿين ٿا، اُنهن سڀني جي ماتا ''يوني'' گرڀ ڌارڻ ڪرڻ واري ماتا اڻن پيدن واري مول پرڪرتي آهي ۽ مان ئي ٻج پيدا ڪرڻ وارو پتا آهيان. ڌي نہ ڪا ماتا آهي، نہ پتا. جيستائين جڙ چيتن جو ميلاپ رهي ٿو، جنم ٿيندا رهندا، نِمِت تہ ڪير نہ ڪير بڻجندو ئي رهندو آهي. چيتن آتما جڙ پرڪرتي ۾ ڇو ٻڌِجي وڃي ٿي؟ ان تي چون ٿا

सत्त्वं रजस्तम इति गुणाः प्रकृतिसम्भवाः।
निबध्नन्ति महाबाहो देहे देहिनमव्ययम्।।५।।

''سَتوَمِ رَجَسِتَمِ اِتي گُڻاها پرِڪرتِ سَمڀَواها
نِبَڌِنَنتي مهاباهو ديهي ديهِنَمَويَيَمِ'' (۵)

مهاباهو ارجن! ستوگڻ، رجوگڻ ۽ تموگڻ پرڪرتي مان اُتپن ٿيل ٽيئي گڻ ئي هن اوناشي جيو آتما کي شرير ۾ ٻڌن ٿا ڪهڙي پرڪار

तत्र सत्त्वं निर्मलत्वात्प्रकाशकमनामयम्।
सुखसङ्गेन बध्नाति ज्ञानसङ्गेन चानघ।।६।।

''تَترَ سَتوَ نِرمَلَ تِواتِپرَڪاشڪَمَنامَيَمِ
سُکَسَنگينَ بڌِناتي گيانَسنَگين چانَگهہ (٦)

نشپاپ ارجن! انهن ٽنهي گڻن ۾ پرڪاش ڪرڻ وارو نروڪار ستوگڻ تہ ”نرملتوات“ نرمل هئڻ جي ڪارڻ سکہ ۽ گيان جي آسڪتيءَ سان آتما کي شرير ۾ ٻڌي ٿو. ستوگڻ بہ بنڌن ئي آهي. فرق ايترو ئي آهي تہ سکہ فقط هڪ پرماتما ۾ آهي ۽ گيان ساکياتڪار جو نالو آهي. ستوگڻي تيستائين ٻڌل آهي، جيستائين پرماتما جو ساکياتڪار نہ ٿو ٿي وڃي.

रजो रागात्मकं विद्धि तृष्णासङ्गसमुद्भवम्।
तन्निबध्नाति कौन्तेय कर्मसङ्गेन देहिनम्।।७।।

”رَجو راگاتِمَڪَمِ وِڌي تِرِشڻا سَنگَسَمُدِڀَوَمِ
تانِبَڌِناتي ڪؤنتيِيَہ ڪَرِمَسنگيِنَ ديهِنَمِ “ (٧)

هي ارجن! راڳہ جو جيئرو جاڳندو سوروپ رجوگڻ آهي هن کي تون ”ڪَرِمَسنَگيِنَ“ ڪامنا ۽ آسڪتي مان اُتپن ٿيل ڄاڻ. هو جيو آتما کي ڪرم ۽ اُن جي ڦل جي آسڪتيءَ ۾ ٻڌي ٿو. هو ڪرم ۾ پرورتي ڏئي ٿو.

तमस्त्वज्ञानजं विद्धि मोहनं सर्वदेहिनाम्।
प्रमादालस्यनिद्राभिस्तन्निबध्नाति भारत।।८।।

”تَمَسِتوَگياَنَجمِ وِڌي موهَنَمِ سَرِوَ ديهِنامِ
پِرمادالَسيَنِدرا ڀِيِستَنيِبَڌِناتي ڀارَتَ“ (٨)

ارجن! سڀني ديهہ ڌارين کي موهڻ واري تموگڻ کي تون اگيان مان اُتپن ٿيل ڄاڻ. اُهو هن آتما کي پرماد اجائي هڻ پٽ، آلس (تہ سڀاڻي ڪنداسين) ۽ ننڊ دوارا ٻڌي ٿو. ننڊ جو مطلب اهو ڪونهي تہ تموگڻي وڌيڪ سمهي ٿو. شرير سمهي ٿو اهڙي ڳالهہ نہ آهي. ” يانِشاسَرِوَ ڀوُتانامِ تَسِيامِ جاگرتي سنيمي“ جڳت ئي رات آهي. تموگڻي

شخص ھن جڳت روپي رات ۾ ڏينھن رات مشغول رھندو آھي، پرڪاش سوروپ ڏانھن اچيت رھندو آھي. اھائي تموگڻي ننڊ آھي. جيڪو ان ۾ قاتل آھي، سمھي ٿو، ھاڻي ٽنھي گُڻن جي ٻنڌن جو گڏيل سوروپ ٻڌائين ٿا:

सत्त्वं सुखे सञ्जयति रजः कर्मणि भारत।

ज्ञानमावृत्य तु तमः प्रमादे सुञ्जयत्युत।।९।।

”سَتِوَمِ سُکي سَنِجَيتي رَجَھہ کَرِمَڻي ڀارَت

گِيانماوِرِتيَہ تُوُ تَمَھہ پِرَمادي سَنِجَيَتيُت“ (٩)

ارجن! سَتِوَگڻ سکہ ۾ لڳائي ٿو. پوتر پرم سکہ جي ڌارا ۾ لڳائي ٿو، رَجوگڻ ڪرم ۾ پرورت ڪري‌ٿو ۽ تموگڻ گيان کي ڍڪي ، لڪائي پرماد معنيٰ انتھڪرڻ جي اجاين چيشٽائن ۾ لڳائي ٿو. جڏھن گڻ ھڪ ئي آسٿان تي ھڪ ئي ھردي ۾ آھن تہ الڳ الڳ ٿي ڪيئن وراھجي ٿا وڃن؟ ان تي يوگيشور شري ڪرشڻ ٻڌائين ٿا:

रजस्तमश्चाभिभूय सत्त्वं भवति भारत।

रजः सत्त्वं तमश्चैव तमः सत्त्वं रजस्तथा।।१०।।

”رَجِستَمَشِچاڀِڀوُيَہ سَتِوَمِ ڀَوَتي ڀارَت ।

رَجَھہ سَتِوَمِ تَمَشِڇَئيوَ تَمَھہ سَتِوَمِ رَجِستٿا “।। (١٠)

ھي ارجن! رجوگڻ ۽ تموگڻ کي دٻائي ستوگڻ وڌي ٿو، ائين ئي ستوگڻ ۽ تموگڻ کي دٻائي رجوگڻ وڌي ٿو ۽ اھڙي طرح رجوگڻ ۽ ستوگڻ کي دٻائي تموگڻ وڌي ٿو. اھو ڪيئن سڃاڻجي تہ ڪڏھن ۽ ڪھڙو گڻ ڪاريہ ڪري رھيو آھي؟.

सर्वद्वारेषु देहेऽस्मिन्प्रकाश उपजायते।

ज्ञानं यदा तदा विद्याद्विवृद्धं सत्त्वमित्युत।।११।।

”سَرِوَدِواريشو ديھيسِمِنِپِرَڪاش اُپِجايَتي ।

گِيانَمِ يدا تدا هوِديادِوِرِڌِمِ سَتوَ مِتِيُتَ ۔۔'' (۱۱)
جنهن وقت شرير يا انتهڪرڻ ۾ سمپورڻ اندرين ۾ ايشوري پرڪاش ۾ سمجهه شڪتي اُتپن ٿئي ٿي، ان وقت ائين سمجهڻ گهرجي تہ ستوگڻ خاص ورڌيءَ کي پراپت ٿيو آهي ۾

लोभ: प्रवृत्तिरारम्भ: कर्मणामशम: स्पृहा।
रजस्येतानि जायन्ते विवृद्धे भरतर्षभ।।१२।।

''لوڀهہ پرِوِرِ تيرا رمڀهہ ڪَرمَڻا مَشَمَهہ سپرها
رَجَسِييتانِ جانِنتي وِوِرڌي ڀَرَتَرشَڀَ '' (۱۲)
هي ارجن! رجوگڻ گڻ جي خاص ورڌي ٿيڻ تي لوڀ ڪاريہ ۾ پرِورت هئڻ جي ڪوشش، ڪرمن جو آرنڀ اشانتي معنيٰ من جي چنچلتا، وشيہ ڀوڳن جي لالسا اهي سڀ اُتپن ٿين ٿا. هاڻي تموگڻ جي ورڌيءَ ۾ ڇاٿو ٿئي؟

अप्रकाशोऽप्रवृत्तिश्च प्रमादो मोह एव च।
तमस्येतानि जायन्ते विवृद्धे कुरुनन्दन।।१३।।

''اَپرَڪاشوپرَوِرتِشچہ پرَمادو موهہ ايوَ چَ ۔
تَمَسِييتاني جايَنتي وِوِرڌي ڪُرُنَنَدَنَ ۔۔'' (۱۳)
ارجن! تموگڻ جي وڌڻ سان ''اپرَڪاشَهہ'' (پرڪاش پرماتما جو لڪشڻ آهي، نشاني آهي) ايشوري پرڪاش ڏانهن نہ وڌڻ جو سڀاءُ ''ڪارِيَمِ ڪَرِم'' جا ڪرڻ يوگيہ پرڪريا وشيش آهي اُن ۾ اپرَوِتي، انتهڪرڻ ۾ اجاين ڪوشش جي ڏارا ۾ سنسار ۾ مگذ ڪرڻ واريون پرورتيون اِهي سڀ اُتپن ٿين ٿا. انهن گڻن جي جاڻڻ مان ڪهڙو لاڀ آهي؟

यदा सत्त्वे प्रवृद्धे तु प्रलयं याति देहभृत्।
तदोत्तमविदां लोकानमलान्प्रतिपद्यते।।१४।।

''يدا سَتوي پرَوِرڌي توُ پرَلَيَمِ ياتي ديهڀِرت

تَدوتَمِوداٻِ لوڪانَملانِيِپرَ نِپرَتيِپَدِيتي `` (١۴)

جڏهن هيءَ جيو آتما ستوگڻ جي ورڌي ڪال ۾ مرتيو کي پراپت ٿئي ٿو، شرير تياڳ ڪري ٿو، تڏهن اُتم ڪرم ڪرڻ وارن جي مَلَ رَهِت دويہ لوڪن کي پراپت ٿئي ٿو.

रजसि प्रलयं गत्वा कर्मसङ्गिषु जायते।
तथा प्रलीनस्तमसि मूढयोनिषु जायते।।१५।।

''رَجَسِ پرَلَيَمِ گَتوا ڪَرِمَسنگِشوُ جايَتي
تَٿا پرَلِينَسِتَمَسِ موُڙَهيونيِشوُ جايتي `` (١٥)

رجوگڻ جي ورڌي ٿيڻ تي مرتيوُ کي پراپت ٿيڻ وارو ڪرمن جي آسڪتيءَ وارن منشن ۾ جنم وٺي ٿو ۽ تموگڻ جي ورڌيءَ ۾ مري ويل پرش موڙهہ جوڻين ۾ جنم وٺي ٿو، جنهن ۾ جيت پتنگہ وغيره جهڙين جوڻين جو وستار آهي. هاڻي گڻن ۾ بہ منشن کي ساتوڪ گڻن وارو ٿيڻ گهرجي. پرڪرتي جي هيءَ بئنڪ توهانجي ڪمايل گڻن کي مرتيوءَ کان پوءِ بہ اُنهن کي توهان وٽ بچائي موٽائي موڪليندي آهي. هاڻي ڏسون تہ اُنجو ڦل:-

कर्मणः सुकृतस्याहुः सात्त्विकं निर्मलं फलम्।
रजसस्तु फलं दुःखमज्ञानं तमसः फलम्।।१६।।

'ڪرِمَڻَهہ سُڪِر تسِياهوُهَہ ساتِوڪَمِ نِرِمَلَمِ ڦَلَمِ
رَجَسَسِتوُ ڦَلَمِ دُکَمِگيانَمِ تَمَسَهہ ڦَلَمِ `` (١٦)

ساتوڪ ڪرم جو ڦل ساتوڪ، نرمل ، سکہ ، گيان ۽ ويراڳ ۽ وغيره چيا وڃن ٿا. راجس ڪرم جو ڦل دُکہُ ۽ تامس ڪرم جو ڦل اگيان آهي.

सत्त्वात्सञ्जायते ज्ञानं रजसो लोभ एव च।
प्रमादमोहौ तमसो भवतोऽज्ञानमेव च।।१७।।

''سَتوا تِسَنجايَت گِيانَمِ رَجَسو لوڀ ايوَ چَ
پِرَماڌموهَئُو تَمَسو ڀَوَتوگِيانَميوَ چَ '' (١٧)

ستوگڻ سان گيان اُتپن ٿئي ٿو (ايشور جي انيوَ جو نالو گيان آهي) ايشوري انوڀوتيءَ جو وهڪرو ٿيندو آهي. رجوگڻ ۾ بنا شڪ لوڀ اُتپن ٿيندو آهي ۽ تموگڻ سان پرماد، موهہ ، آلس(اگيان) ئي اُتپن ٿئي ٿو. اُهي اُتپن ٿي ڪهڙي گتي ڏين ٿا؟

ऊर्ध्वं गच्छन्ति सत्त्वस्था मध्ये तिष्ठन्ति राजसा:।
जघन्यगुणवृत्तिस्था अधो गच्छन्ति तामसा:।।१८।।

''اوُرڌوَ گَڇَنتي سَتوَسٿا مَڌيي تِشٽَنتي راجَساهہ
جگهنِيَگُڻَ ورتيِسٿا اَڌو گَڇَنتي تامَساها (١٨)

ستوگڻ ۾ اسٿت ٿيل پرش ''اوُرڌمولَمِ'' اُن مول پرماتما جي طرف پرواهت ٿيندو آهي، نرمل لوڪن ۾ وڃي ٿو. رجوگڻ ۾ اسٿت راجس پرش وچين اوسٿا جا منش ٿيندا آهن، جن ۏت نہ ''ساتِوڪَمِ'' وويڪ ويراڳہ ئي ٿيندو آهي ۽ نہ هينئين درجي وارا ڪيٽ پتنگہ جوڻين ۾ ويندا آهن بلڪ پنر جنم کي پراپت ٿين ٿا ۽ نندنيل تموگڻ ۾ پرورت ٿيل تامس پرش ''اڌوگتي'' معنيٰ جانور، پکي، ڪيٽ پتنگہ وغيره خراب جوڻين ۾ ويندا آهن. اهڙيءَ طرح ٽيئي گڻ ڪنهن نہ ڪنهن روپ ۾ جوڻ جو ئي ڪارڻ آهي. جو پرش گڻن کي پار ڪري وٺندو آهي، اُهي جنم ٻنڌن کان ڇٽي وڃن ٿا ۽ منهنجي سوروپ کي پراپت ٿين ٿا. ان تي چون ٿا:-

नान्यं गुणेभ्य: कर्तारं यदा द्रष्टानुपश्यति।
गुणेभ्यश्च परं वेत्ति मद्भावं सोऽधिगच्छति।।१९।।

''نانيَمِ گُڻيڀيَهہ ڪَرِتارَمِ يدا دِرشٽانوُ پَشِيَتي
گُڻيڀيَشِچہ پَرَمِ ويتي مَدِڀاوَمِ سوڌِيگَڇتي '' (١٩)

جنهن وقت ۾ درشٽا آتما ٽنهي گڻن کانسواءِ ٻئي ڪنهن کي ڪرتا نٿو ڏسي ۽ ٽنهي گڻن کان تمام پري پرم تَتِوَ کي ''ويتي'' ڄاڻي وٺي ٿو، اُن وقت اُهو پرش منهنجي سوروپ کي پراپت ٿئي ٿو. اها ٻوڌڪ مهتا ڪونهي تہ گڻ گُڻن ۾ ورتندا آهن. ساڌن ڪري ڪري هڪ اهڙي اوسٿا اچي ٿي، جتي اُن پرم جي انوڀوتي ٿئي ٿي تہ گڻن کان سواءِ ڪوئي ڪرتا نٿو ڏسجي، اُن وقت پرش ٽنهي گڻن کان الڳ ٿي وڃي ٿو. اها ڪا ڪلپت مهتا نہ آهي. ان تي اڳيان چون ٿا :-

गुणानेतानतीत्य त्रीन्देही देहसमुद्भवान्।
जन्ममृत्युजरादु:खैर्विमुक्तोऽमृतमश्नुते।।२०।।

''گُڻا نيتانَتيتيہَ تِرِيندِيهي ديهَسَمُدِ ڀوانِ
جَنِمَمِرِتيوُجرادُکَئيرِ وِمَڪتو مِرِتَمَشِنُتي '' (٢٠)

پرش انهن اسٿول شريرن کي اُتپتيءَ جي ڪارڻ روپ ٽنهي گڻن کان الڳ ٿي جنم، مرتيوُ ورڌ اوسٿا ۽ سڀ پرڪار جي دکن کان خاص روپ ۾ مڪت ٿي امرت تَتِوَ جو سيون ڪري ٿو. ان تي ارجن سوال ڪيو:

अर्जुन उवाच
कैर्लिङ्गैस्त्रीन्गुणानेतानतीतो भवति प्रभो।
किमाचार: कथं चैतांस्त्रीन्गुणानतिवर्तते।।२१।।

ارجن اُواچ

''ڪَئيرِ لِنگَئي سِترِيِنگُڻا نيتا نَتيتو ڀَوَتي پريو
ڪِماچارَهہ ڪَٿَمِ چَئيِتا نِسِترِيِنگُڻانَتيوَرِتَتي '' (٢١)

پريو! انهن ٽنهي گڻن کان الڳ پرش کهڙن کهڙن لکشڻن سان مليل ٿئي ٿو ۽ کهڙي پرڪار جي وهنوارن وارو ٿئي ٿو ۽ منش کهڙن اُپاوَ سان انهن ٽنهي گڻن کان الڳ ٿئي ٿو؟

श्रीभगवानुवाच

प्रकाशं च प्रवृत्तिं च मोहमेव च पाण्डव।
न द्वेष्टि सम्प्रवृत्तानि न निवृत्तानि काङ्क्षति।।२२।।

شري ڀڳوان اُواچ

''پرڪاشم چَہ پرَورِتِمِ چَہ موهميوَ چَہ پانڊوَ
نہَ دِوشٽي سَمپرَ وِرتاني نہَ نِوِرتاني ڪانکِشَتي ''(٢٢)

ارجن جي مٿين ٽنهي سوالن جا جواب ڏيندي يوگيشور شري ڪرشڻ چيو. ارجن! جو پرش ستوگڻ جي ڪاريہ روپ ايشوري پرڪاش، رجوگڻ جي ڪاريہ روپ پرورتي ۽ تموگڻ جي ڪاريہ روپ موهہ کي نہ تہ پرورت ٿيڻ کي برو سمجهي ٿو ۽ نہ نورت ٿيڻ تي اُن جي اڇا ئي ڪري ٿو.

उदासीनवदासीनो गुणैर्यो न विचाल्यते।
गुणा वर्तन्त इत्येव योऽवतिष्ठति नेङ्गते।।२३।।

''اُداسينَوداسينو گُڻئيريو نہَ وچالِيَتي
گُڻا وَرِتَنِت اِتِييوَ يووَتِشٽَتي نينِگتي '' (٢٣)

جو ان طرح اُداسين جي سَدِرِشَ استت هئڻ کي گڻن دوارا وچلت نٿو ڪري سگهجي، گڻ گڻ ۾ ئي ورتن ٿا. اهو يٿارت جاڻي اُن استتي کان چلائمان نٿو ٿئي، تڏهن هو گڻن کان جدا ٿئي ٿو.

समदु:खसुख: स्वस्थ: समलोष्टाश्मकाञ्चन:।
तुल्यप्रियाप्रियो धीरस्तुल्यनिन्दात्मसंस्तुति:।।२४।।

”سَمَدُکَسُکَهہ سِوَسِٿَهہ سَملوشٽا شِمَکانِڇَنَ

تُلِيَپرِيا پرَيو ڌِيرَسِتُلِيَنندا تِمَسَنِستُتيهہ “ (٢٤)

جو هميشهہ پاڻ ۾ ارٿات آتم ڀاوَ ۾ استٿ آهي، سکہ ۽ دکہ ۾ سَمَ آهي، مٽي-پٿر ۽ سون ۾ بہ سمان ڀاوَ وارو آهي، ڌيرجوان آهي، جو پِريہ ۽ اپِريہ کي هڪ سمجهي ٿو، پنهنجي نندا چاهي اُستتيءَ ۾ بہ سمان ڀاوَ وارو آهي ۽

मानापमानयोस्तुल्यस्तुल्यो मित्रारिपक्षयो:।

सर्वारम्भपरित्यागी गुणातीत: स उच्यते।।२५।।

”مانا پَمانَيو سِتُلِيسِتُلِيو مِترارِ پَکشَيوهہ

سَرِوارَمِڀَپرِيتياگي گڻا تيتَهہ سَ اُچيَتي (٢٥)

جيڪو مانَ ۽ اپمانَ ۾ سَمَ آهي، متر ۽ شترو پکش ۾ بہ سم آهي، اُهو سمپورڻ شروعات کان رهت ٿيل پرش گُڻا اتيت چيو وڃي ٿو.

شلوڪ ڀاويهين کان پنجويهين تائين گڻن کان الڳ پرش جا لڪشڻ ۽ آچرڻ ٻڌايو ويو تہ هو چلائمان نٿو ٿئي، هن کي گڻن جي دوارا وچلت نٿو ڪري سگهجي، استر رهي ٿو. هاڻي ٻڌايان ٿو گڻن کان الڳ رهڻ جي وڌِي :-

मां च योऽव्यभिचारेण भक्तियोगेन सेवते।

स गुणान्समतीत्यैतान्ब्रह्मभूयाय कल्पते।।२६।।

”ماچَہ يووِيَڀِچاريڻ ڀَڪتِيوگيت سيوَتي

سَ گُڻانِسَمَتيِتيَئيِتانِبرَهمَڀوُيايہ ڪَلپَتي “ (٢٦)

جو پرش اويڀيچارڻي (پوري من سان) ڀڳتي دوارا معنيٰ اِشٽ کانسواءِ ٻين سنسارِ ياد گيرين کان سيني پاسي رهت رهي يوگہ دوارا ارٿات اُنهي مقرر ڪرم دوارا مونکي هميشهہ ڀڄن دوارا ياد ڪري ٿو. اُهو اُنهن ٽنهي

گڻن جو چگيءَ طرح اُلنگهن ڪري پر برهم سان هڪ ٿيڻ جي يوگيہ آهي، جنهنجو نالو ڪلپ آهي. برهم سان هڪ ٿي ڀاوَ ٿي وڃڻ ئي واستوڪ ڪلپ آهي. انَنيہ ڀاوَ سان مقرر ڪرم جو آچرڻ ڪرڻ بنا ڪوئي بہ گڻن ڪان الڳ نٿو ٿئي. انت ۾ يوگيشور نِرڻيہ ڏين ٿا:

ब्रह्मणो हि प्रतिष्ठाहममृतस्याव्ययस्य च।
शाश्वतस्य च धर्मस्य सुखस्यैकान्तिकस्य च॥२७॥

''بِرَهمَڻو هي پرَتِشٺاهَمَمرتَسياوِيَيَسيہَ چَہ
شاشِوَتَسيہَ چَہ ڌرمَسيہَ سُکسِيَئيڪا نتِيڪَسيَہ چَہ '' (٢٧)

هي ارجن! اُن اوناشي برهم جو (جنهن سان هو ڪلپ ڪري ٿو، جنهن ۾ گڻاتيت (گڻن ڪان الڳ ٿيل) هڪ ڀاوَ سان پرويش ڪري ٿو)، امرت جو، پوتر ڌرم جو ۽ اُن اکنڊ ايڪ رس آنند جو مان آڌار آهيان ارٿات پرماتم اسٿت ستگرو ئي اُن سڀ جو آڌار آهي. ڪرشڻ هڪ يوگيشور هو. هاڻي جيڪڏهن توهانکي اڻ ڏٺل، اوناشي، برهم، پوتر ڌرم، اکنڊ، ايڪ رس آنند جي ضرورت آهي تہ ڪنهن تَتِوَ اسٿت، اويڪت اسٿت جي شرڻ وڃو. ان جي دواران ئي هيءُ ممڪن آهي.

تاتپرج :-

هن اڌياءَ جي شروعات ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ چيو تہ، ارجن ! گيانن ۾ بہ تمام اُتم پرم گيان مان وري تنهنجي لاءِ چوندس، جنهنکي ڄاڻي مُني جن اُپاسنا جي دوارن منهنجي سوروپ کي پراپت ٿين ٿا پوءِ سرشٽيءَ جي آد ۾ هو جنم نٿا وٺن؛ پر شرير جو موت تہ ٿيڻو ئي آهي. اُن وقت هو تڪليف ۾ منجهيل نٿا ٿين. هو حقيقت ۾ شرير تہ

اُن ڏينهن تياڳي ٿا چڏين، جنهن ڏينهن سوروپ کي پراپت ٿين ٿا. پراپتي جيئري ئي ٿيندي آهي، پر سرير جو انت ٿيڻ وقت بہ هو وياڪل نٿا ٿين.

پرڪرتيءَ مان ئي اُتپن ٿيل رج، ستو ۽ تَمَس ٽيئي گ ڻ بہ هن جيو آتما کي شرير سان ٻڌن ٿا. ٻن گڻن کي دٻائي ٽئين گڻ کي وڌائي سگهجي ٿو. گڻ بدلجندڙ آهن. پرڪرتي جا انادي آهي، نشٽ نٿي ٿئي، بلڪ گڻن جو پرڀاوَ ٽاري سگهجي ٿو. گڻ من تي اثر وجهن ٿا . جڏهن ستو گڻ جي ورڌي رهندي آهي، تہ ايشوري پرڪاش ۽ سمجهہ جي شڪتي رهي ٿي. رجو گڻ راگاتمڪ آهي. ان وقت ڪرم جو لوڀ رهي ٿو، آسڪتي (موهہ) رهي ٿو ۽ انتهڪرڻ ۾ تمو گڻ ڪاريہ روپ وٺڻ تي آلس پرماد گهيري چڏي ٿو. ستوگڻ جي ورڌيءَ ۾ مرتيو کي پراپت ڪرڻ وارو پرش مٿي نرمل لوڪن ۾ جنم وٺن ٿا. رجوگڻ جي ورڌيءَ ۾ پراپت ٿيل منش مانوَ جوڻيءَ ۾ ئي واپس اچي ٿو ۽ تموگڻ جي ورڌي ڪال ۾ منش شرير تياڳي (جانور، ڪيٽ، پتنگہ وغيره) اڌم جوڻ کي پراپت ٿئي ٿو. تنهنڪري منشن کي سليسليوار اُنتي وارو گڻ ساتوڪ ڌانهن وڌڻ گهرجي.

هو جنهن نموني مڪت ٿين ٿا، اُنجو سوروپ ٻڌائيندي يوگيشور چيو تہ اشٽامول پرڪرتي گرڀ کي ڌارڻ ڪرڻ واري ماتا آهي نہ پتا. جيستائين اهو سلسلو رهندو تيستائين چراچر جڳت ۾ نِمِت روپ سان نہ ڪوئي ماتا پتا بڻيا رهندا؛ پر سچ تہ پرڪرتي ئي ماتا آهي، مان ئي پتا آهيان.

ان ڪانپوءِ ارجن ٿي سوال ڪيا تہ گڻاتيت پرش جا ڪهڙا لڪشڻ آهن؟ ڪهڙو وهنوار آهي؟ ۽ ڪهڙي اُپاوَ سان

منش انهن ٽن گڻن کان الڳ ٿئي ٿو. ان طرح يوگيشور شري ڪرشڻ گڻا اتيت پرش جا لڪشڻ ۽ آچرڻ ٻڌايا ۽ انت ۾ گڻا اتيت ٿيڻ جو اُپاءُ ٻڌايو ته پرش هڪ منو ٿي ڀڳتي ۽ يوگ دواران نرنتر منهنجو ڀڄن ڪري، هو ٽنهي گڻن کان الڳ ٿي ويندو آهي. ٻئي ڪنهنجو چنتن نه ڪندي سدائين اِشٽ جو چنتن ڪرڻ سچي ڀڳتي آهي. جيڪو سنسار جي ميلاپ ۽ وڇوڙي کان پورو رهت آهي اُن جو نالو يوگ آهي. اُن کي ڪاريه روپ ڏيڻ جو طريقو نالو ڪرم آهي. يگيه جنهن سان پورو ٿئي ٿو، اُها حرڪت ڪرم آهي. هڪ پوري ڀڳتيءَ دواران اُن مقرر ڪرم جي آچرڻ سان ئي پرش ٽنهي گڻن کان الڳ ٿئي ٿو ۽ الڳ ٿي برهم سان گڏ هڪ ڀاوَ جي لاءِ، پورڻ ڪلپ کي پراپت هئڻ لاءِ يوگيه ٿيندو آهي. گُڻ جنهن من تي پرڀاوُ وجهن ٿا، اُنجي وِليَه ٿيندي ئي برهم سان ملي هڪ ڀاو ٿي وڃي ٿو. اهوئي حقيقي ڪلپ آهي. هاڻي بنا ڀڄن ڪرڻ جي ڪوئي گڻن کان الڳ نٿو ٿئي.

انت ۾ يوگيشور شري ڪرشن نِرڻيه ڏين ٿا ته اُهو گڻ اتيت پرش جنهن برهم سان هڪ ڀاوَ ۾ اسٿت ٿئي ٿو اُن برهم جو امرت تَتوَ جو پوتر ڌرم جو ۽ اکنڊ هڪ رس آنند جو مان ئي آسرو آهيان ارٿات مان ئي پرڏان ڪرتا آهيان. هاڻي ته شري ڪرشڻ هليا ويا. هاڻي ته آڌار هليو ويو. تڏهن ته وڏي سنسي جي ڳالهه آهي. اُهو آڌار هاڻي ڪٿان ملندو؟ ليڪن نه، شري ڪرشڻ پنهنجي واقفيت ڏين ٿا ته هو هڪ يوگي هو، سوروپ ۾ اسٿت ٿيل مهاپرش هئا. ”شِشيَستيهَمِ شاڌي مامِ تُوامِ پرَپَنَمِ“ ارجن چيو هو مان

توهان جو شِشُ آهيان، توهانجي شرڻ آهيان، مونکي سنڀاليو
جڳهہ جڳهہ تي شري ڪرشڻ پنهنجي سچاٽپ ڏني. استت
پرگيہ َمهاپرش جا لڪشڻ ٻڌايا ۽ اُنهن سان پنهنجي ڀيٽ
ڪئي. هاڻي صاف آهي، پڌرو آهي تہ شري ڪرشڻ هڪ
مهاتما يوگي هئا. هاڻي جيڪڏهن توهانکي اکنڊ، هڪ رس
آنند ، شيڀ ڌرم يا امرت تَتِوَ جي گهرج آهي، تہ اُن سڀ
جي پراپتي جو سِروت (درياهہ) هڪ ستگرو ئي آهن. سڌو
پستڪ پڙهي هن کي ڪوئي نٿو پائي سگهي. جڏهن اهو
مهاپرش آتما ۾ ملي هڪ ٿي رٿي ٿي وڃي ٿو تہ آهستي
آهستي انوراگيءَ کي هلائيندي هلائيندي هن جي سوروپ
تائين. جنهن ۾ پاڻ پهچي عزت جو پاتر بڻيو آهي، پهچائي
ڇڏي ٿو. اهوئي صرف هڪ وسيلو آهي. ان طرح يوگيشور
شري ڪرشڻ پاڻ کي سڀ جو آڌار ٻڌائيندي هن چوڏهين
اڌياءَ کي سماپت ڪيو، جنهن ۾ گڻن جو وستار سان ورنَنُ
آهي هاڻي.

اوم تتسَدِتي شريمد ڀڳود گيتا سوُپنشتِسوُ برهم ودياڀام
يوگشاستري شري ڪرشڻارجُن سموادي گڻ ترِيوڀا ڳہ يوگہ
نام چَتُرِدَشو ڌياَيَهہ ١١١٤١١

ان طرح شريمد ڀڳودگيتا روپي اُپنشد ايوَم برهم وديا
۽ يوگ شاستر وشيہ شري ڪرشڻ ارجن جي سنواد ۾ گُڻَ
ترِيَوِڀا ڳہ يوگہ نالي چوڏهون اڌياءُ پورو ٿيو آهي.

اِتي شريمتپَرَم هنس پرمانندسيہ شِشِيہَ سوامي اڙگڙانند
ڪرتي شريمد ڀڳوتگيتايہ ’’ڀڳارٿ گيتا ڀاشيي‘‘ گڻترَيوِڀا گَ
يوگو نام چَتُرِدشوڌياَهہ ١١١٤١١

١١ هري اوم تَتِ سَتِ ١١

١١ اوم شري پَرمِاتِمَني نَمَهَ ١١

اَٿ پَنَچدَشو ڌيايَهَ

مهاپرشن سنسار کي وچتر درشٽانتن سان سمجهائڻ جي ڪوشش ڪئي آهي. ڪنهن هن کي پيپل جو وڻ چيو، ته ڪنهن هن کي سنسار ساگر چيو. اوسٿا ڀيد ڪان هن کي ڀَوَ نديءَ ڀَوَڪوُپ به چيو ويو ۽ ڪڏهن ان جي ڀيٽ گو-پد سان ڪئي ويئي ارٿات جيترو اندرين جو مقدار آهي، اوترو ئي سنسار آهي ۽ انت ۾ اهڙي اوسٿا آئي ته (”نام ليت ڀَوَ سنڌو سکاهين“) ڀَوَ سنڌو به سکي ويو. ڇا سنسار ۾ اهڙا سمندر آهن؟ يوگيشور شري ڪرشڻ به سنسار کي سمندر ۽ ورکش (وڻ) جا نالا ڏنا آهن. اڌياءُ ٻارهين ۾ هنن چيو -جي منهنجا اَنَنيہ ڀڳت آهن، اُنهن جو سنسار - سمندر مان جلدي ئي اُڌار ڪرڻ وارو ٿيندو آهيان. هن ڏنل اڌياءِ ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ چون ٿا ته سنسار هڪ وڻ آهي، اُنکي ڪٽيندي به يوگ ي جن اُن پرم پد کي ڳولين ٿا. ڏسون -

श्रीभगवानुवाच
ऊर्ध्वमूलमधःशाखमश्वत्थं प्राहुरव्ययम्।
छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित्।।१।।

شري ڀڳوان اُواچ

”اورڌِوَ موُلَمَڌَهہ شا کَمَشوَتٿم ِپراهُرَ وِيَيَمِ
ڇنداسِي يَسِيہَ پَرڻاني يَسِيتَمِ ويدَ سَ ويدَوِتِ (١)

ارجن ! اوُرڌِوَ موُلَمِ“ مٿيون پرماتما ئي جنهنجو مول آهي، ”اڌَهشاکَمِ“- هيٺ پرڪرتي ئي جنهنجون شاخئون

آهن، اهڙي سنسار روپي پِپرَ جي وڻ کي اوناشي چون ٿا ا (ورڪشته تو اَ-شِوَهه ارٿات سڀاڻي تائين به رهڻ وارو ڪونهي، جڏهن چاهي ڪٽجي وڃي، پر آهي اوناشي، شري ڪرشڻ جي انوسار اوناشي به ٻه آهن - هڪ سنسار روپي ورڪش اوناشي ٻيو ان کان به وڻ پري پرم اوناشي، ويد هن کي اوناشي سنسار -ٻوٽي جا پتا چيا ويا آهن. جيڪو پرش هن سنسار روپي ورڪش ڏسندي ئي ڄاڻي وٺي ٿو، هيءُ ويد جو ڄاتا آهي. جنهن هن سنسار ورڪش کي ڄاتو آهي، اُن ويد کي ڄاتو آهي، نه ڪ گرنٿ پڙهڻ وارو. پستڪ-پڙهڻ سان ته اوڏانهن وڌڻ جو اُتساهه ماتر ملي ٿو. پَتَنِ جي استان تي ويد جي ڪهڙي ضرورت آهي؟ حقيقت ۾ پرش يٿڪي يٿڪي جنهن اَنِتِمِ تند ارٿات انتم جنم وٺي ٿو، اُتان ئي ويد جا اُهي چند(جيڪي ڪلياڻ جو سرجڻ ڪن ٿا) اُتان ئي اُتساهه ڏين ٿا، اُتان کان انهنجو اپيوگه آهي. اُتيئي يٿڪڻ سماپت ٿي وڃي ٿو. هو سروپ طرف گهمي ٿو وڃي.

अधश्चोर्ध्वं प्रसृतास्तस्य शाखा
गुणप्रवृद्धा विषयप्रवालाः
अधश्च मूलान्यनुसन्ततानि
कर्मानुबन्धीनि मनुष्यलोके ।।२।।

''اَدَ شِچو ڏروَمِ پرَ سِرِتا سِتَسِيه شاکا !
گُڻَ پِرَورڌا وِشَيَپرَ والاهه ا
آڌ شِچ مولا نِيَنُسَنِتَتانِي
کَرِ مانوُ بَنِڌِينِي مَنُشِيَلوڪي ا ا (٢)

هن سنسار - ورڪش جي ٽن گڻن جي دوارن وڌيل وشيه ۽ ڀوڳه روپ ڏور واريون شاخائون هيٺ ۽ مٿي سيني پاسي

ڦهليل ٿينديون آهن. هيٺ جي طرف ڪيٽ - پتنگ تائين ۽ مٿي ديو ڀاوَ کان وٺي برهما تائين هر هنڌ ڦهليل آهن ۽ صرف منش جوڻيءَ ۾ ڪرمن انوسار بڌڻ واريون آهن، ٻيون سڀئي جوڻيون ڀوڳ ڀوڳڻ لاءِ آهن. منش جوڻي ئي ڪرمن جي انوسار ٻنڌن تيار ڪندي آهي.

न रूपमस्येह तथोपलभ्यते।
नान्तो न चादिर्न च सम्प्रतिष्ठा।
अश्वत्थमेनं सुविरूढमूल–
मसङ्गशस्त्रेण दृढेन छित्त्वा।।३।।

”نَ روُپَمَسييهَہ تَٿو پَلڀيَتي
نانِتو نَ چادِرنَ چہَ سَمپِرَ تِشٺا ।
اَشوَ تِٿَمينَ سُويرؤُڙهيہِ موُل -
مَسَنَّگشَستِريڻَ دِرڍينَ ۾ ڇِتوا ।। (۳)

پر هن سنسار - ورڪش جو روپ جيئن چيو ويو آهي، اهڙو هتي نٿو ڀاتو وڃي، ڇاڪاڻ نہ تہ هن جي آدِ آهي، نہ انت ۽ نہ وري سٺي پرڪار واري اسٿتي آهي (ڇاڪاڻ تہ هو بدلجندڙ آهي) ان سُدرِڍِمول واري سنسار روپي ورڪش کي درڍ ”اسنگہ شَستِرڻ“ کي ”اسنگشسِتريڻ“ اسنگہ منعيِ ويراڳہ روپي شستر دواران ڪٽي (سنسار روپي ورڪش کي ڪٽڻو آهي) ائين نہ جو پِپرَ جي جڙ ۾ پرماتما رهن ٿا يا پپر جو پتو ويد آهي ۽ آرتي ڪرڻ لڳي وڃون.

هن سنسار ورڪش جو مول تہ پاڻ پرماتما ئي ٻج روپ ۾ ڦهليل آهي، تہ ڇا اهو بہ ڪٽجي ويندو؟ درڍ ويراڳہ دواران هن پرڪرتيءَ جو سنبنڌ -وڇيد ٿي وڃي ٿو، اهو ئي ڪٽڻو آهي. ڪٽي ڪيو ڇا؟

तत: पदं तत्परिमार्गितव्यं
यस्मिन्गाता न निवर्तन्ति भूय:।
तमेव चाद्यं पुरुषं प्रपद्ये
यत: प्रवृत्ति: प्रसृता पुराणी।।४।।

تَتَھ پَدَمِ تَتپرَیمار گتَوِ یَمِ
یَسمِنِگَتا نہ نِوَرَتَنتي ڀوُیَھ ا
تَمیوَ چا دِیَمِ پُروشمِ پرَ پَدِیي.
یَتَھ پرَوِرِ تیھ پرَسِرِ تا پُراڻي اا (۴)

دردِ ویراڳہ دواران سنساري - ٻوٽي کي ڪٽڻ کانپوءِ اُن پرم پَدَ پرميشور کي چڱيءَ طرح ڳولڻ کپي، جنھن ۾ ويل پرش پوءِ وري سنسار ۾ نٿا اچن ارٿات پورڻ نِورتي پراپت ڪري وٺن ٿا، پر اُنجي کوج ڪهڙيءَ طرح ممڪن آهي؟ يوگيشور چون ٿا، ان لاءِ سمرپڻ ضروري آهي. جنھن پرميشور کان پراتن سنسار -ورکش جي پرورتي وستار کي پراپت ٿي آهي اُن آدي پرش پرماتما جي مان شرڻ ۾ آهيان (ان جي شرڻ ۾ وڃڻ کانسواءِ ورکش ملندو ڪون) هاڻي شرن ۾ ويل ويراڳہ ۾ استت پُرشُ ڪيئن سمجهي تہ ورکش ڪٽجي ويو؟ هن جي سڃاڻپ ڪهڙي آهي؟ ان تي چون ٿا -

निर्मानमोहा जितसङ्गदोषा
अध्यात्मनित्या विनिवृत्तकामा:।
द्वन्द्वैर्विमुक्ता: सुखदु:खसञ्ज्ञै-
र्गच्छन्त्यमूढा पदमव्ययं तत्।।५।।

''نِرمانَموھو جِتَسَنگَدوشا
آڌِیاتَمِ نِتیا وِنیوِرِتَکاماھ ا
دِونِدِوَ ئیوِ مُڪتاھ سُکدَک سنِگیئِي
گرِ چِنتِیَموڙها پَدَمَوِیَمِ تَتِ اا (۵)

مٿئين پرڪار جي سمرپڻ سان جن جو موهہ ۽ مانُ نشٽ ٿي ويو آهي، آسڪتي روپي سنگہ دوش کي جن جيتي ورتو آهي، ''آڌِياتِمَنِتِيا'' - پرماتما جي سروپ ۾ جن جي نرنتر استٿتي آهي، جن جون ڪامنائون وشيش روپ سان نورت ٿي ويون آهن ۽ دک سک جي جهڳڙي کان مڪت ٿيل گياني جَنَ اُن اوناشي پرم پد کي پراپت ٿين ٿا. جيستائين اها اوستا نٿي اچي، تيستائين سنسار- ورکش نٿو ڪٽجي. ايستائين ئي ويراڳہ جي ضرورت رهندي آهي. اُن پرم پد جو کهڙو سوروپ آهي جنهن کي پائين ٿا؟

न तद्भासयते सूर्यो न शशाङ्को न पावक:।
यद्गत्वा न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम।।६।।

نہَتَدِ ڀاسَيَتي سوُريو نہَ شَشانڪو نہَ پاوڪَهہ ا
يَدِ نِتوا نہَ نِوَرِ تَنِت تَڌامَ پَرَمَمِ مَمَ اا (٦)

اُن پرم پد کي نہ سورج، نہ چندرما ۽ نہ اگني ئي پرڪاشت ڪري سگهن ٿا. جنهن پرم پد کي پراپت ڪري منش پنيان وري سنسار ۾ نٿا اچن. اُهو ئي منهنجو پرم ڌام آهي معنيٰ اُنهنجو پُنر جنم نٿو ٿئي. هن پد جي پراپتيءَ تي سيني جو هڪجهڙو اڌڪار آهي، سم اڌڪار آهي. ان تي چون ٿا-

ममैवांशो जीवलोके जीवभूत: सनातन:।
मन:षष्ठानीन्द्रियाणि प्रकृतिस्थानि कर्षति।।७।।

''مَمَئِي وانِشوي جيِوَلوڪي جيِوَ ڀوُتَمِ سَناتَنَهہ ا
مَنهشَشِناني نِدِرَياڻِي پرڪِرتيِسِتانِي ڪَرشتِي اا (٧)

''جيِوَ لوڪي'' ارٿات هن ديهہ ۾ (شرير ئي لوڪ آهي) هيءُ جيوُ اِتما منهنجو ئي سناتن انش آهي ۽ اهو ئي تِرَگُڻَمَييہ مايا ۾ استٿت ٿيل من سمت پنج ئي اندرين کي آڪرشت ڪري ٿو. ڀلا ڪيئن؟-

शरीरं यदवाप्नेति यच्चाप्युत्क्रामतीश्रज्ञवरः।
गृहीत्वैतानि संयाति वायुर्गन्धानिवाशयात्।।८।।

”شَرِيرَمِ يَدَ واپنوتي يَچچاپيُتِڪرا متيِشوَرَهہ ا
گرِ هيتِوَئيتاني سنَياتي وايو رِ گنڌا نِواشَياتِ اا (٨)

جنهن پرڪار هوا خوشبوءِ جي اسٿان تان گند کي گرهڻ ڪري کڻي ويندي آهي، نيڪ اهڙي طرح ديهه جو سوامي جيو آتما جنهن پهرئين شرير کي تياڳي ٿو ان مان من ۽ پنج گيان اندرين جي ڪاريہ-ڪلاپ (ميڙ) کي گرهڻ ڪري (آڪرشڪ ڪري، گڏ وٺي) پوءِ جنهن شرير کي پراپت ٿئي ٿو. اُن ۾ وڃي ٿو (جڏهن اڳيون شرير تتڪال نشچت آهي تہ آٺي جو چاٺو بڻائي ڪنهن کي پهچايو ٿا؟ وٺي ڪير ٿو؟ تنهنڪري شري ڪرشڻ ارجن کي چيو هو تہ هيءَ اگيان توکي ڪٿان اُتپن ٿي ويو تہ پنڊ واري ڪِريا لُپِت ٿي ويندي) اُتي وڃي ڪري ڇا ٿو؟ من سميت ڇهہ اندريون ڪير آهن؟

श्रोत्रं चक्षुः स्पर्शनं च रसनं घ्राणमेव च।
अधिष्ठाय मनश्चायं विषयानुपसेवते।।९।।

”شِروترَمِ چَڪشُوهہ چہ رَسَنَمِ گهراڻميوَ چ
آڌِشٺايہ مَنَشچا يَمِ وِشيانوُ پَسيوَتي (٩)

اُن شرير ۾ اسٿت ٿي هيءَ جيو آتما ڪن، اکيون، چمڙي، جڀ، نڪ ۽ من جو آڌار وٺي ارٿات انهن سڀني جي سهاري ئي وشين کي ڪم آڻي ٿو.پر ائين ڏسڻ ۾ نٿو اچي، سڀ ان کي ڏسي نٿاسگهن، ان تي شري ڪرشڻ چون ٿا-

उत्क्रामन्तं स्थितं वापि भुञ्जानं वा गुणान्वितम्।
विमूढा नानुपश्यन्ति पश्यन्ति ज्ञानचक्षुषः।।१०।।

”اُتِڪرامَننتَمِ واپي ڀُنِجانَمِ واگُڻانوتَمِ
وِموڙها نانوُ پَشيَنِت پَشينتي گياچَڪشُوهہ“ (١٠)

شرير ڇڏي ويندي بہ، شرير ۾ استٿت ٿيل، وشين کي يوڳيندي يا ٽنهي گڻن سان مليل هوندي بہ جيو آتما کي وشيش موڙهہ اگياني نٿا ڄاڻن. فقط گيان روپي نيترن وارا ئي اُن کي ڄاڻن ٿا، ڏسن ٿا، نيڪ ائين ئي آهي. هاڻي اُها درشٽي ڪيئن ملي؟ اڳيان ڏسون:-

यतन्तो योगिनश्चैनं पश्यन्त्यात्मन्यवस्थितम्।
यतन्तोऽप्यकृतात्मानो नैनं पश्यन्त्यचेतसः।।११।।

”يَتَنِتو يوگينِشِڇَئينَمِ پَشيَنِتيا تِمَنِيوَسِٿتَمِ
يَتَنِتوپيَڪِرتاتمانو نَئينَمِ پَشيَنِتَچيتَسهہ“ (۱۱)

يوگي جن پنهنجي هردي ۾ چت کي سيني طرفن کان سميٽي هن آتما جو يتن ڪندي ئي ساڪيات ڏسن ٿا؛ پر چنچل آتما وارا ارٿات ملين انتهڪرڻ وارا اگياني جَتَن ڪوشش ڪندي بہ هن آتما کي نٿا ڄاڻن (ڇاڪاڻ تہ اُنهنجو انتهڪرڻ ٻاهرين پرورتين ۾ اڃا تائين ٻڪڙيل آهي) چت کي سيني طرفن کان سميٽي انترآتما سان يَتُنُ ڪرڻ وارا پڳت جَتَن ئي اُن کي پائڻ جي يوگيہ ٿيندا آهن. هاڻي انتهڪرڻ سان لڳاتار سمرن ضروري آهي. هاڻي اُنهن مهاپرشن جي سوروپ ۾ جيڪي ويوتيون پاتيون وچن ٿيون (جيڪي اڳيان ٻڌائي بہ آيا آهن) اُنهن تي پرڪاش وجهن ٿا:

यदादित्यगतं तेजो जगद्भासयतेऽखिलम्।
यच्चन्द्रमसि यच्चाग्नौ तत्तेजो विद्धि मामकम्।।१२।।

”يدا دِتيَگَتَمِ تيجو جگَدِڀاسَيَتي کِلَمِ ا
يَچِڇَندِرَمَسي يَچِڇاگِنَئوُ تَتيجو وِڌي مامَڪَمِ“ ا ا (۱۲)

جيڪو تيج سورج ۾ استٿت ٿيو آهي اُهو سمپورڻ جڳت کي پرڪاشت ڪري ٿو، جيڪو تيج چندرما ۾ استٿت آهي ۽ جيڪو تيج اگنيءَ ۾ آهي، ان کي تون منهنجو ئي ڄاڻ

هاڻي اُن مهاپرش دواران ڪاريہ ٻڌائين ٿا.

गामाविश्य च भूतानि धारयाम्यहमोजसा।
पुष्णामि चौषधीः सर्वाः सोमो भूत्वा रसात्मकः।।१३।।

”گاما وِشيَہ چہ ڀوُتاني ڌارَ يامِيَهموجَسا
پُشڻامي چؤشڌِيهہ سَروِاها سومو ڀوُتِوارَساتِمَڪهہ“ (١٣)

مان ئي پرٿويءَ ۾ داخل ٿي پنهنجي شڪتيءَ سان سيني ڀوتن کي ڌارڻ ڪريان ٿو ۽ چندرما ۾ رس سوروپ ٿي سمپورڻ ونسپتن (ڀاڄيون ۽ ميوا) کي مضبوط ڪريان ٿو.

अहं वैश्वानरो भूत्वा प्राणिनां देहमाश्रितः।
प्राणापानसमायुक्तः पचाम्यन्नं चतुर्विधम्।।१४।।

”اَهم وَئيِشوا نَرو ڀوُتوا پراڻينامِ ديهماشِرتَهہ
پراڻا پانَسَمايُڪتَهہ پَچامِينَم چَتُرِ وِڌَم“ (١٤)

مان ئي پراڻين جي شرير ۾ اگني روپ سان اسٿت ٿي پراڻ اَپان سان ملي ڪري چئن پرڪارن جي اَنِ کي پچايان ٿو.

اڌياءَ چوٿين ۾ پاڻ يوگيشور شري ڪرشڻ اندرين جي اگني، سنيم اگني، يوگا اگني، پراڻ اپان اگني، برهم اگني وغيره تيرهن چوڏهن اگنين جو ذڪر ڪيو جن ۾ سيني جو ڦل گيان آهي. گيان ئي اگني آهي. شري ڪرشڻ چون ٿا، اهڙو اگني سوروپ ٿي پراڻ اپان سان ملي چئن وِڌِيُن سان (جپ، سديو ساهہ پساهہ سان ٿيندو آهي. اُن جا چار طريقا، چار وِڌيون بئکري، مڌيمام پشينتي ۽ پرا آهن، انهن چئن وِڌين سان) تيار ٿيڻ وارن اَنِ کي مان ئي پچايان ٿو.

شري ڪرشڻ انوسار برهم ئي هڪ ماتر اَنُ آهي. جنهن سان آتما پورڻ ترپت ٿي وڃي ٿو وري ڪڏهن اِترپت نٿو

ٿئي. شرير جي طاقتور اَنَن کي يوگيشور آهار نالو ڏنو آهي (يڪتا آهاڙ) سچو ۽ واستوڪ اَن پرماتما آهي. ٻئڪري، مڌيما، پشينتي ۽ پرا جي چئن وڊِين مان نڪري ئي اُهو اَنُ پوري طرح پچي ٿو. ان کي انيڪ مهاپرش، نامِ، روپ، ميلا ۽ ڌامِ چيو آهي. پھرين نامِ جو جپ ٿيندوآهي، سليسليوار هرديہ ديش ۾ اِشٽ جو سوروپ پرگهٽ ٿيڻ لڳندو آهي. تنهن کانپوءِ اُنجي ليلا جو ٻوڌ ٿيڻ لڳندو آهي تہ هو ايشور ڪھڙي طرح ڪڻ ڪڻ ۾ وياپت آهي؟ ڪھڙي طرح هو سڀ ڪاريہ ڪري ٿو؟ اهڙيءَ طرح هرديہ ديش ۾ ڪِريا ڪلاپن جو درشن ئي ليلا آهي (ٻاهرين رامِ ليلا - رس ليلا نہ) ۽ اُن ايشوري ليلا جي ساکيات انويوتي ڪندي جڏهن مول ليلاڌاري جو سپرش ملي ٿو، تڏهن ڌامِ جي اسٿتي ايندي آهي. اُن کي ڄاڻي ساڌڪ اُن ۾ سنمانت ٿي ويندو آهي. اُن ۾ مانُ پائڻ ۽ پَراواڻيءَ جي پورڻ اوسٿا ۾ پر برهمِ جو سپرش ڪري اُن ۾ اسٿت ٿيڻ ٻئي گڏوگڏ ٿين ٿا.

ان طرح پراڻ ۽ اپان ارٿات سواس ۽ پرشواس سان ملي چار وِڊِيُنِ سان ارٿات ٻئڪري، مڌيما، پَشينتي ۽ سلسليوار اُٿان ٿيندي پَرا جي پورڻ ٿيڻ واري ڪال ۾ اُهو اَنُ برهمِ پچي راس ٿي ويندو آهي، ملي بہ وڃي ٿو، پچي بہ وڃي ٿو ۽ پاتر بہ پوريءَ طرح ئي تيار ٿي وِڃي ٿو.

सर्वस्य चाहं हृदि सन्निविष्टो
मत्तः स्मृतिर्ज्ञानमपोहनं च।
वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यो
वेदान्तकृद्वेदविदेह चाहम्।।१५।।

”سَروَسيہ چاهَمِ هِردِ سَنِوِشٽو
مَتَهَہ سِمرتِرِ گِيانَمَپوهَنَمِ چَہ ا

ويڌئيِشچہ سَروَئيرَهميوَ ويدِيو
ويدا نتڪرِدويدَوِديهَہ چاهَمِ``।। (١٥)

مان ئي سيني پراڻين جي هردي ۾ انترِيامي روپ سان استٿ آهيان، مونکان ئي سوروپ جي سمرتي (سُرِتِ جو تَتوَ پرماتما وسمرت آهي، اُن جو سمرڻ اچي وڃڻ) ٿئي ٿي. (پراپتي ڪال جو چترڻ آهي) سمرتي سان گڏ ئي گيان (ساکياتڪار) ۽ ''اَپوهَنَمِ`` معنيٰ رڪاوٽن جو روڪڻ، نشٽ ڪرڻ مون اِشٽ سان ئي ٿئي ٿو. سيني ويدن دواران مان ئي ڄاڻڻ يوگيہ آهيان. ويدانت جو ڪرتا معنيٰ ''ويدسيہ انتهَہ سَهَہ ويدانت `` (جدا هئس تڏهن تہ ڄاڻ پيئي، جڏهن ڄاڻندي ئي اُنهي سوروپ ۾ مانَ وارو ٿي ويو تہ ڪير ڪنهنکي ڄاڻي) ويد جي انتم استٿي جو ڪرتا مان ئي آهيان ۽ ''ويدوِت`` بہ مان ئي آهيان معنيٰ ويد جو گياتا. اڌياءَ جي شروعات ۾ هنن ورڪش چيو هو تہ سنسار ورڪش (وڻ) آهي. مٿي پرماتمِ؛ مول ۽ هيٺ پرڪرتي تائين شاخائون آهن. جو ان بنياد کان پرڪرتيءَ کي ورهائي ڪري ڄاڻي ٿو، بنياد کان ڄاڻڻ ويدوِت آهي. هتي چون ٿا تہ مان ويدوِت آهيان. ان کي جو ڄاڻي ٿو، شري ڪرشڻ پاڻ کي هن جي ٻيٽ ۾ کڙو ڪيو آهي تہ هو ويدوِت آهي، مان ويدوِت (ويدن جو ڄاڻو) آهيان. شري ڪرشن بہ هڪ تَتوَگيہ مهاپرش، يوگين جا بہ پرم يوگي هئا. هتي اهو سوال پورو ٿيو. هاڻي ٻڌائين ٿا تہ سنسار ۾ پرش جو سوروپ ٻن قسمن جو آهي.

द्वाविमौ पुरुषौ लोके क्षरश्चाक्षर एव च।
क्षर: सर्वाणि भूतानि कूटस्थोऽक्षर उच्यते।।१६।।

''دِواوِمَئوُ پَرشَئوُ لوڪي ڪِشَرَشِچاڪِشَرَ ايوَچہ
ڪِشَرَهَہ سَرواڻي ڀوُتاني ڪوُٽَسِتوڪِشَرَ اُچيَتي`` (١٦)

ارجن! هن سنسار ۾ ڪِشَرَ ڪَئہِ ٿيڻ وارا، پَريورتنشيل (بدلجندڙ) ۽ ''اَڪَشَيہ'' نہ بدلجندڙ اهڙا ٻن پرڪارن جا پرش آهن. اُن ۾ سمپورڻ ڀوت پراڻين جا شرير ناسونت آهن، ڪِشَرَ پرش آهن، اڄ آهن تہ سڀاڻي نہ رهندا ۽ ٻيا ڪوُٽِسٿ پرش اوناشي چيا ويندا آهن. ساڌن جي دواران من سميت اندرين کي روڪي ارٿات اندريہ سميت ڪوٽسٿ آهي، اُهي ئي اڪشر چوائيندا آهن. يا پرش، جيڪڏهن شرير ۽ شرير جنم ڪارڻ سنسڪارن جو سلسلو لڳو آهي تہ توهين ڪشر پرش آهيو ۽ جڏهن من سان گڏ اندريون بہ شانت ٿي ونديون آهن، راز ۾ رهنديون آهن. تڏهن اڪشر پرش آهي پر هيءَ بہ پرش جي اوسٿا خاص آهي. انهن ٻنهي کان پري هڪ ٻيو پرش بہ آهي.

उत्तमः पुरुषसत्वन्यः परमात्मेत्युदाहृतः।
यो लोकत्रयमाविश्लय बिभर्त्यव्यय ईश्वरः।।१७।।

''اُتَمَهہ پُروشَسِتوَنيَهہ پرماتميتيُداہِر رِهتَهہ
يو لوڪ تِرَيَماوِشيہ بِڀَرتِيَوِيَيہ ايشوَرَهہ '' (١٧)

انهن ٻنهي کان اُتم پرش تہ ٻيو ئي آهي، جو ٽنهي لوڪن ۾ پرويش ڪري سڀني جو ڌارڻ پوشڻ ڪري ٿو ۽ اوناشي پرماتما، اويڪت، پرشوتم وغيره اُن کي سڃاڻڻ جا شبد آهن، حقيقت ۾ هو ٻيو ئي آهي. معنيٰ هو اڪرن ۾ ورڻن کان پري آهي. هيءُ ڪشر، اڪشر کان پري مهاپرش جي انتم اوسٿا آهي، جنهن کي پرماتما وغيره شبدن ۾ ليکيو ويو آهي، پر هو ٻيو آهي ارٿات بيان ڪرڻ کان ٻاهر آهي. اُن اسٿتي ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ پنهنجي ئي واقفيت ڏين ٿا.

यस्मात्क्षरमतीतोऽहमक्षरादपि चोत्तमः।
अतोऽस्मि लोके वेदे च प्रथितः पुरुषोत्तमः।।१८।।

”يَسماتِڪشَرَ مَتيتو همڪشرا دَپ چوتَمَهه
اَتوسِمي لوڪي ويدي چَه پِرَٿِتَهه پُرُشوتمَهه “ (١٨)

مان مٽئين ناشوان، پرورتنشيل کيتر کان هر طرح نيارو آهيان ۽ اکشر ابناسي ڪوُٽَسِٿ پرش کان به اُتم تنهنڪري لوڪ ۽ ويد ۾ پرشوتم نالي سان مشهور آهيان.

यो मामेवमसम्मूढो जानाति पुरुषोत्तमम्।
स सर्वविद्भजति मां सर्वभावेन भारत।।१९।।

”يوماميوَمَسَمِموُڙهو جاناتي پُرُشوتَمَم
سَ سَرِوَوِدِڀجتي مام سَرِوَڀاوين ڀارت “ (١٩)

هي ڀارت ! جيڪو ته مٿي چيو ويو آهي ته هن طرح جو گياني پرش مون پرشوتم کي ساڪيات ڄاڻن ٿا، اُهي سَرِوَگيه پُرُش سڀ پرڪار سان مون پرماتما جو ئي ڀڄن ڪن ٿا. هي مونکان الڳ نه آهن.

इति गुह्यतमं शास्त्रमिदमुक्तं मयानघ।
एतद्बुद्ध्वा बुद्धिमान्स्यात्कृतकृत्यश्च भारत।।२०।।

”اِتي گُهيَتَمَم شاستر مِدَمُڪتَم ميانگهه
ايتَدِبُڌوا بڌِيمانَسياتِڪرِ تڪِرِ تيَشِچه ڀارت “ (٢٠)

هي نشپاپ ارجن! اهڙيءَ طرح هيءُ تمام ڳجهو راز ڀريو شاستر منهنجي دواران چيو ويو. هن جي تَتوَ کي ڄاڻي منش پورن گياتا ۽ ڪَرتارٿ ٿي ويندو آهي. هاڻي يوگيشور شري ڪرشڻ جي هيءَ واڻي پاڻ ۾ ئي پورڻ شاستر آهي.

شري ڪرشڻ جو هيءُ رهسيه تمام لڪل هو ڳپت هو، هنن فقط انوراگين (پريم وارن) کي ٻڌايو. هيءُ اڌڪاري لاءِ هو، سيني جي لاءِ نه هو. پر جڏهن هيءُ رهسيه شاستر لکڻ ۾ اچي وڃي ٿو، سيني جي سامهون پستڪ رهي ٿو تنهنڪري لڳي ٿو ته شري ڪرشڻ سيني کي ٻڌايو؛ پر حقيقت ۾ هيءُ اڌڪاريءَ

لاءِ ئي آهي. شري ڪرشن جو هيءُ سوروپ سيني لاءِ هئو به ڪونه. ڪوئي هنن کي راجا، ڪوئي دوت ته ڪوئي يادو مڃيندا هئا، ليڪن اڏڪاري ارجن کي هنن ڪوئي (درار) پردو نه رکيو. هنن کي لڳو ته اهو پرم ستيه پرشوتم آهي.پردو، ٻيائي رکي ها ته هنجو ڪلياڻ ئي نه ٿئي ها.

اهڙي خاصيت پراپتي واري هرهڪ مهاپرش ۾ ڏٺي ويئي، پاتي ويئي، رام ڪرشن پرم هنس ديو جي هڪ ڏينهن ڏاڍو پرسن هو. ڀڳتن پڇيو، ”اڄ ته توهين تمام پرسن آهيو،“ چيائون ”اڄ مان‘ اُهو‘ پرمهنس ٿي ويس. هننجي وقت ۾ ڪو سنو مهاپرش پرمهنس هو. اُن ڏانهن اشارو ڪيو. ڪجهه دير ڪان پوءِ هو من، ڪرم وچن ڪان ورڪت جي آشا ۾ سندس پنيان لڳل ساڌڪن کي چيو ”ڏسو، هاڻي توهين ماڻهو شڪ نه ڪجو، سنسو نه ڪجو. مان اُهوئي رام آهيان جو تريتا ۾ ٿيو هو. اُهوئي ڪرشن آهيان جو دواپر ۾ ٿيو هو. مان اُنهن جي پوتر آتما آهيان، اُهوئي سوروپ آهيان جيڪڏهن پائڻو اَٿَوَ ته مونکي ڏسو.

ٺيڪ اهڙي طرح ”پوجيه گرومهراج“ به سيني جي سامهون چوندا هئا، ”هو، اسين ڀڳوان جا دوت آهيون. جيڪو سچ ۾ سنت آهي، اُهو ڀڳوان جو دوت آهي. اسانجي دواران ئي اُنهن کي سنديش ملي ٿو.“ايسا چيو - ” مان ڀڳوان جو پُٽ آهيان، منهنجي ويجهو اچو - من لائي ته ايشور جا پُتر چوائيندا.“ هاڻي سيئي پتر ٿي سگهن ٿا. ها ! اها ڳالهه الڳ آهي ته ويجهو اچڻ جو تاتپرج اهو ئي آهي ته اُنهن جي ساڌن ۽ ساڌنا تائين - قطار ۾ اڳيان وڌي پوري ڪرڻي آهي. مُحمد صاحب چيو ”مان الله جو

رسول آهيان، نياپو پهچائيندڙ آهيان.'' پوڄيه مهراج جي سيني کي ايترو ئي چوندا هئا - نه ڪنهن ويچار جو ڪندن، نه منڊن. پر جي ورڪتيءَ ۾ پنيان لڳل هئا، اُنهن کي چوندا هئا- ''فقط منهنجي سروپ کي ڏسو، شڪ نه ڪجو'' گهٽن ئي شڪ ڪيو ته اُنهن کي انيؤ ۾ ڏيکاري، دٻ ڦٽڪار وجهي، اُنهن ٻاهرين ويچارن کان هٽائي، جن ۾ يوگيشور شري ڪرشن جي انوسار (اڌياءَ ٢، ٤٣،٤٤) اننت پوڇا جون پڌتيون(طريقا) آهن، پنهنجي سروپ ۾ لڳايو. هو اَدياوَڌِ مهاپرش جي روپ ۾ اوسٿت آهن. اهڙي طرح شري ڪرشن جي پنهنجي اسٿتي ڳجهي ته هئي، پر پنهنجي آننيه ڀڳت، پورن اڌڪاري، انوراگي ارجن جي لاءِ هنن اُنهن کي پرڪاشت • ڪيو، هر ڀڳت لاءِ سَنديِهوَ آهي، ممڪن آهي، مهاپرشن لَکَن ساڌڪن کي اُن رستي تي هلائيندا آهن.

تاتپرج :-

هن اڌياءَ جي شروعات ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ ٻڌايو ته سنسار هڪ ورڪش (وڻ) آهي. پپر جهڙو ورڪش آهي. پپر جو هڪ درشٽانت ماتر آهي. مٿي هن جو مول پرماتما ۽ هيٺ پرڪرتي تائين هنجون شاخا-شاخائون آهن. جو هن ورڪش کي مول سميت ڄاڻي وٺي ٿو، اُهو ويدن جو ڄ ياتا آهي. هن سنسار ورڪش جون شاخائون هيٺ مٿي سڀ هنڌ وياپت آهن، ڦهليل آهن ۽ ''مؤلاني'' هن جي جڙن جو ڄار به مٿي ۽ هيٺ هر هنڌ وياپت آهي، ڇاڪاڻ ته اهو مول ايشور آهي ۽ اُهو ئي ٻج جي روپ ۾ هر هڪ جيوَ جي هردي ۾ نواس ڪري ٿو.

پُراڻن جو بيان آهي ته هڪ ڀيري ڪمل تي وينل برهما

جيءَ ويچار يو تہ منهنجو بنياد ڪهڙو آهي؟ جتان هو پيدا ٿيو هو، اُن ڪمل جي ڏانڊيءَ ۾ داخل ٿي هليو ويو- هميشه هلندو رهيو پر پنهنجو مول نہ ڏسي سگهيو. تڏهن نراس ٿي هو اُن ڪمل جي آسن تي ويهي رهيا. چت کي روڪڻ ۾ لڳي ويو ٿو ڏيان دوارا هنن پنهنجو مول بنياد پائي ورتو- پرم تتو جي ساکياتڪارڪيو، اُستتي ڪئي پرم سروپ ڪان ئي حڪم مليو يو تہ -مان آهيان تہ هرهنڌ پر منهنجي پراپتيءَ جو استان هرديہ ئي آهي. هرديہ ديش ۾ جو ڏيان ڪري ٿو، اُهو مونکي پراپت ڪري ٿو وني . برهما هڪ نشاني آهي. يوگہ ساڌنا جي هڪ پوري پڪل اوستا ۾ هن استتيءَ جي جاڳرتي آهي. ايشور طرف مٿي نهاري تياري ڪري برهم وديا سان ملي پُڏي ئي برهما آهي. ڪمل پاڻيءَ ۾ رهندي بہ نرمل ۽ نرليپ رهي ٿو. پُڏي جيستائين هِتي هُتي ڳولي ٿي، تيستائين نٿي پائي ۽ جڏهن اها ئي پُڏيءَ نرملتا جي آسڻ تي آسين ٿي من سهت اندرين کي سميٽي هرديہ ڪوش ۾ روڪي ٿي، اُن روڪڻ کي بہ وليِن ڪرڻ جي اوستا ۾ پنهنجي ئي هرديہ ۾ پرماتما کي پائي وٺي ٿي.

هتي بہ يوگيشور شري ڪرشڻ جي انوسار سنسار ورکش آهي، جنهنجو مول هر هنڌ آهي ۽ شاخائون بہ هر هنڌ آهن. ''ڪَرِمانوُبنڌ ينِيمنشلوڪي''- ڪرمن جي انوسار منش جوڻيءَ ۾ بندن تيار ڪري ٿو، بَڌي ٿو. بيون جوڻيون تہ انهن ڪرمن انوسار ڀوڳہ ڀوڳين ٿيون. هاڻي درڍ وئراڳ روپي شستر دوارا هن سنسار روپي پپر جي وڻ کي تون ڪٽ ۽ اُن پرم پد کي ڳول، جنهن ۾ ويل مهرشي پنر

جنم کي پراپت نٿا ٿين.

ڪيئن سمجهيو وڃي ته سنسار ورکش ڪٽجي ويو؟ يوگ يشور جون ٿا جو ماڻ ۽ موهه کان سدائين رهت آهي، جنهن سنگه دوش جيتيو آهي، جنهن جون ڪامنائون نورت ٿي ويون آهن ۽ جو جوڙن، سکه دکه، مانُ اپمان، جنم مرتيو انهن ٻيائيءَ جي جهڳڙن کان مڪت آهي، اُهو پرش اُن پرم تتو کي پراپت ٿئي ٿو. اُن پرم پد کي نه سورج، نه چندرما ۽ نه اگني ئي پرڪاشت ٿي ڪري سگهي، هو خود پرڪاش روپ آهي. جنهن ۾ ويل وري واپس موٽي نٿا اچن، اُهو منهنجو پرم ڌام آهي، جنهن کي پائڻ جو اڌڪار سڀ ڪنهن کي آهي؛ چاڪاڻ ته اُها جيو آتما منهنجو ئي شڌ انش آهي. شرير جو تياڳ ڪرڻ وقت جيو آتما من ۽ پنجن اندرين جي ڪاريه ڪلا پن کي ڪٺي نئين شرير کي ڌارڻ ڪري ٿو. سنسڪار ساتوڪ آهن ته ساتوڪ ليول تي پهچي ٿو وڃي. راجسي آهن ته وچين استان ۽ تامسي رهڻ تي جگهنيه (خراب) جوڻين تائين پهچي ٿا وڃن ۽ اندرين جي آڌار من جي ذريعي وشين کي ڏسي ٿو ۽ ڀوڳي ٿو. اهو ڏسڻ ۾ نٿو اچي . ان کي ڏسڻ واري درشٽي گيان آهي. ڪجهه ياد ڪري وٺڻ اُنجو نالو گيان نه آهي. يوگي جَنَ هردي ۾ چت کي سميٽي ڪوشش ڪندي رهڻ سان پائي ٿو، هاڻي گيان ساڌن گميه آهي. ها! پڙهڻ ۽ ٻڌڻ سان هنجي لاءِ اُتساهه اُتپن ٿئي ٿو. شڪ سان مليل، اڪِرتاتما ماڻهو ڪوشش ڪندي به اُن کي نٿا پائين.

هتي پراپتي واري استان جو چترڻ آهي. هاڻي اُن اوستا جي ويوتين جي وَهڻ سياويڪ آهي. اُن تي پرڪاش

وجهندي يوگيشور شري ڪرشڻ چون ٿا تہ سوريہ ۽ چندرما ۾ مان ئي پرڪاش آهيان، اگنيءَ ۾ مان ئي تيج آهيان. مان ئي پرچنڊ اگني روپ سان چئن وڌين سان پچي راس ٿيل اَن کي پچايان ٿو. شري ڪرشڻ جي شبدن ۾ اَنُ هڪ ماتر برهم آهي ''اَنَمِ برهميتي وِيجانات'' (تَئيتريَہ اُپنشد ا-٢) جنهن کي پرابت ڪري اُها آتما تِرپت ٿي وڃي ٿي. بَڪري کي پورو ڪرڻ کان پوءِ اَنُ پوريءَ طرح پچي وڃي ٿو، اُهو پاتر بہ گم ٿي ٿو وڃي. هن اَن کي مان ئي پچايان ٿو ارٿات ستگرو جيستائين رَٿي نہ آهي تيستائين هي اها کوجنا نٿي ٿئي.

ان تي زور ڏيندي يوگيشور شري ڪرشڻ وري چون ٿا تہ سمپورڻ پراڻين جي اندرئين ديش ۾ اسٿت ٿي مان ئي يادگيري ڏياريان ٿو. جيڪو سوروپ وسريل هو اُنجي يادگيري ڏياريان ٿو. سمرتي سان گڏ هلڻ وارو گيان بہ مان ئي آهيان. ان ۾ ايندڙ رڪاوٽن جو سماڌان بہ مونکان ئي ٿئي ٿو. مان ئي جاڻڻ يوگيہ آهيان ۽ جاڻ ٿي وڃڻ کانپوءِ جاڻ جو انت ڪرتا بہ مان ئي آهيان. ڪير ڪنهنکي جاڻي؟ مان ويدوِت آهيان. اڌياءَ جي شروعات ۾ چيو هو، جو سنسار ورکش کي مول سهت جاڻي ٿو اهو ويد وِت آهي؛ پر اُن کي ڪاٽڻ وارو ئي جاڻي ٿو. هتي چون ٿا مان بہ ويدوِت (ودوان) آهيان؛ اُنهن ودوانن ۾ پنهنجي ڳڻپ ڪن ٿا. هاڻي شري ڪرشڻ بہ هتي ويدوِت پرشوتم آهي، جنهن جي پاڻ جو اڌڪار مانوَ ماتر کي آهي.

انت ۾ هنن ٻڌايو تہ لوڪ ۾ ٻن پرڪارن جا پرش آهن. پوتن وغيره جا سمپورڻ شرير ناسوان (ڪشيہ) آهن.

من جي جيتڻ واري اوسٿا ۾ اهوئي پرش اڪشر (اوناشي) آهي؛ پر دِوَندواتمڪ ۽ اُن ڪان پري جو پرماتما، پرميشور، اويڪت (نہ چاتل) ۽ اوناشي چيو وَڃي ٿو، اُهو حقيقت ۾ ٻيو ئي آهي. اها ڪشر اڪشر ڪان پري واري اوسٿا آهي. اها پرم اسٿتي آهي. ان سان سنگت ڪندي چون ٿا تہ مان بہ ڪشر ۽ اڪشر ڪان پري اُهوئي آهيان ان ڪري ماڻهو مونکي پرشوتم چون ٿا. ان طرح اُتم پرش ڪي جي ڄاڻن ٿا اُهي گياني ڀڳت ڄَڻَ سدائين هرطرف ڪان منهنجو ئي ڀڄن ڪن ٿا. اُنهن جي ڄاڻ ۾ ڪو فرق ڪونهي. ارجن! هي تمام ڳجهو رهسيہ مون تنهنجي لاءِ چيو آهي. پراپتي وارا مهاپرش سيني جي سامهون نٿا چون، پر اڌڪاريءَ ڪان لڪائي بہ نٿا رکن. لڪائيندا تہ هو پائيندو ڪيئن؟

هن اڌياءَ ۾ آتما جون ٽن استين جو چترڻ ڪشر اڪشر ۽ اجا بہ تمام اُتم پرش جي روپ ۾ ظاهر ڪيو ويو، جهڙو هن ڪان پهرين ٻين اڌياءَ ۾ نہ آهي هاڻي.

اوم تَتِسَدِتِي شريمد ڀڳود گيتا سوُپنِشَتيسوُ برهم وديايام يوگہ شاستري شري ڪرشڻارِجنَ سَموادي ”پرُشوتَم يوگو“ نام پنچہ دشو ڌيايَهہ ।।١٥।।

ان طرح شريمد ڀگودِ گيتا روپي اُپنشد ايوَ برهم وديا تٿا يوگشاستري وشيڪ شري ڪرشن ۽ ارجن جي سنواد ۾ ”پرُشوتم يوگہ“ نالي پندرهون اڌياءُ پورو ٿئي ٿو.

اِتي شريمتپَرَم هنس پرمانندسيہ شِشيہَ سوامي اڙگ ڙانند ڪرتي شريمد ڀڳوتگيتايَہ ”يٿارٿ گيتا پاشيي“ پرشوتم يوگو نام پنچدشوڌياَهہ ।।١٥।।

।। هري اوم تَت سَت ।।

١١ اوم شري پَرِماتِمَني نَمَهَ ١١

اَٽ ٺوڊشو ڌيايَهَ

يوگيشور ڀڳوان شري ڪرشڻ جي سوال ظاهر ڪرڻ جي پنهنجي خاص شئلي آهي. پهري هو پرسنگ جي خاصيتن جو بيان ڪن ٿا، جنهن سان پرش هن جي طرف آڪرشت ٿين، تنهن ڪان پوءِ اُن پرسنگ، اُن وشيه، اُن ڳالهه کي پڌرو ڪن ٿا. مثال لاءِ ڪرم کي کڻون، هنن ٻئين اڌياءَ ۾ ئي اُتساهه ڏنو ته ارجن! ڪرم ڪر. ٽئين اڌياءَ ۾ اُنهن ظاهر ڪيو ته مقرر ڪرم ڪر. نرڌارت ڪرم آهن ڇا؟ ته ٻڌايائون يگيه جي پرڪريا ئي ڪرم آهي. پوءِ اُنهن يگيه جو سوروپ نه ٻڌائي پهرين ٻڌايو ته يگيه آيو ڪٿان ۽ ڏئي ڇا ٿو؟ چوٿين اڌياءَ ۾ تيرهن چوڏهن وِڌِينُ سان يگيه جو سوروپ پڌرو ڪيو، جنهن کي ڪرڻ ڪرم آهي. هتي ڪرم صاف پڌرو هوندو آهي، جنهنجو شڌ ارٿ آهي يوگ چنتن، آراڌنا، جو من ۽ اندرين جي ڪريا سان پريل ٿئي ٿو، سمپن ٿئي ٿو.

اهڙيءَ طرح هنن اڌياءَ نائين ۾ دَئوي ۽ آسري سمپد جو نالو ورتو. اُن جي خاصيتن تي زور ڏنو ته ارجن! آسُري سپاءَ وارا مونکي تچ ڇئي پڪاريندا آهن. آهيان ته مان ٻه منش شرير جي آڌار وارو ڇاڪاڻ ته منش شرير ۾ ئي مونکي هيءَ اسٿتي ملي آهي، پر آسُري سپاءَ وارا، موڙهه سپاءَ وارا منهنجو پڇن نٿا ڪن، جڏهن ته دَئوي سمپد سان پرپور ڀڳت جَنَ انَنِيه شرڌا سان منهنجي اُپاسنا ڪن ٿا. پر انهن سمپتين جو سوروپ، اُنجو گڻن اچا تائين نه ٻڌايو

ويو. هاڻي هن اڌياءَ سورهين ۾ يوگيشور، اُنجو سوروپ پڌرو ڪري رهيو آهي، جن مان ٻڌايان ٿو پهرين دئوي سمپد جا لڪشڻ

श्रीभगवानुवाच

अभयं सत्त्वसंशुद्धिर्ज्ञानयोगव्यवस्थितिः।

दानं दमश्च यज्ञश्च स्वाध्यायस्तप आर्जवम्।।१।।

شري ڀڳوان اُواچ

''اَڀَيَمِ سَتِوَسَنِشڌِرِ گِيانَيوگويَوَسِٿِتِڇهَ

دانَمِ دَمَشَڇہ يَگيَشَڇہ سِواڌِيايَسِتَپَ آرِجَوَمِ '' (١)

ڀَيہَ جو بلڪل اَڀاوَ، انتهڪرڻ جي شڌتا، تَتِوَ گيان جي لاءِ ڌيان ۾ درڍ استٿي يا لڳاتار لگن، سڀ ڪجهہ سمرپڻ، اندرين جو چڱي طرح جيتڻ، يگيہ جو آچرڻ (جيئن پاڻ شري ڪرشڻ چوٿين اڌياءَ ۾ ٻڌايو آهي، سَنيَم جي اگني ۾ هَوَن) اندرين اگنيءَ هَوَن، پراڻ -اَپان ۾ هَوَن ۽ انت ۾ گيان اگني ۾ هَوَن معنيٰ آراڌنا جي پرڪريا اُتساهہ ، لگن، جيڪا فقط من ۽ اندرين جي انتهہ ڪِريا سان پوري ٿيندي آهي. تِرَ، جَوَ، ويدي وغيره سامگرين سان ٿيندڙ يگيہ جو هن گِيتا ۾ چيل يگيہ سان ڪوئي سنبند نہ آهي. شري ڪرشڻ اهڙي ڪنهن ڪرم ڪانڊ کي يگيہ نہ مڃيو) سواڌيايہ معنيٰ سِوَ- سروپ طرح اتساهہ ڏيڻ وارو اَڌيين، تپ ارٿات من سهت اندرين کي اِشٽ جي شڌ روپ ۾ ڍالڻ ۽ ''آرِجَوَمِ'' شرير ۽ اندرين سهت انتهڪرڻ جي سرلتا.

अहिंसा सत्यमक्रोधस्त्यागः शान्तिरपैशुनम्।

दया भूतेष्वलोलुपत्वं मार्दवं ह्रीरचापलम्।।२।।

''اهنسا سَتِيَمَڪِروڌسيتياگَهہ شانتِيرِ پَئِيشُنَمِ

ديا ڀُوتيهِشوَ لو لُپتوَمِ مارِدَوَمِ هيرِ رَچاپَلَمِ '' (٢)

اهنسا ارٿات آتما جو اُڌار (آتما کي اڌوگتيءَ ۾ پهچائڻ ئي هنسا آهي. شري ڪرشڻ چون ٿا جيڪڏهن مان ساوڌان ٿي ڪرم نه وَرتان (ڪريان) ته ان سمپورڻ پرجا جو مارڻ وارو ۽ ورڻسنڪر جو ڪرتا ٿيندس. آتما جو شُڌُ وَرڻُ آهي پرماتما، اُنجو پرڪرتيءَ ۾ ڀٽڪڻ ورڻ سنڪر آهي، آتما جي هِنسا آهي ۽ آتما جو اُڌار ئي اَهنسا آهي) ستيه (ستيه جو ارٿ يٿارٿ ۽ پريه ڀاشڻ ڪونه آهي. توهين چئو ٿا، هيءُ وستر منهنجو آهي ته ڇا توهين سچ ٿا ڳالهايو؟ ان ڪان وڌو ڪوڙ ٻيو ڇا هوندو؟ جڏهن شرير ئي تنهنجو ڪونهي ناسونت آهي ته اُن کي ڍڪڻ جو وستر ڪڏهن تنهنجو ٿيو؟ حقيقت ۾ ستيه جو سوروپ يوگيشور پاڻ ٻڌايو آهي ته ارجن! ست وستوءَ جو ٽنهي ڪالن ۾ ڪڏهن اڀاوُ نٿو ٿئي. هي آتما ئي ستيه آهي، اهو پرم ستيه آهي هن ستيه تي درشٽي رکڄانءِ) ڪروڌ جو نه هئڻ، سڀ جو سمرپڻ، شڀ اشڀ ڪرم ڦلن جو تياڳ، چت جي چنچلتا جو هر طرح اڀاوُ، لڪشيه جي اُبتڙ نندا وارين ڪارين کي نه ڪرڻ، سمپورڻ پراڻين ۾ ديا ڀاوُ، اندرين جو وشين سان سنجوڳ هئڻ تي به اُن ۾ آسڪتيءَ جو اَڀاوُ، ڪوملتا پنهنجي لڪشيه کان مکه موڙڻ ۾ لڄ، اجاين ڪوشش جو اڀاوُ ۽

तेज: क्षमा धृति: शौचमद्रोहो नातिमानिता।
भवन्ति सम्पदं दैवीमभिजातस्य भारत।।३।।

''تيج ڪشما ڌِرتيهه شَئوُ چَمَدِروهوناتِماننا
ڀَوَنِتي سَمِپَدَمِ دَئِويِمَڀِجاتَسِيَه ڀارت '' (٣)

تيج (جو صرف هڪ ايشور ۾ آهي، هن جي تيج سان

جو ڪاريہ ڪري ٿو. مهاتما ٻُڌ جي درشٽي پونديءَ ئي انگوليمل جا ويچار بدلجي ويا، اهو ان تيج جو ئي ڦل آهي، جنهن مان ڪلياڻ جو سِرجن ٿئي ٿو، جو ٻُڌ ۾ هو) ڪميا، ڌيرج، شُڌي، ڪنهن ۾ دشمنيءَ جو ڀاوُ نہ هئڻ، پاڻ ۾ پوڄائڻ جي ڀاوَ جو بلڪل اڀاوُ هي سڀ تہ آهن ارجن! دَئوي سمپد جو پراپت پرش جا لڪشڻ آهن. ان طرح ڪُل ڇويهہ لڪشڻ ٻڌايائون، جي سڀ جا سڀ تہ ساڌنا ۾ پڇي راس ٿيل اوستا واري پرش ۾ ممڪن آهن ۽ انش جي روپ ۾ توهان ۾ بہ پڪ آهن ۽ آسُري سمپد سي پريل منشن ۾ بہ هي گڻ آهن، پر دٻيل آهن تڏهن تہ گهور پاپيءَ کي بہ ڪلياڻ جو اڌڪار آهي. هاڻي آسُري سمپد جا مکيہ لڪشڻ ٻڌائين ٿا:

दम्भो दर्पोऽभिगानश्च क्रोधः पारुष्यमेव च।
अज्ञानं चाभिजातस्य पार्थ सम्पदमासुरीम्।।४।।

”دَمڀو دَرپو ڀماڼَشَچہ ڪِروڌَهہ پارُشِيَميوَ چَہ
اَگياڻَمِ چا ڀِجاتَسِيَہ پارِٿ سَمِپَدَماسُرِيمِ “ (۴)

هي پارٿ ! پاکنڊ، گهمنڊ، ايمان، ڪروڌ، ڪٺور واڻي ۽ اگيان هي سڀ آسُري سمپد کي پراپت ٿيل پرش جا لڪشڻ آهن. ٻنهي سمپدائن جو ڪاريہ ڇا آهي؟

दैवी सम्पद्विमोक्षाय निबन्धायासुरी मता।
मा शुचः सम्पदं दैवीमभिजातोऽसि पाण्डव।।५।।

”دَئوي سَمِپَدَ وِموکشايہ نِبَنِڌاياسُري مَتا
ما شُچَهہ سَمِپَدَمِ دَئوِيمَڀِجا توسي پانڊوَ “ (۵)

هنن ٻنهي پرڪارن جي سمپدائن مان دَئوي سَمِپَدَ تہ ”وموکشايہ“ خاص موکش جي لاءِ آهي ۽ آسُري سَمِپَدا ٻنڌن لاءِ مڃي ويئي آهي. هي ارجن! تون شوڪ نہ ڪر؛

ڇاڪاڻ تون ڏَئوي سَمپَدا کي پراپت ٿيو آهين. خاص مڪتيءَ کي پراپت ٿيندين ارٿات مونکي پراپت ٿيندين. اُهي سمپدائون رهن ڪٿي ٿيون.

द्वौ भूतसर्गौ लोकेऽस्मिन्दैव आसुर एव च।
दैवो विस्तरशः प्रोक्त आसुरं पार्थ मे शृणु।।६।।

دِوَئوُ ڀوُت سَرِگَئوُ لوڪيِسمِنِدَئيوَ آسُرَ ايوَچَ
ڏَئيوو وِستَرَشَهه پروڪتَه آسُرَمِ پارٿ مي شِرڻوُ (٦)

هي ارجن! هن لوڪ ۾ ڀوتن جو سڀاءُ ٻن پرڪارن جو ٿيندو آهي. ديون جهڙا ۽ اَسُرن جهڙا. جڏهن هرديه ۾ دئوي سمپد ڪاريه جو روپ وٺندا آهن ته منش ئي ديوتا آهي ۽ جڏهن آسُري سمپد وڌيڪ هجي، گهٽو هجي ته منش ئي اسُر آهي. سرشٽيءَ ۾ هي ٻه ئي جاتيون آهن. هو ڇاهي عرب ۾ پيدا ٿيو هجي، ڇاهي آسٽريليا ۾ ، ڪٿي به پيدا ٿيو هجي. پر آهن انهن ٻنهي مان ئي. اڃا تائين ديون جو سڀاءُ ئي وستار سان چيو ويو، هاڻي اَسُرن جي سڀاءَ کي مونکان وستار پوروڪ ٻڌ.

प्रवृत्तिं च निवृतिं च जना न विदुरासुराः।
न शौचं नापि चाचारो न सत्यं तेषु विद्यते।।७।।

”پِرَوِرِتِمِ ڇه نِورِتَم ڇهَ جَنا نه وِدُراسُراهه
نهَ شَئوَچَمِ ناپِي چاچارو نه سَتيَمتيشوُ وِديتي (٧)

هي ارجن ! آسُري لوڳ ”ڪاريِمِ ڪَرِمِ“ ۾ پرورت ٿيڻ ۽ اڪرتويه ڪاريه کان نِورت ٿيڻ به نا ڄاڻن تنهنڪري اُنهن ۾ نه شڌي ٿي رهي نه آچرڻ ۽ نه ستيه ئي رهي ٿو. اُنهن پرشن جا ويچار ڪهڙا ٿيندا آهن؟

असत्यमप्रतिष्ठं ते जगदाहुरनीश्वरम्।
अपरस्परसम्भूतं किमन्यत्कामहैतुकम्।।८।।

”آسَتِيَمَپرَتِشِٺَمِ تي جَڳَدا هُرَنيِشوَرَمِ
آپَرِسپَرَ سَمڀُوُ تَمِ ڪِمَنيَتِڪا مهَئيتُڪَمِ (٨)

هو آسري پرڪرتيءَ وارا منش چون ٿا تہ جڳت آڌار کان رهت آهي، جيڏانهن تيڏانهن ڪوڙ آهي ۽ بنا ايشور جي پنهنجو پاڻ استري ۽ پرش جي ميلاپ مان اُتپن ٿيو آهي. تنهنڪري فقط ڀوڳن کي ڀوڳڻ لاءِ آهي، ان کانسواءِ ٻيو ڇا آهي؟

एतां दृष्टिमवष्टभ्य नष्टात्मानोऽल्पबुद्धयः।
प्रभवन्त्युग्रकर्माणः क्षयाय जगतोऽहिताः।।९।।

”ايتامِ درِشٽمَوَ شٽڀيہَ نَشٽا تمانو دِپَٻُڌَيہَ
پرَ ڀَوَ نتيوُ گرَ ڪَرماڻَهہَ کِشيايہَ جَڳتو هِتاهہ (٩)

ان مٿيا، ڪوڙي درشٽيڪوڻ، ڪوڙي نظريي جي آڌار سان جن جو سڀاءُ نشٽ ٿي چڪو آهي. اُهي مَندِ ٻُڌي، اَپڪاري (اُپڪار نہ ڪرڻ وارا) ڪُڪرمي منش فقط جڳت جو ناس ڪرڻ لاءِ اُتپن ٿين ٿا.

काममाश्रित्य दुष्पूरं दम्भमानमदान्विताः।
मोहाद्गृहीत्वासद्ग्राहान्प्रवर्तन्तेऽशुचिव्रताः।।१०।।

”ڪامَما شرِتيہَ دُشپوُرَمِ دَمڀَمانَمدانوِتاهہ
موها دِگرِهيتوا سَدِ گراها نپرَ وَرِ تَنتو شُچورتاها (١٠)

اُهي منش پاکنڊ، مانَ ۽ نشي سان ڀُرُ ٿي ڪنهن بہ پرڪار پوريون نہ ٿيڻ واريون ڪامنائن جو آسرو وٺي، اگيان سان مٿيا سڌانتن کي گرهڻ ڪري اشڀ ۽ ڀرشٽ وِرتن سان ڀرپور ٿي سنسار ۾ وَرتندا آهن. هو ورت بہ ڪن ٿا پر ڀرشٽ آهن.

चिन्तामपरिमेयां च प्रलयान्तामुपाश्रिताः।
कामोपभोगपरमा एतावदिति निश्चिताः।।११।।

”چِنتا مَپَرِ ميياِم چه پرَ اَيانتا مُپاشِرَتاهه
ڪامو پڀو گپَرَما ايتا وَدِتِي نِشِچِتاهه (١١)

هو آخرين سواس تائين اننت چنتائن جي لاءِ رهن ٿا ۽ وشين کي ڀوڳڻ ۾ رُڌل هو ’بس‘ ايترو ئي آنند آهي- ائين مڃين ٿا. هو مڃين ٿا ته جيترو ٿي سگهي ڀوڳ ڪنا ڪريو.ان کان اڳي ڪجهه به ڪونهي.

आशापाशशतैर्बद्धाः कामक्रोधपरायणाः।
ईहन्ते कामभोगार्थमन्यायेनार्थसञ्चयान्।।१२।।

”آشا پاشَشَتَئِيرِ بَڌاهه ڪام ڪروڌ پَرايَڻاهه
اِيهَنتِي ڪامَ ڀوگارِ ٿَمَنيا يينا رِٿَسَنِڇَيانِ (١٢)

آشا روپي سوين ڦاسين سان (هڪ ڦاسيءَ سان ئي لوڳه مري ويندا آهن، هتي سوين ڦاسين سان) ٻڌل ڪام ڪروڌ سان وشيه پورتيءَ جي لاءِ هو انياءُ پوروڪ شاهوڪار گهڻن ئي پدارٿن کي ڪٺو ڪرڻ جي ڪوشش ڪن ٿا .هاڻي هو ڌن لاءِ رات ڏينهن اسماجڪ قدم کڻن ٿا- اڳيان چون ٿا- اڳيان چون ٿا-

इदमद्य मया लब्धमिमं प्राप्स्ये मनोरथम्।
इदमस्तीदमपि मे भविष्यति पुनर्धनम्।।१३।।

”اِدَمَدِيه مَيا لَبڌ مِمَمِ پراپِسِيِي مَنورَٿِم
اِدَ مَستيِدَمپِي مي يَو يِشِيَتي پُنَرِ ڌَنَم“(١٣)

هو سوچين ٿا ته اڄ مون هي پاتو آهي، هن منورٿ کي پراپت ڪندس. مون وٽ هيترو ڌن آهي ۽ وري ڪڏهن هيترو ٿي ويندو.

असौ मया हतः शत्रुर्हनिष्ये चापरानपि।
ईश्वरोऽहमहं भोगी सिद्धोऽहं बलवान्सुखी।।१४।।

”آسَؤ مَيا هَتَهه شترُوِر هَنِشيي چاپرانَپي
ايِشوَرو هَمَهَمِ ڀوگي سِڌو هَمِ بلِوانِسُکِي (١٣)

هو شترو منهنجي دوارا ماريو ويو ۽ ٻين شترن کي به مان ماريندس. مان ئي ايشور ۽ ائشوريه کي، عيشن کي ڀوڳڻ وارو آهيان. مان ئي سِڌين سان ڀريل، ٻلوان ۽ سکي آهيان.

आढ्योऽभिजनवानस्मि कोऽन्योऽस्ति सदृशो मया।
यक्ष्ये दास्यामि मोदिष्य इत्यज्ञानविमोहिता:।।१५।।

”آڍيو ڀِيجَنوانِسمِي کونِيو سِتي سَدِرشو مَيا
يَکشيي داسِيامِي مودِشيه اِتيَگيانَوِ موهِتاهَه (١٥)

مان وڏو ڌني ۽ وڏي ڪٽنب وارو آهيان. مون جهڙو ٻيو ڪير آهي؟ مان يگيه ڪندس، مان دان ڏيندس، مونکي خوشي ٿيندي - ان طرح جي اگيان سان هو ڏاڍو موهت رهن ٿا. چا يگيه، دان به اگيان آهي؟ ان تي سلوڪ سترهن ۾ صاف ڪيو آهي. ايتري هوندي به هو نٿا رُڪجن بلڪ انيڪ ڀرمن جا شڪار رهن ٿا. ان تي چون -

अनेकचित्तविभ्रान्ता मोहजालसमावृत्ताः।
प्रसक्ताः कामभोगेषु पतन्ति नरकेऽशुचौ।।१६।।

”آنيڪچِتَوِ ڀرانِتا موهَه جالَسماوِرتاهَه
پِرَسَکتاهَه کامَڀوگيشوُ پَتَنِتي نَرَکيشُچَئوُ (١٦)

انيڪ پرڪارن سان ڀرمت چت وارا، موهه جار ۾ ڦاٿل وشيه ڀوڳن ۾ تمام گهڻا آسڪت هو آسري سڀاءُ وارا منش اپوتر نَرَڪ ۾ ڪرن ٿا. اڳيان شري ڪرشڻ پاڻ ٻڌائيندا ته نرڪ ڇا آهي؟

आत्मसम्भाविताः स्तब्धा धनमानमदान्विताः।
यजन्ते नामयज्ञैस्ते दम्भेनाविधिपूर्वकम्॥१७॥

”آتِمَسَمڀِا وتاهہ سِتَبڌا ڌَنَمانَمَدا نِوِتاها
يَجَنِتي نامَيَگِئِيستي دَمڀينا وِ ڌِيپُوَر وَڪَمِ“ (١٧)

پنهنجو پاڻ کي سريشٽ مڃڻ وارا، ڌن ۽ مانَ جي مَدَ ۾ پُرُ تي اُهي گهمنڊي منش شاستروڌيءَ کان رهت ققط نالي ماتر جي يگين دوارا پاکنڊ سان قرباني ڏيڻ روپي يگيہ ڪن ٿا. ڇا اُهي يگيہ ڪن ٿا جيڪي شري ڪرشڻ ٻڌايا آهن.

نہ، اُن وِڌيءَ کي ڇڏي ڪندا آهن، ڇاڪاڻتہ وِڌِي پاڻ يوگيشور ٻڌائي آهي (اڌياءُ ۴- ۲۴ -۳۳ تائين) ۽ اڌياءُ(٦ - ۱۰ اکان ۱۷ تائين)

अहङ्कारं बलं दर्पं कामं क्रोधं च संश्रिताः।
मामात्मपरदेहेषु प्रद्विषन्तोऽभ्यसूयकाः॥१८॥

”آهَنڪارَمِ بَلَمِ دَرِپَمِ ڪامَمِ ڪِروڌَمِ چہ سَنِشِرتاهَہ
ماماتِمَپَرَ ديهيشوُ پِرَدِوِشَنِتو ڀِيَسوُ يڪاهَہ“ (١٨)

هو ٻين جي نندا ڪرڻ واري اهنڪار، ٻل، گهمنڊ، ڪامنا ۽ ڪروڌجي وس ٿي ويل پرش پنهنجي ۽ ٻين جي شرير ۾ اسٿت مون انترِيامي پرماتما سان دويش (ٻيائي، وير) ڪرڻ وارا آهن. شاستر وِڌِيءَ سان پرماتما جو سمرڻ هڪ يگيہ آهي. جو ان وِڌِيءَ کي تياڳي نالي ماتر يگيہ ڪن ٿا، يگيہ جي نالي تي ڪجهہ نہ ڪجهہ ڪندا ئي رهن ٿا، اُهي پنهنجي ۽ ٻئي جي شرير ۾ اسٿت مون پرماتما سان دويش ڪرڻ وارا آهن.ماڻهودويش ڪندا ئي رهن ٿا. ماڻهو ڪندا ئي رهن ٿا ۽ ٻچي، وڃن ٿا. ڇا هي بہ ٻچي

ويندا؟ ان تي چون ٿا - نہَ

तानहं द्विषत: क्रूरान्संसारेषु नराधमान्।
क्षिपाम्यजस्रमशुभानासुरीष्वेव योनिषु।।१९।।

تانَهَمِ دِوِشَتَهہ ڪروُراَنِسَنسا ريشوُ نَراڌَمانِ
لِشِپا مِيَجَسِرَ مَشوُ ڀاناسُريشويوَ يونيِشوُ (١٩)

مونسان دويش ڪرڻ وارا اُنهن پاپچاري ڪُڪرمي نراڌَمَنِ کي مان سنسار ۾ هميشہ آسُري جوڻين ۾ ئي ڪيرايان ٿو. جيڪي شاستر وڏيءَ کي تياڳي قربانين جو ڏيکاءَ ڪن ٿا اُهي پاپ جي جوڻ آهن، اُهيئي منشن ۾ سوارٿي، پاکنڊي، هينئين درجي جا ۽ ڪُڪَرمين کي مان نرڪ ۾ ڪيرايان ٿو. اُنهن کي هتي چوندا آهن تہ اُنهن کي پيانڪ آسُري جوڻين ۾ ڪيرايان ٿو. اهوئي نرڳہ آهي. ساڌارڻ جيل جي سزا پينڪر ٿيندي آهي ۽ هتي هميشهہ آسُري جوڻين ۾ ڪرڻ جو سلسلو ڪيترو دکدائي آهي. هاڻي دَئوي سَمپد جي لاءِ ڪوشش ۾ رهڻ گهرجي.

आसुरीं योनिमापन्ना मूढा जन्मनि जन्मनि।
मामप्राप्यैव कौन्तये ततो यान्त्यधमां गतिम्।।२०।।

”آسُريِمِ يونيماپَنا موڙها جَنِمَني جنمني
مامَپراپيَئيوَ ڪؤنيتيہ تَتِوَ يانِتِيَڌماِمِ گَتِمِ (٢٠)

ڪؤنتييہ ! موڙکہ منش جنم جنمانترن تائين آسُري جوڻ کي پراپت ٿي مونکي نہ پراپت ٿي پهرئين کان بہ اَتي نيچ گتيءَ کي پراپت ٿين ٿا، جنهنجو نالو نَرِڪُ آهي. هاڻي ڏسون تہ نرڪ جو بنياد ڇا آهي؟

त्रिविधं नरकस्येदं द्वारं नाशनमात्मन:।
काम: क्रोधयस्तथा लोभस्तस्मादेरत्त्रयं त्यजेत्।।२१।।

”تِرِوِڌَمِ نَرَڪَسِيئِدَمِ دوارمِ ناشَنَماتِمَنَهہ
ڪامَهہ ڪِروڌَيستئا لوڀِستَسماد يرتتريَمِ تِيَڄين “ (٢١)

ڪام ، ڪروڌ ۽ لوڀ هي ٽن پرڪارن جا نرڪ جا مول دوار آهن. هي آتما جو ناس ڪرڻ وارا، اُن کي اڌوگتيءَ ۾ وٺي وڃڻ وارا آهن. تنهن ڪري انهن ٽنهي کي تياڳي ڇڏڻ گهرجي. انهن ٽنهي تي آسُري سمپد ٽڪيل آهي. ان کي تياڳڻ مان لاڀ؟

एतैर्विमुक्तः कौन्तेय तमोद्वारैस्त्रिभिर्नरः।
आचरत्यात्मनः श्रेयस्ततो याति परां गतिम्।।२२।।

”ايتَئيرِ وِمُڪتَهہ ڪؤنتيِيَہ تَمودُوارَئيسِترِيڀِنَرَهہ
آچَرَتِياتِمَنَهہ شرِيسِتَتوياتي پَرامِ گَتِمِ “ (٢٢)

ڪؤنتيَہ! نرڪ جي انهن ٽن دوارن کان مڪت ٿيل پرش پنهنجي پرم ڪلياڻ جي لاءِ آچرڻ ڪري سگهي ٿو، جنهن ۾ هو پرم گتي معنيٰ مونکي پراپت ٿئي ٿو. انهن ٽنهي وڪارن کي تياڳڻ سان ئي منش مقرر ڪرم ڪري ٿو، جنهنجو ڦل پرم لاڀ آهي.

यः शास्त्रविधिमुत्सृज्य वर्तते कामकारतः।
न स सिद्धिमवाप्नोति न सुखं परां गतिम्।।२३।।

”يَهہ شاسِترَ وِڌي مُتِسرِجِيَہ وَرِتَتي ڪامَ ڪارَ تَهہ
نہَ سَ سِڌيِمَواپنوتي نہَ سُکمِ نہَ پَرامِ گَتِمِ “ (٢٣)

جو پرش مٿي چيل شاستر وڌيءَ کي تياڳي (اُهو شاستر ڪو ٻيو ڪونهي ”اِتي گُهيَيَتمَمِ شاسِترَمِ “ (١٥-٢٠) گ يتا خود پورڻ شاستر آهي، جا شري ڪرشڻ پاڻ ٻڌائي آهي اُن وڌيءَ کي تياڳي) جيڪو پنهنجي اڇا سان وَرتي ٿو، اُهو نہ سِڌيءَ کي پراپت ٿئي ٿو، نہ پرم گتيءَ

جي طرف ۽ نه سگهه کي ئي پراپت ٿئي ٿو.

तस्माच्छास्त्रं प्रमाणं ते कार्याकार्यव्यवस्थितौ।
ज्ञात्वा शास्त्रविधानोक्तं कर्म कर्तुमिहार्हसि।।२४।।

''تَسماچڇاسترَمِ پِرَماڻَمِ تي ڪارِياڪارِيويَوَستِٿئُوُ
گياتِواشاسترَ وِڌانوڪتَمِ ڪَرمَ ڪَرِ تُومِهارِهَسي '' (٢۴)

تنهن ڪري ارجن! تنهنجي لاءِ هن ڪرتويه ۽ اڪرتويه جي ويوسٿا ۾ ڇا ڪريان، نه ڪريان انهي ويوسٿا ۾ شاستر ئي هڪ ثبوت آهي. ائين ڄاڻي شاستر وِڌيءَ سان مقرر ٿيل ڪرم کي ڪرڻ تنهنجي لاءِ يوڳيه آهي.

اڌياءَ ٽئين ۾ به يوگيشور شري ڪرشڻ ''نِيَتَمِ ڪُرو ڪَرمَ ٽُوَمِ '' مقرر ڪرم تي زور ڏنو ۽ ٻڌايو ته يگيه جي پرڪريا ئي نيَت ڪرم آهي۽ اُها يگيه آراڌنا جي خاص وڌي جو چترڻ آهي، جو من کي هر طرف کان وَس ڪري پوتر برهم ۾ پرويش ڏياري ٿو. هتي هنن ٻڌايو ته ڪام، ڪروڌ ۽ لوڀ نرڪ جا ٽي خاص دوار آهن. انهن ٽنهي کي تياڳڻ سان ئي ڪرم جو (مقرر ڪرم جو) آرنڀ ٿئي ٿو، جنهن کي مون ور ور ڪري چيو، جو پرم شِريه پرم ڪلياڻ ڏيارڻ وارو آچرڻ آهي، وهنوار آهي. ٻاهر سنسارڪ ڪمن ۾ جو جيترو مشغول آهي، اوترو ئي وڌيڪ ڪام، ڪروڌ ۽ لوڀ هن وٽ سجيل ملن ٿا. ڪرم ڪا اهڙي وستو نه آهي. هاڻي ڪام ڪروڌ ۽ لوڀ کي تياڳي ڇڏڻ سان ئي اُن پرويش (داخلا) ملي ٿي، ڪرم وهنوار ۾ ڏَلجي پوي ٿو. جو اُن ۾ وڌيءَ کي تياڳي پنهنجي اڇا سان آچرڻ ڪري ٿو، اُن لاءِ سگهه سِڌي يا پرم گتي ڪجهه به نه آهي. هاڻي ڪَرتويه ۽ اڪرتويه جي ويوسٿا ۾ شاستر ئي فقط هڪڙو

ثبوت آهي، سچو آهي، اصل آهي. باقي شاستر وِڌيءَ جي انوسار توکي ڪرم ڪرڻ چڱو آهي ۽ اُهو شاستر آهي ”گيتا“

تاتپرج :-

هن اڌياءَ جي شروعات ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ دَئوي سمپد جو وستار سان ورڻن ڪيو. جنهن ۾ ڌيان ۾ استتي، سَپ جو سمرپڻ، انتهڪرڻ جي شڌي، اندرين کي جيتڻ، من کي روڪڻ، سوروپ جو سمرڻ ڌيارڻ وارو اڌيين (اڀياس) يگيہ لاءِ ڪوشش، من سهت اندرين کي تپائڻ، اڪروڌي، چت جي شانت پرواهت رهڻ وغيره ڇوويهہ لڪشڻ ٻڌايا. جيڪي سڀ جا سڀ تہ اِشٽ جي ويجهو پهتل يوگہ ساڌنا ۾ پرورت ڪنهن ساڌڪ ۾ ئي ممڪن آهن. انش جي روپ ۾ سيني ۾ آهن.

تنهن کانپوءِ هنن آسُري سمپد ۾ مکيہ چار ڇهہ وڪارن جا نالا ورتا ؛ جيئن ايمان، پاکنڊ، ڪنورتا، اگيان وغيره ۽ انت ۾ فيصلو ڏنو تہ ارجن! دَئوي سمپد تہ ”وِموڪشايہ“ پورڻ نورتيءَ لاءِ آهي، پرم پد جي پراپتي جي لاءِ آهي ۽ آسُري سَمپد ٻنڌن ۽ اڌوگتي جي لاءِ آهي. ارجن! تون شوڪ نہ ڪر؛ ڇاڪاڻ تہ تون دَئوي سمپد کي پراپت ٿيو آهين.

هي سمپدائون ٿينديون ڪٿي آهن ۽ هنن ٻڌايو تہ هن لوڪ ۾ منشن جو سڀاءَ ٻن پرڪارن جا ٿيندا آهن. ديوتائن جهڙو ۽ آسُرن جهڙو. جڏهن دئوي سمپد وڌيڪ هوندو آهي، تہ منش ديوتائن جهڙو ٿيندو آهي. جڏهن آسُري سمپد وڌيڪ هوندو آهي، تہ منش آسرن جهڙو آهي. سرشٽيءَ ۾ بس منشن جون ٻہ ئي جاتيون آهن. چاهي هو

ڪٿي به پيدا ٿيو هجي. ڪجهه به چوائيندو هجي، تنهن ڪانپوءِ هن آسري سڀاءَ وارن منشن جا لڪشڻ وستار سان ٻڌايا. آسري سمپد کي پراپت پرش ڪرتويه ڪرم ۾ پرورت ٿيڻ نٿو ڄاڻي ۽ اڪرتويه ڪاريه کان نورت ٿيڻ نٿو ڄاڻي. هو ڪرم ۾ پرورت ئي نه ٿيو ته هن ۾ ستيه ٿيندو آهي، نه شڌي ۽ نه آچرڻ ئي هوندو آهي. هن جي ويچار ۾ جڳت آڌار کان رهت، بنا ايشور جي پنهنجو پاڻ استري پرش جي ميلاپ سان اُتپن ٿيو آهي، هاڻي صرف ڀوڳ ڀوڳڻ جي لاءِ آهي. هن کان اڳيان ڇا آهي؟ هيءُ ويچار ڪرشڻ ڪال ۾ به هو سدائين رهيو آهي. چئن ماڻهن چيو هجي اهڙي ڳالهه نه آهي جيستائين ماڻهن ۾ دئوي آسري سمپد جو چڙهڻ لهڻ آهي تيستائين رهندو. شري ڪرشڻ چون ٿا، اُهي مَندِ ٻڌيءَ وارا پرش سيني جو اڪلياڻ ڪرڻ جي لاءِ ئي جڳت ۾ پيدا ٿين ٿا. هو چون ٿا منهنجي دواران هيءُ شترو ماريو ويو، اُن کي ماريندس. ان طرح ارجن! ڪام ڪروڌ جي آسري اُهي پرش شترن کي نٿا مارين بلڪ پنهنجي ۽ ٻين جي شرير ۾ استٿت مون پرماتما سان دويش ڪرڻ وارا آهن. ته ڇا ارجن پرُنُ ڪري جئدرٿ وغيره کي ماريو؟ جيڪڏهن ماري ٿو ته آسري سمپد وارو آهي، اُن پرماتما سان دويش ڪرڻ وارو آهي؛ جڏهن ته ارجن کي شري ڪرشڻ صاف چيو ته تون دَئوي سمپد کي پراپت ٿيو آهين. شوڪ نه ڪر هتي به صاف ٿيو ته ايشور جو نواس سڀ ڪنهن جي هردي ۾ آهي. ياد رکڻ گهرجي ته ڪير توکي سدائين ڏسي رهيو آهي. هاڻي سدائين شاسترن ۾ ٻڌايل ڪريا جو ئي آچرڻ ڪرڻ

گهرجي نہ تہ ڏنڊ، سزا حاضر آهي.

يوگيشور شري ڪرشڻ وري چيو تہ آسري سڀاءَ وارن ڪروُر منشن کي مان نرڪ ۾ وري وري ڪيرايان ٿو.

نرڪ جو سوروپ ڇا آهي؟ تہ ٻڌايائون وري وري نيچ اڌم جوڻين ۾ ڪِرڻ هڪ ٻئي جو پورڪ آهي، ساڳي ڳالھہ آهي. اهوئي نرڪ جو سوروپ آهي. ڪام، ڪروڌ ۽ لوڀ اهي ٽيئي نرڪ جا مول دوار آهن. انهن ٽنهي تي ئي آسري سمپد ٽڪيل آهي، بيٺل آهي. انهن ٽنهي کي تياڳڻ تي ئي اُن ڪرم جي شروعات ٿئي ٿي، جيڪا مون بار بار ٻڌائي آهي. سِڌ آهي تہ ڪرم ڪا اهڙي وستوُ نہ آهي، جنهنجو آرنڀ ڪام ، ڪروڌ ۽ لوڀ کي تياڳڻ سان ئي ٿئي ٿو.

سنسارڪ ڪمن ۾، مريادا ڍنگہ سان سماجڪ اوستائن جو نرواهہ ڪرڻ ۾ بہ جي جيترا رُڌل آهن ڪام ڪروڌ لوڀ اُنهن وٽ اوترا وي وڏيڪ سڄايل ملن ٿا. حقيقت ۾ انهن ٽنهي کي تياڳڻ سان ئي پرم ۾ پرويش ڏيارڻ وارا مقرر ٿيل ڪرم ۾ داخلا ملي ٿي. تنهنڪري مان ڇا ڪريان. ڇا نہ ڪريا؟ ان ڪرتويہ ۽ اڪرتويہ ۾ شاستر ئي ثبوت آهي. ڪهڙو شاستر؟ هيءُ ئي گيتا شاستر؛ ڪِمَنِيَئي شاستر وِستَرَئي ھَہ'' تنهن ڪري هن شاستر دواران مقرر ٿيل ڪرم - خاص (يگيارٿ ڪرم) کي ئي تون ڪر.

هن اڏياءَ ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ دَئوي ۽ آسري ٻنهي سمپدائن جو وستار سان ورڻن ڪيو. اُنجو آسٿان ماڌَوَ هرديہ ٻڌايو، ان جوڦل ٻڌايو - هاڻي

اوم تَتِ سَدِتي شريمد ڀگود گيتا سوُ ڀَنِشَتِسوُ برهم وِدِيايا ۾ يوگشاستري شري ڪرشڻا رِجن سَمِوادي

’’دَئِيواسُرَسمپدِ وڀاڳہ يوگو‘‘ نام شو ڊشو ڌيايهہ ١١٦١١١
ان طرح شريمد ڀڳوت گيتا روپي اُپنشد ايوَم برهم وديا ۽ يوگشاستر وشيہ شري ڪرشڻ ارجن جي سنواد ۾ ’’دَئواسُر سمپد وڀاڳہ يوگہ‘‘ نالي سورهون اڌياءَ پورو ٿيو.
اِتي شريمتپَرَم هنس پرمانندسيہ شِشيہَ سوامي اڙگڙانند ڪرتي شريمد ڀڳوتگيتايہ ’’يٿارٿ گيتا ڀاشيي‘‘ دَئواسر سمپد وڀاڳہ يوگو نام مشودشوڌياَهہ ١١٦١١١
١١ هري اوم تَتِ سَتِ ١١

١١ اوم شري پَرِماتِمَني نَمَهَه ١١

اَٿ سَپتدشو ڌيايَه

اڌياءِ سورهين جي پڇاڙيءَ ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ صاف چيو ته ڪام، ڪروڌ ۽ لوڀ تياڳڻ تي ئي ڪرم جو آرنڀ ٿئي ٿو، جنهن کي مون وري وري چيو آهي. مقرر ڪرم کي بنا ڪرڻ جي نه سک، نه سِڌي ۽ نه پرم گتي ئي ملي ٿي. تنهنڪري هاڻي تنهنجي لاءِ ڪرتيوِيه ۽ اڪرتويه جي ويوسٿا ۾ ته ڇا ڪريان، ڇا نه ڪريان؟ ان سنبنڌ ۾ شاستر ئي ثبوت آهي. ڪو ٻيو شاستر نهَ؛ بلڪ ”اِتي گُهيَنَمِ شاسترمِدَم ا“ (١٥-٢٠) گيتا پاڻ شاستر آهي. ٻيا به شاستر آهن؛ پر هتي هن گيتا شاستر تي درشٽي رکون، ٻيو نه ڳولهڻ لڳون. ٻي جڳهه ڳولهينداسين ته هيءَ ڪِرَمبڌتا ڪونه ملندي. تڏهن ته ڀٽڪي ويندا.

ان تي ارجن سوال ڪيو ته ڀڳوان! جيڪي ماڻهو شاستر وِڌيءَ کي تياڳي پورن شرڌا سان ملي ”يَجِنتي“ پوڃا ڪن ٿا، اُنهن جي گتي ڪهَڙي آهي ساتوڪي آهي، راجسي يا تامسي آهي؟ ڇاڪاڻ ته اڳ ۾ ارجن ٻڌو هو ته ساتوڪي، راجسي ۽ تامسي آهيون، جيستائين گڻ وديمان آهي، ڪنهن نه ڪنهن جوڻ جو ئي ڪارڻ ٿين ٿا. ان ڪري ڏنل اڌياءَ جي شروعات ۾ ئي اُن سوال رکيو:-

अर्जुन उवाच

ये शास्त्रविधिमुत्सृज्य यजन्ते श्रद्धयान्विता:।

तेषां निष्ठा तु का कृष्ण सत्त्वमाहो रजस्तम: ।।१।।

ارجن اُواچ

”يي شاستر وِڌيمُتِسرِ جيَہ يَجَنِتي شِرِدَيانِوَ تاهہ
تيشامِ نِشنا توُ ڪا ڪرشڻ سَتوَماهو رَجِستَمَهہ ” (۱)

هي ڪرشڻ! جو منش شاستر وِڌيءَ کي ڇڏِي شرڌا سان پوڄا ڪن ٿا، اُنهن جي گتي ڪهڙي آهي؟ ساتوڪي آهي، راجسي آهي يا تامسي آهي؟ پوڄا ۾ ديوتا يڪش، ڀوت وغيره سڀ اچي ٿا وڃن.

श्रीभगवानुवाच
त्रिविधा भवति श्रद्धा देहिनां सा स्वभावजा।
सात्त्विकी राजसी चैव तामसी चेति तां शृणु।।२।।

شري ڀڳوان اوُاچ

”تِرِ وڌايَوَتي شِرڌا ديهنامِ سا سِوَياوَجا
ساتِوڪي، راجسي چَئيوَ تامَسي چيتي تامِ شِرِڻوُ ”(۲)

اڌياءَ ٻئين ۾ يوگيشور ٻڌايو تہ ارجن! هن يوگہ ۾ نرڌارت ڪريا هڪ ئي آهي. اوويڪين جي ٻُڌي اننت شاخائن واري ٿيندي آهي تنهنڪري هو اننت ڪِريائن جو وستار ڪري ٿا وٺن. ڏيکاءَ واري سٺي شوڀا يڪت واڻيءَ سان اُن کي ظاهر ٿا ڪن. اُنهن جي واڻيءَ جي ڇاپ جِنِ جي چت تي پوي ٿي، ارجن! اُنهن جي بہ ٻڌي نشٽ ٿي وڃي ٿي، نہ تہ ڪجهہ پائين ٿا. نيڪ انهن جي ڌهراءِ واري وِرتي هتي بہ آهي ”شاسِترَ وِڌي مُتِسِرِجيَہ“ شاستر وڌيءَ کي تياڳي يڄن ڪن ٿا، اُنهن جي شرڌا بہ ٽن پرڪارن جي ٿيندي آهي.

ان تي شري ڪرشڻ چيو، منش جي عادت مان اُتپن ٿيل اُها شرڌا ساتوڪي، راجسي ۽ تامسي اهڙن ٽن پرڪارن جي ٿئي ٿي، اُن کي تون مونکان ٻُڌُ. منش جي هردي ۾ هيءَ شرڌا ڳتيل آهي.

सत्त्वानुरूपा सर्वस्य श्रद्धा भवति भारत।
श्रद्धामयोऽयं पुरुषो यो यच्छ्रद्धः स एव सः।।३।।

”ستِوانوُروپا سَروسِيہ شرڌا ڀَوَتي ڀارت
شرڌامَيويَہِ پُروشو يويَڇرِڌَس ايوَسَہ “ (٣)

هي ڀارت! سڀني منشن جي شرڌا اَنهن جي چت جي وِرتيُن مطابق هوندي آهي. هيءُ پرش شرڌامَيَہ آهي. ان ڪري جو پرش جهڙي شرڌا وارو آهي، اُهو پاڻ بہ اُهوئي آهي. گهڻو ڪري ماڻهو پڇندا آهن. مان ڪير آهيان؟ ڪوئي چوندو آهي، مان تہ آتما آهيان. پر نہ، يوگيشور شري ڪرشن چون ٿا، جهڙي شرڌا، جهڙي وِرتي تهڙو پرش.

گيا يوگہ درشن آهي. مهرشي پتنجلي بہ يوگي هو. اُنجو يوگ ۾ درشن آهي. يوگہ آهي ڇا؟ هنن ٻڌايو ”يوگشِچِتوِرتي نروڌهہ“ (٢-١) چت جي وِرتيُن جو هر پاسي کان روڪجي وڃڻ يوگہ آهي. ڪنهن محنت ڪري روڪي ئي ڇڏيو تہ لاڀ ڇا ٿيو؟ ”تدادِرشٽُهہ سِوَ روپيوَسٿانَمِ “ (٣-١) اُن وقت اهو درشٽا جيو آتما پنهنجي ئي شيُ سِوَروپ ۾ استٿ ٿي وڃي ٿو. ڇا استٿ هئڻ سان پهرين هي مَلين هو؟ پتنجلي چون ٿا وِرتِسا روپ مِتَرَترَ“ (٤-١) ٻئي وقت ۾ جهڙو وِرتيءَ جو روپ آهي، اهڙو ئي هو درشٽا آهي. هتي يوگيشور شري ڪرشڻ چون ٿا هيءُ پرش شرڌامیہ آهي. شرڌا سان اوتِ پروت. ڪٿي نہ ڪٿي شرڌا ضرور هوندي ۽ جهڙي شرڌا وارو آهي، اُهو پاڻ بہ اُهوئي آهي. جهڙي وِرتي تهڙو پُرُش. هاڻي ٽنهي شرڌائن جو وياجن وراهيون ٿا.

यजन्ते सात्त्विका देवान्यक्षरक्षांसि राजसाः।
प्रेतान्भूतगणांश्चान्ये यजन्ते तामसा जनाः।।४।।

”يَجَنتي ساتوِڪا ديوانِيَڪشر ڪشرانِسي راجَساهہ

پريتا نِيوُتَگَڻا نِشچانِيي يَجَنتي تامَساجَناهه '' (۴)

اُنهن مان ساتوڪ پرش ديوتائن کي پوڄين ٿا، راجس پرش يڪش ۽ راڪشسن کي پوڄين ٿا وري ٻيا تامس پرش ڀوتن پريتن کي پوڄين ٿا. هو پوڄڻ ۾ اتڪ محنت به ڪن ٿا.

अशास्त्रविहितं घोरं तप्यन्ते ये तपो जनाः।
दम्भाहङ्कारसंयुक्ताः कामरागबलान्विताः॥५॥

''اَشاسِترَ وِهيتم گهورم تَپيَنتي يي تپو جناهه
دَمڀاهنڪار سنَيڪتا ڪام راگبَلا وِتاهه '' (۵)

اُهي منش شاستر وِڌيءَ کان رهت گهور ڪلپت ڪريائون رچي تَپ ڪن ٿا، پاکنڊ ۽ اهنڪار سان مليل ڪامنا ۽ آسڪتي جي ٻل سان ٻڌل هوندي.

कर्शयन्तः शरीरस्थं भूतग्राममचेतसः।
मां चैवान्तःशरीरस्थं तान्विद्ध्यासुरनिश्चयान्॥६॥

''ڪَرشَيَنتَهه شَريرسِٿَم ڀوُتگرامَمَچيتَسَهه
مام چَئيوانتهشَرير، سِٿَم تانِوَڌياوسَرَنِشَچيان'' (٦)

هو شرير روپ ۾ اسٿت ڀوُت سموداِيه کي ۽ انتهڪرڻ ۾ اسٿت مون انترياميءَ کي به ڪِرِش ڪرڻ وارا آهن ارٿات دُرٻل ڪرڻ وارا آهن. آتما پرڪرتي کي ڌارن ۾ پڪڙي وڪارن سان درٻل ۽ يگيه ساڌنائن سان سَٻل ٿيندي آهي. اُنهن اگيانين (اچيتن) کي پڪ ئي تون اسُر ڄاڻ معنيٰ اُهي سڀ جا سڀ اسُر آهن. سوال پورو ٿيو.

شاستر وِڌيءَ کي تياڳي ڀڄن ڪرڻ وارا ساتوڪ پرش ديوتائن کي پوڄين ٿا، راجس پرش يڪش راڪشسن کي ۽ تامس پُرُش ڀوتن پريتن کي پوڄين ٿا. فقط پوڄين ئي نٿا، گهور تپ ۾ تپن ٿا، پر ارجن! شرير روپ سان ڀوتن کي ۽ انترياميءَ روپ ۾

استت مون پرماتما کي دربل ڪرڻ وارا آهن، مون کان دوري پيدا ڪن ٿا نہ ڪِ پوڄن ڪن ٿا. اُنهن کي اسُر ڄاڻ ارٿات ديوتائن کي پوڄڻ وارا بہ اَسُر ئي آهن. ان کان وڌيڪ ڪير چا چوندو؟ هاڻي جنهن جا هو سڀ انش ماتر آهن، اُن مول هڪ پرماتما جو پوڄن ڪن. ان تي پرمِ يوگيشور شري ڪرشڻ وري زور ڏنو آهي.

आहारस्त्वपि सर्वस्य त्रिविधो भवति प्रियः।
यज्ञस्तपस्तथा दानं तेषां भेदमिमं शृणु।।७।।

'' آهارَ سِتوُ پي سَروَسيہ تِرِوِڌو ڀَوَتي پِرَيَہَ
يَگيَسِتَپَستَٿا دانَمِ تيشامِ ڀيدَ مِمَمِ شِرڻوُ '' (٧)

ارجن ! جيئن شرڌا ٽن پرڪارن جي ٿيندي آهي، تيئن ئي سڀ ڪنهن کي پنهنجي پنهنجي پرڪرتي انوسار پوڄن بہ ٽن پرڪارن جو پِريہ ٿيندو آهي ۽ ائين ئي يگيہ، تپ ۽ دان بہ ٽن ٽن پرڪارن جا ٿيندا آهن. اُنهن جي ڀيد کي تون مون کان ٻڌ پهرين پرستُتِ آهي آهار.

आयुः सत्त्वबलारोग्यसुखप्रीतिविवर्धनाः।
रस्याः स्निग्धाः स्थिरा हृद्या आहाराः सात्त्विकप्रियाः।।८।।

''آيوُهہ سَتِوَ بلا روگيسُڪپرِيتِوِوَرِڌناهہ
رَسياهہ سِنَگِڌاهہ سِترا هِرِديا آهاراهہ ساتوڪ پِرَياهہ '' (٨)

عمر، بڌي، ٻل، صحت، سکہ ۽ پريت کي وڌائڻ وارا، رسيلا، سڻيا ۽ استر رهڻ وارا ۽ سڀاءَ سان ئي هردي کي پريہ لڳڻ وارا کاڌي جا پدارٿ ساتوڪ پرش کي پيارا لڳن ٿا.

يوگيشور شري ڪرشڻ جي انوسار، سڀاءَ کان هرديہ کي پيارا لڳڻ، ٻل، صحت، ٻُڌي ۽ عمر وڌائڻ وارا پوڄن جا پدارٿ ئي ساتوڪ آهن. جيڪي کاڌي جا پدارٿ ساتوڪ آهن، اُهي ئي ساتوڪ منش کي پيارا آهن. ان مان صاف ظاهر ٿي ويو تہ

ڪاڌي جي وستو ساتوڪي، راجسي ۽ تامسي نٿي ٿئي.
اُن جو ڪم آڌڻ ساتوڪي، راجسي ۽ تامسي ٿيندو آهي. نہ
کير ساتوڪي آهي، نہ بصر راجسي ۽ نہ ٿوم تامسي.

جيستائين ٻُڌي، صحت ۽ هرديہ کي پريہ لڳڻ جو سوال
آهي تہ وِشوَ ڀر ۾ منشن کي پنهنجي پنهنجي پرڪرتي، وايو
منڊل ۽ حالتن مطابق جدا جدا ڪاڌي جون سامگريون پياريون
لڳنديون آهن. بنگالي توڙي مدراسي کي چانور پيارا لڳندا
آهن ۽ پنجابين کي روٽي.هڪ طرف عرب واسين کي ڊُمبا،
چينين کي ڏيڏر، تہ ٻئي پاسي - ڌروَ جهڙي ٿڌي پرديش
رهندڙن ۾ ماس بنا گذارو نہ آهي. روس ۽ منگوليا ۾
آديسواسي ڪاڌي ۾ گهوڙا استعمال ڪندا آهن، يورپ واسي
ڳانءِ ۽ سوئر ٻئي ڪائيندا آهن پوءِ بہ وديا، ٻڌِي وڪاس
توڙي اُنتيءَ ۾ امريڪا ۽ يورپ واسين کي پهرئين نمبر ۾ ڳ
ڻيو ويندو آهي گيتا جي انوسار رسيلا، سٹپيا ۽ استر رهڻ وارا
يوڄن جا پدارٿ ساتوڪي آهن. وڌي عمر، انوُڪل، ٻل -ٻُڌِي
وڌائڻ وارا، صحت کي وڌائڻ وارا پدارٿ ساتوڪ آهن. سياوَ
سان هردي کي پيارا لڳڻ وارا يوڄن جا پدارٿ ساتوڪ
آهن. هاڻي ڪنهن بہ ڪاڌي جي پدارٿ کي گهٽائڻو - وڌائڻو
نہ آهي. حالت، ملڪ توڙي ديش ڪال جي انوسار جا يوڄن
جي وستو سياءَ سان پريہ لڳي ۽ جيون شڪتي بخشي، اُهاڻي
ساتوڪ آهي. وستو، ساتوڪي، راجسي ۽ تامسي نہ ٿيندي
آهي، ان کي ڪم آڌڻ ساتوڪي، راجسي يا تامسي ٿئي ٿو.

انهيءَ انوڪولن جي لاءِ جو ويڪتي گهر-پروار تياڳي فقط ايشور
آراڌن ۾ لپت آهن، سنياس آشرم ۾ آهن اُنهن جي لاءِ ماس-
شراب ڇڏڻو آهي، چاڪاڻ تہ انيءَ سان ڌنو ويو آهي تہ اهي
پدارٿ اڌياتمڪ راهہ جي. اُبتڙ من جا ياوَ اُتپن ڪن ٿا هاڻي

انهن سان ساڌن-پٽ پرشت ٿيڻ جي گهٽي سمپاونا آهي. جو ايڪانت ديش جو سيونَ ڪرڻ وارا ورڪت آهن، اُنهن جي لاءِ يوگيشور ڪرشڻ اڌياهہ ڇهين ۾ ڪاڏي جي لاءِ هڪ نيم ڏنو تہ ”يڪتاهار وهارسيہ“ ان ڪي ڏيان ۾ رکي آچرڻ ڪرڻ گهرجي. جيڪو ڀڄن ۾ سهايڪ ٿئي اوترو ئي اُهو آهار گرهڻ ڪرڻ گهرجي.

कट्वम्ललवणात्युष्णतीक्ष्णरुक्षविदाहिनः।
आहारा राजसस्येष्टा दुःखशोकामयप्रदाः।।९।।

”ڪَٽوَ مِلَلَوَڻا تِيوُ شِٽَتي ڪِشٽرو ڪِشَوداهِنَهہ
آهارا راجَسِييشِٽا دکہ شوڪامَيَپرَداهہ “ (٩)

ڪؤڙا، ڪٽا، گهٽي لوڻ وارا، بيحد گرم، تکا، رُکا، باهہ پيدا ڪرڻ وارا آهار راجس پُرش کي پيارا لڳن ٿا.

यातयामं गतरसं पूति पर्युषितं च यत्।
उच्छिष्टमपि चामेध्यं भोजनं तामसप्रियम्।।१०।।

”ياتيامَم گَتَرَسَم پوُتي پَريوُشِتَم چہَ يَت
اُڇِشٽَمپي چاميڌِيَم يوجنَم تامسپرَيَم “ (١٠)

جيڪو ڀوڄن گهڻن دير اڳہ جو نهيل آهي، ”گَتَرَسَم“ رس رهت، بدبوءِ وارو، ٻانسي، جوٺو ۽ اپوتر بہ آهي، اهو تامس پرش کي پيارو هوندو آهي. سوال پورو ٿيو-هاڻي پيش آهي ”يگيہ“

अफलाकाङ्क्षिभिर्यज्ञो विधिदृष्टो य इज्यते।
यष्टव्यमेवेति मनः समाधाय स सात्त्विकः।।११।।

”آڦلاڪانڪشيڀِر يَگيو وِڌيدِرِشٽو يہَ اِجيتي
يَشٽو يميويتي مَنَهہ سَماڌايہَ سَ ساتِوڪَهہ “ (١١)

جو يگيہ ”وِڌيدِرِشٽ“ شاستر وِڌيءَ جي نيمن انوسار ڪيو ويو آهي (جيئن پنيان اڌياءَ ٽئين ۾ يگيہ جو نالو ڪنيو، اڌياءَ چوٿين اڌياءَ ۾ يگيہ جو سروپ ٻڌايو تہ گهڻا ئي يوگي

پراڻ-اپان جي گتي روڪي پراڻن جي گتي استر ڪري ڇڏين ٿا، سنيم اگنيءَ ۾ هَوَنُ ڪن ٿا. اهڙي طرح يگيہ جا چوڏهن طريقا ٻڌايا جيڪي سڀ جا سڀ برهم تائين دوري طئہ ڪرائي ڏيڻ واري هڪ ئي ڪِريا جون اوچيون-نيچيون اوسٿائون آهن. ٿوري ۾ چئجي تہ يگيہ چنتن جي پِرڪريا جو چترڻ آهي، جنهنجو ڦل سناتن برهم ۾ پرويش آهي، جنهنجو وڌان هن شاستر ۾ ڪيو ويو آهي.)

اُنهي شاستر - وڌان تي وري زور ڏين ٿا تہ ارجن ! شاستر وِڌي سان مقرر ٿيل، جنهن کي ڪرڻ ئي ڪرتويہ آهي ۽ جو من جو نروڌ ڪرڻ وارو آهي، جي ڦل کي نہ چاهڻ وارن پرشن دوارا ڪيو ويندو آهي اُهو يگيہ ساتوڪ آهي.

अभिसन्धाय तु फलं दम्भार्थमपि चैव यत्।
इज्यते भरतश्रेष्ठ तं यज्ञं विद्धि राजसम्।।१२।।

''آڀِيسَنِدايہ تو ڦَلَمِ دَمِڀارٿَمَپِي ڇَئِيوَيَتِ
اِجيَتي ڀرت سريشٿ تَمِ يَگِيَمِ وِدِي راجَسِمِ (۱۲)

هي ارجن! جو يگيہ فقط پاکنڊي آچرڻ جي لاءِ ئي هجي يا ڦل کي اُديش بڻائي ڪيو وڃي ٿو، اُن کي راجس يگيہ ڄاڻُ. هيءُ ڪرتا يگيہ جي وِڌِي ڄاڻي ٿو؛ پر پاکنڊ آچرڻ يا ڦل کي اُديش بڻائي ڪري ٿو، تہ فلاڻي وستو ملندي ۽ ماڻهو ڏسندا تہ يگيہ ڪري ٿو، ساراهہ ڪندا، اهڙو يگيہ ڪرتا پڪ ئي راجسي آهي. هاڻي تامسي يگيہ جو سروپ ٻڌائين ٿا.

विधिहीनमसृष्टान्नं मन्त्रहीनमदक्षिणम्।
श्रद्धाविरहितं यज्ञं तामसं परिचक्षते।।१३।।

''وِڌِيهِينَمَسرِ شِٽا نَمِمَنِترِ هِينَم دَڪِشِڻَمِ
شِرڌا وِرَهِتَمِ يگيَمِ تامَسَمِ پَرِيچَاَکشتي '' (۱۳)

جيڪو يگيہ ساستر وِڌيءَ کان رهت آهي، جيڪو اَن

(پرماتما) جي سرشٽي ڪري سگهڻ ۾ اسمرٿ آهي، من جي انترال ۾ روڪڻ جي سمرٿيءَ کان رهت آهي، ڏکٽا منعي سڀ ڪجهه سمپرڻ کان رهت آهي ۽ جو شرڌا رهت آهي، اهڙو يگيه تامس يگيه چيو ويندو آهي. اهڙو پرش حقيقي يگيه کي ڇاڏي ٿي نٿو-هاڻي پرَستُت آهي تپ-

देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमार्जवम्।
ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप उच्यते।।१४।।

''ديوَ دَ وَجَگُرُ پراڳيَپوُ جَنَم شَئو چمارِ جَوَ م
بِرَهَمَچرَيَمَهِنسا چہ شَريرَم تَپ اُچيَتي '' (١۴)

پرم ديو پرماتما، ٻيائيءَ تي جئه پراپت ڪرڻ وارا ڊِوج ستگرو ۽ گياني جَن جو پوڄن، پوترتا، سرلتا،برهمچريه ۽ اهنساب شرير-سنبنڌي تپ چيو ويندو آهي. سرير سدائين واسنائن طرف ڀهڪندو آهي. اُنکي انتهڪرڻ جي مٿين ورتين جي پنيان تپائڻ شريرڪ تپ آهي.

अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत्।
स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मयं तप उच्यते।।१५।।

''اَنُدِويگَڪَرَم واڪيَم سَتِيَم پرِيَهِتَم چَہ يَت
سِواڌِيايا ڀِيَسَنَم چَئيوَ واڱمَيَم تَپ اُچيَتي '' (١۵)

چنتا، مونجهه نه پيدا ڪرڻ وارا، پريَ، ڀلائيءَ وارا ۽ ستيه ڀاشڻ ۽ پرماتما ۾ پرويش ڏيارڻ وارن شاسترن جي چنتن جو اڀياس، نام جپ، هي واڻي سنبنڌي تپ چيو ويندو آهي. واڻي وشين جي سکن جي ويچارن کي به ظاهر ڪندي رهي ٿي. اُنکي اُن طرف کان سميٽي پرم ستيه پرماتما جي طرف لڳائڻ واَڻي سنبنڌي تپ آهي. هاڻي من سنبنڌي تپ کي ڏسون:

मनः प्रसादः सौम्यत्वं मौनमात्मविनिग्रहः।
भावसंशुद्धिरित्येतत्तपो मानसमुच्यते।।१६।।

’’مَنَهہ پرَسادَهہ سَئُومِيَتُوَمِ مؤنماتِمونيڱرَهَهہ
ڀاوَسَنِشُڌِيرِ تِييتَتَپو مانَسَمُڇيَتي ‘‘ (١٦)

من جي پرسنتا شانت ڀاوُ مؤن معنيٰ اِشٽ ڪان سواءِ ٻين وشين جو سمرڻ بہ نہ هجي، من کي روڪڻ، انتهڪرڻ جي هر طرح پوترتا، هيءُ من، سنٻنڌي تپ چيو وڃي ٿو. مٿيان ٽيئي شرير، واڻي ۽ من جا تپ ملائي هڪ ساتوڪ تَپُ آهي.

श्रद्धया परया तप्तं तपस्तत्त्रिविधं नरैः।
अफलाकाङ्क्षिभिर्युक्यैः सात्त्विकं परिचक्षते।।१७।।

’’شِرَڌَيا ڀَرَيا تَپتَمِ تَپَسِتتِترِوڌَمِ نَرهہ
اَڦَلا ڪانڱڪِشِيير يُڪتئيهہ ساتِوڪِمِ ڀَرِچڪِشتِ ‘‘ (١٧)

ڦل کي نہ چاهيندي ارٿات نشڪام ڪرم ۾ مشغول پرشن دواران پرم شرڌا سان ڪيل مٿي چيل ٽيئي تپ کي ملائي ساتوڪ تَپُ چون ٿا- هاڻي پرَسِتُتِ آهي راجس تپ -

सत्कारमानपूजार्थं तपो दम्भेन चैव यत्।
क्रियते तदिह प्रोक्तं राजसं चलमध्रुवम् ।।१८।।

’’سَتِڪارَمانَپوُجارِ ٿِمِ تَپو دَمڀيِنَ چَئيوَيَتِ
ڪِريتي تَدِهہ پرَڪتو ۾ راجَسِرِ چَلَمَڌِرووَمِ ‘‘ (١٨)

جيڪو تپ ستڪار، مانَ ۽ پوڄا جي لاءِ يا صرف پاکنڊ سان ئي ڪيو وڃي ٿو، اُهو انشڇت ۽ چنچل ڦل وارو تَپُ چيو ويو آهي.

मूढग्राहेणात्मनो यत्पीडया क्रियते तपः।
परस्योत्सादनार्थं वा तत्तामसमुदाहृतम्।।१९।।

’’موُڙهَڱرا هيڻاتِمنو يَتِپيڊيا ڪِريَتي تَپَهہ
پَرَسِيو تِسا دَنارِ ٿَمِ واتتا مَسَمُدا هِرتَمِ ‘‘ (١٩)

جو تَپُ مورکتا سان پِريل هٺ سان من،واڻي ۽ سرير جي پيڙا سَهت يا ٻئي کي نقصان ڪرڻ جي لاءِ بدلي جي ڀاونا سان ڪيو وڃي ٿو، اُهو تَپُ تامس چيو ويو آهي.

ان طرح ساتوڪ تَپُ ۾ شرير، من ۽ واڻيءَ کي اِشت ماتر جي هڪ جهڙائيءَ ۾، ڪرڻو آهي راجس تَپ جي ڪِريا اُها ئي آهي، پر پاکنڊ، مان سنمانَ جي اڇا سان تَپِن ٿا. گهڻو ڪري مهاتما لوگ گهر ٻار ڇڏڻ ڪانپوءِ به ان وڪار جو شڪار ٿي وڃن ٿا ۽ ٿيون تامس تَپُ بنا وڌيءَ ٿيندو آهي، ٻئي کي پيڙا پهچائڻ جي خيال سان ٿيندو آهي. هاڻي پيش آهي دان

दातव्यमिति यद्दानं दीयतेऽनुपकारिणे।
देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्त्विकं स्मृतम्।।२०।।

”داتَو يَمِتِي يَدانَمِ دِيِيَتي نُپَڪارِڻي
ديسشي ڪالي چہ پاترِي چہ تَدانَمِ ساتِوِڪَمِ سِمرِتَمِ “ (٢٠)

دان ڏيڻ ئي ڪرتويہ آهي، فرض آهي- اِن ڀاوَ سان جو دان ديش (استان)، ڪال(سميہ انوسار) ۽ سِتِيہ پاتر کي پراپت ٿيڻ تي بدلي ۾ اُپڪار جي ڀاونا کان رهت ٿي ڏنو وڃي ٿو، هيءُ دان ساتوڪ چيو ويو آهي.

यत्तु प्रत्युपकारार्थं फलमुद्दिश्य वा पुनः।
दीयते च परिक्लिष्टं तद्दानं राजसं स्मृतम्।।२१।।

”يَتوُ پرَتيوَ پڪارارِتَمِ ڦَلَمُڏِيشِيَہ واپُنَهہ
ديِيِتي چَہ پَرِيڪلِشٽَمِ تَدانَمِ راجَسَمِسِمرِتَمِ“ (٢١)

جيڪو دان ڪليش پوروڪ (جو ڏيڻ نہ چاهيندي بہ ڏيڻو پوي) ۽ اُن تي اُپڪار ڪرڻ جي ڀاونا سان تہ هيءُ ڪندس تہ هيءَ ملندو يا ڦل کي اُديش بڻائي پوءِ ڏنو وڃي ٿو، هي دان راجس چيو ويو آهي.

अदेशकाले यद्दानमपात्रेभ्यश्च दीयते।
असत्कृतमवज्ञातं तत्तामसमुदाहृतम्।।२२।।

”اَديشي ڪالي يَدانَمِپاتِريِڀِيَشِچہ ديِيتي
اَسَتِڪِرِ تَمَوَگياتَمِ تَتامَسَمُداهِرِتَمِ “ (٢٢)

جو دان بنا ستڪار ڪرڻ يا بي عزتي پوروڪ جهڳڙو ڪري نه ڏيڻ جهڙي ديش ڪال ۾ جيڪي اڌڪاري نه آهن اُنهن کي ڏنو وڃي ٿو، اُهو دان تامس چيو ويو آهي. ”پوجيه مهاراج جي“ چوندا هئا. هو! ڪُپاتر کي دان ڏيڻ سان داتانشٽ ٿي وڃي ٿو“ نيڪ اهڙي طرح شري ڪرشڻ جو چوڻ آهي ته دان ڏيڻ ئي فرض آهي. ديش، ڪال ۽ پاتر پراپت هئڻ تي، بدلي ۾ اُپڪار نه چاهڻ جي ڀاونا سان اُدارتا سان ڏيڻ وارو دان ساتوڪ آهي. ڪننائيءَ سان ڪيڻ وارو، بدلي ۾ ڦل جي ڀاونا سان ڏيڻ وارو دان راجس آهي. ۽ بنا ستڪار جي دٻائي جهڻڪيون ڏيئي اڻ وٽندڙ ديش ڪال ۾ ڪپاتر کي ڏنل دان تامس آهي، پر آهي دان ئي؛ پر جيڪو ديهه گيهه وغيره تياڳي سيني جي ممتا کي تياڳي، مان، منهنجي کي تياڳي هڪ اِشٽ تي آسرو رکي ٿو، هنجي دان جو وڏان، طريقو وڏيڪ فائدي وارو آهي ۽ اُهو سڀ ڪجهه سمرپڻ، سيني واسنائن کان هٽي من جو سمرپڻ، جيئن شري ڪرشن چيو آهي، مَيِييوَ مَنَ آڌتِسوَا هاٽي دان سدائين ضروري آهي. هاٽي ورٽن آهي اوم، تَتِ ۽ سَتِ جو سوروپ

ॐ तत्सदिति निर्देशो ब्रह्मणस्त्रिविधः स्मृतः।
ब्राह्मणास्तेन वेदाश्च यज्ञाश्च विहिता पुरा।।२३।।

”اوم تَتِسَدِ تي نِرديشو برَهَمَڻِسترِوِڌَهه سِمرِتهه ا
برَهَمَڻاستينَ ويداشِچه يَگياشِچه وِهِتاهه پُرا “اا (٢٣)

ارجن! اوم تَت سَتِ - اهڙو ٽن پرڪارن جو نام ” برَهَمَڻِسترِوِڌَهه سِمرِتهه “ برهم جو حڪم ڏئي ٿو، ياد ڏياري ٿو، اشارو ڪري ٿو ۽ برهم جو پريچايڪ آهي، واقفيت آهي. ان سان ”پُرا“ اڳ ۾ (شروعات ۾) براهمڻ ويد ۽ يگيه آدي

رچيا ويا آهن. ارٿات برهمڻ، يگيه ۽ ويد مان پيدا ٿين ٿا. يوڳي جن آهن اوم جي لڳاتار چنتن سان ئي اِنهن جي اُتپتي آهي ۽ ٻيو ڪو طريقو ڪونهي.

तस्मादोमित्यदाहृत्य यज्ञदानतप:क्रिया:।
प्रवर्तन्ते विधानोक्ता: सततं ब्रह्मवादिनाम्।।२४।।

''تَسمادومِتيوُداهَتيَه يَگيَدانَتَپهَه ڪرياها
پِرَوَرتَنِتي وِڌانوڪتاهَه سَتَتَمِ برهموادِنام '' (٢٤)

تنهنڪري برهم جو ڪٿن ڪرڻ وارن پرشن جي شاستر وِڌي سان مقرر ڪيل يگيه، دان ۽ تَپ ڪريائون نرنتر (هميشه) ''اوم'' ان نام جو اُچارڻ ڪري ئي ڪئي ويندي آهي. جنهن سان اُن برهم جو سمرڻ ٿي وڃي. هاڻي تَتِ شبد جو پرِيوگ ٻڌائين ٿا:-

तदित्यनभिसन्धाय फलं यज्ञतप:क्रिया:।
दानक्रियाश्च विविधा: क्रियन्ते मोक्षकाङ्क्षिभि:।।२५।।

''تَدِتيَنَپِيسَنڌايَه ڦَلَمِ يَگيَه تَپَهَه ڪِرياهَه
دان ڪِرياشِچِه ووِڌاهه ڪِريَنِتي موڪشڪاڱڪِشِپِهَه'' (٢٥)

تَتِ معنيٰ اُهو (پرماتما ئي هرهنڌ آهي، ان ڀاوَ سان ڦل ڪي نه چاهي شاستر دواران ٻڌايل گهڻن پرڪارن جا يگيه تپ ۽ دان جون ڪريائون پرم ڪلياڻ جي اِڇا وارن پرشن دواران ڪيون وڃن ٿيون. تَتِ پرماتما لاءِ سمرپڻ سوچڪ آهي. ارٿات جَپُ ته اوم جو ڪجي، يگيه دان ۽ تپ جون ڪِريائون اُن تي آڌارت ٿي ڪجن، هاڻي سَتِ جي پريوگ جو، ڪم آڻڻ جو استِل ٻڌائين ٿا:

''سَدِڀاوي ساڌوڀاوي چِه سَدِتِييتَتِپرَيُجيَتي
پِرَشَستي ڪَرمَڻي تٿاسَچِڀدَ پارِٿ يُجيَتي '' (٢٦)

सद्भावे साधुभावे च सदित्येतत्प्रयुज्यते।
प्रशस्ते कर्मणि तथा सच्छब्द: पार्थ युज्यते।।२६।।

۽ سَتِ يوگيشور ٻڌايو تہ سَتِ آهي ڇا؟ گيتا جي شروعات ۾ ارجن سوال ڪڙو ڪيو هو تہ ڪُل ڌرم ئي شاشوت آهي، پوتر آهي، سَتِيَہ آهي، تہ شري ڪرشن چيو ارجن! توکي هيءُ اگيان ڪٿان پيدا ٿيو؟ سَتِ وستوءَ جو ٽنهي ڪالن ۾ ڪڏهن بہ اڀاوُ نٿو ٿئي ان کي مٽائي نٿو سگهجي ۽ اَسَتِ وستوءَ جو ٽنهي ڪالن ۾ وجود ڪونهي، هستي نہ آهي. ان کي روڪي نٿو سگهجي. حقيقت ۾ هيءَ ڪهڙي وستوُ آهي، جنهنجو ٽنهي ڪالن ۾ اڀاوَ نہ آهي؟ ۽ هيءَ است وستوُ آهي ڇا؟ جنهنجي هستي ڪونهي؟ تہ ٻڌايو هيءَ آتما ئي سَتِيَہ آهي ۽ پوتن وغيره سان سڀ شرير ناسونت آهن. آتما سناتن آهي، اويڪت آهي، پوتر آهي ۽ امرت سوروپ آهي. اهوئي پرم سَتيہ آهي. هتي چون ٿا، سَتِ اهڙي پرماتما جو اهو نام ''سدڀاوي'' سَتِيَہ جي لاءِ ڀاوَ ۾ ۽ ساڌو ڀاوَ ۾ ڪم آڻبو آهي ۽ هي پارٿ! جڏهن مقرر ڪرم سنگہ ڪان سواءِ چڱي طرح ٿيڻ لڳن، تڏهن سَتِ شبد ڪم آندو ويندو آهي. سَتِ جي معنيٰ اها ڪانهي تہ هي شيون اسانجون آهن. جڏهن شرير ئي اسانجو ناهي، تہ هنجي ڪم ۾ اچڻ واريون شيون اسانجون ڪڏهن آهن. اهو سَتِ نہ آهي. سَتِ جو پريوگہ صاف هڪ ڏِشا ۾ ڪيو ويندو آهي، سدڀاوَ ۾. آتما ئي پرم ستيہ آهي. هن سَتِيَہ جي لاءِ ڀاوُ هجي، اُن کي ساڌڻ لاءِ ساڌو ڀاوُ هجي ۽ اُنجي پراپتي ڪرائڻ وارو ڪرم ۾ پرڀيڻ ڍنگہ سان ٿيڻ لڳي، اُتي سَتِ شبد ڪم آندو ويندو آهي. ان تي يوگيشور شري ڪرشڻ اڳيان چون ٿا:

यज्ञे तपसि दाने च स्थिति: सदिति चोच्यते।
कर्म चैव तदर्थीयं सदित्येवाभिधीयते।।२७।।

”يَگيي تَپَس چَہ سٿتيهہ سَدِتِ چوچِيَتي
ڪَرِمَ چَئيوَ تَدَرِ ٿيِيَمِ سَدِتِييوا پِڌِيِيَتي“ (٢٧)

يَگيہ، تَپَ ۽ دان ڪرڻ ۾ جا اسٿتي ملي ٿي، اُها بہ سَتِ آهي. ائين چيو ويو آهي، ”تَدرِ ٿيِيَمِ“ اُن پرماتما جي پراپتيءَ لاءِ ڪرم ئي سَتِ آهي ائين چيو ويو آهي. ارٿات اُن پرماتما جي پراپتي وارو ڪرم ئي سَتِ آهي. يگيہ، دان، تَپُ تہ ان ڪرم جا پورڪ آهن. انت ۾ نرنيہ ڏيندي چون ٿا تہ ان سڀ لاءِ شرڌا ضروري آهي.

अश्रद्धया हुतं दत्तं तपस्तप्तं कृतं च यत्।
असदित्युच्यते पार्थ न च तत्प्रेत्य नो इह।।२८।।

”اَشِرَڌَيا هُہتَمِ دَتَمِ تَپَسِتَپِتَمِ ڪِرِتَمِ چَہ يَتِ
اَسَ دِتِيُچِيتي پارِٿَ نہ چَہ تَتِپرِيتِيَہ نو اِهَہ “ (٢٨)

هي پارٿ! بنا شرڌا جي ڪيل هَوَنُ، ڏنل دان، تپايل تَپُ ۽ ٻيو جيڪو بہ ڪيل ڪرم آهي، اُهو سڀ اَسَتِ آهي. ائين چيو ويو آهي، اُهو نہ تہ هن لوڪ ۾ ۽ نہ پرلوڪ ۾ ئي لاڀدائڪ آهي. هاڻي سمرپڻ سان گڏ شرڌا تمام ضروري آهي.

تاتپرج :

اڌياءَ جي شروعات ۾ ارجن سوال ڪيو تہ ڀڳون! جو شاستر وِڌيءَ کي تياڳيي ۽ شرڌا سان پورڻ ٿي يگيہ ڪن ٿا (لوگہ، ڀوت، ڀواني ۽ ٻين کي پوڄيندا رهن ٿا) تہ اُنهن جي شرڌا ڪيئن آهي؟ ڪهڙي آهي؟ ساتوڪي آهي، راجسي آهي يا تامسي؟ ان تي يوگيشور شري ڪرشڻ چيو، ارجن! هيءَ پرش شرڌا جو پتلو آهي، سوروپ آهي، ڪٿي نہ ڪٿي اُنهن جي شرڌا هوندي ئي. جهڙي شرڌا تهڙو پرش. اُنهن جي اُها شرڌا ساتوڪي، راجسي ۽ تامسي ٽن پرڪارن جي ٿئي ٿي. ساتوڪي شرڌا وارن ديوتائن کي، راجسي شرڌا وارا

يڪش جي جَسُ ۽ ويرتا پردان ڪري، راڪشس (جيڪي ٻچاءُ ڏيئي سگهن) جو پيڇو ڪندا آهن ۽ تامسي شرڌا وارا ڀوتن پريتن کي پوڄين ٿا. شاستر وڌيءَ کان رهت انهن پوڄائن دواران هي ٽنهي پرڪارن جي شرڌالو شرير ۾ استٿ ڀوت سموداي ارٿات پنهنجي سنڪلپن ۽ هردي ديش ۾ استٿ مون انترايامي کي به نظرانداز ڪن ٿا، نه پوڄين ٿا. اُنهن سيني کي نشچيه ئي تون اَسُر ڄاڻ ارٿات ڀوت، پريَت، يڪش، راڪشس ۽ ديوتائن کي پوڄڻ وارا اَسُر آهن.

ديوتا پرسنگه کي شري ڪرشڻ ٽيون پيرو اُٿاريو آهي. پهرئين اڌياءَ ستين ۾ هنن چيو هو ته ارجن! ڪامنائن جن جي گيان کي چورايو آهي، اُهي مند ٻڌي ٻين ديوتائن جي پوڄا ڪن ٿا. ٻيو پيرو اڌياءَ نائين ۾ اُنهي سوال کي دهرائيندي چيو: جيڪي ٻين ٻين ديوتائن جي پوڄا ڪن ٿا؛ پر اُنهن کي جو اهو پوڄن اَوڌي پوروڪ ارٿات شاستر ۾ ڏنل وڌيءَ کان الڳه آهي، هاڻي پوءِ هو نشٽ ٿي وڃن ٿا. هتي اڌياءَ سترهين ۾ اُنهن آسُري سڀاءَ وارا ڪوٺيو آهي. شري ڪرشڻ جي شبدن ۾ هڪ پرماتما جي ئي پوڄا جو وڌان آهي.

تنهن کان پوءِ يوگيشور شري ڪرشڻ چار سوال ڪنيا آهار (کاڌو) يڳه، تَپُ ۽ دانُ. آهار ٽن نمونن جو آهي، ساتوڪي پرش کي صحت وڌائڻ وارو سڀاويڪ پيارو لڳي ٿو. سادا آهار پيارا لڳندا آهن. راجس پرش کي ڪؤڙا، تکا، گرم، چٽپٽا، مصالحيدار، بيماريون وَڌائيندڙ کاڌا پيارا لڳن ٿا. تامس پرش کي جوٺا، ٻانسي، پاروٿا ۽ اپوتر کاڌا پيارا لڳن ٿا.

شاستر وڌيءَ سان نردشت (جيڪي آراڌنا جون اَندريون ڪِريائون آهن) جيڪي من کي روڪين ٽيون ڦل جي اڇا کان رهت اُهو يڳيه ساتوڪ آهي.

پاکنڊ جو پردرشن ۽ ڦل جي لاءِ ڪرم وارو يگيہ راجس آهي. ۽ شاستر وڌيءَ کان رهت، منتر دان ۽ بنا شرڌا سان ڪيل يگيہ تامسي آهي.

پرم ديو پرماتما ۾ پرويش ڏيارڻ واري سڀ يوگيتائون جنهن ۾ آهن، اُن پهتل گياني ستگروءَ جي ارچنا، سيوا ۽ انتهڪرڻ سان اهنسا، برهچريہ، پوترتا ڏانهن مائل شرير کي تپائڻ شرير جو تَپُ آهي. سَتيَہ، پريہ ۽ ڀلائيءَ لاءِ واِٽي ٻولڻ اهو واَٽيءَ جو تپ آهي ۽ من کي ڪرم ۾ پرورت ڪرڻ من سنبنڌي تَپُ آهي. من، واٽي ۽ شرير ٽيئي ملائي هِن طرف تپائڻ ساتوڪ تَپُ آهي. راجس تَپ ۾ ڪامنائن سان گڏ اُن کي ڪيو ويندو آهي، جڏهن ڪِ تامس تَپُ شاستر وِڌيءَ کان رهت سِويڇاچار آهي.

ڪرتويہ مڃي ديش، ڪال ۽ پاتر جو ويچار ڪري شرڌا پوروڪ ڏنل دان ساتوڪ آهي. ڪنهن فائدي جي لوڀ ۾ ڏکيائيءَ سان ڏيڻ وارو دان راجس آهي ۽ جهڙڪين سان ڪُپاتر کي ڏيڻ وارو دان تامس آهي. اوم، تَت سَت جو سوروپ ٻڌائيندي يوگيشور شري ڪرشڻ چيو تہ هي نالا پرماتما جي يادگيري ڏيارين ٿا. شاستر وِڌيءَ سان نرڌارت تپ، دان ۽ يگيہ آرنڀ ڪرڻ ۾ اوم جو پريوگہ ٿيندو آهي ۽ پورتيءَ ۾ ٿي اوم پنڊ چڙڌي ٿو. تَت جو ارٿ آهي پرماتما، ان لاءِ سمرپت ٿيڻ سان ئي اهو ڪرم ٿئي ٿو ۽ ڪرم جڏهن لڳاتار ٿيڻ لڳي، تڏهن سَتِ جو پريوگہ ٿئي ٿو. ڀڄن ئي سَتِ آهي. سَتِ جي لاءِ ڀاوُ ۽ ساڌو ڀاوَ ۾ ئي سَتِ جو پريوگہ ڪيو ويندو آهي. پرماتما جي پراپتي ڪرائڻ وارا ڪرم يگيہ دان ۽ تَپ جي ڦل ۾ ئي سَتِ جو پريوگہ آهي ۽ پرماتما ۾ پرويش ڏيارڻ وارو ڪرم نشچي پوروڪ سَتِ آهي؛ پر انهن سان گڏ شرڌا ضروري آهي. شرڌا کان رهت ٿي ڪيل ڪرم، ڏنل دان، تپايل تَپُ نہ هن جنم ۾ لاڀدائڪ آهي، نہ اڳيان ٻين

جنمن ۾ ئي تنهنکري شرڌا تمام ضروري آهي.

سمپورڻ اڌياءَ ۾ شرڌا تي پرڪاش وڌو ويو ۽ انت ۾ اوئم، تَتِ ۽ سِت جي پوتر وياکيا بيان ڪئي ويئي، جيڪا گيتا جي شلوڪن ۾ ڀريون پيرو آئي آهي.

اوم تَتِ سَدِت شريمد ڀڳود گيتا سوُ پَنِشَتِسوُ برهم وِدِياياِم يوگيشورَ شري ڪرشڻارِجن سَمِوادي ''اوم تَتِ سَتِ شرڌا تِرِيوَ ياگ يوگ'' نام سَپتَدشو ڌيايهه ١١٧١١١

ان طرح شريمد ڀڳوت گيتا روپي اُپنشد ايوَم برهم وديا ۽ يوگ شاستر وشيه شري ڪرشڻ ارجن جي سنواد ۾ ''اوم تَتِ سَتِ شرڌا تِرِيه وياڳ يوگ'' نالي سترهون اڌياءَ پورو ٿئي ٿو.

اِتي شريمتپَرَم هنس پرمانندسيه شِشِيهَ سوامي اڙگڙانند ڪرتي شريمد ڀڳوتگيتايه ''ڀڳارٿ گيتا ڀاشيي'' اَوم تَتِ سَتِ شرڌا تِرِيوياگيدگو نامسَپتَدشوڌيايَه ١١٧١١١

١١ هري اوم تَتِ سَتِ ١١

١١ اوم شري پَرِماتِمَنِي نَمَهَہ ١١

اَٺ ـَاشِٽَدَشو ڌيايَهَہ

هيءُ گيتا جو انتم اڌيايہ آهي، جنهن جي پهرئين اڌ ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ دواران ڏنل اُديش ۾ انيڪ سوالن جو سماڌان آهي ۽ ٻيو اڌ گيتا جو آخرين اُپڪٽا آهي تہ گيتا مان لاڀ ڪهڙو آهي؟ سترهين اڌياءَ ۾ آهار (ڪاڌو) تَپ، يگيہ، دان ۽ شرڌا جو وياڳہ سهت سوروپ ٻڌايو ويو، انهي نسبت ۾ تياڳہ جا پرڪار باقي آهن. منش جيڪو ڪجهہ ڪري ٿو، اُن جو ڪارڻ ڪير آهي؟ ڪير ٿو ڪرائي؟ ڀڳوان ٿو ڪرائي يا پرڪرتي؟ اهي سوال پهرين ڪان ئي شروع آهن، جنهن تي هن اڌياءَ ۾ وري پرڪاش وڌو ويو. ان طرح ورڻ ويوسٿا جي چرچا ٿي چڪي آهي. سرشٽيءَ ۾ اُنجي سوروپ جو ڇيد هن اڌياءَ ۾ بيان ڪيل آهي. انت ۾ گيتا مان ملڻ واريون ويوتين تي پرڪاش وڌو ويو آهي.

اڳئين اڌياءَ ۾ انيڪ پرسنگن جو وراهست ٻڌي ارجن پاڻ هڪ سوال رکيو تہ تياڳہ ۽ سنياس ڪي بہ وياڳہ سهت ٻڌايائون.

अर्जुन उवाच

सन्न्यासस्य महाबाहो तत्त्वमिच्छमि वेदितुम्।

त्यागस्य च हृषीकेश पृथक्केशिनिषूदन।।१।।

ارجن اُواچ

’’سَنِنياسِيہَ مهاباهو تَتِوَمِڇامِي ويديِتُمِ ا

تياڱسِيہَ ڇہ هِرشيڪيش پرَ ٿَڪڪِيشِيِنِشوُدَنِ ‘‘ اا (١)

ارجن چيو:- هي مهاٻاهو ! هي دل جا مالڪ! هي ڪيشي

نِشوُ دن ! مان سنياس ۽ تياڳ جي يٿارٿ سوروپ کي آهستي آهستي ڄاڻڻ چاهيان ٿو، قدم قدم تي سڃاڻڻ چاهيان ٿو. پورڻ تياڳ سنياس آهي، جتي سنڪلپ ۽ سنسڪارن جي به پورائي آهي ۽ ان ۾ پهرين ساڌنا جي پورتيءَ لاءِ گهٽو ۽ گهٽو آسڪتيءَ جو تياڳ ئي تياڳ آهي. هتي به سوال آهن ته سنياس جي تَتوَ کي ڄاڻڻ ٿو چاهيان ۽ ٻيو آهي ته تياڳ جي تَتوَ کي ڄاڻڻ ٿو چاهيان. ان تي يوگيشور شري ڪرشڻ چيو

श्रीभगवानुवाच

काम्यानां कर्मणां न्यासं सन्न्यासं कवयो विदु:।
सर्वकर्मफलत्यागं प्राहुस्त्यागं विचक्षणा:।।२।।

شري ڀڳوان اُواچ

”ڪامِيانامِ ڪَرمَڻامِ، نِياسَمِ سَنِنياسَمِ ڪويو وِدُهه
سَروَ ڪَرمَڦَلَتياگَمَ پِراهُسِتياگَمِ وِچَڪِشڻاها “ (٢)

ارجن ! ڪيترا ئي پنڊت جن ڪامنا وارا ڪرم تياڳ کي سنياس ٿا چون ۽ ڪيترا ئي ويچاروان پرش سمپورڻ ڪَرم ڦلن جي تياڳ کي تياڳ چون ٿا.

त्याज्यं दोषवदित्येके कर्म प्राहुर्मनीषिण:।
यज्ञदानतप:कर्म न त्याज्यमिति चापरे।।३।।

”تِياجِيَمِ دوشوَ دِتِييڪي ڪَرمَ پِراهُرَمَنيشِڻَهه
يگيه داَنَ تَپَهه ڪَرمَ نَه تِياجِيَمِتي چاپري “ (٣)

ڪيترائي ودوان ائين چون ٿا ته سڀ ڪرم دوش سان ڀريل آهن، هاڻي تياڳڻ جي يوگيه آهن ۽ ٻيا ودوان ائين چون ٿا ته يگيه، دان ۽ تَپ تياڳڻ واجب نه آهن. ان طرح انيڪ مت بيان ڪري يوگيشور پنهنجو ئي نِشچِت مت ڏين ٿا، رايو ڏين ٿا.

निश्चयं शृणु मे तत्र त्यागे भरतसत्तम।
त्यागो हि पुरुषव्याघ्र त्रिविध: सम्प्रकीर्तित:।।४।।

”نِشچَيَمِ شرِڻُومي تَترَ تياڳي ڀَرَتَسَتَمَ
تياڳو هي ڀُرَشَوِياگهر تِرِوِڌَهہ سَمپرَڪيِرتَتَهہ“ (۴)
هي ارجن! اُن تياڳہ جي باري ۾ تون منهنجو نشچيہ ٻُڌ.
هي پُرُش سريشت! اهو تياڳہ ٽن پرڪارن جو چيو ويو آهي.

यज्ञदानतप:कर्म न त्याज्यं कार्यमेव तत्।
यज्ञो दानं तपश्चैव पावनानि मनीषिणाम्।।५।।

”يگيَہ دان تَپَهہ ڪَرَمَ نہ تِياجِيَمِ ڪارِيَميوَ تَتِ
يگيو دانَمِ تَپَشِچَئيوَ پاوَناني مَنيشڻام “ (۵)

يگيہ، دان ۽ تپ هي ٽن پرڪار جا ڪرم تياڳڻ لائق نہ آهن، انهن کي تہ ڪرڻ ئي گهرجي؛ ڇاڪاڻ تہ يگيہ، دان ۽ تپ ٽيئي ئي پُرشن کي پوتر ڪرڻ وارا آهن.

شري ڪرشڻ چار پرچلت مَتَنِ جو اُليکہُ (ورنن) ڪيو. پهريون وڏندڙ ڪرمن جو تياڳہ، ٻي سمپورڻ ڪرمن جي ڦل جو تياڳہ. ٽيون نقصان ۽ ڏوهن سان ڀريل دوش هئڻ جي ڪري سيني ڪرمن جو تياڳہ ۽ چوٿون مَت هئو يگيہ، دان ۽ تپ تياڳڻ يوگيہ نہ آهن اُنهن مان هڪ متي ۾ پنهنجي سهمتي پرگهٽ ڪندي چيائون تہ ارجن! منهنجو اهوئي نشچت ڪيل مَتو آهي تہ يگيہ، دان تَپ روپ ڪريا تياڳڻ واجب نہ آهي. ان مان سِڌ آهي تہ ڪرشڻ ڪال ۾ بہ ڪيترا ئي مَت هلندڙ هئا، جن ۾ هڪ يٿارٿ (صحيح ۽ سچو) مَتُ هو. ان وقت ۾ بہ ڪيئي مَت هئا، اڄ بہ آهن. جڏهن دنيا ۾ اچون ٿا، تہ ڪيئي مَت متانترن مان ڪلياڻڪاري مَت ڪڍي سامهون کڙا ڪري ڇڏي ٿو. هرهڪ مهاپرش ائين ئي ڪيو آهي، شري ڪرشڻ بہ ائين ڪيو، اُنهن ڪوئي نئون مارگہ ڪونہ ٻڌايو، بلڪ هلندڙ ڪيترن ئي مَتَن جي وچ ۾ ستيہ کي سمرٿن ڏيئي اُن کي

ظاهر ڪيو.

एतान्यपि तु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा फलानि च।
कर्तव्यानीति मे पार्थ निश्चितं मतमुत्तमम्।।६।।

''ايتانِيَپي توُ ڪَرماڻي سَنگَمِ تِيَڪِتوا ڦلاني چَہ
ڪَرِ تَويانيِتي مي پارِٿ نِشچِتَمِ مَتَمُتمَمِ '' (٦)

يوگيشور شري ڪرشڻ زور ڏيئي چون ٿا پارٿ! يگيہ، دان ۽ تَپ-- روپي ڪرم آسڪتي (موھہ) ۽ اُنھن جو ڦل تياڳي ضرور ڪرڻ گھرجن. اھوئي منھنجو نشچت ڪيل اُتم مَتو آھي. هاڻي ارجن جي سوال جي انوسار هو تياڳہ جو ڇيد ڪن ٿا.

नियतस्य तु सन्न्यासः कर्मणी नोपपद्यते।
मोहत्तस्य परित्यागस्तामसः परिकीर्तितः।।७।।

''نِيَتَسيہ توُ سَنِنيا سَھہ ڪَرمَڻو نوپَپَدِيَتي
موھاتَسيہ پريِتِيا گَستامَسَھہ پَرِڪيرتيِتَھہ'' (٧)

هي ارجن! نيت (مقرر) ڪرم (شري ڪرشڻ جي شبدن ۾ نِيَت ڪرم هڪ ئي آهي، يگيہ جي پرڪريا. هن نِيَت شبد کي اڻ ڏھہ ڀيرا يوگيشور چيو. هن تي ور ور زور ڏنو تہ ڪٿي ساڌڪ ڀٽڪي ڀيو نہ ڪرڻ لڳي.) هن شاستر وِڌيءَ سان نرڌارت ڪرم جو تياڳہ ڪرڻ واجب ڪونهي. موھہ جي ڪري اُن جو تياڳہ ڪرڻ تامس تياڳہ چيو ويو آهي. سنساري وشيہ ۽ وستوءَ جي آسڪتي ۾ ڦاسي ڪاريِہ ڪرم (ڪاريَہ ڪرم ۾ نيت ڪرم هڪ ٻئي جا پورڪ آهن) جو تياڳہ تامسي آهي. اھڙو پُرش ''اَڌَھہ گَڇتي'' جي شت پتنگہ ۽ ٻين اڌم جوڻين ۾ وڃي ٿو؛ ڇاڪاڻ تہ هن يڳن جي پرورتين جو تياڳہ ڪيو. هاڻي راجس تياڳہ جي باري ۾ ٻڌائين ٿا.

दुःखमित्येव यत्कर्म कायक्लेशभयात्त्यजेत्।
स कृत्वा राजसं त्यागं नैव त्यागफलं लभेत्।।८।।

’’دُکَمِتِييو يتِکَرِم ڪايَڪليشَيِيا تِيَجيت
سَ ڪِرِتوا راجَسَمِ تياگَمِ نَئيوَ تياگَڦَلَمِ لَيِيتَ ‘‘ (٨)

ڪرم کي دک ميہ سمجهي شريرڪ ڪليش جي ڊپ کان اُنجو تياڳہ ڪرڻ وارو ويڪتي راجس تياڳہ کي ڪري بہ تياڳہ جي ڦل کي پراپت نٿو ٿئي. جنهن کان پڄن پار نہ لڳي ۽ ’’ڪايا ڪَليشَيَتاتِ‘‘ ان ڊپ کان ڪرم کي تياڳي ڇڏي تہ شرير کي ڪشٽ ٿيندو، اُن منش جو تياڳہ راجس آهي. اُن کي تياڳہ جو ڦل پرم شانتي نٿي پراپت ٿئي ۽

कार्यमित्येव यत्कर्म नियतं क्रियतेऽर्जुन।
सङ्गं त्यक्त्वा फलं चैव स त्यागः सात्त्विको मतः।।९।।

’’ڪارِيَمِتِييوَ يَتِکَرِمَ نِيَتَمِ ڪرِيَتيرِجُنَ
سَنگَمِ تِيَڪِتوا ڦَلَمِ چَئيِيوَسَ تياگَهہ ساتِومو مَتَهہ ‘‘ (٩)

هي ارجن! ڪرڻ ڪرتويہ آهي ائين سمجهي جو نِيَتَمِ‘‘ شاستر وڌيءَ سان نراڌارت ڪيل ڪرم سنگہ دوش ۽ ڦل کي تياڳ ي ڪيو وڃي ٿو، اُهو ئي ساتوڪ تياڳہ آهي. هاڻي مقرر ڪرم ڪريون ۽ ان کانسواءِ جو ڪجهہ آهي، اُن جو تياڳہ ڪري ڇڏيون. هي نيت ڪرم ڇا ڪندا ئي رهندا يا ڪڏهن اُنجو تياڳہ ٿيندو؟ اُن تي چون ٿا (هاڻي انتم تياڳہ جو روپ ڏسون)

न द्वेष्ट्यकुशलं कर्म कुशले नानुषज्जते।
त्यागी सत्त्वसमाविष्टो मेधावी छिन्नसंशयः।।१०।।

’’نہ دِويشِتِيَڪُشَلَمِ ڪَرِمَ ڪُشلي نانوُ شجَجتي
تياگي سَتِوَسَماوِشِٽو ميڌاوي ڇِنَسَنِشَيَهہ ‘‘ (١٠)

هي ارجن! جو پرش ’’اڪُشَلَمِ ڪَرِمَ‘‘ ارٿات اڪلياڻڪاري ڪرم سان (شاستر نِيَتِ ڪرم ئي ڪلياڻڪاري آهن. ان جي وروڌ ۾ جو ڪجهہ آهي، هن لوڪ جو بنڌن

آهي ان کري اڪلياڻڪاري آهي، اهڙن ڪرمن سان) دويش نٿو ڪري ۽ ڪلياڻڪاري ڪرم ۾ آسڪت نٿو ٿئي، جيڪي ڪرڻو هو اُهو به باقي نه رهيو آهي. اهڙو سچ سان مليل پرش شڪ بنا، گيانوان ۽ تياڳي آهي. هن سڀ ڪجهه تياڳيو آهي، پر پراپتيءَ سان گڏ پورڻ تياڳ ئي سنياس آهي. ٿي سگهيٿو ٻيو ڪو سرل رستو هجي؟ ان تي چون ٿا نه! ڏسون.

न हि देहभृता शक्यं त्यक्तुं कर्माण्यशेषतः।
यस्तु कर्मफलत्यागी स त्यागीत्यभिधीयते।।११।।

”نَہ هِي ديهڀِرتا شَڪيَمِ تِيَڪتُمِ ڪَرماڻِيشيشَتَهہ
يَسَتوُ ڪَرِمَڦَلَتِياگِي سَ تِياگِيتِيَڀِڌ`يتي (۱۱)

ديهه ڌاري پرشن دواران (صرف شرير ئي نه، جنهنکي توهين ڏسو ٿا. شري ڪرشڻ جي انوسار، پرڪرتي کان اتپن سَتوَ،رَجَ، تَمَ ٽيئي گڻ ئي هن جيو آتما کي شريرن ۾ ٻڌن ٿا. جيستائين گڻ جيئرا آهن تيستائين هو جيو ڌاري آهي. ڪنهن نه ڪنهن روپ ۾ شرير بدلجڻ ٿيندا رهندا. ديهه جي ڪارڻ جيستائين جيوت آهي) سمپورڻتا سان سڀني ڪرمن جو تياڳ ممڪن نه آهي، تنهنڪري جو پرش ڪرم جي ڦل جو تياڳي آهي، اُهو تياڳي آهي- ائين چيو وڃي ٿو هاڻي جيستائين شرير جي ڪارڻ جيئرو آهي، تيستائين نِيت ڪرم ڪريون ۽ اُن جي ڦل جي تياڳ ڪريون. بدلي ۾ ڪنهن ڦل جي ڪامنا نه ڪريون. ائين نه سڪامي پرشن جي ڪرمن جو ڦل به ٿيندو آهي.

अनिष्टमिष्टं मिश्रं च त्रिविधं कर्मणः फलम्।
भवत्यत्यागिनां प्रेत्य न तु सन्न्यासिनां क्वचित्।।१२।।

''اِنِشٽَمِشٽَمِ مِشِرَمِ چہَ تِرِوِڌَمِ ڪَرمَڻهَ ڦَلَمِ
ڀَوَتِيَتياڳينامِ پريتيہَ نہ تُوسَنِنِياسِنا ڪِوَچِتَ (۱۲)

سڪامي پُرشن جي ڪرمن جا سٺا، بُرا ۽ مليل-اهڙو ٽن پرڪارن جو ڦل مرڻ ڪانپوءِ بہ ٿيندو آهي، جنم جنمانترن تائين ملي ٿو، پر ''سَنِنياسِنامِ'' سڀ جو انت ڪرڻ وارا پورڻ تياڳي پرشن جي ڪرمن جو ڦل ڪنهن بہ ڪال ۾ نٿو ٿئي.اهو ئي شڌ سنياس آهي چرموتِڪرشَٽ اوستا آهي. پلي بُري ڪرمن جو ڦل ۽ پورڻ انت ڪال ۾ اُنهن جي انت جو سوال پورو ٿيو. هاڻي پرش جي دواران شڀ يا اشڀ ڪرم ٿيڻ ۾ ڪهڙو ڪارڻ آهي؟ ان تي ڏسون.-

पञ्चैतानि महाबाहो कारणानि निबोध मे।
साङ्ख्ये कृतान्ते प्रोक्तानि सिद्धये सर्वकर्मणाम्।।१३।।

''پَنَچِئيتاني مهاباهو ڪارِڻاني نِبوڌَمي
سانکيي ڪِرتانِتي پروڪِتاني سِڌَيي سَروَڪَرِمڻامِ''(۱۳)

هي مهاباهو! سيني ڪرمن جي سِڌيءَ لاءِ پنج ڪارڻ سانکيہ سڌانت ۾ چيا ويا آهن، اُنهن کي تون مونکان چڱيءَ طرح جاڻ.

अधिष्ठानं तथा कर्ता करणं च पृथग्विधम्।
विविधाश्च पृथक्चेष्टा दैवं चैवात्र पञ्चमम्।।१४।।

''اِڌِشٺانَمِ تَٿا ڪَرتا ڪَرَڻَمِ چہَ پِرِٿِڳِوِڌَمَ
وِوِڌاشِچہَ پِرِٿَڪِچيشِٽا دَئيوَمِ چَئيوانِرَ پنَچَمَمِ (۱۴)

هن وشيہ ۾ ڪرتا (هيءُ من) آهستي آهستي ڪَرَڻَ (جنهن جي دواران ڪيو وڃي ٿو. جيڪڏهن شڀ پار لڳي ٿو تہ وويڪ ويراڳ، شِمَ دَمَ تياڳہ، سَديو چِنتن جون پروتيون وغيره ڪَرَڻَ ٿينديون. جيڪڏهن اشڀ پار ٿو لڳي تہ ڪام، ڪروڌ،

راڳ، دويش، تکي ڪامنا، لوڀ وغيره ڪرڻ ٿيندا. انهن جي دوارا پريرت ٿيندا) گهڻن قسمن جون نياريون نياريون چيشٽائون (اننت اڇائون) آڌار (ارٿات ساڌن، جنهن اڇا جي ساڌ سان ساڌن مليو اُهائي پوري ٿيڻ لڳي ٿي) ۽ پنجون ڪارڻ آهي ديو يا سنسڪار، هن جي پشتي ڪن ٿا.

शरीरवाङ्मनोभिर्यत्कर्म प्रारभते नरः।
न्याय्यं वा विपरीतं वा पञ्चैते तस्य हेतवः।।१५।।

”شَرِيرَ واڱمَنو ڀِر يَتِڪَرمَ پرارَ ڀَتي نَرَهَہ
نِيايِيَمِ وا وِ پَر يِتَمِ وا پَنڇَئِيتي تَسِيہ هيتوَهَہ “ (١٥)

منش من، واڻي ۽ شرير سان شاستر انوسار يا اُبتڙ ڪجهہ ڪرم شروع ڪري ٿو، اُنجا اهي ئي پنج ڪارڻ آهن. پر ائين ٿيڻ تي بہ-

तत्रैव सति कर्तारमात्मानं केवलं तु यः।
पश्यत्यकृतबुद्धित्वान्न स पश्यति दुर्मतिः।।१६।।

”تَترِ ئِيوَمِ سَتِ ڪَرتارَماتِما نَمِ ڪيوَلَمِ توُيَهَہ
پُشيِيَتِيَڪِرِ تَبڌِيتوانَنہ سَ پَشِيَتِيدُرِمَتِهَہ (١٦)

جو پرش اشڌ بُڌيءَ جي ڪارڻ اُن وشيہ ۾ ڪيوليہ سروپ آتما کي ڪرتا ڏسي ٿو، اُهو دُربُڌِي يٿارٿ نٿو ڏسي ارٿات ڀڳوان نٿو ڪري.

ان سوال تي يوگيشور شري ڪرشڻ بيو ڀيرو زور ڏنو. اڌياءَ پنجين ۾ هنن چيو هو تہ اُهو پريو نہ ڪري ٿو، نہ ڪرائي ٿو، نہ ڪِريا جي ميلاپ کي جوڙي ٿو.تہ ماڻهو چون ڇو ٿا؟ موهہ سان ماڻهن جي بُڌي ڊِڪيل آهي، تنهنڪري ڪجهہ بہ چئي سگهن ٿا. هتي بہ چون ٿا- ڪرم ٿيڻ ۾ پنج ڪارڻ آهن. اُن جي باوجود بہ جو ڪئيوَليہ سروپ پرماتما کي ڪرتاڏسي

ٿو، اُهو موڙهه ٻُڌي (ڏُرٻُڌي) ڀٿارت نٿو ڏسي ارٿات ڀڳوان نٿو ڪري، جڏهن ته ارجن لاءِ هو ٿال نوڪي نوڪي ڪڙو ٿي وڃن ٿا، ”نِمِتماتِرَمِ ڀَوَ“ ته ڪرتا ڌرتا ته مان آهيان تو نمت بڻجي ڪڙو ٿي وڃ. آخر هو مهاپرش چوڻ ڇا ٿا چاهين؟

حقيقت ۾ ڀڳوان ۽ پرڪرتيءَ جي وچ ۾ هڪ آڪرشڻ ريکا آهي. جيستائين ساڌڪ پرڪرتيءَ جي ۾ حد آهي، ڀڳوان نٿو ڪري. تمام ويجهو رهندي به درشٽا روپ ۾ ئي رهن ٿا. آنَنِيه ڀاوَ سان اِشت کي پڪڙڻ تي هو هرديه ديش ۾ سنچالڪ (هلائيندڙ) بڻجي وڃن ٿا. ساڌڪ پرڪرتيءَ جي آڪرشڻ جي حد مان نڪري هنجي ڪيتر ۾ اچي ٿو وڃي. اهڙي انوراڳيءَ جي لاءِ هو هٿ نوڪي سدائين ڪڙا رهن ٿا. فقط اُن لاءِ ڀڳوان ڪن ٿا.هاڻي چنتن ڪريو. سوال پورو ٿيو. اڳيان ڏسون-

यस्य नाहङ्कृतो भावो बुद्धिर्यस्य न लिप्यते।
हत्वापि स इमाँल्लोकान्न हन्ति न निबध्यते।।१७।।

”يَسيهَ ناهَنگِڪرِ تو ڀاوو ٻڌيرِ يَسيه نَه لِپيتي
هَتِواپِي سَ اِمانِللوڪو ڪاننَه هَنِتِي نَه نِبَڌيَتي “(١٧)

جنهن پرش جي انتهڪرڻ ۾ ”مان ڪريان ٿو“- اهڙو ڀاوُ نه آهي ۽ جنهن جي ٻُڌي لِپائِمان نٿي ٿئي، اُهو پرش اِنهن سيني ماڻهن کي ماريندي به سچ پچ نه ته مري ٿو ۽ نه ٻڌجي ٿو. لوڪ- سنبنڌي سنسڪارن جو وِليه، لِين ٿيڻ ئي لوڪ سَنِهار (مارڻ) آهي. هاڻي نِيَت ڪرم کي اتساهه ڪيئن ٿو ٿئي؟ ان تي ڏسون-

ज्ञानं ज्ञेयं परिज्ञाता त्रिविधा कर्मचोदना।
करणं कर्म कर्तेति त्रिविधः कर्मसङ्ग्रहः।।१८।।

”گِيانَمِ گِييِيَمِ پَرِ گياتا تِرِوِڌا ڪِرِمَچودَنا
ڪَرَڻَمِ ڪرِمَ ڪرِ تيتي تِرِوِڌهه ڪرِ مَسَنگِرِ هَهه (١٨)

ارجن ! پريگياتا ارٿات پورڻ گياتا مهاپرش ڪان ”گيانَمِ“ انکي ڄاڻڻ جي وِڌيءَ سان ۽ ”گيييَمِ“ ڄاڻڻ يوگيه وستو (شري ڪرشڻ پنيان چيو ته مان ئي ڄاڻڻ يوگيه پدارٿ آهيان) سان ڪرم ڪرڻ جو اُتساهه ملي ٿو. ڦهرين ته پورڻ گياتا ڪو مهاپرش هجي، اُن جي دواران اُن گيان کي ڄاڻڻ جي وِڌِي پراپت ٿئي، لکشيه- گييهَ تي درشٽي هجي تڏهن ڪرم جو اُتساهه ملي ٿو ۽ ڪرتا (من جي لڳن)، ڪَرَڻ (وويڪ، ويراڳيه، شم، دم وغيره) تنهن ڪري ڪرم جي جانڪاري سان ڪرم ڪنا ٿيندا آهن، ڪرم گڏ ٿيڻ لڳن ٿا. اڳيان چيو ويو هو ته پراپتيءَ کان پوءِ ان پرش جو ڪرمن ڪرڻ سان ڪو پريوجن نٿو رهي ۽ نه ڇڏڻ سان ڪا هاڃي ٿئي ٿي، پوءِ به لوڪ سنگرهه ارٿات پنيان رهيل- منشن جي هرديه ۾ ڪلياڻڪاري ساڌنن گڏ ٿيڻ لاءِ هو ڪرم ۾ ورتي ٿو. ڪرتا، ڪَرَڻ ۽ ڪرم جي دواران انهن جو سنگرهه ٿئي ٿو. گيان، ڪرم ۽ ڪرتا جا به ٽي - ٽي ڀيد آهن -

ज्ञानं कर्म च कर्ता च त्रिधैव गुणभेदतः।
प्रोच्यते गुणसङ्ख्याने यथावच्छृणु तान्यपि।।१९।।

”گيانَ ڪَرمِ چهَ ڪَرتا چهَ تِروَئيڌوَ گُڻڀيدَ تَهه
پِرو چيَتي گُڻسَنکيانِ يَٿاوَڇرِڻُوُ تانيپِي “ (١٩)

گيان ڪرم ۽ ڪرتا به گڻن جي ڀيد سان سانکي شاستر ۾ ٽي-ٽي ڀيد پرڪارن جا چيا ويا آهن، اُنهن کي به تون سچائيءَ سان ٻُڌ. پرَسِتُت آهن ڦهرين گيان جا ڀيد.

सर्वभूतेषु येनैकं भावमव्ययमीक्षते।
अविभक्तं विभक्तेषु तज्ज्ञानं विद्धि सात्त्विकम्।।२०।।

”سَروَ ڀوُ ٽيشوُ ييَنَئيڪمِ ڀاوَ مَوِ يَيَميِکَشتي

آوِيَڪتَمِ وِ يَڪتَمِ وِ يَڪتيشوُ تَجِگيانَمِ وِدِّي ساتِوِڪمِ (٢٠)

ارجن ! جنهن گيان سان منش آهستي آهستي سيني پوتن ۾ هڪ اوناشي پرماتما ڀاوَ کي ويڀاڳ رهت هڪ رس ڏسي ٿو، اُن گيان کي تون ساتوڪ ڄاڻ. گيان ظاهر انوُڀوُتي آهي، جنهن سان گڏ ئي گڻن جي انت ٿيٺو آهي. هيءَ گيان جي پڪي تيار ٿيل اوستا آهي. هاڻي راجس گيان ڏسون.

पृथक्त्वेन तु यज्ज्ञानं नानाभावान्पृथग्विधान्।
वेत्ति सर्वेषु भूतेषु तज्ज्ञानं विद्धि राजसम्।।२१।।

''پرِٿڪتِوينَ توُ يَجگيامِ ناناڀاوانِڀرِ ٿگوڌانِ
ويتِي سَر ويشوُ ڀوُ تيشوُ تَجگِيانَمِ راجسَمِ '' (٢١)

جو گيان سمپورڻ پوتن ۾ الڳ پرڪار جي انيڪ ڀاوَنِ کي الڳ الڳ ڪري ڄاڻي ٿو تہ هيءُ سنو آهي، هيءُ بُرا آهن- اُن گيان کي تون راجس ڄاڻ. اهڙي استتي آهي، تہ راجس سطح تي تنهنجو گيان آهي. هاڻي ڏسون تامس گيان.

यत्तु कृत्स्नवदेकस्मिन्कार्ये सक्तमहैतुकम्।
अतत्त्वार्थवदल्पं च तत्तामसमुदाहृतम्।।२२।।

''يَتوُ ڪرِ تِسنوَد يڪسِمنِڪارِيي سَڪتَمَهئيِتُڪمِ
آتَتِوارِ ٿوَ دَ لِپَمِ چہَ تَتامَسَمُدا هِرتَمِ '' (٢٢)

جو گيان فقط ايڪ ماتر شرير ۾ ئي سمپورتا سان ساڳئي نموني آسڪت آهي، ڪنهن بہ يُڪتيءَ ڪانسواءِ ارٿات جنهن جي پنيان ڪا ڪِر يا نہ آهي، تَتوَ جي ارٿ سروپ پرماتما جي ڄاڻ ڪان الڳ ڪرڻ وارو آهي، اُهو گيان تامسي چيو وڃي ٿو- هاڻي بڌائين ٿا ڪَرِم جا ٽي ڀيد-

नियतं सङ्गरहितमरागद्वेषतः कृतम्।
अफलप्रेप्सुना कर्म यत्तत्सात्त्विकमुच्यते।।२३।।

”نِيَتَمِ سَنگَدَرَهِتَمَرا گَدِ ويشَتَهہ ڪِرِتَمِ
آڦليپر يَپِسُنا ڪَرِمَ يَتَتِسا تِو ڪَمُڇِيَتِي “ (۲۳)

جو ڪَرم ”نِيَتَمِ“ شاستر وِڌيءَ سان نرڌارت آهي (ٻيو نہ)، سنگہ دوش ۾ ڦل ڪي نہ چاهڻ واري پرش دوارا بنا راڳہ دويش جي ڪيا وڃن ٿا، اُهي ڪرم ساتوڪ چيا وڃن ٿا. (نِيَتِ ڪرم آراڌنا) چنتن آهي، جو پرم ۾ پرويش ڏياري ٿو.

यत्तु कामेप्सुना कर्म साहङ्कावेण वा पुनः।
क्रियते बहुलायासं तद्राजसमुदाहृतम्।।२४।।

”يَتوُ ڪاميپِسُنا ڪَرِمَ ساهنڪارِيڻ واپُنَهہ
ڪِرِيَتي بَهوُ لاياسَمِ تَدراجَسَمُدا هِرِتَمِ (۲۴)

جيڪو ڪرم ڏاڍي محنت سان ڀريل آهي، ڦل کي چاهڻ وارن ۾ اهنڪار سان مليل پرش دوارا ڪيو وڃي ٿو، اهو ڪرم راجس چيو وڃي ٿو. هيءُ پرش بہ اُهيئي نِيَت ڪرم ڪري ٿو؛ پر فرق ماتر ايترو آهي تہ ڦل جي اڇا ۾ اهنڪار سان يڪت (ڀريل) آهي تنهن ڪري هن جي دوارا ٿيڻ وارو ڪَرم راجس آهي. هاڻي ڏسون تامس -

अनुबन्धं क्षयं हिंसामनवेक्ष्य च पौरुषम्।
मोहादारभ्यते कर्म यत्तत्तामसमुच्यते।।२५।।

”انوُ بَنِڌَمِ کِشَيَمِ هِنسامَنَو يکِشِيہَ چہَ پَئورُ شَمِ
موهادار ڀِيَتي ڪَرِمَ يَتَتا مَسَڇِيَتي “ (۲۵)

جو ڪرم ڀڇاڙيءَ ۾ آخر نشٽ ٿيڻ وارو آهي. هِنِسا - سامرٿيہ جو نہ ويچار ڪري فقط موهہ وس شروع ڪيو وڃي ٿو، اُهو ڪرم تامس چيو وڃي تو، صاف آهي، ظاهر آهي تہ هيءُ ڪرم شاستر جو نِيَت (مقرر) ڪَرم نہ آهي. ان جي جڳهہ تي ڀرم آهي. هاڻي ڏسون ڪَرتا جا لڪشڻ -

मुक्तसङ्गोऽनहंवादी धृत्युत्साहसमन्वित:।
सिद्ध्यसिन्ध्योर्निर्विकार: कर्ता सात्त्विक उच्यते।।२६।।

''مُڪتَسَنگو نَهمِوادِي ڌرِتيِوُ تِسا هَسَمَنِو تَهه
سِدَ يَسِدَيو نِروِڪارَهه ڪَرتا ساتِوڪ اُچيَتي '' (٢٦)

جو ڪرتاسنگه دوش کان رهت تي، اهنڪار جا وچن نه ٻولڻ وارو، ڌيرج ۽ اُتساهه سان پورڻ تي، ڪاريه جي سِڌِ هئڻ ۽ نه هئڻ ۾ هرش (خوشي) شوڪ وغيره وڪارن کان سڀ پاسي رهت تي ڪرم ۾ (رات ڏينهن) پرورت آهي، اُهو ڪرتا ساتوڪ آهي. اهيئي اُتم ساڌڪ جا لڪشڻ آهن، ڪرم اُهي ئي آهن. نِيَتِ ڪرم.

रागी कर्मफलप्रेप्सुर्लुब्धो हिंसात्मकोऽशुचि:।
हर्षशोकान्वित: कर्ता राजस: परिकीर्तित:।।२७।।

''راگي ڪَرمَڦلپر يپسوُر لَبڌو هِنسا تَمَهو شُچهه
هَرِ شَشوڪانِوتَهه ڪَرتا راجَسَهه پَرڪيِر تِتَهه '' (٢٧)

آسڪتيءَ سان ڀريل، ڪرمن جي ڦل کي چاهڻ وارو، لوڀي، آتمائن کي ڪشت ڏيڻ وارو، پوتر ۽ هرش شوڪ سان جو لِپِت آهي، اُهو ڪرتا راجس چيو وڃي ٿو.

अयुक्त: प्राकृत: स्तब्ध: शठोऽनैष्कृतिकोऽलस:।
विषादी दीर्घसूत्री च कर्ता तामस उच्यते।।२८।।

''آيُڪتَهه پراڪِرتَهه سِتَبڌَهه شنو نَئيِشڪِرتِڪو لَسهه
وشادِي ديِر گهسوتِرِي چه ڪِرتا تامَس اُچيَتي (٢٨)

جيڪو چنچل چت وارو، اَسِيِيه، گهمنڊي، ڌوُرت، ٻين جي ڪمن ۾ رڪاوٽ وجهڻ وارو، شوڪ ڪرڻ جي سڀاءَ وارو، آلسي ۽ ڍلو آهي ته پوءِ ڪنداسين، اُهو ڪرتا تامس چيو وڃي ٿو. ڍلو پرش ڪَرِم کي ٻئي ڏينهن تي ٽارڻ وارو آهي،

جيتوڻيڪ ڪرم جي اڇا ان کي بہ رهي ٿي. ان طرح ڪرتا جا لڪشڻ پورا ٿيا. هاڻي يوگيشور شري ڪرشڻ نئون سوال اُٿاريو- ٻُڌي، ڌارڻا ۽ سک جا لڪشڻ-

बुद्धेर्भेदं धृतेश्चैव गुणतस्त्रिविधं शृणु।
प्रोच्यमानमशेषेण पृथक्त्वेन धनञ्जय।।२९।।

”ٻُڌير ڀيدَمِ ڌِرتيشچئيوَ گُڻَتَسترِيوِ ڌَمِ شِرڻُوُ
پِرو چيما نَمَشيشيڻَ پِرِٿَڪتِوينَ ڌَنَنِجيہ (٢٩)

ڌننجيہ! ٻُڌي ۽ ڌارڻا شڪتيءَ جا بہ گُڻن ڪارڻ ٽن پرڪارن جا ڀيد سمپورڻتا سان ورهاڱي پوروڪ مون کان ٻُڌُ.

प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च कार्याकार्ये भयाभये।
बन्धं मोक्षं च या वेत्ति बुद्धिः सा पार्थ सात्त्विकी।।३०।।

”پِرَوِرتِمِ چہَ نِوِرتِمِ چہَ ڪارِيي ڀَيايَيي
بنَدَمِ موکش چہَ يا ويتي ٻُڌيھَہ سا پارِٿ ساتِوَڪِمِ (٣٠)

پارٿ ! پرورتي ۽ نورتيءَ کي ڪرتويہ ۽ اڪرتويہ کي ڀَئہ ۽ نِرڀَئہ ۽ بنڌن ۽ موکش کي جا ٻُڌي يٿارٿ مڃي ٿي، ڄاڻي ٿي، اُها ٻڌي ساتوڪي آهي.ارٿات پرماتما - پَتِ، آواگمن- پَتِ ٻنهي جي چڱيءَ طرح ڄاڻ ساتوڪي ٻُڌي آهي. تنهنڪري-

यया धर्ममधर्मं च कार्यं चाकार्यमेव च।
अयथावत्प्रजानाति बुद्धिः सा पार्थ राजसी।।३१।।

”يَيا ڌَرِمَمَڌَرمَمِ چہَ ڪارِيَمِ چاڪارِيميوَ چہَ
اَيَٿا وَ تِپرَجانا تي ٻُڌيھَہ سا پارٿ راجسي “ (٣١)

پارٿ ! جنهن ٻُڌيءَ دواران منش ڌرم ۽ اڌرم کي ۽ ڪرتويہ ۽ اڪرتويہ کي بہ پورو نٿو ڄاڻي، ڪرڻ لائق نٿو ڄاڻي، اڌورو ڄاڻي ٿو، اُها ٻُڌي راجسي آهي. هاڻي تامسي ٻُڌيءَ جو

سروپ ڏسون-

अधर्मं धर्ममिति या मन्यते तमसावृता।
सर्वार्थान्विपरीतांश्च बुद्धिः सा पार्थ तामसी।।३२।।

”اڌَرمَ ڌَرمَمِتي يا مَنيَتي تَمَساوِرتا
سَروارِ ٿانِو پِريتا نِشچہَ بُڌيِھہ سا پارَٿ تامَسِي “(٣٢)

پارٿ ! تمو گڻ سان ڍڪيل جا بُڌِي ’اڌرمِ کي ڌرم مڃي ٿي ۽ سمپورڻ پدارٿن کي اُبتو ئي ڏسي ٿي، اُها بُڌِي تامسي آهي.

هتي شلوڪن ٽيهن کان ٻٽيهن تائين بُڌيءَ جا ٽي ڀيد ٻڌايا ويا.

پهرئين بُڌي کي ڪنهن ڪاريہ کان نورت ٿيڻو آهي ۽ ڪنهن ۾ پرورت ٿيڻو آهي، ڪهڙو ڪرتويہ آهي ۽ ڪهڙو اڪرتويہ آهي، ان جي چڱي طرح ڄاڻ رکي ٿي اُها بُڌي ساتوڪي آهي. جيڪا ڪرتويہ - اڪرتويہ کي دونها ٽيل ڍنگہ سان ڄاڻي ٿي، سچي نٿي ڄاڻي، اُها راجسي بُڌِي ۽ اڌرم کي ڌرم، ناس ٿيڻ واري کي قائم ۽ ڀلي کي برو، ان پرڪار جي اُبتي ڄاڻ واري بُڌي تامسي آهي. ان طرح بُڌيءَ جا ڀيد - هاڻي پِرَسِتُتِ آهي ٻيو سوال ”ڌِرتِي“ ڌارڻا جا ٽي ڀيد -

धृत्या यया धारयते मन:प्राणेन्द्रियक्रिया:।
योगेनाव्यभिचारिण्या धृति: सा पार्थ सात्त्विकी।।३३।।

”ڌِرتِيا يَيا ڌارَيَتي مَنَھپِرا ڻيِنِدرَ يَڪِرياھہ
يوگينا وِيَڀِچارِڻيا ڌِرتَھہ سا پارٿ ساتِوڪِي (٣٣)

”يوگين“-يوگ پرڪريا جي دواران ”اَوِيَڀِچارڻي“

يوَگہ چنتن کانسواءِ ٻئي ڪنهن خيال، اوني جو اچڻ ويچار آهي، چت جو ڀٽڪي وڃڻ ويچار آهي؛ هاڻي اهڙي اوِيچارڻي

ڌارٽا سان منش من، پراڻ ۽ اندرين جي ڪريا کي جو ڌارڻ ڪري ٿو، اُها ڌارٽا ساتوڪي آهي. ارٿات من، پراڻ ۽ اندرين کي اشٽ جي طرف موڙڻ ئي ساتوڪي ڌارٽا آهي- تيڏن -

यया तु धर्मकामार्थान्धृत्या धारयतेऽर्जुन।
प्रसङ्गेन फलाकाङ्क्षी धृतिः सा पार्थ राजसी।।३४।।

”يَيا توُ ڌَرمَڪامارِ ٿانِڌرِ تِيا ڌارِ يَتيرجُن
پرَ سنگين ڦلاڪانگڪشي ڌِرتَهه سا پارٿ راجسي (٣٤)

هي پارٿ ڦل جي اڇا وارو منش ڌاڍي آسڪتيءَ سان جنهن ڌارٽا جي دواران فقط ڌرم، ارٿ ۽ ڪام کي ڌارڻ ڪري ٿو (موڪش جي نه)، اُها ڌارٽا راجسي آهي. هن ڌارٽا ۾ به لڪشيه اُهو ئي آهي، فقط ڪامنا ڪري ٿو. جيڪو ڪجهه ڪري ٿو اُن جي بدلي ۾ چاهي ٿو.

هاڻي تامسي ڌارٽا جا لڪشڻ ڏسون.

यया स्वप्नं भयं शोकं विषादं मदमेव च।
न विमुञ्चति दुर्मेधा धृतिः सा पार्थ तामसी।।३५।।

”ييا سِوَپنَمِ يَيَمِ شوڪَمِ وِشادمِ مَدَميوَ چهَ
نه وِمُنچتيِ دُرميڌا ڌِرتِهه سا پارٿ تامسي (٣٥)

هي پارٿ ! دُشٽ بُڌيءَ وارو منش جنهن ڌارٽا جي دواران ننڊ، ڊپ، چنتا، دک ۽ ايمان کي (نٿو ڇڏي انهن سيني کي) ڌارڻ ڪري رهي ٿو. اُها ڌارٽا تامسي آهي. هيءُ سوال پورو ٿيو- ٻيو سوال آهي سُڪهُ-

सुखं त्विदानीं त्रिविधं शृणु मे भरतर्षभ।
अभ्यासाद्रमते यत्र दुःखान्तं च निगच्छति।।३६।।

”سُڪَمِ تِوَدانيمِ تِرِوِڌمِ شِرِڻُو مي ڀَرَتَرِ شَڀَ

آپِياسا دِرَمَتي يَتِرَ ڈُکانِتَمِ چهَ نِگَڇِتِي (٣٦)

ارجن ! هاڻي سک به ٽن پرڪارن جو مونکان ٻُڌ. اُنهن مان جنهن سک ۾ ساڌڪ ابياس ۾ رَمَڻُ ڪري ٿو ارٿات چت کي سميٽي اشٽ ۾ رَمَڻُ ڪري ٿو ۽ جو دکن جو انت ڪرڻ وارو آهي. تنهنڪري-

यत्तदग्रे विषमिव परिणामेऽमृतोपमम्।
तत्सुखं सात्त्विकं प्रोक्तमात्मबुद्धिप्रसादजम्।।३७।।

”يَتَدگِري وِشمِوَ پَرِڻا ميمِرِ تو پَمَمِ
تَتِسُکَمِ ساتِوِکَمِ پِروِڪتَما تِمِبڌِيپِرَساڌَجَمِ (٣٧)“

مٺئين سک ساڌن جي شروعات جي وقت ۾ جيڪڏهن زهر جهڙو لڳندو هجي (پرهلاد کي سوريءَ تي چاڙهيو ويو، ميرا کي زهر مليو. ڪبير چوي ٿو -

”سُکيا سَبَ سنسار هئه، کاوي اؤر سووي ا ڈُکيا داس ڪبير هئه، جاڳي اؤر رووي“ ته هاڻي زهر جهڙو پاسي ٿو، پر ڦل ۾ امرت سمان آهي، امرت تَتِوَ کي ڏيارڻ وارو آهي. هاڻي آتم وشيڪ ٻُڌيءَ جي پرساد مان اُتپن ٿيل سک ساتوڪ چيو ويو آهي. تيئن....

विषयेन्द्रियसंयोगाद्यत्तदग्रेऽमृतोपमम्।
परिणामे विषमिव तत्सुखं राजसं स्मृतम्।।३८।।

”وِشَيينِدِرَيَسنيوگادِيَتَدَ گِري مِرتوپَمَمِ
پَرِڻامي وِشمِوَ تَتِسُکَمِ راجسَمِ سِمِرتَمِ (٣٨)“

جيڪو سک وشيه ۽ اندرين جي ميلاپ سان ٿئي ٿو،“اهو جيتوڻيڪ ڀوڳڻ وقت امرت سمان لڳي ٿو، پر ڦل ۾ زهر سمان آهي، چاڪاڻ ته جنم مرتيو جو ڪارڻ آهي. هيءُ سک راجسي چيو ويو آهي. ۽

यदग्रे चानुबन्धे च सुखं मोहनमात्मनः।
निद्रालस्यप्रमादोत्थं तत्तामसमुदाहृतम्।।३९।।

’’يَدَ گِري چانُبنڌي چہَ سُکہِ موهَنماتِمَنَہہ
نِدرالسيَپرَ مادوتِٿَمِ تَتاَمَسَمُدا هِرِتَمِ ‘‘ (٣٩)

جو سک ڀوڳ ڪال ۽ ڦل ۾ بہ آتما کي موهہ ۾ وجهڻ وارو آهي، ننڊ ’’يانِشاسَرِوَڀوُتانامِ‘‘ - جڳت جي رات ۾ بيهوش ڪرڻ وارو آهي، آلس ۽ اجايون چيشٽائن سان اُتپن ٿيل هي سک تامس چيو ويو آهي.

هاڻي يوگيشور شري ڪرشڻ گڻن جي پهچ ٻڌائين ٿا، جي سڀ ڪنهن جي پنيان لڳا پيا آهن-

न तदस्ति पृथिव्यां वा दिवि देवेषु वा पुनः।
सत्त्वं प्रकृतिजैर्मुक्तं यदेभिः स्यात्त्रिभिर्गुणैः।।४०।।

’’نہَ تَدسِتي پِرِٿِيوِيامِ وادِو ديويشوُ واپُنَہہ
سَتوَمِ پِرَڪِرتيِڄَئيِرِ مُڪتَمِ يَديڀِہہ سِياتِترَڀيرِ گُڻيئہہ (٤٠)

ارجن! پرٿويءَ ۾، سرڳ ۾ يا ديوتائن ۾ اهڙو ڪوئي بہ پراڻي نہ آهي، جو پرڪرتيءَ مان اتپن ٿيل ٽن گڻن کان رهت هجي. ارٿات برهما کان وٺي ڪيٽ، پتنگ يا ونماتر جڳت ڪڻ پنگر، مرڻ-جيئڻ وارو آهي تنهي گڻن جي انترگت آهي ارٿات ديوتا بہ تنهي گڻن جي انترگت آهي ارٿات ديوتا بہ تنهي گڻن جا وڪار آهن، ناسونت آهن.

هتي ٻاهرين ديوتائن کي يوگيشور چوٿون ڀيرو آندو آهي. اڌياءُ ستون، نائون، سترهون ۽ هتي اَرڙهين اڌياءَ ۾. ان سڀ جو هڪ ئي ارٿ آهي تہ ديوتائون ٽن گڻن جي انترگت آهن. جيڪو اُنهن جو پوڄن ڪري ٿو، ناس ٿيڻ واري جي پوڄا ٿو

ڪري.

ڀاڳوت جي ٻئي سڪند ۾ مهرشي سڪديو ۽ پريڪشت جو مشهور وياڪيان آهي. جنهن ۾ اُپديش ڏيندي هو چون ٿا تہ استري پرش ۾ پريم جي لاءِ شنڪر-پاروتي جي، صحت لاءِ اشوني ڪمارن جي، سوڀ لاءِ، اِندر جي ۽ ڌن جي لاءِ ڪبير جي پوڄا ڪريو. ان طرح جدا جدا ڪامنائن جو ذڪر ڪري انت ۾ ٻڌائين ٿا ۽ نرنئہ ڏين ٿا تہ سمپورڻ ڪامنائن جي پورتيءَ ۽ موڪش جي لاءِ فقط هڪ نارائڻ جي پوڄا ڪرڻ گهرجي. ”تُلسِي موُلَهن سِينڇِئي ڦوُلِئہ ڦَلِئي اگهائي.“ ائين سَروياپڪ پريوءَ جو سمرڻ ڪريو، جنهنجي پورتيءَ لاءِ ستگرو جي شرڻ، نشڪپٽ ڀاوَ سان سوال ۽ شيوا هڪ ماتر اُپاءُ آهي

آسري دَئوِي سمپد انتهڪرڻ جون ٻہ ورتيون آهن. جنهن ۾ دَئوِي سمپد پرم ديو پرماتما جو دويہ درشن ڪرائي ٿي. ان ڪري دَئوِي چئي وڃي ٿي، پر اها ٻہ ٽن گڻن جي انترگت ئي آهي. گڻ شانت ٿيڻ ڪانپوءِ انهن جي ٻہ شانتي ٿي وڃي ٿي. تنهن ڪان پوءِ ان آتم ترپت يوگي جي لاءِ ڪوٻہ ڪرتويہ باقي نٿو رهي. هاڻي پرسِتُت آهي پنيان ڪان شروع ٿيل ورڻ-ويوسٿا. ورڻ جنم پرڌان آهي يا ڪرمن سان پائڻ واري انتهڪرڻ جي يوگيتا جو نالو آهي؟ اُن تي ڏسون

ब्राह्मणक्षत्रियविशां शूद्राणां च परन्तप।
कर्माणि प्रविभक्तानि स्वभावप्रभवैर्गुणैः।।४१।।

”بِراهَمَڻَڪشتيريوشاِم شوُدِراڻاِم چہَ پرنتپ
ڪَرماڻِي پرَوِڀَڪتاني سِوَ ڀاوَ پرَڀوَئيرِ گُڻَئِيهہ“ (۴۱)

هي پرنتپ! برهمڻ، کتري، وئش ۽ شودرن جا ڪم سڀاءُ کان اُتپن گڻن دواران ورهايا ويا آهن. سڀاءَ ۾ ساتوڪ گڻ هوندا

تہ توهان ۾ نرملتا هوندي، ڌيان-سماڌيءَ جي سمرٿي هوندي. تامسي گڻ هوندو تہ آلس، ننڊ، چڪون ۽ بي پرواهيون هونديون. انهي سطح تي ئي توهان کان ڪرم بہ ٿيندا. جنهن گڻ ڪاريہ ۾ اچي ٿو، اُهوئي توهانجو وَرِڻُ آهي، سوروپ آهي. اهڙي نموني اڌ ساتوڪ اڌ راجس مان هڪ ڪلاس کتريءَ جو آهي ۽ اڌ کان گهٽ تامس ۽ خاص راجس سان ٻئي درجي جا وئشيہ آهي.

هن سوال کي يوگيشور شري ڪرشڻ هتي چوٿون ڀيرو ورتو آهي. اڌياءَ ٻئين ۾ انهن چار وَرڻَن مان هڪ کتري جو نالو ورتو تہ کتريءَ لاءِ يڌ کانسواءِ ڪوئي رستو ڪونهي. ٽئين اڌياءَ ۾ هنن چيو تہ دربل گڻن واري لاءِ بہ هنجي سڀاءَ مان اتپن يوگ يتا جي انوسار ڌرم ۾ پرورت ٿيڻ، اُن ۾ مري وڃڻ بہ پرم ڪلياڻ ڪارڪ آهي. ٻين جو نقل ڪرڻ ڏڪائيندڙ آهي. اڌياءَ چوٿين ۾ ٻڌايو تہ چار ورڻن جي سرشٽي مون ڪئي. تہ ڇا منشن کي ڇئن جاتين ۾ ورهايو؟

چون ٿا-نہ، ”گُڻڪَرمَ وِڀاگَشگَهہ“ گڻن جي يوگيتا سان ڪرم کي ڇئن ڏاڪن ۾ ورهايو. هتي ”گڻ ڪَرمَ وِڀاگَشَهہ“- گڻن جي يوگيتا سان ڪرم کي ڇئن ڏاڪن ۾ ورهايو. هتي گڻ هڪ ماپ آهي، ان جي دواران ماپي ڪرم ڪرڻ ڇي سمرٿي کي ڇئن ڀاڱن ۾ وراهيو.

شري ڪرشڻ جي شبدن ۾ ڪرم ئي فقط آتم پرش جي پراپتي جي ڪريا آهي. ايشورپراپتي جو آچرڻ آراڌنا آهي، جنهن جي شروعات ماتر هڪ اِشٽ ۾ شرڌا سان آهي، هن يگيارٿ ڪرم کي ڀاڱن ۾ ورهايو. هاڻي ڪيئن سمجهون تہ اسان ۾ ڪهڙا گڻ آهن ۽ ڪهڙي درجي جي جا آهن؟ ان لاءِ

هتي چون ٿا.

शमो दमस्तपः शौचं क्षान्तिरार्जवमेव च।
ज्ञानं विज्ञानमास्तिक्यं ब्रह्मकर्म स्वभावजम्।।४२।।

”شَمودَمَستَپَھہ شَئُوُچَمِ ڪشانِتيرارِ جَوَ ميوَ چہ
گيانَمِ وِگيانَما سِتَڪِيَمِ بِرَهمَڪَرِمَ سِوَياوَجَمِ (۴۲)

من جو شمن، اندرين جو دمن، پورڻ پوترتا، من. واڻي ۽ شرير کي اِشٽ ڏانهن تپائڻ، ڪميا ياوُ، من اندرين ۽ شرير کي سدائين سرلتا، آستڪ ٻُڌي معنيٰ هڪ اِشٽ ۾ سچو صدق، گ يان ارٿات پرماتما جي ڄاڻ ۾ تيزفهمي، وگيان ارٿات پرماتما جي ڄاڻ ۾ تيز فهمي، وگيان ارٿات پرماتما سان ملڻ وارن اُديشن جي ڄاڻرتي ۽ اُن جي انوسار هلڻ جي سگهہ، هي سڀ سياءَ مان اتپن ٿيل براهمڻ جا ڪرم آهن ارٿات جڏهن سياءَ ۾ اِهي لياقتون پاتيون وڃن، ڪرم ڏاراواهڪ ٿي سياءَ ۾ ڍَلجي وڃي تہ اُهو برهمڻ درجي جو ڪرتا آهي-۽ تيئن

शौर्यं तेजो धृतिर्दाक्ष्यं युद्धे चाप्यपलायनम्।
दानमीश्वरभावश्च क्षात्रं कर्म स्वभावजम्।।४३।।

”شَئُوُرِيَمِ ڌِرتِرِداڪشِيَمِ يُڌي چاپِيَپلايَنَمِ
دانَميِشوَرَ ياوَشِچہ ڪشاتِرِمَ ڪَرِمَ سِوياوَجِمِ (۴۳)

سورويرتا، ايشوريہ تيڄ جو ملڻ، ڌيرج، چنتن ۾ دَڪشَتا ارٿات ”ڪَرِمَسوُڪوَشَلَمِ“-ڪرم ڪرڻ ۾ هوشياري پرڪرتي جي سنگهرش ڪان نہ ڀڄڻ جو سياءُ، دان ارٿات سيڪڇهہ سمرپڻ ڪرڻ، سيني ڀاونائن ۾ سوامي ڀاوُ ارٿات ايشور ڀاوُ- هي سڀ ڪتري جي ”سِوَياوَجَمِ“-سياءَ ۾ اهي لياقتون پاتيون وڃن ٿيون تہ اهو ڪرتا ڪتري آهي. هاڻي بيان آهي، وئشيہ ۽ شودر جو سوروپُ-

कृषिगौरक्ष्यवाणिज्यं वैश्यकर्म स्वभावजम्।
परिचर्यात्मकं कर्म शूद्रस्यापि स्वभावजम्।।४४।।

”ڪرِشِگَئورَڪِشيَواڻِيجيَمِ وَئِشيَڪرمَ سِوَڀاوَجَمِ
پرَيچارِياتِمَڪمِ ڪرمَ شوُدرَسياپِي سوَڀاوَجَم (۴۴)

ڪرِشِي (کيتي)، گئو رکشا ۽ واپار وئشيہ جي سڀاءَ جا ڪرم آهن گئو پالن ئي ڇو؟ ڏِٺِي کي ماري ڇڏين؟ اهڙو ڪجهہ ڪونهي، شودر ويدڪ واڱميہ ۾ ”گو“ شبد انتهڪرڻ ۽ اِندِريُن لاءِ پرَچلت هو. گو-رکشا جو ارٿ آهي، اندرين رکشا. وويڪ ويراڳہ، شم، دَمَ جي دواران اندريون سوگهيون ۽ مضبوط ٿين ٿيون ۽ ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهہ جي دواران وراهجي ٿيون وڃن. هيٺيون ٿي ٿيون وڃن. آتمڪ سمپتي ئي استر سمپتي آهي. هي اسانجو نڄ ڌن آهي، جو هڪ ڀيرو سات ٿي وڃي تہ سدائين سات ڏئي ٿو. پرڪرتيءَ جي کِٽ پِٽ مان اُنهن جو آهستي آهستي گڏ ڪرڻ واپار آهي) کيتي؟ شرير ئي هڪ کيتر آهي، ان جي اندر پوکيل ٻج ارٿات سنسڪار جي روپ ۾ پلو برو جمي ٿو. ارجن! هن نشڪام ڪرم ۾ ٻج ارٿات آرنڀ جو ناس نٿو ٿئي (اُنهن مان ڪرم) پرم تَتوَ جي چنتن جو جيڪو ٻج هن کيتر ۾ پيو آهي، اُن کي بچائي رکندي ان ۾ اڃڻ وارن وِجاتي وڪارن کي ڪڍندو وڃڻ کيتي آهي.

कृषि निरावहि चतुर किसाना।
जिमि बुध तजहिं मोह मद माना। (मानस, ४/१४/८)

ڪرِشِي نراوَهِنِچتُرَڪسانا
جِمِ ٻُڌ تَجَهِن موهہ مَدَمانا (مانس ۴-۱۴-۸)

اهڙي طرح اندرين جو بچاءُ ۽ پرڪرتي جي جهڳڙن کان بچائڻ آتمڪ سمپتي کي گڏ ڪرڻ ۽ ان کيتر ۾ پرم تتو جي

چنتن جي سنڀال - اهو وئشيہ درجي جو ڪرم آهي.

شري ڪرشن جو انوسار ”يگيَشِشٽا شِنَهہ“ پورتي ڪال ۾ يگيہ جنهن کي ڏئي ٿو، هو آهي پورو برهم اُن جو پان ڪَرَڻ وارا سنت جَنَ سيني پاپن کان ڇٽي وڃن ٿا ۽ اُن جو آهستي آهستي چنتن-ڪريا سان ٻڃ لڳائڻ جو ڪم ٿئي ٿو. اُنجو بچاءُ ڪيتي آهي. ويدڪ شاسترن ۾ اُن جو ارٿ آهي پرماتما، پرماتما ئي هڪڙو ڪاڏي-ڪائڻ جي ڪريا آهي، آن آهي. چنتن جي پورتي ڪال ۾ هيءُ آتما پوري طرح ترپت ٿي وڃي ٿو، وري ڪڏهن اترپت نٿو ٿئي، آواگمن ۾ نٿي اچي. هن ان جي ٻڃ کي ڇمائيندي اڳيان وڌڻ ڪِرشِي (ڪيتي) آهي.

پاڻ کان اُنتيءِ واري اوسٿا وارا، پراپتي وارن گروجن جي شيوا ڪرڻ شودر درجي جو سپاءُ مطابق ڪرم آهي. شودر جو ارٿ نيچ نہ پيءُ بنا ننڍو آهي. نماڻي درجي جو ساڌڪ ئي شودر آهي، داخل ٿيڻ واري درجي جو اُهو ساڌڪ شروعات کان ئي شروع ڪري.

آهستي آهستي شيوا سان هن جي هردي ۾ اُنهن سنسڪارن جو سرجن ٿيندو ۽ نمبروار هلي هو وئشيہ، ڪتري ۽ براهمڻ تائين دوري طئہ ڪري ورڻن کي بہ پار ڪري برهم ۾ پرويش پائي ويندو سپاءُ بدلجندڙ آهي. سپاءَ جي پريورتن سان ورڻ - پريورتن ٿي وڃي ٿو. حقيقت ۾ هي وَرِڻَ، تمام اُتم، اُتم، مڌيم ۽ نشڪرشٽ چار اوسٿائون آهن، ڪرم پٿ تي هلڻ وارن ساڌڪن جون اوچيون-هينيون چار ڏاڪڻيون آهن ڪرم هڪ ئي آهي، نِيِتَ (مقرر) ڪرم. شري ڪرشڻ چون ٿا تہ مشهوري حاصل ڪرڻ جو هيءُ ئي هڪ رستو آهي تہ سپاءَ ۾ جهڙي يوگ

ڀتا آهي، اُتان ئي لڀون. هن کي ڏسو-

स्वे स्वे कर्मण्यभिरतं संसिद्धिं लभते नरः।
स्वकर्मनिरतः सिद्धिं यथा विन्दति तच्छृणु।।४५।।

”سوي سوي ڪرمڻيڀر تم سنسڌم لڀتي نرَهه
سوَڪرمنيرَ تَهه سڌم يٿاوَندتي تڇرڻُ (۴۵)

پنهنجي پنهنجي سڀاءَ ۾ هئڻ واري يوگيتا جي انوسار ڪرم ۾ لڳل منش ”سنسڌم“ ڀڳوت پراپتي روپي پرم سڌيءَ کي پراپت ٿئي ٿو. ڦرين بہ ڇئي آياآهن- هن ڪرم کي ڪري تون پرم سڌيءَ کي پراپت ٿيندين.

کهڙو ڪرم ڪري؟ ارجن! تون شاستروڌيءَ جا نرڌارت ڪرم، يگيارٿڪرم ڪر. هاڻي سوَڪرم ڪرڻ جي ٻل جي انوسار ڪرم ۾ لڳل منش پَرم سڌيءَ کي کهڙي پرڪار پراپت ٿئي ٿو، اُها وڌي تون مونکان ٻُڌُ-ڌيان ڏيو-

यतः प्रवृत्तिर्भूतानां येन सर्वभिदं ततम्।
स्वकर्मणा तमभ्यर्च्य सिद्धिं विन्दति मानवः।।४६।।

”يَتَهه پرورتيِر ڀُوتانام ييَن سَروَمدَم تَتَم ا
سوَڪرمَڻا تَمڀيَڇرِيَ سِڌ م وَندتيمانوَهه اا (۴۶)

جنهن پرماتما کان سڀني ڀوتن جي اُتپتي ٿي آهي، جنهن سان هي سمپورڻ جڳت وياپت آهي، اُن پرميشور کي ”سوَڪرمَڻا“ پنهنجي سڀاءَ کان اُتپن ٿيل ڪرم جي دواران پوڄا ڪري منش پرم سڌيءَ کي پراپت ٿيندو آهي. هاڻي پرماتما جي پاونا ۽ پرماتما جو سڀني انگن سان پوڄا ڏاڪو ڏاڪو ڪري هلڻ ضروري آهي. جيئن ڪوئي وڏي درجي ۾ ويهي وڃي تہ ننڍو درجو بہ وڃائي وهندو، وڏو درجو تہ ملندو ئي ڪونہ. هاڻي هن ڪرم پٽ تي ڏاڪو ڏاڪو ڪري هلڻ جو

وڏان آهي. جيئن ٦-١٨ ۾. ان تي وري زور ڏيئي چون ٿا تہ توهين پلي ڪٽي ٿوري سمجهہ وارا هجو، اُتان شروعات ڪريو. اها وِڏي آهي، اهو ئي طريقو آهي - پرماتما جي لاءِ سمرپڻ.

श्रेयान्स्वधर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात्।
स्वभावनियतं कर्म कुर्वन्नाप्रोति किल्बिषम्।।४७।।

''شِريياسِوَڌَرِمو وِگُڻَهہ پَرَڌَرِ ماتِسِوَنوُ شِٺِتات
سِوَياوَنِيتِمِ ڪَرِمَ ڪُرِوَناپنوتِي ڪِلبِشَمِ (٤٧)

چڱي طرح شروع ڪندي بئي جي ڌرم کان گُڻ رهت بہ پنهنجو ڌرم پرم ڪلياڻڪاري آهي. ''سِوَياوَنِيَتَمِ'' سياءَ کان نرڌارت ڪيل، ڪرم ڪندي ڪندي منش پاپ ارٿات آواگمن کي پراپت نٿو ٿئي. گهڻو ڪري ساڌڪن کي خفخاني ٿيڻ لڳندي آهي تہ اسين شيوا ڪندا ئي رهنداسين. هو تہ ڌيان ۾ اسٿت آهن. سنن گُڻن جي ڪري سندن سنمان آهي. ترت هو نقل ڪرڻ لڳندا آهن. شري ڪرشڻ جي انوسار نقل يا حسد مان ڪجهہ ملندو ڪونہ. پنهنجي سياءَ سان ڪرم ڪرڻ جي بل جي انوسار ڪرم ڪري ئي ڪو مشهوري پائي ٿو. چڏڻ سان نہ.

सहजं कर्म कौन्तेय सदोषमपि न त्यजेत्।
सर्वारम्भा हि दोषेण धूमेनाग्निरिवावृत्ताः।।४८।।

''سَهِجَمِ ڪَرِمَ ڪؤنتيہ سَدوشمپِي نہَ تِيَجيتِ
سَرِوارَمِياهِي دوشيڻَ ڌؤمينا گِنِرِ واوِرِتاهَہ (٤٨)

ڪونتيہَ ! عيبن سان پريل (گهٽ سمجهہ اوسٿا وارو سِڌُ آهي تہ دوش گهڻا آهن. اهڙو دوش يڪت کي بہ،) سَهِجَڪرم کي تياڳڻ نہ کپي، ڇاڪاڻ تہ دونهين سان اگني جي سامهون

سڀيئي ڪرم ڪنهن نہ ڪنهن دوش سان گهيريل آهن. برهمڻ درجي ئي سهين، ڪرم تہ ڪرڻو پوي ٿو. اسٿتي نہ ملي، تيستائين دوش ظاهر آهن. پرڪرتيءَ جو پردو ظاهر آهي. دوشن جو انت اُتي ٿيندو، جتي برهمڻ درجي جا ڪرم بہِ برهم ۾ پرويش سان گڏ لين ٿي وڃن ٿا. اُن پراپتي وارن جا لڪشڻ ڇا آهن. جتي ڪرمن سان ڪو پريوجن ئي نٿو رهجي وڃي.

असक्तबुद्धि: सर्वत्र जितात्मा विगतस्पृहा:।
नैष्कर्म्यासिद्धिं परमां सन्यासेनाधिगच्छति।।४९।।

”آسَڪتبد يهہ سَروَترَجتاتِما وِگَتَسپرِ هَهہ
نَئيشِڪرِ مِيسِدِمِ پَرَمامِ سَنياسيناڌِ گڇتيِ (۴۹)

سڀ ڪنهن آسڪتي (موهہ) کان رهت بُڌيءَ وارو، ڪامنا کان بلڪل رهت جيتيل انتهڪرڻ وارو پرش ”سنياسِنامِ“ سڀ خراب عادتون ڇڏڻ جي اوسٿا ۾ پرم نئيشڪريہ جي سِڌي کي پراپت ٿئي ٿو. هتي سنياس ۽ پرم نَئيشِڪريہ سڌي ساڳي آهي. هتي سانکيہ يوڳي اُتي ئي پهچي ٿو، جتي تہ نشڪام ڪرم يوڳي. اهو پائڻ بنهي مارگن لاءِ سمان آهي. هاڻي پَرم نَئيشِڪرميہ سڌيءَ کي پراپت ٿيل پرش جيئن کي پراپت ٿئي ٿو. اُن جو ٿوري ۾ چِتَرِڻ ڪن ٿا.

सिद्धिं प्राप्तो यथा ब्रह्म तथाप्रोति निबोध मे।
समासेनैव कौन्तेय निष्ठा ज्ञानस्य या परा।।५०।।

”سِڌِمِ پراپِتو يٿا بِرهَمَ تٿاپِنوتيِ نِبوڌ مي
سماسينئيوَ ڪؤِنتيہ نِشِٺا گِيانَسيہ يا پَرا (۵۰)

ڪؤنتيہَ ! جا گيان جي پرينشٺا آهي، چوٽ آهي، مٿي آهي، اُن پرم سِڌي کي پراپت ٿيل پرش جڻ برهم کي پراپت

ٿئي ٿو، اُن وڏيءَ، اُن طريقي کي تون مونکان ٿوري ۾ ڄاڻي وٺ. اڳئين شلوڪ ۾ اُهائي وِڌي ٻڌائي رهيا آهن، ڌيان ڏيو.

बुद्ध्या विशुद्धया युक्तो धृत्यात्मानं नियम्य च।
शब्दादीन्विषयांस्त्यक्त्वा रागद्वेषौ व्युदस्य च।।५१।।
विविक्तसेवी लघ्वाशी तयवाक्कायमानसः।
ध्यानयोगपरो नित्यं वैराग्यं समुपाश्रितः।।५२।।

”ٻُڌَ يا وِ شُڌَ يا يُڪتو ڌِرِ تِياتمانِمَ نِيَمِيہَ چہَ ا
شبدا ديِنِوِ شَيانِسنِيَڪتِوا راگدِويشئوُ وِيُدَ سِيَ چہ “ اا(۵۱)
”ووِڪتِسيهوِي لَگهہ واشِي يَتَواڪڪايَمانَسَهہ ا
ڌِيانَيوگَپَرو نِتِيَمِ وئِراگِيہَ سَمُپاشِرتَهہ اا “ (۵۲)

ارجن ! خاص روپ سان ٻُڌ شُڌِ سان مليل، ايڪانت ۽ شيپ ديش جو سيوَن ڪرڻ وارو، ساڌنا ۾ جيترو سهايڪ هجو اوترو ئي آهار ڪرڻ وارو، جيتيل من، واڻي ۽ سريروارو، دڙ ويراڳہ کي چڱي طرح پراپت ٿيل پرش هميشه ڌيان يوگہ ۾ قربان ٿيل ۽ اهڙي ڌارڻا سان مليل ارٿات ان سڀ کي ڌارڻ ڪرڻ وارو ۽ انتهڪرڻ کي وس ۾ ڪري شبد وغيره وشين کي تياڳي، راڳہ دويش کي نشٽ ڪري- ۽

अहङ्कारं बलं दर्पं कामं क्रोधं परिग्रहम्।
विमुच्य निर्ममः शान्तो ब्रह्मभूयाय कल्पते।।५३।।

”اَهنِڪارَمِ بَلَمِ دَرپَمِ ڪامَمِ ڪروڌَمِ پَريگرَهَمِ
وِمُچِيہَ نِرِ مَمَهہ شانِتو بِرَهَميُوُ يايہَ ڪَلپَتي (۵۳)

اهنڪار، ٻل، گهمنڊ، ڪام، ڪروڌ، ٻاهريون شيون ۽ اِندريُنِ جي چنتنن کي تياڳي، ممتا رهت، شانت انتهڪرڻ ٿيل پرش پر برهم سان گڏجي ايڪي ڀاوُ جي لاءِ يوگيہ ٿيندو آهي

اڳيان ڏسون -

ब्रह्मभूत: प्रसन्नात्मा न शोचति न काङ्क्षति।
सम: सर्वेषु भूतेषु मद्भक्तिं लभते पराम्।।५४।।

”بِرَهمَ ڀوُتَهہ پِرسَناتِما نہَ شوچتِي نہَ ڪانڱڪِشتِي
سَمَهہ سَروِيشوُ ڀوتيشوُ مَدِ ڀَڪتِمِ لَڀَتي پَرامِ (۵۴)

برهم سان ايڪي ڀاوَ هئڻ جي يوگيتا وارو اُهو پرسن چت پرش نہ تہ ڪنهن وستوءَ لاءِ شوڪ ڪري ٿو ۽ نہ ڪنهن جي تمنا، اڇا ئي ڪري ٿو. سيني ڀوتن ۾ سم ڀاوَ اُهو ڀڳتي جي چوٿيءَ تي آهي. ڀڳتي پنهنجو ڦل ڏيڻ جي اسٿتي ۾ آهي، جتي برهم ۾ پرويش ملي ٿو - هاڻي

भक्त्या मामभिजानाति यावान्यश्चास्मि तत्त्वत:।
ततो मां तत्त्वतो ज्ञात्वा विशते मदनन्तरम्।।५५।।

”ڀَڪتيا مامَڀِجاناتِي ياوَنيِشِچاسمي تَتوِ تَهہ
تَتو مامِ تَتِوَ تو گياتوا وِشَتي تَدَنَنتَرَمِ (۵۵)

اُن پراڀڳتيءَ جي دواران هو مونکي تَتوَ سان چڱيءَ طرح ڄاڻن ٿا. اُهو تَتِوَ آهي ڇا؟ مان جو ۽ جنهن پرڀاوَ وارو آهيان، اَجر امر-پوتر شپ جَنُ الولڪ گُڻَڌَرمن وارو آهيان، اُنکي ڄاڻن ٿا ۽ منهنجي تُتِوَ کي ڄاڻي هڪدم ئي مون ۾ پرويش ڪري وڃي ٿو. پراپتي ڪال ۾ تہ ڀڳوان ڏسڻ ۾ اچي ٿو ۽ پراپتي کان نيڪ پوءِ انهي ئي پل پنهنجي ئي آتم سروپ کي اُن ايشوري گڻ ڌرمن سان مليل پائي ٿو تہ آتما هي اجر، امر، پوتر، ظاهرنہ، لڪل ۽ سناتن آهي،

ٻئي اڌياءَ ۾ يوگيشور چيو هو- آتما ئي ستيہ آهي، سناتن آهي، لڪل ۽ امرت سوروپ آهي، پر انهن ويوتين سان ڀريل آتما کي فقط تَتِوَ درشين ڏٺو. هاڻي سوال سپاويڪ آهي، تہ

حقيقت ۾ تَتِوَ درشتا آهي ڇا؟ گهڻا ماڻهو پنج تَتِوِ، پنجويهن تَتِوَن دماغي ڀَٽڪ ڪرڻ لڳن ٿا، پر اُن تي شري ڪرشن هن ارڙهين اڌياءَ ۾ فيصلو ڏنو آهي ته پرم تَتِوَ آهي پرماتما . جو اُن کي ڄاڻي ٿو، اُهوئي تَتِوَ درشي آهي. هاڻي جيڪڏهن توهان کي تَتَوِ جي چاهه آهي ته پڇن ۽ چنتن ضروري آهي.

هتي سلوڪ اُڻونڃاهين کان پنجونڃاهه تائين يوگيشور ڪرشن صاف ڪيو آهي ته سنياس مارگ ۾ به ڪم ڪرڻو آهي. هنن ڇيو ”سنياسين“ سنياس دواران (مطلب ته گيان يوگ جي دواران) ڪرم ڪندي ڪندي اڇا ڪان رهت ، آ سڪتيءَ (موهه) ڪان رهت ۽ شڌ انتهڪرڻ کي جيتڻ وارا پرش جهڙي طرح نشڪام ڪرم جي سڌيءَ کي پراپت ٿين ٿا، اُن کي ٿوري ۾ ٻڌائيندس. اهنڪار، ٻل، گهمنڊ، ڪام ڪروڌ مد موهه وغيره پرڪرتيءَ جا ڪيرائڻ وارا وڪار جڏهن سڀ طرح شانت ٿي وڃن ٿا ۽ وويڪ، ويراڳ، شم، دم. ايڪانت ۾ رهڻ، ڌيان وغيرهه برهم ۾ پرويش ڏيارڻ واريون يوگيتائون جڏهن پوري طرح رچي راس ٿين ٿيون، اُن وقت هو برهم کي ڄاڻڻ يوگيه ٿيندو آهي. اُن يوگيتا جو نالو آهي پرا ڀڳتي. ان يوگيتا دواران هو تَتِوَ کي ڄاڻي ٿو. تَتِوَ آهي ڇا؟ مونکي ڄاڻي ٿو. ڀڳوان جيڪو آهي، جن وڀوتين سان ڀريل آهي اُن کي ڄاڻي ٿو ۽ مونکي ڄاڻي هڪدم مون ۾ اسٿت ٿي وڃي ٿو. ارٿات برهم، تَتِوَ، ايشور پرماتما ۽ آتما سڀ هڪ ٻئي جهڙا آهن، ساڳيا آهن. هڪ جي ڄاڻڻ سان سيني جي ڄاڻ ٿي وڃي ٿي. هيءَ پرم سِڌي، پرم گت ۽ پرم ڌام به آهي.

هاڻي گيتا جو درڍ وشواس آهي ته سنياس ۽ نشڪام ڪرم يوگ ٻنهي حالتن ۾ پرم نشڪئريه سِڌيءَ کي پائڻ لاءِ نيت

ڪرم (چنتن) تمام ضروري.

هيلتائين تو سنياسي جي لاءِ ڀڄن چنتن تي زور ڏنو ۽ هاڻي سمرپڻ چئي اُنهي وارتا کي نشڪام ڪرم يوگي جي لاءِ ٻہ چون ٿا-

कर्वकर्माण्यपि सदा कुर्वाणो मद्व्यपाश्रय:।
मत्प्रसादादवापोति शाश्वतं पदमव्ययम्।।५६।।

”سَرِوَڪَرِماڻِيَپِي سدا ڪرواڻو مَدِويَپا شِرَيَهہ
مَتِپرَ ساداد واپنوتِي شاشِوَتَم پَدَ مَوِيَيَم (٥٦)

مونتي پورو ڀرسو رکندڙ پرش سمپورڻ ڪرمن کي سدا ڪندي، ذري ماتر بہ گهٽتائي نہ رکي ڪندي منهنجي ڪرپا-مهر سان پوتر، اوناشي پرم پد کي پراپت ٿئي ٿو. ڪرم اُهو ئي آهي. مقرر ڪرم چنتن يگيہ جي پرڪريا. پورڻ يوگيشور ستگرو جي آسري ساڌڪ اُنهنجي-ڪرپا-مهر کي جلد ئي پائي وٺي ٿو.هاڻي ان کي پائڻ لاءِ پورڻ سمرپڻ ضروري آهي.

चेतसा सर्वकर्माणि मयि सन्न्यस्य मत्पर:।
बुद्धियोगमुपाश्रित्य मच्चित्त: सततं भव।।५७।।

”چيتَسا سَروَڪَرِماڻي مَيہ سَنِنيَسيہَ مَتِپَرَهہ
بُڌ يِيوگمُپاشِرِتيہَ مَچِچِتَهہ سَتَتَمَ ڀَوَهہ (٥٧)

هاڻي ارجن ! سمپورڻ ڪرمن کي (جيترو توکان ٿي سگهي ٿو) من سان مونکي ارپڻ ڪري، پنهنجي ڀروسي نہ بلڪ مونکي سمپرڻ ڪري، منهنجي آسري ٿيل ٻُڌي يوگہ معنيٰ يوگہ جي ٻُڌيءَ جو آسرو وٺي هميشه مون ۾ چت لڳاءِ. يوگ هڪ ئي آهي، جو سيني ڏُکن ڪشٽن جو انت ڪرڻ وارو آهي ۽ پرم تَتِوَ پرماتما ۾ پرويش ڏيارڻ وارو آهي. هن جي ڪريا بہ هڪ ئي آهي- يگيہ جي پرڪريا، جا من توڙي اندرين جي سنجم،

سواس-پساهہ توڙي ڏيان وغيره تي آڌارت آهي. جنهنجو قل بہ هڪ ئي آهي- ”يانِتِي بِرَهمَ سَناتَنَمِ“ ان تي اڳيان چون ٿا:-

मच्चित्तः सर्वदुर्गाणि मत्प्रसादात्तरिष्यसि।
अथ चेत्त्वमहङ्कारान्न श्रोष्यसि विनङ्क्ष्यसि।।५८।।

”مَچِيتَهہ سَروَ ڎُرگَڻِي مَتپِرَسادا تِتَرِيشِيسي
آٿَ چيتِوَمَهنڪاراِن شِرو شِيَس وِنِڱِڪشِيَسِي (۵۸)

ان طرح مون ۾ سدائين چت لڳائڻ وارو ٿي منهنجي ڪرپا سان من ۽ اندرين کي سمپورڻ پڪڙڻ جي وري وري ڪوشش ڪرڻ سان تري ويندين”اندرينهہ دوار جهرو ڪا نانا ا تَنهن تنهَن سُرَ بئني ڪَرِ ٿاتاا آوت ديکهہ وشيہَ بيارِي اَ تي هَٺ ديهنِ ڪَپاٽ اُگهاري“ اهي ئي اشپ اکيون آهن. منهنجي ڪرپا سان تون انهن رنڊڪن تي حملو ڪري پارٿي ويندين، پر جيڪڏهن اهنڪار جي ڪري منهنجي وچنن کي نہ ٻُڌندين، تہ ناس ٿي ويندين، پرمارٿ کان پري ٿي ويندين. وري ان تي زور ڏيئي چون ٿا.

यदहङ्कारमाश्रित्य न योत्स्य इति मन्यसे।
मिथ्यैष व्यवसायस्ते प्रकृतिस्त्वां नियोक्ष्यति।।५९।।

”يَدَ هنڪارَ ماشِرتيہَ نہَ يوتِسيہَ اِتِي مَنِيَسي
مِٿئيِشَ وِيوَسا يَسِتي پِرَڪِرتيِستُوامِ نِيوڪِشِيہَ (۵۹)

جي تون اهنڪار جو آسرو وٺي ائين ٿو مڃين تہ يڌ نہ ڪندس، تہ اهو تنهنجو نشچو مٿيا آهي، ڇاڪاڻ تہ تنهنجو سڀاءُ توکي زوريءَ يڌ ۾ لڳائي ڇڏيندو.

स्वभारजेन कौन्तेय निबद्धः स्वेन कर्मणा।
कर्तुं नैच्छसि यन्मोहात्करिष्यस्यवशोऽपि तत्।।६०।।

''سِوَڀاوَڄينَ ڪؤنتييہ نِبَدّهہ سِويئَ ڪرمڻا
ڪَرِتُمِ نيڇسي يَنِموهاتيڪرِشيَسِيَوَشو ڀي تتِ'' (٦٠)

ڪؤنتييہ! موهہ جي وس تون جنهن ڪرم کي نٿو ڪرڻ چاهين، اُن کي بہ پنهنجي سڀاءَ کان اُتپن ٿيل ڪرم سان ٻڌل هئڻ سبب پروس ٿي ڪندين. پرڪرتي جي ٽڪراءَ کان نہ ڀڄڻ جو تنهنجو کتري درجي جو سڀاءُ توکي مجبور ٿي توکي ڪرم ۾ لڳائيندو. سوال پورو ٿيو. هاڻي اُهو ايشور رهي ڪٿي ٿو؟ ان تي چون ٿا

ईश्वरः सर्वभूतानां हृद्देशेऽर्जुन तिष्ठति।
भ्रामयन्सर्वभूतानि यन्त्रारूढानि मायया।।६१।।

''ايشورهہ سَرِوَ ڀوُتانامِ هِرِديشيرِجَنَ تِشَٺتي
ڀراميئِسَرِوَ ڀوُتاني يئترارُوڙهاني مايَيا '' (٦١)

ارجن! اُهو ايشور جو سڀني ڀوت پراڻين جي هرديہ ديش ۾ نواس ڪري ٿو. ايترو ويجهو آهي تہ لوڪ ڄاڻن چو نہ ٿا؟ مايا روپي يئتر ۾ ڊڪيل هئڻ سبب سڀ لوڪ ڀرم جي وس ٿي چڪر لڳائي رهيا آهن، تنهن ڪري نٿا ڄاڻن . اهو يئتر وڏو شڪاري آهي، جو ور ور ناسونت شريرن ۾ گهمندو ٿو رهي. تہ شرڻ ڪنهنجي وٺون؟

तमेव शरणं गच्छ सर्वभावेन भारत।
तत्प्रसादात्परां शान्तिं स्थानं प्राप्स्यसि शाश्वतम्।।६२।।

''تَميوَ شَرِڻَمِ گَڇ سَرِوَ ڀاوين ڀارت
تَتِپرَ ساداتِپرامِ شانِتِمِ سٿانَمِ پراپِيسي شاشِوَ تَمِ (٦٢)

تنهن ڪري هي ڀارت! سمپورڻ ڀاوَ سان اُن ايشور جي (جو هردي ديش ۾ براجمان آهي) انينيہ شرن کي پراپت ٿيءُ هن جي ڪرپا مهر سان تون پرم شانتي، پوتر پرم ڌام کي پراپت

ڏيندين. هاڻي ڏيان ڪرڻو آهي ته هرديه ديش ۾ ڪيئن.
اهو ڄاڻندي به مندر، مسجد، چرچ يا ٻئي هنڌ ڳولهڻ وقت
برباد ڪرڻو آهي. ها! جيستائين ڄاڻ نه آهي تيستائين
سوپاويڪ آهي. ايشور جو رهڻ جو استان هرديه آهي. پاڳوت
جي ڇئن شلوڪن جي گيتا جو تاتپرج به اهو آهي ته ائين
ته مان هر هنڌ ڇتي ڪٿي آهيان، پر پراپت ٿيان ٿو هرديه-
ديش ۾ ڏيان ڪرڻ سان ئي.

इति ते ज्ञानमाख्यातं गुह्याद्गुह्यतरं मया।
विमृश्यैतदशेषेण यथेच्छसि तथा कुरु।।६३।।

''اِتِي تي گيانما کِياتَمِ گُهِيادِ گُهِياتَرَمَ مَيا
وِمرِشيئوتَدَ شيشيڻَ يَٿيڇسي تَٿا ڪُروُ '' (٦٣)

اهڙيءَ طرح بس ايترو ئي ڳُجهي کان ڳجهو گيان مون
تنهنجي لاءِ چيو آهي. ان طريقي سان، وڏيءَ سان سمپورڻ
روپ سان ويچار ڪر، پوءِ تون جيئن چاهين ٿو تيئن ڪر. سَتيه
اهو ئي آهي، پائڻ جو هنڌ اهو ئي آهي، پراپتيءَ جي، ڳولڻ
جي جڳهه به اها ئي آهي پراپتيءَ جو مارگ َبه اهو ئي آهي.
پر هردي ۾ وينل آهي ڏسڻ ۾ نٿو اچي، ان تي اُپاءُ ٻڌائين
ٿا:-

सर्वगुह्यतमं भूयः शृणु मे परमं वचः।
इष्टोऽसि मे दृढमिति ततो वक्ष्यामि ते हितम्।।६४।।

''سَرِ وَ گُمِيَتَمَم ڀوُ يَهَه شِرڻُوُ مي پَرَمَمِ وَچَهه
اِشٽوسي مي دِردِمتِي تَتو وکشيامي تي هِتَمِ (٦٤)

ارجن ! سمپورڻ ڳجهي کان تمام ڳجهي رهسيه پريل
وچنن کي تون وري ٻُڌُ (ٻُڌايا اتم وري به ٻُڌُ. ساڌڪ لاءِ اشٽ
(پرماتما) سدائين سڄاڳه بيٺو آهي) چاڪاڻ ته تون تمام

منهنجو پيارو آهين، تنهنڪري پرم ڀلي وارا وچن مان وري تنهنجي لاءِ چوندس- اهو آهي ڇا؟

मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु।
मामेवैष्यसि सत्य ते प्रतिजाने प्रियोऽसि मे॥६५॥

”مَنمَنا ڀَوَ مَدِ ڀَڪتو مَدِياجِي مامِ نَمَسِڪُرُ
ماميوئيشِيَسي سَتِيَمِ تي پرَتيڄاني پرِيوسِيمِي ا ا (٦٥)

ارجن ! تون مون ۾ ئي (ٻئي ڪنهن ۾ نہ) مَن وارو ٿيءُ منهنجو اِنيَنِيہ ڀڳت ٿيءُ، منهنجي لاءِ پورڻ شرڌا وارو ٿيءُ(منهنجي سمپرڻ ۾ تنهنجون اکيون پريم ۾ ڀرجي اچن، مونکي ئي نمسڪار ڪر. ائين ڪرڻ سان تون مونکي ئي پراپت ٿيندين.ين. اها مان تنهنجي لاءِ سچي پرتگيا ڪري چوان ٿو، ڇاڪاڻ تہ تون مونکي بيحد پيارو آهين-اڳيان ٻڌائي آيل ايشور هرديہ-ديش ۾ آهي، ان جي شرڻ ۾ وڃ. هِتي چون ٿا منهنجي شرڻ ۾ اچ-هيءُ ڳجهي کان ڳجها وچن ٻڌي منهنجي شرڻ ۾ اچ. حقيقت ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ چوڻُ ڇا ٿا چاهين؟ اهو ئي ساڌڪ لاءِ ستگروءِ جي شرڻ تمام ضروري آهي. شري ڪرشڻ پاڻ هڪ پورڻ يوگيشور هو. هاڻي سمرپڻ جي وِڌِي ٿا ٻڌائين ٿا.

सर्वधर्मान्परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज।
अहं त्वा सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुच:॥६६॥

”سَرِوَڌَرِمانِپَرِيتيَڄہ ماميڪَمِ شَرَڻَمِ ورِج
آهَمِ تِواسَرِوَپاپيڀيو موڪشيِشِيامِي ما شُڇَهہ (٦٦)

سيني ڌرمن کي تياڳي (معنيٰ) مان برهمڻ جو ڪرتا آهيان، يا شودر شريٺي جو کتري آهيان، يا وئشيہ آهيان - انهي ويچار کي تياڳي) فقط هڪ منهنجي، صرف منهنجي شرڻ

کي پراپت ٿيءُ. مان توکي سڀني پاپن کان مڪت ڪندس - تون شوڪ نہ ڪر.

انهن سڀني براهمڻ، کتري وغيره جو ڪوبہ ويچار نہ ڪر (اهو بہ نہ سوچ تہ ان سلسلي ۾ مان ڪهڙي سطح تي آهيان) جو هڪ چت من سان، ڀاوَ سان منهنجي شرن ۾ اچي وڃي ٿو، بنا اِشٽ (پرماتما) جي ڪنهنکي بہ نٿو ڏسي، اُن جي نمبروار، سلسلي وار ورڻن جي بدل-سدل اُٿان ۽ سڀني پاپن کان نورتي (موکش) جي جوابداري هو اِشٽ ستگرو پاڻ پنهنجي هٿن ۾ کڻي وٺي ٿو.

هر هڪ مها پرش ائين ئي چيو آهي. شاستر جڏهن لکجن ٿا تہ لڳندو آهي تہ هيءُ سڀني جي لاءِ آهي، حقيقت ۾ اهو شرڌاوان لاءِ ئي آهي. ارجن اڌڪاري هو، هاڻي اُن تي زور ڏيئي چيو. هاڻي يوگيشور پاڻ فيصلو ڏين ٿا تہ اُنجو اڌڪاري ڪير آهن؟

इदं ते नातपस्काय नाभक्ताय कदाचन।
न चाशुश्रूषवे वाच्यं न च मां योऽभ्यसूयति।।६७।।

”اِدَمِ تي نا تپَسڪايہَ نا ڀَڪتايہَ ڪَداچَنَ
نَ چاشُشرِوُ شَوي واچِيَمِ نَ چَ مامِ يوڀِيَسوُيَتيِ (٦٧)

ارجن اهڙيءَ طرح تنهنجي ڀلي لاءِ چيل هيءَ گيتا جي اُپديش کي ڪنهن بہ سميہ ۾ ڀلجي بہ تپ رهت، ساڌنا رهت منش کي نہ چوڻ کپي ۽ نہ ڀڳتي بنا منش کي ٻڌائڻ کپي، نہ اُن کي ٻڌائجي جنهنکي ٻڌڻ جي اڇا نہ هجي ۽ جيڪو منهنجي نندا ڪري ٿو اهو دوش آهي، ڏوهہ آهي، ان طرح ڪوڙي آلوچنا؛ ڪري، اُنکي بہ نہ ٻڌائڻ گهرجي. مهاپرش ئي تہ هئا جن جي ويجهو ساراهہ ڪرڻ وارن سان گڏ کپتي

نندڪ بہ رهيا هوندا- انهن کي تہ نہ ٻڌائڻ کپي. پر سوال ٿيو تہ ڪي آهي؟ تہ ٻڌايون ڪنهنکي وڃي؟ ان تي ڏسون-

य इमं परमं गुह्यं मद्भक्तेष्वभिधास्यति।

भक्तिं मयि परां कृत्वा मामेवैष्यत्यसंशय:।।६८।।

”يہ اِمَم پَرَمَم گُهيَم مَدڀِڪتيشوَ ڀِيڌا سِيَتِي

ڀَڪتِم مَيي پَرام ڪِرتوا ما ميوَئيشتيسَنشَيَهہ (٦٨)

جيڪو منش منهنجي پراپتيءَ کي پراپت ڪري هن پرم رهسيہ گيتا جي اُپديش کي منهنجي ڀڳتن کي ٻڌائيندو، اُهو بنا ڪنهن شنڪا جي مونکي پراپت ٿيندو. مطلب تہ اُهو ڀڳت مونکي ئي پائيندو، جيڪو ٻڌندو ڇاڪاڻ اُپديش کي چڱيءَ طرح هردي ۾ گرهڻ ڪندو تہ اُن تي هلندو تہ پار پائي لهندو. هاڻي اُن اُپديش ڪرتا جي لاءِ چون ٿا:-

न च तस्मान्मनुष्येषु कश्चिन्मे प्रियकृत्तम:।

भविता न च मे तस्मादन्य: प्रियतरो भुवि।।६९।।

”نہ چہ تَسمانمَنُشييشوُ ڪَشِچِنمي پِرَيَڪِر تَمَهہ

ڀَوِتا نہ چہ مي تَسمادَنيَهہ پِريَتَرو ڀُوِي (٦٩)“

نہ انهن کان وڌيڪ منهنجو پيارو ڪاريہ ڪرڻ وارو منشن ۾ ڪير آهي ۽ نہ انهن کان وڌيڪ تمام پيارو هن پرٿويءَ تي ڪو ٿيندو. ڪنهن کان؟ جيڪو منهنجي ڀڳتن ۾ منهنجو اُپديش ڪندو ۽ انهن کي انهي راهہ تي هلائيندو ڇاڪاڻ تہ ڪلياڻ جي اها ئي پرم ڌارا آهي، راج مارگہ آهي. هاڻي ڏسون اڏيين (ابياس)

अध्येष्यते च य इमं धर्म्यं संवादमावयो:।

ज्ञानयज्ञेन तेनाहमिष्ट: स्यामिति मे मति:।।७०।।

”آڌِييشيَتي چہ يہ اِمَم سنوادَماوَيوهہ

گيانَيَگيينَ تينا هَمِشَتِهہ سِيامِتِي مي متِيهہ (٧٠)

جو پرش هن ڌرمَميہ اسان ٻنهي جو سنواد کي ”آڌِيڇيتي“ چڱيءَ عرح منن ڪندو، اُنجي دواران مان گ يان يگيہ ۾ پوڄڻ يوڱيہ ٿيندس معنيٰ اهڙو يگيہ جنهن جو ڦل گيان آهي، جنهنجو سوروپ اڳ ۾ ئي ٻڌايو ويو آهي جنهنجو تاتپرج آهي - ساکياتڪار سان ملڻ واري چاڻ، اهو منهنجو نشچل متو آهي.

श्रद्धावाननसूयश्च शृणुयादपि यो नरः।
सोऽपि मुक्तः शुभाँल्लोकान्प्राप्नुयात्पुण्यकर्मणाम्॥७१॥

”شِرَڌانَنَسوُيَشچہ شِرڻُوُيادَپي يونَرَهہ
سوپي مُڪتَهہ شُيانللوڪانِپرا پنوُيا تپُڻيَڪرِمڻام (۷۱)

جيڪو پرش شرڌا سان پريل ۽ حسد کان رهت ٿي رڳو ٻڌندو اُهو بہ پاپن کان مڪت ٿي اُتم ڪرم ڪرڻ وارن جي سريشٽ لوڪن کي پراپت ٿيندو. ارٿات ڪندي بہ پار نہ لڳي تہ ٻڌندو رهي، اُتم لوڪ تڏهن بہ آهي، چاڪاڻ تہ هو چت ۾ اُنهن اُپديشن کي گرهڻ تہ ڪري ٿو. هتي ستهٺ کان ايڪهتر تائين پنڄن سلوڪن ۾ ڀڳوان شري ڪرشڻ اهو ٻڌايو تہ گيتا جو اپديش بنا اڌڪارين کي نہ ٻڌائڻ گهرجي؛ چاڪاڻ جيڪو شرڌاوان آهي اُن کي ضرور ٻڌائڻ گهرجي، جيڪو ٻڌندو اهو ڀڳت مونکي پراپت ٿيندو، چاڪاڻ تہ تمام ڳجهي ڪٿا ٻڌي جو پرش اُن تي هلڻ لڳي ٿو. جو ڀڳتن کي ٻڌائيندو، اُن کان وڌيڪ پيارو چوڻ وارو منهنجو ڪوئي ڪونهي. اڀياس ڪندو، ان دواران ئي گيان سان پوڄيو ويندس. يگيہ جو ڦل ئي گيان آهي. جو گيتا جي انوسار ڪرم ڪرڻ ۾ اسمرٿ آهي، پر شرڌا سان ٻڌندو، اُهو بہ پڇ لوڪن کي پراپت ٿيندو. اهڙي طرح ڀڳوان شري ڪرشن هن جي ٻڌڻ ۽ چوڻ ۽ اڀياس ڪرڻ جو ڦل ٻڌايو آهي. سوال پورو ٿيو. هاڻي پڇاڙيءَ ۾ هو ارجن

کان پڇڻ ٿا تہ ڪجهہ سمجهہ ۾ آيو؟

कच्चिदेतच्छ्रुतं पार्थ त्वयैकाग्रेण चेतसा।
कच्चिदज्ञानसम्मोहः प्रनष्टस्ते धनञ्जय।।७२।।

''ڪَچِچِدیتَچِڇُتَمِ پارٿ تِوَيَئيڪاگِريڻَ چيتَسا
ڪَچِچِدَگِيانَسَموهَهَہ پِرَنَشٽِستي ڌَنَنجَيَہ (٧٢)

هي پارٿ ! ڇا تو منهنجا هي وچن ايڪاگرچت ٿي ٻُڌا؟ ڇا تنهنجو اگيان مان اُتپن ٿيل موهہ نشٽ ٿيو؟ ان تي ارجن چيو:

अर्जुन उवाच
नष्टो मोहः स्मृतिर्लब्धा त्वत्प्रसादान्मयाच्युत।
स्थितोऽस्मि गतसन्देहः करिष्ये वचनं तव।।७३।।

ارجُن اُواچ
''نَشٽو موهَهَہ سِمرِتِرلَبڌا تِوُتپرسادانَميا چُيت
سِٿِتو سِمِي گَتَسَنديهَهَہ ڪَرِشِيي وَچَنَمِ تَوَ''(٧٣)

اچيُت ! توهانجي ڪرپا سان منهنجو موهہ نشٽ ٿي ويو آهي. مونکي سمرتي پراپت ٿي آهي. (جيڪو رهسيہ پريو گيان منوَ سمرتي-پرمپرا کان هلايو هو اُن کي ارجن پراپت ڪري ورتو) هاڻي مان شنڪا کان رهت ٿيو آهيان ۽ توهانجي آگيا جو پالن ڪندس. جڏهن ڪِ سينا جي جاچ وقت ٻنهي سينائن ۾ پنهنجن ماڻهن کي ڏسي ارجن وياڪل ٿي ويو هو. هن وينتي ڪئي تہ هي گووندا! پنهنجي پروار کي ماري اسين سکي ڪيئن ٿينداسين؟ اهڙيءَ يڌ ڪرڻ سان پوتر ڪُل ڌرم نشٽ ٿي ويندو، پنڊن جي ڪريا گم ٿي ويندي، ورڻ سنڪر اُتپن ٿيندو. اسين ماڻهو سمجهدار ٿي بہ پاپ ڪرڻ لاءِ تيار ٿيا آهيون. ڇو نہ ان کان بچڻ جو اُپاءُ ڪريون. شسترڌاري هيءُ ڪؤرَوَ

مونکي شستر بنا مونکي رڻ ڀومي ۾ ماري ڇڏين، اُهو مارڻ به سٺو آهي. گووند! مان يڌ نه ڪندس -چئي هو رٿ جي پٺئين ڀاڱي ۾ ويهي رهيو.

اهڙي طرح گيتا ۾ ارجن شري يوگيشور شري ڪرشڻ جا سامهون سوالن جوابن جي ڏوري ڪڙي ڪري ڇڏي. جيئن اڌياءَ ٢-٧ اهو ساڌن منهنجي لاءِ چؤ جنهن ۾ پرم آڌار کي پراپت ڪريان؟ ٢-٥٤ ستٿپرگيه جا لڪشڻ ڪهڙا آهن؟ ٣-١ جڏهن توهانجي درشٽيءَ ۾ گيان يوگ سريشٽ آهي ته مونکي ڀينڪر ڪرمن ۾ ڇو ٿا لڳايو؟ ٣-٣٦ منش نه چاهيندي به ڪنهنجي پريرٽاسان پاپ جو وهنوار ڪري ٿو؟ ٤-٤ توهانجو جنم ته هاڻي ٿيو ۽ سورج جو جنم ڏاڍو پراڻو آهي ته مان اهو ڪيئن مڃيان ته ڪلپ جي آد ۾ هن يوگ کي توهان سورج کي ٻڌايو هو؟ ٥-١ ڪڏهن توهين سنياس جي ساراهه ٿا ڪريو، ته ڪڏهن نشڪام ڪرم جي. انهن مان هڪڙو نشچو ڪري چئو جنهن سان پرم آسري کي پراپت ڪريان؟ ٦-٣٥ من چنچل آهي؛ پوءِ منجهيل ڪوشش ڪرڻ شرڌاوان پرش توهانکي نه پراپت ٿي ڪهڙي درگتيءَ کي پراپت ٿئي ٿو؟ ٨-١-٢ گووند! جنهنجو توهان ورنن ڪيو، اُهو برهم ڇا آهي؟ اُهو اڌياتم ڇا آهي؟ اڌيدَئيوَ، اڌيڀوت ڇا آهي؟ هن شرير ۾ اڌ يگيه ڪير آهي؟ اهو ڪرم ڇا آهي؟ انت ويلي تون ڪهڙي طرح ڄاڻڻ ۾ اچين ٿو؟ ست سوال ڪيا. اڌياءُ ١٠-١٧ ۾ ارجن جي جڳياسا ڪئي ته نرنتر چنتن ڪرڻ وقت مان ڪهڙن ڀاوَن دواران توهانجو سمرن ڪريان؟ ١١-٤ ۾ هن وينتي ڪئي ته جن وڀوتين جو توهان ورڻن ڪيو اُنهن کي مان ظاهري ڏسڻ چاهيان ٿو. ١٢-١ جيڪي اِنيَنيه شرڌا ۾ لڳل ڀڳت جن چڱيءَ طرح توهان جي

اُپاسنا ڪن ٿا ۽ ٻيا جي اڪشر اويڪت (نرگن) جي اُپاسنا ڪن ٿا، انهن ٻنهي ۾ اُتم يوگويتا ڪير آهي؟ ١٢-١٤ تن گڻن کان پري پرش کهڙن لڪشڻن سان مليل ٿئي ٿو ۽ منش کهڙي اُپاءَ سان انهن ٽن گڻن کان الڳ ٿئي ٿو؟ ١-١٧ جو منش مٿي ٻڌايل شاستر وِڌيءَ کي تياڳي پر شرڌا سان ملي پوڄا ڪن ٿا. قرباني ڪن ٿا. انهن جي گتي کهڙي ٿئي ٿي؟ ۽ ١-١٨ تہ هي مهاباهو! مان تياڳ ۽ سنياس جي سچي سوروپ کي آهستي آهستي سلسليوار ڄاڻڻ چاهيان ٿو.

اهڙي طرح ارجن سوال ڪندو رهيو. جو هو پاڻ نٿي ڪري سگهيو اُنهن ڳجهن رهسين کي ڀڳوان خود ظاهر ڪيو، ڏيکاريو. انهن جو سماڌان ٿيندي ئي هو سماڌان کان پوءِ سوالن کان الڳ ٿيو ۽ چيو تہ گووند! هاڻي مان توهانجي آگيا جو پالن ڪندس. حقيقت ۾ هي سوال منشن جي لاءِ آهن. انهن سڀني سوالن جي سماڌان بنا ڪوئي بہ سادڪ پوتر پٿ تي اڳيان قدم وڌائي نہ سگهندو. هاڻي ستگرو جي آگيا جو پالن ڪرڻ جي لاءِ، اُتم پٿ جي لاءِ سمپورڻ گيتا جو ٻڌڻ تمام ضروري آهي. ارجن جو سماڌان ٿي ويو. تنهن سان گڏ يوگيشور شري ڪرشڻ جي پوتر مکاروند مان پوتر واڻيءَ جي ورکا ٿي. ان تي سنجيہ چيو؛

(يارهين اڌياءَ ۾ ورات روپ جو درشن ڪرائڻ کان پوءِ يوگ يشور شري ڪرشڻ چيو هو تہ ارجن! انينہ ڀڳتيءَ دواران مان ان طرح ڏسڻ جو (جيئن تو ڏٺو آهي) تَتوَ سان ڄاڻڻ ۽ پرويش ڪرڻ ۾ آسان آهيان (١١-٥٤).

اهڙي طرح درشن ڪرڻ وارا ساکيات منهنجي سروپ

کي پراپت ٿين ٿا ۽ هاڻي هتي ارجن کان پڇن ٿا ڇا تنهنجو موهہ نشٽ ٿيو؟ ارجن چيو تہ منهنجو موهہ نشٽ ٿي ويو. مان پنهنجي سمرتي کي پراپت ٿي ويو آهيان. توهين جيئن چوندا، اُهوئي ڪندس. درشن سان گڏ تہ ارجن کي مڪت ٿي وڃڻ کپندو هو. حقيقت ۾ ارجن جو جيڪي ٿيڻو هو، اُهو ٿي ويو؛ پر شاستر پويشيہ ۾ ايندڙ پيڙهين لاءِ ٿيندا آهن. ان جو اُپيوگہ هر ڪنهن لاءِ ٿئي آهي.

सञ्जय उवाच

इत्यहं वासुदेवस्य पार्थस्य च महात्मनः।
संवादमिममश्रौषमद्भुतं रोमहर्षणम्।।७४।।

سنجيہ اُواچ

”اِتيَہَمِ واسُديوَسيہ پارِٿَسيَہ چَہ مهاتمَنَهہ
سنواد مِمَمَشِرئوُ شَمَدِڀُتَمِ رومَهَرِشَڻَمِ (٧٤)

ان طرح مون واسُديوَ ۽ مهاتما ارجن (ارجن هڪ مهاتما آهي، يوگي آهي، ساڌڪ آهي، نہ ڪوئي ڌنشڌاري جو مارڻ لاءِ بيٺو آهي. هاڻي مهاتما ارجن) جي ان ڇيد پريل ۽ من کي موج ڏيندڙ سنواد (گفتگو) کي ٻڌو. توهان ۾ ٻڌڻ جي سمرتي ڪيئن آئي؟ اڳيان چون ٿا؛

व्यासप्रसादाच्छ्रुतवानेतद्गुह्यमहं परम्।
योगं योगेश्वरात्कृष्णात्साक्षात्कथयतः स्वयम्।।७५।।

”وياسَپرَسادا ڇُتوانيتَدُرِ هِيَمَهَمِ پَرَمِ
يوگَمِ يوگيشوَرا تِڪرشڻا تِساکيا تِڪَٿَيَتَهہ سوَيَمِ (٧٥)

شري وياس جيءَ جي ڪرپا سان، هنجي ڏنل درشٽيءَ سان مون هن پرم رهسيہ پرئي يوگہ کي ساکيات شري يوگيشور

شري ڪرشڻ جي پوتر مک مان ٻڌو. سنجيہ شري ڪرشڻ کي يوگيشور مڃي ٿو. جيڪو پاڻ يوگي هجي ۽ ٻين کي بہ يوگ ۾ پردان ڪرڻ جي سمرٿي رکندو هجي، اهو يوگيشور آهي.

राजन्संस्मृत्य संस्मृत्य संवादमिममद्भुतम्।
केशवार्जुनयो: पुण्यं हृष्यामि च मुहुर्मुहु:।।७६।।

”راجَنِسَنِسمِرِتيہ سَنِسمِرِتيَہ سَنوادَمِمَمَدِڀُتَمِ
ڪيشوارِجُنَيوهَہ پُڻيَمِ هِرِشِيامي چَہ مُهُرِمُهُهَہ (٧٦)

هي راجن! ڪيشو ۽ ارجن جي هن پرم ڪلياڻڪارڪ ۽ اَدڀُت سنواد کي وري وري ياد ڪري مان وري وري خوش ٿي رهيو آهيان. هاڻي هن سنواد کي هميشهہ ياد رکڻ گهرجي ۽ ان يادگيريءَ، سمرتيءَ سان پرسن رهڻ کپي. هاڻي اُنهنجي سوروپ جو سمرڻ ڪري سنجيہ چوي ٿو؛

तच्च संस्मृत्य संस्मृत्य रूपमत्यद्भुतं हरे:।
विस्मयो मे महान् राजन्हृष्यामि च पुन: पुन:।।७७।।

”تَچَهہ سَنِسمِرِتيہ سَنِسمِرِتيہ ا روُپَمَتيَدِ ڀُتَمِ هَري هَہ
وِسمَيو مي مَهانِ راجَنِهِرِشِيامي چَہ پُنَهَہ پَنَهہ (٧٧)

هي راجن ! هريءَ جي (جو شي اشي سيني جو هَرَڻ زوري ڪن ٿا) ڪري منهنجي چت ۾ مهان آشچريہ ٿئي ٿو ۽ مان وري وري خوش ٿيان ٿو. اشت جو سوروپ وري وري ياد ڪرڻ جي وستو آهي. انت ۾ سنجيہ نرنيہ ڏين ٿا :

यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धरः।
तत्र श्रीर्विजयो भूतिर्ध्रुवा नीतिर्मतिर्मम।।७८।।

”يَتَرِ يوگيشورهہ ڪِرِشڻو يَتَرِ پارِٿي ڌَنُرِڌَرَهہ
تَتَرِ شِرِيرِ وِجيو ڀوُتِرِ ڌُروا نيِتيِر مَتي مَرمَ (٧٨)

راجن! جتي يوگيشور شري ڪرشڻ ۽ ڌنش ڌاري ارجن

(ڏيان ئي ڏنش آهي ۽ اندرين جي درڍتائي ڳانڍيوَ آهي معنيٰ استرتا سان ڏيان ڏرڻ وارو مهاتما ارجن) آهي، اُتي ئي ”شِريڪَه“ ايشوريه، وجيه - جنهن جي پنيان هار نه آهي، ايشوريه وڀوتي ۽ هلندڙ سنسار ۾ اچل رهڻ واري نيتي آهي.۽اهو منهنجو مَتُ آهي، ويچار آهي.

اچ به ڏنشڌاري ارجن آهي ڪونه، هيءَ نيتي، وجيه وڀوتي ته ارجن تائين سيِمِت رهجي ويئي. اُن سميه جي وارتا آهي اها. هيءَ ته دواپر ۾ ئي سماپت ٿي ويئي؟ پر اهڙي ڳالهه نه آهي. يوڳيشور شري ڪرشڻ ٻڌايو ته مان سڀ ڪنهن جي هرديه ديش ۾ نواس ڪريان ٿو. توهان جي هرديه ۾ به اُهو آهي. انوراڳ (پيار) ئي ارجن آهي. انوُراڳ ـه توهانجي انتهڪرڻ جي اشٽ ديو سان لڳن جو نالو آهي، جيڪڏهن اهڙو انوراڳه (پريم) توهان ۾ آهي ته سدائين توهانجي حقيقي وجيه آهي ۽ اچل استٿي ڏيارڻ واري نيتي به سدائين رهندي ڪڏهن نه آهي؟ جيستائين پراڻي رهندا پرماتما جو نواس اُنهن جي هردي ديش ۾ رهندو، وياڪل آتما اُن کي پائڻ لاءِ آتو هوندو ۽ اُنهن مان جنهن جي به هردي ۾ اُنکي پائڻ جو چاهه اُٿندو اُهو ئي ارجن جي درجي جو ٿيندو چاڪاڻ ته انوراڳهءُئي ارجن آهي. هاڻي هرڪو ماڻهو هن جو اڌڪاري بڻجي سگهي ٿو.

تاتپرج

هيءُ گيتا جو آخرين اڌياءُ آهي. شروع ۾ ئي ارجن جو سوال هو ته پريو ! مان تياڳه ۽ سنياس جي ڀيد ۽ سوروپ کي ڄاڻڻ چاهيان ٿو. يوڳيشور شري ڪرشڻ ان تي چار هلندڙ متن جي چرچا ڪئي. انهن ۾ هڪ صحيح به هو. ان ۾

مليل ڄُليل نرنيہ ٿي يوگيشور شري ڪرشڻ ڏنو تہ يگيہ، دان ۽ تپ (تپسيا) ڪنهن بہ وقت تياڳڻ لائق نہ آهي. اهي سياڻن کي بہ پوتر ڪرڻ وارا آهن. انهن ٽنهي کي رکي انهن جي وروڌي وڪارن جو تياڳہ ڪرڻ ئي سچ پچ تياڳہ آهي. اهو ساتوڪ تياڳہ آهي. ڦل جي اڇا رکي تياڳہ ڪرڻ راجسي آهي ۽ موهہ جي وس ٿي مقرر ڪرمن ڪرڻ جو تياڳ ۽ ڪرڻ تامسي تياڳہ آهي ۽ سنياس تياڳہ جي مٿئين ڪان مٿين اوسٿا آهي. مقرر ڪرم ۽ ڌيان مان مليل سکہ ساتوڪ آهي. اندرين ۽ وشين جو ڀوڳہ راجس آهي ۽ اڇا پوروڪ ان جي اُتپتي کان رهت دکہ ڏيڻ وارو سک تامسي آهي.

منش ماتر دواران شاستر جي انوسار يا اُپہبتڙ ڪرم ٿيڻ جا پنج ڪارڻ آهن. ڪرتا (من)، آهستي آهستي ڪرڻ (جنهن جي دواران ڪيو وڃي ٿو. شڀ پار لڳي ٿو وڃي تہ وويڪ، ويراڳہ ، شم، دم ڪرم آهن. اشڀ پار لڳي ٿو تہ ڪام، ڪروڌ، راڳہ، دويش وغيره ڪرم ٿيندا) گهڻن قسمن جون اڇائون (اڇائون اننت آهن ، سڀ پورڻ ٿي نہ سگهنديون. فقط اها اڇا پورڻ ٿيندي آهي، جنهن سان گڏ آڌار ملي ويندو آهي) چوٿون ڪارڻ آهي آڌار (ساڌن) ۽ پنجون ڪارڻ آهي دَئيوَ (پرالبڌ يا سنسڪار) هرهڪ ڪاريہ ٿيڻ ۾ اهيئي پنج ڪارڻ آهن، پوءِ بہ ڪيوليہ سوروپ پرماتما کي ڪرتا مڃي ٿو، اُهو موڙهہ ٻُڌي جيو سچ نٿو سمجهي معنيٰ ڀڳوان نٿو ڪري، جڏهن ڪِ اڳيان هو چئي آيو آهي تہ ارجن! تون نمت ماتر ٿي ڪڙو رهہ. ڪرتا ڌرتا تہ مان ئي آهيان. آخر ۾ اُنهن مهاپرشن جو مقصد ڇا آهي ؟

حقيقت ۾ پرڪرتي ۽ پرش جي وچ ۾ هڪ من موهڪ سيما آهي. حد آهي. جيستائين منش پرڪرتي ۾ وَرتي ٿو، تيستائين مايا پريريڻا ڪري ٿي ۽ جڏهن اُن ڪان مٿي چڙهي اِشٽ ۾ سمرپت ٿي وڃي ٿو ۽ اُهو اِشٽ جڏهن هرديہ ديش سان رَتي ٿي ٿو وڃي، پوءِ ڀڳوان ڪندو آهي. انهيءَ سطح تي ارجن هو، سنجيہ بہ هو ۽ سڀ ڪنهن ڪي هن درجي تي پهچڻ جو وڌان آهي. هاڻي ڀڳوان پريرڻا ڪن ٿا. پورڻ گياتا مهاپرش جاڻڻ جي وڏي ۽ جاڻو پرماتما انهن ٿنهي جي سنيوگہ سان ڪرم ۾ پريرڻا ملي ٿي. تنهنڪري ڪنهن انڀوي مهاپرش (ستگزو) جي سنگت ۾ سمجهڻ جي ڪوشش ڪرڻ کپي.

ورڻ ويوستا جي سوال تي چوٿين ڀيري ڪٽندي يوگيشور شري ڪرشڻ ٻڌايو. اندرين جو دمن، من ڪان شمن، ايڪاگرتا، شرير واڻي ۽ من کي اِشٽ جي انوروپ تپائڻ، ايشوري جانڪاري جي ڌارا، ايشوري آديش تي هلڻ جي سمرٿي وغيره برهم ۾ پرويش ڪرائڻ واريون لياقتون برهمڻ درجي جا ڪرم آهن. بهادري، پٺيان نہ هٽڻ جو سڀاءُ، سڀني ڀاوَن ۾ سوامي ڀاوُ، ڪرم ۾ پرورت رهڻ جي عادت کتري درجي جو ڪرم آهي ۽ اندرين کي سٽنڀالڻ، آتمڪ سمپتيءَ کي وڌائڻ وغيره وئشيہ درجي جا ڪرم آهن ۽ شيوا شودر شريڻيءَ جا ڪرم آهن. شودر جي معنيٰ آهي الپگيہ. الپگيہ ساڌڪ جو مقرر ڪرم ۾ بہ ڪلاڪ چنتن ۾ ويهي ڏهہ منٽ بہ پنهنجي پکش ۾ نٿو پائي. شرير ضرور وينو آهي، پر جنهن من کي ٽڪائڻ کپي. اُهو تہ هوا سان ڳالهيون ڪري رهيو آهي. اهڙي ساڌڪ جو ڪلياڻ ڪيئن ٿيندو؟ هن کي پاڻ ڪان مٿي اوستا وارن جي شيوا ڪرڻ گ

هرجي يا ستگروءَ جي آهستي آهستي اُن ۾ بہ سنسڪارن جو سرجن ٿيندو، رفتار پڪڙيندو. هاڻي هن الپڳيہ جو ڪرم شيوا سان ئي شروع ٿئي ٿو. ڪرم هڪڙو ئي آهي. مقرر ڪرم، چنتن. ان جي ڪرتا جا چار درجا اتي اُتم، اُتم، مڌيم ۽ نشڪرشٽ ئي برهمڻ، ڪتري، وئشيہ ۽ شودر آهن. منش کي نہ بلڪ گڻن جي ذريعي ڪرم کي چئن ڀاڱن ۾ وراهيو ويو آهي. گيتا ۾ ڇيل ورڻ ائين ئي آهن.

تَتِوَ کي صاف ڪندي اُنهن چيو تہ ارجن! اُن پرم سڌيءَ جي وِڌي ٻڌائيندس، جا گيان جي پرانشٽا آهي. وويڪ ويراڳ، شم، دم ڏارا واهڪ چنتن ۽ ڌيان جي پرورتي، برهم ۾ پرويش ڏيارڻ واريون سڀ يوگيتائون جڏهن پوري طرح پڇي ٿيون وڃن، ڪام، ڪروڌ، موهہ، راڳہ، دويش وغيرهہ پرڪرتي ۾ گهسيٽي رکڻ واريون پرورتيون جڏهن پوريءَ طرح شانت ٿي وڃن ٿيون، اُن يوگيتا جو نالو پرا ڀڳتي آهي. پرا ڀڳتيءَ دواران ئي هو تَتِوَ کي ڄاڻي ٿو. تَتِوَ آهي ڇا؟ ٻڌايائون جو مان آهيان، جن وڀوتين سان مليل آهيان. اُنکي ڄاڻي ٿو ارٿات پرماتما جو آهي ، لڪل، پوتر، نہ بدلجندڙ جَنُ الوڪڪ گڻ ڌرمن وارو آهي، ان کي ڄاڻي ٿو، ۽ ڄاڻي هو هڪدم مون ۾ اسٿت ٿي وڃي ٿو. هاڻي تَتِوَ آهي پرم تَتَوَ نہ ڪِ پنج يا ٥٠ تَتَوَ. پراپتيءَ سان آتما اُن سوروپ ۾ اسٿت ٿي وڃي ٿو ۽ اُنهن گڻ ڌرمن سان ملي ٿو وڃي.

ايشور جو نواس ٻڌائيندي يوگيشور شري ڪرشڻ چيو ارجن! اُهو ايشور سيني ڀوتن جي هرديہ ديش ۾ نواس ڪري ٿو؛ پر مايا روپي ينتر جي ڌنڌ ۾ ماڻهو ڀٽڪي رهيا آهن، ان

ڪري نٿا ڇاڏن. هاڻي ارجن ! تون هرديہ ۾ استٿ اُن ايشور جي شرڻ ۾ اچ. تون مونکي پراپت ٿيندين. اهو رهسيہ جيڪو اڌڪاري نہ آهي تنهن کي نہ ٻڌائڻ کپي. جيڪو ڀڳت ڪونهي اُن کي نہ چوڻ گهرجي ليڪن جو ڀڳت آهي اُن کي ضرور ٻڌائڻ گهرجي. جي اُن ڪان پري رهيو تہ اُنجو ڪلياڻ ڪيئن ٿيندو؟ انت ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ پڇيو- ارجن! مون جيڪي ڪجهہ چيو اُن کي تو چڱيءَ طرح ٻڌو. سمجهيو، تنهنجو موهہ نشٽ ٿيو يا نہ؟ ارجن چيو ڀڳوان! منهنجو موهہ نشٽ ٿي ويو آهي. مان پنهنجي يادگيري کي پراپت ٿيو آهيان. توهين جو ڪجهہ چئو ٿا. اُهو ئي سَتِيَہ آهي ۽ مان هاڻي اُهو ئي ڪندس.

سنجيہ ، جنهن ٻنهي جي سنواد کي چڱيءَ طرح ٻڌو آهي، پنهنجو نرنئہ ڏئي ٿو تہ شري ڪرشڻ مهايوگيشور ۽ ارجن هڪ مهاتما آهي. اُنهنجو سنواد برابر ياد ڪري هو خوش ٿي رهيو هو . هاڻي هن جو سمرڻ ڪندو رهڻ گهرجي ڌيان ڪندو رهجي. جتي يوگيشور ڪرشڻ آهن. جتي مهاتما ارجن آهي، اُتي شري آهي. وجيہ وڀوتي ڌُروَ نيتي بہ اُتي آهي. سرشٽيءَ جون نيتيون اچ آهن تہ سڀاڻي بدلجنديون . ڌُرهوَڪ تہ هڪ ماتر پرماتما ئي آهي. اُن ۾ پرويش ڏيارڻ واري نيتي ڌُرِوَ نيتي (سچي نيتي آهي. جيڪڏهن شري ڪرشڻ ۽ ارجن دواپر ڪال جا خاص مجيا وچن تہ اچ بہ تڏهن تہ اچ نہ ارجن آهي نہ شري ڪرشڻ. توهان کي نہ وجيہ ملڻ کپي ۽ نہ وڀوتي. تڏهن تہ گيتا توهانجي لاءِ وئرٿ آهي. پر نہ شري ڪرشڻ هڪ يوگي هو. انوراڳہ سان ڀريل هردي وارو مهاتما ئي ارجن آهي. اُهي سدائين رهن ٿا ۽ هميشہ رهندا. شري ڪرشڻ پنهنجي

واقفيت ڏيندي چيو تہ مان آهيان تہ اويڪت (لڪل)، پر جنهن ڀاوَ ڪي پراپت آهيان، اُهو ايشور سڀ ڪنهن جي هردي ڪوش ۾ نواس ڪري ٿو. هو سدائين آهي ۽ رهندو. سڀ ڪنهن ڪي اُنجي شرڻ ۾ وڃڻو آهي. شرڻ ۾ وڃڻ وارا ئي مهاتما آهن، انوراگي ۽ انوراگہ ئي ارجن آهي تنهن ڪري ڪنهن اسٿتپرگ يہ مهاپرش جي شرڻ ۾ وڃڻ تمام ضرورِي آهي، ڇاڪاڻ تہ اُهو ئي هنکي اُتساهہ بخشيندڙ آهي.

هن اڌياءُ ۾ سنياس جي سروپ کي صاف ظاهر ڪيو ويو آهي تہ سڀ ڪجهہ تياڳڻ ئي سنياس آهي. صرف ويسن ڌارڻ ڪرڻ ئي سنياس نہ آهي، بلڪ ان سان گڏ ايڪانت ۾ چنتن ڪندي مقرر ڪرم ۾ پنهنجي شڪتي سمجهي يا سمپورڻ سان گڏ هميشہ ڪوشش ۾ لڳل آپرَهاريہ آهي. پراپتي سان گڏ سمپورڻ ڪرمن جو تياڳہ ئي سنياس آهي، جو موکش وانگر آهي. اها ئي سنياس جي چرم سيما آهي ا هاٹي-

’’اوم تَتِسدِ تہِ شريمد ڀڳود گيتا سوُ پَنِشَتِسوُ برهم ودياام يوگشاستري شري ڪرشڻ ارجُنسموادي ’’سنياس يوگو‘‘ ناماشٽا دَشو ڏيايهَہ ا ا ١٨ ا ا ا

ان طرح شريمدڀڳود گيتا روپي اُپنشد ايومِ برهم وديا ۽ يوگہ شاستر وشيہ شري ڪرشڻ ۽ ارجن جي سنواد ۾ ’’سنياس يوگہ‘‘ نالي ارڙهون اڌياءُ پورڻ ٿئي ٿو.

اِتيِ شريمَتپرَمَهَنِس پرمانندسيہ شِشِيہَ سوامي اڙگڙانندِ ڪرِتي شريمد ڀڳودِ گيتا يا ’’يٿارٿگيتا‘‘ ڀاشِيہ ’’سنياس يوگو‘‘ نام اشٽادشوڏيايَهہ : ا ا ١٨ ا ا

ا ا هري اوم تَتِ سَتِ ا ا

اُپَشَمَ (اندرين کي روڪڻ)

گهڻو ڪري ماڻهو سمالوچنا ۾ نيون ڳالهيون ڳولهيندا آهن : پر حقيقت ۾ سچ تہ سچ ئي آهي. اُهو نہ نئون ٿيندو آهي نہ پراڻو ٿيندو آهي. نيون ڳالهيون تہ اخبارن ۾ ڇپجنديون آهن، جي مئل ۽ اُپرندڙ گهٽنائون آهن. ستيہ نہ بدلجندڙ آهي، تہ ڪو ٻيو چوي بہ ڇا. جيڪڏهن چوي ٿو، تہ اُن ڪجهہ پاتو ئي ڪونهي. هر هڪ مهاپرش جيڪڏهن هلندي هلندي اُن لڪشيہ منزل تي پهچندو، تہ هڪ ئي ڳالهہ چوندو. هو سماج اندر ڌار ڪونہ وجهندو، جيڪڏهن وجهي ٿو تہ سِڌَ آهي تنهن پاتو ڪونهي. شري ڪرشڻ بہ اُن ستيہ کي پڌائين ٿا، جيڪو اڳين مهاپرشن ڏنو هو، پاتو هو ۽ آئيندهہ ۾ ٿيندڙ مهاپرش بہ جيڪڏهن پائيندا تہ اُهو ئي چوندا.

مهاپرش ۽ اُنهجي ڪاريہ پرڻالي (طريقو)۔

مهاپرش دنيا ۾ ستيہ جي نالي ۾ ڦهليل ستيہ- وانگر پرتيت ٿيڻ وارين ڪُريتن جو شمن (شانت) ڪري ڪلياڻ جو پٽ ظاهر ڪري ڇڏين ٿا. هيءَ راهہ بہ دنيا ۾ پهرين کان ئي آهي، پر اُنهن جهڙا ساڳيا، اُن طرح ياسڻ واريون انيڪ راهون پرچلت ٿي وڃن ٿيون. اُنهن مان ستيہ کي ڇاڻڻ ڪنن تي پوي ٿو تہ حقيقت ۾ ستيہ ڇا آهي. مهاپرش ستيہ ۾ استٿت هئڻ سبب ستيہ جي پهڇان ڪرائين ٿا. اُنکي نشڇت ڪن ٿا ۽ ستيہ طرف سامهون هئڻ لاءِ سماج کي اُتساهہ ڏين ٿا- اهو ئي رام ڪيو، اهو ئي مهاوير ڪيو، اهو ئي مهاتما ٻُڌ ڪيو، اهو ئي يسوح مسيح ڪيو، اها ئي ڪوشش محمود ڪئي. ڪبير، گرونانڪ، وغيره سيني ائين ڪيو. مهاپرش جڏهن دنيا مان هليا وڃن ٿا پنيان رهيل لوڪ اُنهنجي پڌايل راهہ تي نہ هلي اُنهنجي جنم

اسٿان، مرتيو اسٿان انهن اسٿانن کي پوڄڻ لڳن ٿا. جيتوڻيڪ شروعات ۾ اهو اُنهنجي سمرتي کي سنوارين ٿا پر وقت گذرڻ ڪانپوءِ پير ۾ پئجي ٿا وڃن ۽ اُهو ئي پرم پرمپرا جو روپ وٺي ٿو.

يوگيشور شري ڪرشڻ به اُن وقت سماج ۾ ستيه جي نالي ۾ پلجندڙ ريت-رواج جو کنڊن ڪيو سماج کي سوڌي پٽ تي ڪڙو ڪيو. ٢-١٦ ۾ هنن چيو ته ارجن ! است وستوءَ جو ته ڪو وجود ئي نه آهي ۽ ستيه جو ٽنهي ڪالن ۾ آڀاوُ نه آهي. ڀڳوان هئڻ جي ڪارڻ مان ئي هيءُ پنهنجي پاران نٿو چوان بلڪ اُنهن جو فرق تَتوَرشين ڏٺو، اُهو ئي مان چئي رهيو آهيان. تيرهين اڌياءَ ۾ هنن ڪيتر- ڪيتر گيه جو ورنن انهي پرڪار سان ڪيو جو ”رِشِڀِرِبَهوڌاگيتَمِ“ رشين دواران ڳايو ويو آهي. ارڙهين اڌياءَ ۾ تياڳ ۽ سنياس جو تَتوَ ٻڌائيندي اُنهن چئن متن، ويچارن مان هڪ چونڊيو ۽ اُن جو سمرٿن ڪيو.

سنياس :- ڪرشن ڪال ۾ اگنيءَ کي نه ڇهڻ وارا توڙي چنتن جو به تياڳ ڪري پاڻ کي يوگي، سنياسي چوائڻ وارن جو سمپردايه به پلجي رهيو هو. ان جو کنڊن ڪندي هنن ظاهر ڪيو، صاف ڪيو ته گيان مارگ جي انوسار ڪرمن کي تياڳڻ جو وڌان ڪونهي. ڪرم ته ڪرڻو ئي آهي. ڪرم ڪندي ڪندي ساڌنا ايتري سوکيم ٿي وڃي ٿي جو سڀني سنڪلپن جو اياءُ ٿي وڃي ٿو، اهو پورڻ سنياس آهي. وچ رستي ۾ سنياس نالي ڪابه وستو ڪونهي. فقط ڪريائن کي تياڳي ڇڏڻ سان توڙي اگني نه ڇهڻ سان نه ته ڪو سنياسي ٿيندو آهي ۽ نه يوگي (جنهنکي اڌياءَ ٻئين، ٽئين، پنجين ، ڇهين ۽ خاص ڪري ارڙهن اڌياءَ ۾ ڏسي سگهي ٿو.)

ڪرم:- اهڙي ئي پرانتي، غلطفهمي ڪرم جي سنبنڌ ۾ ملي ٿي. اڌياءُ ۲-۳۹ ۾ هنن ٻڌايو ته ارجن ! هيلتائين هيءَ ٻُڌي تنهنجي لاءِ سانکيه يوگ جي باري ۾ چئي ويئي ۽ هاڻي ان کي تون نشڪام ڪرم جي باري ۾ ٻُڌ.اُن سان ملي تون ڪرمن جي ٻنڌن جو چڱيءَ طرح ناس ڪري سگهندين. ان جو ٿورو ئي آچرڻ مهان جنم-مرڻ جي ڊپ کان اُڌار ڪرڻ وارو ٿيندو. هن نشڪام ڪرم ۾ نشچياتمڪ ڪريا هڪ ئي آهي، ٻُڌي هڪ ئي هي، ڊِشا به هڪ ئي آهي؛ پر اوويڪين جي ٻُڌي اننت شاخائن واري آهي، تنهن ڪري ڪرم جي نالي تي انيڪ ڪِريائن جو وستار ٿا ڪري وٺن. ارجن ! تون مقرر ڪرم ڪر، ارٿات ڪِريائون گهٽيئي آهن، اُهو ڪرم نه آهن ڪرم ڪا نِرڌارت دشا آهي. ڪرس۾ ڪا اهڙي وستو نهآهي. جو جنم جنمانترن کان هلندڙ شريرن جي ياترا جو انت ڪري ٿا ڇڏين. جيڪڏهن هڪ ئي جنم ونڻو پوي ته ياترا پوري ڪٿي ٿي؟

يگيه:- اهو نِيَتِ (مقرر) ڪرم آهي ڪهڙو؟ شري ڪرشڻ صاف ظاهر ڪيو ته ”يگيارٿا تِڪَرمَڻو نَيترَ لوڪو يَم ڪَرِم بنڌنه“ ارجن ! يگيه جي پرڪريا (گهڻو اُتساهه) ئي ڪرم آهي. ان کانسواءِ دنيا ۾ جو ڪجهه ڪيو وڃي ٿو، اُهو هن لوڪ جو ٻنڌن آهي، نه ڪو ڪرم.ڪرم ته هن سنسار ٻنڌن کان موڪش ڏياري ٿو. هاڻي اُهو يگيه ڇا آهي، جنهن کي ڪرم ڪندڙ ڪري ته ڪرم جي ٻجاوري ٿي سگهي؟ اڌياءَ چوٿين ۾ شري ڪرشڻ تيرهن چوڏهن طريقن سان يگيه جو ورنن ڪيو، جيڪي سڀ ملي پرماتما ۾ پرويش ڏيارڻ واري وِڌِي-خاص جو چترڻ آهي- جو سواس سان، ڌيان سان، چنتن ۽ اندرين جي سنجم وغيره سان سِڌِ ٿيڻ وارو آهي. شري ڪرشن اهو به صاف ڪيو ته پوئتڪ سمپتين سان سِڌِ ٿيڻ وارو يگيه تمام خصيص آهي، تمام

نندو آهي، توهين ڪروڙ جو ھَوَنُ ڇو نہ ڪيو. سمپورڻ يڳيہ من ۽ اندرين جي اندرين (آنترڪ) ڪريا سان سِڌِ ٿيڻ وارا آهن. پورڻ ٿيڻ تي يڳيہ جنھنجي سرشٽي ڪري ٿو، ان امرت تَتِوَ جي ڄاڻ جو نالو گيان آهي. اُن گيان امرت جي پيئڻ وارا يوڳي سناتن برھم ۾ پرويش پائي وڃن ٿا. جنھن ۾ پرويش پائڻو ھو پائي ئي ورتو، تہ پوءِ اُن پرش جي ڪرم ڪرڻ سان ڪوئي پريوجن نہ آهي. تنھنڪري ياونماتر ڪرم اُن ساڪياتڪار سان گڏ گيان ۾ باقي ٿي وڃن ٿا. ڪرم ڪرڻ جي بندن کان ھو مڪت ٿي وڃي ٿو. ان طرح نِرِڌارت يڳيہ کي ڪاريہ روپ ڏيڻ ڪرم آهي. ڪرم جو شڌارٿ آهي .

آرڌنا :- ھي مقرر ڪرم، يڳيارٿ ڪرم يا تَدَرِٿَ ڪرم کانسواءِ گيتا ۾ ٻيو ڪوئي ڪرم نہ آهي. اُن تي شري ڪرشن ڄڳھہ ڄڳھہ تي زور ڏنو آهي.اڌياءَ ڇھين ۾ ان کي ھنن ”ڪارِيَمِ ڪَرِمَ“ چيو. اڌياءَ سورھين ۾ ٻڌايو تہ ڪام، ڪروڌ ۽ لوڀ کي تياڳڻ سان ئي ھي ڪرم شروع ٿئي ٿو، جو پرم شريہ کي ڏيارڻ وارو آهي. سنسارڪ ڪرمن ۾ تہ جو جيترو رڌل آهي، اُن وٽ ڪام، ڪروڌ ۽ لوڀ اوترو ئي وڌيڪ سڄايل ڏسڻ ۾ اچن ٿا، طاقتور پاتا وڃن ٿا. انھي نِيَتِ ڪرم کي اُنھن شاستر وڌان ۾ چيل ڪرم جو نالو ڏنو. گيتا پاڻ ۾ پورڻ ۽ پھريون شاستر آهي. سيني کان مٿي شاستر ويد آهي. ويدن جو سار اُپنشد آهن ۽ اُنھن سيني جو سارانش (تاتپرج) يوگيشور شري ڪرشن جي ھيءَ ئي واڻي گيتا آهي. سترھين ۽ ارڙھين اڌياءَ ۾ بہ شاستر وڌيءَ سان نرڌارت ڪَرم، مقرر ڪرم، ڪرتويہ ڪرم ۽ پڄ ڪرم سمجھائي اُنھن ۾ وري وري پڪ ڏياري آهي تہ مقرر ڪرم ئي پرم ڪلياڻ ڪاري آهن.

يوگيشور شري ڪرشن جي ايتري زور ڏيڻ تي بہ توهين ان

مقرر ڪرم ڪي نہ ڪري، شري ڪرشڻ جو چوڻ نہ مڃي الٽيون سڌيون ڪلپنائون ڪيو ٿا تہ جو ڪجھہ سنسار ۾ ڪيو وڃي ٿو، ڪرم آهي. ڪجھہ بہ تياڳڻ جي ضرورت نہ آهي فقط ڦل جي ڪامنا نہ ڪريو تہ ٿي ويو نشڪام ڪرم يوگہ ڪرتويہ پاونا سان ڪريو-ٿي ويو تہ ڪرتويہ يوگہ، ڪجھہ بہ ڪريو نارائڻ کي سمپرڻ ڪري ڇڏيو- تہ ٿي ويو ۽ سمرپڻ يوگہ. اهڙيءَ طرح يگيہ جو نالو ايندي ئي اسين پوت يگيہ، پترِ يگيہ، پنج يگيہ، وشنوءَ جي نمت ڪرڻ وارو يگيہ، جو قلعو ناهي ٿا ڇڏيو ۽ اُن جي ڪريا ۾ سواها چئي بيهي ٿا رهو. جيڪڏهن شري ڪرشڻ صاف نہ چيو هجي، تہ اسين ڪجھہ بہ ڪريون. جيڪڏهن ٻڌايو هو تہ جيترو چيو آهي اوترو ئي مڃيون. پر اسين مڃي نٿا سگهون. وراثت ۾ انيڪ ريتيون رواج، پوڄا ۽ اُن جا نمونا اسانجي دماغ ۾ جڪڙيا پيا آهن. ٻاهيرين وشين پدارٿن کي بہ اسين وڪٽي پڄي بہ سگهون ٿا، پر اڳيان ويچار دماغ ۾ ويهي اسان سان گڏ هلن ٿا. شري ڪرشڻ جي شبدن کي بہ اسين انهي جي آڌار ۾ ڍَلي گرهڻ ڪيون ٿا. گيتا تہ تمام ٻُڌيءَ کي کولڻ واري، سرل سنسڪرت ۾ آهي. توهين ڪڏهن بي خيالو بہ ڪڍو تہ ڪڏهن بہ شڪ نہ ٿيندو. اها ئي ڪوشش هن ڏنل پستڪ ۾ ڪئي ويئي آهي.

يُڌ :- جيڪڏهن يگيہ ۽ ڪرم، ٻنهي سوالن کي سچ پچ سمجھون تہ يڌ، ورڻ-ويوسٿا، ورڻ سنڪر، گيان يوگہ، ڪرم يوگہ يا ٿوري ۽ سچي گيتا ئي توهان جي سمجھہ ۾ اچي وڃي. ارجن لڙڻ نٿي چاهيو، هو ڌنش ڦٽي ڪري رٿ جي پنئين پاسي ويهي رهيو؛ پر يوگيشور شري ڪرشڻ هڪ ئي ڪرم جي سکيا ڏيئي ڪرم کي فقط درڍ ئي نہ ڪرايو بلڪ ارجن کي اُن ڪرم تي هلائي بہ ڇڏيو. يڌ ٿي ان ۾ ڪو شڪ نہ آهي. گيتا جا پندرهن

ويهن سلوڪ ائين ئي آهن جن ۾ ور ور چيو ويو ارجن! تون يڌ ڪر، پر هڪ بہ شلوڪ نہ آهي جنهن ۾ ٻاهرين مارڪُٽ جو سمرٿن ڪيو ويو هجي (ڏسو اڌياءَ ٢،٣،١١،١٥ ۽ ١٨) چاڪاڻ جنهن ڪرم تي زور ڏنو ويو اُهي آهن مقرر ڪرم، جي ايڪانت ديش جي شيوا سان، چت ڪي سڀ طرف کان سميٽي ڌيان ڪرڻ سان ٿئي ٿو. جڏهن ڪرم جو اهو ئي سروپ آهي، چت ايڪانت ۾ ڌيان ۾ لڳل آهي تہ يُڌ ڪهڙي؟ جيڪڏهن گيتا جي پڇر ڇڏي ڏيو. توهانجي سامهون ارجن جهڙي يڌ جي ڪا بہ حالت آهيئي ڪونہ. حقيقت ۾ تڏهن بہ اها حالت ظاهر هئي ۽ اڄ بہ جيئن جو تيئن آهي. جڏهن چت کي سڀ طرفن کان سميٽي توهين هرديہ ڪوش ۾ ڌيان ڪرڻ لڳندا، تہ ڪام ڪروڌ راڳہ دويش وغيره وڪار توهانجي چت ڪي ٽِڪڻُ ڪونہ ڏيندا. اُنهن وڪارن سان سنگهرش ڪرڻ ۽ اُنهنجو انت ڪرڻ ئي يُڌ آهي. وشِوَ ۾ يُڌيون ٿينديون رهنديون آهن، پر اُنهن مان ڪلياڻ نہ پر اجايو وناش ٿئي ٿو. اُن کي شانتي چئون يا حالت. ٻي ڪائي شانتي تڏهن ٿي ملي، جڏهن هيءُ آتما پنهنجي پوترتا کي پائي ٿو. اها ئي فقط هڪ ماتر شانتي آهي، اها ئي فقط هڪ ماتر شانتي آهي، جنهن جي پنيان اشانتي ڪونهي. هيءَ شانتي ساڌنا سان ملي ٿي، ان جي لاءِ نِيَت (مقرر) ڪرم ڪرڻ جو وڌان آهي.

ورڻ :- هن ڪرم کي چئن ورڻن ۾ ورهايو ويو آهي. چنتن ۾ لڳن تہ سڀ ٿا؛ پر ڪوئي سواس-پساهہ جي رفتار کي روڪڻ ۾ سمرٿ هوندو، تہ ڪي شروع ۾ بہ ڪلاڪ چنتن ۾ ويهي بہ ڏهہ منٽ بہ پنهنجي پاسي نٿا ڏين. اهڙي استٿي وارو الپگيہ (ننڍو) ساڌڪ شودر درجي جو آهي.هو پنهنجي سپاويڪ سمرٿيءَ انوسار سلسليوارڪرم شروع ڪري. پوءِ ڪندي ڪندي وڌيہ، ڪتري ۽

برهمڻ درجي جي سمرتي اُن ۾ سياءَ ۾ ڊلجندي ويندي. هو وڌندو ويندو. پر اُهو برهمڻ جو درجو دوشن سان پريل آهي، چاڪاڻ تہ اجا اُهو برهم الڳہ آهي. برهم ۾ پرويش پائڻ سان هو برهمڻ بہ نٿو رهجي وڃي. ورڻ منعيل آهي چِترُ.هيءُ شرير توهانجو چتر نہ آهي. توهانجي مورت اهڙي آهي جهڙي توهانجي وِرتي آهي؟ شري ڪرشڻ چون ٿا- ارجن! پرش شرڌا ميہ آهي تنهنڪري ڪٿي نہ ڪٿي اُنجي شرڌا ضروري ٿيندي. جهڙي وِرتِي تهڙو پرش. ورڻ ڪرم جي سمرتي جو اندريون ماپ دنڊ آهي؛ پر ماڻهن مقرر ڪرم ڇڏي ٻاهر سماج ۾ جنم جي آڌار تي ورڻ مڃي پنهنجي آجيوڪا نشچت ڪري ڇڏي، جا هڪ سماجڪ ويوسٿا ماتر هئي. هو ڪرم جي يٿارٿ روپ کي ٽوڙين مروڙين ٿا، جنهن مان اُنهن جي ڪوکلي مريادا ۽ آجيوڪا کي چوٽ نہ لڳي. وقت گذرڻ تي ورڻ جو آڌار صرف جنم ئي ٿيڻ لڳو. اهڙو ڪجهہ نہ آهي. شري ڪرشڻ چيو، چئن ورڻن جي سرشٽي مون ڪئي. ڇا ڀارت کان ٻاهر سرشٽي نہ آهي؟ ٻين هنڌ تہ انهن جاتين جو وجود ئي ڪونهي. ڀارت ۾ انهنجي اندر لکين جاتيون ۽ اُپ جاتيون آهن. شري ڪرشڻ ڇا منش کي ورهايو هو؟ نہ؛ گُڻَ ''ڪَرمَ وڀاڳشهہ''گڻ جي آڌار تي ڪرم وراهيا ويا. ڪرم سمجهہ ۾ اچي ويا، تہ ورڻ سنڪر جو سچو روپ توهين سمجهڻ لڳندا.

ورڻ سنڪر:- هن ڪرم پٿ کان الڳہ ٿيڻ ئي ورڻ سنڪر آهي.آتما جو شڌ ورڻ آهي پرماتما. اُن ۾ پرويش ڏيارڻ وارن ڪرمن کان هٽي پرڪرتيءَ ۾ ملي وڃڻ ئي ورڻ سنڪر آهي. شري ڪرشڻ صاف ظاهر ڪيو تہ هن ڪرم کي ڪرڻ بنا اُن سروپ کي ڪوبہ نٿو پائي ۽ پراپتي وارن مهاپرشن کي ڪرم ڪرڻ مان نہ ڪوئي لاڀ آهي ۽ نہ ڇڏي ڏيڻ سان هاجي. پوءِ بہ

لوڪ-سنگرهہ لاءِ هو ڪَرم ۾ وَرِتَنِ ٿا. اُنهن مهاپرشن وانگر مونکي بہ پراپت ٿيڻ يوگيہ ڪا بہ وستو اپراپت نہ آهي پوءِ بہ مان پنيان رهندڙن لوڪن جي ڀلي جي اڇا سان ڪَرم ۾ ئي رڌل رهان ٿو. جيڪڏهن نہ ڪريان تہ سڀ ورڻ سنڪر ٿي وڃن. استرين جي بد چال ٿيڻ سان ورڻ سنڪر ٿيڻ تہ ٻُڌو ويو آهيپر هتي شري ڪرشڻ چون ٿا تہ سروپ ۾ اسٿت ٿيل مهاپرش ڪرم نہ ڪري تڏهن بہ لوڪ ورڻ سنڪر ٿي وڃن. اُن مهاپرش جو نقل ڪري آرڌنا بند ڪرڻ سان هو پرڪرتيءَ ۾ ڀٽڪندا رهندا، ورڻ سنڪرتي ويندا؛ چاڪاڻ تہ ان ڪرم کي ڪري هي اُن پرم نشڪام پد جي اسٿتي کي، پنهنجي شڌ ورڻ پرماتما کي پاتو وڃي سگهي ٿو.

گيان يوگ ۽ ڪرميوگ :- ڪرم هڪ ئي آهي، مقرر ڪرم، آرڌنا، پر اُن کي ڪرڻ جا ٻہ نظريا آهن. پنهنجي شڪتي کي سمجهي، هاڃي-لاڀ جو نرنئہ ڪري ان ڪرم کي ڪرڻ ”گيانيوگ“ آهي، هن مارگ جو ساڌڪ چاڻي ٿو تہ ”اڄ منهنجي هيءَ اسٿتي آهي، اڳيان هن ڀومڪا ۾ داخل ٿي ويندس. پوءِ پنهنجي سروپ کي پراپت ڪندس“. ان ڀاونا کي ڌاري ڪرم ۾ پرورت ٿئي ٿو. پنهنجي اسٿتيءَ جو گيان رکي هلي ٿو، تنهنڪري گيان مارگي چيو وڃي ٿو. سمرپڻ سان گڏ اُن ڪرم ۾ پرورت ٿيڻ، هاڃي لاڀ جو نرنيہ اِشٽ جي مٿان وجهي هلڻ نشڪام ڪرم يوگ، ڀڳتي مارگ آهي. ٻنهي کي اُتساهہ ڏيڻ وارو سٽگرو آهي. هڪ ئي مهاپرش ڪان سکيا وٺي هڪ پاڻ تي ڀاريندڙ ٿي اُن ڪرم ۾ پرورت ٿئي ٿو ۽ ٻيو اُن کان سکيا وٺي، اُن تي آسرو رکي پرورت ٿئي ٿو. بس فرق ايترو ئي آهي. تنهنڪري يوگيشور شري ڪرشڻ چيو-سانکيہ (گيان) دواران جو پرم ستيہ ملي ٿو. جو ٻنهي کي هڪ ڏسي ٿو اُهو ئي سچ پچ

ڏسي ٿو. جو ٻنهي جي ڪريا ٻڌائڻ وارو تَتِوَ درشي هڪ ئي آهي، ڪِريا به هڪ ئي آهي-آرڌنا. ڪامنائن جو تياڳ ٻئي ڪن ٿا، ڦل به هڪڙو ئي آهي-فقط ڪرم جا دِرِشٽي ڪوڻ ٻه آهن.

هڪ پرماتما :- مقرر ڪرم من ۽ اِندِرِيُنِ جي هڪ نرڌارت اندرين ڪريا آهي. جڏهن ڪرم جو اهو ئي سروپ آهي ته ٻاهر مندر، مسجد، چرچ ناهي ديوي ديوتائن جي مورتي يا نشان چٽرِ پوڄڻ ڪيستائين ٺيڪ آهي؟ ڀارت ۾ هندو چوائڻ وارو سماج(حقيقت ۾ سناتن ڌرمي آهن.اُنهنجي وڏن پرم ستيه کي کوجي، صاف ڪري ديش وديش ۾ اُنجو پرچار ڪيو. ان پنٿ تي هلڻ وارا وِشوَ ۾، دنيا ۾ ڪٿي به هجن، سناتن ڌرمي آهن. اهڙوگوُرو شالي(فخر جو باعث هندو سماج) ڪامنائن ڪان مجبور ٿي جدا جدا پرمن ۾ پئجي ويا. شري ڪرشڻ چون ٿا، ارجن! ديوتائن جي استان تي ديوتا نالي ڪا شڪتي نه آهي. جتي ڪٿي به منش جي شرڌا جهڪي ٿي، اُنجي اوٽ ۾ ڪڙو ٿي مان ئي ڦل ڏيان ٿو، هن جي شرڌا کي مظبوط ڪريان ٿو، ڇاڪاڻ ته مان ئي سروتر آهيان سڀ ڪجهه آهيان. پر هنجو اهو پوڄڻ بنا وِڌيءَ آهي، اُنجو ڦل به ناسونت آهي. ڪامنائن سان جن جي گ يان جي چوري ٿي ويئي آهي، اُهي موڙهه ٻُڌِي ئي ٻين ديوتائن کي پوڄين ٿا. ساتوڪ لوڪ ديوتائن کي پوڄين ٿا-راجسي يڪش ۽ راڪشسن جي پوڄا ڪن ٿا ۽ تامسي ڀوتن پريتن کي پوڄين ٿا. گ هور تپسيا ڪن ٿا. پر ارجن هو شرير ۾ اسٿت ڀوت سموادِيه ۽ انتهڪرڻ ۾ اسٿت مون پرماتما کي ڪِرِشِ (لوئين) ڪن ٿا نه ڪِ پوڄين ٿا.

اُنهن کي نشچيه ئي آسُري سڀاءُ سان مليل ڄاڻ ان ڪان وڌيڪ شري ڪرشڻ ڇا چوندو؟ هنن صاف چيو-ارجن! ايشور سڀني پراڻين جي هردي ۾ رهي ٿو، فقط اُن جي شرڻ ۾ وڃ، پوڄا جو

استان هرديہ ۾ آهي، ٻاهر نہ آهي. پوءِ بہ ماڻهو پٿر-پاٽي، مندر-مسجد، ديوين ديوتائن جو پيڇو ڪندا ئي رهن ٿا.ان سان گڏ شري ڪرشڻ جي مورت، صورت وڏائي ٿا چڙهين. شري ڪرشڻ جي ئي ساڌنا تي ٻل ڏيڻ واري ٻُڌ جي مورتي بہ ششن ٺاهي ورتي آهي ۽ لڳا پوڄا ڪرڻ(ديپ ڏيکاري)، جڏهن ڪِ ٻُڌ چيو هو- آنند ! مورتي پوڄا ۾ وقت نہ وڃائجانءِ.

مندر، مسجد، چرچ، تيرٿ، مورتيون ۽ سماڌين سان اڳين تي ويل مهاپرشن جي مهما ۽ سمرتي سڄائي وڃن ٿا جنهن سان سندن گيان جي کوجنا ڪرڻ جو سمرڻ ٿيندو ٿو رهي. مهاپرشن ۾ استري پرش سڀ هوندا آهن. جنڪ جي ڪنيا ’سيتا‘ اڳئين جنم ۾ هڪ برهم ڪنيا هئي. پنهنجي پتا جي پريرڻاسان پر برهم کي پائڻ جي لاءِ هن تپسيا ڪئي؛ پر سڦل ٿي نہ سگهي. ٻئي جنم ۾ هن رام کي حاصل ڪيو ۽ شڪتيوان اوناشي ۽ آدي شڪتيءَ جي روپ ۾ ظاهر ٿي، عزت پاتائين. نيڪ اهڙي طرح، راڄ ڪُل ۾ اُتپن ميرا ۾ پرماتماجي ڀڳتيءَ جو اڳيون ٻج هو. سڀ ڪجهہ ڇڏي هوءَ ڀڳوان جي چنتن ۾ لڳي ويئي.تڪليفون سنائين ۽ سڦل ٿي. انجي سمرتي گڏ ڪرڻ لاءِ مندر نهيا، سمارڪ نهيا جيئن سماج هن جي اُپديشن سان اُتساهت ٿي سگهن. ميرا سيتا يا انهي پڪش ۾ کوجنا ڪرڻ وارا هرهڪ مهاپرش اسانجا آدرش آهن.اسانکي اُنهن جي چرنن جي نشانن جي عزت ڪرڻ کپي؛ پر اِن کان وڌي پل ڪهڙي ٿيندي تہ جيڪڏهن اسين رڳ و اُنهن جي چرنن تي گل چاڙهي، چندن لڳائي پنهنجي فرض جي پورائي سمجهي ويناسين.

گهڻو ڪري جيڪو جنهنجو آدرش هوندو آهي، اُن جي مورتي، چتر، چاکڙيون، اُن جو استان يا اُنهن جي سنبنڌ ۾ ڪجهہ ڏسي- ٻڌي من ۾ شرڌا اُمڙي پوندي آهي. اهو تمام

سنو ئي آهي. اسين بہ پنهنجي گرديو پڳوان کي کچڙي ۾ نتا فتي کري سگهون چاکاڻ اُهو اسانجو آدرش آهي. اُنهن جي پريرڻا ۽ ڪٿن انوسار اسان کي هلڻو آهي. جيکو سروپ اُنهجو آهي، سلسليوار هلي اُنجي پراپتي اسانجو بہ مقصد آهي ۽ اها ئي يٿارٿ پوجا آهي. ايستائين تہ ٺيک آهي تہ جو حقيقتي آدرش آهي اُنجو نرادر نہ کريون، پر اُن تي پن-گل چاڙهڻ کي ئي پڳتي مڃي ويهڻ کي، ايتري کي ئي کلياڻ ساڌن مڃڻ سان اسين لکشيہ کان ڏاڍو پري ٿي پٺکي ويندااسين

پنهنجي آدرشن جي اُپديشن کي هرديہ ۾ رکڻ ۽ اُنهن جي هلڻ جي اتساهہ کي گرهڻ کرڻ لاءِ سمارک (سماڌي) جو اُپيوگہ آهي، چاهي اُن کي آشرم مندر، مسجد، چرچ، مَٺ، وهار، گ ردوارو ياکجهہ بہ نالو ڏيون. بشطريک اُنهن مرکزن جو سنبنڌ ڌرم سان ئي هجي تہ. جنهنجي مورتي آهي، اُن چا کيو؟ ۽ چا پاتائين؟ کيئن تپسيا کئي؟ کيئن پراپت کيو؟ صرف ايترو ئي سکڻ لاءِ اسين اُتي پهچون ٿا ۽ پهچڻ بہ کپي؛ پر جيکڏهن انهن استانن تي مهاپرشن جا چرن چنهہ نہ بڌايا ويا، کري سيکاريو نہ ويو، کلياڻ جي ويوسٿا نہ ملي تہ اُهي استان غلط آهن. اُتي توهان کي صرف پرمپرا ملندي. اُتي وڃڻ سان توهانجو نقصان آهي. هک اکيلي روپ ۾ گهر گهر ۾، گهٽي گ هٽيءَ ۾ وڃي اُپديش پهچائڻ جي پيٽ ۾ ساموهک اُپديشن مرکزن جي روپ ۾ انهن ڌارمک سنسٿان ۾ اسٿاپنا کئي ويئي آهي؛ پر وقت گذرڻ تي انهن اُتساهہ ڏيندڙ جڳهين کان ئي مورتي پوجا ۽ پرمپرائن ڌرم استان گرهڻ کري ورتا. اُتان ڀرم پلجي اُٿيا.

گرنٿ :- اهڙي طرح پستکن جو اڀياس کرڻ ضروري آهي، جنهن مان توهين اُن اعليٰ ڪِريا کي سمجهي سگهو،

جنهن کي يوگيشور شري ڪرشڻ مقرر ڪرم چيو آهي ۽ جڏهن اُهو سمجهه ۾ اچي وڃي تہ ترت ڪرڻ ۾ لڳي وڃون، ويسر ٿيڻ لڳي تہ وري اڀياس ڪجي. ائين نہ تہ پستڪ کي هٿ جوڙي ، پاٺيءَ جا چنبا ۽ چندن چٽڪائي رکي ڇڏيون. پستڪ مارگہ ڏيکارڻ وارا نشان آهن جيستائين اسين پهچون اوستائين ساٿ ڏين ٿا. ڏسندي ڏسندي اڳيان وڌندا هلون. مقصد طرف. جڏهن اِشٽ کي هردي سان پڪڙيندا تہ اُهو اِشٽ پستڪ بڻجي ويندو. هاڻي يادگيريون گڏ ڪرڻ نقصانڪاررڪ نہ آهي، پر انهن سمرتي نشانن جي پوڄا سان سنتشٽ ٿي وڃون، اهو نقصانڪار آهي.

ڌرم :- (اڌياءُ ٢٩-١٦-٢)يوگيشور شري ڪرشڻ جي انوسار - اسَتِ وَستو جو وجود ڪونهي، ۽ سَتِ جو ڪڏهن اڀاوُ ڪونهي. پرماتما ئي ستيہ آهي، پوتر آهي، اجر، امر، نہ بدلجندڙ ۽ سناتن آهي؛ پر اُهو پرماتما، اچنتِيہَ ۽ اگوچر آهي، چت جي ترنگن کان پري آهي. هاڻي چت کي روڪيون ڪئين؟ چت کي روڪي اُن پرماتما کي پائڻ جي خاص وِڌِي جو نالو ڪرم آهي. ان ڪرم کي ڪاريہ روپ ڏيڻ ئي ڌرم آهي، جوابداري آهي.

گيتا اڌياءُ ٢-٤٠) ۾ آهي تہ ارجن ! هن ڪرم يوگہ سان شروعات جو ناس نٿو ٿئي. هن ڪرم روپي ڌرم جو ٿورو بہ ساڌن جنم-مرتيو جي مهان ڀپ کان اُڌار ڪرڻ وارو آهي ارٿات ان ڪرم کي ڪاريہ روپ ڏيڻ ئي ڌرم آهي.

ان مقرر ڪرم (ساڌن پٿ) کي ساڌڪ جي سياءَ ۾ مليل سمرتيءَ انوسار چئن ڀاڱن ۾ ورهايو ويو آهي. ڪرم کي سمجهي منش جڏهن کان شروع ڪري ٿو، ان شروعاتي اوسٿا ۾ هو شودر آهي. نمبروار وِڌِي پڪڙ ۾ آئي تہ اُهو ئي وئشيہ آهي. پرڪرتيءَ جي سنگهرش جي سهڻ جو ٻل ۽ ويرتا اچڻ تي اُهو ئي شخص کتري ۽ برهم سان تَدروپ ههئڻ جي سمرتي- گيان (ضروري

چاڻ)، وگيان (ايشوري واڻيءَ جو ملڻ، اُن هستيءَ تي آڌار رکڻ جو ٻل اهڙيون يوگيتائون اچڻ تي اُهوئي برهمڻ آهي. ان کري يوگيشور شري ڪرشڻ (گيتا اڌياءُ ١٨-٤٦-٤٧هہ) چون ٿا تہ سپاءَ ۾ پائڻ واري سمرتيءَ انوسار ڪرم ۾ لڳڻ سِوَڌرم آهي. هلڪي ٿيڻ سان بہ سپاءَ ڪان کوجيل سِوَڌرم تمام پوتر آهي ۽ سمرتي گ ڏ ڪرڻ بنا ٻين جي وڌايل ڪرم جو پالڻ ڪرڻ، ريس ڪرڻ بہ نقصانڪار آهي. سِوَ ڌرم ۾ مرڻ بہبهترين آهي، تمام لايدائڪ آهي؛ چاڪاڻ وستر بدلائڻ سان بدلجڻ وارو تہ بدلجي نٿو وڃي. هنجي ساڌن جو سلسلو اُتان ڪان شروع ٿي ويندو، جتان ڪان ڇُٽي ويو هو. ڏاڪو ڏاڪو هلي هو پرم سڌي اوناشي پد کي پائي وٺندو.

ان تي وري زور ڏين ٿا تہ جنهن پرماتما مان سپني پراڻين جي اُتپتي ٿي آهي، جو هرهنڌ وياپت آهي، سپاءَ مان اُتپن ٿيل ٻل جي انوسار اُنکي چڱيءَ طرح پوڄي منش پرم سِڌيءَ کي پراپت ٿي وڃي و. ارٿات نشڇت وِڌيءَ سان هڪ پرماتما جو چنتن ئي ڌرم آهي

ڌرم ۾ پرويش ڪنهن کي آهي؟ ان کي ڪرڻ جو اڌڪار ڪنهن کي آهي؟ ان کي صاف ڪندي يوگيشور ٻڌايو تہ، ”ارجن ! اتنيت دُراچاري بہ جيڪڏهن انِيَنيہ ڀاوَ سان منهنجو ڀڄن ڪري ٿو (انِيَنيہ منعيٖ ٻيو نہ) مونکي ڇڏي ٻئي ڪنهنجو ڀڄن نہ ڪري فقط منهنجو ڀڄن ڪري ٿو تہ ”ڪشپرَم ڀَوَتيِ ڌرماتما“- هو جلدي ئي ڌرماتما ٿي وڃي ٿو، هنجي آتما ڌرم سان ملي وڃي ٿي“ هاڻي شري ڪرشڻ جي انوسار ڌرماتما اُهو آهي، جو هڪ پرماتما ۾ انِيَنہ وشواس سان لڳي ويو آهي. ڌرماتما اُهو آهي، جو هڪ پرماتما جي پراپتيءَ لاءِ مقرر ڪرم جو آچرڻ ڪري ٿو. ڌرماتما اُهو آهي، جو سپاءَ سان مليل سمرتيءَ انوسار

ٿيو؟ ڪڏهن بہ نہ. ڌرم جي نالي تي ڪاڪُريتي پلجي رهي هئي، اُها نشٽ ٿي. فيروز تغلق جي راڄ ۾ بيانا جو قاضي مُگيسُدين ويوسٿا ڏني تہ هندن کي پنهنجو منهن کولڻ گهرجي. جيڪڏهن ڪو مسلمان ٽُڪ اُچلائڻ ٿو چاهي تہ اُهو هندو تہ اُهو هندو دين دار(؟) ٿي ويندو؛ چاڪاڻ تہ اُن وٽ ڪو ڌرم ڪونهي. خراب ڇا ڇيو اُن؟ منهن ۾ ٽُڪڻ سان هڪ مسلمان بڻجندو، ڪوهہ ۾ ٽڪ اُچلائڻ سان تہ هزارين بڻجي وڃن ٿا.

خقيقت ۾ اُهي چور هئا يا اُن وقت جو هندو سماج؟ جن ان پرڪار ڌرم-پريورتن ڪري ڇڏيو، ڇا ڪوئي ڌرم پائي ورتائون. هندو مان مسلمان ٿي وڃڻ يا هڪ پرڪار جي رهڻ-ڪرڻ سان ٻئي جي رهڻ ڪرڻ ۾ وڃڻ ڌرم تہ نہ آهي. ان طرح يوجنا ٺاهي سازش جو پيڇرو ٺاهي جن اُنهن کي بدلايو، ڇا هو ڌرماتما هئا؟اُهي تہ اڃا بہ وڏيڪ ڪُريتِين جا شڪار هئا. هندو انهن ۾ وڃي ڦاسي پيا. اڻ سڌريل ۽ گمراهہ قبيلن کي سيپہ بڻائڻ لاءِ محمد وواهہ، طلاق، وصيئت، ڏيڻ وٺڻ، وياج، شاهدي، پراشڇت، روزي روٽي، کائڻ پيئڻ، رهڻ ڪرڻ وغيره جي باري، ۾ هڪ سماجڪ ويوسٿا ڏني توڙي مورتي پوڄا، شرڪ، ويڀچار، چوري، شراب، جوئا، ماءُ ۰-ڏاڏي وغيره سان وواهہ تي روڪ لڳائي سملئنگڪ(؟) ۽ رجسولا مئٽنن (ماهواري) روڪي روزي جي ڏينهن ۾ بہ اُن لاءِ ڍل ڏني. جنت ۾ گهٽين ئي سهٽين ۽ اڻ ڇتل حورن ۽ جوان ٻالڪن کي لوڀ ڏنو. اهو ئي ڪوئي ڌرم ڪونہ هو، هڪ پرڪار جي سماجڪ ويوسٿا هئي. اهڙو ڪجهہ ڇئي اُنهن واسنا ۾ ٻڏل سماج کي هتان گهمائي پنهنجي پاسي ڪيو. استرين کي جَنَت ۾ ڪيترا پرش ملندا؟ ان تي هنن سوچيو ئي ڪونہ. اهو انهن جو ڏوهہ ڪونهي، ڏوهہ هن ديش جي وقت ۽ حالتن جو هو، جنهن ۾ استرين جي ڪامنائن تي ڪنهنجو ڌيان ڪونہ

ويندو هو.

محمد صاحب جنهن کي ڌرم ٻڌايو، اُن تي ڪنهنجو ڌيان ڪونہ هو. اُنهن چيو هو تہ جنهن پرش جو هڪ بہ سواس ان خدا جي نام ڪانسواءِ خالي ويندو آهي، ان کي خدا قيامت ۾ ائين ئي پڇندو آهي، جيئن ڪنهن پاپيءَ کي پاپ جي بدران پڇيو وڃي. جنهنجي سزا آهي هميشه هميشہ لاءِ دوزخ، ڪيترا سچا مسلمان آهن، جن جو هڪ بہ سواس خالي نہ ويندو هو؟ ڪروڙن ۾ مشڪل ڪوئي هجي. باقي تہ سيني جا سواس خالي ٿي وڃن ٿا، جنهنجي سزا اُهائي آهي جيڪا پاپين کي ملندي آهي. ٻڌائڻ جي ضرورت ڪونهي، دوزخ. محمد ويوسٿا ڏني تہ جيڪو ڪنهن کي نٿو ستائي، جانورن کي چوٽ نٿو پهچائي، اُهو آڪاش مان خدا جو آواز ٻڌندو آهي.اهو ئي سيني اسٿانن لاءِ هو، پر پنين لاءِ هڪ رستو ڪڍيو تہ مڪي ۾ هڪ مسجد آهي، جنهن ۾ سائو گاهہ نہ ٽوڙڻ ڪپي، اُن مسجد ۾ ڪنهن جانور کي نہ مارڻ گهرجي، اُتي ڪنهن کي چوٽ نہ پهچائڻ گهرجي ۽ گهمي ڦري هو اُن دائري ۾ ڪڙا ٿي ويا. ڇا خدا جو آواز ٻڌڻ ڪان پهرين محمد ڪائي مسجد نهرائي هئي؟ ڪڏهن ڪنهن مسجد ۾ ڪا آيَت لٿي؟ اها ئي مسجد اُنهنجو اسٿان رهيو آهي، جنهن ۾ اُنهنجي يادگار محفوظ آهي. محمد جي اشاري کي تبريز ڄاتو هو، منصور ڄاتو هو، اقبال ڄاتو هو؛ پر هو مذهبي لوڪن جو شڪار بڻيا، اُنهن کي سزائون ڏنيون ويون. سقراط کي زهر پياريو ويو، ڄاڪاڻ تہ هو لوڪن کي ناستڪ بڻائي رهيو آهي. اهڙوئي الزام ايسا (يسوح مسيح) تي بہ لڳايو ويو، اُن کي ڦاسي ڏني ويئي، ڄاڪاڻ تہ هو آرام واري ڏينهن، موڪل جي ڏينهن ڪم ڪندو هو، انڌن کي درشٽي پردان ڪندو هو. ائين ئي ڀارت ۾ بہ آهي. جڏهن بہ

ڪوئي تَتوَ درشٽي مهاپرش ستيہ جي طرف اشارو ڪري ٿو تہ هنن مندر، مسجد، مٺ، سمپردايہ ۽ تيرٿن مان آجيوڪا هلي ٿي،هاءِ هاءِ ڪرڻ لڳن ٿا، اڌرم، اڌرم چلائڻ لڳن ٿا. ڪن ڪي لکن ڪروڙن جي ڪمائي آهي، تہ ڪن جي اُن تي دال روٽي هلي ٿي. سچي پرچار ۾ اُنهن جي آجيوڪا ۾ خطرو ڏسڻ ۾ ٿو اچي. هو سچ کي اُپرڻ نٿا ڏين ۽ نہ ڏيئي سگهندا. ان ڪانسواءِ هنن جي وروڌ جو ڪارڻ ڪونهي. سُدؤر ڪال ۾ اها سمرتي چو گڏ ڪئي ويئي آهي، ان جي هنن کي ڪا ڄاڻ ڪونهي.

گرهستين جا اڌڪار :۔ گهڻو ڪري لوڪ پڇندا آهن تہ جڏهن ڪرم جو اهو سروپ آهي، جنهن ۾ ايڪانت ديش ۾ شيوا، اِندرِيُنِ جو سنجم، سدائين لڳاتار چنتن ۽ ڌيان ڪرڻو آهي، تڏهن تہ گيتا گرهستين لاءِ ڪم جي نہ آهي تڏهن تہ گيتا صرف ساڌن جي لاءِ آهي. اهڙو ڪجهہ بہ ڪونہ آهي. گيتا بنيادي طرح ان جي لاءِ آهي، جو هن پَٿ جو راهگير آهي، خاص ڪري ان لاءِ بہ آهي، جو هن پٿ جو پٿڪ بڻجڻ ٿو چاهي. گيتا ماَتوجاتيءَ لاءِ سمان مَتو رکي ٿي. سنُن گرهستين لاءِ تہ هنجو خاص اُپيوگہ آهي؟ چاڪاڻ اُتان ئي ڪرم شروع ٿئي ٿو.

شري ڪرشڻ چيو هو، ارجن ! هن نشڪام ڪرم يوگہ جي شروعات جو بہ ناس نٿو ٿئي. هنجو ٿورو بہ ساڌن جنم مرڻ جي مهان ڊپ کان اُڌار ڪرائي ئي ڇڏي ٿو. توهين ئي ٻڌايو تہ ٿورو ساڌن ڪير ڪندو؟ گرهستي يا وِرڪت؟ گرهستي ئي اُن لاءِ ٿورو وقت ڏيندو. اهو اُن لاءِ ئي آهي (اڌياءُ ۴-٣٦) ۾ چيو- ارجن! جيڪڏهن تون سيني پاپين کان بہ وڌيڪ پاپ ڪرڻ وارو آهين، تڏهن بہ گيان روپي ٻيڙيءَ سان بنا شڪ پار ٿي ويندين. وڌيڪ پاپي ڪير آهي؟ جو لڳاتار لڳو پيو آهي يا جو هاڻي لڳڻ ٿو چاهي؟ هاڻي سد گرهست آشرم کان ئي ڪرم جي شروعات

آهي. اڌياءِ (٦-٤٥-٣٧) ۾ ارجن پڇيو ڀڳوان ! ڏلي ڪوشش ڪرڻ وارو شرڌاوان پرش پرم گتيءَ کي نہ پائي کھڙي درگتيءَ کي پراپت ٿيندو؟ شري ڪرشڻ چيو ارجن ! يوگہ ۾ چلائمان ٿيل ڏلي ڪوشش ڪرڻ وارو پرش جو بہ ڪڏھن وناش نٿو ٿئي. اُهي يوگہ ڀرشٽ شريمان ('شُچينام' شڌ (ستيہ) آچرڻ وارا ئي شريمان آهن) وٽ جنم وٺي يوگي ڪُل ۾ پرويش پائي وڃي ٿو، ساڌَن طرف ڇڪجي وڃي ٿو ۽ انيڪ جنمن ۾ هلي اُتي پهچي وڃي ٿو، جنهنجو نالو پرم گت ارٿات پرم ڌام آهي. اها ڏلي ڪوشش ڪير ٿو ڪري؟ يوگہ ڀرشٽ ٿي هو ڪٿي جنم وٺي ٿو؟ گرهست ئي تہ نهيو. اُتان هو ساڌَن لاءِ پرورت ٿيندو آهي (اڌياءُ٩-٣٠) ۾ اُنهن چيو آهي تہ وڏو دُراچاري بہ جيڪڏهن انِيَنيہ ڀاوَ سان منهنجو ڀڄن ڪري،تہ اُهو ساڌو ئي آهي ڇاڪاڻ تہ هو وشواس سان، نشچي سان صحيح رستي تي لڳي ويو آهي. اتينت دُراچاري ڪير هوندو؟ جو ڀڄن ۾ پرورت ٿي ويو آهي اُهو يا اُهو جنهن اجا شروعات ئي ڪونہ ڪئي آهي. اڌياءُ ٩-٣٢ ۾ چيو - استري، وئشيہ، شودر يا پاپ جوڻيءَ وارو ئي ڇو نہ هجي، منهنجي آڌار تي ساڌن ڪري پرم گت پائين ٿا. هندو هجي، عيسائي هجي، مسلمان هجي- شري ڪرشڻ اهڙو ڪجھہ نٿو چوي، تمام دُراچاري پاتڪي ئي ڇو نہ هجي، منهنجي شرڻ ۾ اچي پرم گت پائين ٿا. هاڻي گيتا مانَوَ ماتر جي لاءِ آهي. سد گرهست آشرم ۾ ئي ان ڪرم جي شروعات آهي- نمبروار ڪرم سان اُهوئي سد گرهستي يوگي بڻجي ٿو، پورڻ تياڳي ٿي وڃي ٿو ۽ تَتوَ جو دويہ درشن ڪري پرم ۾ پرويش پائي وڃي ٿو، جنهن کي شري ڪرشڻ چيو تہ گياني منهنجو سروپ آهي.

استري :- گيتا جي انوسار شرير هڪ وستر آهي ڪپڙو

آهي. جيئن پراڻي وستر کي ڇڏي منش نئون وستر ڌارڻ ڪري ٿو، ٺيڪ اهڙي طرح پوتن وغيره جو سوامي آتما هن شرير روپي وستر کي تياڳي ٻيو شرير (وستر ڌارڻ ڪري ٿو وٺي. توهين پنڊ روپ ۾ استري آهيو يا پرش، اهي وسترن جا روپ آهن.

سنسار ۾ پرش ٻن پرڪارن جا آهن. ڪشر ۽ اکشر. سيني پراڻين جو شرير ڪشر پرش ۽ بدلجندڙ روپي پرش آهي. من سان گڏ اندريون جڏهن شانت ٿي وڃن ٿيون، تڏهن اهو ئي اکشر پرش آهي. اُنجو ڪڏهن وناش نٿو ٿئي. اها پڄن ڪرڻ جي اوسٿا آهي.

استرين جي لاءِ ڪڏهن سنمان، تہ ڪڏهن اپمان جي ڀاونا ٻڌي ئي رهندي آهي؛ پر گيتا جي امر واڻيءَ ۾ اهو آهي تہ شودر (الپگيہ) وئشيہ (وِدِي پراپت) استري- پرش ڪوئي ڪير بہ ڇو نہ هجي، منهنجي شرڻ ۾ اچي پرم گتي کي پراپت ٿين ٿا. هاڻي ان ڪلياڻ- پٿ ۾ استرين جو بہ اِهو ئي استان آهي، جو هڪ پرش جو آهي.

يُوتڪ سمرڌي (سنساري پدارٿ). گيتا پرم ڪلياڻ تہ ڏئي ٿي، تنهن سان گڏ منشن لاءِ ضروري سنساري شين جو بہ بندوبست ڪري ٿي. اڌياءَ(٩-٢٠-٢٢) ۾ يوگيشور شري ڪرشڻ چون ٿا تہ گهڻا ماڻهو مقرر ٿيل وِدِيءَ سان مونکي پوڄي بدلي ۾ سرڳہ جي ڪامنا ڪن ٿا. اُنهنکي وشال سرڳہ لوڪ ملي ٿو، مان ٿو ڏيان. جيڪو گهرندا، اُهو مون وٽان ملندو، پر يوڳڻ ڪانپوءِ سماپت ٿي ويندو ڇاڪاڻ تہ سرڳہ جا سکہ بہ ناسونت آهن. اُنهن کي وري جنم وٺڻو پوندو، ها ! مونسان سنبنڌ هئڻ ڪري اُهي ناس نٿا ٿين، ڇاڪاڻ مان ڪلياڻ سروپ آهيان. مان اُنهن کي يوڳہ جون شيون ڏيان ٿو ۽ آهستي آهستي نورت ڪرائي وري اُنهن کي ڪلياڻ ۾ لڳائي ٿو ڇڏيان.

ڪيتر :- جنهن پرماتما جي شري مک جي واڻي هيءَ گيتا آهي اُنهن پاڻ واقفيت ڏني، ”اِدَمِ شَريرَمِ ڪؤنتيہ ڪيتر مِتيَڀِي!“ ارجن هيءُ شرير ئي ڪيتر (ڪيت) آهي جنهن ۾ پوکيل ڀلو يا برو ڪرم جو ٻج سنسڪار روپ ۾ ڄمي ٿو ۽ وقت گذرڻ بعد سک -دک جو روپ وٺي ڀوڳہ جي روپ ۾ ملي ٿو. آسُري سمپد اڌم جوٽين ۾ وٺي وڃڻ لاءِ آهن، جڏهن تہ ديوي سمپد پرم ديو پرماتما ۾ پرويش ڏياري ٿي. ستگروءَ جي سنگت ۾ انهن ۾ اندرين يڌ جو آرنڀ ٿئي ٿو، اها ئي ڪيتر ۽ ڪيترگيہ جي لڙائي آهي.

ٽيڪا ڪار چون ٿا- هڪ ڪروڪيتر ٻاهر آهي ۽ ٻيو من جي اندر. گيتا جو هڪ ارٿ ٻاهريون آهي، ٻيو اندريون. پر اهڙو ڪجھ نہ آهي، وڪتا (ڳالهائڻ وارو) هڪڙي ڳالھ چوي ٿو، پر ٻڌندڙ پنهنجي ٻُڌيءَ جي آسري اُن کي پڪڙين ٿا. تنهنڪري انيڪ ارٿ ڀاسن ٿا.

ساڌن-پٿ تي سلسليوار هلي جيڪو بہ پرش شري ڪرشڻ جي ليول تي ڪڙو ٿيندو تہجيڪو درشيہ شري ڪرشڻ جي سامهون هو، اُهو ئي منهنجي سامهون ايندو. اهو ئي مهاپرش هنن جي من ۾ هلندڙ ڀاوَن کي، گيتا جي اشارن کي سمجهي سگهندو آهي، سمجهي سگهندو آهي.

گيتا جو هڪ شلوڪ بہ ٻاهريون چتر نٿو ڪري.

کائڻ، پائڻ، رهڻ توهين چاڙو ئي ٿا- رهڻ-سهڻ، مڃڻ، لوڪ ريتي نيتي ۾ د يش ڪال ۽ حالتن جي انڪول پريورتن پرڪرتيءَ جي دين آهي. ان ۾ توهان کي شري ڪرشڻ ڪهڙي ويوستا ڏئي ؟ ڪٿي چوڪرين جي گهٽائي آهي، بهو ووادن ٿين ٿا، تہ ڪٿي اُنهن جي سنکيا گهٽ آهي. ڪڏهن ڪيترن پائرن جي وچ ۾ هڪ پتني رهي ٿي ان ۾ شري ڪرشڻ ڪهڙي ويوستا

ڏئي. ٻين مهاپاري يڌ ڪانپوءِ جپان ۾ جَنَ‌سنکيا جي ڪمي مسئلو بڻجي پيئي، تہ ٽيهن ٻارن کي جنم ڏيڻ واري هڪ استري کي مدر لئنڊ(ديش جي ماتا) جو خطاب ڏيئي سمانت ڪيو هو. ويدن جي ڪال واري پارت ۾ پهرين ڏهہ سنتان اتپن ڪرڻ جو وڏان هو، هاڻي هڪ يا ٻہ‌ٻار ٽين تا، گهر ۾ چڱي جو نعرو لڳي رهيو آهي. جيڪڏهن هو يا نہ رهيا تہ ديش جي لاءِ چنتا جي ڳالهہ ڪونهي، سمسيا جو حل ئي ٽيندو آهي. شري ڪرشڻ جي ان ۾ ڪهڙي ويوستا دين؟

شرييم :- خوشي، پلو پاڳ : ڪام، ڪروڌ، لوڀ موهہ جا ڪتي اسڪول ڪونہ ڪليا آهن، پوءِ بہ ڇوڪرا، انهن وڪارن ۾ وڏن ۽ سياڻن کان وڌيڪ هوشيار نکرن تا. ان ۾ شري ڪرشڻ ڪهڙي سکيا ڏين؟ اهو سڀ تہ پرڪرتي دواران پاڻيهي پيو هلي. ڪڏهن ويد پڙهايا ويندا هئا،ڏَنر ويد -گدا يڌ سيکاري ويندي هئي، اڄ انهن کي ڪير ٿو سکي. اڄ تہ پستول هلائي رهيا آهن. پاڻيهي هٿيار هلائڻ جو يگہ آهي. ڪڏهن رٿ هلائڻ سکڻو پوندو هو، گهوڙن جي لِڏِ ڦتي ڪرڻي پوندي هئي- اڄ موٽرن جو تيل صفا ڪيو وڃي ٿو. ان ۾ شري ڪرشڻ ڇا ٻڌائي؟ ڇون تہ گهوڙن کي ائين نہ مَليو ! ٻاهر توهانکي ڪهڙي ويوستا ڏين؟ پهرين سوا‌ها ڇوڻ سان برسات ٽيندي هئي، اڄ من چاهيل فصل ونڻ لڳا آهن. يوگيشور ڇون تا تہ‌پرڪرتي کان اُتپن ٽيل گڻن دواران پروس ٽي منش حالتن انوسار ڍَلجِي ئي رهيو آهي. گُنَ پاڻ اُن کي ڍَلِجَڻَ ۾ مدد ڪن تا. پؤتڪ شاستر، سماج شاستر، شڪشا شاستر، ارٿ شاستر، ترڪ شاستر آهي گ هڙجندا رهن تا. هڪ بہ وستو اهڙي آهي، جا منش نٿو چاهي، نٿو سڃاڻي، جيڪو آهي سو هن وٽ پر اُن کي وسمرتي آهي. گ يتا ٻڌي ارجن جي اُها سمرتي، يادگيري موٽي آئي هئي.اُها

يادگيري آهي پرماتما جي، جو هرديہ-ديش ۾ هوندي بہ هن کان تمام پري آهي. ان کي منش پائڻ چاهي ٿو، پر رستو نٿو پائي. فقط ڪلياڻ پٿ کان ئي منش الڳ آهي. موهہ جو پردو اهڙو گهرو آهي تہ اُتي سوچڻ جو وقت بہ نٿو ملي. هنن مهاپرشن توهانجي لاءِ وقت ڏنو آهي، اُن ڪرم کي ظاهر ڪيو آهي، جنهنجي ڪرڻ جو آديش گيتا ۾ آهي. گيتا خاص اهو ئي سنديش ڏئي ٿي. پؤٿڪ شيون بہ ان مان ئي ملن ٿيون، پر شريہ جي پيٽ ۾ پريہ جي ڪا قيمت ڪونهي -اُهو اَموليہ آهي.

يوگہ پرداتا :ـ يوگہ کي پائڻ.

يوگيشور شري ڪرشن جي انوسار ڪلياڻ پٿ جي ڄاڻ، اُنجو ساڌن ۽ اُن جي پراپتي ستگروءَ مان ئي ٿئي ٿي. هتي هُتي ڀٽڪڻ تيرٿن تي وڃڻ يا گهڻي محنت ڪرڻ سان هي سڀ نٿو ملي، جيستائين ڪنهن سنت دواران نہ پراپت ڪيو وڃي.اڌياءُ ۴-۳۴ ۾ شري ڪرشڻ چون ٿا، ارجن ! تون ڪنهن تَتوَد رشي مهاپرش وٽ وڃي، چڱيءَ طرح ڏنڊوت پرڻام ڪري، بنا ڪپٽ جي شيوا ڪري، سوال ڪري اُن گيان کي پراپت ڪر. پراپتي جو صرف هڪ ئي اُپاءُ آهي. ڪنهن مهاپرش جي سنگت ۽ اُنجي شيوا. اُن جي چوڻ تي هلي يوگہ جو سَنِسِڌِ ڪال ۾ پائيندين. اڌياءُ ۱۸-۱۸ ۾ هنن ٻڌايو تہ پرتگياتا منعيِ تَتوَ درشي مها پرش گيان معنيِ ڄاڻڻ جي وِڌِي ۽ گييہ پرماتما-ٿنهي ڪرمن ۾ اتساهہ ڏيڻ وارا آهن. هاڻي شري ڪرشڻ جي انوسار مهاپرش ئي ڪرم جو ماڌيم، ذريعو آهي، نہ تہ پستڪ ! ڪتاب تہ هڪ نخسو آهي. نخسو رٽڻ سان ڪوئي نروڳي نٿو ٿئي بلڪ اُن تي عمل ڪرڻو آهي.

نرڪ :ـ اڌياءُ ۱۶-۱۶ ۾ آسُري سمپد جو ورنن ڪندي يوگہ

يشور شري ڪرشڻ ٻڌايو تہ انيڪ پرڪارن سان پرمت چت وارا، موهہ ۾ ڦاٿل آسُري سياءَ وارا منش اپوتر نرڪ ۾ ڪِرن ٿا. سوال سپاويڪ آهي تہ نرڪ آهي ڪهڙو ۽ ڪنهن کي چئجي ٿو؟ ان ڪِرَم ۾ صاف ٿا ڪن تہ مونسان دويش رکڻ وارن مطلبي ماڻهن کي وري آسُريءَ جوڻين ۾ ڪيرايان ٿو، گهور آسُري جوڻين ۾ ڪيرايان ٿو اهو ئي نرڪ آهي. هن نرڪ جو دروازو آهي، هنن ٻڌايو تہ ڪام، ڪروڌ ۽ لوڀ ٽيئي نرڪ جا دروازا آهن. جنهن ۾ آسُري سمپد ڪني ٿئي ٿي. تنهنڪري وري وري جيتن پتنگن، جانورن وغيره جوڻين ۾ اچڻ ئي نرڪ آهي.

پند دان :- پهرئين اڌياءَ ۾ دک ۾ پريل ارجن کي شنڪا هئي تہ يڌ ۾ ٿيل نرسنهار سان پتر لوگہ پند دان ۽ ترپڻ کان وانجهجي ويندا، پِتَر ڪِري پوندا. ان تي پڳوان شري ڪرشڻ چيو تہ ارجن ! توکي هيءُ اگيان ڪٿان ٿي ويو آهي؟ پند آدڪ ڪِريا کي يوگيشور اگيان چيو ۽ ٻڌايو تہ جهڙيءَطرح پراڻو ڦاٽل ڪپڙو تياڳي منش نوان وستر ڌارڻ ڪري ٿو، نيڪ اهڙي طرح هيءُ آتما جهوني شرير کي ڇڏي يڪدم شرير روپي نئون وستر گ رهڻ ڪري ٿو. هتي شرير فقط هڪ وستر آهي ۽ جڏهن آتما صرف وستر بدليو، اُهو مئو ڪونهي، ناسونت شرير ئي بدليو آهي، اُنجون ويوسٿائون پوريون ٿيل آهن تہ اُنکي پوڄن (پند دان) آسن، سيڄا، سواري، رهڻ جي جڳهہ يا جل وغيره سان ڪنهن کي ترپت ڪيو ٿو وڃي؟ اهو ئي ڪارڻ آهي جو يوگيشور ان کي اگيان چيو. اڌياءَ ١٥-٧ ۾ ان تي زور ڏيندي چون ٿا تہ هيءُ آتما انهنجو سناتن انگہ آهي، سوروپ آهي ۽ من سان گڏ پنڄن اِندِرِيُنِ جي ڪاريہ، اڳين سنسڪارن کي وٺي ٻيو شرير کي ڌارڻ ڪري ٿو وٺي ۽ من سان گڏ ڇهن اِندِرِيُنِ دواران ٻئي شرير ۾ وشيہ پوڳہ پوڳي ٿو. آتما جنهن شرير کي ڌارڻ ڪيو،

جي جنم جو ڪارڻ آهي، اُهو ئي پاپ آهي ۽ جو اُن امرت تَتِوَ کي ڏيارڻ وارو آهي، جنهن ڪانپوءِ وري شرير ڌارڻ ڪرڻو نہ پوي. اهو ئي پڄ آهي.

اڌياءُ ٧-٢٩ ۾ هو چون ٿا، منهنجي شرڻ ۾ اچي ٻڍاپو، مرڻ ۽ دوشن ڪان ڇٽڻ جي لاءِ يتن ڪرڻ وارا پڄ ڪرمي، جن پرشن جو پاپ نشٽ ٿي ويو آهي، اُهي سمپورڻ ڪرم کي، سمپورڻ اڌياتم جو يلي پرڪار مونکي ڄاڻن ٿا ۽ مونکي ڄاڻي مون ۾ ئي استٿ رهن ٿا. هاڻي پڄ ڪرم اِهو آهي، جو ٻڍاپي ۽ مرڻ ۽ دوشن ڪان مٿي ڪٽي پوتر امر پريم جي ڄاڻ ۽ اُن ۾ هميشه لاءِ استٿي ڏياري ٿوءِ جو جنم، مرتيو، ٻڍاپو-مرڻ، دکہ دوشن جي گهيري ۾ گهمائي رکي ٿو. اهو ئي پاپ ڪرمي آهي.

اڌياءُ ٣-١٠ ۾ چون ٿا- جو مونکي جنم مرتيو ڪان رهت، آد انت ڪان رهت سيني لوڪن ۾ مهان اِيشور کي ساڪياتڪار سهت ڄاڻي وٺي ٿو، اُهو پرش مرڻ ڌرم منشن ۾ گيانوان آهي ۽ ائين ڄاڻڻ وارو سيني پاپن ڪان مڪت ٿي وڃي ٿو. هاڻي ساڪياتڪار سان گڏ ئي سمپورڻ پاپن ڪان نورتي ملي ٿي.

ٿوري ۾ چئجي تہ بار-بار جنم مرتيو جو ڪارڻ پاپ ئي آهي جو اُن ڪان بچائي پوتر پرماتما طرف موڙي، پرم شانتي جي پراپتي ڪرائي اُهو ئي پڄ ڪرم آهي. سچ ٻولڻ، پنهنجي محنت جو ڪائڻ، استرين سان ماءُ جو ڀاءُ رکڻ، ايمانداري وغيره بہ اُن پڄ ڪرم جا سهايڪ انگہ آهن، پر سيني ڪان اُتم پڄ آهي پرماتما جي پراپتي. جو پرماتما جي شرڌا کي ٽوڙي ٿو، اُهو ئي پاپ آهي.

سنت سپ هڪ :- گيتا، اڌياءُ ١-٤ ۾ ڀڳوان ڪرشڻ ٻڌايو تہ هن اوناشي يوگہ کي ڪلپ جي شروعات ۾ مون سورج کي

ٻڌايو هو، شري ڪرشڻ جي اڳين وقتن جي اتهاس ۾ يا ٻئي ڪنهن به شاستر ۾ شري ڪرشڻ نام جو ذڪر نٿو ملي.

حقيقت ۾ شري ڪرشڻ هڪ پورڻ يوگيشور آهن. هو هڪ اويڪت (لڪل) ۽ اوناشي ڀاوَ جي اسٿتي ۾ آهن. جڏهن ڪڏهن پرماتما سان ملڻ واري ڪِريا ارٿات يوگ جي ڀلي ڀانتي ڄاڻ ڪئي ويئي ته ان اسٿتي واري ڪنهن مهاپرش ڪيو، چاهي هو رام هجي يا رشي جَرَتُستر ئي ڇو نه هجي. اڳيئين وقت ۾ اهو ئي اُپديش عيسا، محمد، گرونانڪ وغيره جِن وٽان به نڪتو، ڇيو شري ڪرشڻ ئي آهي.

تنهنڪري سڀ مهاپرش هڪ ئي آهن. سڀ جا سڀ هڪ ئي بِندوءَ کي ڇهي هڪ ئي سروپ کي پائين ٿا. اهو پد هڪڙو ئي آهي. انيڪ پرش هن پٽ تي هلندا، جڏهن پائيندا تڏهن هڪ ئي پد کي پائيندا. اهڙي اوسٿا کي پراپت ٿيل سنت جو شرير هڪ جڳهه ماتر ئي رهجي ٿو وڃي، هو شڌ آتم سروپ آهن. اهڙي اسٿتي وارن جڏهن ڪجهه ڇيو ته اُهو هڪ يوگيشور ئي ڇيو.

سنت ڪٿي نه ڪٿي ته جنم وٺي ئي ٿو. پورب ۾ يا پشچم ۾، اوير ۾ يا اولهه ۾، اپوتر يا پوتر پروار ۾، اڳم هلندڙ ڪن ڌرم تي آڌار رکندڙن جي وچ ۾ يا اڻ ڄاڻ قبيلن ۾، عام رواجي جيون جيئڻ وارا غريب يا اميرن ۾ جنم وٺي به سنت اُنهن جي پرمپرا وارا نٿا ٿين. هو ته پنهنجي لکشيه پرماتما کي پڪڙي سروپ طرف ڇڪي وڃن ٿا، اُهو ئي ٿي وڃن ٿا. هنن جي اُپديشن ۾ ذات پات، ورگ جو ڀيد ۽ امير غريب جي ديوارون نٿيون رهن. ايتري قدر جو انهن جي درشٽيءَ ۾ پرش - استري جو ڀيد به نٿو رهي. ڏسو گيتا ١٥-١٦ ”دِوَ وِ مَئو پُرُشئو لوڪي“)

مها پرشن ڪانپوءِ اُنهنجا ششيه پنهنجو سمپردايه ٺاهي

سوڙها ۽ ننڍا ٿي ويندا آهن. ڪنهن پرش جي پنيان هلڻ وارا يهودي ٿي وڃن ٿا، ته ڪنهنجا چيلا عيسائي مسلمان، سناتني، وغيره ٿي ويندا آهن، پر انهن ديوارن سان سنت جو سنٻنڌ ڪڏهن به نٿو ٿئي؛ سنت ته نه ڪوئي سمپردائڪ آهي ۽ نه ڪا ئي جاتي. سنت، سنت آهي. اُنکي ڪنهن سماجڪ سنگٺن ۾ نه سميٽيو.

هاڻي سنسار ڀر جي سنتن جي، چاهي ڪنهن قبيلي ۾ اُنهنجو جنم ٿيو آهي، چاهي ڪنهن مذهب سمپردايه وارو اُنجو پوڇن وڏيڪ ڪندا هجن، ڪنهن سمپردائڪ اثر هيٺ اچي اهڙن سنتن جي آلوچنا نه ڪرڻ گهرجي، ڇو جو هو نرپيڪش (ڪنهن به پکش) آهن. سنسار ۾ ڪنهن به اوستان ۾ اُتپن سنت نندا جي لائق نه ٿيندو آهي. جيڪڏهن ڪو ائين ڪري ٿو ته هو پنهنجي اندر ويٺل انترياميِ پرماتما کي ڪمزور ٿا ڪن. پنهنجي پرماتما سان دوري ٿا پيدا ڪن، خود پنهنجو نقصان پاڻ ٿا ڪن. سنسار ۾ جنم وٺڻ وارن ۾ جيڪڏهن توهانجو ڪوئي سچو ڀلائي ڪرڻ وارو آهي ته سنت ئي آهي. تنهنڪري اُنهن ڏانهن صاف هردي رهڻ سنسار ڀر جي لوگن لاءِ مول ڪرتويه آهي. ان کان وانجهجي وڃڻ پاڻ کي دوکو ڏيڻو آهي.

ويد :- گيتا ۾ ويد جو ورنن گهڻو آيو آهي؛ پر ڪُل ملائي چئجي کٽي ته ويد مارگ ڏيکارڻ وارا چنهه ماتر آهن. منزل تائين پهچڻ تي اُن ويکتيءَ لاءِ اُنجو اُپيوگ سماپت ٿي وڃي ٿو. اڌياءَ ٢-٤٥ ۾ شري ڪرشڻ چيو ''ارجن !ويد ٽنهي گڻن تائين پرڪاش ڪري سگهن ٿا، تون ويدن جي ڪاريه کيتر کان مٿي چڙهه. اڌياءَ ٢-٤٦ ۾ چيائون-سڀني طرفن کان پريپورڻ صاف نديون پاڻي پراپت ٿيڻ تي ننڍن تلاون مان منشن جو جيترو پريوجن رهي ٿو، چڱيءَ طرح برهم جو گياتا مهاپرش

ارٿات برهمڻ جو ويدن سان ايترو ئي پريوجن رهجي وڃي ٿو؛ پر ٻين لاءِ اُنهن جو اُپيوگ آهي. اڌياءَ ٨-٢٨ ۾ چيو- ارجن ! مونکي تَتوَ دواران ڀلي ڀانتي ڄاڻڻ تي يوگي ويد، يڳيہ، تپ دان وغيره پڃ جي ڦلن کي پار ڪري سناتن پد کي پراپت ٿي وڃي ٿو. ارٿات جيستائين ويد جيوت آهن يڳيہ، ڪرڻ باقي آهي، تيستائين سناتن پد جي پراپتي نہ آهي. اڌياءَ ١٥-١ ۾ ٻڌايو - مٿي پرماتما ئي جهنجو بنياد آهي، هيٺ جيت، پتنگن تائين پرڪرتي جنهنجون شاخائون، پر شاخائون آهن. سنسار اهڙو پپر جو هڪ اوناشي وڻ آهي. جو هن کي بنياد سميت ڄاڻي ٿو، اُهو ويدن جو ڄاڻو آهي. ان ڄاڻ جو سروت، وهڪرو مهاپرش آهن. اُنهن جي دواران ٻڌايل يڄن آهي. پستڪ يا پانشالا بہ انهن پاران اُتساهت آهن.

اوم :- شري ڪرشڻ جي رهنمائيءَ ۾ اوم جي جپ جو وڏان پايو وڃي ٿو. اڌياءَ ٧-٨ اونڪار مان آهيان ٨-١٣ اوم جو جپ ۽ منهنجو چنتن ڪريو اڌياءَ ١٧-٩ - ڄاڻڻ يوگيہ پوتر اونڪار مان آهيان. اڌياءَ ٣٣-١٠ - اکرن ۾ آڪار مان آهيان. ٢٥-١٠- وچنن ۾ اکر مان آهيان. اڌياءَ ١٧-٢٣ اوم تَت ۽ سَت برهم جو پرچارڪ آهن. ١٧-٢٤-يڳيہ، دان ۽ تپ جون ڪريائون اوم کان شروع ٿين ٿيون. تنهنڪري شري ڪرشن جي انوسار اوم جو جاپ تمام ضروري آهي، جنهن جي وِڌِي. طريقو ڪنهن انيوي مهاپرش کان سکون.

گيتا اُڪتِ گيان هيِ وِشُد منوسمرتي :- گيتا آدي‌مانوَ مهاراج منوءُ کان بہ ڀهرين پرگهٽ ٿي آهي- ''اِمَم وِوَسوتي يوگَ مِ پروڪتوان هَموِيَيَم'' (١-٤) ارجن! هن اوناشي يوگہ کي مون ڪلپ جي آد ۾ سوريہ کي ٻڌايو هو ۽ سوريہ منوءَ کي ٻڌايو. منوءَ اُن کي ٻُڌِي پنهنجي ياداشت ۾ ڌارڻ ڪيو؛ ڄاڪاڻ ڪنن سان

ٻڌل وستو من جي سمرتيءَ ۾ رکي سگهبي آهي. ان کي منوءَ راجا اکشواکو کي ٻڌايو. اِکشواکو کان راج رشين جاتو ۽ مهتوَ پورڻ ڪال کان هيءُ اوناشي يوگہ هن پرٿويءَ ۾ لپت ٿي ويو، گم ٿي ويو. شروعات ۾ چوڻ ۽ ٻڌڻ جي پرمپرا هئي. لکيو بہ وڃي سگهي ٿو. اهڙي ڪلپنا نہ هئي. منو مهراج هن کي مانسڪ سمرتيءَ ۾ ڌارڻ ڪيو تڏهن سمرتي جي پرمپرا هئي. تنهنڪري هيءُ گِيتو اُڪت گيان ئي وِشُدّ مَنوُ سمرتي آهي.

ڀڳوان هيءُ گيان منوءَ کان پهرين سوريہ کي ٻڌايو تہ هن کي سوريہ سمرتي ڇو نہ چئون؟ حقيقت ۾ سوريہ جو تيرِميہ پرماتما جو اُهو انش آهي جنهن سان هن مانوَ سرشٽي جو سرجن ٿيو. ڀڳوان شري ڪرشڻ چون ٿا، ”مان ئي پرم چيتن ٻج جي روپ ۾ پتا آهيان، پرڪرتي گرڀ ڌارڻ ڪرڻ واري ماءُ آهي. ”هو ٻج روپ پتا سورج آهي. سوريہ پرماتما جي اُها اُتم شڪتي آهي جنهن مانَوَ جي رچنا ڪئي. اُهو ڪو ويڪتي نہ آهي ۽ جتي پرماتما جي اُن جو تيرميہ تيڄ سان مانَوَ جي اُتپتي ٿي اُن تيڄ ۾ اُهو گيتا ۾ چيل گيان ۾ ڦهلايو ويو ارٿات سوريہ کي چيو. سوريہ پنهنجي پُٽ منوءَ کي چيو ان ڪري هيءَ منو سمرتي آهي.سوريہ ڪو ويڪتي نہ ٻج آهي.

ڀڳوان شري ڪرشڻ چون ٿا- ارجن! اهو ئي پُراتن يوگہ مان تنهنجي لاءِ چئي رهيو آهيان. تون پيارو ڀڳت آهين، انَيَنيہ سَکا آهين. ارجن سمجهو هو، سچو اڌڪاري هو. هن سوالن جوابن جي شرنکلا کڙي ڪري ڇڏي هئي. توهانجو جنم تہ هاڻي ٿيو ۽ سوريہ جو جنم تمام اڳ۾ ٿيو هو. ان کي توهان ئي سوريہ کي ٻڌايو، اهو مان ڪئين مڃيان؟ ان طرح ويهہ پنجويهہ سوال هن ڪيا. گيتا جي پوري ٿيڻ تي هنجا سوال بہ پورا ٿي ويا، تڏهن ڀڳوان، جيڪي سوال ارجن نٿي ڪري سگهيو، جي اُن تي پلي

لاءِ هئا، اُهو خود پاڻ ڪنيا ۽ اُنهنجو سماڌان ڏنو. پڇاڙيءَ ۾ ڀڳوان چيو ارجن! ارجن ! ڇا تو منهنجي اُپديش کي ايڪاگر چت سان ٻڌو آهي؟ ڇا موهه مان اتپن ٿيل تنهنجو اگيان نشٽ ٿيو؟ ارجن چيو.

”نَشٽو موهَهه سمرتيرِ لَبڌا تُوُتپرساداِنمَياچيُتِ
سِٿِتوسِمِي گَتَسَنَديهَه ڪَرِيشِيي وچَنَمِ تَوَ

اڌياءُ ١٨-٧٣

ڀڳوان ! منهنجو موهه نشٽ ٿيو. مان سمرتيءَ کي حاصل ڪيو آهي. مون رڳو ٻڌو ڪونهي پر پنهنجي سمرتيءَ ۾ ڌارڻ ڪيو آهي. مان توهان جي حڪم جو پالن ڪندس. هن ڏنش ڪٽي ورتو، يُڌ ٿي، وجيه پراپت ڪئي. هڪ صاف ڌرم-سامراجيه جي اسٿاپنا ٿي ۽ هڪ ڌرم شاستر جي روپ ۾ اُهوئي آدي ڌرم شاستر گيتا وري ڦهلاءُ ۾ اچي ويئي.گيتا توهانجو آدي ڌرم شاستر آهي. اها ئي منو سمرتي آهي، جنهن کي ارجن پنهنجي سمرتيءَ ۾ ڌارڻ ڪيو هو. منوءَ جي سامهون ٻن ڪِرتين جو اُليکه آهي- هڪ تہ پتا ڪان ڪوجيل گيتا، ٻيو ويد منوءَ کي اڳيان لڳا. ٿيون ڪائي ڪِرتِي منوءَ جي وقت ۾ پرگهٽ ڪونہ ٿي هئي. اُن وقت لکڻ-لکائڻ جو سرشتو ڪونہ هو، ڪاغذ قلم ڪونہ هلندڙ هو تنهنڪري گيان کي ٻڌڻ ارٿات ٻڌڻ ۽ سمرتي-پوٿري ۾ ڌارڻ ڪرڻ جي پرمپرا هئي. جن سان منشن جو آدرياءُ ٿيو، سرشٽيءَ جي پهرئين مانوَ اُن منو مهاراج ويدن جي شُرتِي ۽ گيتا جي سمرتيءَ جو سنمان ڪيو.

ويد منوءَ جي سامهون لڳا هئا، انهن کي ٻُڌي، اُهي ٻڌڻ لائق آهن. پوءِ پلي انهن کي پُلجي وڃون تہ ڪوئي نقصان ڪونهي، گيتا سمرتي آهي، سدا ياد رکون. هيءَ هر مانوَ کي سدا رهڻ وارو جيون، سدا رهڻ واري شانتي ۽ سدا رهڻ واري سمرڌي، (طاقت)

ائشوريہ سمپنِ جيون پراپت وارو ٿِيٺُ آهي.

ڀڳوان چيو - ارجن! جيڪڏهن تون اهنڪار جي وس ٿي منهنجي اپديش کي نہ ٻڌندين تہ برباد ٿي ويندين. گيتا جي اُپديشن جي نندا ڪرڻ وارا نشٽ ٿي وڃن ٿا. اڏياءُ پندرهين جي انتم شلوڪ (١٥-٢٠) ۾ ڀڳوان چيو اِتي گُهيَتمَمِ شاسترِ مِدَمُڪتَمِ ميانَگهہ'' هيءُ ڳُجهي کان بہ ڳجهو شاستر منهنجي دواران ٻڌايو ويو آهي. هن کي تَتوَ سان ڄاڻي تون سمورو گيان ۽ پرم پد کي پراپت ڪندين، اڏياءَ سورهين جي ٻن آخرين شلوڪن ۾ چيو'' يَهہ شاسترَ وِڌيِ مُتِسرِجيہَ وُرتَتي ڪامَ ڪارتَهہ'' هن شاستر وِڌيءَ کي، ڪامنائن ۾ پريرت ٿي، ٻين وِڌيُنِ سان جي پڄن ڪن ٿا اُنهن جي جيون ۾ سک نہ آهي، نہ سمرڌي(دنيوي پدارٿ) ۽ نہ پرمِ گتي ئي آهي. ''تُسماچڇا سِترِمَ تي ڪارِيا ڪارِيا ڪاوِيَوِيَوَستِٿيوُ'' تنهنڪري ارجن ! تنهنجي ڪرتيويہ ۽ اَڪرِتويہَ جي ويوسٿا ۾ هيءُ شاستر پرماڻ آهي. ان جو چڱيءَ طرح اڀياس ڪر، تنهن ڪانپوءِ وهنوار ڪر. تون مون ۾ نواس ڪندين، اوناشي پد پائيندين، سدارهڻ وارو جيون، سدا رهڻ واري شانتي ۽ سمرڌي پائيندين.

گيتا منو سمرتي آهي ۽ ڀڳوان شري ڪرشڻ جي انوسار گيتا ئي ڌرم شاستر آهي. ٻيو ڪوئي شاستر نہ آهي، ٻي ڪائي سمرتي نہ آهي. سماج ۾ هلندڙ انيڪ سمرتيون گيتا جي وسمرت هئڻ سان دُشِپريڻامَ آهن. سمرتيون مشهور راجائن جي بچاءَ ۾ لکيل سماج ۾ اونچ نيچ جي ديوار سرجن ڪرڻ، انهن کي بنائي رکڻ جا اُپاءَ آهن. منوءَ جي نالي تي هلندڙ ۽ چيل منو سمرتي ۾ منوءَ جي وقت جو چترڻ نہ آهي. بنيادي منو سمرتي ۾ منوءَ جي وقت جو چترڻ نا آهي. بنيادي منو سمرتي گيتا هڪ پرماتما کي ئي ستيہ مڃي ٿي، اُن ۾ وِليہ ڏياري ٿي؛پر هلندڙ وقت ۾ پر چلت

لڳهہ ڀڳ ۱٦۴ سمرتيون پرماتما جو نالو بہ ڪونہ ڏيون ڪٿن، نہ پرماتما جي پراپتي جي اُپاون تي پرڪاش وجهن ڏيون. هو رڳو سرڳہ جي ٻچاءَ تائين ئي محدود رهي ”نہ استي“ جيڪو آهيئي ڪونہ، اُنهن کي ئي اُتساهہ ڏين ڏيون. موکش جو تہ اُن ۾ ذڪر بہ ڪونهي.

مهاپرش :- مهاپرش ٻاهريون توڙي اندرين وهنوارڪ ۽ اڌياتمڪ، لوڪ جي ريت ۽ ڀڳارت ويد-ريت ٻنهي جي جانڪاري رکن ٿا. اهو ئي ڪارڻ آهي تہ سچي سماج کي مهاپرش جي رهڻ-ڪرڻ جو وڌان ٻڌايو ۽ هڪ مريادا واري ويوسٿا ڏني. وششت، وشوامتر، خود پاڻ يوگيشور شري ڪرشڻ، مهاوير سوامي، مهاتما ٻُڌ، موسا، عيسا، محمد، رام داس، ديانند، گرو گوبندسنگهہ وغيره هزارين مهاپرشن ائين ڪيو، اهي ويوسٿائون ساڳيون ڏينديون آهن. پيڙت سماج کي سنساري وستو پردان ڪرڻ ڀڳارت نہ آهي. دنيوي اُلجهنون ٿوري وقت لاءِ آهن. پوترنہ تنهن ڪري اُنهنجو حل بہ تَتسامڪ ڏيندو آهي. اُنهن کي گهٽي وقت تائين ويوسٿا جي روپ ۾ گرهڻ نٿو ڪري سگهجي.

ويوسٿاڪار :- سماجڪ گهتتاين کي مهاپرش سلجهائيندا آهن. جيڪڏهن انهن کي نہ سلجهايو وڃي، تہ گيان، ويراڳہ جي پرم ساڌنا ڪير ٻڌندو؟ ويڪتي جنهن واتاورڻ ۾ قاتل آهي، اُن کي اُتان هٽائي ڀڳارت، سچ کي جاڻڻ جي استتي ۾ آڻڻ لاءِ گَ هٽي ۾ گهٽا پر لوپ ڏنا وڃن ٿا. اُتي مهاپرش جن شبدن جو پريوگہ ڪن ٿا، ڪا ويوسٿا ڏين ٿا، اهو ڌرم نہ آهي. ان مان سؤ، ٻن سوءَ سالن جي ويوسٿا ملي ٿي، چار، ڇهہ سؤ سالن لاءِ مثال ٻڻجي وڃن ٿا ۽ هزار، ٻن هزارين سالن ۾ هيءُ سماجڪ ڪوجنا نيُن حالتن گڏوگڏ بنا پراڻن ٿي وڃي ٿو. گرو گوبندسنگهہ جي سماجڪ ويوسٿا ۾ شستر، هٿيار ضروري هئا. ڇا هاڻي ان تلوار

جي شستر جي جڳهہ تي ضرورت آهي؟ عيسا يسوع مسيح وهندو هو (مَتي ۲۱) گڏهہ جي سنبنڌ ۾ اُن جي ڏنل ويوسٿائن جو اڄ ڪو اُپيوگہ آهي؟ ڇيائين-ڪنهنجو بہ گڏهہ نہ ڇورايو. اڄ گڏهہ ڪير ٿو پالي؟ اهڙي پرڪار يوگيشور شري ڪرشڻ اُن وقت جي سماج ڪي سميڪ ويوسٿا وارو ڪيو، جنهنجو بيان مهاڀارت، ڀاڳوت وغيره گرنٿن ۾ آهي، تنهن سان گڏ انهن گرنٿن ۾ هنن يٿارٿ (سچ) جو بہ جتي ڪٿي چترڻ ڪيو. پرم ڪلياڻڪاري سادنا ۾ ڀؤتڪ (سنساري) ويوسٿائن جي حڪم ڪي هڪ ۾ ملائي ڇڏڻ سان سماج تَتِوَ جي نرنئہ ڪِرِم ڪي پورو پورو نٿا سمجهي سگهن. ڀؤتڪ ويوسٿائن ڪي هو جيئن جو تيئن نہ وڌائي، گهٽو وڌائي گرهڻ ڪري ٿو، ڇاڪاڻ تہ اُهي ڀؤتڪ (سنساري) آهن. ”مهاپرش ڇيو، ”ائين ڪري انهن ويوسٿائن جي لاءِ مهاپرشن ڪي ڏوهہ ڏين ٿا. هو مهاپرش بہ حقيقي ڪِريا ڪي ڀيڇي ڌاهي اُن ڪي ڀرمن وارو بڻائين ٿا. ويد، رامائڻ، مهاڀارت، بائيبل، قران، سيني جي لاءِ اڳي گرهڻ ڪيل اڇيون ڪاريون ڌارائون باقي آهن. ٻاهرئين ڌراتل تي جيون جو گذارو ڪرڻ واري سماج اُنهنجي ڇوڻ جو استول مطَلب ئي گرهڻ ڪري سگهيا هئا. ان ڪري ڀڳوان شري ڪرشڻ پوتر ڌام، اننت جيون، سدا رهڻ واري شانتي پردان ڪرڻ واري گيتا شاستر ڪي ڀؤتڪ ويوسٿائن کان الڳہ ڪيو. مهاڀارت ڀارت جو برهت اتهاس ۾ ويوسٿائن کان بئي نموني ڪيو. مهاڀارت ڀارت جو برهت اتهاس ۾ گوَرو شالي سانسڪرتڪ شاستر آهي. هنن هن وشال اتهاس جي وچ ۾ اُنجو گيان ڪيو، جنهن سان پوشيہ ۾ ايندڙ سڀ پيڙهيون هن ڌرم شاستر ڪي ڌارمڪ نموني سچو سمجهي سگهن. وقت گذرڻ کانپوءِ پتنجلي مهرشي وغيره انيڪ

مهاپرشن بہ پرم پوتر يٿارٿ وِڏيءَ کي سماجڪ ويوسٿا کان هٽائي الڳہ نموني ۾ ظاهر ڪيو.

گيتا منش ماتر لاءِ :- ڀڳوان هن ڌرم شاستر جو اُپديش پرَوِرتي شَسِترِ سَمِپاتي (گيتا ٢٠-١) نيڪ شاستر-سنچالن جي وقت ڪيو ڇاڪاڻ تہ هن چڱيءَ طرح ڄاتو ٿي تہ ڀوِنڪ سنسار ۾ ڪڏهن شانتي ۽ سکہ ٿيندو ئي ڪونہ. اربين لوڪن جي آهوتيءَ کان پوءِ جو وجيتا ٿيندو اُهو بہ اجاين منورٿن ۽ انت ۾ اُداس ئي ٿيندو، ان ڪري هنن اهڙي پوتر يڌ جو پريچيہ گيتا جي ذريعي ڏنو، جنهن ۾ هڪ بار وِجَئي ٿيڻ تي سدا رهڻ واري سوپ، اننت جيون ۽ اکشيہ ڌام آهي. جو مانَوَ ماتر جي لاءِ سدائين سُلڀ آهي، جا کيتر ۽ کيتر گيہ جي لڙائي آهي، پرڪرتي ۽ پرش جو سنگهرش آهي، انتهڪرڻ ۾ اشُڀ جو انتُ ۽ شُڀ پرماتم سروپ جي پراپتي جو ساڌن آهي.

اُتم اڌڪاريءَ لاءِ ئي هنن ان کي ظاهر ڪيو آهي. شري ڪرشڻ وري وري چيو تہ توسان تمام گهڻي پريت رکڻ واري ڀڳت جي لاءِ ڀلي جي اچا سان چوان ٿو.هيءُ تمام ڳجهو گيان آهي. پڇاريءَ ۾ هنن چيو جو ڀڳت نہ آهي تہ انتظار ڪري اُن کي رستي تي وٺي اچو پوءِ ان جي لاءِ چئو. هيءُ منش ماتر لاءِ يٿارٿ ڪلياڻ جو هڪ ماتر ساڌن آهي جنهنجو سلسليوار ورنن شري ڪرشڻ گيتا آهي.

پرَسِتُتِ ٽيڪا:- يوگيشور شري ڪرشڻ دواران ٻڌايل شريمد ڀڳود گيتا جي گرنٿ جو حقيقي نموني انواد ڪرڻ جي ڪارڻ هن ٽيڪا جو نالو ”يٿارٿ گيتا“ آهي. هيءَ ڀڳوان جي اَندرين پريرڻا تي آڌار رکي ٿي. گيتا پنهنجي ۾ پورڻ ساڌن گرنٿ آهي. سمپورڻ گيتا ۾ شڪ جي ڪا گنجائش واري جڳهہ نہ آهي. جي ڪٿي شڪ آهي اُهو ٻُڌيءَ جي سطح تي اُن کي ڄاڻي نٿو سگهجي، تنهنڪري ائين ٿو لڳي. هاڻي جي ڪٿي سمجهہ ۾

نہ اچي تہ ڪنهن تَتِوَدرشي مهاپرش جي سنگت ۾ سمجهڻ جي ڪوشش ڪريو.

”نَدِوڌِي پِرَڻپا تيِنَ پَريپِرَشِنيِنَ سيوَيا ا
اُپَد ڪِشِينِتيِ تي گِيانَمِ گِيا نيِنسِتَتِوَ دَشِهہ اا“
اوم شانتي ! شانتي ! شانتي !

”وينتي“

”يٿارٿ گيتا“ يوگيشور شري ڪرشڻ جي پرم پوتر واڻي شريمد ڀڳوت گيتا جو ٺي ارٿ آهي. هن ۾ توهانجي هرديہ ۾ اسٿت پرماتما جي پراپتيءَ جي وڌان جو پراپتيءَ ڪان پوءِ ڪيل چترڻ آهي. بي عزتي، بي پرواهيءَ جي درشٽيءَ سان هن جي اُپيوگہ جي منع آهي، نہ تہ اسين پنهنجي لڪشيہ جي چاڻ ڪان وانجهيل رهنداسين. هن جو پورن شرڌا سان ابياس ڪرڻ سان مانوَ پنهنجي ڪلياڻ جي ساڌن سان ڀرپور ٿي وڃي ٿو ۽ ٿورو بہ گرهڻ ڪنداسين تہ پرم پوتر پد کي پراپت ڪري وٺنداسين؛ ڇاڪاڻ تہ هن ايشور پٿ ۾ شروعات جو ڪڏهن ناس نٿو ٿئي
”سوامي اڙگڙانند جي“

گيتا توهانجو
ڌرم شاستر آهي

وشو ۾سڀني ڌارمڪ ويچارن کي آڏگم استل ڀارت جي سڀني اڌياتم ۽ اڌياتم ڏيارڻ واري سڀني ڪرمن جو سچو ورڻن هن گيتا ۾آهي. جنهن ۾ايشور هڪ، اُن کي پائڻ جي ڪريا هڪ، پٽ ۾ انوڪمپا هڪ ۽ نتيجو ب۾ هڪ ئي آهي اُهو آهي پربوءَ جو درشن. ڀڳوت سوروپ جي پراپتي ۽ ڪال کان انت جيون. پڙهو ۽ ڏسو ”ڀارت گيتا“ !

شاستر

پرماتما ۾پرويش ڏيارڻ وارا ڪرياتمڪ
قائدن جي نيمن جو گڏ ڪرڻ ئي شاستر آهي.
ان درشٽيءَ سان ڀڳوان شري ڪرشن .
پڌايل گيتا سناتن، پوتر ڌرم جو شڌ، شاستر: جو
چئن ويدن، اپنشد، سيني.يوگ شاسترن،
رام چرت مانس توڙي سنسار جي سيني درشن
شاسترن جو اڪيلي ئي بيان ڪري ٿي
گيتا مانوَ سماج لاءِ ڌرم جو هڪڙو ئي شاستر آهي.

پرماتما جو نواس

هو سڀ طرح سمرٿ، سدائين رهڻ وارو پرماتما
منش جي هردي ۾براجمان آهي. سيني ڀاوَن سان
اُنجي شرن ۾وڃڻ رهڻ واري شانتي توڙي اننت
جيون جي پراپرتي ٿئي ٿي.

سنديش

ستيہ وستوءَ جي ٿنهي وقتن ۾ اڀاءُ نٿو ٿئي ۽ است
وستوءَ جي ڪا هستي نہ آهي. پرماتما ئي ٿنهي وقتن
۾ستيہ آهي، پوتر آهي، شڀ آهي، سناتن آهي.

(سوامي اڙڳڙانند)

۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰
۵۲۰۰

سالن جي گهٽي
عرصي ڪانپوءِ
شريمد ڀڳوت گيتا جي
شڀ بيان

مانو ڌرم شاستر

ॐ

Shri Paramhans Swami Adgadanand Ji Ashram Trust
5, New Apollo Estate, Mogra Lane, Opp. Nagardas Road, Andheri (East), Mumbai – 400069 India
Telephone : (022) 2825300 • Email : contact@yatharthgeeta.com • Website : www.yatharthgeeta.com